T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANA BİLİM DALI

KONYA MEVLÂNA MÜZESİ MÜZELİK ESERLER BÖLÜMÜNDE BULUNAN OSMANLI DÖNEMİ CİLTLERİ

Hacer KARA

DOKTORA TEZİ

Danışman
Prof. Dr. Remzi DURAN

Konya-2015

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANA BİLİM DALI

KONYA MEVLÂNA MÜZESİ MÜZELİK ESERLER BÖLÜMÜNDE BULUNAN OSMANLI DÖNEMİ CİLTLERİ

Hacer KARA

DOKTORA TEZİ

Danışman
Prof. Dr. Remzi DURAN

Bu çalışma Selçuk Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) Koordinatörlüğü tarafından 12203017 nolu Doktora tez projesi olarak desteklenmiştir.

Konya-2015

ÖNSÖZ

Ülkemizde müze kütüphaneleri başta olmak üzere, yazma eser kütüphaneleri, il halk kütüphaneleri, üniversite kütüphaneleri, vakıf kütüphaneleri, müftülükler ve şahısların özel koleksiyonlarında binlerce yazma eser bulunmaktadır. Bu yazma eserlerin gelecek kuşaklara sağlıklı bir şekilde aktarılması için genç nesillerde kültürel mirasımızın bir parçası olan yazma eser bilincinin oluşturulması gerekmektedir. Bu bilincin oluşması ancak bu konudaki bilgi birikiminin artırılması ve aktarılmasıyla mümkün olacaktır.

El yazması eserler; din, dil, tarih, coğrafya, edebiyat, felsefe, tıp, fen bilimleri, astronomi ve musiki gibi çok çeşitli konularda yazılmış olup, yazıldığı dönem ve yere ait temel bilgileri bünyesinde toplamakta, bilim ve sanat dünyasının ilk elden kaynaklarını oluşturmaktadır. Bu kaynaklar yüzlerce yıl öncesinden günümüze ışık tutmaktadır. Ülkemizde en eskileri yaklaşık olarak 8. yüzyıla kadar tarihlendirilebilen yazmalar arasında hat, tezhip, ebru, minyatür, kat'ı ve cilt sanatı bakımından incelenmeye değer binlerce eser mevcuttur.

Selçuklu Devleti ve Karamanoğulları Beyliği'ne başkentlik yapan ve sonrasında da önemini koruyan Konya, bir kültür şehri olmasının yanı sıra yazma eser koleksiyonları bakımından da oldukça zengin bir şehirdir. Sevgi ve hoşgörünün simgesi olarak tüm dünyada tanınan ve sevilen Hz. Mevlâna'nın mezarının ve Mevlevî Dergâhı'nın burada olması ise bu şehri ayrıca önemli kılar. Konya da bulunan Mevlâna Müzesi, Koyunoğlu Müze ve Kütüphanesi, Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü ve Yusuf Ağa Kütüphanelerinde bulunan bu zengin yazma eser koleksiyonlarının henüz çok küçük bir bölümü araştırılmıştır. 2006-2009 yılları arasında Mevlâna Müzesi, 2009-2012 yılları arasında Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü'nde çalıştığım sırada bu zengin yazma eser koleksiyonlarıyla karşılaşmış olmam beni, bu konuyu çalışmaya iten sebeplerin başında gelir.

Çalışmamızın konusunu oluşturan "Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma Eseler Koleksiyonu" genelde kitap sanatlarının, özelde ise cilt sanatının gelişim seyrini izleme imkânı veren nadide eserleri bünyesinde bulundurmaktadır. Bu koleksiyonu seçmemizin sebebi ise birçok devlet adamının ve Mevlâna aşığının vakıflarıyla zenginleşen dergâh kütüphanesi içerisinde ve hatta Konya'nın tüm kütüphaneleri

arasında tarih ve sanat değeri bakımından kayda değer eserlerin mevcut olduğu yegâne koleksiyon olmasıdır. Araştırmamızda bu koleksiyon içerisinde bulunan Osmanlı dönemi ciltlerini bilim dünyasına tanıtmaya çalıştık.

Öncelikle tez çalışmam sırasında bana daima destek olan, çalışmalarıma yön veren ve yardımlarını benden esirgemeyen değerli hocam ve danışmanım Sayın Prof. Dr. Remzi DURAN'a teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca tez izleme komitesinde yer alarak fikirleriyle çalışmama katkı sağlayan hocalarım Sayın Prof. Dr. Ali BAŞ ve Sayın Prof. Dr. Muhittin TUŞ'a çok teşekkür ederim. Mevlâna Müzesi'nde birlikte çalışma fırsatı bulduğum ve değerli fikirleriyle bana her zaman destek olan, müzeden konumla ilgili fotoğrafların ve envanter bilgilerinin temini sırasında yardımlarını gördüğüm Müze Müdür Yardımcısı Sayın Dr. Naci BAKIRCI'ya teşekkür ederim. Çalışmam esnasında okumuş olduğum ketebe kayıtlarını kontrol ederek destek sağlayan Öğretmen Sayın İlhami SÖNMEZ'e, bazı ciltlerin üzerinde bulunan Farsça şiirleri okuyan ve tercüme eden Yazma Eser Uzman Yardımcısı Sayın Faruk AĞARTAN'a ve eserlerin restorasyonlarıyla ilgili fikirlerini benimle paylaşan Yazma Eser Uzman Yardımcısı Sayın Mürşide TOPCU'ya teşekkür ederim. Ayrıca yazım aşaması tamamlanan tezime son şeklini verirken değerli fikirleriyle katkıda bulunan Sayın Prof. Dr. Yıldıray ÖZBEK'e teşekkür ederim. Bu uzun soluklu çalışma sırasında verdikleri destek ve gösterdikleri sabırdan dolayı aileme, özellikle de anneme şükran borçluyum. Araştırmam sırasında yardımlarını gördüğüm ve ismini sayamadığım herkese minnettarım.

Bu çalışma Selçuk Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) Koordinatörlüğü tarafından desteklenmiştir. Maddi desteğinden dolayı BAP Koordinatörlüğüne ayrıca teşekkür ediyorum.

Hacer KARA

Konya, 2015

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin

Adı Soyadı: Hacer KARA

Numarası: 104104001003

Ana Bilim / Bilim Dalı: Sanat Tarihi

Programı: Tezli Yüksek Lisans ☐ Doktora ■

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Remzi DURAN

Tezin Adı: Konya Mevlâna Müzesi Müzelik Eserler Bölümünde Bulunan Osmanlı Dönemi Ciltleri

ÖZET

"Konya Mevlâna Müzesi Müzelik Eserler Bölümünde Bulunan Osmanlı Dönemi Ciltleri" adlı tez çalışmamızda Osmanlı dönemi ciltlerinin tarihsel gelişim süreci Konya ölçeğinde incelenmiştir. Bu bağlamda Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma Eserler Koleksiyonu'ndan seçilen Osmanlı dönemi ciltlerinin sanat değerleri belirlenmeye ve kitap sanatları içerisindeki yerleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Tarihi geçmişi Uygurlara kadar inen Türk cilt sanatı, Selçuklu ve Beylikler döneminde gelişmeye devam etmiş, Osmanlı devrinde, özellikle de 16. yüzyılda zirveye ulaşmıştır. Bu yüzyıldan sonra klasik özellikler devam ederken arayışlar başlamış ve cilt sanatına yenilikler getirilmiştir. 19. yüzyılda klasik tasarımlı ciltlerin yanı sıra batı etkili motiflerin kullanıldığı barok ve rokoko üslûbunda ciltler üretilmiştir. Lâke ciltlerin de bu dönemde artış gösterdiği görülmektedir.

Yaptığımız araştırma Osmanlı devletinin kuruluşundan yıkılışına kadar olan sürede üretilmiş 10'u 15. yüzyıla, 65'i 16. yüzyıla, 13'ü 17. yüzyıla, 18'i 18. yüzyıla ve 43'ü 19. yüzyıla tarihlenen 149 adet cildi kapsamaktadır. 15. yüzyılda Selçuklu ve Beylikler geleneği olarak bazı ciltlerde iki kapağın birbirinden farklı tasarlandığı, 16.

yüzyıldan sonra ise istisnalar dışında bu uygulamaya yer verilmediği görülmektedir. Osmanlı dönemi ciltlerinde baskı (gömme, soğuk kalıp baskı ve yapıştırma), boyama, soğuk cilt, alttan ayırma, üstten ayırma, mülemma, mülevven, kat'ı (müşebbek), zilbahar, lâke, yazma ve yekşâh gibi son derece zengin tekniklerle karşılaşılmıştır. Aynı şekilde süsleme kompozisyonlarının da zenginliği dikkati çeker. Kapaklarda 15. yüzyıl ortalarında görülen geometrik ve figürlü süsleme, bu yüzyılın sonlarından itibaren yerini rumi, palmet, lotus, hatayi, saz yaprakları ve zemini kıvrım dalların taşıdığı hatayilerle doldurulan bulut motiflerinin kullanıldığı bitkisel ağırlıklı bir süslemeye bırakmıştır. 19. yüzyılda ise güller, hercailer, zambaklar ve papatyalardan oluşan natüralist kompozisyonlar, iri kenger yapraklarından oluşan barok ve rokoko tarzı motifler ile Mevlevîliğin sembolü olan sikke de süslemeye katılmıştır. Osmanlı ciltlerinde pek rastlanmayan mücellit adına ise Muhammed Takî isimli mücellit tarafından lâke tekniğinde süslenen, Şevval 1261/Ekim 1845 tarihli ve 82 envanter numaralı Mesnevî Şerhi'nin cildinde rastlanmaktadır. Üst düzey devlet adamlarının vakfettiği, sanat ve işçilik değerinin yüksek olduğu eserlerden oluşan bu koleksiyonda, Osmanlı dönemi ciltlerinin en iyi örneklerini görebilmek mümkündür. Araştırmamız kapsamında yer alan ve günümüze kadar büyük çoğunluğu iyi korunmuş halde gelen ciltlerin bir kısmı müze içerisinde sergilenmektedir.

Tezimiz beş ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, "Giriş" ana başlığı altında; "Konunun Tanımı, Amacı ve Sınırları", "Yöntem" ve "Konuyla İlgili Yayınlar" ele alınmıştır. Yine bu bölümde yer alan "Konya Mevlâna Müzesi Kütüphanelerinin Kuruluşu ve Müzelik Eserler Bölümünde Bulunan Kitaplar" başlığında ise müze kütüphanesinin kuruluşu, bu kütüphane içerisinde yer alan koleksiyonlar ve konumuz olan koleksiyondaki kitaplar üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde, "Türk Cilt Sanatı" başlığında "Cildin Tanımı ve Tarihçesi", "Mücellitler ve Mücellit Teşkilatı", "Cilt Yapımında Kullanılan Malzemeler", "Cilt Yapımında Kullanılan Aletler", "Cildin Bölümleri" ve "Cildin Çeşitleri" anlatılmıştır. Üçüncü bölüm, "Konya Mevlâna Müzesi Müzelik Eserler Bölümünde Bulunan Osmanlı Dönemi Ciltleri" başlığında ele alınan katalog bölümüdür. Burada Müzelik Eserler Bölümü'nde bulunan 149 adet cilt ayrıntılı bir biçimde tanıtılmış, incelediğimiz ciltler aynı koleksiyondaki diğer ciltlerle ya da farklı kütüphanelerdeki benzerleriyle

kıyaslanarak üslûp özellikleri belirtilmiş, tarihi bilinmeyenler stil kritiği yapılarak yaklaşık olarak tarihlendirilmiştir. Dördüncü bölüm, "Değerlendirme" başlığını taşır. İncelenen ciltler malzeme, teknik ve süsleme kompozisyonları bakımından değerlendirilmiştir. Burada, katalogda yer alan Osmanlı dönemi ciltlerinin her başlık altında kronolojik sıra takip edilerek yüzyıllara göre gösterdiği gelişimin ve değişimin ortaya konulmasına çalışılmıştır. Beşinci bölüm olan "Sonuç" kısmında; Mevlâna Müzesi Müzelik Eserler Bölümü'nde bulunan ciltlerin cilt sanatı bakımından taşıdıkları önem vurgulanarak kitap sanatları içerisindeki yerleri belirlenmeye çalışılmıştır. Burada ince işçilikli Osmanlı saray üslûbunda yapılmış ciltler ile taşra üslûbunda yapılmış ciltlerin bir arada olduğu tespit edilmiştir.

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin

Adı Soyadı: Hacer KARA

Numarası: 104104001003

Ana Bilim / Bilim Dalı: Sanat Tarihi

Programı: Tezli Yüksek Lisans ☐ Doktora ■

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Remzi DURAN

Tezin İngilizce Adı: Ottoman Era Bindings in Curatorial Department of Konya Mevlana Museum

SUMMARY

In our thesis, titled "Ottoman Era Bindings in Curatorial Department of Konya Mevlana Museum", historical development progress of Ottoman era bindings in term of Konya's scale has been studied. In this context, artistic value of Ottoman era bindings, which have been chosen from the collection of Mevlana Museum manuscripts in curatorial department, is determined and their places in art books are identified.

Turkish Binding Art whose historical past dates back to the period of Uighur Turks continued to improve during Seljuk and Emirates period. In the Ottoman era, in particular, it reached its peak in 16th century. Later, while classical features were kept going, the new quests began and innovations were brought to art of binding. In 19th century as well as classical design bindings, the bindings with western motives were produced in the style of baroque and rococo. Lacquer binding seemed to increase during this period.

The research encompasses a total of 149 bindings dating back to the foundation and the collapse of Ottoman Empire. 10 of the bindings date back to 15th century, 65 of them date back to 16th century, 13 of them date back to 17th century,

18 belong to 18th century and 43 of them date back to 19th century. It seems that in 15th century, two covers in some bindings were decorated differently from each other as part of a tradition in Seljuk and Emirates period, but this practice wasn't seen after 16th century excluding some exceptions. In the Ottoman era bindings, extremely rich techniques such as printing (flush, cold mold printing and pasting), painting, cold binding, bottom separation, overhead allocation, mule up, multicolored, kat'ı (müşebbek), the zilbah, lacquer, writing and yekşah have been encountered. Similarly, rich compositions of decorations are remarkable. As of the end of the century, the geometric and figurative decoration at covers, appearing in the mid-15th century, was replaced with saz leaves like palmettes, lotus, hatai, and a mainly plant ornament where cloud motifs are used, filling the hatai in which arabesques carry the grounds. Furthermore, in the 19th century, naturalist compositions composing of roses, violates, lilies and daisies, motifs of large acanthus leaves with the style of baroque and rococo, and also Mevlevi sıkkes which are the symbols of Mevlevism, were added to decoration. An uncommon term in the Ottoman bindings, the name mücellit "*bookbinder*" is found in Masnavi Commentary binding decorated with lacquer technique by a bookbinder, Muhammed Takî, with an inventory number of 82 in October 1845. It is possible to see the best examples of Ottoman era bindings in this collection which is composed of high-value works of art and craftsmanship consecrated by high-level dignitaries. Some of the bindings in our research, the vast majority of which are well-preserved until today, are exhibited in museums.

Our thesis is in 5 main sections. In the first one, under the main title of "introduction"; the definition, aim and limitations of the subject", "method" and "publications on the subject" are discussed. In addition, under the title of 'The foundation of Konya Mevlana Museum libraries and the books in curatorial department", the foundation of the museum library and the books in the collections on the subject are studied. In the second part, "the definition and history of binding", "bookbinder and bindery organization", "the materials used to make binding", "tools used to make binding" and "sections of binding" and "types of binding" are figured out under the main title 'Turkish Binding Art'. The third section is the catalogue section handled under the name of main title of "Ottoman Era Bindings in Curatorial Department of Konya Mevlana Museum". Moreover, in this section, 149 bindings in

curatorial department were elaborately described, and their stylistic features are stated through a comparison and contrast with the other bindings in the same collection or in those similar in different libraries, and those whose dates aren't known, have been dated through style critic. The fourth section is of the title of "conclusion". The bindings studied have been evaluated regarding their material, technique and decoration. Here, the development and change in Ottoman Era's bindings in the catalogues are tried to put forward under the each title, by following chronologic range in accordance with centuries. In the fifth stage, in the conclusion part; the bindings in curatorial department in Mevlana Museum by emphasizing their importance in terms of art of binding, and their places in art books are tried to be identified. Here, it is identified that the bindings which were made by fine craftsmanship in Ottoman palace style and those made in provincial style are together.

İÇİNDEKİLER

Bilimsel Etik Sayfası ..... **II**
Doktora Tezi Kabul Formu ..... **III**
ÖNSÖZ ..... **IV**
ÖZET ..... **VI**
SUMMARY ..... **IX**
KISALTMALAR ..... **XIV**
1. GİRİŞ **1**
1.1. Konunun Tanımı, Amacı ve Sınırları 1
1.2. Yöntem 4
1.3. Konuyla İlgili Yayınlar 6
1.4. Mevlâna Müzesi Kütüphanelerinin Kuruluşu ve Müzelik Yazma Eserler Bölümünde Bulunan Kitaplar 12
2. TÜRK CİLT SANATI **20**
2.1. Cildin Tanımı ve Tarihçesi 20
2.2. Mücellitler ve Mücellit Teşkilatı 30
2.3. Cilt Yapımında Kullanılan Malzemeler 35
2.4. Cilt Yapımında Kullanılan Aletler 37
2.5. Cildin Bölümleri 39
2.6. Kapağın Bölümleri 40
2.7. Cildin Çeşitleri 43
2.7.1. Malzemeye Göre 43
2.7.2. Süsleme Tekniğine Göre 44
3. KONYA MEVLÂNA MÜZESİ MÜZELİK ESERLER BÖLÜMÜNDE BULUNAN OSMANLI DÖNEMİ CİLTLERİ (KATALOG) **48**
4. DEĞERLENDİRME **431**
4.1. Malzeme ve Renk 432
4.2. Teknik 434
4.2.1. Motiflerin Uygulanış Yöntemi Bakımından Teknikler 434
4.2.1.1 Baskı Tekniği 435
4.2.1.2. Kat'ı Tekniği 436
4.2.1.3. Boyama Tekniği 436
4.2.2. Süsleme Teknikleri 437
4.2.2.1. Soğuk Cilt Tekniği 437
4.2.2.2. Alttan Ayırma Tekniği 440

4.2.2.3. Üstten Ayırma Tekniği 441
4.2.2.4. Mülemma Tekniği 441
4.2.2.5. Mülevven Tekniği 444
4.2.2.6. Kat'ı Tekniği 446
4.2.2.7. Zilbahar Tekniği 448
4.2.2.8. Yazma ve Yekşâh Tekniği 449
4.2.2.9. Lâke Tekniği 450
4.3. Cildin Bölümleri 451
4.3.1. Kapaklar 451
4.3.1.1. Şemseler 452
4.3.1.2. Salbekler 457
4.3.1.3. Köşebentler 460
4.3.1.4. Cetveller, Zencerekler, Bordürler ve Tığlar 462
4.3.2. Sırt 464
4.3.3. Sertap 464
4.3.4. Miklep 465
4.4. Süsleme Programı 469
4.4.1. Geometrik Süsleme 469
4.4.2. Figürlü Süsleme 471
4.4.3. Bitkisel Süsleme 472
4.4.4. Nesneli Süsleme 482
4.4.5. Bulut 483
4.4.6. Yazı 486
4.5. Mücellit 490
5. SONUÇ 492
BİBLİYOGRAFYA 496
FOTOĞRAF LİSTESİ 508
FOTOĞRAFLAR 529
Özgeçmiş 744

KISALTMALAR

age. : Adı Geçen Eser

agm. : Adı Geçen Makale

agmd. : Adı Geçen Madde

agt. : Adı Geçen Tez

Bkz. : Bakınız

C: : Cilt

cm. : Santimetre

Çev. : Çeviren

Ed. : Editör

Haz. : Hazırlayan

Hz. : Hazreti

ö. : Ölümü

s. : Sayfa

vd. : Ve diğerleri

1. GİRİŞ

1.1. Konunun Tanımı, Amacı ve Sınırları

Araştırmamızın konusu, "Konya Mevlâna Müzesi Müzelik Eserler Bölümünde Bulunan Osmanlı Dönemi Ciltleri"dir. Mevlevîlik tarikatının merkezi konumundaki Mevlâna Dergâhı sultanların, sadrazamların, devlet adamlarının ve Hz. Mevlâna'ya gönül verenlerin bağışlarıyla oluşan, gerek içeriği, gerekse kitap sanatları bakımından son derece önemli eserleri bünyesinde bulunduran zengin bir kütüphaneye sahiptir. 1854 yılında 24. Postnişin Mehmet Said Hemdem Çelebi'nin kendi kitaplarını da dâhil ederek kurduğu kütüphane, sonradan yapılan bağışlar ve satın almalarla daha da zenginleşmiştir. Günümüzde müzedeki mevcut kütüphane altı farklı koleksiyondan oluşmaktadır. Envanter defterleri de ayrı ayrı düzenlenen bu koleksiyonlar; İhtisas Kütüphanesi, Müzelik Yazma Eserler Kütüphanesi, Abdülbâki Gölpınarlı Kütüphanesi, Mehmet Önder Kütüphanesi, Muallim Ferit Uğur ve Dişçi Hacı Mehmet Dişsöken Kütüphanesi ve Hazine-i Evrak Arşivi'dir. Biz bu koleksiyonlardan "Müzelik Yazma Eserler Kütüphanesi" içerisindeki Osmanlı dönemi ciltlerini araştırma konusu olarak belirledik. Osmanlı Devleti'nin (1299-1923) kuruluş ve yıkılış yılları arasında kalan tüm ciltleri tarih, malzeme, teknik ve üslûp sınırlaması yapmaksızın tezimize dâhil ettik.

Bu konuyu seçmemizin en önemli amacı, tarih ve sanat değeri bakımından ileri bir seviyede olan ve büyük çoğunluğu Kur'ân-ı Kerîmler ve Hz. Mevlâna'nın eserlerinden oluşan Osmanlı dönemi ciltlerini Sanat Tarihi açısından inceleyip envanterlerini çıkartmak ve kitap sanatları içerisindeki yerlerini belirlemektir. Günümüzde halen bir doktora tezinde katalog çalışmasına ihtiyaç duymamızın en önemli sebebi bu alandaki çalışmaların sayıca yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Örneklerin azlığı Osmanlı dönemi ciltlerini değerlendirme konusunda sağlıklı sonuçlara ulaşmamızı güçleştirmektedir. Bu eksiğimizi hızlı bir şekilde tamamlamamız halinde tipolojik çalışmalar yapabilir, teknik ve üslûp sorunları üzerine yoğunlaşabiliriz. Örneğin birçok çalışmada, ketebe kaydı da dâhil olmak üzere, bir kısım cildin üzerinde tarih ve yer bilgisine rastlanmamasına rağmen, mülemma, kat'ı ve lâke tekniklerinde yapılmış ya da figürlü süslemeye sahip olan

birçok cilt hiç düşünülmeksizin İran'a atfedilmektedir. Oysaki bu eserler Osmanlı topraklarında İranlı bir usta elinden çıkabileceği gibi Türk bir usta elinden de çıkmış olabilir. Bugünkü bilgilerimizle bu konularda kesin yargılara varmamız imkânsız görünmekte ve bu durum bizi katalog çalışması yapmaya mecbur bırakmaktadır.

Daha önce bu koleksiyonda yer alan Selçuklu ve Beylikler dönemi ciltleri çeşitli araştırmalara konu olmuştur[1]. Osmanlı dönemi ciltleri ise toplu bir şekilde ele alınmamıştır. Yalnızca bir tez çalışmasında kıyaslama amaçlı olarak 13 adet cilt tanıtılmış[2], hemen hemen aynı örnekler iki makaleye konu olmuştur[3]. Bizde bu koleksiyon içerisinde bulunan Osmanlı ciltleriyle ilgili toplu bir katalog oluşturmak istedik. Herhangi bir sınırlamaya tabi tutulmaksızın bütüncül bir yaklaşımla ele aldığımız Osmanlı dönemi ciltlerinde başlangıcından sonuna kadar cilt sanatı üzerinde yaşanan değişim ve gelişlimi izlemeye çalıştık. Araştırmamızda her yüzyıldan eserin bulunması bize geniş bir yelpazede Osmanlı dönemi ciltlerini anlama ve değerlendirme fırsatını vermiştir. Özellikle de 15 ve 19. yüzyılda cilt sanatında yaşanan değişimleri görmemiz mümkün olmuştur.

Araştırma konumuz olan "Müzelik Yazma Eserler Koleksiyonu"nda 240 adet yazma eser mevcuttur. Bu eserlerden 149 adedinin cildi konumuz kapsamında incelenmiştir. 16 adet cilt, fotoğrafları bulunmadığı için kataloğa dâhil edilememiştir (Envanter No: 21, 22, 26, 30, 31, 34, 87, 1118, 1138, 1148, 1152, 1235, 1352, 1465, 1477, 2571)[4]. 20 adet cilt ise, (Envanter No: 11, 12, 13, 14, 20, 27, 28, 48, 67, 69, 76, 90, 116, 138, 148, 1073, 1114, 1456, 1510, 2589) Selçuklu ve Beylikler dönemine aittir. Dört adet cilt, (Envanter No: 463, 464, 1079, 2588) yalnızca deriyle kaplanıp süslemesiz olarak bırakıldığından, yine deriden yapılan yedi adet cilt ise, (Envanter No: 85, 86, 88, 123, 1136, 1324, 1502) sadece kenarlarına cetvel çekildiğinden

---

[1] Ahmet Saim Arıtan, **Konya Müzelerinde Bulunan Selçuklu Ciltlerinin Özellikleri**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 1987; Ahmet Saim Arıtan, **Karamanoğulları Cild San'atı,** Konya, 2008

[2] Ayşe Budak, **Konya Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesi'ndeki XV-XVI. Yüzyıl Kitap Kapakları,** Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, 2009. Bu çalışmada bizim incelediğimiz koleksiyonda yer alan 7, 2, 58, 3, 133, 5, 19, 1042, 1043, 1, 9, 6, 1191 envanter numaralı eserlerin ciltleri de tanıtılmıştır.

[3] Erdoğan Erol, "Karapınar Selimiye Camii'nden Mevlânâ Müzesi'ne Getirilen Kur'ânlar", **Karapınar Sempozyumu 26-27 Ekim 2000,** (ed. Yusuf Küçükdağ), Konya, 2001, s.199-214; Ayşin Yoltar Yıldırım, "Mevlâna Müzesindeki II. Selim'in Karapınar Camii'ne Vakfettiği Kur'an-ı Kerimler", **Mevlâna Ocağı,** Konya, 2007, s.359-384

[4] Bu eserlerin fotoğrafları müzeden temin edilemediği için ciltlerin hangilerinin Osmanlı dönemine ait olduğu bilinmemektedir.

tezimizde yer almamıştır. Eserlerden dokuzunun kapakları (Envanter No: 52, 55, 87, 125, 144, 1095, 1129, 1910, 1911) ebrulu kâğıtla, ikisinin kapakları (Envanter No: 114, 1119) desensiz düz renkli kumaşla, altısının deri olan dış kapakları (Envanter No: 50, 121, 1113, 1176, 1178, 2591) ise bezle kaplanmıştır. Sekiz adet kitap kapağı (Envanter No: 77, 78, 91, 99, 117, 118, 147, 1075) üstü kâğıt kaplı mukavva cilt şeklindedir. 11 adet cildin motifleri analiz edilemeyecek kadar bozulmuştur (Envanter No: 41, 110, 1059, 1149, 1180, 1181, 1195, 1204, 1430, 2584, 3340). 1177 envanter numaralı cilt Necmettin Okyay tarafından, 1457 envanter numaralı cilt ise Süleymaniye Kütüphanesi cilt atölyesinde yapılmıştır. 79, 1193 ve 2611 envanter numaralı ciltler batı ciltleri tipindedir ve muhtemelen Osmanlı devletinin yıkılışından sonra yapılmıştır. 1363 envanter numaralı eser cilbend olarak yapılmıştır. 1406 envanter numaralı cilt, 1929 yılında Ankara'da yapılmıştır. 1980 envanter numaralı cilt ise, 1406'ya çok benzeyen bir tarzda, Cumhuriyetin ilk yıllarında yapılmış olmalıdır[5].

Mevcut katalog içerisinde yer alan ciltleri yüzyıl, malzeme, teknik, form, üslûp ve süsleme kompozisyonu bakımından sınırlamadan Osmanlı döneminde yapılmış ciltleri geniş bir yelpazede görmeyi ve anlatmayı hedefledik. Bu konuda yapılan çalışmaların büyük bir bölümünde yüzyıl sınırlamasına gidildiği ve bu sırada 15-16. yüzyıla yoğunlaşıldığı tespit edilmiş, sonraki dönemler hakkında çok fazla araştırma yapılmadığı görülmüştür. Bu sebeple Osmanlı cilt sanatının 17. yüzyıl ve sonrasında yaşanan gelişim ve değişimler yeterince izlenememiştir. Tez çalışmamızda Osmanlı dönemi ciltlerinin tamamı ele alınarak bu eksiklik bir nebze olsun giderilmeye çalışılmıştır.

[5] Bugüne kadar yapılan çalışmaların büyük bir bölümünde ele alınan konu, yüzyıl, teknik vb. şekilde sınırlandırılmış ve hatta bazı çalışmalarda herhangi bir sınırlama yapılmaksızın bir kütüphanenin koleksiyonunun tamamı çalışılmıştır. Ancak çalışma için seçilen örneklerin neye göre belirlendiği hususu net değildir. Örneğin 15-16. yüzyıl ciltlerini konu alan bir çalışmada, koleksiyondaki tüm ciltlerin kaçı bu çalışmaya dâhil edildi, ya da dâhil edilmeyenler hangi sebeple elendi sorularının cevabı çoğunlukla bulunmamaktadır. Bu da çalışılan koleksiyon hakkında yeterince bilgi edinmemizi güçleştirmektedir. Bu sebeple yaptığımız çalışmaya dâhil etmediğimiz ciltler hakkında bilgi vermeyi uygun bulduk.

1.2. Yöntem

Çalışmamıza ilk olarak literatür taraması yapılarak başlanmıştır. Bu doğrultuda konumuzla ilgili olarak elde ettiğimiz yüksek lisans ve doktora tezleri, kitaplar, makaleler ve ansiklopedi maddeleri incelenmiştir. Bu incelemeler sırasında seçtiğimiz koleksiyondaki Osmanlı öncesi ciltlerin çeşitli araştırmalara konu olduğu tespit edilmiş, Osmanlı ciltlerinin ise çok az sayıdaki cilt hariç toplu bir araştırmaya konu olmadığı görülmüştür. Buradan yola çıkılarak koleksiyon içerisindeki Osmanlı dönemi ciltleri A. Gölpınarlı kataloğu esas alınarak tek tek tespit edilmiştir.

Ardından saha çalışması gerçekleştirilmiştir. Müze yönetiminden çalışmayla ilgili gerekli izinler alınmış, ciltlerin önceden dijital ortama aktarılmış fotoğrafları bedeli ödenerek temin edilmiştir. Eksik olan fotoğrafların bir kısmı tarafımızdan çekilmiş, ancak sergide olan eserlerin eksik fotoğraflarının çekilmesi mümkün olmamıştır. Ayrıca envanter defterindeki bilgiler kontrol edilerek tespit ettiğimiz cilt sayısı teyit edilmiştir.

Son olarak belirlediğimiz ana hat planı çerçevesinde elde ettiğimiz bulgularla metnin yazımı gerçekleştirilmiştir. Metin kısmı dipnotlar ve fotoğraflarla desteklenmiş, en son kısıma değerlendirme bölümündeki bilgilerin toplu bir dökümü olan tablo eklenmiştir.

Tezimizin metni "Giriş", "Türk Cilt Sanatı", "Konya Mevlâna Müzesi Müzelik Eseler Bölümünde Bulunan Osmanlı Dönemi Ciltleri", "Değerlendirme" ve "Sonuç" olmak üzere beş ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, "Giriş" ana başlığı altında; "Konunun Tanımı, Amacı ve Sınırları", "Yöntem" ve "Konuyla İlgili Yayınlar" ele alınmıştır. Ayrıca "Konya Mevlâna Müzesi Kütüphanelerinin Kuruluşu ve Müzelik Eserler Bölümünde Bulunan Kitaplar" başlığında müze kütüphanesinin kuruluşu, içerisinde yer alan koleksiyonlar ve konumuz olan koleksiyondaki kitaplar üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde "Türk Cilt Sanatı" başlığında taradığımız kaynaklardan elde ettiğimiz bilgiler doğrultusunda "Cildin Tanımı ve Tarihçesi", "Cilt Yapımında Kullanılan Malzemeler", "Cilt Yapımında Kullanılan Aletler", "Cildin Bölümleri", "Kapağın Bölümleri" ve "Cildin Çeşitleri" anlatılmıştır. Üçüncü bölüm "Konya Mevlâna Müzesi Müzelik Eseler Bölümünde Bulunan Osmanlı Dönemi Ciltleri" başlığında ele alınmıştır. Burada müzelik eserler bölümünde

bulunan 149 adet cilt incelenmiştir. Ayrıntılı bir biçimde tanımlan bu ciltler içerisinde, ketebe kayıtlarından yola çıkılarak tarihi kesin olarak bilinen örnekler bulunmaktadır. Tarihi bilinmeyenler ise stil kritiği yapılarak yaklaşık olarak tarihlendirilmiştir. Tezimizde ciltler kronolojik olarak sıralanmıştır. Aynı yüzyıl içerisinde tarihi kesin olarak bilinenler sıralandıktan sonra bilinmeyenler envanter sırasına göre yerleştirilmiştir.

Dördüncü bölüm "Değerlendirme" başlığını taşır. Katalog içerisinde yer alan ciltler bu bölümde "Malzeme ve Renk", "Teknik", "Cildin Bölümleri", "Süsleme Programı" ve "Mücellit" başlıkları altında değerlendirilmiştir. Burada katalogta yer alan Osmanlı dönemi ciltlerinin her başlık altında kronolojik sıra takip edilerek yüzyıllara göre gösterdiği gelişimin ve değişimin ortaya konulmasına çalışılmıştır. Beşinci bölüm olan "Sonuç" kısmında; Mevlâna Müzesi Müzelik Eserler Bölümü'nde bulunan ciltlerin cilt sanatı bakımından taşıdıkları önem vurgulanarak kitap sanatları içerisindeki yerleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışma ile Mevlâna Müzesi'nde bulunan "Müzelik Eserler Bölümü"ndeki Osmanlı Dönemi Ciltleri bilimsel açıdan değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Metnin sonunda bibliyografya, fotoğraf listesi, fotoğraflar ve değerlendirme tablosu yer almaktadır. Bibliyografya'da kullanılan kaynaklar, yazarların soyadlarının alfâbetik sırasına göre yazılmış, dipnotlar klasik sisteme göre verilmiş ve tekrarlanan kaynaklarda kısaltmalar yapılmıştır.

1.3. Konuyla İlgili Yayınlar

Türk Cilt Sanatı başlı başına bir sanat dalı olmasına rağmen bu alanda yapılmış çalışmaların sayısı mimari eserler ve mimari bezeme üzerine yapılan çalışmalarla kıyaslandığında oldukça azdır. Ancak son yıllarda cilt sanatı üzerine yapılan bilimsel çalışmaların ve özellikle tezlerin sayısında artış olduğu görülmektedir. Bu alanda çalışan isimlerin başında Kemal Çığ, İsmet Binark, Zeren Tanındı, Ahmet Saim Arıtan, Mine Esiner Özen, Müjgan Cunbur ve Yıldıray Özbek'in isimleri zikredilebilir. Saydığımız isimlerin dışında konuyla ilgilenen değerli araştırmacılar ve onların hazırladığı çalışmalar bulunmaktadır. Bu bağlamda konuyla ilgili olarak yaptığımız literatür taramasında ulaşabildiğimiz kaynakların bir kısmı kısaca tanıtılmıştır.

Abdülbâki Gölpınarlı Mevlâna Müzesi'nde bulunan kütüphanelerdeki tüm yazmaların kataloğunu hazırlamıştır[6]. Kataloglar ilk başvuru kaynağı niteliğinde olup, cilt sanatı hakkında ayrıntılı bilgilere yer verilmemiştir. Ancak içerisinde yazma kitapların isimleri, konusu, istinsah tarihleri, yazarı, hattatı, ölçüsü, eserin dili ve kimin vakfı olduğu gibi konularda önemli bilgiler bulunmaktadır. Bu sebeple Gölpınarlı'nın hazırladığı **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma Kitaplar Kataloğu** bizim en çok kullandığımız kaynaklar arasındadır.

Türk cilt sanatı ile ilgili yapılan çalışmaların ilklerinden biri Kemal Çığ'ın hazırladığı **Türk Kitap Kapları**[7] adlı eserdir. Burada konu "Giriş", "Deri Ciltlerindeki Malzeme ve Teknik" "Türk Deri Ciltleri" ve "Türk Lake Ciltleri" başlıkları altında ele alınmıştır. Türk deri ciltleri başlığı altında 15. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar olan dönem yüzyıllara göre ayrılarak incelenmiştir. Kitap, ciltlerden verilen örnekler ve kısa tanıtımlarıyla desteklenmiştir.

---

[6] Abdülbâki Gölpınarlı, "Konya da Mevlâna Dergâhı'nın Arşivi", **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Dergisi**, C:17, Sayı:1-4, İstanbul, 1960; Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Yazmalar Kataloğu I**, Ankara, 1967; Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Yazmalar Kataloğu II**, Ankara, 1971; Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Yazmalar Kataloğu III**, Ankara, 1972; Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Yazmalar Kataloğu IV**, Ankara, 1994; Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma Kitaplar Kataloğu**, Ankara, 2003; Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Abdülbâki Gölpınarlı Kütüphanesi Yazma Kitaplar Kataloğu**, Ankara, 2003

[7] Kemal Çığ, **Türk Kitap Kapları**, Ankara, 1953. Kemal Çığ'ın cilt sanatıyla ilgili diğer çalışmaları için bkz. "Türk Lâke Müzehhipleri ve Eserleri" **Sanat Tarihi Yıllığı III**, İstanbul, 1970, s.243-252; "Türk Kitap Sanatları" **Türkiyemiz**, Sayı:9, İstanbul, 1973, s.6-10

İsmet Binark tarafından hazırlanan **Eski Kitapçılık Sanatlarımız**[8] adlı çalışmada cilt, hat, tezhip, minyatür gibi sanatlarımız hakkında bilgiler verilmiştir. "Türk Kitapçılık Tarihinde Cilt Sanatı" başlığı altında, cilt sanatının tarihi gelişim seyri, malzeme, teknik ve süslemeleri anlatılmıştır.

Yılmaz Özcan'ın **Türk Kitap Sanatında Şemse Motifi**[9] adlı çalışmasında şemsenin tanımı, bölümleri, kalıbına ve işleme biçimine göre şemse teknikleri, klasik bir cildin ve kapağın bölümleri, kabartma şemselerin yapılış teknikleri, şemselerde kullanılan süsleme türleri ve günümüzde şemselerin uygulanabileceği yerler ve yeni düzenlemelerin nasıl yapılacağı konularına değinilmiştir.

Gülbün Mesara'nın **Türk Sanatında İnce Kâğıt Oymacılığı (Kat')**[10]**,** adlı çalışmasında kat'ı sanatının tanımı, tarihçesi, sanatkârları, kâğıt oyma tekniği ile yapılmış hüsn-i hat eserleri, el yazmalarındaki kat'ı süslemeleri, kat'ı tekniğiyle süslenmiş çekmeceler, deri oymacılığı ve günümüz kâğıt oymacılığı ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Konuyla ilgili araştırmaların önemli bir bölümü ise Zeren Tanındı tarafından yapılmıştır. Tanındı'nın "**Türk Cild Sanatı (Kitap Kapları)"**[11], ve **"Osmanlı Sanatında Cilt"**[12] adlı makalelerinde 15. yüzyıldan 20. yüzyıl başlarına kadar Türk cilt sanatının tarihsel gelişimi, ciltlerin özellikleri ve bilinen cilt ustaları yüzyıllara göre ayrı başlıklar altında örneklerle anlatılmıştır. **"Kitap ve Cildi"**[13] İsimli çalışmasında el yazmaları ve cilt üzerine genel bilgiler verildikten sonra 13 ve 14. yüzyıl Anadolu ciltleri anlatılmış, ardından 15. yüzyılın ilk yarısından başlayarak 20. yüzyıla kadar geçen sürede üretilen Osmanlı ciltlerinin özellikleri ve ustaları üzerinde durulmuştur. **"13-14. Yüzyılda Yazılmış Kur'an'ların Kanunî Döneminde Yenilenmesi"**[14], adlı çalışmasında, Yâkût el-Mustasîmî, Argûn Kâmil, Abdullâh Sayrafî ve Yahyâ es-Sûfî isimli hattatların yazdığı bir gurup Kur'ân-ı

---

[8] İsmet Binark, **Eski Kitapçılık Sanatlarımız**, Ankara, 1975
[9] Yılmaz Özcan, **Türk Kitap Sanatında Şemse Motifi,** Ankara, 1990
[10] Gülbün Mesara, **Türk Sanatında İnce Kâğıt Oymacılığı (Kat'),** Ankara, 1991
[11] Zeren Tanındı, "Türk Cild Sanatı (Kitap Kapları)" **Başlangıcından Bugüne Türk Sanatı**, Ankara, 1993, s.422-430
[12] Zeren Tanındı, "Osmanlı Sanatında Cilt", **Osmanlı Ansiklopedisi**, C:11, Ankara, 1999, s.103-107
[13] Zeren Tanındı, "Kitap ve Cildi", **Osmanlı Uygarlığı,** (Haz: Halil İnalcık-Günsel Renda), C:2, Ankara, 2002, s.841-863
[14] Zeren Tanındı, "13-14. Yüzyılda Yazılmış Kur'an'ların Kanunî Döneminde Yenilenmesi", **Topkapı Sarayı Müzesi Yıllık I**, İstanbul, 1986, s.140-152 / 255-270

Kerîm'in cildinin Kanunî döneminde, 1555-65 yılları arasında Osmanlı saray nakkaşhanesinde elden geçirildiği ve bu sırada ciltlerinin de dönemin zevkine uygun olarak yenilendiği anlatılmıştır. **"Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Ortaçağ İslam Ciltleri"**[15] adlı makalede ise saray kütüphanesinde bulunan erken tarihli bazı İslam eserlerinin ciltleri anlatılmaktadır.

Ahmet Saim Arıtan Selçuklu ve Beylikler dönemi ciltleriyle ilgili önemli çalışmalar yapmıştır. **Konya Müzelerinde Bulunan Selçuklu Cildlerinin Özellikleri**[16] adlı yüksek lisans tezinde, cildin tarifi, İslam ve Batı dünyasında cildin tarihçesi, cilt ekolleri, çeşitleri, mücellitler ve ciltçilik teşkilatı, cildin yapılışı, Selçuklu cildinde malzeme, teknik ve süsleme gibi çeşitli başlıklar altında cilt sanatıyla ilgili genel bilgilere yer verilmiştir. Katalog bölümünde ise Konya müzelerinde ve kütüphanelerinde bulunan 72 adet Selçuklu cildi incelenmiştir. Yine Ahmet Saim Arıtan'ın **Konya Dışındaki Müze ve Kütüphanelerde Bulunan Selçuklu ve Selçuklu Üslûbunu Taşıyan Cild Kapakları** adlı doktora çalışmasında yüksek lisans tezinde olduğu gibi cildin tanımı, tarihçesi, çeşitleri, yapılışı, kullanılan malzemeler, teknik, üslûp ve ciltlerde yer alan süslemeyle ilgili bilgilere yer verilmiştir. Katalog bölümünde Bursa, Kayseri, Amasya, Ankara ve İstanbul'daki bazı müze ve kütüphanelerde bulunan 224 adet yazma eserin cildi incelenmiş ve bu bölümün ardından Anadolu Selçuklu ciltleri ile muâsırı olan Türk-İslâm ciltlerinin kısa bir karşılaştırmalı değerlendirmesi yapılmıştır[17].

A. Saim Arıtan'ın **"Ciltçilik"**[18] maddesinde cildin tanımı yapıldıktan sonra başlangıcından itibaren cilt sanatının tarihsel gelişimi anlatılmaktadır. Ayrıca cilt üslûpları, cilt çeşitleri, mücellitler ve ciltçilik teşkilatı, cildin yapılışı, cilt yapımında kullanılan malzeme, alet, teknik ve süsleme üzerinde durulmuş, Osmanlı dönemi ciltleri yüzyıllara göre sınıflandırılarak özellikleri belirtilmiştir. **"Anadolu Selçuklu Cild Sanatı"**[19] adlı çalışmasında cilt sanatının kısa bir tarihçesi verilerek, Selçuklu

---

[15] Zeren Tanındı, "Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Ortaçağ İslam Ciltleri", **Topkapı Sarayı Müzesi Yıllık IV,** İstanbul, 1990, s.102-149

[16] Ahmet Saim Arıtan, **Konya Müzelerinde Bulunan …,** Konya, 1987

[17] A.Saim Arıtan, **Konya Dışındaki Müze ve Kütüphanelerde Bulunan Selçuklu ve Selçuklu Üslûbunu Taşıyan Cild Kapakları**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Konya, 1992

[18] Ahmet Saim Arıtan, "Ciltçilik", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C:7, İstanbul, 1993, s.551-557

[19] Ahmet Saim Arıtan, "Anadolu Selçuklu Cilt Sanatı", **Türkler**, C:7, Ankara, 2002, s.933-943

ciltlerinin ve kapaklarının bölümleri, süsleme özellikleri, malzemeleri ve teknik özellikleri üzerinde durulmuştur. Ardından Selçuklu cildlerinin üslûp özellikleri maddeler halinde sıralanmıştır. **"Selçuklu Cildi'nin Osmanlı Cildi'ne Etkileri"**[20] adlı bildirisinde biri Mevlâna Müzesi'nde, üçü Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunan 4 eserin cildi tanıtılarak Selçuklu cildinin Osmanlı ciltleri üzerindeki etkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır. **"Selçuklu Cildlerinde İmzalar"**[21] adlı bildirisinde, 22 adet Selçuklu ve Beylikler dönemi cildi üzerinde tespit edilen imzalar, "usta isimleri", "imzaların bulunduğu yerler", "imzaların uygulanış şekli" olmak üzere üç başlık aktında ele alınmıştır.

Mine Esiner Özen tarafından hazırlanan **Türk Cilt Sanatı**[22] adlı eser üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde "Klasik Doğu Ciltleri" adlı başlıkta genel konulara yer verilmiş ve burada cildin tarihçesi, bölümleri ve çeşitleri anlatılmıştır. İkinci bölümde "Ciltçiler (Mücellidan)" başlığında ismi bilinen cilt ustalarından basedilmektedir. Üçüncü bölümde ise "Sözlük" başlığı altında konuyla ilgili bazı terimlere yer verilmiştir.

Bu alanda yapılmış önemli çalışmalardan biri, Yıldıray Özbek tarafından hazırlanan **Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesindeki Kitap Kapakları**[23] adlı eserdir. Çalışmada öncelikle Kayseri ve Raşid Efendi Kütüphanesi hakkında bilgi verilmiş, ardından cilt ve Türk cilt sanatı anlatılmıştır. Katalog bölümünde Raşid Efendi Kütüphanesinde bulunan 12. ve 19. yüzyıllar arasında yapılmış 177 adet cilt örneğine yer verilmiştir. Değerlendirme bölümünde ise seçilen örnekler ait oldukları yüzyıllara göre gruplandırılarak "malzeme", "köşebent ve bordürler", "şemseler-miklepler ve teknikler", "bezeme ve üslûp" başlıkları altında ayrıntılı bir biçimde değerlendirilmiştir.

Erdoğan Erol, **"Karapınar Selimiye Camii'nden Mevlânâ Müzesi'ne Getirilen Kur'ânlar"**[24] adlı makalesinde, 1935 yılında Karapınar Sultan Selim

---

[20] Ahmet Saim Arıtan, "Selçuklu Cildinin Osmanlı Cildine Etkileri", **Hacettepe Üniversitesi, V. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazı ve Araştırmaları Sempozyumu, 19-20 Nisan 2001, Bildiriler**, Ankara, 2001, s.29-40

[21] Ahmet Saim Arıtan, "Selçuklu Ciltlerinde İmzalar", **I. Uluslar Arası Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Kongresi Bildirileri (11-13 Ekim 2000),** C:1, Konya, 2001, s.39-42 / 511-518

[22] Mine Esiner Özen, **Türk Cilt Sanatı**, Ankara, 1998

[23] Yıldıray Özbek, **Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesindeki Kitap Kapakları**, Kayseri, 2005

[24] Erdoğan Erol, **Agm.,** s.199-214

Camii'nden müzeye nakledilen 10 adet Kur'ân-ı Kerîm hakkında bilgi vermektedir. Bu Kur'ân'lardan ikisi müzedeki İhtisas Kütüphanesi'ne[25], sekizi ise bizim konumuz dâhilinde bulunan Müzelik Yazma Eserler Kütüphanesi'ne[26] kaydedilmiştir. Ayşin Yoltar Yıldırım tarafından hazırlanan **"Mevlâna Müzesindeki II. Selim'in Karapınar Camii'ne Vakfettiği Kur'an-ı Kerimler"**[27] adlı makalede de aynı Kur'ânlar üzerinde durulmuştur. Makalede, bir proje kapsamında onarımları gereçekleştirilen bu Kur'ân'ların, ayrıntılı bir biçimde tanımları yapılarak, Osmanlı eseri olmadıkları, satın alma ya da hediye yoluyla elde edildikleri ve II. Selim tarafından vakfedilirken içlerine Osmanlı hattatları eliyle yazılan birer vakfiye eklendiği öne sürülmüştür. Ayrıca çalışmada, bu Kur'ân'ların çoğunluğunun Safevi devrinde İran'da yapılmış oldukları belirtilmektedir. Buna dayanak olarak ta boyutlarının büyüklüğü, altın sıvama tekniğinde yapılan dış kapakları, cilt, tezhip ve sayfa düzeni bakımından 16. yüzyıl Safevi yazmalarıyla olan benzerlikleri gösterilmektedir. Kur'ân'ların hepsinin 1564 yılından önce üretildiği belirtilmektedir.

H.Cahit Karadana'nın hazırladığı **16. Yy. Türk Kitap Kaplarının Özellikleri**[28] adlı yüksek lisans tezinde, İstanbul'daki farklı müze ve kütüphanelerden seçilen 16. yüzyıl ciltleri tanıtılmış ve bu dönemin özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Habib İşmen, **Süleymaniye Kütüphanesindeki Fatih Devri Ciltleri**[29] adlı tezinde, cilt sanatı hakkında genel bilgiler vererek, Fatih devrinin ilim, sanat ve sosyal hayatı ile dönemin cilt sanatı ve nakkaşhanesi hakkında bilgiler vermiştir. Tez kapsamında Fatih döneminden 32 adet cilt tanıtılmış ve bu dönemde cilt sanatının özgün örnekler verdiği belirtilmiştir.

Kâzım Hacımeyliç, **Osmanlı Cilt Sanatında Saray Bosna'daki Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi'ndeki Nadir Eserlerin Yeri, Önemi ve Korunması**[30]

---

[25] 3747 ve 3748 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm'ler.
[26] 1039, 1040, 1041, 1042, 1043, 1044, 1045, 1191 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm'ler.
[27] Ayşin Yoltar Yıldırım, **Agm.,** s.359-384
[28] H.Cahit Karadana, **16. Yy. Türk Kitap Kaplarının Özellikleri,** Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1990
[29] Habib İşmen, **Süleymaniye Kütüphanesindeki Fatih Devri Ciltleri,** Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanatta Yeterlilik Tezi, İstanbul, 1994
[30] Kâzım Hacımeyliç, **Osmanlı Cilt Sanatında Saray Bosna'daki Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi'ndeki Nadir Eserlerin Yeri, Önemi ve Korunması,** Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1997

adlı doktora tezinde, Osmanlı Devleti'nin Bosna Sancak Beyliği'ni yapan Gazi Hüsrev Bey'in bir külliye içerisinde kurdurduğu kütüphanede bulunan yazma eserleri konu almıştır. Kütüphanede Fatih döneminden 19. yüzyıla kadar olan sürede yapılmış eserlerden 32 adedinin ciltleri çizimler ve fotoğraflarla desteklenerek tanıtılmıştır.

Savaş Maraşlı'nın hazırladığı **Amasya II. Bayezid İl Halk Kütüphanesi'ndeki XV. ve XVI. Yüzyıl Ciltleri**[31] adlı yüksek lisans tezinde, Amasya'nın tarihi ve kültürel ortamı, Türk cilt sanatının tarihi gelişimi ve cildin bölümleri anlatıldıktan sonra, 15 ve 16. yüzyıllara tarihlenen 59 adet kitap kapağı incelenmiştir. İncelenen örnekler, yüzyıllarına göre sınıflandırılarak, malzeme, cetvel ve zencirek, köşebentler, sertap, şemseler, miklepler ve teknikler, bezeme ve üslup balşıkları altında değerlendirilmiştir.

Gülçin Karaman'ın **Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi'ndeki 17 ve 18. Yüzyıl Ciltleri**[32] adlı yüksek lisans tezinde, Amasya'nın tarihi ve kültürel ortamı ile Türk cilt sanatı hakkında genel bilgiler verilmiş, kütüphanede bulunan 17. ve 18. yüzyıla ait 112 adet eserin cildi tez kapsamında tanıtılmıştır. Ciltler malzeme, teknik, süsleme, kompozisyon ve üslup bakımından ayrıntılı bir biçimde değerlendirilmiştir.

Ayşe Budak tarafından hazırlanan **Konya Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesi'ndeki XV-XVI. Yüzyıl Kitap Kapakları**[33] adlı yüksek lisans tezinde Konya'nın tarihi ve kültürel ortamı, ciltçilik ve Türk cilt sanatı anlatıldıktan sonra, 15. ve 16. yüzyıllara tarihlenen 56 adet kitap kapağı incelenmiştir. Bu kapaklardan 13 adedi bizim konumuz içerisinde de yer alan Müzelik Yazma Eserler Koleksiyonu'ndan seçilerek, İhtisas Kütüphanesi'ndeki eserlerle kıyaslamak amacıyla konuya dâhil edildiği belirtilmektedir. İncelenen örnekler, yüzyıllarına göre sınıflandırılarak, malzeme, cetvel, zencirek ve bordürler, köşebentler, şemse, sertap ve miklep, teknikler, bezeme ve üslup başlıkları altında değerlendirilmiştir.

---

[31] Savaş Maraşlı, **Amasya II. Bayezid İl Halk Kütüphanesi'ndeki XV. ve XVI. Yüzyıl Ciltleri,** Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, 2005

[32] Gülçin Karaman, **Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi'ndeki 17. ve 18. Yüzyıl Ciltleri,** Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006

[33] Ayşe Budak, **Agt.,** Kayseri, 2009

Konuyla ilgili yapılan diğer tez çalışmaları kataloğumuzda yer alan örnekleri kıyaslamak amacıyla, gerekli görüldüğünde, kullanılmıştır[34]. Bunların dışında müze ve kütüphane hakkında bilgiler içeren kaynaklar gerekli yerlerde dipnot olarak verilmiş ve bibliyografyada yer almıştır.

1.4. Mevlâna Müzesi Kütüphanelerinin Kuruluşu ve Müzelik Yazma Eserler Bölümünde Bulunan Kitaplar[35]

Konya'daki kütüphanecilik faaliyetlerinin Selçuklular ve Osmanlılar döneminden günümüze ulaştığı görülür. İlk kütüphaneler cami, mescid, medrese, türbe ve tekke gibi müesseselerin bünyesinde vakıf olarak kurulmuş, sonraki yıllarda bağımsız kütüphane binaları yapılmıştır.

---

[34] Meral Erkan, **Osmanlı Dönemi El Yazması Deri Cilt Kitap Süsleme Örnekleri (Ankara Milli Kütüphane, Türk Tarih Kurumu ve Etnografya Müzesi),** Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1994; Gürcan Mavili, **Süleymaniye Kütüphanesindeki 13.ve 14. YY.'lara Ait Cilt Sanatı Örnekleri,** Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2002; Zehra Büyükbalcı, **Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi'ndeki Anadolu Selçuklu ve Beylikler Dönemi Cilt Örnekleri,** Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2003; Berrin Coşkun, **Klasik Türk Kitap Kaplarının Süsleme Özellikleri ve Katı' Sanatının Bunlar İçindeki Yeri,** Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2004; Seher Durmuş, **Bursa Eynebey Kütüphanesi'ndeki XVI. Yüzyıl ve Sonrası Türk Cildleri,** Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2005; Arife Edis, **Tire Necip Paşa Kütüphanesi'ndeki Cild Örnekleri,** Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2006; Ayla Güleç, **Topkapı Sarayı Kütüphanesindeki Seçilmiş Klasik Şemse Cilt Kapakları,** Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007, Şerife Yazgan Tanyel, **Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde Bulunan Yazma Esererdeki Ebrû Çeşitleri,** Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2007; Fazilet Dülger, **Süleymaniye Kütüphanesi Ayasofya Yazmaları Cild Örnekleri,** Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2008; Mehmet Küçük, **Tire Necip Paşa Kütüphanesindeki, Necip Paşa Vakfına Ait El Yazma Eserlerin Çarkuşe, Yekşah ve Zilbahar Cilt Kapağı Özelliklerine Göre Kataloglanması,** Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008; Fatma Zehra Oral, **Süleymaniye Kütüphanesi Fatih Yazmaları'ndaki Bazı Kat'lı Cildler,** Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2008; Kadriye Doğan, **Ankara Etnografya Müzesi'nde Bulunan Bazı Cild Örnekleri,** Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2008; Ayşen Karakoç, **Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde Bulunan Şemseli Yazma Kur'an Ciltleri,** Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2010; Betül Şahin, **Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi'ndeki Halil Hamid Paşa Koleksiyonu'na Ait Osmanlı Cildleri'nden Bazı Örnekler,** Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2013

[35] Bu başlık altında verilen bilgiler "Mevlâna Müzesi Kütüphaneleri" adlı makalede yer alan bilgilerin güncellenmiş ve biraz genişletilmiş halidir. Hacer Kara, "Mevlâna Müzesi Kütüphaneleri", **Merhaba Gazetesi Akademik Sayfalar Özel Sayı 2**, C:9, Sayı:14, Konya, 2009, s.210-213

Anadolu Selçuklu Devleti döneminde başkent Konya'da önemli kütüphaneler kurulmuştur. Dönemin bilinen kütüphaneleri, Vezir Şemseddin Altunaba tarafından İplikçi Medresesi'nde açılan kütüphane, Vezir Mustavfi (Maliye Nazırı) Emiru'l-Hac oğlu Ebu's-Sena Mahmud'un kurduğu "Nizamiye Hangâhı Kütüphanesi" ve eski Konya Kalesi'nin Çeşme Kapısı yanında Şeyh Sadreddin Konevî'nin Konevî Camii'ne bitişik olarak kurduğu kütüphanedir[36]. Yine 13. yüzyılın önemli kütüphanelerinden birisi de Siraceddin Urmevi soyundan Bedreddin Mahmud'un eşi, Kutlu Melek Hatun'un Konya Atabekiye Medresesi önüne yaptırdığı, Darül Huffaz içinde yer alan kütüphanedir[37]. Altunaba'nın 598/1201 tarihli vakfiyesinde devrin kütüphanecilik anlayışını yansıtan bilgilere rastlanmaktadır. Vakfiyesinde her yıl vakfın gelirlerinden kütüphane için 100 dinar ayrılmakta, bu ödenekle medresede öğretim için gerekli kitapların satın alınması ve kitapların hazine-i kütüp tarafından bedeli karşılığında okuyuculara ödünç olarak verilmesi şart koşulmaktadır. Ödünç verme süresi dolup kitap iade edilince rehin olarak alınan paranın, sahibine geri verilmesi de bu vakfiyede yer almaktadır[38].

Osmanlı Devleti döneminde müstakil kütüphanelerin kurulmasına kadar ki süreçte Selçuklularda olduğu gibi kütüphaneler; cami, medrese, türbe, imaret ve tekke gibi kurumların bünyesinde yer almıştır[39]. Osmanlılar zamanında Konya'da kurulduğu tespit edilen ilk kütüphane Zincirli Medrese Kütüphanesi'dir. 300 kitaplık bir koleksiyonla Hacı Abdürrahim Efendi tarafından 1140/1727 yılında kurulmuştur[40]. Hadim'deki Hadimî Kütüphanesi[41], Konya'da Darphane Emini ve III.

---

[36] Mustafa Can, "Selçuklular Devri Konya Kütüphanelerinin Tarihçesi", **Selçuk Dergisi**, Yıl: 2, Sayı:1, Konya, 1986, s. 45; Bekir Şahin, "Sadreddin Konevî Kütüphanesi", **Meram Kitabı**, İstanbul, 2007, s.219-224; Hacer Kara, "Sadreddin Konevî Manzûmesi", **Meram Kitabı**, İstanbul, 2007, s.230

[37] Müjgan Cunbur, "Yusuf Ağa Kütüphanesi ve Kütüphane Vakfiyesi, **Tarih Araştırmaları Dergisi**, C: 1, No:1, 1963, s.205

[38] Mustafa Can, **Selçuklular Devri …**, s.46-47

[39] İlk müstakil kütüphane, yapımı 1678'de tamamlanan İstanbul'daki "Köprülü Kütüphanesi"dir. Osmanlı kütüphaneleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. İsmail Erünsal, "Osmanlılarda Kütüphane ve Kütüphaneci Geleneği", **Osmanlı 11**, Ankara, 1999, s.705; İsmail Erünsal, "Kütüphane", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C:27, Ankara, 2003, s.11-32

[40] Müjgan Cunbur, **"Yusuf Ağa Kütüphanesi …,** s.205

[41] Bahtiyar Eroğlu, **XVII.-XIX. Yüzyıllarda İç, Batı ve Güneybatı Anadolu'da Kütüphane Mimarisi**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Konya, 1998, s.48; Bahtiyar Eroğlu, "Ebu Said Mehmed Hadimi ve Kütüphanesi", **Yeni İpek Yolu Dergisi**, Yıl:12, Sayı:140, Konya, 1999, s.32; İsmail Erünsal, **Agm.**, s.706; İzzet Sak, "Şehdi Osman Efendi'nin Hadim Kütüphanesine Vakfettiği Kitaplar", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı:10, Konya, 2003, s.83-129; Hacer Kara, **Konya–Hadim ve Taşkent Türk Devri**

Selimin annesi Mihrişah Sultanın Kethüdası Yusuf Ağa tarafından 1795 yılında yaptırılan Yusuf Ağa Kütüphanesi[42], Ilgın'daki Lala Mustafa Paşa Kütüphanesi, Mevlâna Dergâhı'nda Mehmet Said Hemdem Çelebi'nin kurduğu "Dergâh Kütüphanesi" Konya'daki önemli kütüphanelerdir. Ayrıca Vali Muammer Bey'in ilgi ve yardımlarıyla 1916'da Konya Türk Ocağı'nda "Milli Kütüphane" hizmete açılmıştır. Bu kütüphane İl Halk Kütüphanesi'nin temelini oluşturur[43].

Cumhuriyet döneminde 1924'te çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu'yla vakıf kütüphanelerindeki koleksiyonlar, 1927'de çıkan kanunla tekke ve zaviyelerde bulunan eserler Maarif Vekâletine (Milli Eğitim Bakanlığına) bağlı kütüphanelere devredilmiştir[44].

Hz. Mevlâna'nın ölümünden sonra türbesi çevresinde kurulan dergâhta[45], dervişler tarafından yazılan kitapların yanı sıra devlet adamları ve zenginler tarafından vakfedilen kitaplardan zengin bir koleksiyon oluşmuştur. Çoğu Selçuklu dönemine ilişkin yazmalardan oluşan bu kitapların zamanla dağıldığı, Postnîşin Ebubekir Çelebi II. (Ölümü:1785)'nin İstanbul'a gönderilmesiyle de büyük bir kısmının İstanbul'a taşındığı anlaşılmaktadır[46].

Mevlâna Dergâhı'nda ilk kütüphane, Mevlâna soyundan 24. Postnişin Mehmet Said Hemdem Çelebi (1807–1858)[47] tarafından kurulmuştur. Hemdem Çelebi'nin şair, muhaddis, müfessir, hattat, cilt ustası ve mesnevihan olduğu çeşitli Mevlevî kaynaklarında belirtildiği gibi Mevlâna Müzesinde bulunan 288 envanter

---

Yapıları, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2006, s.52-54

[42] İ. Hakkı Konyalı, **Konya Tarihi**, Konya, 1964, s.1111; Bahtiyar Eroğlu, **Agt.,** s.52

[43] Hasan Coşan, "Milli Kütüphane", **Merhaba Gazetesi Akademik Sayfalar**, C:9, Sayı:13, s.196; Mustafa Can, "Cumhuriyet'ten Önce Konya Kütüphaneleri", **Yeni İpek Yolu Dergisi, Konya I**, Konya, 1998, s.69-70

[44] Melek Gençboyacı, "Osmanlıdan Günümüze Kadar Gelen İhtisas Kütüphaneleri ve Millet Yazma Eser Kütüphanesi", **Kent Hafıza Merkezleri Kent İhtisas Kütüphaneleri, Kent Arşivleri ve Kent Müzeleri Sempozyumu,** Ankara, 2010, s.197

[45] Dergâh hakkında şu kaynaklara bakılabilir. Erdoğan Erol, "Mevlâna Müzesi", **Sanat Dünyamız,** Yıl:9, Sayı:24, İstanbul, 1982, s.1-9; Naci Bakırcı, **Dergâh-ı Mevlâna Albümü, Âsitâne, 800. Yıldönümü Armağanı,** İstanbul, 2007; Naci Bakırcı, "Konya Mevlâna Dergahı", **İstem**, Yıl:5, Sayı:10, Konya, 2007, s.193-204

[46] Mehmet Önder, **Mevlana Şehri Konya**, Ankara, 1971, s.412; Mustafa Can, **Cumhuriyet'ten Önce …,** s.68

[47] Necati Elgin, "Mehmed Said Hemdem Çelebi ve Sadrazam Mustafa Reşit Paşa", **Anıt**, Yıl:6, Sayı:28, Konya, 1961, s.5

numaralı levha ile kütüphanede 221 ve 1521 numarada kayıtlı yazma eserlerden de anlaşılmaktadır[48].

Mehmet Said Hemdem Çelebi, 1854 yılında dergâhta bulunan kitaplarla birlikte kendisine ait kitaplar ve çeşitli yerlerden topladığı kitapları, envanter defterine kayıt ederek, kitapları biri 25 x 24 mm. ölçüsünde kare, diğeri 23 x 19 mm. ölçüsünde beyzi biçimli iki mühürle mühürlemiş[49] ve ilk olarak Murat Paşa kızı Fatma Hatun Türbesi'ni[50] kütüphane yapmıştır. Hemdem Çelebi'nin kurduğu kütüphanenin vakfiyesi bulunmamaktadır[51].

İhtisas Kütüphanesi: 30 Kasım 1925 tarihli "Tekke, Zaviye ve Türbelerin Kapatılması"na ilişkin Kanun yürürlüğe girer girmez, Türkiye'deki bütün tarikatların dergâh, âsitane ve zaviyeleri kapatılmıştır. Atatürk, Konya'daki Mevlâna Türbesi ve Dergâhı'nın kapatılmayarak müze hâlinde ziyarete açılmasını istiyordu. Bunun üzerine Müze Müdürü olarak atanan Mehmet Yusuf Akyurt tarafından dergâhta bulunan eserlerin envanterleri çıkartılarak "Konya Âsarı Atika Müzesi" adıyla 2 Mart 1927 tarihinde ziyarete açılmıştır[52]. Dergâh müze olarak açılınca, Çelebi Dairesi müdür odası olmuş, Fatma Hatun Türbesi'ndeki kitaplar da günümüzde müze müdür odası olarak kullanılan Meydan-ı Şerif Odası'na taşınmıştır. Bu oda 27.11.1927 tarihinde "İhtisas Kütüphanesi" adı altında törenle hizmete açılmıştır[53]. Kütüphane, 1954 yılında Dr. Mehmet Önder'in Müze Müdürlüğü sırasında Çelebi Dairesi'ne taşınmıştır. Kütüphane olarak kullanılmadan önce Çelebi Dairesi'nde Dergâh Şeyhlerinin misafir kabul ettikleri bilinmektedir.

1954 yılından 2013 yılına kadar türbe içerisine açılan "Niyaz Penceresi"ninde bulunduğu Çelebi Dairesi'nde yer alan İhtisas Kütüphanesi, bu tarihten itibaren restorasyonu tamamlanan Dergâhın arka bahçesindeki mutfak bölümüne taşınmıştır. İçerisinde, müzenin ilk Müdürü Yusuf Akyurt'un bizzat kendisinin yaptığı 11 adet

---

[48] Naci Bakırcı, "Konya Mevlâna Dergahı Kütüphanesi'nin Kurucusu Mehmet Said Hemdem Çelebi'nin Eserleri", **Bilgi Yolu, Necip Fazıl Özel Sayısı**, Yıl:4, Sayı:6, Konya, 2004, s.79

[49] Mehmet Önder, **Mevlana Şehri …,** s.412; Naci Bakırcı, "Mevlâna Müzesi İhtisas Kütüphanesi", **Müze Dergisi**, Sayı:8, Konya, 1992, s.39; Naci Bakırcı, "Mevlâna Müzesi İhtisas Kütüphanesi'nin 1926 Yılında Kuruluşu, Yusuf Ağa Kütüphanesi'nin Buraya Nakli", **X. Milli Mevlana Kongresi**, Konya, 2002, s.301-302

[50] Fatma Hatun Türbesi'nin mimari özellikleri için bkz. Ali Baş, "Konya'daki Klasik Dönem Osmanlı Yapıları", **Yeni İpek Yolu Dergisi, Konya Kitabı IX, Özel Sayı,** Konya, 2006, s.222-223

[51] Naci Bakırcı, **Mevlâna Müzesi İhtisas Kütüphanesi'nin 1926 Yılında Kuruluşu …,** s.301

[52] Yusuf Akyurt, **Konya Âsarı Atika Müzesi Rehberi**, İstanbul,1930, s.8

[53] Naci Bakırcı, **Mevlâna Müzesi İhtisas Kütüphanesi'nin 1926 Yılında Kuruluşu …,** s.302

ahşap kitaplık bulunmaktadır. Kitaplıkların yan kısımları sahte kündekari görünümlüdür.

Yusuf Akyurt; kütüphanenin açılışında 1953 adet basma, 1269 adet yazma eser olmak üzere toplam 3222 cilt kitabın kayıtlara geçirildiğini ifade ederek bu kitaplardan 1245 adedinin Türkçe, 1779 adedinin Arapça, 648 adedinin Farsça, 15 adedinin Fransızca, 2 adedinin İngilizce, 1 adedinin Almanca olduğunu bildirmiştir[54]. 1931 yılında Milli Eğitim Bakanlığı'ndan alınan izinle Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde bulunan 7058 kitap İhtisas Kütüphanesi'ne devredilmiştir. Bu kitaplar 1946 yılında tekrar Yusuf Ağa Kütüphanesi'ne iade edilmiştir[55].

İhtisas Kütüphanesi'nde, Selçuklular, Karamanoğulları ve Osmanlılar dönemine ait Kur'ân-ı Kerîmler, kıraat, tecvit, tefsir, hadis, fıkıh, kelam, tababet, tarih, lügat, mantık, hikmet, musiki, edebiyat, tasavvuf ve Mevlevîliğe ait kitaplar bulunmaktadır. Yapılan bağışlarla her geçen gün kitaplarının sayısı artan kütüphanenin raflarına Arap harfli matbu eserlerde girmiştir. 2008 yılı başlarında yapılan bir çalışmayla kitaplar yazma ve basma eserler olarak ikiye ayrılmış, Osmanlıca, Arapça, Farsça el yazması eserler ile Hz. Mevlâna ile ilgili Türkçe eserler kütüphanede bırakılıp, Türkçe, İngilizce Almanca vd. dillerdeki matbu eserler Etnografya Müzesi bünyesindeki kütüphaneye taşınmıştır. Bu çalışma sonunda toplam 10754[56] eserden 4400 adedi Etnografya Müzesi'ne gönderilmiştir. Bu ayırma çalışmaları sırasında boşalan raflara Fatma Hatun Türbesi'nde bulunan Ferit Uğur ve Hacı Mehmet Dişsöken Kütüphanesi ile Hazine-i Evrak Arşivi'de taşınmıştır.

İhtisas Kütüphanesi'nde bulunan yazma kitaplar üzerindeki ilk çalışma 1951 yılında "XXII. Milletlerarası Doğu Ülkeleri Kongresi"nde yayınlanan bir tebliğdir[57]. Bu tebliğde kütüphanede bulunan yazma eserlerden seçilmiş 150 eserin bibliyografik künyeleri verilmiştir. Daha sonra 1960'lı yıllarda Abdülbâki Gölpınarlı tarafından yapılan çalışmada kütüphanede bulunan yazma eserlerin katalogları hazırlanmıştır. Bu katalog Türk Tarih Kurumu tarafından "Mevlâna Müzesi Yazmalar Kataloğu"

---

[54] Yusuf Akyurt, **Age.,** s.10; Yusuf Akyurt, **Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Konya Âsârı Atika Müzesi 1926-1934 Seneleri Umumi Raporu**, Müze Demirbaş No: 109, s.3

[55] Naci Bakırcı, **Mevlâna Müzesi İhtisas Kütüphanesi'nin 1926 Yılında Kuruluşu …,** s.302-303

[56] 2011 yılı itibariyle bu sayı 10805'e ulamıştır. Bu eserlerin 2079 adedi yazma eserdir.

[57] Naci Bakırcı, **Mevlâna Müzesi İhtisas Kütüphanesi**, s.40'dan; **Une Liste Des Manuscript Choisis Barmi Les Bibliothegues De Konya**, İstanbul, MEB, 1951

adıyla 4 cilt olarak yayınlanmıştır. Gölpınarlı ayrıca Müzelik Eserler ve Abdülbâki Gölpınarlı Kütüphanesi Yazmalar Kataloglarını da hazırlamıştır[58].

Mevlâna Müzesi İhtisas Kütüphanesi 1989 yılında Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği tarafından restore edilmiştir[59].

Müzelik Yazma Eserler Kütüphanesi: Mevlevî Dergâhı müze olarak ziyarete açıldıktan sonra, kütüphanedeki kitapları yeniden tasnif eden Yusuf Akyurt, kütüphanede kayıtlı olan yazma eserlerden hat, tezhip, minyatür, cilt gibi kitap sanatları yönünden kıymetli olan 225 adet yazma kitabı, diğer yazma eserlerden ayırarak, "Müzelik Eserler" bölümüne almış ve bu eserlerin ayrıca envanterleri yapılmıştır. Günümüzde Hasan Paşa Türbesi'nde[60] bulunan bu eserlerin sayısı 238'e yükselmiştir.

Müzelik eserler içerisinde Selçuklu, Karamanoğulları ve Osmanlı Sultanları'nın ve devlet adamlarının yanı sıra Mevlâna'ya muhabbetleri olan zenginlerin vakfettikleri kitaplar mevcuttur. Koleksiyonda değişik dönemlerden 80 adet Kur'ân-ı Kerîm, 23 adet Mesnevî, altı adet Divânı Kebîr, 13 adet Dîvân ve 122 adet muhtelif eser mevcuttur.

Abdülbâki Gölpınarlı[61] Kütüphanesi: Zengin bir kütüphaneye sahip olan Abdülbâki Gölpınarlı, 1961 yılında kütüphanesini Mevlâna Müzesi'ne bağışlamıştır[62]. Derviş hücrelerinden birine yerleştirilen kütüphanede 2213 adet eser kayıtlıdır. Eserlerin 228 adedi el yazması kitap, 54'ü hat ve tezhib sanatının önemli örneklerinden levhalar[63] ve 3'ü de kendisinin kullandığı tespihlerdir. A. Gölpınarlı, kitaplarını sikke biçimli bir mühürle mühürlemiştir[64]. 2011 yılı itibariyle 228 adet yazma eser, 54 adet levha ve 3 adet tespih dışında kalan 1928 adet matbu eser İl Halk

---

[58] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Yazmalar Kataloğu I**, Ankara, 1967; **Mevlâna Müzesi Yazmalar Kataloğu II**, Ankara, 1971; **Mevlâna Müzesi Yazmalar Kataloğu III**, Ankara, 1972; **Mevlâna Müzesi Yazmalar Kataloğu IV**, Ankara, 1994; **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma Kitaplar Kataloğu**, Ankara, 2003; **Mevlâna Müzesi Abdülbâki Gölpınarlı Kütüphanesi Yazma Kitaplar Kataloğu**, Ankara, 2003

[59] Naci Bakırcı, **Mevlâna Müzesi İhtisas Kütüphanesi**, s.41

[60] Hasan Paşa Türbesi'nin mimari özellikleri için bkz. Ali Baş, **Agm.,** s.221-222

[61] Abdülbâki Gölpınarlı'nın hayatı hakkında detaylı bilgi için bkz. Ömer Faruk Akün, "Abdülbâki Gölpınarlı", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C:14, İstanbul, 1996, s.146; Fevzi Günüç, **Mevlânâ Müzesi Abdülbâki Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu**, Konya, 1999, s. IX-XI

[62] Mehmet Önder, **Mevlana Şehri …,** s.413

[63] Mevlevîlik ve Bektaşîlikle ilgili yazıların yer aldığı ve son dönem hat sanatı bakımından önemli olan bu levhalar Prof. Dr. Fevzi Günüç tarafından yayınlanmıştır. Fevzi Günüç, **Age.**, Konya, 1999

[64] Bu mühürde "Bî dil u bî ser u pâ Abdülbâki kıtmir-i cenâb-ı Hazret-i Mevlânâ" yazılıdır.

Kütüphanesi'ne devredilmiştir. Müzede kalan yazma kitaplar İhtisas Kütüphanesi'ne taşınmıştır.

Mehmet Önder[65] Kütüphanesi: 1954–1964 yılları arasında Konya Müze Müdürlüğü yapan Sanat Tarihçisi Dr. Mehmet Önder, yıllarca biriktirdiği kütüphanesini Mevlâna Müzesi, Koyunoğlu Müzesi, Selçuk Üniversitesi ve doğduğu Karkın Köyü'ne bağışlamıştır. 1982 yılında Mevlâna Müzesi'ne bağışladığı kitapları Abdülbâki Gölpınarlı Kütüphanesi'nin bitişiğindeki derviş hücresinde yer almakta idi. Kitapların büyük bölümü Arkeoloji, Sanat Tarihi ve Konya ile ilgili konuları içermektedir. Kütüphanede kayıtlı 2264 adet kitabın 5 adedi el yazmasıdır. 5 adet yazma eser müzede kalmak üzere 2259 adet matbu eser 2011 yılı itibariyle İl Halk Kütüphanesi'ne devredilmiştir. Müzede kalan yazma eserler İhtisas Kütüphanesi'ne taşınmıştır.

Muallim Ferit Uğur ve Dişçi Hacı Mehmet Dişsöken Kütüphanesi: Konya Milli Eğitim Müdürü olan ve 1942 yılında vefat eden M. Ferit Uğur ölmeden önce kütüphanesini Mevlâna Müzesi'ne vakfetmiştir. Konyalı düşünce adamlarından Dişçi Hacı Mehmet Dişsöken'de kütüphanesini Mevlâna Müzesi'ne vakfetmiştir. Muallim Ferit Uğur ve Dişçi Hacı Mehmet Dişsöken'in vakfı olan kitaplar, oğulları tarafından Mevlâna Müzesi'ne teslim edilmiştir. Kitaplar ilk olarak Murat Paşa kızı Fatma Hatun Türbesi'ne yerleştirilmiştir. Kütüphanede kayıtlı bulunan 2017 kitaptan 986 adedi Dişçi Hacı Mehmet Dişsöken'e diğer 1031 kitap ise Muallim Ferit Uğur'a aittir. 2017 kitabın 88 adedi el yazmasıdır. Abdülbâki Gölpınarlı bu el yazması kitapların kataloğunu "Mevlâna Müzesi Yazmalar Kataloğu"nun üçüncü cildinin arkasında yayınlamıştır[66]. Bu kütüphanede tıp tarihiyle ilgili kitaplar çoğunluktadır. 2011 yılı itibariyle kütüphanede bulunan 88 adet yazma eser müzede bırakılmış, 1923 adet matbu kitap İl Halk Kütüphanesi'ne devredilmiştir.

Hazine-i Evrak Arşivi: Hazine-i Evrak Arşivi 05.05.1957 yılında Müze Müdürü Mehmet Önder tarafından kurulmuştur. Dergâha ait 109 bez torba içinde bulunan 1497 belge Müze Müdür Yardımcısı Necati Elgin tarafından tasnif edilmiş

[65] Mehmet Önder'in hayatı hakkında detaylı bilgi için bkz. M. Ali Uz, **Konya Kültürüne Hizmet Edenler**, Konya, 2003, s.210-217

[66] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Yazmalar Kataloğu III**, s.421-464

ve envanterleri çıkartılmıştır[67]. Abdülbâki Gölpınarlı ise bu belgelerin kataloğunu hazırlamıştır[68]. Sonraki yıllarda bu arşive Mehmet Önder 192, Rusuhi Baykara Yenikapı Mevlevihanesi'ne ait 764, Faik Akçınar 81, Hz. Mevlâna soyundan gelen Rifat Nazıroğlu Çelebi 101 belge bağışlamıştır[69]. 2011 yılında mutfak üstündeki depoda bulunan evrakların da kayda geçirilmesiyle birlikte günümüzde arşivde toplam 3708 adet belge mevcuttur. Arşiv belgeleri arasında ağırlıklı olarak Anadolu dışındaki Mevlevîhanelerle yapılan yazışmalar, Selçuklu dönemi vakfiyeleri, Celâliye vakıfları, şeyh tayinleriyle ilgili belgeler ile Mevlevîhanelerin tamirleri, bakımları, onarımları, projeleri ve izinleriyle ilgili belgeler bulunmaktadır. Arşiv belgeleri İhtisas Kütüphanesi'nde bir dolap içerisinde yer almaktadır.

Mevlâna Müzesi Âsitane olması nedeniyle Mevlevîhaneler içerisinde önemli bir yere sahiptir. Selçuklu ve Osmanlı Devlet adamlarının vakfettikleri ilim ve sanat değeri yüksek yazma eserler, Dergâh kütüphanesini Konya ve Türkiye'deki pek çok kütüphaneden farklı kılar. Mehmet Said Hemdem Çelebi'nin kurduğu ve Abdülbâki Gölpınarlı, Mehmet Önder, Muallim Ferit Uğur ve Dişçi Hacı Mehmet Dişsöken'in kendi kütüphanelerini buraya vakfetmeleriyle ve Müze Müdürü Memet Önder'in kurduğu Hazine-i Evrak Arşivi'yle kütüphane daha da zenginleşmiştir. Konumuz olan Müzelik yazmalar koleksiyonunda bulunan kitaplar içerdikleri önemli konuların yanı sıra hat, tezhip, cilt, kat'ı, ebru ve minyatür sanatlarının en zarif örneklerini bünyesinde barındırır. Bu sebeple kitapların bir kısmı müze içerisinde sergilenmektedir. Burada sergilenen kitaplar ortaya çıktığı dönemin ekonomik durumu ve sanat anlayışını yansıtır.

Günümüzde yazma eserlere verilen değerin artmasıyla birlikte yazma eser kütüphanelerine olan talepte giderek artmaktadır. Özellikle Mevlevîlik tarihi açısından önemli bilgi ve belgeler ihtiva eden Mevlâna Müzesi Kütüphaneleri de aynı ilgiyi görmektedir. Bu kütüphanelerin mevcut yazmaları ve Hazine-i Evrak Arşivi'nde bulunan belgeler son yıllarda dijital ortama aktarılmış ve araştırmacıların eserlerle ilgili her türlü bilgiye dijital ortamda ulaşmaları sağlanmıştır.

---

[67] Bekir Şahin, "Selçuklu'dan Günümüze Konya Belleği", **Kent Hafıza Merkezleri Kent İhtisas Kütüphaneleri, Kent Arşivleri ve Kent Müzeleri Sempozyumu,** Ankara, 2010, s.36

[68] Abdülbâki Gölpınarlı "Konya da Mevlâna Dergâhı'nın Arşivi", **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Dergisi**, C:17, Sayı:1-4, İstanbul, 1960

[69] Bekir Şahin, **Selçuklu'dan Günümüze …,** s. 36-37

2. TÜRK CİLT SANATI

2.1. Cildin Tanımı ve Tarihçesi

Cilt, deri ve kap mânâsına gelen Arapça bir kelime olup, bir mecmua veya bir kitabın yapraklarını dağılmaktan korumak ve bir arada toplu olarak bulundurmak için, ince tahtadan, deriden veya üzerine deri, kâğıt, bez gibi şeyler kaplı mukavvadan yapılan kaplara denir[70]. Teclid (ciltleme) işini yapanlara ise Mücellit (ciltçi) denilmektedir[71].

Kâğıdın icadından önce, balmumu levhalar ve papirüs üzerine yazılan yazıların saklanması için iplerle bağlı tahta kapaklar kullanılmıştır. Daha sonra parşömen kullanılmaya başlanınca, parşömenler katlanarak formalar elde edilmiş, cilt ve ciltçilik, kâğıtçılıkla birlikte gelişmiştir[72].

Tarihi konusunda ortak bir kanaate varılmamakla birlikte araştırmacılar tarafından Türklere ait en eski cilt örneklerinin Karahoço'da Alfred Von Le Coq tarafından ortaya çıkarılan 2 adet Mani yazmasının kapakları olduğu belirtilmektedir[73]. Deri üzerine madeni kalıplar basılarak süslenen[74] bu cilt parçaları ile Mısır'ın Kıptî ciltlerinin bezemeleri arasında büyük benzerlik bulanlar vardır. Bu tesirin o çağlarda Orta Asya'da dolaşan misyoner Nasturî papazlarından geldiği

---

[70] Celal Esat Arseven, "Cild", **Sanat Ansiklopedisi**, C:1, İstanbul, 1983, s.341. Cildin araştırmacılar tarafından yapılan değişik tanımları için bkz. Ahmet Saim Arıtan, "Ciltçilik" **TDV İslam Ansiklopedisi**, C:7, İstanbul, 1993, s.551; Mehmet Önder, **Antika ve Eski Eserler Kılavuzu**, Ankara 1995, s.34; Anonim, "Ciltçilik", **Yeni Türk Ansiklopedisi**, C:2, İstanbul, 1985, s.508; Anonim, "Cilt ve Ciltçilik", **Hayat Ansiklopedisi**, C:2, İstanbul, 1982, s.841; Nur Taviloglu, "Geleneksel Sanatlarımızın Önemli Bir Kolu Olan Cildcilik ve Bugünkü Durumu", **Türkiye'de Sanatın Bugünü ve Yarını**, **1. Ulusal Sanat Sempozyumu (17-19 Nisan 1985),** Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayını 1, Ankara 1985, s.477; Nurettin Rüştü Büngül, **Eski Eserler Ansiklopedisi**, Tarihsiz, s.71; Zeren Tanındı, "Cilt", **Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi**, C:1, İstanbul, 1997, s.347

[71] Mine Esiner Özen, **Age.,** s.9

[72] İsmet Binark, **Age.,** s.1; İsmet Binark, "Türk Kitapçılık Tarihinde Cilt Sanatı", **F.Ü. Fırat Havzası Yazma Eserler Sempozyumu 5-6 Mayıs 1986 Elazığ**, Elazığ, 1987, s.91; Mine Esiner Özen, **Age.,** s.9

[73] Ahmet Saim Arıtan, "Selçuklu Cildi'nin Osmanlı Cildi'ne Etkileri", **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü V. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazı ve Araştırmaları Sempozyumu, 19-20 Nisan 2001, Bildiriler,** Ankara 2001, s.29 dan; Bu ciltleri Alfred Von Le Coq (Chotscho, Archiv fur Bunderei, Berlin 1913, X. Jahrgang, Heft III, 8) VI.-IX. yüzyıllar arasına; Emel Esin ("BİTİG: İlk Devir Türk Kitap Sanatları", **Kemal Çığ'a Armağan Kitabı**, İstanbul, 1984, s.113 ve 120), VIII.-IX. yüzyıllara; İsmet Binark ise (**Eski Kitapçılık Sanatlarımız**, Ankara 1975, s. 1-2) ve ("Türk Kitapçılık Tarihinde Cilt Sanatı", **F.Ü. Fırat Havzası Yazma Eserler Sempozyumu 5-6 Mayıs 1986 Elazığ**, Elazığ 1987, s.92) VII. yüzyıla tarihlemektedir.

[74] İsmet Binark, **Age.,** s.1

söylenmektedir[75]. Uygurlar dönemine ait üçüncü bir örnek ise P.K. Koslov tarafından yine Karahoço'da bulunmuştur. S.F. Oldenburg bu araştırmanın tahlilini yaparak, bu kitap kapağının 13. yüzyıla ait olduğunu belirtmiştir[76]. İslamiyet öncesine ait bu ilk Türk ciltlerindeki bezemeler geometriktir. Ciltler deri bıçakla oyularak, altına da yaldızlı deri yapıştırılarak yapılmışlardır[77]. Uygurlar döneminden, 8. yüzyıldan birkaç örnek olmasına rağmen, 9-12. yüzyıllar arasında adeta bir kesinti olmuşçasına hemen hiç örnek yoktur[78]. Bazı Avrupalı Sanat Tarihçileri cilt sanatının Çinlilerden Türklere, onlardan da Batıya geçtiğini ileri sürmektedir. Prof. Dr. Wolfram Eberhard ise *Çin Tarihi* adlı eserinde bu düşünceyi çürütmekte ve bu iddiaya karşılık aksi görüşü savunarak, Çin kitaplarının ciltli olmayıp, tomar şeklinde olduklarını belirtmektedir[79].

Cilt sanatı, Türklerin İslamiyet'e girmesinden sonra büyük bir gelişme göstermiştir. Bu gelişme, yazı ve kitabın Müslüman Türklerce mukaddes sayılmasına bağlanmaktadır. Özellikle dini kitaplar daima belden yukarı seviyedeki yerlerde korunmaktaydı. Yazı ve kitaba gösterilen bu özel ilgi, onun tezyinine ve ciltlenmesine de ayrı bir önem verilmesini sağlamıştır[80]. 9. yüzyılda Halîfe Mu'tasım Billâh'ın (833-842) teşvik ve himayesinde Sâmarrâ'ya yerleştirilen Uygur Türkleri, burada yaptıkları ciltlerle bu sanatı geliştirdiler ve İslam dünyasına yayılmasını sağladılar. Böylece Irak ve Horahan bölgesi de cilt sanatının ilk gelişim merkezi olmuştur. İslam cildinin bilinen ilk örnekleri bir Türk devleti olan Tolunoğulları (868-905) zamanına aittir. İslam cildindeki bu gelişmeler 12. yüzyıla kadar Fatimiler, Gazneliler ve Büyük Selçuklularla sürdürülmüş, 11. yüzyılın sonlarından itibaren ise Anadolu'da Selçuklularla devam ettirilmiştir[81].

Selçuklu cildi, Türk-İslâm cilt sanatı içerisinde önemli bir yere sahiptir. Çünkü Selçuklu cildi, Orta Asya Türk cilt sanatı birikimini Anadolu'ya taşıyarak

---

[75] Müjgan Cunbur, "Türklerde Cild Sanatı", **Türk Dünyası El Kitabı,** C:2, Ankara, 1992, s.453
[76] Ahmet Saim Arıtan, **Selçuklu Cildi'nin Osmanlı …,** s.29'dan; M. Ağaoğlu, **Persian Bookbinding of the Fifteenth Century**, Michigan 1935, s.1
[77] Müjgan Cunbur, **"Türklerde Cild …,** s.453
[78] Yıldıray Özbek, **Age.,** s.17
[79] İsmet Binark, **Age.**, s.2'den; Wolfram Eberhard, **Çin Tarihi**, Ankara, 1947, s.120
[80] İsmet Binark, **Age.**, s.4; İsmet Binark, **Agm.,** s.98
[81] Ahmet Saim Arıtan, **Anadolu Selçuklu Cilt Sanatı,** s.933, Ahmet Saim Arıtan, "Anadolu Selçuklu Cild San'atı'nın Özellikleri", **I-II. Millî Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Semineri Bildirileri**, Konya, 1993, s.181-182

burada gelişmesini sağlamış, kendinden sonra da Anadolu Beyliklerine örnek olmuş ve Osmanlı cildine köprü vazifesi görmüştür. Selçuklu cilt üslûbu, 13. yüzyılın üçüncü çeyreğinde Memlûk cildine tesir etmiş, bu tesir 14. yüzyılda Anadolu Beylikleri, hatta Fatih döneminde 15. yüzyıl sonlarına kadar Osmanlılar'da devam etmiştir[82]. Anadolu Selçuklu ve bu üslûbun izlerini taşıyan ciltler üzerinde yapılan araştırmalar sonucunda Anadolu Selçuklu dönemine tarihlenen en erken cilt örneğinin 1154 tarihli, *Kitâb'ül-Garîbeyn fi'l-Kur'ân ve'l Hadîs* isimli kitabın kapağı olduğu görülmektedir[83]. Selçuklu ve Selçuklu üslûbunu taşıyan ciltler incelendiğinde dönemindeki ahşap çini, taş, mezar taşı, maden ve minyatür sanatlarındaki motiflerle büyük bir paralelelik arzettiği görülür[84].

Anadolu Selçuklu Devleti'nin merkezi olan Konya, bu dönemde diğer pek çok sanat alanında olduğu gibi cilt sanatının da merkezi olarak kabul edilebilir. Bu dönemde Konya da bulunan Sadeddin Köpek Medresesi'nde kâtip Hasan b. Cuban b. Abdullah el-Konevî tarafından istinsah edilmiş ve kökeni Hindistan'a uzanan Muhlis b. Abdullah el-Hindî tarafından tezhiplenmiş bir Kur'ân (Rabiulsani 677/Eylül 1278) mevcuttur. İki ay sonra (Kasım 1278) ise Muhammed b. Abdullah el-Konevî el-Veledî tarafından istinsah edilen Mevlâna Celaleddin Rûmi'nin Mesnevî'si (Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma Eserler Bölümü No:51) yine Muhlis b. Abdullah el-Hindî tarafından tezhiplenir[85]. Bu eserin orijinal cildi günümüze ulaşmamıştır ancak muhtemelen cildi de Konya da yapılmıştır.

Selçuklu dönemi ciltlerinde kullanılan malzeme deridir. Deride kahverenginin bütün tonlarını görmek mümkündür[86]. Dış kapaklarda ön ve arka kısım aynı şekilde süslendiği gibi farklı şekilde de süslenebilmektedir. 12 ve 13. yüzyılda yuvarlak olan şemseler zamanla uçlarına eklenen salbeklere benzer motiflerle ovalleşmiştir. Şemseler 14. yüzyılın son çeyreğinden itibaren klasik devir şemselerine

---

[82] Ahmet Saim Arıtan, **Selçuklu Cildi'nin Osmanlı …,** s.29-30

[83] Ahmet Saim Arıtan, **Anadolu Selçuklu Cilt Sanatı,** s.934

[84] Ahmet Saim Arıtan, "Orta Asya'dan Anadolu'ya Türk Cild San'atı", **Sanatta Anadolu Asya İlişkileri, Prof. Dr. Beyhan Karamağaralı'ya Armağan**, Ankara, 2006, s.27; Ahmet Saim Arıtan, "Türk Deri İşlemeciliği Bağlamında Türk Cild Sanatı", **Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi**, Ankara, 2007, s.131

[85] Zeren Tanındı, "Anadolu Selçuklu Sanatında Tezhip: Müzehhip Muhlis B. Abdullah El-Hindî Ve Halefleri", **Arkeoloji ve Sanat Tarihi Araştırmaları: Yıldız Demiriz'e Armağan,** (Haz. M. Baha Tanman-Uşun Tükel), İstanbul 2001, s.145

[86] Ahmet Saim Arıtan, **Konya Dışındaki Müze ve Kütüphanelerde …,** s.292

benzetilmeye çalışılmıştır[87]. İç kapakları da deriyle kaplanan ciltler kalıp basılarak rumi ve geometrik desenlerle süslenmiştir[88].

Anadolu Selçuklu devletinin dağılmasıyla birlikte ortaya pek çok küçük beylik çıkmıştır. Burada karşımıza çıkan en önemli beylik ise Selçukluların mirasçısı olarak görülen ve bu sırada Konya'yı da ellerinde bulunduran Karamanoğulları Beyliği'dir[89]. Karamanoğulları dönemi cilt sanatı, Anadolu Selçuklu ve Osmanlı dönemi cilt sanatı arasında adeta bir köprü niteliği taşımaktadır[90]. 14. yüzyıl eserlerinin bir kısmında tarih ve yazıldığı yer bilgisine rastlanmaması eserlerin hangi beylik tarafından üretildiği konusunda kesin yargılara varmamızı güçleştirse de bir kısmının Karamanoğulları idarecileri için hazırlandığı anlaşılmaktadır. Konya Mevlâna Müzesi, Müzelik Yazma Eserler Bölümü'nde bulunan 12[91] ve 13[92] Envanter Numaralı Kur'ân-ı Kerîm'ler bunun en iyi örnekleri arasındadır.

Bunların dışında 14. yüzyılda Mevlâna dostu ve sanatsever Mevlevîler tarafından hazırlanan ve Hz. Mevlâna'nın Türbesi'ne vakfedilen[93] eserlerde bu dönemi anlamamıza yarayan önemli örneklerdir.

1402 yılında yapılan Ankara savaşı, Osmanlı'da her alanda olduğu gibi sanat alanında da büyük etki yaratmıştır. Ancak 1412 yılında imparatorluk Sultan Mehmed'le yeniden birleştirilmiştir. Böyle bir dönemde Bursa, Timur istilasından çabuk düzelmiş ve 15. yüzyıl boyunca ekonomik, siyasi ve kültürel olarak önemini korumuş olmasına rağmen çok az sayıda el yazmasının kökeni buraya aittir. Ancak bu Bursa'da hiç eser yapılmadığı anlamına gelmemelidir. 1453'ten önceki dönemde Edirne'de de el yazması çok azdı. Kaldı ki bu dönemde sultan, Edirne'de yaşıyordu ve bu kent döneminin edebiyat merkeziydi. Anadolu'nun diğer yerlerinde de durum

---

[87] Ahmet Saim Arıtan, **Konya Dışındaki Müze ve Kütüphanelerde …,** s.293
[88] Ahmet Saim Arıtan, **Konya Dışındaki Müze ve Kütüphanelerde …,** s.294
[89] Karamanoğulları ciltleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Ahmet Saim Arıtan, **Age.,** Konya, 2008
[90] Ahmet Saim Arıtan, **Orta Asya'dan Anadolu'ya …,** s.31; Ahmet Saim Arıtan, **Türk Deri İşlemeciliği Bağlamında …,** s.133; Ahmet Saim Arıtan, "Batı Dünyasının Türk Cild Tarihine Bakışı ve Türk Cild San'atı'nın Tarih İçindeki Gelişimi", **İstem**, Yıl:8, Sayı:15, Konya, 2010, s.183
[91] Ahmet Saim Arıtan, **Age.,** s.73
[92] Ahmet Saim Arıtan, **Age.,** s.89
[93] Zeren Tanındı, "Seçkin Bir Mevlevî'nin Tezhipli Kitapları", **M. Uğur Derman 65 Yaş Armağanı**, (Ed. I. C. Schick), İstanbul, 2000, s. 512-526

belirsizdir. Çünkü XV. yüzyıla ait ciltlemelerin çok azı Konya ve Amasya gibi kültürel merkezlerle alakalıdır[94].

15. yüzyılda sağlanan kuvvetli siyasi istikrar, memleketin iktisadî hayatında, dolayısıyla kültür ve sanat faaliyetlerinde de canlılık yaratmış, bunun sonucu olarak birçok sanat dalında olduğu gibi, Türk ciltçiliğinde de en güzel eserler meydana getirilmiştir[95]. Türk ciltlerinin özgün örnekleri 15. yüzyılın ortalarından itibaren üretilmeye başlar. Özgün örneklerin üretiminin bu döneme rastlamasında sanat koruyucusu Sultan II. Murad'ın önemli rolü vardır. Erken Osmanlı ciltlerinin sanat değeri taşıyan ilk örneği de Sultan II. Murad için 838/1434-35 yılında musiki nazariyatıyla ilgili olarak hazırlanan eserin kabıdır[96].

Erken Osmanlı cilt sanatının önemli örnekleri Bursa da İnebey Kütüphanesi'ndedir. Bu ciltlerin özellikle iç kapaklarına blok kalıpla yapılan sekizgen yıldız ve haç, altıgen ve dört kollu yıldız bezemelerin içine Haydar b. Turbeği ve Hasan gibi mücellit isimlerinin yazıldığı ve 15. yüzyıl Bursa yapılarının ahşap ve kalem işi süslerine benzer çiçekler yapıldığı görülür (Hüseyin Çelebi 481; Genel 931). Bu ciltlerin ait olduğu kitaplar, Çelebi Sultan Mehmed ve Sultan II. Murad dönemi devlet adamı, dönemin sultanlarının ilgi alanlarının sanata ve bilime de yönelmesinde önemli rolü olan ve çağının bilginlerinin koruyucusu Umur Bey'in vakıf kitaplarıdır. Umur Bey'in vakıf kitaplarının cilt bezemelerinin zenginliğinden anlaşılacağı gibi 15. yüzyıl ilk yarısında Bursa'da verimli ve yaratıcı bir nakış faaliyetinin olduğu, özgün Türk bezemelerinin üretildiği Osmanlı saray nakkaşhanesinin ilk örneğinin Bursa'da kurulmuş olduğu söylenebilir[97].

El yazması eserlerin sanat değerinin de olması için yoğun bir çabanın ve özenin gösterilmesi Fatih Sultan Mehmed ve veziri Mahmud Paşa'nın koruyuculuğunda olur. Bu dönemde saray nakkaşhanesinde hazırlanan deri ciltlerde genellikle uygulanan bezeme, cildin ön ve arka dış kapağında cilt yüzeyine oranla iri, kenarları dilimli, salbekli, oval şemse ve köşebentlerdir. Şemse ve köşebentlerin içi aletle yapılmış, iri hatayiler, rûmiler ve dallarla süslenmiş, aletin oyuntuları altın

---

[94] Savaş Maraşlı, **Agt.,** s.49; Julian Raby-Zeren Tanındı, "Turkish Bookbindinging in the 15th. Century", **The Foundation of Ottoman Coourt Style**, London, 1993, s.25-26

[95] İsmet Binark, **Age.,** s.5

[96] Zeren Tanındı, "Türk Cild Sanatı (Kitap Kapları)", **Başlangıcından Bugüne Türk Sanatı**, Ankara, 1993, s.422

[97] Zeren Tanındı, **Türk Cild Sanatı …,** s.422

yaldızla veya maviyle boyanmıştır. Oyma deriden yapılan süslemeler ciltlerin iç kapaklarında kullanılmıştır[98]. Bu döneme ait kitapların kimilerinin deri dış kapaklarında hayvan mücadelelerini gösteren süslemeler de aletle veya kalıpla yapılmıştır. Çağdaşı Türkmen ve Timurî mücellitlerince sık kullanılan bu tür tasarımları İstanbul'a taşıyanın Türkmen mücellit ve hattat Gıyaseddin el-İsfahani olduğu sanılır (İstanbul TİEM, 1820, 2031)[99]. Ruganî teknikle süslenmiş İslam ciltlerinin bilinen ilk örneği de bu dönemdendir (TSM, A. 1672)[100].

Fatih Sultan Mehmed döneminde ve çoğu ona ithaflı eserlerin ciltlerinin kırmızı, yeşil, ipek kadife, ipek atlas ve ipek jakarlı dokumalarla kaplandığı görülmektedir[101]. Kumaş, cilt kapağının ön ve arka yüzüyle miklep üzerine kaplanmış, sırt ve sertap üzerine, kapakların kenarına şerit halinde deri geçirilmiştir. İç kapaklar sade deri olduğu gibi, ortası altın yaldız zemine kat'ı deriden rumilerle bezemeli veya aletle bezenmiş şemselidir. Kimi örneklerde kumaş iç kapağa da kaplanmıştır (TSM, A.2460, 3446, 2005). Türk kumaş sanatının bu erken örneklerinin Bursa'da dokunmuş olduğu sanılmaktadır[102]. Ancak bu kumaşların hiç biri cilt için özel olarak dokunmamıştır. Bunlar başka amaçlar için kullanılmış artık parçalar veya numune olarak dokunmuş parçalar olmalıdır[103].

Fatih Sultan Mehmed devri klasik Türk cilt sanatının olgunlaşma devrinin başıdır. Bu devir ciltlerinde üç çeşit görülür. Bunlardan bir kısmı kahverengi deri üzerine üstten ayırma yaldız şemselidir. Selçuklu ciltlerinde görülen yuvarlak şemseler kısmen beyzileşmiştir. Bezemeler arasında nilüfer çiçeği goncaları, ıtır yaprakları, pençler, kıvrım dallar, yapraklar yer alır. İç kapaklar müşebbek şemselidir. İkinci türde bezemeler siyah deri üzerine dantela gibi işlenmiş gayet ince soğuk şemse ve köşebentli kaplardır. İç yüzleri genellikle açık kahverengi deri kaplı olup, müşebbek şemselidir. Üçüncü tip ciltler ise bu devirde görülmeye başlanan

---

[98] Zeren Tanındı, **Türk Cild Sanatı …,** s.423; Zeren Tanındı, **Osmanlı Sanatında …,** s.103-104

[99] Zeren Tanındı, **Osmanlı Sanatında …,** s.104; Zeren Tanındı, "Kitap ve Cildi", **Osmanlı Uygarlığı,** (Haz: H. İnalcık-G. Renda), C:2, Ankara, 2002, s.846

[100] Zeren Tanındı, **Türk Cild Sanatı …,** s.423; Zeren Tanındı, **Osmanlı Sanatında …,** s.104; Zeren Tanındı, **Kitap ve …,** s.846

[101] Zeren Tanındı, **Türk Cild Sanatı …,** s.424; Zeren Tanındı, **Osmanlı Sanatında …,** s.104; Zeren Tanındı, **Kitap ve …,** s.846

[102] Zeren Tanındı, **Türk Cild Sanatı …,** s.424

[103] Zeren Tanındı, "Cilt Sanatında Kumaş" **Sanat Dünyamız**, Sayı:32, İstanbul, 1985, s.28; Zeren Tanındı, **Osmanlı Sanatında …,** s.104; Zeren Tanındı, **Kitap ve …,** s.846

çarkûşe ciltlerdir. Çarkûşe ciltler kenarları deri, ortası çeşitli kumaşlar, zerduva veya ebrûlu kâğıtla kaplanan ciltlerdir[104].

II. Bayezid döneminde ciltlerde vişne rengi derinin kullanılmaya başlandığı, motiflerin zenginleşip inceldiği[105], klasik deri ciltler yanında iki renkli küçük kareli veya çubuklu ipek kumaşlardan yapılmış ciltler[106] ve çeharkûşe kumaş ciltlerde çok görülmektedir. Cilt kapaklarının etrafı deri ile çevrilip, ortası kareli veya çubuklu ipek kumaşla kaplanmıştır. Kitaba ve okumaya çok meraklı olan II. Bayezid'in, Fatih'in bazı kitap ciltlerini de bu teknikle onarttığı düşünülebilir. Çünkü bu tarz ciltlenmiş eserlerin hemen hepsinde II. Bayezid'in mührü ve birçoğunun zahriyesinde "Fatih Sultan Mehmed'in mütalâası için" yazılmış olduğu kaydı görülmektedir[107].

16. yüzyılın ilk yarısında kitap kaplarında gömme şemse ve köşebentli deri ciltler, şemse ve köşebentli ruganî ciltler ve tamamı ruganî ciltlerle geçmişin geleneksel bezemelerine yeni yorumlar getirildiği gibi, yepyeni birçok şeyde yaratılmıştır[108]. Bu dönemde mücellitler, klâsik gelenekten esinlenmekle beraber önemli yenilikler de yapmışlardır[109]. Bu yenilik şemse ve köşebent içlerini dolduran bezeme tasarımında görülür. Oval, dilimli şemse ve köşebentler içindeki bir yaprak kümesinden veya birkaç saptan çıkan ince dal şemse içinde dağılır, kıvrılır veya kırılarak aşağı uzar. Enli gömme bordürde de hatayi, bulut düzenlemesi yapılır. Saz üslûbu olarak tanımlanan bu tasarım, miklebin şemse ve köşebentlerinde de tekrarlanır. Bezemeler sıvama altın yaldıza boyanır[110]. İç kapaklar genellikle gömme şemse ve köşebentlidir. Bunların içleri kimi zaman kalıpla dış kapakların bezemelerinin basitçe tekrarı veya boyanmış zemine deriden kat'ı sarmal dal, hatayi, hançer yaprak ve bulutlarla süslüdür. Bilinen örneklere göre bu şekilde cilt bezeme tasarımı 1520-30 yılları arasında sarayda çalışan nakkaşların ve onların desenini

---

[104] Müjgan Cunbur, **"Türklerde Cild …,** s.454-455
[105] Müjgan Cunbur, **"Türklerde Cild …,** s.455
[106] Mine Esiner Özen, **Age.,** s.17
[107] Mine Esiner Özen, "Klasik Cilt Sanatımızın Bazı Özellikleri", **Antika**, Yıl:3, Sayı:25, İstanbul, 1987, s.7, Mine Esiner Özen, **Age,** s.29
[108] Zeren Tanındı, **Türk Cild Sanatı …,** s.425
[109] Zeren Tanındı, **Osmanlı Sanatında …,** s.104
[110] Zeren Tanındı, **Türk Cild Sanatı …,** s.425; Zeren Tanındı, **Osmanlı Sanatında …,** s.104; Zeren Tanındı, **Kitap ve …,** s.847

uygulayan mücellitlerin eseridir[111]. Yukarıda açıklanan deri cilt bezeme tasarımı bundan böyle Türk kitap kaplarının esas ögesi olmuş ve 20. yüzyılda da Türk mücellitleri tarafından uygulanmıştır. Saz üslûbunda tasarlanmış deri ciltlerinin ilk örneği 965/1557-1558 yılında Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566) için hazırlanan *Süleymanname*'nin kabıdır (TSM, H. 1517)[112]. Şah Kulu[113] tarafından başlatılan saz üslûbu, 16. yüzyıl ortalarından 17. yüzyıl ortalarına kadar yaygın bir biçimde kullanılmış, 18. yüzyılda ise lâke işçiliğinde yeniden yorumlanmıştır[114].

Belgeler bu dönemin mücellit zümresinin başında Mehmed Çelebi olarak bilinen Mehmed b. Ahmed'in olduğunu ve onun kardeşleri Hüseyin, Hasan ve Mustafa'nın da aynı örgüt içinde çalıştıklarını ve Mehmed'in oğlu Süleyman'ın da 16. yüzyılın sonlarında mücellitbaşı olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla Mehmed Çelebi Sultan Süleyman dönemi Ehl-i Hiref örgütünün önde gelen bir sanatçısı olarak *Süleymanname*'nin cildini yaptığı ve bu ciltte uyguladığı tasarımla Türk cilt sanatında geleneksel ögeleri yerleştirdiği söylenebilir. Artık bundan böyle yukarda açıklanan tasarımda yapılan ciltler üstad Mehmed Çelebi işi olarak tanımlanacaktır[115].

16. yüzyıl ciltlerinde sarı ve yeşil yaldız kullanılmaktadır. Ciltler sade ve zariftirler, şemseler tamamen salbekli beyzî şekildedir. Dış kenar çevrelerindeki sular kartuşludur. Önceki bezemelere nar çiçeği, altılı çiçek, kaplan çizgisi beneği, tırtıllı yaprak motifi de eklenmiştir. Bu dönemde yapılan bazı ciltlerde şemse ve köşebent arasındaki zemin halkâri olarak bezenmiştir. Topkapı Sarayı Müzesi'ndeki Hünernâme'nin cildi buna örnek gösterilebilir. 1584 tarihli bu kitabın Kara Mehmed ve Mehmed Abdi adlı iki sanatkârın eseri olduğu sanılmaktadır[116]. Bu yüzyılın ciltlerinde her renk deri kullanılmış, iç kapak bezemeleri de zenginleşmiştir. 15. yüzyılın kat'ı süslemeleri biraz incelerek ve motif zemininde altın yanı sıra renkli

---

[111] Zeren Tanındı, **Türk Cild Sanatı …,** s.425

[112] Zeren Tanındı, **Türk Cild Sanatı …,** s.425; Zeren Tanındı, **Osmanlı Sanatında …,** s.104-105; Zeren Tanındı, **Kitap ve …,** s.848

[113] Şahkulu hakkında bkz. Bânu Mahir, Saray Nakkaşhanesinin Ünlü Ressamı Şah Kulu ve Eserleri, **Topkapı Sarayı Müzesi Yıllık I**, İstanbul, 1986, s.113-130 / 208-234; Bânu Mahir, "Şahkulu", **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi,** C:7, İstanbul, 1994, s.128; F. Çiçek Derman-Gülnur Duran, "Şahkulu", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi,** C:38, İstanbul, 2010, s.283-284

[114] Bânu Mahir, "Kanunî Döneminde Yaratılmış Yaygın Bezeme Üslubu Saz Yolu", **Türkiyemiz Kültür ve Sanat Dergisi**, Yıl:18, Sayı: 54, İstanbul, Şubat 1988, s.28

[115] Zeren Tanındı; **Osmanlı Sanatında …,** s.105; Zeren Tanındı, **Kitap ve …,** s.848

[116] Müjgan Cunbur, **Türklerde Cild …,** s.455

deri de kullanılarak, 16. yüzyılda da devam ederken, bazı ciltlerde dış kapaktaki bütün süslemeler iç kapakta da aynen uygulanmış, ama iç kapak için farklı renkte deri seçilmiştir[117].

17. yüzyıl ciltleri için bazı araştırmacılar bu yüzyılda imparatorluğun gerilemesine paralel olarak yapım tekniklerinde bir değişiklik olmadığını, kompozisyonda ve süsleme motiflerinin işlenişinde ise bariz bir gerileme olduğunu ileri sürerler[118]. Ancak Mine Esiner Özen bu görüşü kısmen doğru bulsa da sarayda ve II. Bayezid Külliyesi etrafında çalışan çok sayıdaki mücellidin hepsinin işçiliğinin zayıf olduğunu düşünmeyi doğru bulmaz. Kütüphanelerde bu yüzyılda yapılmış güzel ciltlerin bulunduğunu örnekler vererek anlatır ve bütün kütüphaneler araştırılmadan bu yargıya varmanın yanlış olduğunu belirtir. Ayrıca yazar, 17. yüzyıl ciltlerinde kompozisyonda görülen oran değişikliğini, salbeklerin büyümesini, bazı ciltlerde köşebent ve bordürün kalkmasını, büyük dikdörtgen şemselerin belirmesini 16. yüzyılda ulaşılan mükemmeliyetten sonraki bir yenilik arayışı olarak değerlendirmektedir[119]. Günümüzde yapılan araştırmalarda ortaya çıkan bulgular da Mine Esiner Özen'in bu düşüncesini destekler niteliktedir.

17. yüzyılın başında özellikle Sultan I. Ahmed adına veya onun döneminde hazırlanan eserlerde görüleceği gibi, kitap ölçülerinin oldukça büyük olduğu ve deri ciltlerin mücellit Abdi b. Şaban'ın ve gurubunun üslup özelliklerini taşıdığı görülmektedir (TSM, B.408, B.409). Abdi b. Şaban'ın ekibinden olan ve serbölük olarak çalışan Kara Mehmed'e atfedilen cildlerin dış ve iç kapaklarının saz üslubunda bezenmiş ve yaldızlanmış şemse ve köşebentli olduğu, enli gömme bordürün bulut, iri rumi ve dallar ve hatayilerle süslendiği görülmektedir. Kimi deri dış kapakların bir çini pano izlenimi uyandıracak biçimde sıvama saz üslubunda fırçayla bezenmesi ve bezemelerin altın yaldıza boyanması dönemin mücellitlerinin cilt tasarımındaki yenilikleridir (TSM, H. 1609)[120].

17. yüzyıl sonlarında gömme şemseli ve köşebentli deri ciltlerin yanı sıra şemse ve köşebentler arasında kalan alanın, bordürlerin içinin aletle yapılmış ve altın

---

[117] Mine Esiner Özen, **Age.,** s.18

[118] Kemal Çığ, **Age.,** s.17-18; Kemal Çığ, **Türk Kitap …,** s.10; Müjgan Cunbur, **Türklerde Cild …,** s.456

[119] Mine Esiner Özen, **Age.,** s.18-19

[120] Zeren Tanındı, **Türk Cild Sanatı …,** s.428; Zeren Tanındı; **Osmanlı Sanatında …,** s.106; Zeren Tanındı, **Kitap ve …,** s.862

yaldıza boyanmış sarmal rumiler ve noktalarla süslendiği görülmektedir (TSM, E.H. 1487)[121]. İç kapaklarda şemse ve köşebent içlerinin püskürtme altın yaldızla süslenmesi bu dönemin beğenisidir[122]. Şükûfe[123] tarzı bezemeler de ilk örneklerini bu devirde vermeye başlamıştır[124].

18. yüzyılda da klâsik deri ciltlerin yapımı devam ederken, lâke ciltler, realist motifli ciltler ve yekşâh ciltlerde çokça yapılmıştır[125]. Deri kitap kaplarının şık, zarif, zengin, çeşitli çizim ve renklerle göze çarpan rugani teknikte bezenmiş kapakların yeni uygulamaları özellikle 18. yüzyılda bol örneklerle sürdürülür. Bu uygulamanın başta gelen sanatçısı 1718-1763 yılları arasında eser veren Ali Üsküdarî'dir[126].

Türkiye'de özellikle Diyarbakır, Bursa, İstanbul ve Edirne şehirlerinde lâke cilt yapılmıştır. Gelibolulu Alî'nin ruganî diye adlandırdığı bu ciltlere en güzel örnekleri Edirne'de yapıldığı için Edirnekâri de denilmiştir[127]. Türk ve İslâm lâke ciltlerinin bilinen en eski örneği 873/1468 tarihli Fevaidü'l-Gıyâsiyye (TSM, A.1672) adlı eserdir. Ancak 16 ve 17. yüzyılın yarısından belirli sayıda örneği kalmış olan lâke ciltlerin 18. yüzyılda ön plana çıktığı görülmektedir[128].

18. yüzyıl ortalarında ortası şişkin uzun ve ince şemseler yaygınlaşır. Bu biçim şemse içine aletle sarmal rumi ve noktalar, Batı sanatının barok ve rokoko süslemelerinin Osmanlı saray nakkaşhanesinde benimsenmesiyle Türk süsleme sanatında yaygınlaşan içi çiçeklerle dolu vazolar yapılmıştır[129].

19. yüzyıl müzehhiplerinin aynı zamanda sermücellit olarak sarayda görev aldıkları bilinmektedir. Bu sanatçılar Batı sanatının barok ve rokoko kıvrımlarını, içi

---

[121] Zeren Tanındı, **Türk Cild Sanatı …,** s.429; Zeren Tanındı, **Osmanlı Sanatında …,** s.106, Zeren Tanındı, **Kitap ve …,** s.862

[122] Zeren Tanındı, **Türk Cild Sanatı …,** s.429

[123] Sözlükte "çiçek" anlamına gelen şükûfe kelimesi tezhip sanatında, 18. yüzyılın birinci yarısında Avrupa resim sanatı etkisiyle ortaya çıkan çiçek minyatürleri için kullanılır. Bkz. İnci Ayan Birol, "Şükûfe", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi,** C:39, İstanbul, 2010, s.258-259

[124] Müjgan Cunbur, **"Türklerde Cild …,** s.456

[125] İsmet Binark, **Age.,** s.5-6; İsmet Binark, **Agm.,** s.102; Müjgan Cunbur, **Türklerde Cild …,** s.456; Kemal Çığ, **Age.,** s.18-19; Kemal Çığ, **Türk Kitap …,** s.10

[126] Zeren Tanındı, **Türk Cild Sanatı …,** s.429; Zeren Tanındı, **Osmanlı Sanatında …,** s.106; Zeren Tanındı, **Kitap ve …,** s.862

[127] Mine Esiner Özen, **Age.,** s.25

[128] Mine Esiner Özen, **Age.,** s.26

[129] Zeren Tanındı, **Türk Cild Sanatı …,** s.430; Zeren Tanındı, **Osmanlı Sanatında …,** s.107

çiçekle dolu sepet ve saksıları tezhipteki kadar coşkulu ve renkli olmasa bile ciltlere uygulamışlardır (TSM, M.62, M.R.276)[130].

Hemen her devirde sıkça yapılmış olan kumaş ciltler, 19. yüzyılda, Yıldız Sarayı'ndaki mücellithanede yapıldığından Yıldız Cildi diye adlandırılan, bir yüzüne altın yaldızla Osmanlı saltanat arması, diğerine ay yıldız veya tek ay basılı, mor, kırmızı, bordo veya yeşil kadife cildlerle devam edilmiştir. Ama bunlar matbu (basılı) eserlerdir ve klasik değil modern tarzda ciltlenmişlerdir[131].

20. yüzyıl başlarında ve Cumhuriyet döneminde cilt kapaklarını gömme şemse ve köşebentlerle bezeme Türk mücellitlerinin vazgeçemedikleri bir tasarım olmuştur. İşte bu tasarımı 20. yüzyılda ustaca sürdüren mücellitler Bahaetin Tokatlıoğlu, Sami Okyay, Muhsin Demironat, Emin Barın, Mustafa Düzgünman, İslam Seçen'dir[132].

2.2. Mücellitler ve Mücellit Teşkilatı

Osmanlı sanatının, Sarayın dolayısıyla padişah ve çevresinin himayesindeki sanatçıların uğraşlarıyla biçimlendiği bilinen bir gerçektir. Osmanlı padişahları Avrupa ve diğer İslâm saraylarında olduğu gibi, şair, müzisyen ve bilginleri çevrelerinde toplamışlar, bunun yanı sıra mimar ve her türlü süsleme sanatları ile ilgili sanatçıyı da Saray'a bağlı ve ulufeli olarak çalıştırmışlardır. İmparatorluğun yönetildiği yer olan Saray-ı Cedid yani Topkapı Sarayı sanatsal faaliyetin de kaynak yeri olmuştur[133].

Cilt sanatının gelişmesi cilt sanatçılarının bir örgüte bağlanmasını gerektirmiştir. Osmanlılarda ciltçiler "serbest esnaf olarak çalışanlar" ve "Topkapı Sarayı'nda ayrı bir örgüt olarak kurulan "Cemaat-i Mücellidan-i Hassa"ya bağlı olanlar şeklinde iki grupta toplanabilir. Serbest esnaf olarak çalışanlar 17. yüzyılda İstanbul'da 300 sanatçıdan toplanan ehl-i hiref örgütü içinde bir lonca meydana getiriyorlar ve 10 atölyede çalışıyorlardı. Cemaat-i Mücellidan-i Hassa ise, saray

---

[130] Zeren Tanındı, **Türk Cild Sanatı …,** s.430; Zeren Tanındı, **Osmanlı Sanatında …,** s.107

[131] Mine Esiner Özen, **Age.,** s.29

[132] Zeren Tanındı, **Türk Cild Sanatı …,** s.430; Zeren Tanındı, **Osmanlı Sanatında …,** s.107; Zeren Tanındı, **Kitap ve …,** s.863

[133] Filiz Çağman, "Kanunî Dönemi Osmanlı Saray Sanatçıları Örgütü Ehl-i Hiref", **Türkiyemiz Kültür ve Sanat Dergisi**, Yıl:18, Sayı:54, İstanbul, Şubat 1988, s.11

kitaplıklarının ve resmi dairelerin cilt işlerini yapmaktaydı. Saray ciltçileri, mücellit ve çırak (şakirt) olmak üzere iki gruba ayrılır ve ciltçibaşı (ser mücellit) tarafından idare edilirdi[134].

Ehl-i Hiref Saray'ın çeşitli sanatsal gereksiniminin yanı sıra pek çok ihtiyacını karşılayan sanatçı ve zanaatçılar ile cerrahlık, kehhâllik gibi uzmanlık ve bilgi isteyen meslekleri ve aynı zamanda güreşçileri de içeren topluluğa verilen addır[135]. Çeşitli bölüklerden oluşan ve ehl-i hiref adı altında toplanan ulufeli yani aylıklı bu sanatçı ve zanaatçılar, Saray örgütünün birun (kapıkulu) halkındandı[136]. Ehl-i hiref örgütüne mensup sanatçılar, Enderun ağalarından Hazinedarbaşı'nın emrindeydiler[137]. Gelibolulu Mustafa Alî *Künh'ül- Ahbar* adlı eserinde hazinedarbaşı ve görevlerinden söz ederken iki bin Ehl-i Hiref'in başı olduğunu Ehl-i Hiref'in maaş ve görevlerini ondan aldığını açıkça belirtmektedir[138]. Ehl-i Hiref maaş defterlerinde bölüklerin adı yazıldıktan sonra, sanatçıların veya zanaatçıların bazen baba adıyla, bazen lakabıyla, bazen de nereli olduğunu ifade eder biçimde zikredilir ve yevmiyeleri belirtilir[139]. Bu konuda kapsamlı bir araştırma yapan Rıfkı Melûl Meriç, değişik tarihlerdeki *Mevâcib Defterleri*'nden 140 mücellidin adını tespit etmiştir[140].

Ehl-i hirefe bağlı mücellitlerin isimleri maaş defterlerine kayıtlıdır. 16. yüzyılın ilk yarısına ait olan kayıtlardan yaklaşık yirmi mücellit ve çırağının bu dönem saray nakkaşhanesinde çalıştığı anlaşılıyor. Bu kayıtlara göre en yüksek ücreti alan mücellit Mehmed b. Ahmed'dir (Mehmed Çelebi). Aynı sanatçı 1566'da serbölüktür. Âli Menâkıb-ı Hünerveran'da mücellitlerden söz ederken, Mehmed Çelebi isimli mücellidin Sultan Selim Han'ın mücellitbaşı olduğunu, oğlu Süleyman'ın ve kardeşleri Mustafa ve Hüseyin Çelebilerin de usta mücellitler olduklarından söz eder. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Abdullah Sayrafi hattıyla yazılan bir Kur'ân'ın ilk sayfasında eserin cildinin 963/1555-56 yılında

---

[134] Anonim, "Cilt", **Türk Ansiklopedisi**, C:11, Ankara, 1963, s.5
[135] Filiz Çağman, "Mimar Sinan Döneminde Saray'ın Ehl-i Hiref Teşkilatı", **Mimar Sinan Dönemi Türk Mimarlığı ve Sanatı**, İstanbul, 1988, s.73
[136] Filiz Çağman, **Kanunî Dönemi …,** s.11
[137] Filiz Çağman, **Kanunî Dönemi …,** s.11
[138] Filiz Çağman, **Mimar Sinan Döneminde …,** s.74
[139] Filiz Çağman, **Mimar Sinan Döneminde …,** s.74-75
[140] Mücellitlerin isimleri için bkz. Rıfkı Melûl Meriç, **Türk Cild San'atı Tarihi Araştırmaları, I Vesikalar,** Ankara Üniversitesi İlâhiyât Fakültesi Türk ve İslam San'atları Tarihi Enstitüsü Yayınları, Sayı:3, Ankara, 1954, s.3-31

sermücellit Mehmed Çelebi tarafından yapıldığının yazılmış olması, Kanuni döneminin usta mücellidi Mehmed b. Ahmed'in kesin olarak elinden çıkan bir çalışmasının bilinmesini sağlıyor (No: E.H.49)[141].

Kanuni Sultan Süleyman döneminin mücellitbaşı Mehmed Çelebi'nin yaptığı bilinen ciltlerin başında *Süleymanname*'nin kapakları gelir. Sanatçının şemse ve köşebent biçimlerini, bunların ve bordürlerin içini dolduran bezemelerin düzeninin ilkelerini belirleyerek Türk cildine özgü özellikleri ortaya çıkardığı ve bunların geniş ölçüde yaygınlaşmasını sağladığı anlaşılıyor. Mücellit Mehmed Çelebi'nin görevinin ne zaman sona erdiği bilinmemektedir. Mehmed Çelebi'nin kardeşi Mustafa 989/1581 yılında sermücellit olduğuna göre onun görevi de ölümüyle 1580 yılından önce bitmiş olmalıydı[142].

Ciltçilerin İstanbul Sarayı'nda tam anlamıyla teşkilatlanmasının 15. yüzyıl sonlarında, Sultan II. Bayezid döneminde gerçekleştiği incelenebilen belgelerden anlaşılabilmektedir. Ancak Fatih Sultan Mehmed döneminde de bazı bölüklerin mevcut olduğu yine bu belgelerden anlaşılır. Bu arada, aynı dönemlerde Edirne Sarayı'nda da böyle bir teşkilatın olduğu gerek dönem eserlerinin ortak üslup özelliklerinden gerek Edirne Sarayı'ndan İstanbul Sarayı Ehl-i Hiref teşkilatına nakledilen sanatçı ve zanaatçılara ait kayıtlardan açıkça belli olmaktadır[143].

Fatih Sultan Mehmed, II. Bayezid ve Yavuz Sultan Selim'in saltanat yıllarında da varlığı anlaşılan ehl-i hiref örgütünün Kanuni Sultan Süleyman'ın (1520-1566) kırk altı yıllık saltanatı süresince tam anlamıyla varlık gösterdiği ve anlaşılır bir örgütlenmeyle faaliyetini sürdürdüğü belgelerle kanıtlanabilmektedir. 1526-66 yılları arasından günümüze ulaşan bazı ehl-i hiref maaş ve teftiş defterleri, masraf defterleri, bu sanatçıların bayramlarda padişaha sundukları hediyeleri gösteren listeler, çeşitli belge ve kaynaklar, bu örgütte hangi türde sanatçı ve zanaatçıların bulunduğu, ne gibi eserler ürettikleri, kimlikleri ve Sarayın sanatsal gereksinimi konusunda kısmen fikir verebilecek niteliktedir[144]. Kanuni Sultan Süleyman'ın saltanatının başlangıcında sayıları 598 olan ehl-i hiref mensupları 1566

---

[141] Zeren Tanındı, **Türk Cild Sanatı …,** s.425
[142] Zeren Tanındı, **Türk Cild Sanatı…,** s.426
[143] Filiz Çağman, **Mimar Sinan Döneminde …,** s.74
[144] Filiz Çağman, **Kanunî Dönemi …,** s.11

yılında 636 kişiye ulaşmıştır. Bunların arasında en kalabalık bölükler nakkaş, kuyumcu ve kemha dokuyanlara ait olanlardır[145].

Kanuni Sultan Süleyman dönemi ehl-i hiref örgütünde dikkati çeken bir diğer özellik, nakkaş ve zergerlerin (kuyumcu) *cemaat-i rum* ve *cemaat-i acem* olmak üzere ikiye ayrılmış olmalarıdır[146]. Bu ayrımın başlangıçta kadrosuzluk nedeniyle yapıldığı, Yavuz Sultan Selim'in Tebriz'den getirdiği bazı nakkaş ve kuyumcular ile bunlara Kanuni Sultan Süleyman döneminde eklenen sanatçılar için muhtemelen 1526-1528 yılları arasında kurulduğu düşünülebilir. 1566 yılına ait bir maaş defterinde bu ayrımın sürdürüldüğü görülür. III. Murad döneminde ise nakkaşların ve zergerlerin tek bölük haline getirildiği ve ayrımın kaldırıldığı izlenir[147].

16. yüzyıldan günümüze gelen ehl-i hiref maaş defterleri oldukça az sayıdadır. Bunların en erken tarihlisi Rabiulahir 932/1526 yılına aittir. Sultan II. Selim'in (1566-74) saltanat yıllarına ait ehl-i hiref maaş defterlerinden bir örneğe henüz rastlanmamıştır. Sultan III. Murad (1574-95) dönemine ait maaş defterleri de oldukça azdır[148].

Ehl-i Hiref'teki kırk beş bölükten sanat tarihi araştırmaları açısından önemlileri arasında kâtipler, mücellitler, rum ve acem nakkaşları, rum ve acem kuyumcuları, hakkâklar, zernişancılar, sikkezân, zeduzân, kündekârlar, güftgerân, kemha, kadife ve aba dokuyanlar, halı dokuyanlar, kaşiciler yani çiniciler sayılabilir[149]. Ehl-i Hiref örgütünün Osmanlı sanatı tarihi açısından en önemli bölüğü nakkaşlardır. Osmanlı süsleme sanatının motif dağarcığı, süsleme üslupları bu sanatçıların çalışmalarıyla ortaya konulmuştur[150].

Kayıtlarda ismi geçen mücellitleri kronolojik olarak verecek olursak; Kanuni döneminin müzehhibbaşısı, Mehmed Çelebi'dir. Bu sanatkâr güzel ve ince işçilikli eserler ortaya koymuştur. Mehmed Çeleb'inin oğlu Süleyman, küçük kardeşleri Hüseyin ve Mustafa (Musli) Çelebiler ise, mülevven ve mülemma şemseleriyle ve ciltlerinin inceliğiyle şöhret kazanmışlardır. Ayrıca Tebrizli Kasım Beg, Mirza Beg,

---

[145] Filiz Çağman, **Kanunî Dönemi …,** s.12
[146] Filiz Çağman, **Mimar Sinan Döneminde …,** s.76; Filiz Çağman, **Kanunî Dönemi …,** s.14
[147] Filiz Çağman, **Kanunî Dönemi …,** s.14
[148] Filiz Çağman, **Mimar Sinan Döneminde …,** s.75
[149] Filiz Çağman, **Mimar Sinan Döneminde …,** s.76
[150] Filiz Çağman, **Kanunî Dönemi …,** s.14

Mehmed Zeman, Molla Kasım Ali gibi Acem ciltçilerinden bahsedilmektedir. Ancak kullandıkları "beg" sıfatından dolayı onlarında Türk olmaları muhtemeldir[151].

16. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, Mücellit Mehmed Çelebi geleneğini geliştiren, mücellit Abdi olmuştur. Mehmed Çelebi'nin kardeşi Mustafa'dan sonra, sermücellit olduğu ve 1584-1605 yılları arasında sermücellitlik yaptığı düşünülmektedir. *Hünername*'nin birinci cildi (TSM, H. 1523), *Hünername*'nin ikinci cildi (TSM, H. 1524), *Zübdet-üt Tevarih* (İstanbul TİEM, 1973) ve *Surname*'nin (TSM, H. 1344) ciltlerinin yapılmasında meslektaşları ve çıraklarıyla birlikte çalıştığı belgelerden anlaşılmaktadır[152].

17. yüzyıl başında özellikle Sultan I. Ahmed (1603-1617) adına veya onun döneminde hazırlanmış eserlerin ciltlerinde mücellit Abdi ve ekibinin üslup özelliklerini taşıdıkları görülür. XVII. yüzyıla ait maaş defterlerinde Abdi b. Şaban'ın ekibinde mücellit Kara Mehmed serbölük olarak çalışmış ve bu görevi 1623 yılına kadar sürdürmüştür. Kara Mehmed'in yaptığı ciltlerin bir kısmı minyatürlü *Siyer-i Nebi*'ye aittir (NewYork P.L. T.3)[153].

18. yüzyılda rûgani teknikle bezenmiş kapaklar 1718-1763 yılları arasında Ali el-Üsküdarî eliyle yaygınlaşmıştır. Ali Üsküdarî saz üslûbunda bezenmiş cilt tasarımında gelenekselliği sürdürürken, gölgeli boyamalarda ve buket biçimli bezeme ögelerinde çağdaş üslûplara da yer vermiştir (TSM, A. 3652, E.H. 2834). Ayrıca bu dönemde, Ahmed Hazine (TSM, A. 3653), Ali Çakeri (TSM, E.H. 1430), buketlere batılı tarzda manzaralar katan Abdullah Buharî (TSM, E.H. 1380), XVIII. yüzyılın önde gelen lâke ustalarıdır[154].

19. yüzyıl müzehhiplerinin aynı zamanda sermücellit olarak sarayda görev yaptıkları bilinmektedir. Bu sanatçılar batı sanatının barok ve rokoko tarzını ciltte uygulamışlardır. Ahmed Ataullah, Raşid, Mehmed Salih, Ali Ragıp eserleri bilinen sermücellitlerdir. (İstanbul TİEM, 477, 408, 372)[155].

20. yüzyıl başlarında ve Cumhuriyet döneminde cilt kapakları gömme şemseli ve köşebentti olarak tasarlanmıştır (TSM, YY.325). Bu yüzyıl sanatçıları ise,

---

[151] Müjgan Cunbur, **Türklerde Cild …,** s.455
[152] Zeren Tanındı, **Türk Cild Sanatı …,** s.427; Zeren Tanındı, **Osmanlı Sanatında …,** s.105
[153] Zeren Tanındı, **Türk Cild Sanatı …,** s.427-28; Zeren Tanındı, **Osmanlı Sanatında …,** s.106
[154] Zeren Tanındı, **Türk Cild Sanatı …,** s.429-30; Zeren Tanındı, **Osmanlı Sanatında …,** s.106-107
[155] Zeren Tanındı, **Türk Cild Sanatı …,** s.430; Zeren Tanındı, **Kitap ve …,** s.863

Bahaettin Tokatlıoğlu, Sami Okyay, Muhsin Demironat, Emin Barın, Mustafa Düzgünman ve İslam Seçen'dir[156].

2.3. Cilt Yapımında Kullanılan Malzemeler

Deri: Batı Türkçesi'nde **deri** şeklinde telaffuz edilen kelimenin aslı **teri/tiri**'dir[157]. Cilt yapımında en yaygın olarak kullanılan malzeme deridir. Ciltlerde genellikle, "meşin" denilen koyun, "sahtiyan" adı verilen keçi ve "rak" tabir olunan ceylan derisi kullanılmıştır[158].

Selçuklular zamanında, dericilik alanında Anadolu'da Diyarbakır ve Kastamonu merkez durumundadır. Beylikler döneminde de dericiliğin ileri bir seviyede olduğu görülmektedir. Anadolu'da Moğol istilası sonrası gerileyen dericilik, Osmanlı döneminde yeniden canlanarak Avrupa dericiliğinin gelişmesine ortam hazırlamıştır[159]. Türk dericiliği, Osmanlı döneminde Ahilerin desteğiyle yeniden güçlenmiş ve 15. yüzyıl dericilikte yeniden canlanma dönemi olmuştur[160].

Osmanlılar zamanında büyük gelişme gösteren dericilik 15 ve 16. yüzyıllarda kasabalara kadar yayılarak diğer esnaf kollarının arasında önemli bir yere sahip olmuş ve özellikle İstanbul, Edirne, Kayseri, Ankara, Bursa, Manisa, Tokat ve Konya gibi şehirlerin ticari hayatına canlılık getirmiştir[161]. Evliya Çelebi Seyahatnâme'sinde Konya'nın Meram dağında çivid renkli bir çiçek yetiştiğini, dericilerin onunla derileri tabaklayıp gök rengi, şeftali sarısı, turuncu ve kırmızı deriler yaptıklarını ve bu derilerin Arabistan ve Acemistanda çok meşhur olduğunu belirtmektedir[162].

Deride renk olarak siyah ve kahverenginin çeşitli tonlarının yanında kırmızı, vişne, yeşil, mavi ve mor kullanılmıştır. 16. yüzyıldan itibaren Anadolu'nun Kırşehir,

---

[156] Zeren Tanındı, **Türk Cild Sanatı …,** s.430; Zeren Tanındı, **Osmanlı Sanatında …,** s.107; Zeren Tanındı, **Kitap ve …,** s.863

[157] Nebi Bozkurt, "Deri", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi,** C:9, İstanbul, 1994, s.174-175

[158] Müjgan Cunbur, **Türklerde Cild …,** s.453; Ahmet Saim Arıtan, "**Ciltçilik**", s.554

[159] Zeki Tekin, "Türkler'de Dericilik", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi,** C:9, İstanbul, 1994, s.177

[160] Ahmet Saim Arıtan, **Türk Deri İşlemeciliği …,** s.128

[161] Zeki Tekin, **Agmd.,** s.177

[162] Evliya Çelebi, **Tam Metin Seyahatnâme**, C:3-4 (Sadeleştiren: Tevfik Temelkuran, Necati Aktaş), Üçdal Neşriyat, İstanbul, 1996, s.12

Kastamonu, Safranbolu, Trabzon, Konya gibi şehirleri ile Batı Anadolu'nun bazı şehirlerinde dericilik çok gelişmiş olup dış ülkelere deri ihraç ediliyordu[163].

Mukavva: Mukavva kuvvetlendirilmiş demektir[164]. Mukavva, birinin suyunun diğerinin aksine gelecek şekilde üst üste yapıştırılan ve muşta ile dövülerek sıkıştırılan kâğıtlardan elde edilmektedir[165]. Bu kapak malzemesi hazırlanırken kâğıtların yapıştırıldığı tutkalın içine cildi kurtlanmaktan korumak için şap, tenekâr (boraks) ve tütün suyu gibi zehirli maddeler katılırdı[166]. Kâğıdın bilinmediği zamanlarda ve ilk İslam ciltlerinde deri ince tahta plakalar üzerine kaplanmıştır. Ancak kısa süre sonra bu tahta iskeletin yerini mukavva almıştır[167].

İpek İplik ve İbrişim: Kitabın yapraklarını birbirine tutturmak ve bunu da çok defa kâğıdın aharlı rengine uydurmak için ince sarı ipek iplik kullanılmıştır. Kitabı sağlamlaştırmak için örülen şirazelerde ise renkli ibrişimler tercih edilmiştir[168].

Altın: Altın, Anadolu Selçuklu eserleri başta olmak üzere Ortaçağ İslam ciltlerinde kullanılan önemli bir süsleme malzemesidir. Anadolu Selçuklu ciltlerinde altın daha çok kakma tekniğinde kullanılmıştır. Son dönem Selçuklu ciltlerinde kakma noktalarla birlikte cetvel ve tahrirlerde de altın suyu (sürme altın) kullanılmıştır. Daha sonraki devirlerde ise bütün zemine fırça ile altın sürüldüğü veya varak altın yapıştırılıp üzerine motif basıldığı da görülmektedir[169].

---

[163] Oktay Aslanapa, "Osmanlı Devri Cild Sanatı", **Türkiyemiz**, Yıl:13, Sayı:38, İstanbul, Ekim 1982, s.15
[164] Mine Esiner Özen, **Age**., s.13; Kemal Çığ, **Age.**, s.9
[165] Ahmet Saim Arıtan, "**Ciltçilik**", s.554; Mine Esiner Özen, **Age**., s.13; Zeren Tanındı, **Kitap ve…,** s.841
[166] Ahmet Saim Arıtan, "**Ciltçilik**", s.554; Mine Esiner Özen, **Age.**, s.13
[167] Ahmet Saim Arıtan, "**Ciltçilik**", s.554
[168] Ahmet Saim Arıtan, "**Ciltçilik**", s.554
[169] Ahmet Saim Arıtan, "**Ciltçilik**", s.554

2.4. Cilt Yapımında Kullanılan Aletler

Kalıplar: Motiflerin deri üzerine kabartma olarak çıkmasını sağlayan alete kalıp denilmektedir[170]. Tahta ve madenden yapılan kalıplar ilk zamanlarda kullanıldıysa da bunlar deriye zarar verdiği için daha sonra deriden yapılmış kalıplar tercih edilmiştir[171]. Deri kalıplar içerisinde ise deve derisi ön plana çıkmaktadır[172]. Kalıp oluşturulurken, yapılacağı yerin büyüklüğüne göre deri parçaları kesilerek, bunlar birbiri üstüne çirişle kat kat yapıştırılır ve üzerine muşta denilen bir aletle vurularak dövülmek suretiyle deri iyice sıkıştırılarak inceltilir. Sonra bu kalıp üzerine çizilen desenler, *nevregen* denilen keskin bir oyma aletiyle, ciltte kabartma olacak kısımlar oyuk olmak üzere oyularak hazırlanır[173].

Kalıplar kapak üzerindeki yerlerine göre "köşe kalıbı", "şemse kalıbı" gibi isimler almaktadır[174]. Bunların dışında köşebentler ve şemse yüzeylerinde kullanılan süslemeler için daha pratik küçük kalıplar tercih edilmiştir. 5-6 mm. çapındaki bu çok küçük kalıplar yan yana, üst üste basılarak kullanılmışlardır[175]. Bu kalıplar uzun süre bozulmadan korunmuş ve ihtiyaç duyuldukça yeniden kullanılmıştır[176].

Istaka: Hayvan kemiğinden yapılan ıstakalar, 10-15 cm. boyunda, 2 cm. eninde, 2-3 mm. kalınlığında olup, uçları sivridir. Derinin kapaklara yapıştırılması, sırtın yapıştırılması, zeminin pürüzlerinin giderilmesi, üstüne yapıştırıcı madde sürülmüş malzemelerin bir yüzeye düzgünce yapıştırılmasında kullanılan bir alettir[177].

Falçata: Deri, kâğıt, mukavva gibi malzemelerin kesilmesinde, traşlanmasında ve cilt yapımının daha pek çok aşamasında kullanılan, sert çelikten üretilmiş, çeşitli boy ve kalınlıktaki kesici aletlerdir[178].

---

[170] Ahmet Saim Arıtan, "**Ciltçilik**", s.554
[171] Celal Esat Arseven, **Agmd.,** s.345
[172] Kemal Çığ, **Age.,** s.10-11
[173] Celal Esat Arseven, **Agmd.,** s.345; Kemal Çığ, **Age.**, s.11
[174] Celal Esat Arseven, **Agmd.,** s.345; Ahmet Saim Arıtan, **Agmd.,** s.554-555
[175] Ahmet Saim Arıtan, **Agmd.,** s.555
[176] Celal Esat Arseven, **Agmd.,** s.345
[177] Habib İşmen, **Agt**., s.10
[178] Habib İşmen, **Agt**., s.9

Bıçkı: Deriyi tıraşlamada kullanılan balta şeklindeki alettir[179]. Bıçkıların uçları köreldikçe somaki denilen mermer üzerinde bilenerek uçları keskinleştirilirdi[180].

Mengene: Ahşaptan yapılmış iki düz tahta ile bu iki tahta düzlem arasına konan nesneleri sıkıştırmaya yarayan iki tahta burgudan oluşmaktadır. Mengene, şiraze örülürken, kapak kitaba bağlanırken kullanılır[181].

Istampa: Cilt sanatında kalıpların basımında, murakkaların yapıştırılmasında, cilde kaplanan derinin aynalanmasında kullanılmaktadır[182].

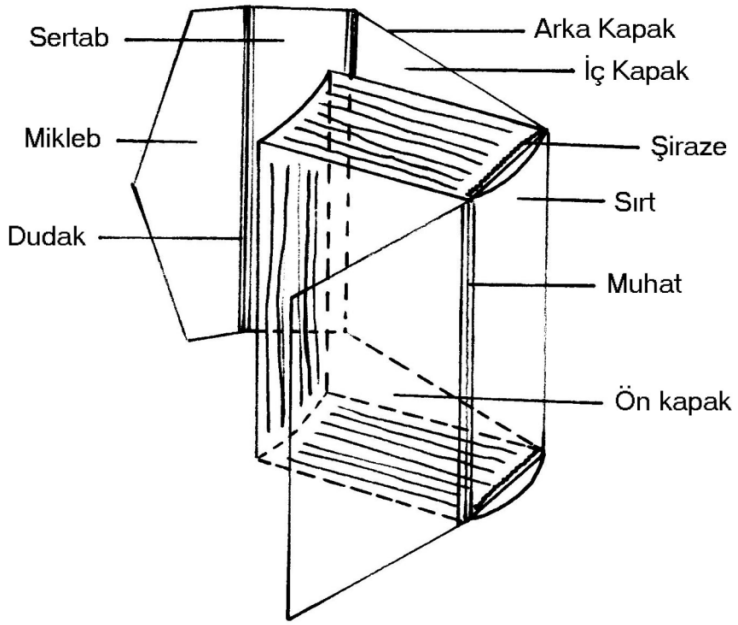
Mühre: Hat sanatında üzerine yazı yazılacak kâğıdı parlatmak için kullanılan bir araçtır. Mühre çok düzgün dışbükey yüzeylidir ve sert malzemeden yapılmıştır; deniz kabuğu, cam, çakmak taşı ve mermerden yapıldığı gibi[183], akik, Süleymaniye taşı, yeşim, yemen taşı vb. maddelerden de yapılmaktadırlar[184].

Diğer Aletler: Cilt yapımında yukarıda saydığımız aletlerin yanında kör alet, yekşâh, teber[185], mukavva makası, pres, giyotin, çekiç, testere, tornavida, eğe, cetvel, pergel, gibi birçok alet kullanılmaktadır.

---

[179] Mine Esiner Özen, **Age.,** s.35
[180] H. Cahit Karadana, **Agt.,** s.42
[181] Habib İşmen, **Agt.,** s.10
[182] Habib İşmen, **Agt.,** s.10
[183] Hasan Özönder, "Mühre", **Ansiklopedik Hat ve Tezhip Sanatları Deyimleri, Terimleri Sözlüğü,** Konya, 2003, s.139; Metin Sözen-Uğur Tanyeli, "Mühre", **Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü**, İstanbul, 2011, s.218
[184] Habib İşmen, **Agt.,** s.9
[185] Ahmet Saim Arıtan, "**Ciltçilik**", s.555

2.5. Cildin Bölümleri

Çizim 1: Cildin Bölümleri (Seher DURMUŞ'tan[186])

Kapaklar: Kitabın alt ve üst kısmını örten bölümlere kapak denir[187]. Ön ve arka kapağa "üst ve alt kapak" ta denilmektedir[188]. Ölçüleri sayfalarla aynı olan kapakların kenarları dışarıya taşmaz[189]. Anadolu Selçuklu ciltlerinde ön ve arka kapakların çoğu kez birbirinden farklı süslendiği görülmektedir[190]. Bu kapakların iç kısımları da ısıtılmış kalıpla ve kabartma desenlerle "soğuk tarz"da süslenmiştir[191]. Osmanlı ciltlerinin erken örneklerinde iki kapağın birbirinden farklı tasarımlarına rastlanmakla birlikte, 16. yüzyıldan sonra bu uygulamadan hemen hemen vazgeçilmiştir.

---

[186] Seher Durmuş, **Agt.,** s.28
[187] Kemal Çığ, **Age.,** s.9; İsmet Binark, **Age.,** s.8; Yılmaz Özcan, **Age.,**, s.5
[188] Ahmet Saim Arıtan, **"Anadolu Selçuklu Cilt Sanatının Özellikleri",** s.183
[189] İsmet Binark, **Age.,** s.8
[190] Kapakları birbirinden farklı örnekler için bkz. Ahmet Saim Arıtan, **Konya Müzeleri …,** s.40
[191] Ahmet Saim Arıtan, **"Anadolu Selçuklu Cilt Sanatının Özellikleri",** s.184

Sırt (Dip): Ciltte kitabın arka yüzünü örten sırt, daima düz ve süslemesizdir[192].

Sertap: Mikleple arka kapak arasında bulunan ve kitabın önünü muhafaza için yapılan kısımdır[193]. Bu kısım aynı zamanda miklebe hareket edebilme imkânını sağlar[194]. İlk dönem sertaplarında süsleme bulunmazken daha sonra yapılanlarda süsleme veya yazı görülmektedir[195].

Miklep: "Miklâb" veya "cilt kanadı" olarakta isimlendirilen miklep[196], kitabın ağız (ön) kısmını örten, alt kapağa (sol kapak) bağlı, ucu genellikle üç köşe olan ve üst kapakla kitabın iç kapağı arasına giren bölümdür[197]. Miklep aynı zamanda okunmakta olan sayfayı tekrar bulabilmek için "müşir" olarak kullanılır[198].

Muhat ve Dudak Payı: Sırt ile kapaklar arasında, kapakların rahat açılmasını sağlamak için bırakılan boşluğa **muhat** payı denir[199]. Kapak ile sertap, sertap ile miklebi birbirine bağlayan, mukavvasız deriye **dudak** denir. Bunun genişliği 5-10 mm. kadardır[200].

2.6. Kapağın Bölümleri

Şemse: Şems, Arapça da güneş demektir. Şemse de kitap kapaklarının üzerine yapılan güneş biçimindeki süsleme motifinin adıdır[201]. Şemse kapakta

---

[192] Yılmaz Özcan, **Age.,** s.5
[193] Ahmet Saim Arıtan, **Anadolu Selçuklu …,** s.935
[194] Kemal Çığ, **Age.,** s.9; İsmet Binark, **Age.,** s.8
[195] Ahmet Saim Arıtan, "**Ciltçilik**" s.556
[196] Yılmaz Özcan, **Age.,** s.5
[197] İsmet Binark, **Age.,** s.8
[198] Ahmet Saim Arıtan, "**Ciltçilik**", s.554
[199] Ahmet Saim Arıtan, "**Ciltçilik**", s.554; Mine Esiner Özen, **Age.,** s.11
[200] Ahmet Saim Arıtan, "**Ciltçilik**", s.554; Ahmet Saim Arıtan, **Anadolu Selçuklu …**, s.936; Mine Esiner Özen, **Age.,** s.11
[201] Mine Esiner Özen, **Age.,** s.14; Hasan, Özönder, "Şemse", **Ansiklopedik Hat ve Tezhip Sanatları Deyimleri, Terimleri Sözlüğü,** Konya, 2003, s.184; Müjgan Cunbur, "Şemse", **Türk Ansiklopedisi,** C:30, Ankara, 1981, s.250

genellikle ortada bulunan ve tezyînata hâkim olan unsurdur[202]. Cildin yalnızca üst kapağına şemse motifi yapılabildiği gibi iki kapağa, iç kapaklara ve miklebe de yapılmıştır[203]. Şemselerin etrafındaki nokta ve çizgilerden oluşan süs unsuruna tığ (ışın) adı verilmekte, şemselerin tığlı ve tığsız örnekleri bulunmaktadır[204].

Şemseler form itibariyle çeşitlilik arzeder. Anadolu Selçuklu ciltlerinde daha çok geometrik tasarımların hâkim olduğu yuvarlak şemseler görülmektedir. Bunun yanısıra oval, altıgen ve sekizgen şemselere de rastlanmaktadır[205]. 15 ve 16. yüzyıllardan itibaren oval ve salbekli şemseler yaygınlık kazanır. Bu şemseler üçlü yaprak, gonca, nilüfer, ıtır yaprağı, bulut, gül, tepelik, penç, hatâî, ortabağ ve rûmî motifleriyle süslenmiştir[206]. 17. yüzyılda dikdörtgen şemseler de görülür[207]. 18. yüzyılda klasik şemseli ciltlere ilaveten, şukûfe (çiçek) tarzı süsleme ve yekşâh tekniği çok uygulanmıştır[208]. 18-19. yüzyıllarda kapaklardaki klâsik dönemin şemse ve köşebent şeması korunurken, geleneksel motiflerin yerini barok-rokoko tarzı natüralist çiçekler almıştır[209]. 19. yüzyılda Yıldız cildi denilen, bir yüzüne altın yaldızla Osmanlı saltanat arması, diğerine ay-yıldız basılı deri, atlas ve kadife ciltler de yapılmıştır[210].

Salbek: Şemselerin alt ve üstlerine eklenen tezyînî bir unsurdur. Şemseye bitişik olarak yapıldığı gibi ayrı olarak ta yapılmıştır. Salbek, daha çok Anadolu Selçukluları'nın son dönemlerinde ve Beylikler ile erken Osmanlı döneminde, yuvarlaktan oval şemseye geçişte kullanılmıştır[211]. Salbeklerde çok ender olarak cilt ustasının ismine rastlanmaktadır[212].

---

[202] Ahmet Saim Arıtan, **Anadolu Selçuklu ... Özellikleri**, s.185; Ahmet Saim Arıtan, "**Anadolu Selçuklu ...**", s.936
[203] Mine Esiner Özen, **Age.,** s.14
[204] Nebi Bozkurt, "Şemse", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi,** C:38, İstanbul, 2010, s.518
[205] Ahmet Saim Arıtan, **Anadolu Selçuklu** …, s.935-936
[206] Oktay Aslanapa, **Agm.,** s.14
[207] Oktay Aslanapa, **Agm.,** s.16; Mine Esiner Özen, **Age.,** s.18
[208] Mine Esiner Özen, **Age**., s.19
[209] Şule Aksoy, "**Kitap Süslemelerinde Türk Barok-Rokoko Üslûbu**", Sanat, Sayı:6, İstanbul, 1977, s.135
[210] Mine Esiner Özen, **Age**., s.19
[211] Ahmet Saim Arıtan, **Anadolu Selçuklu ... Özellikleri**", s.185; Ahmet Saim Arıtan, **Anadolu Selçuklu ...**, s.936
[212] Yılmaz Özcan, **Age.,** s.3

Köşebent: Köşelerde ve zencereklere bitişik olarak yer alır. Köşe çiçeği, köşe bağı gibi manalara gelen köşebente, kenar şemsesi de denilmektedir[213]. Kapağın dört köşesindeki iki yanı düz, içine bakan kısmı dendanlı olan süslü üçgen kısımdır[214]. Selçuklu ve Beylikler devrinde zengin çeşitleriyle görülen köşebentler, klasik dönem olarak nitelendirilen XVI. yüzyıla hazırlık devresini bu dönemlerde yaşamış ve XVI. yüzyıl klasik dönem Osmanlı ciltlerinin köşebentleri böyle zengin bir kaynaktan beslenerek en güzel örneklerini vermiştir[215].

Cetvel, Zenc(i)erek, Bordür ve Kartuş-Pafta: Yazma kitaplarla murakka'lar ve hat levhalarında, yazının kâğıt üzerinde işgal ettiği alanın dört bir tarafına çizilen çizgiye **cetvel** denir. Manzum eserlerde mısraların aralarına çekilen basit bir çizgiden ibaret cetveller olduğu gibi kalın veya ince, iç içe birkaç çizgi halinde siyah, beyaz (üstübeç), sarı, mavi, lâcivert, yeşil, kırmızı (sürh, la'l, gülgûn) mürekkeple, sarı veya yeşil altın (zer mürekkep) ve yaldızla çekilmiş olanları da vardır[216].

Zencerek (zencirek) küçük ince zincir şeklindeki motiftir. Yazmaların yapraklarında, ciltlerin kapaklarında, levhaların ve murakka'ların çevrelerinde yapılan zinciri andıran süstür[217]. Zencerekler kapakları en dıştan ve dört taraftan çevirir. Daha çok 4-5 mm. genişlikte zencerekler kullanılır[218]. Bir ciltte bazen iç içe 4-5 sıra zencerek uygulandığı görülmektedir[219].

Kapakların dış kenarlarını, şemse ve köşebentlerini çevreleyen çerçeve veya pervaza **bordür** denir[220]. Bazı bordürlerin üzerinde bulunan yuvarlak ve beyzî

---

[213] Ahmet Saim Arıtan, **Anadolu Selçuklu ... Özellikleri**, s.184; Ahmet Saim Arıtan, **Anadolu Selçuklu ...**, s.935
[214] Yılmaz Özcan, **Age**., s.5
[215] Arife, Edis, **Agt.,** s.26
[216] Mustafa Uzun, "Cedvel", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi,** C:7, İstanbul, 1993, s.214
[217] Hasan, Özönder, "Zencirek (Zencerek)", **Ansiklopedik Hat ve Tezhip Sanatları Deyimleri, Terimleri Sözlüğü,** Konya, 2003, s.220; Zencerekler konusunda yapılmış ayrıntılı bir çalışma için bkz. M. Hülya Şanes Doğru, **Selçuklulardan Yirminci Yüzyıla Kadar Tezhipte, Ciltte ve Mimaride Kullanılmış Zencerekler Üzerine Motiflerin Kökenlerine İlişkin Bir Arştırma,** Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanatta Yeterlilik Tezi, İstanbul, 1995
[218] Ahmet Saim Arıtan, **Anadolu Selçuklu ...**, s.936
[219] Ahmet Saim Arıtan, **Anadolu Selçuklu ... Zencirek Tipolojisi Denemesi**, s.86
[220] Yılmaz Özcan, **Age.,** s.5

parçalara **kartuş-pafta** denilmektedir. Bu kısımda nadirende olsa mücellidin adıyla karşılaşmak mümkündür[221].

2.7. Cildin Çeşitleri

2.7.1. Malzemeye Göre

Deri Cilt: Deri, cilt sanatında kullanılan en önemli malzemedir. Oldukça dayanaklı ve kolay işlenebilen deri, hemen her dönemde en çok tercih edilen malzeme olmuştur. Cilt yapımında meşin (koyun derisi), sahtiyan (keçi derisi) ve rak (ince tıraşlanmış ceylan derisi) olmak üzere üç çeşit deri kullanılmıştır[222]. Çeşitli yayınlarda bunlar içerisinden en çok sahtiyanın tercih edildiği belirtilmektedir[223]. Bu derilerde kullanılan renkler kahverenginin çeşitli tonları, siyah, kırmızı, bordo ve yeşildir.

Kumaş Cilt: Mukavva üzerine keten, ipekli veya kadife kumaş kaplanarak yapılan ciltlerdir[224]. Araştırmacıların bir kısmı13. yüzyıl sonlarından itibaren[225], bir kısmı ise 15. yüzyıldan itibaren[226] kumaş kaplı ciltlerin görülmeye başladığını ifade etmektedir. Ciltlerin kaplandığı kumaşlar özel olarak dokunmamıştır[227]. Cildin yapıldığı yıllarda İstanbul, Bursa gibi şehirlerde dokunmuş olan veya Çin ve Şam'dan getirtilmiş kumaşların parçaları cilt üzerinde kullanılmıştır. Düz ya da desenli ipek kumaşlar, deri ciltlerin iç kapak yüzlerini kaplamak için de kullanılmıştır[228]. II. Bayezid döneminde, klâsik deri ciltler yanında, çârkûşe kumaş ciltler de çok görülmektedir[229].

---

[221] İsmet Binark, **Age.,** s.10
[222] Mine Esiner Özen, **Klasik Cilt …,** s.5
[223] Engin Özdeniz, "Türk Cilt Sanatı", **Sanat Dünyamız**, Yıl:7, Sayı:21, İstanbul, Ocak 1981, s.20; Oktay Aslanapa, **Agm.,** s.15
[224] Ahmet Saim Arıtan, "**Ciltçilik"**, s.553
[225] Mine Esiner Özen**, Age.,** s.28
[226] Oktay Aslanapa, **Agm.,** s.15
[227] Mine Esiner Özen**, Age.,** s.28; Zeren Tanındı, **"Cilt Sanatında Kumaş"**, s.28; Zeren Tanındı, **Osmanlı Sanatında …,** s.104; Zeren Tanındı, **Kitap ve …,** s.846
[228] Mine Esiner Özen, **Age.,** s.28
[229] Mine Esiner Özen, **Age.,** s.29

Kâğıt (Ebrûlu) Cilt: Cilt sanatında kullanılan malzemelerden biri de kâğıttır. Genellikle cildin dış ve iç kapaklarında kullanılan kâğıdın ebrûlu olduğu görülmektedir[230]. Ancak 19. yüzyılda ebrulu kâğıtların yanı sıra dış kapaklarda süslemesiz kalın karton kâğıt, iç kapaklarda ise kendinden desenli Avrupai kâğıtlar da tercih edilmiştir.

Tarihi tespit edilen en eski ebrû 1447 yılına aittir[231]. Ebrûlu ciltler, dayanıklı olabilmeleri için genellikle çârkûşe tekniğinde yapılmıştır. Ebrû, cildin iç ve dış kapaklarında kullanıldığı gibi kitap muhafazası yapımında da tercih edilmiştir[232].

Murassa' (Mücevherli) Cilt: Kıymetli taşlarla süslenen ciltlere murassa cilt denilmektedir. Fildişi, sedef, firuze, mine, mercan, yakut, zümrüt, inci ve elmasla süslenen çeşitleri bulunmaktadır[233]. Daha çok Kur'ân-ı Kerîm ciltlerinde uygulanmıştır[234].

2.7.2. Süsleme Tekniğine Göre

Soğuk Cilt Tekniği[235]: Altın kullanılmayan, motifleri kapak derisi renginde bırakılacak biçimde baskıyla yapılan ciltlere denir[236].

Alttan Ayırma Tekniği: Kabartma motiflerin derinin renginde bırakılarak, zeminin altınla boyandığı süsleme şeklidir[237].

Üstten Ayırma Tekniği: Motiflerin zemini derinin renginde bırakılarak, motiflerin altınla boyandığı süslemedir[238].

---

[230] Mine Esiner Özen, **Age.,** s.29
[231] Ayla Güleç, **Agt.,** s.25'den; Hikmet Barutçugil, **Suyun Rüyası,** İstanbul, 2001, s.36
[232] Ahmet Saim Arıtan, "**Ciltçilik"**, s.553
[233] Mine Esiner Özen, **Age.,** s.30
[234] Ahmet Saim Arıtan, "**Ciltcilik"**, s.553
[235] Kaynaklarda "soğuk şemse" olarak geçmekle birlikte, şemsesiz örneklerinin bulunması sebebiyle bu başlığı kullanmayı daha uygun bulduk. Celal Esat Arseven, **Agmd.,** s.345; Anonim, "Cilt", **Türk Ansiklopedisi**, C:11, Ankara, 1963, s.4; Müjgan Cunbur, "Şemse", **Türk Ansiklopedisi,** C:30, Ankara, 1981, s.251; Engin Özdeniz, **Agm.,** s.18; A.Saim Arıtan**, "Ciltçilik",** s.552
[236] Celal Esat Arseven, **Agmd.,** s.345; Müjgan Cunbur, **Agmd.,** s.251
[237] Anonim, **Türk Ansiklopedisi**, s.4; Celal Esad Arseven, **Agmd.,** s. 345; İsmet Binark, **Age.,** s.11; Ahmet Saim Arıtan, "**Ciltçilik**", s.552; Yılmaz Özcan, **Age.,** s.3

Mülemma Tekniği: Motiflerin hem zeminlerinin hem de kabartmalı kısımlarının altınla sıvanmasıyla yapılan süslemelere denir[239].

Mülevven Tekniği: Şemse, köşebent ve diğer süslemeler kapakta kullanılan esas deriden başka renkte bir deri ile kaplanır; alttan ve üstten ayırma tarzları vardır[240].

Katı‘ (Müşebbek) Tekniği: Sözlükte “kesmek” anlamına gelen katı‘ (kat‘) kâğıt veya deri üzerine çizilmiş yazı, motif yahut bir şekli oyup çıkararak başka bir kâğıt ya da deriye yapıştırmak suretiyle gerçekleştirilen bir sanatın adıdır[241]. Tıraşlanarak inceltilmiş derilerin dantel gibi oyularak cilt kapağının genellikle iç yüzündeki değişik renkli zemine yapıştırılması suretiyle yapılan ince ve güzel bir bezeme tekniğidir. Bunlara “müşebbek köşe” de denir. Bu şekilde ortaya çıkan deri oymacılığı, katı‘ sanatının kökü olup, İslam ve Türk kitap kaplarında XIV. yüzyıldan itibaren yapılmaya başlanmıştır. Nitekim bu yüzyılda Türk Memlûklerle, Anadolu Selçuklularının bir devamı olan Beylikler dönemindeki kitap kaplarının bazılarının içlerinde ve nadiren de dış yüzlerinde görülen oyma süsler, bu geleneğin eskiliğini göstermesi bakımından önemlidir[242]. Katı‘ sanatına İran ciltlerinde de çok rastlanır, ancak hem daha karışık desenli ve ince ayrıntılı, hem de çok renklidir. Bizde en güzel katı‘ örnekleri Fatih devri ciltlerinde görülür[243]. Kitap kapakları bezemesinde katı‘ geleneği, Osmanlı cilt sanatının büyük gelişme gösterdiği Sultan II. Bayezid, Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman dönemleri ile 17. yüzyılda da aynı ihtişamla devam etmiş, 18. yüzyılda ise yerini diğer tekniklere bırakmıştır[244].

Zilbahar (Zerbahar) Tekniği: Adını 18. yüzyılın sonunda ve özellikle 19. yüzyılda görülen ve halk arasında “kafes şemse” de denilen bir süsleme türünden

---

[238] Anonim, **Türk Ansiklopedisi**, s.4; İsmet Binark, **Age.,** s.11; Ahmet Saim Arıtan, “**Ciltçilik**”, s.552; Yılmaz Özcan, **Age.,** s.3
[239] Anonim, **Türk Ansiklopedisi**, s.4; Celal Esad Arseven, **Agmd.,** s. 345; İsmet Binark, **Age.,** s.11; Ahmet Saim Arıtan, “**Ciltçilik**”, s.552; Yılmaz Özcan, **Age.,** s.3
[240] İsmet Binark, **Age.,** s.11; İsmet Binark, **Agm.,** s.106; Ahmet Saim Arıtan, “**Ciltçilik**”, s.552
[241] Filiz Çağman, “Katı‘”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi,** C:25, Ankara, 2002, s.32
[242] Gülbün Mesara, **Age.,** s.41
[243] Mine Esiner Özen, “Hayvan Resimli Ciltler”, **Tombak,** Sayı:6, İstanbul, 1995, s.30
[244] Gülbün Mesara, **Age.,** s.43

alır. Kapak üzerine ezilmiş varak altın ile dört dilimli yaprak motifi ve parmaklık şeklinde çizgiler çekilir. Bu bezeme cildin göbek kısmında veya cildin tamamında bulunabilir[245]. Kafes süslemesi bazen altın çizgilerle, bazen süslemeli eğrilerle, bazen de saz yolu yapraklarla yapılabilmektedir. Süsleme bazı eserlerin mahfazasında da görülmektedir[246].

Yazma ve Yekşâh Tekniği: Deriden yapılan ciltlerin üzeri sıvama varak altın yahut ezme altın sürülmek suretiyle kaplanmışsa, böyle ciltlere **yazma cilt** adı verilir[247]. Eğer aynı şekilde süslenen ciltlerde motiflerin üzeri yekşâh denilen demir bir aletle çukurlaştırılırsa böyle ciltlere **yekşâh cilt** denir[248].

Simdûzî ve Zerdûzî Tekniği: Deri üzerine, kalıpla ya da fırçayla boyayarak süslemeler yapıldığı gibi, bir kumaş gibi işlenerek de cilt kapakları yapılmıştır. Bu süslemelerde kullanılan motifler altın, gümüş ya da ipek iplikle işlenmiştir. Gümüşle yapılan işlemeli ciltlere simdûzî cilt, altın sırma ile işlenmiş ciltlere zerdûzî cilt denilmektedir. Deri malzeme üzerine olduğu gibi kumaş ve kadife üzerine işlemeli ciltler de yapılmıştır[249].

Zerduva Tekniği: Kadife kumaşla kaplanan ciltlere zerduva denilmektedir[250].

Lâke Tekniği[251]: Mukavva, deri ve tahta üzerine[252] çeşitli boyalarla ve altınla yapılan nakışları bir çeşit vernikle kaplayarak meydana getirilen eserlere ruganî veya lâke adı verilmektedir[253]. Adını "lak" (vernik) kelimesinden alan ve

---

[245] Anonim, **Türk Ansiklopedisi**, s.4; Celal Esad Arseven, **Agmd.,** s.346; Ahmet Saim Arıtan, "**Ciltçilik**", s.552
[246] Mine Esiner Özen, **Age.,** s.23
[247] İsmet Binark, **Age.,**, s.9
[248] İsmet Binark, **Age.,**, s.9; Engin Özdeniz, **Agm.,** s.18; A. Saim arıtan**, "Ciltçilik"** s.553
[249] Mine Esiner Özen, **Age.,** s.21-22
[250] Mine Esiner Özen, **Age.,** s.28
[251] Lâke tekniği ve bu teknikte yapılmış ciltlerle ilgili ayrıntılı bir çalışma için bkz. Özlem İnay, **Türk İslâm Kitap Sanatında Lâke Cilt Tasarımları,** Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006
[252] Kemal Çığ, **Türk Lâke Müzehhipleri …,** s.244
[253] Mine Esiner Özen, **Age.,** s.24

Ruganî veya Edirnekarî de denilen lâke ciltlerde kapağın yapıldığı mukavva veya deri perdahlanıp tamamen pürüzsüz hale getirilerek verniklenir. Bu cilalı satıh üzerine altın ve boya ile nakışlar yapıldıktan sonra cam gibi parlak bir yüzey elde edinceye kadar birkaç kat daha vernik çekilir[254]. Lâke eserlerin en eski örneklerine Kahire el-Muthafü'l-Mısrî'de bulunan, bundan 5000 yıl önceki eski Mısır'a ait tahta lahitlerde rastlanmaktadır[255]. Türk ve İslâm lâke ciltlerinin bilinen en eski örneği ise Topkapı Sarayı'nda bulunan 873/1468 tarihli el-Fevaid el-Gıyasiye (A 1672) adlı eserin cildidir[256]. Ancak lâke ciltlerin en parlak döneminin 18. yüzyılda yaşandığı görülmektedir[257].

[254] Ahmet Saim Arıtan, **"Ciltçilik",** s.553
[255] Mine Esiner Özen, **Age.,** s. 24
[256] Oktay Aslanapa, **Agm.,** s.16; Mine Esiner Özen, **Age.,** s.26
[257] Mine Esiner Özen, **Age.,** s.26

3. KONYA MEVLÂNA MÜZESİ MÜZELİK ESERLER BÖLÜMÜNDE BULUNAN OSMANLI DÖNEMİ CİLTLERİ (KATALOG)

Eser No: 1

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM[258]

Envanter No: 7

Fotoğraf No: 1-3

Müellif: -

Hattat: Ahmed b. Abdullah el-Hicâzî

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 856/1452-53

Yazıldığı Yer: Edirne

Cildin Tarihi: 15. yüzyıl

Malzeme: Kızıl Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 33 x 24,7 cm. ölçülerinde olup, 242 varaktır[259]. Aharlı kâğıt üzerine her sayfası 15 satır halinde yazılan Kur'ân-ı Kerîm'in 1 ve 15. satırları siyah mürekkep kullanılarak muhakkak hattıyla, 8. satırları altın kullanılarak sülüs hattıyla, diğer satırlar ise siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla yazılmıştır. 1 b ve 2 a sayfasında serlevha tezhibi bulunmaktadır. Sayfaların kenarları siyah ve altınla cetvellenmiş, cetvellerin dışına aşir ve humus gülleri yapılmıştır. Ayrıca her sayfada koltuk tezhibi yer almaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'in dış kapakları kızıl kahverengi deriden yapılmış, iç kapakları kâğıtla kaplanmıştır. Şirazesi, sırt dikişi, kolonları ve kâğıdı iyi durumda olan cilt, kenarlarından yıpranmıştır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları kızıl kahverengi deriden yapılan cildin ön ve arka kısımları şemse içerisindeki motifler hariç benzer şekilde tezyîn

---

[258] Bu Kur'ân-ı Kerîm'in cildi Ayşe Budak'ın hazırlamış olduğu yüksek lisans tezinde incelenmiştir. Bkz. Ayşe Budak, **Agt.,** s.32-33

[259] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.7

edilmiştir. Cildin her iki kapağının ortasında salbekli oval birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında ise zencerekli cetveller yer almaktadır.

Ön kapağın kenarları tamir gördüğünden etrafındaki cetvellerin mahiyeti anlaşılamamaktadır. Köşebentler de büyük ölçüde derinin altında kalmıştır. Görülebilen kısımlarıyla köşebentlerin arka kapaktaki köşebentlerle aynı olduğu söylenebilir.

Ön kapağın ortasında bulunan şemse dilimli ve oval biçimli olup iç kısmı karelere bölünerek karelerin içi artı (+) şeklinde girift örgü motifleriyle doldurulmuştur. Bu motiflerin kenarı ince bir sarmal zencerekle sınırlandırılmıştır. Ardışık olarak devam eden iki sıra sarmal zencerek ve soğuk cetvelin ardından dendanlı ince bir bordürle şemse tamamlanmıştır. Şemsenin içindeki motifler, sarmal zencerekler, en dıştaki dendanlı bordür ve bordürlerin arasında yer alan tığlar altınla boyanmıştır.

Şemseye oranla küçük olan ve üç dilimli palmet görünümündeki salbekler altınla boyanmıştır. Şemseye bir ortabağla bağlanmıştır.

Arka kapağın kenarları geometrik geçmeli bir zencerekle çerçevelenmektedir. Bu zencerek ince sarmal S'lerden oluşan bir başka zencerekle dikdörtgen kartuşlar içerisine alınmış ve altınla boyanmıştır. Zencereklerin dışına iki sıra soğuk, bir sıra altın cetvel çekilmiştir. Bahsettiğimiz zencerek kitabın kenarlarının deriyle kapatılması sonucu yalnızca kapağın alt kısmında görülebilmektedir.

Cildin arka kapak şemsesi ön kapak şemsesiyle aynı olmakla birlikte iç kısmı karelere bölünerek baklava dilimi şeklinde girift örgü motifleriyle doldurulmuştur. Şemseye bağlı salbeklerde ön kapaktakilerin aynısıdır.

Her iki kapağın köşebentleri yedi kademeli düğüm şeklinde yapılmış ve üzeri altınla boyanmıştır. Ancak altınların büyük bölümü dökülmüştür.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme kompozisyonu yer almamaktadır.

Miklep ve sertap sonradan yenilendiği için üzerinde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

İç kapakları kâğıtla kaplanmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kur'ân-ı Kerîm 242 a sayfasında bulunan ketebe kaydına göre 856/1452-53 yılında Edirne'de Hattat Ahmed b. Abdullah el-Hicâzî tarafından yazılmıştır. İlk sayfada yazılan sekiz satırlık Arapça

vakıf kaydına göre eser Vezir-i Azam Mahmud Paşa bin Abdül-hayy tarafından 24 Şevval 872/17 Mayıs 1468 yılında Mevlâna Türbesi'ne vakfedilmiştir. Ancak cildin bu esere ait olduğu hususu tereddütlüdür. Cildin ön kapağının alt kısmına bakıldığında zencerek bölümünün kesildiği ve üst kısımda da zencerekli bölümün olmadığı görülmektedir. İki kapağında bulunan şemselerin iç kısmının farklı biçimlerde süslenmesi bakımından değerlendirildiğinde Selçuklu geleneğinin 15. yüzyıldaki devamı niteliğinde olan bu cilt, muhtemelen bir onarım sırasında bu kitaba takılmıştır.

Cilt, kenarları ve sırt bölümünden onarım geçirmiş, miklep ise tamamen değiştirilmiştir. Ancak sırt kısmındaki onarım derisi günümüzde yıpranmış vaziyettedir. Kapaklarda şemse etrafında aşınmadan kaynaklanan bir renk değişimi gözlenmektedir.

Eser No: 2

Eser Adı: MECMÛ‘A

Envanter No: 137

Fotoğraf No: 4-8

Müellif: ?

Hattat: Hasan el-Gıyas el-Cevherî

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: Cemaziyelahir 859/Mayıs-Haziran 1455

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: Cemaziyelahir 859/Mayıs-Haziran 1455

Malzeme: Kahverengi ve Bordo Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Mecmû‘a 34,5 x 16,3 cm. ölçülerinde olup, 243 varaktır[260]. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları altın, diğer kısımları siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla iki sütun halinde yazılmıştır. Ayrıca kenarlarda bir sütun genişliğinde hamiş yazılmıştır. İki sütunluk metnin arası ve kenarları siyah ve altınla, hamişi de içine alacak şekilde sayfaların kenarları ise lacivert ve altınla cetvellenmiştir. Eserin 1 a, 1 b, 2 a, 41 b, 42 a, sayfaları tezhiplidir. Cildin dış kapakları kahverengi, iç kapakları bordo deriyle kaplanmıştır. Eser’in şirazesi, sırt dikişi, kolonları ve kâğıdı sağlam olup, cildi tamir görmüştür.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları kahverengi deriden yapılan cildin kapaklarının ortasında salbekli oval birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında zencerekli cetveller bulunmaktadır. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Kapaklar dıştan altın cetveller arasında bulunan iki sıra sarmal zencerekli cetvelin arasına yapılmış geometrik geçmeli bir zencerekle çerçevelenmektedir. İç kısımda iki sıra altın cetvel daha çekilmiştir. Kapakların kenar ortaları altın çizgilerden oluşturulan üçgenlerle süslenmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan soğuk şemseler dilimli ve oval biçimli olup soğuk kalıp baskı tekniğindedir. Şemselerin merkezinde rumilerle kapalı

[260] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.189

form oluşturulmuştur. Diğer kısımlarda ise girift bir şekilde kıvrım dalların taşıdığı rumiler ve palmetler kompozisyonu tamamlamaktadır. Şemsenin etrafı bir sıra altın, iki sıra soğuk cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına soğuk tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklüktedir. Üç dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin içi rumilerle süslenmiştir.

Köşebentler şemsenin ¼'ü şeklinde olup uçlarına yarım salbekler eklenmiştir. Köşebentlerin yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı rumilerle süslenmiştir. Etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına soğuk tığlar çekilmiştir.

Sırt ve sertap kısmı kırmızı deriyle tamir edildiğinden üzerinde herhangi bir süsleme görülmemektedir.

Miklepte kapaklarda bulunan zencerekli cetveller ve köşebentler aynen tekrar edilmiştir. Ortada ise kapaktakilerden faklı olarak haçvari denebilecek bir şemsenin dikeyde yarısı uygulanmış ve uçlarına yarım salbekler yerleştirilmiş, iç kısmı ise rumilerle bezenmiştir. Şemse ve köşebent araları da boş bırakılmayarak hatayiler ve yapraklarla süslenmiştir. Zemin, şemse, salbek ve köşebentlerde olduğu gibi iğne perdahlıdır.

Bordo renkli deriden yapılan iç kapakların ortasında salbekli oval birer şemse, köşelerinde köşebentler ve kenarlarında cetveller yer almaktadır. Kapakların kenarları altın cetvellerin arasında bulunan sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmiştir.

Cildin her iki iç kapağının ortasında dilimli ve oval biçimli birer şemse bulunmaktadır. Şemse yüzeyi mavi renkli zemin üzerine kat'ı tekniğinde, rumi motifleriyle süslenmiştir. Şemselerin etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, dilimlerin üzerine noktalar konulmuş ve aralarına tığlar çekilmiştir. Şemse uçlarına altın tahrirle palmet şeklinde salbekler yerleştirilmiştir.

Köşelerde altınla yapılmış çeyrek daire şeklinde köşebentlere yer verilmiştir. Köşebentlerin ortasında altın noktalar, etrafında sarmal zencerekler ve en dışında aralarına tığlar çekilmiş dendanlar bulunmaktadır.

İç kapak sertabı iki sıra altın cetvelle çerçevelenmiş ve iki bölüme ayrılmıştır. Her bölümün ortası altın noktalar ve çizgilerle süslenmiş, iki kısa kenara noktalar konulmuştur.

Miklepte kapaklarda yer alan süsleme aynen tekrarlanmıştır. Farklı olarak şemse üçgen bölüme dikey olarak yerleştirilmiştir.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser 243 a sayfasında yer alan ketebe kaydına göre Cemaziyelahir 859[261] / Mayıs-Haziran 1455 tarihinde Hasan el-Gıyas el-Cevherî tarafından yazılmıştır. Döneminden orijinal olduğu görülen cildin kat'ı tekniğindeki iç kapak şemseleri, Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunan Fatih 4130 envanter numaralı, 1473 tarihli eserin iç kapaklarındaki şemselerle benzerlik göstermektedir[262]. Kitabın 1 a sayfasında Mehmed Said Hemdem Çelebi'nin ve Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mührü bulunmaktadır. Ayrıca Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mührü 243 a sayfasına tekrar basılmıştır.

Cilt, sırt ve sertap kısmından kırmızı deriyle tamir edilmiştir. Kapakların kenarları hafif yıpranmıştır. Üzerinde aşınmadan kaynaklı renk değişimleri ve lekelenmeler görülmektedir.

[261] A. Gölpınarlı bu rakamı 896 olarak vermektedir. Bkz. Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.192
[262] Berrin Coşkun, **Agt.,** s.117-119

Eser No: 3

Eser Adı: DÎVÂN

Envanter No: 119

Fotoğraf No: 9-14

Müellif: Câmî ‘Abdurrahmân

Hattat: Abdürrahîm bin Mehmed bin Siraceddîn

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 20 Ramazan 865/29 Haziran 1461

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 20 Ramazan 865/29 Haziran 1461

Malzeme: Siyah ve Bordo Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Dîvân 17,2 x 11,1 cm. ölçülerinde olup, 192 varaktır[263]. Eser aharlı kâğıt üzerine şiir başları kırmızı, diğer kısımlar siyah mürekkep kullanılarak iki sütun halinde 14 satır olarak talik hattıyla yazılmıştır. Eserde zahriye ve 1 b sayfası tezhiplidir. Sayfaların kenarları lacivert, siyah ve altınla cetvellenmiştir. Cildin dış kapakları siyah, iç kapakları bordo renkli deriden yapılmıştır. Eserin şirazesi, sırt dikişi, kolonları ve kâğıdı iyi durumdadır. Cildi ise yıpranmıştır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları siyah deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları farklı şekilde tezyîn edilmiştir. Kapakların ortasında soğuk kalıp baskı tekniğinde yapılmış salbekli birer şemse, köşelerinde köşebentler ve kenarlarında sarmal zencerekli cetveller bulunmaktadır. Kapakların kenarları kırmızı deriyle tamir edildiğinden tam olarak görülememekle birlikte ön kapağın küçük bir bölümünden anlaşıldığı kadarıyla birer sıra soğuk cetvel arasında yer alan sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir.

Cildin ön kapağının ortasında yer alan soğuk şemse dilimli ve oval biçimlidir. Süslemeleri yatay eksende düzenlenen şemsenin ortasında eğri bir gövdeye sahip, dallarında geniş yüzeyli yaprakları bulunan bir ağaç ve ağacın iki yanında koşar vaziyette yapılmış iki adet ceylan görülmektedir. Öndeki ceylan koşarken başını

[263] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.168

arkaya dönmüş vaziyettedir. Diğer boşluklarda ise çiçekler ve yapraklar yer almaktadır. Zemin iğne perdahlıdır. Şemsenin etrafı soğuk cetvelle tahrirlenmiş, dıştaki tahrir dilimlerin üzerinde düğümlenmiş ve düğümlerin üzerine soğuk tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, bir ortabağla bağlanarak şemsenin ucuna yerleştirilmiştir. Üç dilimli palmet şeklindeki salbeklerin yüzeyinde birer adet hatayi motifi bulunmaktadır. Etrafı soğuk cetvelle tahrirlenmiş ve dilimlerin üzerine soğuk tığlar çekilmiştir.

Köşebentler iki adet rumi motifiyle sınırlandırılmış üçgen yüzeyler şeklindedir. Zemini iğne perdahlı olan köşebentlerin tam ortasında birer adet lotus motifi görülmektedir. Köşebentlerin ucuna aralarında ortabağ bulunan küçük birer yarım salbek yerleştirilmiştir.

Cildin arka kapağının ortasında yer alan soğuk şemse dilimli ve oval biçimlidir. Şemsenin tüm yüzeyi hasır örgü şeklinde süslenmiştir. Şemsenin etrafı soğuk cetvelle tahrirlenmiş, dıştaki tahrir dilimlerin üzerinde düğümlenmiş ve düğümlerin üzerine soğuk tığlar çekilmiştir.

Salbekler ön kapaktakilerle aynıdır.

Köşebentler diğer kapaktaki köşebentlerden farklı olarak ortadakinin uç kısmında palmet motifinin bulunduğu ışınsal doğrular şeklindedir. Köşebentlerin ucuna aralarında ortabağ bulunan küçük birer yarım salbek yerleştirilmiştir.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertap ve miklebin kapağa sonradan eklendiği anlaşılmaktadır. Sertabın etrafı iki sıra soğuk cetvelle çerçevelenmiş, ortası çizgiler ve noktalarla basit bir şekilde süslenmiştir. Miklebin etrafı soğuk cetvellerle çerçevelenmiş, ortasına uçlarında soğuk noktalar bulunan cetvellerden yapılmış altı kollu bir yıldız yerleştirilmiştir. Köşelerde ise soğuk çizgilerle yapılmış üçgen köşebentler bulunmaktadır.

Bordo renkli deriden yapılan iç kapaklar kat'ı tekniğinde süslenmiştir. Her iki kapağın ortasında salbeksiz oval birer şemse ve kenarlarında cetveller yer almaktadır. Köşeler soğuk noktalar ve tığlarla süslenmiştir. Kapakların kenarları kırmızı deriyle tamir edildiğinden tam olarak görülememekle birlikte dıştan üç sıra soğuk cetvelle çerçevelenmektedir.

Cildin her iki iç kapağının ortasında dilimli ve oval biçimli birer şemse bulunmaktadır. Şemse yüzeyi mavi renkli zemin üzerine kat'ı tekniğinde, kıvrımdalların taşıdığı hatayiler ve yapraklarla süslenmiştir. Ancak ön kapaktaki süslemeler tamamen dökülmüştür. Şemselerin etrafına soğuk tığlar çekilmiştir.

İç kapak sertabı kahverengi tamir derisiyle, miklebi ise pembe renkli kâğıtla kaplanarak süslemesiz bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser 192 b sayfasında yer alan ketebe kaydına göre 20 Ramazan 865/29 Haziran 1461 tarihinde Abdürrahîm bin Mehmed bin Siraceddîn tarafından yazılmıştır. Yazıldığı yer bilinmemektedir. Cilt döneminden orijinaldir. Dîvân'ın cildi, Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunan 867/1462-63 tarihli ve Fatih:3856 envanter numarasına kayıtlı Enîsü'l-Ârifîn[264] adlı eserle benzerlik göstermektedir. Her iki cildin ön kapakları ceylan figürüyle süslenmiştir. Ancak Enîsü'l-Ârifîn'de bir adet, incelediğimiz Dîvân'da ise iki adet ceylan figürü bulunmaktadır. Arka kapaklardaki hasır örgülü şemseler ise neredeyse aynıdır. Eserlerin tarihleri de birbirine çok yakın olduğundan ciltlerin aynı atölyede yapılmış oldukları düşünülebilir.

Kitabın zahriye sayfasında Sultan II. Bayezid'in tuğra şeklindeki mührü, 1 a sayfasında Mehmed Said Hemdem Çelebi'nin ve Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mührü bulunmaktadır. Ayrıca 192 b sayfasında Sultan II. Bayezid'in tuğra şeklindeki mührü ve Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mührü tekrar basılmıştır.

Kapaklar kenarlarından ve sırt kısmından kırmızı, miklep kısmından kahverengi deriyle tamir görmüştür. Her iki kapağın şemselerinin etrafında aşınmadan kaynaklı renk değişimleri gözlenmektedir. Kitabın bazı sayfalarında nem lekeleri mevcuttur.

[264] Fatma Zehra Oral, **Agt.,** s.36

Eser No: 4

Eser Adı: LAMAHÂT Fİ ŞERHİ'L-LAMA'ÂT

Envanter No: 142

Fotoğraf No: 15-16

Müellif: Yâr-'Aliyy-i Şîrâzî

Hattat: Muhammed bin Hasan el-Kummî

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 23 Ramazan 865 / 2 Temmuz 1461

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 23 Ramazan 865 / 2 Temmuz 1461

Malzeme: Siyah ve Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Lamahât Fi Şerhi'l-Lama'ât adlı eser 17,5 x 10,3 cm. ölçülerinde olup, 153 varaktır[265]. Aharlı kâğıt üzerine siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla 17 satır olarak yazılan eserin 2 b sayfası tezhiplidir. Sayfaların kenarları lacivert ve altınla cetvellenmiştir. Cildin dış kapakları siyah, iç kapakları kahverengi deriden yapılmıştır. Şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, cildi ve kâğıdı biraz yıpranmıştır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları siyah, iç kapakları kahverengi deriden yapılan cildin dış kapaklarında salbekli oval birer şemse, köşelerinde köşebentler ve kenarlarında cetveller bulunmaktadır. Kapaklar dıştan üç, içten iki sıra atın cetvel arasında yer alan sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir. Kapakların kenar ortalarına düğüm motifleri yerleştirilmiştir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Her iki dış kapağın ortasında yer alan soğuk şemseler soğuk kalıp baskı tekniğindedir. Dilimli ve oval biçimli şemselerin yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı iri hatayiler ve yapraklarla süslenmiştir. Şemselerin etrafı altınla tahrirlenmiş ve dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

[265] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.205-206

Salbekler şemseye oranla biraz küçük olup, bir ortabağla bağlanarak şemsenin hemen ucuna yerleştirilmiştir. Üç dilimli palmet şeklindeki salbekler altın kullanılarak fırçayla boyanmıştır.

Köşebentler aletle beş kademeli düğüm şeklinde yapılmış ve üzeri altınla boyanmıştır.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertabın kenarları bir sıra altın cetvelle çerçevelenmiş ve yüzeyi dikeyde dört bölüme ayrılmıştır. Her bölümün ortasına birer düğüm motifi yerleştirilmiştir.

Miklepte dış kapaklarda yer alan süslemenin ½ si uygulanmıştır.

Kahverengi deriden yapılan iç kapaklar ve miklebin iç kısmı süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser 153 b sayfasında yer alan temmet kaydında ketebe kaydına göre, 23 Ramazan 865 / 2 Temmuz 1461 tarihinde Muhammed bin Hasan el-Kummî tarafından yazılmıştır. Cildin, şemse yüzeyindeki hatayilerden oluşan süsleme kompozisyonu, altınla boyanan salbekleri ve köşebentleri bakımından değerlendirildiğinde, döneminden orijinal olduğu söylenebilir. Kitabın 3 a ve 153 b sayfalarında Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mührü bulunmaktadır. Ayrıca 3 a ve 4 b sayfalarında okunamayan bir mühür bulunmaktadır.

Cilt, sırt, sertap ve kenarlarından yıpranmıştır. Kenarlarda deri kayıpları mevcuttur. Cildin arka kapak şemsesinde aşınmadan kaynaklı renk değişimleri gözlenmektedir. Kitabın sayfalarında kir, leke ve nem izleri görülmektedir.

Eser No: 5

Eser Adı: MESNEVÎ

Envanter No: 2857

Fotoğraf No: 17-24

Müellif: Mevlâna Celâleddin-i Rûmi

Hattat: Kâtip Hasan ibn Muhammed

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 1 Receb 876/14 Aralık 1471

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 1 Receb 876/14 Aralık 1471

Malzeme: Koyu Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Mesnevî 17 x 24,5 cm. ölçülerinde olup, 312 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları kırmızı, metin kısmı siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla dört sütun halinde 23 satır olarak yazılmıştır. Sayfaların kenarları lacivert, siyah ve altınla, sütunların arası siyah ve altınla cetvellenmiştir. Eserin 1 a sayfası zahriye, 1 b ve 2 a sayfaları serlevha formunda tezhiplenmiştir. Ayrıca altı ciltlik Mesnevî'nin her cildinin başlangıç ve bitiş sayfaları tezhiplidir. Cildin hem dış, hem iç kapakları koyu kahverengi deriden yapılmıştır. Şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşeyen eserin kâğıdı ve cildi genel olarak sağlam vaziyettedir.

Eserin Cilt Özellikleri: Hem dış, hem iç kapakları koyu kahverengi deriden yapılan cildin dış kapakları soğuk kalıp baskı tekniğinde figürlü bir kompozisyonla süslenmiştir. Kapaklarının kenarları zencerekli cetvellerle çerçevelenen cildin ön ve arka dış kapakları ile miklebinin kenar cetvelleri aynı, cetvellerin içerisinde yer alan süsleme kompozisyonları ise birbirinden farklıdır. Kapakların ve miklebin zemini iğne perdahlıdır.

Cildin dış ön kapağı beş değişik cetvelle çerçevelenmiştir. Kapağın kenarları dıştan üç sıra soğuk cetvelle çerçevelenmektedir. Kısa kenarlarda birer sıra altın cetvel arasında soğuk sarmal zencerekli bir cetvel yer almakta, bu cetvel uzun kenarlarda soğuk cetveller şeklinde devam etmektedir. İçe doğru ikinci cetvel kuşağı altın cetveller arasında yer alan üçer sıra soğuk cetvel ve bir sıra soğuk sarmal

zencerektir. Bu zencerekte sarmal S'ler bir öncekinden biraz daha incedir. Üçüncü sırada yine altın ve soğuk cetveller arasında yapılmış diğerlerinden farklı bir sarmal zencerekli cetvel, dördüncü sırada altın cetveller arasında bulunan ve diğerlerinden daha geniş yer tutan kırık çizgilerin birbirine geçmesiyle elde edilen girift geometrik bir cetvel bulunmaktadır. Beşinci sırada ise üçüncü sırada yapılan sarmal zencerekli cetvelin aynısı tekrarlanmıştır.

Cildin ön dış kapağının ortasındaki dikdörtgen bölüm altın cetvelle çerçevelenmiştir. Dikdörtgen bölümün ortasında hayvan figürlerinin bulunduğu bir orman manzarası resmedilmiştir. Bu kısmın en altında sol köşede küçük bir tepecik üzerinde aslan-tavşan mücadelesi sahnesinde, tavşanı kovalayan aslan sağ pençesini yukarıya kaldırıp tavşanı yakalamak üzere iken, tavşan ise kaçarken başını arkasındaki aslana çevirmiş vaziyette resmedilmiştir.

Burada ince düz gövdeli bir selvi ağacı ve çalılar bulunmaktadır. Hemen üzerindeki küçük tepede de kaçmakta olan başka bir tavşan görülmektedir. Sağ alt köşede, üzerinde öten kuşlarında bulunduğu, gövdesi eğri, dallarında açmış çiçek ve yaprakların bulunduğu bir ağaç mevcuttur. Ağacın dibinde ise oturmuş halde aslanla tavşanın mücadelesini izleyen bir tilki görülmektedir. Bu kısmın üzerinde üç tepeli bir dağ bulunmaktadır. Dağın sağındaki tepede ince gövdeli ve dallarında beş yapraklı çiçeklerin bulunduğu bir ağaç vardır. Ağacın üzerinde iki kuş, altında ise koşar vaziyette biri dişi diğeri erkek iki ceylan mevcuttur. Ortadaki tepede iki adet söğüt ağacı, soldaki tepede bir vakvak ağacı[266] yer almaktadır. Bu fantastik ağacın uzun ve ince bir gövdesi olup, her bir dalının uç kısmında insan, kuş, tavşan, aslan, ceylan, gergedan, at, eşek ve maymun başı görülmektedir. Ağacın gövdesinde yukarıya doğru tırmanan büyük bir maymun, dallarında ise tırmanmaya devam eden biraz daha küçük bir maymun bulunmaktadır. Ağacın dibindeki otların arasında bir yılan ile hemen sol tarafındaki tepede yatar vaziyette ve başını arkaya çevirmiş bir pars (leopar) dikkati çeker. Cildin en üst bölümündeki büyükçe bir dağın sol tarafında sadece başını ve gövdesinin küçük bir bölümünü görebildiğimiz bir ayı resmedilmiştir. Ayı başını sol tarafa çevirmiş, dili görünecek kadar ağzını açmış

[266] Daha çok mimari eserler üzerinde karşılaşılan, dallarında insan ve hayvan başları bulunan bu efsanevi ağaç, bu kez bir cilt üzerine uygulanmıştır. Vakvak ağacıyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Turgay Yazar, "Ortaçağ Anadolu Türk Mimari Bezemesinde Vakvak Üslubu", **Bilig**, Sayı:42, Ankara, Yaz 2007, s.1-33

haldedir. Dağın sağ tarafında gövdesi kıvrılan, dallarında yapraklar bulunan bir ağaç ve ağaç yönünde uçan bir kaz görülmektedir. Kazın ve ayının sol taraflarındaki boşluklarda düğüm şeklinde bulutlar yer almaktadır. Geriye kalan kısımlar ise çiçekler ve yapraklarla doldurularak yüzeyde neredeyse hiç boş yer bırakılmamıştır.

Cildin arka dış kapağında ön kapaktaki cetveller aynen tekrarlanmıştır. Cetvel kuşağı içerisinde kalan dikdörtgen alan üç bölüme ayrılmıştır. Kısa kenarlarında ikişer sıra altın cetvel arasında yer alan birer bordür bulunmaktadır. Üstteki bordürde sülüs hattıyla kabartma tekniğinde "İlles-sultanü'l 'azam alime bihi ilm-i baniye gablehü'l-hay … hatuniye?", alttaki bordürde "Min külli feccin amîk[267]. Fe külü ileyhi anâku'l emâl min külli beledi sahîk?" yazılmıştır. Ortadaki daha geniş alan ise altın cetveller arasında bulunan bir bordürle çerçevelenmektedir. Bordür kıvrım dalların taşıdığı hatayiler ve yapraklarla süslenmiştir. Ortada soğuk ve altın cetvellerle çerçevelenen alanda tüm yüzeyi dolduran bir Zümrüdü Anka kuşu bulunmaktadır. Dikdörtgen alanın üst kısmındaki yarısında Zümrüdü Anka kuşunun gövdesi, alt kısmındaki yarısında kuyruğu görülmektedir. Uçar vaziyette resmedilen kuşun başı sağ üst köşede ağzı açık haldedir. Kuyruk ise kıvrımlar yaparak oldukça geniş bir alana yayılmıştır. Kenarlarda kalan boşluklara ise düğüm yapan bulut motifleri yerleştirilmiştir.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertabın etrafı dıştan üç sıra soğuk cetvelle çerçevelenmektedir. Uzun kenarlarda birer sıra altın cetvel arasında üçer sıra soğuk cetvel görülmektedir. Kısa kenarlarda ise soğuk cetveller arasında üç sıra sarmal zencerekli cetvel yer almaktadır. Sertabın ortasında ise muhakkak hattıyla kabartma tekniğinde "Tâ kıyâmet … sûret-i vey tâ kıyâmet bûy-i ma'na neşinevî cân-ı câvidân eğer hay-ı behan mesnevî-yi ma'nevî-yi meflevî?" yazılıdır. Bütün yazıların zeminleri iğne perdahlıdır.

Miklepte kapaklarda yer alan zencerekli kısım aynen tekrarlanmaktadır. En iç kısma yerleştirilen zencerek üçgen bölümün ucunda devam etmektedir. Kapaklarda göremediğimiz, miklepte ise büyük bölümü silinmekle birlikte izlerini görebildiğimiz kadarıyla altın cetvellerin arasında mavi cetveller mevcuttur. Miklep vavak

[267] Hac Sûresi 27. Ayet. Süleyman Ateş, **Kur'ân-ı Kerim ve Yüce Meâli**, Ankara, Tarihsiz, s.334

üslûbunda süslenmiştir. Ortasında münhanilerden oluşan bir motif, bu motifin iki yanında helezonik kıvrımlar yapan dalların üzerinde başları, kolları ve beline kadar olan vücudu resmedilmiş iki insan figürü yer almaktadır. Üçgenin uç kısmına yakın olarak uçar vaziyette resmedilmiş birer kaz figürü bulunmaktadır. Bunun dışında helezonik kıvrımlar üzerinde beş yapraklı çiçekler ve çok sayıda kuş ve değişik hayvan başı bulunmaktadır.

Koyu kahverengi deriden yapılan cildin iç ön ve arka kapakları ile miklebinin kenar cetvelleri aynı, cetvellerin içerisinde yer alan salbekli şemselerin ve miklebin iç kısmındaki süsleme kompozisyonları ise birbirinden farklıdır.

Kat'ı tekniğinde süslenen her iki iç kapağın ortasında salbekli oval birer şemse, köşelerinde köşebentler ve kenarlarında beş değişik cetvel bulunmaktadır. Kapağın kenarları dıştan sekiz sıra soğuk cetvelle çerçevelenmektedir. Kısa kenarlarda birer sıra mavi cetvel arasında yer alan altına boyanmış sarmal zencerekli bir cetvel bulunmaktadır. İçe doğru ikinci cetvel kuşağı mavi cetveller arasında yer alan altına boyanmış bir sıra sarmal zencerekli cetvelle çevrilidir. Bu cetvelden sonra bir sıra altın cetvel çekilmiştir. Üçüncü sırada yine mavi cetveller arasında yer alan ve biraz daha kalın olarak yapılmış altına boyanmış sarmal zencerekli bir cetvel yer almaktadır. Dördüncü sırada mavi cetveller arasında bulunan ve diğerlerinden daha geniş yer tutan geometrik geçmeli bir zencerek bulunmaktadır. Beşinci sırada ise üçüncü sırada yapılan sarmal zencerekli cetvelin aynısı tekrarlanmıştır. En iç kısma bir sıra altın cetvel daha çekilmiştir.

Cildin ön iç kapağının ortasındaki dilimli ve oval biçimli şemsenin içerisindeki süsleme mavi renkli zemin üzerine kahverengi derinin kesilmesiyle kat'ı tekniğinde uygulanmıştır. Şemse yüzeyi sapları merkezde birbirine bağlanan ve üzeri altınla boyanmış dört büyük, dört küçük palmet şeklinde paftalara ayrılmıştır. Paftada yer alan bu palmetlerin uçlarına da üç dilimli birer palmet yerleştirilmiş, pafta içerisindeki büyük palmetlerin içerisi beş dilimli geniş yaprakları bulunan hatayilerle, küçük palmetlerin içerisi ise altınla boyanmış üç dilimli hatayilerle bezenmiştir. Kenarlarda kalan boşluklar kıvrım dalların taşıdığı hatayiler ve yapraklarla süslenmiştir. Şemsenin etrafı dört sıra altın cetvelle tahrirlenmiş, dilimlerin aralarına ve üzerine altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, şemsenin hemen ucuna yerleştirilmiştir. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyi girift bir şekilde rumilerle süslenmiş ve zemini mavi olan süslemeler altınla boyanmıştır. Etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş ve uç kısmına bu tahrirle boyanan palmet motifi yerleştirilmiştir.

Köşebentler aletle sekiz kademeli düğüm şeklinde yapılmış ve üzeri altınla boyanmıştır. Dilimlerin arasına artı (+) şeklinde altın tığlar çekilmiştir.

Cildin arka iç kapağının ortasındaki dilimli ve oval biçimli şemse de ön iç kapakta olduğu gibi kat'ı tekniğindedir. Ancak burada iç kısımdaki motifler farklılık arzeder. Şemse yüzeyi paftalara yer verilmeksizin kıvrım dalların taşıdığı rumi, palmet ve lotus motifleriyle süslenmiştir. Şemsenin etrafı dört sıra altın cetvelle tahrirlenmiş, dilimlerin aralarına ve üzerine altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemsenin hemen ucuna yerleştirilmiştir. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyi rumilerle süslenmiştir. Ancak ön kapaktan farklı olarak salbekler biraz daha ince ve uzun olup, iç kısmı daha sadedir. Zemini mavi olan süslemeler altınla boyanmıştır.

Köşebentler diğer kapaktan farklı olarak aletle yedi kademeli düğüm şeklinde yapılmış ve üzeri altınla boyanmıştır. Dilimlerin arasına artı (+) şeklinde altın tığlar çekilmiştir.

Her iki kapağın kenar ortaları üç kademeli düğüm şeklinde yapılmış üçgenlerle süslenmiştir. Üçgenlerin kenarlarına altın tığlar çekilmiştir.

Sertap dıştan üç sıra soğuk, bir sıra altın cetvelle çerçevelenmektedir. İç kısımda birer sıra mavi cetvel arasında bulunan ve altına boyanan ince bir sarmal zencerek yer alır. Ortada ise altına boyanmış daha kalın bir sarmal zencerek bulunmaktadır.

Miklebin içinde iç kapaklarda yer alan zencerekli kısım aynen tekrarlanmaktadır. Geometrik geçmeli zencerek üçgen bölümün ucunda devam etmektedir. Miklepteki süsleme kompozisyonu mavi renkli zemin üzerine kahverengi derinin kesilmesiyle kat'ı tekniğinde uygulanmıştır. Miklep yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı rumi, palmet ve hatayi motifleriyle süslenmiştir. Rumilerin ve palmetin üzeri altınla boyanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser 311 b sayfasında yer alan ketebe kaydına göre 1 Receb 876/14 Aralık 1471 tarihinde Kâtip Hasan ibn Muhammed tarafından yazılmıştır. Cildin ön dış kapağında orman manzarası içerisinde değişik hayvanlar, arka dış kapağında Zümrüdü Anka tasvir edilmiş, iç kapaklarında ise kat'ı tekniğinde yapılmış salbekli şemselere ve düğüm motifleriyle süslenen köşebentlere yer verilmiştir. Bu özellikleriyle cildin döneminden orijinal olduğu söylenebilir. Türk ve İslâm Eserleri Müzesi'nde bulunan, tarihi bilinmemekle birlikte 15. yüzyıla atfedilen ve Timurlu Dönemi'nde Herat'ta hazırlandığı belirtilen Emir Hüsrev Dehlevi Dîvânı[268]'nın dış kapaklarında da oval şemse içerisinde karşılıklı iki Zümrüdü Anka kuşu betimlenmiştir. İncelediğimiz Mesnevî'nin yazıldığı yer bilinmediğinden kesin bir şey söylemek mümkün olmasa da, cildinin Dîvân'la aynı çevrede üretilmiş ya da bu çevrede yetişen bir mücellit tarafından Osmanlı ülkesinde üretilmiş olması ihtimal dâhilindedir.

Cildin dış kapaklarının kenarları hafif yıpranmıştır. Muhat ve dudak kısmında deri kaybı mevcuttur. Ön dış kapakta birkaç yerde küçük miktarda deri kaybı, arka dış kapakta aşınmadan kaynaklı renk değişimleri ve arka iç kapağında birkaç küçük kurt yeniği görülmektedir. Kitabın sayfalarının üst kısmında nem lekeleri ve bazı sayfalarında mürekkep dağılmaları mevcuttur.

[268] Anonim, **Türk ve İslâm Eserleri Müzesi**, İstanbul, 2002, s.215-216

Eser No: 6

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 18

Fotoğraf No: 25-27

Müellif: -

Hattat: Ali b. Hoşkadem el-Edirnevî

Müzehhip: Ali b. Hoşkadem el-Edirnevî

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: Recep 879/Kasım 1474

Yazıldığı Yer: Kastamonu

Cildin Tarihi: 15. Yüzyıl

Malzeme: Kırmızı ve Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 31,7 x 21 cm. ölçülerinde olup, 538 varaktır[269]. Kur'ân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine siyah mürekkep kullanılarak her sayfanın birinci ve dokuzuncu satırları muhakkak hattıyla, beşinci satırları sülüs hattıyla, diğer satırları ise nesih hattıyla dokuz satır halinde yazılmıştır. Sure başları pembe zemin üzerine altın kullanılarak, bazı satırlarda sülüs bazı satırlarda muhakkak hattıyla yazılmış, yazıların kenarları siyah mürekkeple tahrirlenmiştir. Bütün sayfalarda koltuk tezhibi ve daire formlu tezhipler bulunmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'in 1 b ve 2 a (serlevha) sayfaları tezhiplenmiştir. Sayfaların kenarları lacivert ve altınla cetvellenmiş, cetvellerin dışına altınla aşir, cüz ve secde yazıları yazılmıştır. Dış kapakları kırmızı, iç kapakları kahverengi deriden yapılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in şirazesi, sırt dikişi, kolonları, cildi ve kâğıdı sağlam durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kırmızı deriden yapılan ve miklebi koparak kaybolan cildin ön ve arka dış kapakları farklı şekilde tezyîn edilmiştir. Cildin ön kapağında salbekli oval bir şemse, arka kapağında salbeksiz daire şemse, her iki kapağının köşelerinde köşebentler ve kenarlarında zencerekli cetveller bulunmaktadır. Cilt kalıp ve alet kullanılarak yapılmıştır.

---

[269] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.17

Cildin ön kapağı soğuk cetveller arasında yer alan geometrik geçmeli bir zencerekle çerçevelenmektedir. Geçmeler ardışık olarak biri soğuk bırakılmış, diğeri altınla boyanmıştır. Kapağın ortasında soğuk kalıp baskı tekniğinde yapılmış dilimli ve oval biçimli soğuk bir şemse bulunmaktadır. Şemse yüzeyinde yatayda üç, dikeyde beş dilimli palmet şeklinde kapalı form oluşturulmuştur. Şemse yüzeyinin merkezinde bulunan sapları birbirine girift bir düğüm oluşturacak şekilde bağlanmış bu dört adet palmet motifinin içerisi rumi bezemeden müteşekkildir. Palmetlerin dışında kalan boşluklar kıvrım dalların taşıdığı iri yapraklı hatayiler ve yapraklarla bezenmiştir. Şemsenin etrafındaki dilim aralarında düğüm motifleri görülmektedir. Şemsenin etrafı ve kapalı form içerisinde yer alan motiflerin etrafı altınla tahrirlenmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklüktedir. İç içe geçmiş düğüm şeklindeki salbekler hemen şemsenin ucuna yerleştirilmiştir. Düğümü oluşturan çizgilerin etrafı altınla tahrirlenmiştir.

Köşebentler her iki kapakta da aynı olup, aletle düğüm şeklinde yapılmış ve üzeri altınla boyanmıştır.

Cildin arka kapağının kenarları ön kapakta olduğu gibi soğuk cetveller arasında yer alan geometrik geçmeli bir zencerekle çerçevelenmektedir. Geçmeler ardışık olarak biri soğuk bırakılmış, diğeri altınla boyanmıştır. Arka kapakta dilimli daire şeklinde bir şemse bulunmaktadır. Şemse altın cetvellerle iç içe üç daire şeklinde tasarlanmıştır. Şemsenin ortasında iki sıra altın cetvelle ayrılan dairenin iç kısmı altına boyanmış örgü motifleriyle karelere bölünerek karelerin içi + (artı) şeklinde örgü motifleriyle doldurulmuştur. İkinci dairede rumi ve yaprak motifleri görülmektedir. Rumilerin kenarları altınla tahrirlenmiştir. İkincisine göre daha geniş olan üçüncü dairenin içerisinde kıvrım dalların taşıdığı irili ufaklı rumiler ve hatayiler bulunmaktadır. Burada da rumilerin kenarları altınla tahrirlenmiştir.

Cildin iç kapakları yeşile çalan kahverengi deriyle kaplanmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kur'ân-ı Kerîm 538 b sayfasında yer alan ketebe kaydına göre Receb 879/Kasım 1474 tarihinde Ali b. Hoşkadem el-Edirnevî tarafından Kastamonu şehrinde yazılmış ve tezhiplenmiştir. Cilt, iki kapaktaki şemse formlarının birbirinden farklı olması, şemse yüzeylerinde rumi,

hatayi ve geçmelerden oluşan bezeme kompozisyonu bakımından değerlendirildiğinde döneminden orijinaldir.

Tamir görmeyen cilt sırt kısmından ve kenarlarından yıpranmıştır. Cildin ön kapağında çatlamalar, arka kapağının şemse kenarlarında deri kayıpları mevcuttur. Her iki kapakta lekelenmeler görülmektedir. Kitabın sayfalarında elle tutulan yerler kirlenmiş, serlevha ve koltuk tezhiplerinde bulunan mavi mürekkeplerin bir kısmı solmuştur. Ancak genel olarak kitabın durumu iyidir.

Eser No: 7

Eser Adı: MECMÛ‘A

Envanter No: 139

Fotoğraf No: 28-33

Müellif: ?

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 15. Yüzyıl

Malzeme: Bordo ve Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Mecmû‘a 24,7 x 16,3 cm. ölçülerinde olup, 102 varaktır[270]. Eser aharlı kâğıt üzerine siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla iki sütun halinde yazılmıştır. Ayrıca kenarlarda bir sütun genişliğinde hamiş yazılmıştır. İki sütunluk metnin arası ve kenarları siyah ve altınla, hamişi de içine alacak şekilde sayfaların kenarları lacivert, siyah ve altınla cetvellenmiştir. Eserin 1 b sayfası tezhiplidir. Cildin dış kapakları bordo, iç kapakları kahverengi deriden yapılmıştır. Eser’in şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıdı ve cildi genel olarak sağlamdır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları bordo renkli deriyle kaplanan cildin ortasında salbekli oval birer şemse, köşelerinde köşebentler ve kenarlarında cetveller bulunmaktadır. Ön ve arka kısımları aynı şekilde tezyîn edilen kapakların kenarları dıştan üç, içten iki sıra soğuk cetvel arasında yer alan altına boyanmış sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmiş, kenar ortalar düğüm motifleri ve tığlarla süslenmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan soğuk kalıp baskı tekniğinde yapılmış şemseler dilimli ve oval biçimli olup, mülemma tekniğinde süslenmiştir. Şemselerin yüzeyindeki bezeme dikey eksende düzenlenmiştir. Şemselerin alt kısmına dallar üzerinde açmış çiçekler ve yapraklar, biraz üzerine köklü bitkiler,

[270] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.196

çimler ve çiçekler, üst kısmına çiçekler ve küçük bir bulut motifi yerleştirilmiştir. Şemselerin tam ortasında ise koşar vaziyette birer ceylan figürü görülmektedir. Ceylanların üzerindeki altınlar biraz solmuştur. Şemselerin etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, dilimlerin üzerine düğümlenmiş soğuk tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, üç dilimli palmet şeklinde düzenlenmiş ve iki nokta şeklindeki bir ortabağla şemsenin ucuna yerleştirilmiştir. Etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş ve dilimlerin aralarına soğuk tığlar çekilmiştir.

Köşebentler aletle sekiz kademeli düğüm şeklinde yapılmıştır. Dış kısmı bir sıra altın cetvelle tahrirlenmiş ve dilimlerin üzerine ve kenarlara soğuk tığlar çekilmiştir.

Sırt ve sertap bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Miklepte kapaklarda yer alan süslemelerin ½'si uygulanmıştır. Farklı olarak burada şemse içerisine uçar vaziyette bir kuş figürü yerleştirilmiştir.

Kahverengi deriden yapılan iç kapaklar kat'ı tekniğinde süslenmiştir. Her iki kapağın ortasında salbekli olarak düzenlenmiş haçvari birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında cetveller yer almaktadır. Kapaklar dıştan altın ve soğuk cetveller arasında yer alan altına boyanmış sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmiş ve kenar ortalarına aletle yapılmış düğüm motifleri yerleştirilmiştir. Dilimlerin üzerine ve kenarlara soğuk tığlar çekilmiştir.

Cildin her iki iç kapağının ortasında yatay eksenlerdeki uçları beş, dikey eksenlerdeki uçları yedi dilimli palmet şeklinde düzenlenen haçvari birer şemse bulunmaktadır. Şemselerin içerisindeki bezeme mavi renkli zemin üzerine kahverengi derinin kesilmesiyle kat'ı tekniğinde uygulanmıştır. Rumi motiflerinden oluşan süslemelerin bir kısmı dökülerek bozulmuştur. Şemsenin etrafı bir sıra altın, bir sıra soğuk cetvelle tahrirlenmiş ve dilimlerin üzerine düğümlenmiş soğuk tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, iki nokta şeklindeki bir ortabağla bağlanarak şemsenin ucuna yerleştirilmiştir. Soğuk tarzda, aletle yapılan üç dilimli palmet şeklindeki salbeklerin dilim aralarına soğuk tığlar çekilmiştir.

Köşebentler aletle altı kademeli düğüm şeklinde yapılmıştır. Dilimlerin üzerine soğuk tığlar çekilmiştir.

Sertap süslemesizdir.

Miklepte kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Ketebe kaydı bulunmayan eserin hattatı, yazıldığı yer ve tarihi bilinmemektedir. Cildin dış ve iç kapaklarının kenar ortalarının ve köşebentlerinin düğüm motifleriyle süslenmesi, şemseler ucundaki salbeklerin formu, iç kapaklarda kat'ı tarzında süslenen şemselerin haçvari formu ve dış kapaklardaki şemsede bulunan figürlü süsleme cildin 15. yüzyılın 2. yarısında yapıldığını düşündürmektedir.

Kitabın numarasız sayfasında Mehmed Said Hemdem Çelebi'nin ve Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mührü bulunmaktadır. Ayrıca 1 a ve 102 a sayfalarında da Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mührü tekrar basılmıştır.

Cildin dış kapaklarının kenarları hafif yıpranmış ve üzeri biraz lekelenmiştir. Her iki kapakta yer yer aşınmadan kaynaklı renk değişimleri gözlenmektedir. İç kapaklarda yer alan kat'ı süslemelerin döküldüğü görülmektedir. Sertapta deri kayıpları mevcuttur. Kitabın sayfalarının çoğunda nem lekeleri mevcuttur. Bazı sayfalarda kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir.

Eser No: 8

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 23

Fotoğraf No: 34-37

Müellif: -

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 15. Yüzyıl

Malzeme: Kırmızı Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 38,5 x 25,5 cm. ölçülerinde olup, 270 varaktır[271]. Kur'ân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine sure başları altın kullanılarak sülüs ve kûfî hattıyla, diğer kısımlar ise siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 13 satır halinde yazılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in 1 b ve 2 a (serlevha) sayfaları tezhiplenmiştir. Sayfaların kenarları cetvelsizdir. Kenarlarda bağımsız olarak hizb, nısf, rubu ve cüz gülleri yapılmış, ancak yazılar bunların dışına yazılmıştır. Hem dış hem iç kapakları kırmızı deriden yapılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in şirazesi, sırt dikişi ve kolonları sağlam olmakla birlikte cildi ve kâğıdı biraz yıpranmıştır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları kırmızı deriden yapılan cildin ortasında salbekli baklava dilimi şeklinde birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında zencerekli cetveller yer almaktadır. Kapaklar alttan ayırma tekniğiyle süslenmiştir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kapaklar altın cetveller arasında yer alan birisi sarmal S, diğeri geometrik geçme şeklinde iki farklı zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan alttan ayırma şemseler baklava dilimi şeklinde olup, gömme tekniği ile yapılmıştır. Şemsenin yatay uçları üç, dikey uçları beş dilimlidir. Şemse yüzeyinin dikey ekseninde karşılıklı olarak birbirine

[271] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.22

bakan ikişer adet palmet motifi yer almaktadır. Palmetlerin ortasına birer adet hatayi, kenarlarına rumi motifi yerleştirilmiştir. Hatayiler ve rumiler kırmızı, zemin ise siyahtır. Yatay eksenlerde de rumilerden oluşan, zemini siyah, motifleri kırmızı birer kapalı form oluşturulmuştur. Bunların dışında kalan boşluklar kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, rumiler, çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir. Şemselerin etrafı iki sıra altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, bir ortabağla şemseye bağlanmıştır. Üç dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbekler palmet ve rumi motifleriyle süslenmiştir. Salbeklerin etrafı şemsede olduğu gibi iki sıra altınla tahrirlenip, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır. Köşebentlerin yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, rumiler ve yapraklarla süslenmiştir. Etrafı şemse ve salbeklerde olduğu gibi tahrirlenip, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertabın etrafı soğuk ve altın cetvelle çerçevelenmiş, kapakların kenarlarındaki zencerekli cetvellerle dikey eksende üç parçaya bölünmüştür. Her parçanın köşelerine altından üçer nokta konulmuştur. Ortadaki bölümde gömme tekniğinde yapılmış dilimli, oval küçük bir şemse yer alır. Alttan ayırma tekniğinde bezenen şemsenin yüzeyine sapları birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış hatayi motifleri yerleştirilmiştir. Bunların dışında kalan boşluklar kıvrım dalların taşıdığı yapraklarla süslenmiştir. Etrafı altınla tahrirlenen şemsenin dilim aralarına tığlar çekilmiştir. Kenarlardaki bölümler ise düğüm motiflerinden oluşan bir kompozisyonla süslenmiştir.

Miklepte dış kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır. Üçgen bölümün kenarlarına iki sıra altın, bir sıra soğuk cetvel çekilmiştir.

İç kısımları kırmızı deriyle kaplanan kapaklar, dıştan üç sıra soğuk, bir sıra altın cetvelle çerçevelenmiştir. Köşebent düzenlemesine yer verilmeyen iç kapakların ortasında soğuk kalıp baskı tekniğinde yapılmış salbeksiz düz daire şeklinde birer şemse yer almaktadır. Şemselerin yüzeyi sapları ortada baklava dilimi oluşturacak biçimde birleştirilmiş hatayi motifleri ve bu hatayileri çevreleyecek biçimde yapılmış rumilerle süslenmiştir. Alttan ayırma tekniğinde süslenen şemselerin kenarına bir sıra siyah, bir sıra altın cetvel ve etrafına tığlar çekilmiştir.

Sertap üç sıra soğuk, bir sıra altın cetvelle çerçevelenerek ikiye ayrılmış ve bu bölümlerin ortası süslemesiz bırakılmıştır.

Miklepte kapaklarda bulunan süslemeler aynen tekrar edilmiştir.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: İlyas oğlu Konyalı Sinan Dede tarafından vakfedilen Kur'ân-ı Kerîm'in ketebe kaydı bulunmamaktadır. Bu sebeple hattatı, yazım tarihi ve yazıldığı yer bilinmemektedir. Ancak sure başlarında kûfî hattının kullanılması, kapakların üzerindeki şemsenin formu, içeriye doğru hafif girintilerin olması ve yüzeyindeki süslemeler 15. yüzyıl özelliği göstermektedir.

Cilt, sırt kısmından kahverengi, sertap kısmından kırmızı deriyle tamir görmüş ancak tekrar yıprandığı için miklep sertaptan ayrılmıştır. Arka kapak ve miklepte aşınmadan kaynaklı renk değişimleri gözlenmektedir. Kitabın bazı sayfalarında kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir. Bazı sayfalarda lekelenme ve kirlenmeler mevcuttur.

Eser No: 9

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 29

Fotoğraf No: 38-40

Müellif: -

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 15. Yüzyıl

Malzeme: Siyah ve Bordo Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 33,5 x 24 cm. ölçülerinde olup, 271 varaktır[272]. Kur'ân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine siyah mürekkep kullanılarak muhakkak hattıyla 13 satır halinde yazılmıştır. Her kelimenin altında farsça tercümeleri yer almaktadır. Sure başları altın kullanılarak sülüs hattıyla yazılmış, yazıların kenarları siyah mürekkeple tahrirlenmiştir. Dış kapakları siyah ve bordo deriden yapılan cildin iç kapakları kâğıtla kaplanmıştır. Kur'ân-ı Kerîm yıpranmış vaziyettedir.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları siyah ve bordo deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları farklı şekilde tezyîn edilmiştir. Cildin ön kapağında salbekli daire biçimli bir şemse, arka kapağında ise baklava dilimi biçiminde bir şemse, her iki kapağın köşelerinde köşebentler ve kenarlarında cetveller bulunmaktadır.

Siyah deriden yapılan ön kapak kenarlardan soğuk cetvellerle çerçevelenmiştir. Kapağın ortasında soğuk kalıp baskı tekniğinde yapılan şemse dilimli daire biçimli olup, yüzeyi saz üslûbunda süslenmiştir. Şemsenin kenarlarına yatay ve dikey eksenlerde dörder adet olmak üzere yonca biçimli soğuk motifler basılmıştır.

Bordo deriden yapılan arka kapak dıştan farklı renkte bir deriyle çevrildiğinden cetveller izlenememektedir. Ancak en iç kısımda bir sıra altın cetvel

[272] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.26

görülebilmektedir. Soğuk kalıp baskı tekniğinde yapılan şemse kenarları dilimli baklava dilimi şeklindedir. Şemsenin yüzeyi merkezde sapları baklava dilimi oluşturacak biçimde birleştirilmiş dikeyde lotus, yatayda rumilerle süslenmiştir. Kompozisyon çapraz eksenlerden çıkan kıvrım dalların üzerinde bulunan hatailer ve yapraklardan oluşan girift bir süslemeden oluşmaktadır. Şemsenin etrafı altın cetvelle tahrirlenmiştir.

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup üç dilimli palmet şeklinde düzenlenmiştir. Salbeklerin yüzeyi rumilerle süslenmiş, etrafı altınla tahrirlenmiştir. Uç kısmında ise altın tahrirli bir tepelik yer almaktadır.

Köşebentler şemsenin ¼'ü şeklinde olup, uç kısımlarına yarım salbekler yerleştirilmiştir.

Sırt bölümü süslemesizdir.

Sertabın etrafı soğuk cetvellerle çerçevelenmiş ve yüzeyi üçer sıra soğuk cetvel ile aşağıdan yukarıya doğru zigzaglar oluşturularak süslenmiştir.

Miklepte arka kapakta yer alan süslemelerin ½'si uygulanmıştır. Ancak burada farklı olarak şemse ve köşebentlerin arası boş bırakılmayıp, kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir.

İç kapaklar krem renkli düz kâğıtla kaplanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Ketebe kaydı bulunmayan eserin hattatı, yazıldığı yer ve tarihi bilinmemektedir. İki kapağın birbirinden farklı süslenmesi Selçuklu ve Beylikler dönemi ciltlerinde karşılaşılan bir uygulamadır. Ön kapaktaki daire şemse ve arka kapaktaki baklava dilimi şeklindeki şemseden yola çıkılarak, yazı ve kâğıdın da erken dönem özellikleri sergilediği düşünülerek cilt 15. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Cildin her iki kapağı da oldukça yıpranmıştır. Aşınmadan kaynaklı renk değişimleri mevcuttur. Kenarları deriyle kaplanmıştır. Kitapta neredeyse her sayfa kâğıt onarımından geçmiş, bu esnada yazıda eksik kısımlar tamamlanmıştır. Kur'ân'ın son 15 varağı ise tamamen yeniden yazılmıştır.

Eser No: 10

Eser Adı: MECMÛ‘A

Envanter No: 143

Fotoğraf No: 41-44

Müellif: ?

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 15. Yüzyıl

Malzeme: Bordo ve Açık Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Mecmû‘a 17,6 x 10,9 cm. ölçülerinde olup, 41 varaktır[273]. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları altın, diğer kısımları siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla dokuz satır olarak yazılmıştır. Eserin 1 b, 2 a, 2 b, 21 b, sayfaları tezhiplidir. Ayrıca yazıların bulunduğu kısımlar zerefşanlıdır. Sayfaların kenarları siyah ve altınla cetvellenmiştir. Cildin dış kapakları bordo, iç kapakları açık kahverengi deriden yapılmıştır. Şirazesi, sırt dikişi, kolonları, cildi ve kâğıdı iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları bordo deriden yapılan cildin üzerinde dikdörtgen biçimli birer şemse, köşelerinde köşebentler ve kenarlarında sarmal zencerekli cetveller bulunmaktadır. Kapakların kenar ortaları altından üç nokta ve tığlarla süslenmiştir. Cildin ön ve arka dış kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Cildin her iki kapağı dıştan üç sıra soğuk cetvelle çerçevelenmektedir. Bu cetvellerin ardından içe doğru iki altın cetvel arasında yer alan sarmal zencerekli cetvel görülmektedir. Bundan sonra üçerli bir soğuk cetvel ve bir altın cetvel daha çekilmiştir.

Kapakların ortasında yer alan soğuk şemseler kalıp baskı tekniğindedir. Dilimli ve dikdörtgen biçimli şemselerin yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı rumiler, palmetler, hatayiler, üç yapraklı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir. Şemselerin

[273] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.207

zemini iğne perdahlıdır. Şemselerin etrafı iki sıra altın cetvel arasında yer alan bir sıra siyah renkli cetvelle çevrilmiş, ön kapaktaki şemsenin dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, bir ortabağla bağlanarak şemsenin hemen ucuna yerleştirilmiştir. Lotus biçiminde yapılan ve ucuna palmet eklenen salbekler altın kullanılarak fırçayla boyanmıştır.

Köşebentler dilimli olarak yapılmıştır. Ortasına altı yapraklı bir çiçek yerleştirilmiş, çiçeğin dilim aralarına altı adet kalp şeklinde yapraklar ve kenarlara dalların taşıdığı iki yaprak yerleştirilmiştir. Köşebentlerin kenarları semsede olduğu gibi tahrirlenmiştir.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertabın ortasına iki sıra altın cetvel çekilmiştir.

Miklepte dış kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır. Ancak yarım şemse yerine dilimli damla şeklinde bir şemseye yer verilmiştir. Şemse yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı rumi, palmet, üç ve beş yapraklı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir. Şemsenin etrafı iki sıra altın cetvel arasında yer alan bir sıra siyah renkli cetvelle çevrilmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. Üçgen bölümün kenarları ise bir sıra altın, iki sıra soğuk cetvellidir.

Açık kahverengi deriyle kaplanan iç kapakların ön ve arka kısımları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kat'ı tekniğinde süslenen cildin her iki iç kapağında salbeksiz birer şemse, köşelerinde köşebentler ve kenarlarında cetveller bulunmaktadır. Kapakların kenarları dört sıra soğuk cetvelle çerçevelenmiş, kenar ortalarına üçer soğuk nokta konulmuştur.

Her iki kapağın ortasında dilimli ve oval şemseler yer almaktadır. Şemse yüzeyindeki kompozisyon mavi renkli zemin üzerine açık kahverengi derinin kesilmesiyle kat'ı tekniğinde uygulanmıştır. Şemse kıvrım dalların taşıdığı rumîler ve palmetlerle süslenmiştir. Şemselerin etrafı soğuk cetvelle tahrirlenmiştir.

Köşebentler iç kısımdaki cetvellere paralel atılmış soğuk çizgiler ile üçgen yüzeyler şeklinde yapılmıştır.

Sertap dört sıra soğuk cetvelle süslenmiştir.

Miklep iç kapaklarda olduğu gibi soğuk cetvellerle çerçevelenmiş, uç kısmına dilimli damla şeklinde bir şemseye yerletştirilmiştir. Zemini mavi olan şemsenin

yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı rumi ve palmet motifleriyle süslenmiştir. Üçgen bölümün kenarlarına iki sıra soğuk cetvel çekilmiştir.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Ketebe kaydı bulunmayan eserin yazım tarihi ve hattatı[274] bilinmemektedir. Ancak 4 b sayfasında Sultan Bâyezîd adına yazıldığı belirtilmektedir. Buradan eserin Sultan Bâyezîd'in saltanat yılları olan 1481-1512 yılları arasında yazılıp tezhiplendiği anlaşılmaktadır. Cildinin de şemse tasarımı ve şemse yüzeyindeki süsleme kompozisyonu incelendiğinde, döneminden orijinal olduğu söylenebilir. Kitabın 1 a sayfasında yukarıdan aşağıya doğru Mehmed Said Hemdem Çelebi'nin mührü, hemen yanında Sultan Süleyman'ın mührü, onların altında Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mührü ve en alt kısmında Sultan II. Bâyezîd'in mührü bulunmaktadır. Ayrıca numarasız olan bundan bir önceki sayfada İstanbul Yenikapı Mevlevihanesi şeyhi Osman Salâhaddîn'in Mührü ve 41 a sayfasında Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mührü bulunmaktadır.

Cilt, sırt ve sertap kısmından kırmızı deriyle onarılmıştır. Kapakların dış ve iç yüzleri ile kâğıtta kurt yenikleri ve lekelenmeler görülmektedir.

[274] Abdülbâki Gölpınarlı eseri yazan hattatın Şeyh Hamdullâh olabileceğini ifade eder. Bkz. Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.208

Eser No: 11

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM[275]

Envanter No: 5

Fotoğraf No: 45-49

Müellif: -

Hattat: Ali Paşa Kölelerinden[276] **?**

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl Başları

Malzeme: Siyah ve Kırmızı Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 35,2 x 25 cm. ölçülerinde olup, 353 varaktır[277]. Kur'ân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine sure başları altın kullanılarak sülüs hattıyla yazılmış, yazının kenarları siyah mürekkeple tahrirlenmiştir. Diğer kısımlar siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 11 satır olarak yazılmıştır. Duraklar ve sayfa kenarlarındaki "aşir, cüz, hizb" yazıları da altınla yazılmıştır. 1 b ve 2 a sayfaları serlevha tezhipli, sayfa kenarları altın cetvellidir. Cildin dış kapakları siyah, iç kapakları kırmızı deriden yapılmıştır. Şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, miklebi kopmuş ve cildi yıpranmış durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları siyah deriden yapılan cildin ortasında salbekli şemseler, köşelerinde köşebentler ve kenarlarında zencerekli cetveller yer almaktadır Ön ve arka kısımları aynı şekilde tezyîn edilen kapaklar, dıştan ikişer sıra altın cetvel arasında bulunan altına boyanmış geometrik geçmeli zencerekle çerçevelenmektedir.

Cildin her iki kapağının ortasında gömme tekniğinde yapılmış dilimli ve oval biçimli birer soğuk şemse yer almaktadır. Şemselerin merkezine sapları birbirine

---

[275] Bu Kur'ân-ı Kerîm'in cildi Ayşe Budak'ın hazırlamış olduğu yüksek lisans tezinde incelenmiştir. Bkz. Ayşe Budak, **Agt.,** s.79-80

[276] Eserin ketebe kaydında hattat ismi yer almamakla birlikte, envanter defterinde hattat ismi olarak "Ali Paşa Kölelerinden" şeklinde bir kayıt bulunmaktadır.

[277] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.6

baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış dört hatayi motifi yerleştirilmiştir. Çapraz eksenlerdeki dallar üzerinde yer alan dilimli rumiler hatayilerin etrafını çevreleyerek ortada kapalı form oluşturur. Dilimli rumilerin birleştiği noktalara birer palmet motifi yerleştirilmiştir. Dikey eksende merkezdeki hatayilerin tepesinden çıkarak kesişen dallar üzerinde rumiler ve rumilerin uçlarından çıkan dalların birleşme noktasında hatayiler yer almaktadır. Bunların dışında kalan yüzeyler kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, rumiler, goncalar, irili ufaklı çiçekler ve yapraklarla bezenmiştir. Şemsenin etrafı ortadaki daha kalın olmak üzere üç sıra altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, birbirine altın tahrirle bağlanmış ve aralarına rumi motifi şeklinde bir ortabağ yapılmıştır. Üç dilimli palmet şeklindeki salbeklerin yüzeyi rumi bezemeye sahiptir. Etrafı şemsede olduğu gibi tahrirlenmiş ve dilim aralarına tığlar çekilmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olup ortalarından içeriye doğru kıvrılmaktadır. Köşebentlerin yüzeyi ince kıvrım dalların taşıdığı rumiler, hatayiler, irili ufaklı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir. Köşebent uçlarına yarım salbekler eklenmiştir. Kenarları ise şemse ve salbeklerde olduğu gibi altınla tahrirlenerek dilim aralarına tığlar çekilmiştir.

Şemse, salbek ve köşebentlerde yer alan palmetlerin kenarları ile hatayi ve pençlerin ortaları altınla tahrirlenmiştir.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertap ve miklep koparak kaybolmuştur.

Kırmızı deriyle kaplanan iç kapakların kenarları altın cetveller arasında yer alan soğuk sarmal zencerekli bir cetvelle çerçelevelenmiştir. Köşelerde altınla yapılmış düğüm motiflerinden oluşan üçgen köşebentlere yer verilmiştir. Her iki kapağın ortasında ise salbeksiz olarak düzenlenmiş dilimli daire şeklinde birer şemse bulunmaktadır. Soğuk kalıp baskı tekniğinde işlenen soğuk şemselerin yüzeyi tam ortasında altı yapraklı bir çiçek ve bu çiçekten çıkan kıvrımdalların taşıdığı hatayiler ve yapraklarla süslenmiştir. Şemselerin etrafı iki sıra, çiçeklerinde bazı kısımları altınla tahrirlenmiştir.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kur'ân-ı Kerîm'in 353 b sayfasında ketebe kaydı bulunmaktadır. Ancak burada hattatı, yazıldığı yer ve tarihi

belirtilmemiştir. Ketebede yalnızca Ali Paşa'nın[278] ismi geçmektedir. Ketebe kaydının altındaki 10 satırlık vakıf kaydına göre eser, Rüstem Paşa tarafından Mevlâna Türbesi'ne vakfedilmiştir.

Ayşe Budak eseri Rüstem Paşa'nın dergâha vakfettiği 1544 tarihli 2 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm ve 1558 tarihli 3 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm'e dayanarak 16. yüzyılın ortalarına tarihlendirmektedir[279]. Bize göre eser, Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü'nde bulunan 4696 envanter numaralı ve 1496 tarihli Kur'ân-ı Kerîm'le dış kapak süslemeleri bakımından büyük benzerlik içinde olup, 15. yüzyılın sonları, 16. yüzyılın başlarına tarihlendirilebilir. Ayrıca cilt üzerinde yer alan şemse, salbekler ve köşebentlerdeki Baba Nakkaş üslûbundaki hatayiler ve köşebentlerde Fatih Sultan Mehmed döneminde yaygın biçimde kullanılan ancak onun dönemindekilere oranla iyice daralmış içeriye doğru kıvrımların yer alması bu eserin 16. yüzyılın ilk yıllarında II. Bayezid döneminde yapılmış olabileceği izlenimini vermektedir.

Cildin arka kapak şemsesinin etrafında aşınmadan kaynaklanan bir renk değişimi gözlenmektedir. Ayrıca şemse, köşebent ve zencereklerin üzerinde yer yer deri kayıpları mevcuttur. Cildin miklebi ve sertabı koparak kaybolmuştur. Sayfalarda ise nem lekeleri mevcuttur.

---

[278] Ketebede adı geçen Ali Paşa, A. Gölpınarlı tarafından 968/1560 yılında Rüstem Paşa'nın yerine Sadrazam olan ve 972/1564'te vefat edip Eyüp'e defnedilen Semiz Ali Paşa olarak nitelendirilmektedir. Bkz. Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.6

[279] Ayşe Budak, **Agt.,** s.80

Eser No: 12

Eser Adı: DİVÂN-I KEBÎR

Envanter No: 71

Fotoğraf No: 50-56

Müellif: Mevlâna Celaleddin-i Rûmi

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl Başları

Malzeme: Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Dîvân-ı Kebîr 44,6 x 31 cm. ölçülerinde olup, 320 varaktır[280]. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları kırmızı, metin kısmı siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla dört sütun halinde 31 satır olarak yazılmıştır. Sayfa kenarları ve sütun araları kırmızı mürekkeple cetvellenmiştir. Eserin dış kapakları koyu kahverengi, iç kapakları açık kahverengi deriden yapılmıştır. Şirazesi, sırt dikişi ve kolonları iyi durumda olup sayfaları ve cildi kaba bir onarımdan geçmiştir.

Eserin Cilt Özellikleri: Koyu kahverengi deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Eser, dıştan soğuk cetveller arasında yer alan bir sıra sarmal, bir sıra geometrik geçmeli zencerekle çerçevelenmektedir.

Cildin her iki kapağının ortasında soğuk kalıp baskı tekniğinde yapılmış dilimli ve oval biçimli birer soğuk şemse yer almaktadır. Şemselerin merkezinde baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış saplardan çıkan rumiler, yatay ve dikey eksenlerde yer alan hatayileri çevrelemektedir. Bunların dışında kalan yüzeyler kıvrım dalların taşıdığı goncalar ve yapraklarla süslenmiştir.

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup, üç dilimli palmet şeklinde düzenlenmiş ve yüzeyleri rumi motifleriyle süslenmiştir. Şemseyle aralarında nokta şeklinde bir ortabağ yer almaktadır.

---

[280] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.101

Köşebentler en iç kısımdaki cetvellere paralel atılmış iki sıra soğuk cetvel ile üçgen yüzeyler şeklinde yapılmıştır. İç kısımları geometrik geçmelerle süslenmiştir.

Sırt bölümü süslemesizdir.

Sertap uzun kenarlarından siyah deriyle onarım gördüğü için cetveller tam olarak görülememektedir. Ancak kısa kenarlardan anlaşıldığına göre kapaklarda yer alan zencerekli cetveller buraya da uygulanmıştır. Orta bölüm ise soğuk cetvellerle kenarlardaki yarım, ortadakiler ise tam olmak üzere dört kartuşa bölünmüştür. Ortadaki iki kartuşta sülüs hattıyla "Hazâ dîvân-ı kutbü'l-evliyâ Mevlânâ Celâlü'l-milletü ve'l-hak ve'd-dîn kaddesallahu sırrahu'l-'azîz" yazısı yazılmıştır.

Miklepte dış kapaklarda yer alan süslemelerin ½'si uygulanmıştır.

İç kapaklar açık kahverengi deriyle kaplanmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Divân-ı Kebîr'in ketebe kaydı olmadığından hattatı, yazıldığı yer ve tarihi bilinmemektedir. A. Gölpınarlı eseri kâğıdı ve yazısı bakımından Selçuklu dönemine atfeder[281]. Divân-ı Kebîr, 1 a ve 320 a sayfalarında yer alan vakıf kaydına göre Ramazan 910/Şubat 1505 yılında vakfedilmiştir. Üzerindeki şemsenin formu ve şemse içerisindeki rumi motifli kompozisyon incelendiğinde cildin vakfedildiği tarihlerde, yani 16. yüzyıl başlarında yapıldığı söylenebilir.

Cilt, sırt bölümünden ilki açık kahverengi, sonraki siyah deriyle olmak üzere iki kez onarım görmüştür. Arka kapağın üst ve yan kenarlarında da açık kahverengi deriyle onarım yapılmıştır. Cildin üzerinde lekelenmeler, çizikler ve arka kapak şemsesinin etrafında sürtünmeden kaynaklı renk değişimi görülmektedir. Kitabın bazı sayfalarında kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir. Sayfaların çoğunda lekelenmeler ve mürekkep dağılmaları mevcuttur.

[281] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.101

Eser No: 13

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 1236

Fotoğraf No: 57

Müellif: -

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl Başları

Malzeme: Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 43,5 x 32,4 cm. ölçülerinde olup, 13 varaktır[282]. Kur'ân-ı Kerîm 29. Cüzün 2. Hizbinden (Şuarâ Suresi'nin başından) başlayıp sonuna kadar devam etmektedir. Eser aharlı kâğıt üzerine altın kullanılarak muhakkak hattıyla altı satır halinde yazılmıştır. Yazıların etrafı siyah mürekkeple tahrirlenmiştir. Harekelerde ise mavi mürekkep kullanılmıştır. Yazıların kenarlarında cüz ve hizip gülleri yer almaktadır. 1 b sayfası tezhiplidir. Cilt kahverengi deriden yapılmıştır. Eserin şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri[283]: Dış kapakları kahverengi deriden yapılan cildin ortasında salbekli oval birer şemse, kenarlarında zencerekli cetveller yer almaktadır. Eser, dıştan üçer sıra soğuk cetvel arasında yer alan geometrik geçmeli bir zencerekle çerçevelenmektedir.

Cildin ön kapağının ortasında yer alan soğuk şemse dilimli ve oval biçimli olup soğuk baskı tekniği ile yapılmıştır. Şemsenin kenarları bir büyük iki küçük dilimler şeklinde dilimlenmiştir. Şemse yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı rumiler, hatayiler, goncalar ve saz yapraklarıyla süslenmiştir.

---

[282] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.259

[283] Eser teşhirde olduğu için cildin arka dış kapak, iç kapaklar, miklep ve sertabının eksik olan fotoğrafları temin edilememiştir.

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup, şemse ile aralarında nokta şeklinde bir ortabağ bulunmaktadır. Üç dilimli palmet biçiminde düzenlenen salbeklerin yüzeyi rumilerle süslenmiştir.

Köşebentler en iç kısımdaki cetvellere paralel atılmış iki sıra çizgi ile üçgen yüzeyler şeklinde yapılmıştır.

Sırt bölümü süslemesizdir.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kur'ân-ı Kerîm'in ketebe kaydı bulunmadığından hattatı, yazıldığı yer ve tarihi bilinmemektedir. A. Gölpınarlı eserin Selçuklu döneminin sonlarına ait olduğunu belirtmektedir[284]. Ancak bize göre eser, Selçuklu ve beylikler dönemini aşan güzel bir muhakkak hattıyla yazılmış ve tezhiplenmiştir. Yazıların kenarında bulunan cüz güllerinin içerisinde yer alan kûfî yazı erken özelliklerin bir devamı olmakla birlikte, süslemede lacivet mürekkebin yoğun olarak kullanılması süslemelerin 16. yüzyılın başlarında yapılmış olabileceği izlenimini vermektedir. Ayrıca cilt üzerinde yer alan dilimli ve oval biçimli şemse, şemse üzerindeki motifler ve kapakların kenarlarındaki zencereklerde eserin cildinin 16. yüzyıl başlarında yapıldığını düşündürmektedir.

13 a sayfasında bulunan 1028/1618-19 tarihli Arapça vakfiyesine göre eser, Mustafa bin Ramazan Halife el-Ermenâkî adlı biri tarafından Şeyh Sadreddin Konevî Camii'ne vakfedildilmiştir.

Genel itibariyle sağlam görünen cildin ön kapağında kırmızı deriyle küçük bir bölümün onarıldığı görülmektedir. Şemse etrafında aşınmadan kaynaklanan hafif bir renk değişimi ve nem lekeleri gözlenmektedir. İç kısımda sayfalarda da nem lekeleri mevcuttur.

[284] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.259

Eser No: 14

Eser Adı: MESNEVÎ

Envanter No: 53

Fotoğraf No: 58-60

Müellif: Mevlâna Celâleddin-i Rûmî (Muhammed)

Hattat: Hasan b. Ahmed b. Muhammed el-Kırımî

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 784/1382-83

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Koyu ve Açık Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Mesnevî 42,6 x 30,3 cm. ölçülerinde olup, 215 varaktır[285]. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları kırmızı diğer kısımları siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 33 satır olarak, dört sütun halinde yazılmıştır. Kitabın 1 a sayfası tezhiplidir. Eserin dış kapakları koyu kahverengi, iç kapakları açık kahverengi deriden yapılmıştır. Şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, kâğıdı ve cildi biraz yıpranmış durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları koyu kahverengi deriden yapılan cildin ortasında salbekli oval birer şemse, kenarlarında cetveller yer almaktadır. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kapakların kenarları kırmızı renkli bir deriyle tamir edildiğinden kenarlarda yer alan cetveller tam olarak izlenememekle birlikte miklepten anlaşıldığı kadarıyla üçer sıra soğuk cetvel arasında yer alan sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir.

Her iki kapağın ortasında yer alan soğuk şemseler dilimli ve oval biçimli olup gömme tekniğinde yapılmıştır. Şemse yüzeyinin merkezinde sapları birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış dört adet hatayi motifi bulunmaktadır. Çapraz eksenlerdeki dallar üzerinde yer alan rumiler hatayilerin etrafını çevreleyerek ortada kapalı form oluşturur. Kompozisyon rumilerin ve hatayilerin tepesinden çıkarak tüm yüzeyi dolduran ince kıvrım dalların taşıdığı rumiler ve goncalarla tamamlanmıştır.

---

[285] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.57

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup, şemseye iki nokta şeklindeki ortabağla bağlanmıştır. Beş dilimli palmet biçiminde düzenlenen salbeklerin yüzeyinde rumi motifi yer almaktadır.

Köşebent düzenlemesi bulunmayan cildin köşelerine birer soğuk gömme nokta konulmuştur.

Cildin sırt ve sertap bölümü kırmızı deriyle kaplandığından üzerlerinde herhangi bir süsleme görülmemektedir.

Miklepte kapaklarda yer alan süslemenin salbekler hariç ½'si uygulanmıştır.

İç kapaklar açık kahverengi deriyle kaplanmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser 215 b sayfasındaki ketebe kaydına göre Hasan b. Ahmed b. Muhammed el-Kırımî tarafından 784/1382-83 yılında yazılmıştır. Ancak şemselerin yüzeyindeki motifler kapakların 16. yüzyıl başlarında kitaba takıldığını düşündürmektedir. Eser Recep 981/Ekim-Kasım 1573 tarihinde Mahmud b. Muhammed tarafından Şemsi Tebrizî Zaviyesi'ne vakfedilmiştir.

Cilt kenarlardan, sırt ve sertaptan kırmızı bir deriyle onarılmıştır. Arka kapakta daha fazla olmak üzere şemselerin etrafında sürtünmeden kaynaklı renk değişimi ve her iki kapakta çizikler mevcuttur. Sayfalarda nem lekesi ve mürekkep dağılmaları mevcuttur. Bazı sayfalarda kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir.

Eser No: 15

Eser Adı: SİLSİLETÜ'Z-ZEHEB–SALAMAN VE ABSAL–TUHFETÜ'L-AHRÂR

Envanter No: 128

Fotoğraf No: 61-62

Müellif: Câmî Abdurrahman

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Koyu ve Açık Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan eser 15 x 22 cm. ölçülerinde olup, 239 varaktır[286]. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları mavi ve altın, metin kısmı siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla 15 satır halinde yazılmıştır. Kitabın 1 b, 100 b, 138 b ve 195 b sayfaları tezhiplenmiştir. Sayfaların kenarları lacivert, siyah ve altınla cetvellenmiştir. Cildin dış kapakları koyu, iç kapakları açık kahverengi deriden yapılmıştır. Şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, kâğıdı ve cildi yıpranmış durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları koyu kahverengi deriden yapılan cilt mülemma tekniğiyle süslenmiştir. Kapakların ortasında salbekli birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında zencerekli cetveller yer almaktadır. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Cildin dış kapakları dıştan üç sıra altın cetvelle çerçevelenmektedir. Bu cetvellerden sonra iki cetvel arasında yer alan altına boyanmış bir büyük bir küçük sarmal zencerekli cetvel bulunmaktadır.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan mülemma şemseler dilimli ve oval biçimli olup gömme tekniği ile yapılmıştır. Şemse yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı ıtırlar, beş yapraklı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir. Çiçeklerin ve yaprakların uç kısımları ise mavi ile boyanmıştır. Ancak bu mavi boyaların büyük ölçüde silindiği

[286] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.178

gözlenmektedir. Şemselerin etrafı dışta ince, içte kalın olmak üzere iki sıra altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemseye oranla biraz büyük olup, altın tahrirle şemseye bağlanmıştır. Üç dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbekler dört yapraklı çiçek motifiyle süslenmiştir. Salbeklerin etrafı şemsede olduğu gibi altınla tahrirlenip, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Köşebentler şemsenin ¼'ü büyüklüğündedir. Köşebentlerin yüzeyi şemsede olduğu gibi kıvrım dalların taşıdığı ıtırlar ve yapraklarla süslenmiştir. Etrafı altınla tahrirlenip, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertapta kapaktaki cetveller aynen uygulanmış ve dikeyde iki parçaya bölünmüştür.

Miklepte dış kapaklarda yer alan süslemelerin ½'si uygulanmıştır.

Her iki dış kapak ve miklepte şemse ve köşebentlerin arası herhangi bir motif işlenmeden tamamen altınla boyanmıştır. Ancak miklepte bu altınlar halen mevcutken, dış kapaklarda altının neredeyse tamamı silinmiştir.

Açık kahverengi deriden yapılan iç kapaklar kat'ı tekniğinde süslenmiştir. Her iki kapağın ortasında baklava dilimi şeklinde birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında zencerekli cetveller yer almaktadır. İç kapaklar dıştan üç sıra altın cetvelle çerçevelenmektedir. Bu cetvellerden sonra iki cetvel arasında yer alan altına boyanmış bir büyük bir küçük sarmal zencerekli cetvel bulunmaktadır.

Cildin her iki kapağının ortasında baklava dilimi şeklinde kenarları dilimli birer şemse bulunmaktadır. Şemse içerisindeki bezeme mavi renkli zemin üzerine siyah renkli derinin kesilmesiyle kat'ı tekniğinde uygulanmıştır. Şemse yüzeyi altına boyanmış üç dilimli palmet şeklinde paftalara ayrılmıştır. Merkezde sapları birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış palmet motiflerinin iç kısmı ve dışında kalan boşluklar rumi motifleriyle süslenmiştir. Şemsenin etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemseden uzatılan altın tahririn ucuna fırçayla boyanarak yapılmış stilize üç dilimli palmet şeklindedir.

Köşebentler şemsenin ¼'ü kullanılmak suretiyle kat'ı tekniğinde yapılmıştır. Yüzeyi mavi renkli zemin üzerine siyah renkli derinin kesilmesiyle oluşturulan rumi

motiflerle süslenmiştir. Köşebentlerin etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına ve köşebentlerin aralarındaki altın cetvellerin üzerine altın tığlar çekilmiştir.

Sertabın iç kısmı dış kısmında olduğu gibi zencerekli cetvellerle çerçevelenerek iki parçaya ayrılmış ve bunların ortasına iç kapak şemsesinin ucunda yer alan salbeklerin dört kollusu işlenmiştir.

Miklepte iç kapaklarda yer alan süslemelerin ½'si uygulanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Hattatı, yazıldığı yer ve tarihi bilinmeyen eser, mülemma tekniğinde süslenen dış kapakları ve kat'ı tekniğinde süslenen iç kapaklarıyla 16. yüzyıl başlarına tarihlendirilebilir. İç kapaklarda yer alan şemselerin ve köşebentlerin süsleme kompozisyonu aynı koleksiyonda yer alan ve üçü de tarihsiz olan 4 ve 1040 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîmler ile 64 envanter numaralı Mesnevî'yle benzerlik göstermektedir. Ayrıca cildin hem dış hem iç kapakları Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunan Fatih: 3858 envanter numarasına kayıtlı, tarihsiz Dîvân[287]'la ve iç kapakları salbekler hariç Bursa Eynebey Kütüphanesi'nde bulunan Genel:1232 envanter numarasına kayıtlı, 943/1536 tarihli Dîvân[288]'ın iç kapaklarıyla benzerlik göstermektedir. Kitabın 1 a, 238 b ve 239 a sayfalarında Dergâh Kütüphanesi'nin Vakıf Mührü bulunmaktadır.

Sırt ve sertap kısmından açık kahverengi deriyle tamir gören cildin kenarları yıpranmıştır. Kapakların kenarlarındaki cetvellerin bir bölümü silinmiştir. Kapak içlerindeki kat'ı bezemenin dökülerek bozulduğu gözlenmektedir. Kitabın sayfalarında kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir. Sayfaların alt ve üst kısımlarında nem lekeleri mevcuttur.

[287] Dîvân'ın kapakları Fatma Zehra Oral tarafından erken sayılabilecek bir tarihe, 15. yüzyılın ikinci çeyreğine tarihlendirilmiştir. Fatma Zehra Oral, **Agt.,** s.32

[288] Seher Durmuş, **Agt.,** s.110

Eser No: 16

Eser Adı: YUSUF-U ZÜLEYHA

Envanter No: 1098

Fotoğraf No: 63-67

Müellif: Hamdullah Ahmed (Ak Şemseddin-Zâde Hamdi)

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: Rabiulahir 946/Ağustos 1539

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: Rabiulahir 946/Ağustos 1539

Malzeme: Bordo Deri

Eserin Tanımı: Türkçe olarak yazılan Yusuf-u Züleyha 20,3 x 12,2 cm. ölçülerinde olup, 251 varaktır[289]. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları kırmızı ve mavi, metin kısımları siyah mürekkep kullanılarak iki sütun halinde talik hattıyla 13 satır olarak yazılmıştır. Kitapta 1 a ve 1 b sayfaları tezhiplidir. Sayfaların kenarları siyah mürekkep ve altınla cetvellenmiştir. Kapakların dış ve iç yüzleri bordo deriden yapılmıştır. Dış kapaklar mülemma, iç kapaklar kat'ı tekniğinde süslenmiştir. Şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, kâğıdı ve cildi yıpranmış durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları bordo renkli deriyle kaplanan cildin miklebi bulunmamaktadır. Mülemma tekniğinde süslenen kapakların ortasında salbekli oval birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında bordürler ve zencerekli cetveller yer almaktadır. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kapaklar dıştan birer sıra altın cetvel arasında yer alan sarmal zencerekli cetveller arasına yerleştirilen bir bordürle çerçevelenmektedir. Bordürün yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir.

Cildin ön ve arka kapağının ortasındaki mülemma şemseler dilimli ve oval biçimli olup, gömme tekniğinde yapılmıştır. Şemselerin yüzeyindeki süsleme dikey eksende düzenlenmiştir. Saz üslûbundaki süsleme kompozisyonunu yapraklı kökten çıkıp kıvrımlar yaparak şemse yüzeyini dolanan ince kıvrım dallar, dalların üzerinde

[289] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.231-232

yer alan hatayiler, goncalar ve saz yaprakları oluşturmaktadır. Şemselerin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, bir ortabağla şemseye bağlanmıştır. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyine irice birer hatayi motifi yerleştirilmiştir. Salbeklerin etrafı şemsede olduğu gibi tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavislidir. Köşebentlerin yüzeyi yapraklı kökten çıkan kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, saz yaprakları, irili ufaklı beş yapraklı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir. Köşebentlerin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Bordo renkli deriden yapılan iç kapaklarda kat‘ı tekniği uygulanmıştır. Kapakların ortasında salbekli birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında zencerekli cetveller yer almaktadır. Kapaklar dıştan ikişer sıra altın cetvel arasında yer alan sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir.

Cildin her iki iç kapağının ortasında dilimli ve oval biçimli birer şemse bulunmaktadır. Şemse içerisindeki bezeme mavi renkli zemin üzerine bordo derinin kesilmesiyle kat‘ı tekniğinde uygulanmıştır. Şemselerin merkezinde sapları birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış palmetler ve palmetleri çevreleyen rumiler yer almaktadır. Bu düzenleme yatay ve dikey eksenlerde devam ettirilmektedir. Boşluklar ise kıvrım dalların taşıdığı rumilerle süslenmiştir. Şemselerin etrafı bir sıra kalın bir sıra ince olmak üzere altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, fırçayla altın sürülerek şemsenin hemen ucuna yapılmıştır.

Köşebentler şemsenin ¼’ünü kullanmak suretiyle kat‘ı tekniğinde yapılmış, etrafı tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. Köşebentlerin uçlarına fırçayla altın sürülerek küçük yarım salbekler eklenmiştir.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser 251 a sayfasında bulunan kayda göre 897/1491 yılında yazılmıştır. Aynı sayfada yer alan ketebe kaydına göre ise bu kitap Rabiulahir 946/Ağustos 1539 tarihinde istinsah edilmiştir. Eserin cildi, mülemma tekniğinde ve saz üslûbunda yapılmış dış kapakları ve kat‘ı tekniğinde

yapılmış iç kapaklarıyla istinsah tarihine uygun görünmektedir. Kapaklar Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü'nde bulunan 3718 envanter numaralı ve 964/1556-57 tarihli Muhibbî Dîvânı'nın[290] kapakları ve Topkapı Sarayı Müzesi Revan Kütüphanesi'nde bulunan 407 envanter numaralı ve tarihsiz olan Nasihat-Name[291] isimli eserlerin kapaklarıyla neredeyse aynıdır. Bu sebeple incelediğimiz eserinde orijinalde miklepli olduğu ancak miklebinin sonradan kaybolduğu söylenebilir.

Ön kapak sırt kısmından ayrılmaya başlamıştır. Üzerinde büyük siyah bir leke mevcuttur. Kapak içlerindeki katı süslemenin dökülerek bozulduğu gözlenmektedir. Kitabın bazı sayfalarında kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir. Son taraftaki sayfaların üst kısımlarında nem lekesi görülmektedir.

[290] Betül Şahin, **Agt.,** s.66
[291] Kemal Çığ, **Age.**, s.35

Eser No: 17

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 8

Fotoğraf No: 68

Müellif: -

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Kahverengi ve Bordo Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 32 x 24,5 cm. ölçülerinde olup, 436 varaktır[292]. Kur'ân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine sure başları altın kullanılarak sülüs hattıyla, diğer satırlar ise siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 10 satır halinde yazılmıştır. Yazıların kenarlarında cüz ve hizip gülleri yer almaktadır. Zahriye ve serlevha tezhibi bulunmaktadır. Sayfa kenarları altın cetvellidir. Miklepsiz olarak düzenlenen Kur'ân-ı Kerîm'in dış kapakları kahverengi, iç kapakları bordo deriyle kaplanmıştır. Şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıt özellikleri ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları kahverengi deriden yapılan cildin ön ve arka kısımları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Her iki dış kapağın ortasında salbekli ve oval biçimli birer soğuk şemse, köşelerinde köşebentler ve kenarlarında cetveller yer almaktadır. Kur'ân-ı Kerîm dıştan üç sıra soğuk cetvel ve altın cetveller arasında kalan altına boyanmış sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan soğuk şemseler dilimli ve oval biçimli olup gömme tekniğinde yapılmıştır. Şemse içerisindeki bezeme dikey eksende düzenlenmiştir. Saz üslûbundaki süsleme kompozisyonunu yapraklı kökten çıkarak şemse yüzeyini dolanan kıvrım dallar ve dalların taşıdığı hatayiler, goncalar ve saz yaprakları oluşturmaktadır.

---

[292] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.8

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, hemen şemsenin ucuna yerleştirilmiştir. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyinde birer hatayi motifi yer almaktadır.

Köşebentler aletle altı kademeli düğüm şeklinde yapılmış ve üzeri altınla boyanmıştır.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

İç kapakları bordo deriden yapılmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Ketebe kaydı bulunmayan Kur'ân-ı Kerîm'in hattatı, tarihi ve yazıldığı yer bilinmemektedir. Ancak Kur'ân-ı Kerîm'in 435 b - 436 a sayfalarında 18 Şaban 949/27 Kasım 1542 tarihinde Sultan Süleyman oğlu Sultan Selim Han tarafından Mevlâna Türbesi'ne vakfedildiğine dair Arapça bir vakfiye yer almaktadır. Yine bu sayfada Sultan II. Selim'in mührü bulunmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'in Amasya II. Bayezid İl Halk Kütüphanesi'nde yer alan 1335 envanter numaralı ve 1547 tarihli "Haşiye Ale'l-Mutavvel"[293] adlı eserin cildiyle olan bire bir benzerliği ve cildin üzerinde bulunan saz üslûbundaki süsleme kompozisyonundan yola çıkılarak vakfedildiği tarihte yazılmış ve ciltlenmiş olduğu söylenebilir.

Sırt kısmından açık kahverengi deriyle onarım gören cilt genel olarak sağlam durumda olup, şemse etrafında aşınmadan kaynaklanan hafif bir renk değişimi gözlenmektedir. Kitabın sayfaları hafif lekelenmelerin dışında oldukça sağlamdır.

[293] Savaş Maraşlı, **Agt.,** s.120

Eser No: 18

Eser Adı: DİVÂN

Envanter No: 75

Fotoğraf No: 69-71

Müellif: Bahaeddin Muhammed Veled (Sultan Veled)

Hattat: Ahmet bin Mehmed el-Mevlevî

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: Cemaziyelahir 793/ Mayıs-Haziran 1391

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Koyu Kırmızı Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Divân 31 x 20,7 cm. ölçülerinde olup, 122 varaktır[294]. Eser aharlı kâğıt üzerine her şiirin ilk mısrası kırmızı, diğer kısımlar siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 27 satır olarak yazılmıştır. 1 b ve 2 a sayfalarında serlevha tezhibi mevcuttur. 17 a'ya kadar sayfa kenarları ve sütun araları kırmızı cetvelle çevrilmiştir. Bu sayfadan sonra cetvel yoktur. Cildin dış kapakları koyu kırmızı deriyle, iç kapakları mor renkli karton kâğıtla kaplanmıştır. Şirazesi, sırt dikişi ve kolonları biraz gevşemiş olan eserin kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları koyu kırmızı deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kapaklar üzerinde yer alan şemse, salbek ve köşebentlerde form ve motifler bakımından bir fark olmamasına rağmen ön kapak altınla boyanarak mülemma tekniğinde süslenmiş, arka kapak ve miklep ise altınla boyanmadan bırakılarak soğuk şemse tarzında süslenmiştir.

Etrafı soğuk cetvellerle çerçevelenen cildin ön ve arka kapağının ortasındaki şemseler, dilimli ve oval biçimde olup, gömme tekniğinde yapılmıştır. Şemsenin kenarları bir büyük iki küçük dilimler şeklinde düzenlenmiştir. Şemselerin ortasında sapları baklava dilimi oluşturacak biçimde yatay ve dikey eksenlere yerleştirilen hatayiler bulunmaktadır. Hatayiler çapraz eksenlerdeki dalların üzerine yerleştirilmiş

[294] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.110

rumilerle çevrelenmektedir. Diğer kısımlardaki boşluklar ise ince kıvrım dalların taşıdığı rumiler, palmetler, hatayiler ve goncalarla doldurulmuştur.

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup, birbirine bağlanmadan bırakılmıştır. Beş dilimli palmet görünümündeki salbeklerin yüzeyi hatayi, rumi ve palmet motifleriyle süslenmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavislidir. Yüzeyi şemsede olduğu gibi ince kıvrım dallar üzerinde yer alan rumiler, hatayiler ve goncalarla süslenmiştir.

Sırt bölümü süslemesizdir.

Sertap dıştan iki sıra soğuk cetvelle çerçevelenmiştir. İçi üç sıra soğuk cetvelle baklava dilimi şeklinde süslenmiştir.

Miklepte kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır.

İç kapaklar mor renkli bir karton kâğıtla kaplanmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser 122 a sayfasında bulunan ketebe kaydına göre hattat Ahmet bin Mehmed el-Mevlevî tarafından Cemaziyelahir 793/ Mayıs-Haziran 1391 tarihinde yazılmıştır. Ancak palmet, rumi ve hatayi motifleriyle süslenen kapakların kitaba 16. yüzyılda takıldığı söylenebilir. 1 a sayfasındaki yazıya göre bu nüsha, 21 Ramazan 821/22 Ekim 1418 tarihinde Emir Satı oğlu Müstencid'in oğlu Mu'ta'zıd'ın mülkiyetine geçmiştir. Aynı sayfada 843/1439-40 tarihli başka bir temellük kaydı daha yer almaktadır. Kitabın muhtelif sayfalarına Dergâh Kütüphanesi'nin Vakıf Mührü basılmıştır. Cilt, Konya Mevlâna Müzesi İhtisas Kütüphanesi'nde bulunan 2518 envanter numaralı ve 1562 tarihli Enver-i Süheyli[295] adlı eser ve Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesi'nde yer alan 950/1543 tarihli ve 1052 envanter numarasına kayıtlı el-Muğrib fî Tertîbi'l-Mu'rib[296] adlı eserin kapaklarıyla şemse tasarımı ve süsleme kompozisyonu bakımından benzerlik göstermektedir.

Eser genel olarak sağlam durumda olmakla birlikte arka kapak şemsesinin etrafında aşınmadan kaynaklanan bir renk değişimi gözlenmektedir. Ayrıca kapaklar üzerinde lekelenme görülmektedir. Baş tarafta birkaç sayfada basit bir kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir.

---

[295] Ayşe Budak, **Agt.,** s.86
[296] Yıldıray Özbek, **Age.,** s.84

Eser No: 19

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM[297]

Envanter No: 2

Fotoğraf No: 72-75

Müellif: -

Hattat: Fâtıma binti Maksûd 'Aliyy'ür-Rûmî

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 14 Rabiulevvel 951/5 Haziran 1544

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 14 Rabiulevvel 951/5 Haziran 1544

Malzeme: Siyah ve Kırmızı Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 41 x 28,5 cm. ölçülerinde[298] olup, 255 varaktır. Kur'ân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine sure başları altın, diğer kısımlar siyah mürekkep kullanılmak suretiyle 1-5-9-13 ve 17. satırları sülüs, diğer satırları nesih hattıyla 17 satır olarak yazılmıştır. Kitabın 1 b ve 2 a sayfaları serlevha tezhiplidir. Serlevha tezhibinin etrafı ayrıca halkâri tekniğinde süslenmiştir. 247 b sayfası da tezhiplenen Kur'ân-ı Kerîm'in bütün sayfalarında koltuk tezhibi yer almaktadır. Ayrıca sayfaların kenarları altın, lacivert ve açık maviyle cetvellenmiş, cetvellerin dışına bağımsız olarak aşir, humus, hizb ve cüz gülleri yapılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in dış kapakları siyah, iç kapakları kırmızı deridendir. Şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları siyah deriden yapılan cildin ön ve arka kısımları aynı şekilde tezyin edilmiştir. Lâke ve mülemma tekniğinde süslenen cildin her iki kapağının ortasında salbekli oval birer şemse, köşelerinde köşebentler ve kenarlarında cetveller yer almaktadır. Kapakların kenarları altın cetveller arasında kalan ve üzerinde bulut motiflerinin bulunduğu ince bir bordürle çerçevelenmektedir. Bordür üzerinde kıvrımlar yaparak sıralanmış bulutlar derinin kendi renginde bırakılmış, arasında kalan kısımlar ise altınla boyanmıştır.

---

[297] Bu Kur'ân-ı Kerîm'in cildi Ayşe Budak'ın hazırlamış olduğu yüksek lisans tezinde incelenmiştir. Bkz. Ayşe Budak, **Agt.,** s.65-67

[298] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.3

Cildin her iki dış kapağının ortasında gömme tekniğinde yapılmış dilimli ve oval biçimli birer mülemma şemse yer almaktadır. Şemse yüzeyinin merkezinde sapları birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış dört adet hatayi motifi bulunmaktadır. Çapraz eksenlerdeki dallar üzerinde yer alan dilimli rumiler hatayilerin etrafını çevreleyerek ortada kapalı form oluşturur. Rumilerin uçlarından çıkarak yatay eksende kesişen dallar üzerinde ortabağ rumiler, dikey eksenlerde kesişen dallar üzerinde sırasıyla lotus, lotustan çıkan kıvrım dalların çapraz eksenlerinde yer alan ve hatayi motifini çevreleyen kanatlı rumiler, kanatlı rumilerin ucundan çıkarak kesişen dallar üzerinde üç dilimli palmetler yer almaktadır. Bunların dışında kalan yüzeyler kıvrım dalların taşıdığı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir. Şemse etrafı altınla tahrirlenmiş, dilimlerin tepelerine birer küçük altın nokta konulmuştur.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup ön kapakta palmet, arka kapakta hatayi motifiyle birbirine bağlanmıştır. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyi rumi ve kıvrım dallar üzerinde yer alan çiçek motifleriyle süslenmiştir. Mülemma tekniğinde yapılan salbeklerin etrafı şemsede olduğu gibi altınla tahrirlenmiş, dilimlerin tepelerine birer küçük altın nokta konulmuştur.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak gömme tekniğinde yapılmış, uçlarına eklenen yarım salbekler ise ezme altın kullanılarak fırçayla boyanmıştır. Mülemma tarzındaki köşebentler kıvrım dalların taşıdığı rumiler, hatayiler, beş yapraklı çiçekler ve yapraklarla, yarım salbekler ise kenar bordürlerinde olduğu gibi bulut motifleri ile süslenmiştir. Köşebentlerin etrafı altınla tahrirlenmiştir.

Salbekli şemse ve köşebentlerin arası ince kıvrım dallar üzerinde farklı biçimlerde ve farklı büyüklüklerde yapılmış hatayiler, goncalar, saz yaprakları, beş ve altı yapraklı çiçeklerle lâke tekniğinde bezenmiştir. Bezemeler siyah deri üzerine altınla boyanarak yapılmış, üzerine lâk sürülmüştür.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

İç kapaklar kırmızı deriyle kaplanmıştır. Kapakların ortasında kat‘ı tekniği ile yapılmış salbekli birer şemse ve köşelerinde köşebentler yer almaktadır. Bunların arasında kalan boşluklar ise lâke tekniğinde süslenmiştir. Kapaklar dıştan altın

cetveller arasında yer alan zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir. Ön kapakta anahtarlı bir zencerek, arka kapakta ise sarmal zencerekler mevcuttur.

Her iki kapağın ortasında zemini maviye boyanan dilimli ve oval biçimli birer şemse yer almaktadır. Şemsenin merkezinde açık yeşil renkli zemin üzerine palmet ve rumi motiflerinden müteşekkil sekiz kollu yıldız, yıldızın yatay eksenlerinde açık mavi renkli zemin üzerine yüzeyi lotus motifleriyle süslenen üç dilimli palmetler, çapraz eksenlerinde bordo renkli zemin üzerine yüzeyi palmet ve rumi motifleriyle süslenen dilimli oval biçimli yüzeyler, dikey eksenlerinde açık mavi zemin üzerine palmet ve rumi motifleriyle süslenen dikdörtgen kartuşlar ve kartuşların üzerinde siyah zemin üzerine palmet ve rumilerle bezenen üç dilimli palmet şeklinde yüzeyler oluşturulmuştur. Bordo ve siyah zeminli süslemelerin üzeri altınla boyanmıştır. Bütün bunların dışında kalan boşluklar ise kıvrım dalların taşıdığı rumilerle bezenmiştir. Şemsenin etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemse içerisinde sekiz kollu yıldızın dikey ekseninde yer alan süslemenin şemse ucunda aynen tekrar edilmesiyle oluşturulmuştur. Salbekler dikdörtgen biçimli bir kartuşla şemseye bağlanmıştır. Çevresi açık mavi ve altın cetvelle tahrirlenen kartuşlar siyah zemin üzerine altın boyanarak yapılan rumi motifleriyle süslenmiştir. Kartuşun ucunda üç dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbekler ise açık mavi zemin üzerine yapılan rumi kompozisyonlu bir süslemeye sahiptir. Kartuşun ve salbeklerin dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Köşebentler şemsenin ¼'ü büyüklüğünde olup kat'ı tekniğinde yapılmıştır.

Salbekli şemse ve köşebentlerin arası dış kapaklarda olduğu gibi ince kıvrım dallar üzerinde farklı biçimlerde ve farklı büyüklüklerde yapılmış hatayiler, goncalar, yapraklar, üç, dört ve beş yapraklı çiçeklerle lâke tekniğinde süslenmiştir. Burada farklı olarak süslemeler kırmızı deri üzerine altınla boyanarak yapılmış, üzerine lâk sürülmüştür.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kur'ân-ı Kerîm 255 a sayfasında 10 satır halinde yazılan ketebeye göre Maksûd Aliyy'ür-Rûmî kızı Fâtıma tarafından

14[299] Rabiulevvel 951/5 Haziran 1544 yılında yazılmıştır. Cildin kapaklarındaki genel tasarım ve üzerinde yer alan rumi, palmet, hatayi motiflerinin ağırlıkta olduğu süsleme kompozisyonu devrinin özelliklerini yansıtmaktadır. Bu sebeple cildin döneminden, orijinal olduğu söylenebilir. Kur'ân-ı Kerîm'in 246 b sayfasında Kânûnî Sultan Süleyman'ın veziri Rüstem Paşa tarafından Mevlâna Dergâhı'na vakfedildiğine dair 10 satırlık Arapça vakfiye yazılmıştır. Bu yazının üstüne ve altına ve 1 a sayfasına sülüs hattıyla "vakıf" yazılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm hattı, tezhibi ve cildiyle gerek bulunduğu koleksiyon, gerekse diğer koleksiyonlar arasında kaliteli ve ince işçiliğiyle önemli bir yere sahiptir. Günümüze ulaşan lâke tekniğinde yapılmış ciltlerin erken örneklerinden biri olmasıyla da ayrıca önem arzetmektedir.

Cildin kopan sertabı ve miklebi[300] son yıllarda yapılan restorasyon sırasında tekrar yerine takılmıştır. Ön dış kapakta lâke tekniğiyle süslenen bölümdeki altınların bir kısmı silinmiştir. Kapakların köşelerinde ve sırt kısmındaki bordürlerde deri kayıpları görülmektedir. Ön kapağın iç kısmında şemse ve köşebentlerde yer alan kat'ı bezemenin dökülerek bozulduğu gözlenirken, arka kapağın iç kısmı oldukça iyi durumdadır. Kitabın sayfaları da oldukça sağlam olmakla birlikte baş ve son kısımlardaki birkaç sayfanın dikiş kısımlarında kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir.

[299] Bu tarih A. Gölpınarlı'nın eserinde, muhtemelen matbaa hatası olarak, 4 şeklinde yer almaktadır. Doğrusu 14 olacaktır. Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazma …**, s.4

[300] Eser teşhirde olduğu için miklep ve sertabının eksik olan fotoğrafları temin edilememiştir.

Eser No: 20

Eser Adı: ENİSÜ'L-VÜZERA

Envanter No: 120

Fotoğraf No: 76-78

Müellif: Ca'fer Şerîf-i 'Âtîkî

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: Ramazan 952/Kasım-Aralık 1545

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: Ramazan 952/Kasım-Aralık 1545

Malzeme: Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Enisü'l-Vüzera adlı eser 17,5 x 11,6 cm. ölçülerinde olup, 80 varaktır[301]. Eser aharlı kâğıt üzerine fasıl ve kısımlar altın, metin kısmı siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 15 satır olarak yazılmıştır. 57 a ve 72 b arasındaki sayfalarda metin iki sütun halindedir. Kitabın 2 a ve 2 b sayfaları tezhiplidir. Sayfaların kenarları lacivert, siyah ve altınla cetvellenmiştir. Miklepsiz olarak düzenlenen cildin hem dış hem iç kapakları kahverengi deriyle kaplanmıştır. Şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, kâğıdı ve cildi yıpranmış durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi deriden yapılan cildin dış kapakları mülemma tekniğinde süslenmiştir. Ön ve arka dış kapakları aynı şekilde tezyîn edilen cildin dış kapaklarının ortasında salbekli oval birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında zencerekli cetveller yer almaktadır. Kapaklar dıştan ikişer sıra altın cetvel arasında yer alan altına boyanmış sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan mülemma şemseler dilimli ve oval biçimli olup, gömme tekniği ile yapılmıştır. Şemselerin yüzeyinde dikey eksenlerde hatayi, yatay eksenlerde dört yapraklı çiçeklerin sapları merkezde birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış, bu alanın ortasına ve kenarlarına dört yapraklı çiçekler yerleştirilmiştir. Ortadaki çiçekten çıkan dallar üzerinde yer alan dilimli

[301] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.169

rumiler hatayilerin ve dört yapraklı çiçeklerin etrafını çevreleyerek ortada kapalı form oluşturur. Bunların dışında kalan yüzeyler kıvrım dalların taşıdığı çiçekler, goncalar ve yapraklarla süslenmiştir. Şemselerin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilimlerin üzerine altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, altın tahrirle şemseye bağlanmıştır. Üç dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbekler hatayi motifiyle süslenmiştir. Salbeklerin etrafı şemsede olduğu gibi altınla tahrirlenip, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavislidir. Köşebentlerin yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı hatayi, rumi ve yapraklarla süslenmiştir. Etrafı altınla tahrirlenip, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Kahverengi deriden yapılan iç kapaklar kat'ı tekniğinde süslenmiştir. Her iki kapağın ortasında salbekli oval birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında zencerekli cetveller yer almaktadır. Kapaklar dıştan iki cetvel arasında yer alan altına boyanmış sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir.

Cildin her iki kapağının ortasında dilimli ve oval birer şemse bulunmaktadır. Şemse içerisindeki süsleme mavi renkli zemin üzerine siyah renkli derinin kesilmesiyle kat'ı tekniğinde uygulanmıştır. Şemselerin yüzeyi merkezde sapları birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış palmet motifleri ve etrafında kıvrım dalların taşıdığı rumilerle süslenmiştir. Şemselerin kenarları dışta ince, içte kalın olmak üzere iki sıra altın cetvelle tahrirlenmiş, dilimlerin üzerine altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemsenin hemen ucuna fırçayla boyanarak yapılmış stilize üç dilimli palmet şeklindedir.

Köşebentler şemsenin ¼'ünü kullanmak suretiyle kat'ı tekniğinde yapılmıştır. Yüzeyi mavi renkli zemin üzerine siyah renkli derinin kesilmesiyle oluşturulan rumi motiflerle süslenmiştir. Köşebentlerin etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, dilimlerin üzerine altın tığlar çekilmiştir. Köşebentlerin ucuna ve kapakların kenar ortalarına üçlü guruplar halinde altın tığlar çekilmiştir.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser 77 b sayfasında yer alan tarihe göre Ramazan 952/Kasım-Aralık 1545 yılında Vezir Muhammed Paşa için

yazılmıştır. Yazıldığı yer ve hatattı bilinmemektedir. Ancak A. Gölpınarlı eserin müellif hattı olabileceğini ileri sürmektedir[302]. Cildin dış ve iç kapakları üzerinde yer alan süslemeler incelendiğinde döneminden orijinal olduğu görülmektedir.

Kitabın 2 a sayfasında Mehmed Said Hemdem Çelebi'nin ve Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mührü bulunmaktadır.

Sırt kısmından tamir gören cildin kenarları yıpranmıştır. Kapakların kenarlarındaki cetvellerin bir bölümü silinmiştir. Arka iç kapaktaki sağ üst köşebent tamamen dökülmüştür. Kitabın bazı sayfalarında kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir. Sayfaların alt ve üst kısımlarında nem lekeleri, elle tutulan yerlerinde kir izleri görülmektedir.

[302] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.170

Eser No: 21

Eser Adı: ENBİYANAME

Envanter No: 131

Fotoğraf No: 79

Müellif: İbrahim eş-Şebesterî

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: Cemaziyelahir 953 / Temmuz-Ağustos 1546

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Koyu Kırmızı Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Enbiyaname 27,5 x 19 cm. ölçülerinde olup, 393 varaktır[303]. Eser aharlı kâğıt üzerine fasıl başları altın, kırmızı ve mavi, metin kısmı ise siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla 23 satır olarak yazılmıştır. Sayfa kenarları ve mısra araları 41 b ye kadar altın cetvellidir. 41 b den sonra cetvel çekilmememiştir. 1 b sayfası tezhiplidir. Cildin dış kapakları koyu kırmızı deriyle, iç kapakları açık yeşil renkli kâğıtla kaplanmıştır. Eserin şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, kâğıdı ve cildi biraz yıpranmış durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri[304]: Dış kısmı koyu kırmızı deriden yapılan kitap kapaklarının ortasında oval birer şemse yer almaktadır. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Kapaklar dışarıdan içeriye doğru iki sıra soğuk cetvel, bir sıra sarmal zencerek, bir sıra soğuk ve bir sıra altın cetvelle çerçevelenmektedir. Cildin köşeleri, uzun ve kısa kenarlarının ortaları üç altın nokta ile süslenmiştir. Köşebent düzenlemesine yer verilmemiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan soğuk şemseler dilimli ve oval biçimli olup, gömme tekniği ile yapılmıştır. Şemselerin yüzeyinde yatay ve dikey eksenlerdeki dört yapraklı çiçeklerin sapları merkezde birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmıştır. Bu kısım altınla boyanmıştır. Çapraz eksenlerden

[303] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.182
[304] Eser teşhirde olduğu için miklep ve sertabının eksik olan fotoğrafları temin edilememiştir.

çıkan dallar üzerinde yer alan dilimli rumiler dört yapraklı çiçeklerin etrafını çevreleyerek ortada kapalı bir form oluşturur. Kenarlardaki boşluklar kıvrım dalların taşıdığı goncalar ve yapraklarla süslenmiştir. Şemselerin etrafı bir sıra altın cetvelle tahrirlenmiştir.

Salbekler şemseye oranla biraz büyük olup, birbirine altın tahrirle bağlanmıştır. Beş dilimli palmet şeklindeki salbeklerin yüzeyinde irice birer hatayi motifi yer almaktadır. Motifin ortası altınla boyanmıştır. Etrafı şemsede olduğu gibi bir sıra altın cetvelle tahrirlenmiştir.

Sırt bölümü süslemesizdir.

İç kapaklar açık yeşil renkli kâğıtla kaplanmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır. Miklebin iç kısmı ise açık yeşil renkli deriyle kaplanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser ketebe kaydına göre Cemaziyelahir 953/Temmuz-Ağustos 1546 ayında yazılmıştır. Hattatı ve yazıldığı yer bilinmemektedir. Üzerindeki motifler incelendiğinde cildin döneminden orijinal olduğu söylenebilir. Ketebenin altındaki temellük (mülkiyet) kaydına göre eser, Cemaziyelula 965/Şubat-Mart 1558 tarihinde Husâm b. İlyas tarafından yirmi dinâr altına satın alınmıştır.

Cildin sırt bölümü kahverengi deriyle onarılmıştır. Ön kapakta deri kayıpları, renk değişimi, lekelenme ve kurt yenikleri görülmektedir. Kitabın bazı sayfalarında kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir. Ancak günümüzde yeni bir onarıma ihtiyaç vardır.

Eser No: 22

Eser Adı: CEVÂHİRU'T-TEFSÎR

Envanter No: 149

Fotoğraf No: 80-83

Müellif: Kemaleddin Hüseyin b. Aliyy'el-Kâşifî

Hattat: Maksud b. Abdülhalik el-Hâkî

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 23 Muharrem 954/1547-48

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 23 Muharrem 954/1547-48

Malzeme: Siyah ve Kırmızı Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Cevâhiru't-Tefsîr 34 x 24 cm. ölçülerinde olup, 597 varaktır[305]. Eser aharlı kâğıt üzerine ayetler ve besmeleler mavi mürekkep ve altın kullanılarak sülüs hattıyla, tefsîr kısmı siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla yazılmıştır. Her sayfa 25 satır olarak düzenlenmiştir. Kitabın 1 b ve 2 a sayfalarında serlevha tezhibi bulunmaktadır. Sayfa kenarları mavi, yeşil ve altın cetvellidir. Cildin dış kapakları siyah, iç kapakları kırmızı deriden yapılmıştır. Şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, cildi ve kâğıdı biraz yıpranmış durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları siyah deriden yapılan cilt mülemma tekniğinde süslenmiştir. Kapakların ortasında salbekli oval birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında kartuşlu bordürler ve zencerekli cetveller yer almaktadır. Kitabın miklebi ve sertabı bulunmamaktadır. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Dış kapaklar dıştan altın cetveller arasında yer alan altına boyanmış iki sıra sarmal zencerekli cetvel ve altın cetveller arasında yer alan kartuşlu bordürle çerçevelenmektedir. Dikdörtgen formlu ve uçları dilimli olarak yapılan kartuşlar karşılıklı olarak uzun kenarlara dört, kısa kenarlara iki ve köşelere birer adet gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Her bir kartuş yüzeyinin içerisine ikişer adet küçük bulut

[305] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.215

motifi yerleştirilmiştir. Bulutların aralarında kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar ve yapraklar bulunmaktadır. Kartuşların arası ortasında dört yapraklı çiçek bulunan dilimli küçük kartuşlarla birleştirilmiştir. Kartuşların etrafı altınla tahrirlenmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan gömme tekniğinde yapılmış şemseler dilimli ve oval biçimlidir. Şemselerin yüzeyi yatay ve dikey eksenlere yerleştirilen düğümlenmiş dört adet bulut motifiyle süslenmiştir. Zeminde ise merkezde sapları birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış iki adet hatayi motifi ile iki adet dört yapraklı çiçek ve ince kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, tomurcuklar ve yapraklar görülmektedir. Şemselerin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, birbirine altın tahrirle bağlanmıştır. Aralarında çizgi şeklinde bir ortabağ bulunmaktadır. Üç dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyi rumi bezemeden müteşekkildir. Etrafı kalınca tahrirlenmiş, aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavislidir. Köşebentlerin yüzeyine kıvrımlar yapan iki adet bulut motifi yerleştirilmiştir. Zeminde kıvrım dalların taşıdığı irili ufaklı çiçekler ve yapraklar görülmektedir. Etrafı şemsede olduğu gibi tahrirlenmiş, aralarına altın tığlar çekilmiştir. Tığlar köşebentlerin aralarında bulunan altın cetvellerin üzerinde de devam etmektedir.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

İç kapakları kırmızı deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kat‘ı tekniğinde süslenen kapakların ortasında salbekli birer şemse, köşelerinde köşebentler ve kenarlarında zencerekli cetveller yer almaktadır. Kapaklar dıştan birer sıra altın cetvel arasında yer alan sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir.

Cildin her iki kapağının ortasında dilimli, oval ve şişkin bir şemse yer almaktadır. Şemse içerisindeki süsleme mavi renkli zemin üzerine siyah renkli derinin kesilmesiyle kat‘ı tekniğinde uygulanmıştır. Şemseler üç dilimli palmet şeklinde sekiz paftaya ayrılmıştır. Bu paftaların ve şemsenin merkezinde yer alan dairenin zemini altınla boyanmıştır. Şemse içerisinde paftaları içine alacak şekilde bir daire çizilmiştir. Dairenin içinde yer alan yüzeylerin tamamı palmet ve rumilerle

süslenmiştir. Bu dairenin dışında şemse ucuna doğru oluşturulan üçgen alanın zemini de altınla boyanmış, üzeri rumi motifleriyle süslenmiştir. Bu iki cetvel arasındaki boşluk kıvrım dalların taşıdığı hatayiler ve yapraklarla süslenmiştir. Şemsenin etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, şemseye altın tahrirle birleştirilmiştir. Aralarında çizgi şeklinde bir ortabağ bulunmaktadır. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbekler kat'ı tekniğinde yapılmıştır. Yüzeyi mavi renkli zemin üzerine siyah renkli derinin kesilmesiyle elde edilen rumi süslemeden oluşmaktadır. Salbeklerin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Köşebentler şemsenin ¼'ü ve salbeklerin yarısını kullanmak suretiyle kat'ı tekniğinde yapılmıştır. Mavi renkli zemin üzerine siyah renkli derinin kesilmesiyle elde edilen rumi ve hatayi motifleri ile şemsedeki zemini altına boyanan paftaların dörtte biri bezeme kompozisyonunu oluşturmaktadır. Yarım salbeklerin yüzeyi de mavi renkli zemin üzerine siyah renkli derinin kesilmesiyle elde edilen rumilerle süslenmiştir. Köşebentlerin ve yarım salbeklerin etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. Tığlar köşebentlerin aralarında bulunan altın cetvellerin üzerinde de devam etmektedir.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser ketebe kaydına göre Maksud b. Abdülhalik el-Hâkî tarafından 23 Muharrem 954/1547-48 yılında yazılmıştır. Yazıldığı yer bilinmemektedir. Dış kapaklarındaki bulut tasarımlı süslemeler ve iç kapaklarındaki kat'ı süslemelerden yola çıkılarak cildin, döneminden orijinal olduğu söylenebilir. Kitabın 1 a sayfasında Mehmed Said Hemdem Çelebi'nin ve Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mühürleri bulunmaktadır. Kütüphanenin vakıf mührü muhtelif sayfalara basılmıştır. Kapakların iç kısmında kat'ı tekniğinde yapılan şemsenin tasarımı incelediğimiz koleksiyonda yer alan ve tarihi bilinmeyen 25 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm ve Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesi'nde yer alan 555 envanter numaralı ve 1762 tarihli "El-Makâmat"[306] adlı eserlerin şemseleriyle aynıdır.

[306] Yıldıray Özbek, **Age.,** s.206

Cilt sırt kısmından ve kapakların kenarlarından siyah deriyle tamir görmüştür. Dış kapaklarda lekelenmeler ve çizikler görülmektedir. Her iki iç kapağın şemsesinde yer alan kat'ı bezemenin bir kısmı dökülerek bozulmuştur. İç kapaklarda deri kayıpları mevcuttur. Kitabın bazı sayfalarında kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir. Sayfaların üst kısmında nem lekeleri görülmektedir.

Eser No: 23

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 1045

Fotoğraf No: 84-91

Müellif: -

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 19 Şaban 957/2 Eylül 1550

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 19 Şaban 957/2 Eylül 1550

Malzeme: Siyah ve Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 49,2 x 35 cm. ölçülerinde olup, 346 varaktır[307]. Kur'ân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine sure adları beyaz mürekkep kullanılarak sülüs hattıyla, diğer kısımlar siyah mürekkep kullanılarak muhakkak hattıyla yazılmıştır. Her sayfada 12 satır bulunmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'in 1 b ve 2 a sayfalarında serlevha tezhibi bulunmaktadır. Ancak bu tezhiplerin sonradan eklendiği görülmektedir. Sayfaların kenarları lacivert, altın, kırmızı ve yeşille cetvellenmiş, cetvellerin dışına bağımsız olarak aşir, humus ve secde gülleri yapılmıştır. Cildin dış kapakları siyah, iç kapakları kahverengi deridendir. Kur'ân-ı Kerîm'in şirazesi, sırt dikişi, kolonları, cildi ve kâğıdı sağlam durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları siyah deriden yapılan cilt, mülemma tekniğinde süslenmiştir. Cildin dış kapaklarının ortasında salbekli oval birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında zencerekli cetveller arasında bulunan yazılı bir bordür ve bitkisel süslemeli bir bordür bulunmaktadır. Cildin ön ve arka dış kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kapaklardaki süsleme kompozisyonu kalıpla iki seferde basılmıştır.

Dış kapaklar altına boyanmış sarmal zencerekli cetvellerin arasında bulunan ve yüzeyinde kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, çiçekler ve yaprakların bulunduğu

[307] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.229

ince bir bordürle çerçevelenmektedir. Bu bordürden sonra yine zencerekli cetveller arasında yer alan ve üzerinde sülüs hattıyla yazılmış bir hadis-i şerifin[308] bulunduğu daha kalın bir bordür görülmektedir.

Kapakların ortasındaki büyük dikdörtgen alanın içerisinde yer alan şemseler dilimli ve oval biçimlidir. Merkezde sapları birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış dört hatayi motifi bulunmaktadır. Çapraz eksenlerdeki dallar üzerinde yer alan dilimli rumiler hatayilerin etrafını çevreleyerek ortada kapalı form oluşturur. Dikey eksende rumilerin uçlarından çıkarak kesişen dallar üzerinde lotuslar görülürken, lotusun üzerinde kapalı formda olduğu gibi hatayiler ve hatayileri çevreleyen rumiler yer alır. Süsleme şemse uçlarında lotus motifi ile son bulur. Yatay eksende kesişen dallar üzerinde rumiler yer almaktadır. Bunların dışında kalan yüzeyler kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, rumiler, goncalar, irili ufaklı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir. Şemselerin etrafı tahrirlenmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, şemsenin hemen ucuna yerleştirilmiştir. Üç dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyi rumi süslemeden oluşmaktadır. Salbeklerin etrafı tahrirlenmiştir.

Köşebentler şemsenin ¼'ü büyüklüğünde olup, uçlarına yarım salbekler yerleştirilmiştir. Köşebentlerin yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı rumiler, hatayiler, çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir. Köşebentlerin etrafı tahrirlenmiştir.

Şemse ve köşebentlerin arasında oluşan yüzeyler mülemma tekniğinde süslenmiştir. Bu alanda yatay ve dikey eksenlerdeki birer tanesi düğümlenmiş, diğerleri ise serbest vaziyette bırakılmış bulut motifleri yer almaktadır. Bulutların aralarında kalan boşluklar kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar, irili ufaklı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme yer almamaktadır.

Sertap siyah deriyle tamir edildiğinden üzerinde herhangi bir süsleme görülmemektedir.

Miklepte dış kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır.

---

[308] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.229

Kahverengi deriden yapılan iç kapaklar kat‘ı ve mülemma tekniğinde süslenmiştir. Her iki kapağın ortasında salbekli birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında zencerekli cetveller ve cetvellerin arasında kartuşlar yer almaktadır.

Kapaklar dıştan sarmal zencerekli cetveller arasında yer alan iki sıra kartuşlu bordür ile çerçevelenmektedir. Dikdörtgen formlu ve uçları dilimli olarak yapılan dıştaki kartuşlar karşılıklı olarak uzun kenarlara beşer, kısa kenarlara üçer adet yerleştirilmiştir. Her bir kartuşun yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı palmet ve rumi motifleriyle kat‘ı tekniğinde süslenmiştir. Köşelere yerleştirilen dilimli daire şeklindeki küçük kartuşların yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı çiçeklerle süslenmiştir. Kartuşların tamamının zemini lacivert olup, motifler koyu kahverengi derinin kesilmesiyle elde edilmiştir. Sarmal zencerekli cetveller arasında yer alan iç kısımdaki ikinci bordürde bulunan kartuşlar dikdörtgen formlu ve uçları dilimli olarak yapılmıştır. Karşılıklı olarak uzun kenarlara dört, kısa kenarlara iki ve köşelere birer adet kartuş yerleştirilmiştir. Kartuşların yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar ve yapraklarla süslenmiştir. Kısa kenarlardaki iki kartuşun arasına rumilerle süslenen dilimli küçük kartuşlar yapılmıştır. İç kısımdaki bu kartuşlar mülemma tekniğindedir.

Kapakların ortasında dilimli, oval birer şemse yer almaktadır. Ancak şemselerin üzeri koyu kahverengi deriyle kapatıldığından üzerinde herhangi bir süsleme görülmemektedir[309].

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, şemseye yakın bir mesafede yapılmıştır. Üç dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyi lacivert renkli zemin üzerine koyu kahverengi derinin kesilmesiyle elde edilen rumi süslemeden oluşmaktadır.

Köşebentler şemsenin ¼’i ve salbeklerin yarısını kullanmak suretiyle kat‘ı tekniğinde yapılmıştır. Yüzeyde lacivert, koyu turuncu ve yeşil renkli zemin üzerine koyu kahverengi derinin kesilmesiyle elde edilen rumi ve palmet motiflerinden oluşan bir süsleme kompozisyonu bulunmaktadır. Köşebentlerin etrafı tahrirlenmiştir.

---

[309] Miklebin iç kısmında bulunan yarım şemse korunmuştur. Bu yarım şemseden yola çıkarak kapakların iç kısmında bulunan şemsenin de onun tamamlanmış hali olduğu söylenebilir.

Şemse ve köşebentlerin arasında oluşan yüzeyler dış kapaklarda olduğu gibi mülemma tekniğinde süslenmiştir. Aynı kompozisyonun kullanıldığı bu kısımdaki süslemeler kalıpla iki seferde basılmıştır.

Sertap yüzeyinde altın cetveller arasında yer alan tek sıra halinde yapılmış kartuşlu bir bordür bulunmaktadır. Dikdörtgen formlu ve uçları dilimli olarak yapılan dört adet kartuşun yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı palmet ve rumi motifleriyle süslenmiştir. Kat'ı tekniğinde yapılan süslemelerin zemini kahverengi, motifleri siyahtır.

Miklepte iç kapaklardaki süslemenin şemse ucundaki salbekler hariç ½'si uygulanmıştır. Burada şemsenin yüzeyindeki kat'ı süsleme korunabilmiştir.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kur'ân-ı Kerîm 345 a sayfasında bulunan ketebe kaydına göre 19 Şaban 957/2 Eylül 1550 yılında yazılmıştır. Hattatı bilinmemektedir. 345 b ve 346 a sayfalarındaki vakfiyeye göre Sultan II. Selim tarafından Karapınar Sultan Selim Camii'ne vakfedilmiştir. Vakfiyenin dördüncü satırının altında Sultan II. Selim'in tuğra şeklindeki mührü basılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in kapakları üzerinde bulunan süsleme kompozisyonuna bakıldığında kapakların döneminden orijinal olduğu görülmektedir.

Sırt, sertap ve kapakların kenarlarından kırmızı deriyle tamir gören cildin bir süre üzeri koruma amaçlı olarak bezle kaplanmış ancak bundan dolayı süslemeler daha çok zarar görmüştür. İç kapaklardaki şemseler deriyle kapatılmıştır. Köşebentler ve kartuşlardaki kat'ı süslemenin bir kısmı dökülerek bozulmuştur. Kitabın baş ve son sayfalarında kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir. Kur'ân-ı Kerîm 2007 yılında onarılmıştır.

Eser No: 24

Eser Adı: MESNEVÎ[310]

Envanter No: 58

Fotoğraf No: 92-93

Müellif: Mevlâna Celaleddin-i Rûmi

Hattat: Bâlî Dede b. Ali el-Konevî

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: Şaban 959/Ağustos 1552

Yazıldığı Yer: Konya **?**

Cildin Tarihi: Şaban 959/Ağustos 1552

Malzeme: Koyu Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Mesnevî 32,2 x 21 cm. ölçülerinde olup, 289 varaktır[311]. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları kırmızı, diğer kısımları siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla dört sütun halinde 25 satır olarak yazılmıştır. Sayfa kenarları ve sütun araları kırmızı mürekkeple cetvellenmiştir. Her cildin başlangıç sayfası tezhiplidir. Cildin dış kapakları koyu kahverengi, iç kapakları bordo renkli deriyle kaplanmıştır. Eserin şirazesi, sırt dikişi, kolonları ve kâğıt özellikleri iyi durumdadır ancak cildi yıpranmıştır.

Eserin Cilt Özellikleri: Koyu kahverengi deriden yapılan cildin kapaklarının ortasında salbekli oval birer şemse, kenarlarında cetveller yer almaktadır. Ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilen cilt, dıştan iki, içten bir sıra soğuk cetvel arasında yer alan altına boyanmış sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir.

Cildin ön ve arka kapağının ortasında yer alan alttan ayırma şemseler dilimli ve oval biçimlidir. Gömme tekniği ile yapılan şemselerin yüzeyinde dikey eksenlere birer adet bulut motifi yerleştirilmiştir. Bulutlar ilk olarak dikey eksenlerde daha sonra yatay eksenlerde düğümlenir. Şemsenin zemini kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, irili ufaklı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir. Etrafı altın tahrirli olup,

---

[310] Bu Mesnevî'in cildi Ayşe Budak'ın hazırlamış olduğu yüksek lisans tezinde incelenmiştir. Bkz. Ayşe Budak, **Agt.,** s.68-69

[311] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.66

dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. Ancak günümüzde bunların büyük bölümü silinmiştir.

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup, aralarında noktalardan oluşan bir ortabağ bulunmaktadır. Salbeklerin yüzeyinde birer hatayi motifi yer almaktadır.

Köşebentler en iç kısımdaki cetvellere paralel atılmış iki sıra soğuk cetvel ile üçgen yüzeyler şeklinde yapılmıştır.

Sertabın kenarları kapak kenarlarındaki zencerekli cetvelle çerçevelenmiş ve dikeyde üç bölüme ayrılmıştır. Her bölümün ortası ve köşeleri noktalarla süslenmiştir.

Miklepte kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır. Yalnız şemsesi dilimli bir damla şeklindedir. Şemse yüzeyi kıvrımdalların taşıdığı yapraklarla ve çiçeklerle süslenmiştir. Kenarları altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. Şemsenin ucuna üç soğuk nokta yerleştirilmiştir. Üçgen bölümün kenarlarına altın cetvel çekilmiştir.

Sırt bölümü süslemesizdir.

İç kapaklar bordo renkli deriyle kaplanmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser 287 b sayfasındaki ketebe kaydına göre Şaban 959/Ağustos 1552 tarihinde, Bâlî Dede b. Ali el-Konevî[312] tarafından yazılmıştır. Yazıldığı yer bilinmemektedir. Ancak hattatın Konyalı ve Mevlevî olması eserin Konya'da yazılmış, tezhiplenmiş ve ciltlenmiş olabileceğini düşündürmektedir. Cildin üzerindeki motifler incelendiğinde döneminden orijinal olduğu söylenebilir. Kitap, vakfiyesine göre, Mesnevî-hân Hoca Süleyman tarafından türbeye vakfedilmiştir.

Dış kapaklarda yer alan şemselerin bezeme kompozisyonu, incelediğimiz koleksiyonda yer alan ve tarihi bilinmemekle birlikte 16. yüzyıla atfettiğimiz 33 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm'in cildiyle benzerlik göstermektedir.

Cilt, sırt ve sertap kısmından onarım görmüştür. Ancak günümüzde yeni bir onarıma ihtiyacı olan cildin sertabı arka kapak ve miklepten ayrılmak üzeredir. Her iki kapakta çizikler, arka kapakta sürtünmeden kaynaklı aşınmalar mevcuttur.

---

[312] Z. Cihan Özsayıner, "Mevlevî Hattatlar", **IX. Vakıf Haftası Kitabı (Türk Vakıf Medeniyetinde Hz. Mevlânâ ve Mevlevîhânelerin Yeri Seminerleri), 2-4 Aralık 1991**, Ankara, 1992, s.125

Kitabın bazı sayfalarında kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir. Sayfaların bir kısmında lekelenmeler ve mürekkep dağılmaları görülmektedir.

Eser No: 25

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM[313]

Envanter No: 3

Fotoğraf No: 94-97

Müellif: -

Hattat: Seyyid Mîrekî b. Seyyid Ahmed eş-Şîrâzî

Müzehhib: Seyyid Mîrekî b. Seyyid Ahmed eş-Şîrâzî

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: Şaban 965/Haziran 1558

Yazıldığı Yer: Mekke

Cildin Tarihi: Şaban 965/Haziran 1558

Malzeme: Siyah ve Kırmızı Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 66,8 x 41,8 cm. ölçülerinde[314] olup, 344 varaktır. Kur'ân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine her sayfanın birinci ve on üçüncü satırı mavi mürekkep kullanılarak muhakkak hattıyla, yedinci satırı altın kullanılarak sülüs hattıyla, diğer satırlar ise siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 13 satır olarak yazılmıştır. Sure başları tezhipli zemin üzerine turuncu, beyaz, pembe ve mavi mürekkep kullanılarak sülüs hattıyla yazılmış, yazının kenarları siyah mürekkeple tahrirlenmiştir. Kitabın içinde sırasıyla zahriye, 1 b - 2 a (serlevha), 2 b, 169 b, 170 a sayfaları, hatim duası sayfası, sure başları ve vakıf kaydının bulunduğu sayfa tezhiplidir. Bütün sayfalarda koltuk tezhibi yer almaktadır. Her sayfanın kenarı lacivert mürekkep ve altınla cetvellenmiş, cetvellerin dışına bağımsız olarak aşir, humus, hizb ve cüz gülleri yapılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in dış kapakları siyah, iç kapakları kırmızı deridendir. Şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıt özellikleri ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Cildin dış kapakları siyah deriden yapılarak üzeri mülemma tekniğinde süslenmiştir. Dış kapakların ortasında salbekli oval birer şemse,

---

[313] Bu Kur'ân-ı Kerîm'in cildi Ayşe Budak'ın hazırlamış olduğu yüksek lisans tezinde incelenmiştir. Bkz. Ayşe Budak, **Agt.,** s.73-75

[314] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.4

köşelerinde köşebentler, kenarlarında zencerekli cetveller ve kartuşlu bir bordür yer almaktadır.

Ön ve arka kısımları aynı şekilde tezyin edilen kapaklar dıştan birer sıra altın cetvel arasında yer alan altına boyanmış sarmal S'lerden oluşan iki sıra zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir. Bu zencereklerden sonra kartuşlu bir bordür yer alır. İki altın cetvel arasında dikdörtgen formlu ve uçları dilimli olarak yapılan kartuşlar karşılıklı olarak uzun kenarlara ve köşelere birer adet gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Her bir kartuş yüzeyinin içerisine ortadaki düğümlenmiş, kenarlardaki ise serbest vaziyette bırakılmış üçer adet bulut motifi yerleştirilmiştir. Bulutların aralarında kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar ve yapraklar mevcuttur. Kartuşların arasında üzeri bitkisel bir kompozisyonla süslenmiş dilimli küçük kartuşlar bulunmaktadır. Kartuşların tamamının etrafı altınla bir sıra tahrirlenmiş, dilim aralarına tığlar çekilmiştir. Bu bordürün ardından dıştaki zencerekli cetvelin aynısı bir kez daha tekrarlanmıştır.

Cildin her iki kapağının ortasında dilimli ve oval biçimli birer şemse yer almaktadır. Şemse yüzeyinin merkezine sapları birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış dört hatayi motifi yerleştirilmiştir. Çapraz eksenlerdeki dallar üzerinde yer alan dilimli rumiler hatayilerin etrafını çevreleyerek ortada kapalı form oluşturur. Dikey eksende rumilerin uçlarından çıkarak kesişen dallar üzerinde hatayiler, merkezdeki hatayilerin tepesinden çıkan dallar üzerinde ise rumilerle devam eden bezeme şemse uçlarında hatayi motifi ile son bulur. Yatay eksende kesişen dallar üzerinde de hatayi ve rumi motifleri devam etmektedir. Bunların dışında kalan yüzeyler kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar, irili ufaklı dört, beş ve altı yapraklı çiçeklerle bezenmiştir. Şemse etrafı kalınca tahrirlenmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, birbirine iri birer gülbezekle bağlanmıştır. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyi merkezde yer alan bir hatayi, hatayiyi iki yanda çerçeveleyen rumiler ve rumilerin birleştiği noktada üç dilimli palmet motifi ile süslenmiştir. Hatayinin tepesinden çıkan kıvrım dallar üzerinde goncalar ve yapraklar görülmektedir. Etrafı şemsede olduğu gibi kalınca tahrirlenmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır. Uçlarına ise salbeklerin yarısı yerleştirilmiştir. Köşebentlerin yüzeyinde kıvrım dalların taşıdığı

rumiler, hatayiler, yapraklar, üç, dört ve beş yapraklı çiçekler görülmektedir. Etrafı tahrirlenmiştir.

Şemse ve köşebentlerin arasına dikey ve yatay eksendeki birer tanesi düğümlenmiş, diğerleri ise serbest vaziyette bırakılmış bulut motifleri işlenmiştir. Bulutların aralarında kalan boşluklar kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, yapraklar, dört ve beş yapraklı çiçeklerle süslenmiştir.

Her iki kapakta ve miklepte şemse ve köşebentlerinde içinde bulunduğu dikdörtgen bölümdeki süslemeler kalıpla basılmıştır. Kalıp yarım olup iki seferde uygulanmıştır.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertabın etrafı altına boyanmış sarmal S'lerden oluşan zencerekli bir cetvelle çerçevelenmiş ve yatayda beş parçaya bölünmüştür. Her parçanın içi bir sıra altın cetvelle çevrilmiştir. Tam ortada uçları dilimli bir kartuş içerisine kabartma tekniğinde sülüs yazıyla "Lâ yemessuhû ille'l-mutahharûn" ayeti kerimesi (Vakıa Suresi 79. ayet)[315] yazılmış, yazı ve zemin tamamen altına boyanmıştır.

Miklepte, dış kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır.

İç kapaklar kırmızı deriyle kaplanarak kat'ı tekniğinde süslenmiştir. Her iki kapağın ortasında salbekli birer şemse, köşelerinde köşebentler ve kenarlarında zencerekli cetveller arasında yer alan kartuşlu bir bordür bulunmaktadır.

Kapaklar altına boyanmış birer sıra sarmal zencerekli cetvel arasında bulunan kartuşlu bir bordürle çerçevelenmektedir. Bu bordürde karşılıklı olarak uzun kenarlara üç, kısa kenarlara iki adet dikdörtgen formlu ve uçları dilimli olarak yapılmış kartuş yerleştirilmiştir. Kartuşların yüzeyindeki süslemeler, sarı renkli zemin üzerine siyah renkli derinin kesilmesiyle elde edilen rumi ve palmet motiflerinden müteşekkildir. Kartuşların arası, yine rumilerle süslenmiş dilimli küçük kartuşlarla birleştirilmiştir. Bu küçük kartuşların zemini mavi, süslemeleri altın rengindedir. Bütün kartuşların etrafı altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına tığlar çekilmiştir.

İç kapakların ortasında biraz irice yapılmış dilimli ve oval birer şemse bulunmaktadır. Şemselerin içerisindeki süsleme altın zemin üzerine siyah renkli

[315] Süleyman Ateş, **Age.**, s.536

derinin kesilmesiyle kat‘ı tekniğinde uygulanmıştır. Şemse yüzeyi altın cetvellerle geometrik paftalara ayrılmıştır. Her bir geometrik paftanın içerisinde rumi ve palmetlerden oluşan girift bir bezeme mevcuttur. Şemsenin kenarlarında kalan boşluklar ise dikey eksenlerde düğüm yapan yatay eksenlerde ise serbest vaziyette bırakılmış bulut motifleri ile süslenmiştir. Şemsenin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına üç küçük noktadan oluşan altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemseye oranla biraz küçük olup, birbirine kenarlarında ikişer noktanın bulunduğu altın tahrirle bağlanmıştır. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyi sarı renkli zemin üzerine siyah renkli derinin kesilmesiyle elde edilen girift bir rumi bezemeden müteşekkildir. Etrafı şemsede olduğu gibi altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına tığlar çekilmiştir.

Köşebentler şemsenin ¼’ü ve salbeklerin yarısı kullanılmak suretiyle kat‘ı tekniğinde yapılmıştır. Sarı renkli zemin üzerine siyah renkli derinin kesilmesiyle elde edilen rumi ve bulut motifleri ile şemsedeki altın cetvellerle oluşturulan geometrik paftaların dörtte biri bezeme kompozisyonunu oluşturmaktadır. Etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına tığlar çekilmiştir.

Sertap altın cetveller arasında bulunan sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmiş ve yatayda üç parçaya bölünmüştür. Her parçanın köşelerine ve aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Miklebin iç kısmında iç kapaklarda yer alan süslemenin ½’si uygulanmıştır. Üçgen bölümün kenarlarına iki sıra altın cetvel çekilmiştir.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kur’ân-ı Kerîm 344 a sayfasında yer alan ketebe kaydına göre Seyyid Mîrekî b. Seyyid Ahmed eş-Şîrâzî tarafından Şaban 965/Haziran 1558 yılında Mekke’de yazılmış ve tezhiplenmiştir. Şirazlı bir hattat tarafından yazılan ve tezhiplenen Kur’ân-ı Kerîm’in cildinin yine Şirazlı bir mücellit tarafından yapılmış olması muhtemeldir. Kur’ân-ı Kerîm’in 344 b sayfasında Kânûnî Sultan Süleyman’ın veziri Rüstem Paşa tarafından Mevlâna Dergâhı’na vakfedildiğine dair 13 satırlık Arapça vakfiye yazılıdır. Bu yazının üstüne, altına ve yanına zahriye ve serlevha sayfalarında olduğu gibi sülüs hattıyla “vakıf” yazılmıştır.

Cilt oldukça sağlam durumdadır. Dış kapaklarda herhangi bir problem görülmemektedir. Ön kapağın ve miklebin iç kısmında ise bazı noktalarda kat‘ı

bezemenin dökülerek bozulduğu gözlenmektedir. Kitabın sayfaları da oldukça sağlam olmakla birlikte baş kısımlardaki birkaç sayfada basit kâğıt onarımları gerçekleştirilmiştir.

Kapakların süsleme özelliklerine bakıldığında çalışmamızda yer alan 1 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm'le benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Eser No: 26

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 10

Fotoğraf No: 98

Müellif: -

Hattat: Hüseyin b. Hasan

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: Ramazan 965/Haziran-Temmuz 1558

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: Ramazan 965/Haziran-Temmuz 1558

Malzeme: Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 26,4 x 17 cm. ölçülerinde[316] olup, 448 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine sure başları altın yaldız kullanılarak sülüs hattıyla, diğer satırlar ise siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla dokuz satır olarak yazılmıştır. Satırların altında, üzerinde ve sayfa kenarlarında Türkçe meâli yer almaktadır. 1 b ve 2 a sayfaları serlevha tezhiplidir. Sayfa kenarları altın cetvellidir. Kur'ân-ı Kerîm'in dış kapakları kahverengi deriyle, iç kapakları karton kâğıtla kaplanmıştır. Şirazesi, sırt dikişi, kolonları ve kâğıdı iyi durumda olan eserin cildi biraz yıpranmıştır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları kahverengi deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kapakların ortasında salbekli oval birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında ise cetveller yer almaktadır. Eser, dıştan altın cetveller arasında yer alan bir sıra altın sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan alttan ayırma bezemeli şemseler dilimli ve oval biçimli olup gömme tekniğinde yapılmıştır. Şemse içerisindeki bezeme kompozisyonu yatay eksende düzenlenmiştir. Şemse yüzeyi ince kıvrım dallar ve dalların taşıdığı hatayiler, goncalar ve uçları kıvrık hançeri saz yaprakları ile süslenmiştir.

---

[316] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.10

Salbekler yıldız biçimli çivilerin basılmasıyla baklava dilimi biçimli olarak şemseye oranla biraz küçük bir biçimde yapılmıştır.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır. Köşebentlerin yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar ve saz yaprakları ile süslenmiştir. Köşebentlerin etrafı tahrirlenmiş ve dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. Ancak tahrir ve tığlar büyük ölçüde silinmiştir.

Sertap sarmal zencerekli cetvelle dikeyde iki bölüme ayrılmış ve her iki bölümün ortasına altınla altı noktadan yapılmış birer çiçek yerleştirilmiştir. Ancak alt kısımdaki süsleme silinmiştir.

Miklepte kapaklarda yer alan bezemenin ½'si uygulanmıştır. Yalnız şemsesi dilimli daire şeklindedir. Şemse yüzeyinde hatayiler, goncalar ve saz yaprakları yer almaktadır. Şemsenin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Sırt bölümü süslemesizdir.

İç kapaklar pembe, miklebin içi ise krem renkli karton kâğıtla kaplanmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kur'ân-ı Kerîm 448 b sayfasındaki mevcut ketebe kaydına göre Ramazan 965/Haziran-Temmuz 1558 tarihinde Hüseyin b. Hasan tarafından yazılmıştır. Ancak A.Gölpınarlı ketebenin metnin yazısından ve mürekkebinden farklı olması, ayrıca ketebenin metinden ayrı bir sayfaya yazılması sebebiyle Kurân-ı Kerîm'in hattatının belli olmadığını ileri sürmektedir[317]. Kur'ân-ı Kerîm'in kapakları üzerinde bulunan saz üslûbundaki kompozisyon ketebede yer alan tarihle uyumlu görünmektedir. Bu sebeple Kur'ân-ı Kerîm'in döneminden orijinal olduğu söylenebilir. Ketebenin altında yer alan vakfiyeye göre Kur'ân-ı Kerîm İsmihan Sultan adına vezir Sinan Paşa tarafından 994/1585-86 yılında Mevlâna Dergâhı'na vakfedilmiştir.

Sırt kısmından daha önce onarım gören cildin sertabı da yıpranmaya başlamıştır. Deride lekelenmeler ve şemse etrafında renk değişimi gözlenmektedir. Arka kapağın köşebent ve şemsesinde altın kayıpları görülmektedir. Kitabın bazı sayfaları kabaca onarılmıştır. Sayfalarda nem izleri ve yer yer lekeler mevcuttur.

---

[317] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.10

Eser No: 27

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM[318]

Envanter No: 1

Fotoğraf No: 99-102

Müellif: -

Hattat: Abdülkâdir el-Hüseynî

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Koyu ve Açık Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 43 x 27,5 cm. ölçülerinde[319] olup, 367 varaktır. Kur'ân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine her sayfanın birinci ve on üçüncü satırları altın, yedinci satırları mavi mürekkep kullanılarak muhakkak hattıyla, diğer satırları ise siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 13 satır olarak yazılmıştır. Sure başları altın kullanılarak sülüs hattıyla yazılmış, yazının kenarları siyah mürekkeple tahrirlenmiştir. Kur'ân-ı Kerîm de sırasıyla vakıf kaydının bulunduğu sayfa, zahriye sayfası, 1 b - 2 a (serlevha), 2 b ve 4 a sayfaları, hatim duası sayfası ve sure başları tezhiplidir. Ayrıca sayfa kenarları altın cetvelli olup, cetvellerin dışında bağımsız olarak yapılmış aşir ve humus gülleri yer almaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'in dış kapakları koyu kahverengi, iç kapakları açık kahverengi deridendir. Şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları koyu kahverengi deriyle kaplanan cildin ön ve arka kısımları aynı şekilde tezyin edilmiştir. Cildin her iki dış kapağının ortasında salbekli şemseler, köşelerinde köşebentler, kenarlarında kartuşlu bordürler ve zencerekli cetveller yer almaktadır. Mülemma tekniğinde yapılan dış kapaklardaki süslemelerin, kartuşlu bordür hariç, tümü kalıpla iki seferde basılmıştır.

---

[318] Bu Kur'ân-ı Kerîm'in cildi Ayşe Budak'ın hazırlamış olduğu yüksek lisans tezinde incelenmiştir. Bkz. Ayşe Budak, **Agt.,** s.123-125

[319] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.1

Dış kapaklar dıştan bir sıra altın cetvel, dıştaki kalın içteki ince olmak üzere iki sıra altın sarmal zencerek ve bir sıra kartuşlu bordürle çerçevelenmektedir. Cildin kısa kenarlarında kartuşlu bordürden sonra dıştaki kalın içteki ince olmak üzere iki sıra altın sarmal zencerek tekrar edilmiştir. Uzun kenarlara ise bir sıra altın cetvel çekilmiştir. Kartuşlu bordür tek sıra halinde dikdörtgen formlu ve uçları dilimli olarak yapılmıştır. Karşılıklı olarak uzun kenarlara beş, kısa kenarlara üç ve köşelere birer adet kartuş yerleştirilmiştir. Köşelerde bulunanlarda dâhil olmak üzere her bir kartuşun yüzeyinde kıvrımlar yapan ikişer adet bulut motifi bulunmaktadır. Zemin ise kıvrım dalların taşıdığı beş yapraklı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir.

Kapakların ortasında yer alan şemseler dilimli ve oval biçimlidir. Şemse yüzeyinin merkezinde ince dallar birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış ve dikey eksenlerde birleşme noktalarına birer adet palmet yerleştirilmiştir. Yatay ve dikey eksenlerde dört adet düğüm yapan, boşluklarda ise serbest vaziyette bırakılmış bulut motifleri bulunmaktadır. Bunların dışında kalan yüzeyler kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, rumiler, irili ufaklı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, aralarında beş yapraklı çiçek şeklinde bir ortabağ bulunmaktadır. Üç dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyinde birer hatayi motifi ve ince dalların taşıdığı yapraklar bulunmaktadır. Salbeklerin etrafı kalınca tahrirlenmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olup, yüzeyi bulutlar, kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, rumiler, çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir.

Şemse ve köşebentlerin arasında oluşan yüzeyler de mülemma tekniğinde süslenmiştir. Bu alanda yatay ve dikey eksenlerdeki birer tanesi düğümlenmiş, diğerleri ise serbest vaziyette bırakılmış çok sayıda bulut motifi yer almaktadır. Bulutların aralarında kalan boşluklar kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, irili ufaklı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme yoktur.

Miklebin dış kısmında, dış kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır.

İç kapaklar açık kahverengi deriyle kaplanarak kat'ı ve mülemma tekniğinde süslenmiştir. Aynı şekilde tezyin edilen her iki kapağın ortasında salbekli birer

şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında kartuşlu bordürler ve zencerekli cetveller yer almaktadır.

İç kapaklar dıştan bir sıra altın cetvel, sarmal zencerekler ve altın cetveller arasında yer alan iki sıra kartuşlu bordürle çerçevelenmektedir. Dıştaki bordür dikdörtgen formlu ve uçları dilimli olarak yapılmıştır. Karşılıklı olarak uzun kenarlara altı adet, kısa kenarlara üç adet ve köşelere birer adet kartuş yerleştirilmiştir. Her bir kartuşun yüzeyi palmet ve rumi motifleriyle süslenmiştir. Süslemeler mavi ve yeşil zemin üzerine kahverengi derinin kesilmesiyle kat'ı tekniğinde yapılmıştır. Motifler altına boyanmıştır. İki cetvel arasında yer alan içteki bordür ise mülemma tekniğindedir. Dikdörtgen formlu ve uçları dilimli olarak yapılan kartuşlar karşılıklı olarak uzun kenarlara beş, kısa kenarlara iki ve köşelere birer adet gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Köşelerde bulunanlarda dâhil olmak üzere her bir kartuşun yüzeyine ikişer adet bulut motifi ile kıvrım dalların taşıdığı bitkisel motifler yerleştirilmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında, oval ve şişkin birer şemse yer almaktadır. Şemse içerisindeki bezeme mavi renkli zemin üzerine kahverengi derinin kesilmesiyle kat'ı tekniğinde uygulanmıştır. Şemse yüzeyi geometrik paftalara ayrılmış, paftaların üzeri altına boyanmıştır. Ortada sekiz yapraklı bir çiçek, kenarlarında içe ve dışa doğru ters vaziyette bakan yarım daireler, yarım dairelerin içerisinde yer alan üç dilimli palmetler ve çapraz eksenlerde küçük daireler görülmektedir. Sekiz yapraklı çiçek şeklindeki paftanın içerisinde 16 kollu yıldız, yıldızın uçlarında lotuslar, kıvrım dalların taşıdığı rumiler yer almaktadır. Diğer paftaların yüzeyi de girift bir şekilde rumi motifleriyle süslenmiştir.

Salbekler şemseye oranla biraz küçük olup, şemseyle aralarında beş yapraklı çiçek şeklinde bir ortabağ bulunmaktadır. Oval biçimli salbekler kat'ı tekniğinde yapılmıştır. Yüzeyi mavi renkli zemin üzerine kahverengi derinin kesilmesiyle elde edilen rumî bezemeden müteşekkildir.

Köşebentler şemsenin ¼'ü ve salbeklerin yarısını kullanmak suretiyle kat'ı tekniğinde yapılmıştır. Mavi renkli zemin üzerine kahverengi derinin kesilmesiyle elde edilen palmet, rumi ve lotus motifleri ile şemsedeki altına boyanan paftaların dörtte biri, bezeme kompozisyonunu oluşturmaktadır. Yarım salbeklerin yüzeyi de mavi renkli zemin üzerine kahverengi derinin kesilmesiyle elde edilen rumi

bezemeden müteşekkildir. Köşebentlerin ve yarım salbeklerin etrafı altın cetvelle kalınca tahrirlenmiştir.

Şemse ve köşebentlerin arasında oluşan yüzeyler dış kapaklarda olduğu gibi mülemma tekniğinde süslenmiştir. Bu alanda dikey eksenlerdeki birer tanesi düğümlenmiş, diğerleri serbest vaziyette bırakılmış bulut motifleri ile kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, çiçekler ve yapraklar mevcuttur. Bu kısımdaki süslemeler kalıpla iki seferde basılmıştır.

Sertap yüzeyinde, iki sıra altın cetvel arasında, dikdörtgen formlu, uçları dilimli kartuşlu bir bordür bulunmaktadır. Burada bulunan yedi adet kartuşun yüzeyi palmet ve rumi motifleriyle süslenmiştir. Bezemeler mavi renkli zemin üzerine kahverengi derinin kesilmesiyle kat'ı tekniğinde yapılmış, motifler altına boyanmıştır. Kısa kenarlarda iki cetvel arasında sarmal zencerekler yer almaktadır.

Miklebin iç kısmında iç kapaklarda yer alan süslemenin şemse ucundaki salbekler hariç ½'si uygulanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kur'ân-ı Kerîm 362 a sayfasında bulunan ketebe kaydına göre Hattat Abdülkadir el-Hüseynî tarafından yazılmıştır. Ancak bu kayıtta yazıldığı yer ve tarih belirtilmemiştir. Sadece Kur'ân nüshaları istinsah ettiği belirtilen ünlü Şiraz Hattatı Abdülkadir Hüseynî'ye ait olduğu saptanan sekiz adet Kur'ân-ı Kerîm nüshasından ikisi Topkapı Sarayı Müzesi, ikisi Türk İslam Eserleri Müzesi'nde olmak üzere dördü İstanbul da, ikisi Londra'da ve ikisi de Meşhed'de yer almaktadır[320]. Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma Eserler Kütüphanesi'nde bulunan 1 envanter numaralı incelediğimiz bu Kur'ân-ı Kerîm de Abdülkadir Hüseynî'ye ait dokuzuncu Kur'ân'dır[321]. Kur'ân-ı Kerîm, Kanuni Sultan Süleyman dönemi Sadrazamı olan Rüstem Paşa tarafından Mevlâna Dergâhı'na vakfedilmiştir. Rüstem Paşa 968/1561 de vefat ettiğinden[322] eserin bu tarihlerden önce yazılmış ve ciltlenmiş olması gerekir. A. Gölpınarlı eserin, yazısı, tezhibi ve cildinden yola çıkarak, Kanûni'nin İran seferinden elde edilmiş olabileceğini ileri

[320] Lâle Uluç, **Türkmen Valiler Şirazlı Ustalar Osmanlı Okurlar XVI. Yüzyıl Şiraz El Yazmaları**, İstanbul, 2006, s.370
[321] Ayşe Budak, **Agt.,** s.123-125
[322] Rüstem Paşa'nın hayatı hakkında bkz. Erhan Afyoncu, "Rüstem Paşa", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C:35, İstanbul, 2008, s.289

sürer[323]. Ketebesinde herhangi bir tarih bulunmadığı için hangi tarihte yazıldığı bilinmeyen eser, iç kapaklarında bulunan kat'ı süsleme ve altın cetvelli geometrik tasarımı bakımından 1550'ler de ortaya çıkan Şiraz el yazmalarının iç kapak düzeniyle büyük benzerlik göstermesi[324] ve hattatının da Şirazlı Abdülkadir el-Hüseynî olması sebebiyle, Ayşin Yoltar Yıldırım ve Ayşe Budak'ın da belirttiği gibi 16. yüzyıl ortalarına, Şiraz bölgesine tarihlendirilebilir[325].

Cilt, dış ve iç kapaklarında yer alan süslemeleri bakımından değerlendirildiğinde, incelediğimiz koleksiyonda yer alan 1191 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm ve İhtisas Kütüphanesi'nde yer alan 3748 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm'le basit ayrıntılar dışında büyük benzerlik göstermektedir.

[323] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.3
[324] Lâle Uluç, **Age.,** s.189
[325] Ayşin Yoltar Yıdırım, **Agm.,** s.375; Ayşe Budak, **Agt.,** s.125

Eser No: 28

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM[326]

Envanter No: 1191

Fotoğraf No: 103-107

Müellif: -

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Siyah ve Açık Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 37,7 x 24,7 cm. ölçülerinde olup, 503 varaktır[327]. Kur'ân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine her sayfanın birinci ve 11. satırları altın kullanılarak sülüs hattıyla, altıncı satırları 26 b sayfasına kadar altın, buradan itibaren mavi mürekkep kullanılarak muhakkak hattıyla, diğer satırlar ise siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla yazılmıştır. 30 a sayfasından itibaren yazı değişmiş bir ve 11. satırlarda muhakkak hattıyla yazılmıştır. Nesihle yazılan bölümlerin zemini zerefşan tekniğinde süslenmiştir. Altınla yazılan yazıların kenarları siyah mürekkeple tahrirlenmiştir. Sure başları ise tezhipli zemin üzerine altın ve beyaz mürekkep kullanılarak sülüs hattıyla yazılmıştır. Bütün sayfalarda koltuk tezhibi bulunmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'in 5 a sayfasına kadar olan baş kısımları ve son üç sayfası yeniden yazılmıştır. Sayfaların kenarları lacivert, altın, kırmızı ve yeşille cetvellenmiş, cetvellerin dışına bağımsız olarak hizb, nısf ve secde gülleri yapılmıştır. Ancak yazılar güllerin içine değil dışına yazılmıştır. Cildin dış kapakları siyah, iç kapakları açık kahverengi deriden yapılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm günümüzde sağlam durumdadır.

---

[326] Bu Kur'ân-ı Kerîm'in cildi Ayşe Budak'ın hazırlamış olduğu yüksek lisans tezinde incelenmiştir. Bkz. Ayşe Budak, **Agt.,** s.131-132

[327] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.254

Eserin Cilt Özellikleri[328]**:** Dış kapakları siyah deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kapakların ortasında salbekli oval birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında bir sıra kartuşlu bordür bulunmaktadır. Kapaklardaki süsleme kompozisyonu kalıpla iki seferde basılmış ve süslemelerin tamamı mülemma tekniğinde yapılmıştır.

Dış kapaklar dıştan birer sıra altın cetvel arasında yer alan sarmal zencerekli bordür ile altın cetveller arasında yer alan kartuşlu bordür tarafından çerçevelenmektedir. Kartuşlu bordür tek sıra halinde dikdörtgen formlu ve uçları dilimli olarak yapılmıştır. Karşılıklı olarak uzun kenarlara dört, kısa kenarlara iki ve köşelere birer adet kartuş yerleştirilmiştir. Köşelerde bulunanlarda dâhil olmak üzere her bir kartuşun yüzeyine kıvrımlar yapan ikişer adet bulut motifi yerleştirilmiştir. Zemin, kıvrım dalların taşıdığı beş yapraklı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir. Uzun ve kısa kenarlardaki kartuşların ortasına kısa kenarları içe doğru çekişmiş küçük birer kartuş yerleştirilmiştir. Bu kartuşların yüzeyi ise fiyonk şeklinde düğümlenmiş birer bulut motifi ve ince dalların taşıdığı yapraklarla süslenmiştir.

Kapakların ortasındaki şemseler dilimli ve oval biçimlidir. Şemse yüzeyinin merkezinde ince dallar birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış ve dikey eksenlerde birleşme noktalarına birer adet palmet yerleştirilmiştir. Yatayda ve dikeyde dört adet düğüm yapan, boşluklarda ise serbest vaziyette bırakılmış bulut motifleri bulunmaktadır. Bunların dışında kalan yüzeyler kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, rumiler, irili ufaklı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, aralarında beş yapraklı çiçek şeklinde bir ortabağ bulunmaktadır. Üç dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyinde birer hatayi motifi ve ince dalların taşıdığı yapraklar bulunmaktadır.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır. Köşebentlerin yüzeyi bulutlar, kıvrım dalların taşıdığı, hatayiler, rumiler, çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir.

Şemse ve köşebentlerin arasında oluşan yüzeyler mülemma tekniğinde süslenmiştir. Bu alanda yatay ve dikey eksenlerdeki birer tanesi düğümlenmiş,

[328] Cildin onarım sonrasında miklebinin ve sertabının fotoğrafı temin edilememiştir.

diğerleri ise serbest vaziyette bırakılmış çok sayıda bulut motifi yer almaktadır. Bulutların aralarında kalan boşluklarda kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, irili ufaklı çiçekler ve yapraklar bulunmaktadır.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Açık kahverengi deriden yapılan iç kapaklar kat'ı ve mülemma tekniğinde süslenmiştir. Aynı şekilde tezyîn edilen her iki kapağın ortasında salbekli birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında zencerekli cetveller ve kartuşlar yer almaktadır.

Kapaklar dıştan düz altın cetveller arasında yer alan sarmal zencerekli bir cetvel ve yine altın cetveller arasında yer alan iki sıra halinde kartuşlu bordür ile çerçevelenmektedir. Dıştaki kartuşlu bordür dikdörtgen formlu ve uçları yarım daire biçimli olarak yapılmıştır. Karşılıklı olarak uzun kenarlara altı adet, kısa kenarlara dört adet kartuş yerleştirilmiştir. Her bir kartuşun yüzeyi palmet ve rumi motifleriyle süslenmiştir. Süslemeler mavi zemin üzerine kahverengi derinin kesilmesiyle kat'ı tekniğinde yapılmıştır. Motifler altına boyanmıştır. Kartuşların arası sapları merkezde baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış dört adet palmet motifiyle süslenmiş daire biçimli küçük kartuşlarla birleştirilmiştir. Kartuşların tamamının etrafı altın cetvelle tahrirlenmiştir. İki cetvel arasında yer alan içteki bordür ise mülemma tekniğindedir. Dikdörtgen formlu ve uçları dilimli olarak yapılan kartuşlar karşılıklı olarak uzun kenarlara beş, kısa kenarlara iki ve köşelere birer adet gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Kartuşların yüzeyi, ortada beş yapraklı çiçekten çıkan ve çiçeğin iki yanında bulunan kıvrım dalların taşıdığı hatayiler ve yapraklarla süslenmiştir.

Cildin her iki iç kapağının ortasında, oval ve şişkin birer şemse yer almaktadır. Şemselerin içerisindeki bezeme mavi renkli zemin üzerine kahverengi derinin kesilmesiyle kat'ı tekniğinde uygulanmıştır. Şemse yüzeyi geometrik paftalara ayrılmış, paftaların üzeri altına boyanmıştır. Ortada sekiz yapraklı bir çiçek, kenarlarında içe ve dışa doğru ters vaziyette bakan yarım daireler, yarım dairelerin içerisinde yer alan üç dilimli palmetler ve çapraz eksenlerde küçük daireler görülmektedir. Sekiz yapraklı çiçek şeklindeki paftanın içerisinde 16 kollu yıldız, yıldızın uçlarında lotuslar, kıvrım dalların taşıdığı rumîler ve palmetler yer

almaktadır. Diğer paftaların yüzeyi de girift bir şekilde palmet ve rumi motifleriyle süslenmiştir.

Salbekler şemseye oranla biraz küçük olup, şemseyle aralarında altı yapraklı çiçek şeklinde bir ortabağ bulunmaktadır. Oval biçimli salbekler kat'ı tekniğinde yapılmıştır. Yüzeyi mavi renkli zemin üzerine kahverengi derinin kesilmesiyle elde edilen rumi süslemeden oluşmaktadır.

Köşebentler şemsenin ¼'ü ve salbeklerin yarısını kullanmak suretiyle kat'ı tekniğinde yapılmıştır. Mavi renkli zemin üzerine kahverengi derinin kesilmesiyle elde edilen rumi ve hatayi motifleri ile şemsedeki altına boyanan paftaların dörtte biri kompozisyonu oluşturmaktadır. Yarım salbeklerin yüzeyi de mavi renkli zemin üzerine kahverengi derinin kesilmesiyle elde edilen rumi süslemeden oluşmaktadır.

Şemse ve köşebentlerin arasında oluşan yüzeyler dış kapaklarda olduğu gibi mülemma tekniğinde süslenmiştir. Burada farklı olarak kabartma şeklindeki çiçekler turuncu ve maviye boyanmıştır. Bu kısımdaki süslemeler kalıpla iki seferde basılmıştır.

Miklebin iç kısmı ise kahverengi deriyle kaplanmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Ketebe kaydı bulunmayan Kur'ân-ı Kerîm'in hattatı, yazıldığı yer ve tarihi bilinmemektedir. Ancak kapakların dış ve iç yüzleri üzerinde bulunan süsleme kompozisyonu ve tekniği 16. yüzyıla işaret etmektedir. Kapakların dış ve iç süslemelerine dikkatle bakıldığında aynı koleksiyonda yer alan ve tarihi bilinmeyen 1 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm'le hemen hemen aynı kalıpların kullanıldığı görülmektedir. Bu sebeple Kur'ân-ı Kerîm'in 16. yüzyıl ortalarında Şiraz'da yazıldığı, tezhiplendiği ve ciltlendiği düşünülebilir[329]. Ayrıca cilt İhtisas Kütüphanesi'nde yer alan 3748 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm'in cildiyle basit ayrıntılar dışında benzerlik göstermektedir.

Sırt, sertap ve kapakların kenarlarından kırmızı deriyle tamir gören cildin üzeri bir süre koruma amaçlı olarak bezle kaplanmış ancak bundan dolayı süslemeler daha çok zarar görmüş ve yüzeydeki altınlar solmuştur. Kapak içlerindeki kat'ı

[329] A. Gölpınarlı 1 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm'i İran, bu Kur'ân-ı Kerîm'i ise Osmanlı eseri olarak ele almıştır. Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.254

süslemenin büyük oranda dökülerek bozulduğu gözlenmektedir. Kitap 2007 yılında onarılmıştır.

Eser No: 29

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM[330]

Envanter No: 6

Fotoğraf No: 108-111

Müellif: -

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Siyah ve Açık Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 31,5 x 22 cm. ölçülerinde[331] olup, 499 varaktır. Kur'ân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla dokuz satır halinde yazılmıştır. Her satırın altına kırmızı mürekkep kullanarak talik hattıyla Farsça tercümesi yazılmıştır. Sure başları altın, mavi ve pembe renkli zemin üzerine beyaz mürekkep ve altın kullanılarak sülüs hattıyla yazılmış, yazının kenarları siyah mürekkeple tahrirlenmiştir. Kitapta sırasıyla vakıf yazan sayfa, 1 b - 2 a (serlevha), 2 b sayfası ve sure başları tezhiplidir. Ayrıca sayfa kenarları lacivert, kırmızı ve altın cetvelli olup cetvellerin dışında bağımsız olarak yapılmış aşir ve humus gülleri yer almaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'in dış kapakları siyah, iç kapakları açık kahverengi deriden yapılmıştır. Şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, cildi ve kâğıdı yıpranmış durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Siyah deriden yapılan cildin dış kapakları mülemma tekniğindedir. Cildin dış kapaklarındaki süslemeler kalıpla iki seferde basılmıştır. Kapaklar rumi ve bulut motifleriyle tam zeminli olarak süslenmiş, etrafı kartuşlar ve zencerekli cetvellerle çerçevelenmiştir.

Ön ve arka kısımları aynı şekilde tezyin edilen dış kapaklar, dıştan bir sıra altın cetvel ve sarmal zencerek ve altın cetveller arasında yer alan kartuşlu bordürle

---

[330] Bu Kur'ân-ı Kerîm'in cildi Ayşe Budak'ın hazırlamış olduğu yüksek lisans tezinde incelenmiştir. Bkz. Ayşe Budak, **Agt.,** s.128-130

[331] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.7

çerçevelenmektedir. Kartuşlu bordür tek sıra halinde dikdörtgen formlu ve uçları dilimli olarak yapılmıştır. Karşılıklı olarak uzun kenarlara üç adet, kısa kenarlara ve köşelere birer adet kartuş yerleştirilmiştir. Kartuşların yüzeyi, ortada altı yapraklı çiçekten çıkan ve çiçeğin iki yanına simetrik olarak yerleştirilmiş kıvrım dalların taşıdığı üç yapraklı çiçekler ve yapraklarla bezenmiştir. Kartuşların arası ortasında beş yapraklı çiçek motifi bulunan dilimli küçük kartuşlarla bağlanmıştır. Bütün kartuşların etrafı bir sıra altın cetvelle tahrirlenmiştir.

Kartuşlu bordür içerisinde kalan dikdörtgen alan kapağın alt ve üst kısımlarında dar, ortasında ise genişçe bir dikdörtgen oluşacak biçimde üç bölüme ayrılmıştır. Kenarlardaki dar dikdörtgenlerin merkezinde beş yapraklı çiçekler bulunmaktadır. Bu çiçeğin iki yanında kıvrım dallar üzerinde hatayiler, beş yapraklı çiçekler ve yapraklar yer almaktadır. Şemse ve köşebent düzenlemesi bulunmayan kapakların ortasındaki büyük dikdörtgen alanın içerisine beş sıra halinde baklava dilimi şeklinde kartuşlar yerleştirilmiştir. Bu kartuşlar sapları birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış yatayda ve dikeyde birer adet hatayi motifi ve onları kapalı form oluşturacak şekilde çevreleyen dilimli rumilerden meydana gelmektedir. Yatay ve dikey eksende rumilerin birleşme noktalarına üç dilimli palmetler yerleştirilmiştir. Kartuşlar kenarlarda yarım motif şeklindedir. Bu alanların arasında hatayilerin tepe noktasından çıkarak kıvrımlar yapan dalların üzerinde irili ufaklı beş yapraklı çiçekler, yapraklar ve serbest halde bırakılmış bulut motifleri mevcuttur.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertabın etrafı bir sıra altın cetvel ve dikeyde bir yatayda iki sıra halinde altına boyanmış sarmal S'lerden oluşan zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir. Sertap yüzeyinde kabartma tekniğinde muhakkak hattıyla "İnnehu le kur'ânun kerîm. Fî kitâbin meknûn. Lâ yemessuhû ille'l-mutahharûn. Tenzîlun min rabbil âlemin." (Vâkı'a Sûresi'nin 77-78-79 ve 80. ayetleri)[332] yazılmıştır. Düz satır düzeninde yazılan yazı ve zemini tamamen altına boyanmıştır.

Miklepte dış kapaklarda yer alan bezemenin ½'si uygulanmıştır.

[332] Süleyman Ateş, **Age.**, s.536

İç kapaklar açık kahverengi deriyle kaplanarak kat‘ı ve mülemma tekniğinde süslenmiştir. Her iki kapağın ortasında salbekli birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında zencerekli cetveller ve cetvellerin arasında kartuşlar yer almaktadır.

Kapaklar dıştan düz altın cetvel, sarmal zencerekli cetvel ve altın cetveller arasında yer alan kartuşlu bordürle çerçevelenmektedir. Bordür tek sıra halinde dikdörtgen formlu ve uçları yarım daire biçimli kartuşlardan oluşmaktadır. Üzerindeki süslemeler mavi renkli zemin üzerine siyah renkli derinin kesilmesiyle kat‘ı tekniğinde yapılmıştır. Karşılıklı olarak uzun kenarlara beş adet, kısa kenarlara üç adet kartuş yerleştirilmiştir. Her bir kartuşun yüzeyi palmet ve rumi motifleriyle bezenmiştir. Kartuşların arasında sapları merkezde baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış dört adet palmet motifiyle bezeli daire biçimli küçük kartuşlar bulunmaktadır. Kartuşların etrafı bir sıra altın cetvelle tahrirlenmiştir. Kısa kenarlarda kartuşlar ve köşebentler arasında soğuk cetveller arasına yapılmış ve altına boyanmış sarmal zencerekler yer almaktadır.

Cildin her iki kapağının ortasında dilimli, oval ve şişkin birer şemse bulunmaktadır. Şemse içerisindeki bezeme mavi renkli zemin üzerine kahverengi derinin kesilmesiyle kat‘ı tekniğinde uygulanmıştır. Şemse yüzeyi altına boyanmış üç dilimli palmet şeklinde paftalara ayrılmıştır. Merkezde sapları birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış bu palmet motiflerinin içerisi rumi bezemeden müteşekkildir. Etrafı da kıvrım dalların taşıdığı dilimli rumilerle süslenmiştir. Ortada yer alan paftalar ve boşluklardaki rumi bezemeler altınla boyanmış dilimli bir cetvelle çerçevelenmektedir. Şemsenin etrafı altınla kalınca tahrirlenmiştir. Bu iki cetvel arası kıvrım dalların taşıdığı hatayiler ve yapraklarla tezyin edilmiştir.

Salbekler dilimli ve oval biçimli olup, kat‘ı tekniğinde yapılmıştır. Yüzeyi pembe renkli zemin üzerine siyah renkli derinin kesilmesiyle elde edilen rumi bezemeden müteşekkildir. Etrafı tahrirlenmiştir.

Köşebentler şemsenin ¼’ü ve salbeklerin yarısı kullanılmak suretiyle kat‘ı tekniğinde yapılmıştır. Mavi renkli zemin üzerine kahverengi derinin kesilmesiyle elde edilen rumi ve hatayi motifleri ile şemsedeki altına boyanan paftaların dörtte biri bezeme kompozisyonunu oluşturmaktadır. Yarım salbeklerin yüzeyi ise pembe renkli zemin üzerine siyah renkli derinin kesilmesiyle elde edilen rumi bezemeden müteşekkildir. Köşebentlerin ve yarım salbeklerin etrafı altın cetvelle tahrirlenmiştir.

Şemse ve köşebentlerin arasında oluşan yüzeyler mülemma tekniğinde süslenmiştir. Bu alanda çok sayıda bulut motifi yer almaktadır. Bu bulutların dikey ve yatay eksenlerdeki birer tanesi düğümlenmiş, diğerleri ise serbest vaziyette bırakılmıştır. Bulutların aralarında kalan boşluklar kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, yapraklar, dört ve beş yapraklı çiçeklerle süslenmiştir. Kabartma şeklindeki bu çiçekler maviye boyanmıştır.

Sertap yüzeyi bir sıra altın cetvel ve sarmal zencerek bordürü ile çerçevelenmektedir. Ortasında altın cetveller arasına yapılmış dikdörtgen formlu, uçları yarım daire biçimli kartuşlu bordür bulunmaktadır. Yüzeye yerleştirilen dokuz adet kartuş mavi renkli zemin üzerine siyah renkli derinin kesilmesiyle kat'ı tekniğinde yapılmıştır. Her bir kartuşun yüzeyi palmet ve rumi motifleriyle süslenmiştir.

Miklebin iç kısmında iç kapaklarda yer alan süslemenin, şemse ucundaki salbekler hariç, ½'si uygulanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kur'ân-ı Kerîm'in 498 a sayfasında temmet kaydı bulunmaktadır. Ancak burada eserin hattatı, yazıldığı yer ve tarihi hakkında bilgi yer almamaktadır. 498 b sayfasında ise Kânûnî Sultan Süleyman'ın veziri Rüstem Paşa tarafından Şems-i Tebrîzî Türbesi'ne vakfedildiğine dair 19 satırlık Arapça vakfiye yazılıdır. Bu yazının üstüne, altına ve yanına sülüs hattıyla "vakıf" ibaresi yazılmıştır. Cilt, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde bulunan ve Şiraz'da hazırlanan H.770 envanter numaralı ve 918/1512-13 tarihli Hamse-i Nizamî[333] ve Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi'ndeki 4511 envanter numaralı ve 944/1537-38 tarihli Kur'ân-ı Kerîm[334]'le hem dış hem iç kapaklarının süslemeleri bakımından çok büyük benzerlik göstermektedir. Ayrıca incelediğimiz koleksiyonda yer alan, ancak tarihleri bilinmeyen 1 ve 1191 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm'lerle de iç kapaklarındaki süslemeler bakımından benzemektedir. Kurân-ı Kerîm'i hazırlatan Rüstem Paşa'nın sadrazamlık yılları da düşünülerek cilt, yaklaşık olarak 16. yüzyıl ortalarına tarihlendirilebilir.

6 envanter numaralı bu Kur'ân-ı Kerîm, 2009 yılında onarım geçirmiştir.

---

[333] Lâle Uluç, **Age.,** s.88
[334] Kâzım Hacımeyliç, **Agt.,** s.120-124

Eser No: 30

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM[335]

Envanter No: 19

Fotoğraf No: 112-115

Müellif: -

Hattat: Muhammed b. Yusuf

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: Rabiulahir 968/Aralık-Ocak 1560-1561

Yazıldığı Yer: Ağriboz (Eğriboz)

Cildin Tarihi: Rabiulahir 968/Aralık-Ocak 1560-1561

Malzeme: Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 38,3 x 25 cm. ölçülerinde olup, 331 varaktır[336]. Eser aharlı kâğıt üzerine siyah mürekkep kullanılarak 11 satır halinde nesih hattıyla, sure başları ise altın kullanılarak sülüs hattıyla yazılmıştır. Her satırın altına ince nesihle harekeli olarak Türkçe meâli yazılmıştır. Sayfa kenarları siyah mürekkep ve altınla cetvellenmiştir. Kur'ân-ı Kerîm'in dış kapakları kahverengi deriyle, iç kapakları pembe karton kâğıtla kaplanmıştır. Şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, kâğıdı ve cildi yıpranmış vaziyettedir.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları kahverengi deriden yapılan cildin ortasında salbekli oval birer şemse, kenarlarında cetveller ve köşelerinde köşebentler yer almaktadır. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyin edilmiştir.

Dıştan beş sıra soğuk cetvelle çerçevelenen kapakların ortasında yer alan soğuk şemseler dilimli ve oval biçimli olup gömme tekniği ile yapılmıştır. Şemse içerisindeki bezeme yatay eksende düzenlenmiştir. Süsleme kompozisyonunu ortada yapraklı kökten çıkan ve iki yanda simetrik olarak işlenmiş kıvrım dallar, dalların üzerinde yer alan hatayiler, goncalar ve saz yaprakları oluşturmaktadır. Şemse etrafı bir sıra soğuk cetvelle tahrirlenmiştir.

---

[335] Bu Kur'ân-ı Kerîm'in cildi Ayşe Budak'ın hazırlamış olduğu yüksek lisans tezinde incelenmiştir. Bkz. Ayşe Budak, **Agt.,** s.81

[336] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.18-19

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup, şemsenin hemen ucuna yerleştirilmiştir. Yedi dilimli palmet biçiminde düzenlenen salbeklerin yüzeyi birer iri hatayi motifiyle süslenmiştir.

Köşebentler en iç kısımdaki cetvellere paralel atılmış iki sıra soğuk çizgi ile üçgen yüzeyler şeklinde yapılmıştır.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme mevcut değildir.

Sertabın kenarlarına altı sıra soğuk cetvel çekilmiş ve dikeyde üç bölüme ayrılmıştır. Ortadaki bölüme kartuş içerisinde "La yemessuhu ille'l-mutahharun" ayeti kerimesi (Vakıa Suresi 79. ayet)[337] yazılmıştır.

Miklep beş sıra soğuk cetvelle çerçevelenmiş, üçgen bölümün ucuna ise dilimli daire şeklinde bir şemse yerleştirilmiştir. Şemsenin yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı hatayiler ve yaprak motifleriyle süslenmiştir.

İç kapaklar ve miklebin iç kısmı pembe renkli karton kâğıtla kaplanmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır. Sertap ise üç sıra soğuk cetvelle çerçevelenmiş ve dikeyde ikiye bölünmüştür.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kur'ân-ı Kerîm ketebe kaydına göre Rabiulahir 968/Aralık-Ocak 1560-1561 tarihinde Ağriboz'da (Eğriboz) Muhammed b. Yusuf tarafından yazılmıştır. Kitabın kapakları motif özellikleri bakımından incelendiğinde döneminden orijinaldir. Eser Karaman Baylerbeyi Hasan Paşa tarafından dergâha vakfedilmiştir.

Cilt sırt kısmından bordo renkli bir deriyle onarılmıştır. Ön ve arka kapakta deri yüzeyinde çatlamalar, arka kapak şemsesinin etrafında ise aşınmadan kaynaklanan bir renk değişimi gözlenmektedir. Kitabın ilk sayfalarında kâğıt tamiri yapıldığı görülmektedir.

[337] Süleyman Ateş, **Age.,** s.536

Eser No: 31

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM[338]

Envanter No: 1042

Fotoğraf No: 116-119

Müellif: -

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: Cemaziyelahir 968/Şubat-Mart 1561

Yazıldığı Yer: Ravza-i Şerif (Medine)

Cildin Tarihi: Cemaziyelahir 968/Şubat-Mart 1561

Malzeme: Siyah ve Bordo Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 41 x 27 cm. ölçülerinde olup, 388 varaktır[339]. Kur'ân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine her sayfanın birinci ve 11. satırları siyah mürekkep kullanılarak muhakkak hattıyla, altıncı satırları bir sayfada mavi bir sayfada altın kullanılarak sülüs hattıyla, diğer satırları ise siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla yazılmıştır. Her sayfada 11 satır yer almaktadır. Sure başları ise altın ve beyaz mürekkep kullanılarak sülüs hattıyla yazılmıştır. Kitapta 1 b ve 2 a sayfalarında serlevha tezhibi bulunmaktadır. Ancak bu sayfaların sonradan eklendiği görülmektedir. Ayrıca sure başları tezhiplidir. Sayfaların kenarları lacivert, siyah ve altınla cetvellenmiş, cetvellerin dışına bağımsız olarak aşir, humus ve secde gülleri yapılmıştır. Ancak yazılar güllerin içine değil dışına yazılmıştır. Cildin dış kapakları siyah, iç kapakları bordo deriden yapılmıştır. Kur'an-ı Kerim günümüzde sağlam durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları siyah deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kapakların ortasında salbekli oval birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında kartuşlu bir bordür ve zencerekli cetveller yer almaktadır. Kapaklar mülevven ve alttan ayırma tekniğinde süslenmiş, mülevvenlik bordo renkli deriyle sağlanmıştır.

---

[338] Bu Kur'ân-ı Kerîm'in cildi Ayşe Budak'ın hazırlamış olduğu yüksek lisans tezinde incelenmiştir. Bkz. Ayşe Budak, **Agt.,** s.82-83

[339] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.226

Dış kapaklar dıştan altın cetveller arasında yer alan bir sıra sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir. Bu zencerekten sonra kartuşlu bir bordür yer alır. İki altın cetvel arasında tek sıra halinde, dikdörtgen formlu ve uçları dilimli olarak yapılan gömme kartuşlar karşılıklı olarak uzun kenarlara üçer, kısa kenarlara ve köşelere birer adet gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Uzun kenarların ortasında diğerlerine göre biraz daha küçük yapılan kartuşların yüzeyi iki adet bulut motifi ve kıvrımdalların taşıdığı hatayiler, goncalar ve yapraklarla süslenmiştir. Burada mülevvenlik bordo renkli deriyle sağlanmıştır. Diğer kartuşların yüzeyi ise kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar, beş yapraklı çiçekler ve yapraklarla bezenmiştir. Burada mülevvenlik kahverengi deriyle sağlanmıştır. Kartuşların arasında üzerinde beş yapraklı çiçek bulunan dilimli küçük kartuşlar mevcuttur. Kartuşların etrafı altınla tahrirlenmiştir. Bu bordürün ardından dıştaki sarmal zencerekli cetvelin aynısı bir kez daha tekrarlanmaktadır.

Cildin ön ve arka kapağının ortasında yer alan mülevven ve alttan ayırma tekniğinde yapılan şemseler dilimli ve oval biçimlidir. Mülevvenlik bordo renkli deriyle sağlanmıştır. Gömme tekniği ile yapılan şemselerin yüzeyindeki süsleme dikey eksende düzenlenmiştir. Saz üslûbundaki kompozisyon yapraklı kökten çıkan kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar ve saz yapraklarından oluşmaktadır.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, şemsenin biraz uzağına yapılmıştır. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyine irice birer hatayi motifi yerleştirilmiştir. Salbeklerin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına artı şeklinde altın tığlar çekilmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavislidir. Yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar ve saz yaprakları ile süslenmiştir. Köşebentlerin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına ve köşebentlerin aralarındaki cetvelin üzerine artı şeklinde altın tığlar çekilmiştir.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertap onarım sırasında siyah deriyle yenilenmiştir ve üzerinde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Miklepte dış kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmış, ancak burada şemse dilimli daire formundadır.

Bordo deriden yapılan iç kapaklarda kat‘ı tekniği uygulanmıştır. Her iki kapağın ortasında salbekli birer şemse, köşelerinde köşebentler ve kenarlarında zencerekli cetveller yer almaktadır.

Kapaklar dıştan ikişer sıra altın cetvel arasında bulunan altına boyanmış sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir. Cildin ortasında dilimli ve oval biçimli birer şemse bulunmaktadır. Şemse içerisindeki bezeme açık mavi renkli kumaş zemin üzerine siyah derinin kesilmesiyle kat‘ı tekniğinde uygulanmıştır. Şemselerin yüzeyi üç dilimli palmet şeklinde paftalara ayrılmıştır. Şemsenin merkezinde sapları birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış dört adet palmet motifi bulunmaktadır. Çapraz eksenlerde de palmet şeklinde düzenlenen dört adet pafta görülmektedir. Paftaların tamamının zemini yeşil kumaştır. Merkezdeki baklava dilimi ve paftalardaki bezemenin ortası altınla boyanmıştır. Hem bu paftaların hem de kenarlarda kalan boşlukların yüzeyi rumi motifleriyle süslenmiştir. Şemsenin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına artı şeklinde tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, altın tahrir ve ortasında yer alan rumi şeklindeki bir ortabağla şemseye bağlanmıştır. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyi, kenarları açık mavi, ortası yeşil renkli zemin üzerine siyah derinin kesilmesiyle elde edilen rumi süslemeden oluşmaktadır.

Köşebentler şemsenin ¼’ü ve salbeklerin yarısı kullanılmak suretiyle kat‘ı tekniğinde yapılmıştır. Yüzeyi rumilerle süslenmiştir. Etrafı altınla tahrirlenen köşebentlerin dilim aralarına ve köşebentlerin aralarındaki cetvelin üzerine altın tığlar çekilmiştir.

Sertabın etrafı ikişer sıra altın cetvel arasında bulunan altına boyanmış sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmiştir. Ortasında tek sıra halinde dikdörtgen formlu ve uçları yarım daire biçimli olarak yapılmış kartuşlu bir bordür bulunmaktadır. Kartuşların arası daire formlu küçük kartuşlarla birleştirilmiştir. Günümüzde kartuşların üzerindeki kat‘ı süsleme tamamen bozulmuştur.

Miklebin iç kısmında iç kapaklarda yer alan süslemenin ½’si uygulanmış, ancak burada şemse dilimli daire formunda yapılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kur’ân-ı Kerîm’in 387 a sayfasında bulunan ketebe kaydına göre Cemaziyelahir 968/Şubat-Mart 1561 yılında Ravza-i Şerif (Medine)’de yazılmıştır. 387 b sayfasındaki vakfiyeye göre Sultan II.

Selim tarafından Karapınar Sultan Selim Camii'ne vakfedilmiştir. Vakfiyenin üç ve dördüncü satırları arasında Sultan II. Selim'in mührü basılıdır. Kur'ân-ı Kerîm'in cildi, üzerinde bulunan süsleme kompozisyonu ve kat'ı tekniğindeki iç kapakları bakımından incelendiğinde, döneminden orijinaldir.

Sırt ve sertap bölümünden kırmızı deriyle onarılıp koruma amaçlı olarak bir bezle kapatılan dış kapaklar oldukça yıpranmıştır. İç kapaklarda ise kat'ı süslemenin büyük bir bölümünün dökülerek bozulduğu gözlenmektedir. Kur'ân-ı Kerîm 2007 yılında yeni bir onarımdan geçirilmiş ve orijinaline uygun hale getirilmiştir.

Eser No: 32

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM[340]

Envanter No: 1043

Fotoğraf No: 120-126

Müellif: -

Hattat: Muhammed b. Emir Ali Alaeddin Muhammed el-Hüseynî

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: Ramazan 968/Mayıs-Haziran 1561

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: Ramazan 968/Mayıs-Haziran 1561

Malzeme: Siyah ve Bordo Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 49 x 35 cm. ölçülerinde[341] olup, 288 varaktır. Kur'ân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine sure başları altın kullanılarak sülüs hattıyla, diğer kısımlar siyah mürekkep kullanılarak muhakkak hattıyla, yazılmıştır. Her sayfada 12 satır yer almaktadır. Kitapta 1 b ve 2 a sayfalarında serlevha tezhibi bulunmaktadır. Ancak bu sayfaların sonradan eklendiği görülmektedir. Ayrıca sure başları tezhiplidir. Sayfaların kenarları lacivert, altın, kırmızı ve yeşille cetvellenmiş, cetvellerin dışına bağımsız olarak aşir, humus ve secde gülleri yapılmıştır. Ancak yazılar güllerin içine değil dışına yazılmıştır. Cildin dış kapakları siyah, iç kapakları bordo deriden yapılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in şirazesi, sırt dikişi, kolonları, cildi ve kâğıdı sağlam durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları siyah deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Mülemma tekniğinde süslenen dış kapakların ortasında salbekli oval birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında çift sıra halinde kartuşlu bordür ve zencerekli cetveller yer almaktadır. Buradaki süslemeler kalıpla iki seferde basılmıştır.

Dış kapaklar dıştan birer sıra altın cetvel arasında yer alan sarmal zencerekler ve altın cetveller arasında yer alan iki sıra kartuşlu bordürle çerçevelenmektedir.

---

[340] Bu Kur'ân-ı Kerîm'in cildi Ayşe Budak'ın hazırlamış olduğu yüksek lisans tezinde incelenmiştir. Bkz. Ayşe Budak, **Agt.,** s.84-85

[341] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.228

Bordürler dikdörtgen formlu ve uçları dilimli kartuşlara bölünmüştür. Dıştaki bordürün kartuşları karşılıklı olarak uzun kenarlara dörder, kısa kenarlara ikişer adet gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Kartuşların yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar, beş yapraklı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir. Kısa kenarlardaki kartuşların arasına ve köşelere ortasında beş yapraklı çiçek ve kenarlarında dallar üzerinde yapraklar bulunan dört dilimli küçük kartuşlar yerleştirilmiştir. Dıştakilerden daha küçük yapılan içteki kartuşlar karşılıklı olarak uzun kenarlara beşer, kısa kenarlara üçer adet gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Kartuşların yüzeyi, ortada dört yapraklı çiçekten çıkan ve çiçeğin iki yanına yerleştirilmiş kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar ve yapraklarla süslenmiştir. Ortadaki kartuşların iki yanına üzerinde dört yapraklı çiçek bulunan dört dilimli küçük kartuşlar yerleştirilmiştir.

Kartuşlu bordürlerin çerçevelediği dikdörtgen alanın içerisinde yer alan şemse dilimli ve oval biçimlidir. Merkezde sapları birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış dört hatayi motifi bulunmaktadır. Çapraz eksenlerdeki dallar üzerinde yer alan dilimli rumiler hatayilerin etrafını çevreleyerek ortada kapalı form oluşturur. Dikey eksende rumilerin uçlarından çıkarak kesişen dallar üzerinde lotuslar görülürken, lotusun üzerinde kapalı formda olduğu gibi hatayiler ve hatayileri çevreleyen rumiler yer alır. Bezeme şemse uçlarında lotus motifi ile son bulur. Yatay eksende kesişen dallar üzerinde rumiler yer almaktadır. Bunların dışında kalan yüzeyler kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar, irili ufaklı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, şemsenin hemen ucuna yerleştirilmiştir. Üç dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyi rumi motifiyle bezenmiştir.

Köşebentler şemsenin ¼'ü büyüklüğünde olup, uçlarına yarım salbekler yerleştirilmiştir. Köşebentlerin yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı rumiler, hatayiler, çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir.

Şemse ve köşebentlerin arasında oluşan yüzeyler mülemma tekniğinde süslenmiştir. Bu alanda yatay ve dikey eksenlerdeki birer tanesi düğümlenmiş, diğerleri ise serbest vaziyette bırakılmış bulut motifleri yer almaktadır. Bulutların

aralarında kalan boşluklar kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar, irili ufaklı çiçekler ve yapraklarla doldurulmuştur.

Miklepte dış kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır.

Sertap üç adet dikdörtgen formlu ve uçları dilimli kartuşla süslenmiştir. Kartuşların üzerindeki yazılar kabartma tekniğinde sülüs hattıyla yazılmış ve hem yazılar hem zemini tamamen altına boyanmıştır. 1. kartuşta "Kâle Allahu subhânehu tebâreke ve teâla" (Yüce ve yüceler yücesi, noksan sıfatlardan münezzeh Allâh buyurdu ki), 2. ve 3. kartuşlarda ise "İnnehu le kur'ânun kerîm. Fî kitâbin meknûn. Lâ yemessuhû ille'l-mutahharûn. Tenzîlun min rabbil âlemin." (Vâkı'a Sûresi'nin 77-78-79 ve 80. ayetleri)[342] yazılmıştır. Üzerinde yazı bulunan bu kartuşların arasına ortasında beş yapraklı çiçek ve kenarlarında dallar üzerinde yapraklar bulunan dilimli küçük kartuşlar yerleştirilmiştir.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Bordo renkli deriden yapılan iç kapaklarda kat'ı tekniği uygulanmıştır. Her iki kapağın ortasında baklava dilimi şeklinde bölünmüş dikdörtgen bir alan, kenarlarında üzerinde yazı bulunan bir bordür, kartuşlu bir bordür ve zencerekli cetveller yer almaktadır.

Kapaklar dıştan iki cetvel arasında bulunan sarmal zencerekli bir cetvel ve kartuşlu bordürle çerçevelenmektedir. Kartuşlu bordür tek sıra halinde dikdörtgen formlu ve uçları dilimli olarak yapılmıştır. Karşılıklı olarak uzun kenarlara beşer, kısa kenarlara üçer adet kartuş yerleştirilmiştir. Her bir kartuşun yüzeyi kıvrımdalların taşıdığı palmet ve rumi motifleriyle kat'ı tekniğinde süslenmiştir. Uzun ve kısa kenarların ortasındaki kartuşların iki yanına ve köşelere dilimli küçük kartuşlar yerleştirilmiştir. Bu kartuşların üzeri sapları merkezde baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış palmet ve rumi motifleriyle süslenmiştir. Zemini mavi olan kartuşlar üzerindeki süslemeler altınla boyanmıştır. Bu kartuşlu bordürün ardından iki cetvel arasında üzerinde yazı bulunan bir bordür daha yer almaktadır. Bu bordürde Kur'ân-ı Kerîm'in 92. Sûresi olan ve toplamda 21 ayetten oluşan Leyl Sûresi[343] ön iç kapağın sağ üst köşesinden Besmele ile başlayarak 16. ayetin sonuna kadar yazılmış, arka kapakta 17. ayetten başlayarak 21. ayeti ile tamamlanmıştır.

[342] Süleyman Ateş, **Age.**, s.536
[343] Süleyman Ateş, **Age.**, s.595

Sonra tekrar besmele ile başlanarak bu kez Kur'ân-ı Kerîm'in 93. Sûresi olan ve toplamda 11 ayetten oluşan Duhâ Sûresi[344]'nin tamamı yazılmıştır. Miklepte ise Kur'ân-ı Kerîm'in 94. Sûresi olan ve toplamda 8 ayetten oluşan İnşirah Sûresi[345]'nin tamamı yazılmıştır. Son ayet sığmadığı için bölünerek sertabın iki ucuna yerleştirilmiştir. Her iki iç kapakta ve miklepte yazılar kırmızı zemin üzerine altın kullanılarak oldukça güzel bir muhakkak hattıyla yazılmıştır.

Cildin iç kapaklarında ve miklebinde köşebentleri bulunan salbekli şemse uygulamasına yer verilmeyip, farklı bir tasarım ortaya konulmuştur. Kartuşlu bordür içerisinde kalan dikdörtgen alan baklava dilimi, dikdörtgen ve beş dilimli palmet şeklinde bölünerek her birinin zemini mavi, turuncu, yeşil ve siyah olarak belirlenmiştir. Bu alanın yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı rumi ve palmet motifleriyle kat'ı tekniğinde süslenmiştir. Süslemelerin üzeri altınla boyanmıştır. İç kapaklardaki süsleme kompozisyonu kalıpla dört seferde basılmıştır.

Sertap altın cetvellerle çerçevelenmiş, ortasına üç adet büyük, dört adet küçük kartuş yerleştirilmiştir. Kartuşlar kapaklardakilerle aynıdır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kur'ân-ı Kerîm 287 a sayfasında bulunan ketebe kaydına göre Hattat Muhammed b. Emir Ali Alaeddin Muhammed el-Hüseynî tarafından Ramazan 968/Mayıs-Haziran 1561 yılında yazılmıştır. 287 b ve 288 a sayfalarındaki vakfiyeye göre Kur'ân-ı Kerîm, Sultan II. Selim tarafından Karapınar Sultan Selim Camii'ne vakfedilmiştir. Vakfiyenin dört ve beşinci satırları arasına Sultan II. Selim'in mührü basılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in cildi üzerinde bulunan süsleme kompozisyonuna bakıldığında kapakların döneminden orijinal olduğu görülmektedir.

Cilt, dış kapaklarda yer alan şemse, salbek, köşebent ve bunların arasında kalan süslemeleri bakımından değerlendirildiğinde aynı koleksiyonda yer alan 1045 envanter numaralı, 1550 tarihli Kur'ân-ı Kerîm ve Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde bulunan Beyazıt 17 envanter numaralı, tarihsiz Kur'ân-ı Kerîm[346]'le birbir aynıdır. Ancak diğer örneklerin aksine incelediğimiz Kur'ân'ın dış kapaklarındaki kenar bordürlerinde yazıya yer verilmemiştir. İç kapakları ise Topkapı Sarayı Müzesi

[344] Süleyman Ateş, **Age.**, s.594-595
[345] Süleyman Ateş, **Age.**, s.596
[346] Ayşen Karakoç, **Age.,** s.108-123

Kütüphanesi'nde bulunan K.40 (Koğuşlar) envanter numarasına kayıtlı, 986/1578-79 tarihli Kur'ân-ı Kerîm[347] ve M.71 (Medine) envanter numarasına kayıtlı, 985/1577-78 tarihli Kur'ân-ı Kerîm[348]'in iç kapaklarıyla hemen hemen aynıdır. Farklı olarak bizim incelediğimiz cildin ortasındaki dikdörtgen bölümün zemin renklerinin tonları diğerlerinden biraz farklıdır ve bu kısmın kenarlarında yazıya yer verilmiştir.

Sırt, sertap ve kapakların kenarlarından kırmızı deriyle tamir gören cilt, üzeri bir süre bezle kaplı durduğundan bezemeleri zarar görmüştür. Ön iç kapakta deri kayıpları mevcuttur. Arka kapakta ise bazı noktalarda kat'ı süslemenin dökülerek bozulduğu gözlenmektedir. Kitabın baş ve son taraftaki sayfalarında kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir. Sayfalarda lekelenmeler gözlenmektedir. 2007 yılında yapılan onarımlarda kırmızı tamir derileri kaldırılıp, yüzeyi temizlenen Kur'ân-ı Kerîm'in kapakları özgün haline kavuşturulmuştur.

[347] Ayla Güleç, **Agt.,** s.32
[348] Ayla Güleç, **Agt.,** s.45

Eser No: 33

Eser Adı: ED-DURER VE'L-CEVÂHİR (I. Cilt)

Envanter No: 150

Fotoğraf No: 127-128

Müellif: ?

Hattat: Süleyman b. Emir Yusuf

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 2 Muharrem 972/10 Ağustos 1564

Yazıldığı Yer: Sivas **?**

Cildin Tarihi: 2 Muharrem 972/10 Ağustos 1564

Malzeme: Koyu Kırmızı ve Yeşil Deri

Eserin Tanımı: Türkçe olarak yazılan eser 43,2 x 26,8 cm. ölçülerinde[349] olup, 377 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine sure başları mavi, başlıkları kırmızı, metin kısmı siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 17 satır olarak yazılmıştır. Cildin dış kapakları koyu kırmızı, iç kapakları açık kahverengi deriden yapılmıştır. Şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıdı ve cildi yıpranmış durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Koyu kırmızı deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Ortasında salbekli oval bir şemse bulunan kapaklar dıştan iki sıra soğuk cetvel arasında yapılmış sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir.

Her iki kapağın ortasında yer alan soğuk şemseler dilimli ve oval biçimli olup soğuk kalıp baskı tekniğinde yapılmıştır. Şemselerin yüzeyi serbest vaziyette kıvrımlar yapan bulut motifleri ve ince kıvrım dalların taşıdığı irice yapılmış hatayiler, goncalar ve yapraklarla süslenmiştir. Şemselerin etrafı soğuk cetvelle tahrirlenmiş ve dilim aralarına soğuk tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup, şemseden bağımsız olarak yapılmıştır. Yedi dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyinde iri birer hatayi motifi yer almaktadır. Etrafı şemsede olduğu gibi soğuk cetvelle tahrirlenmiştir.

---

[349] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.216

Köşebentler iç kısımdaki cetvellere paralel olarak atılmış üç sıra çizgi ile üçgen yüzeyler şeklinde yapılmıştır.

Cildin sırt bölümü süslemesizdir.

Sertap kapaklarda olduğu gibi soğuk ve zencerekli cetvellerle çerçevelenmiş ve iç kısımları süslemesiz üç bölüme ayrılmıştır.

Miklepte kapaklarda yer alan bezemenin salbekler hariç ½'si uygulanmıştır.

İç kapaklar yeşil deriyle kaplanmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Ketebe kaydına göre eser Süleyman b. Emir Yusuf tarafından 2 Muharrem 972/10 Ağustos 1564 yılında yazılmıştır. Yazıldığı yer belirtilmemiştir[350]. 375 b'de yer alan vakıf kaydına göre eser, Karaman Beylerbeyi Hasan Paşa[351] tarafından dergâha vakfedilmiştir. Üzerindeki süslemeler incelendiğinde kapakların döneminden orijinal olduğu görülmektedir.

Cildin sırt ve sertap bölümleri ile yıpranan kapak kenarları kırmızı deriyle tamir edilmiştir. Kapaklarda çizikler ve lekelenmeler görülmektedir. Kitabın sayfalarında lekelenmeler mevcuttur. Bazı sayfalarında kâğıt onarımı yapılmıştır.

[350] Dört ciltten oluşan eserin, aynı hattat tarafından yazılan 151 envanter numaralı ikinci cildi Sivas'ta yazıldığına göre muhtemelen bu cildi de Sivas'ta yazılmıştır.

[351] Hasan Paşa'nın türbesi Mevlâna Dergâhı içerisinde yer almaktadır.

Eser No: 34

Eser Adı: ED-DURER VE'L-CEVÂHİR (III. Cilt)

Envanter No: 152

Fotoğraf No: 129-130

Müellif: ?

Hattat: Veli b. Kasım

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: Ramazan 972/Nisan-Mayıs 1565

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: Ramazan 972/Nisan-Mayıs 1565

Malzeme: Koyu Kırmızı ve Açık Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Türkçe olarak yazılan eser 37,7 x 22,4 cm. ölçülerinde[352] olup, 268 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine sure başları mavi, başlıkları kırmızı, metin kısmı siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 17 satır halinde yazılmıştır. Cildin dış kapakları koyu kırmızı, iç kapakları açık kahverengi deriden yapılmıştır. Şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıdı ve cildi yıpranmış durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Koyu kırmızı deriden yapılan kitap kapaklarının ortasında salbekli oval birer şemse yer almaktadır. Kapaklar dıştan iki sıra soğuk cetvel arasında yapılmış sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Her iki kapağın ortasında yer alan soğuk şemseler dilimli ve oval biçimli olup, soğuk kalıp baskı tekniğinde yapılmıştır. Şemselerin yüzeyi serbest vaziyette kıvrımlar yapan bulut motifleri ve ince kıvrım dalların taşıdığı irice yapılmış hatayiler, goncalar ve yapraklarla süslenmiştir. Şemselerin etrafı soğuk cetvelle tahrirlenmiş ve dilim aralarına soğuk tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup, şemsenin hemen ucuna yerleştirilmiştir. Yedi dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyinde iri birer hatayi motifi yer almaktadır. Etrafı şemsede olduğu gibi soğuk cetvelle tahrirlenmiştir.

---

[352] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.218

Köşebentler iç kısımdaki cetvellere paralel olarak atılmış üç sıra çizgi ile üçgen yüzeyler şeklinde yapılmıştır.

Cildin sırt bölümü süslemesizdir.

Sertabın kenarları soğuk cetvelle çerçevelenmiştir. Tam ortada kısa kenarları dilimli bir kartuş içerisinde sülüs hattıyla kabartma tekniğinde "La yemessuhu ille'l-mutahharun" ayeti kerimesi (Vakıa Suresi 79. ayet)[353] yazılıdır.

Miklepte kapaklarda yer alan süslemenin salbekler hariç ½'si uygulanmıştır.

İç kapaklar açık kahverengi deriyle kaplanmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Ketebe kaydına göre eser, Ramazan 972/Nisan-Mayıs 1565 tarihinde Veli b. Kasım tarafından yazılmıştır. 269 b ve 270 a sayfalarında yer alan vakıf kaydına göre Karaman Beylerbeyi Hasan Paşa tarafından dergâha vakfedilmiştir. Kapaklar döneminden orijinaldir.

Cildin sırt ve sertap bölümleri ile yıpranan kapak kenarları kırmızı deriyle onarılmıştır. Ancak onarım derileri de bozulmaya başlamıştır. Arka kapak şemsesinin etrafında aşınmadan kaynaklı renk değişimi gözlenmektedir. Ayrıca çizikler ve lekelenmeler görülmektedir. Kapağın iç kısmında da lekelenmeler mevcut olup deri tamir görmüştür. Kitabın sayfalarında özellikle sırt kısmında kâğıt onarımı yapılmıştır. Bazı sayfalarında lekeler ve mürekkep dağılması mevcuttur.

[353] Süleyman Ateş, **Age.**, s.536

Eser No: 35

Eser Adı: ED-DURER VE'L-CEVÂHİR (IV. Cilt)

Envanter No: 153

Fotoğraf No: 131

Müellif: ?

Hattat: Muhammed b. Nağarcı

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: Ramazan 972/Nisan-Mayıs 1565

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: Ramazan 972/Nisan-Mayıs 1565

Malzeme: Koyu Kırmızı Deri

Eserin Tanımı: Türkçe olarak yazılan eser 37,7 x 22,4 cm. ölçülerinde olup, 362 varaktır[354]. Eser aharlı kâğıt üzerine sure başları mavi, başlıkları kırmızı, metin kısmı siyah mürekkep kullanılarak harekeli nesihle 17 satır halinde yazılmıştır. Cildin dış kapakları koyu kırmızı deri, iç kapakları ise kâğıt kaplıdır. Şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıdı ve cildi yıpranmış durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Koyu kırmızı deriden yapılan kitap kapaklarının ortasında salbekli oval birer şemse yer almaktadır. Kapaklar dıştan iki sıra soğuk cetvel arasında yapılmış sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Her iki kapağın ortasında yer alan soğuk şemseler dilimli ve oval biçimli olup, soğuk kalıp baskı tekniğinde yapılmıştır. Şemselerin yüzeyi serbest vaziyette kıvrımlar yapan bulut motifleri ve ince kıvrım dalların taşıdığı irice yapılmış hatayiler, goncalar ve yapraklarla süslenmiştir. Şemselerin etrafı soğuk cetvelle tahrirlenmiş ve dilim aralarına soğuk tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup, şemsenin hemen ucuna yerleştirilmiştir. Yedi dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyinde iri birer hatayi motifi yer almaktadır. Etrafı şemsede olduğu gibi soğuk cetvelle tahrirlenmiştir.

---

[354] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.219

Köşebentler iç kısımdaki cetvellere paralel olarak atılmış üç sıra çizgi ile üçgen yüzeyler şeklinde yapılmıştır.

Cildin sırt bölümü süslemesizdir.

Sertabın kenarları soğuk cetvelle çerçevelenmiştir. Tam ortada kısa kenarları dilimli bir kartuş içerisinde sülüs yazıyla kabartma tekniğinde "La yemessuhu ille'l-mutahharun" ayeti kerimesi (Vakıa Suresi 79. ayet)[355] yazılıdır.

Miklepte kapaklarda yer alan süslemenin salbekler hariç ½'si uygulanmıştır.

İç kapaklar sarı renkli kâğıtla, sertap ve miklep ise bordo renkli deriyle kaplanmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Ketebe kaydına göre eser, Ramazan 972/Nisan-Mayıs 1565 tarihinde Muhammed b. Nağarcı tarafından yazılmıştır. 363 b sayfasında yer alan vakıf kaydına göre Karaman Beylerbeyi Hasan Paşa tarafından dergâha vakfedilmiştir. Kapaklar döneminden orijinaldir.

Cildin sırt ve sertab bölümleri ile yıpranan kapak kenarları kırmızı deriyle onarılmıştır. Ancak onarım derileri de bozulmaya başlamıştır. Arka kapak şemsesinin etrafında aşınmadan kaynaklı renk değişimi gözlenmektedir. Ayrıca çizikler ve lekelenmeler görülmektedir. Kitabın sayfalarında özellikle sırt kısmında kâğıt onarımı yapılmıştır. Bazı sayfalarında nem lekeleri ve mürekkep dağılması mevcuttur.

[355] Süleyman Ateş, **Age.**, s.536

Eser No: 36

Eser Adı: ED-DURER VE'L-CEVÂHİR (II. Cilt)

Envanter No: 151

Fotoğraf No: 132-133

Müellif: ?

Hattat: Süleyman b. Emir Yusuf

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: Safer 973/Ağustos-Eylül 1565

Yazıldığı Yer: Sivas

Cildin Tarihi: Safer 973/Ağustos-Eylül 1565

Malzeme: Koyu Kırmızı Deri

Eserin Tanımı: Türkçe olarak yazılan eser 43,2 x 26,8 cm. ölçülerinde olup, 401 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine sure başları mavi, başlıkları kırmızı, metin kısmı siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 17 satır olarak yazılmıştır. Cildin dış kapakları koyu kırmızı deri, iç kapakları ise açık yeşil kağıtla kaplanmıştır. Şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıdı ve cildi yıpranmış durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Koyu kırmızı deriden yapılan kitap kapaklarının ortasında salbekli oval birer şemse yer almaktadır. Kapaklar dıştan iki sıra soğuk cetvel arasında yapılmış sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Her iki kapağın ortasında yer alan soğuk şemseler dilimli ve oval biçimli olup, soğuk kalıp baskı tekniğinde yapılmıştır. Şemselerin yüzeyi serbest vaziyette kıvrımlar yapan bulut motifleri ve ince kıvrım dalların taşıdığı irice yapılmış hatayiler, goncalar ve yapraklarla süslenmiştir. Şemselerin etrafı soğuk cetvelle tahrirlenmiş ve dilim aralarına soğuk tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup, şemseden bağımsız olarak yapılmıştır. Yedi dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyinde iri birer hatayi motifi yer almaktadır. Etrafı şemsede olduğu gibi soğuk cetvelle tahrirlenmiştir.

Köşebentler iç kısımdaki cetvellere paralel olarak atılmış üç sıra çizgi ile üçgen yüzeyler şeklinde yapılmıştır.

Cildin sırt bölümü süslemesizdir.

Sertabın kenarları soğuk cetvelle çerçevelenmiştir. Tam ortada kısa kenarları dilimli bir kartuş içerisinde sülüs hattıyla kabartma tekniğinde "La yemessuhu ille'l-mutahharun" ayeti kerimesi (Vakıa Suresi 79. ayet)[356] yazılıdır.

Miklepte kapaklarda yer alan bezemenin salbekler hariç ½'si uygulanmıştır.

İç kapaklar açık yeşil renkli kâğıtla, sertap ve miklep ise bordo renkli deriyle kaplanmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Ketebe kaydına göre eser, Süleyman b. Emir Yusuf tarafından Sivas'ta Safer 973/Ağustos-Eylül 1565 tarihinde yazılmıştır. 401 b'de yer alan vakıf kaydına göre eser, Karaman Beylerbeyi Hasan Paşa tarafından dergâha vakfedilmiştir. Kapaklar döneminden orijinaldir.

Cildin sırt ve sertap bölümleri ile yıpranan kapak kenarları kırmızı deriyle tamir edilmiştir. Arka kapak yüzeyinde çizikler ve lekelenmeler, şemse etrafında deri kayıpları mevcuttur. Ayrıca kitabın sayfalarında kâğıt onarımı yapılmıştır. Kâğıtta bazı sayfalarda lekelenmeler görülmektedir.

[356] Süleyman Ateş, **Age.,** s.536

Eser No: 37

Eser Adı: MEFÂTİHÜ'L-CİNÂN VE MESÂBİHÜ'L-CANÂN

Envanter No: 132

Fotoğraf No: 134-135

Müellif: Yakûb b. Seyyid Ali

Hattat: Ahmed b. Yusuf b. Ahmed

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 7 Şevval 974/17 Nisan 1567

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 7 Şevval 974/17 Nisan 1567

Malzeme: Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan eser 30 x 17 cm. ölçülerinde olup, 184 varaktır[357]. Eser aharlı kâğıt üzerine talik hattıyla 26 satır olarak yazılmıştır. 1 b sayfası tezhiplidir. 1 b ve 2 a sayfaları lacivert ve altın, diğer sayfaların tümü kırmızı cetvellidir. Cildin hem dış hem iç kapakları kahverengi deriden yapılmıştır. Eserin şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, kâğıdı ve cildi yıpranmıştır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi deriyle kaplanan dış kapaklarda salbekli birer şemse, köşelerinde köşebentler ve kenarlarında iki sıra soğuk cetvel yer almaktadır. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan soğuk şemseler dilimli ve oval biçimli olup, soğuk kalıp baskı tekniği ile yapılmıştır. Şemselerin merkezinde yatay ve dikey eksenlerdeki hatayilerin sapları birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmıştır. Çapraz eksenlerden çıkan dallar üzerinde yer alan dilimli rumiler hatayilerin etrafını çevreleyerek ortada kapalı bir form oluşturur. Kenarlardaki boşluklar kıvrım dalların taşıdığı goncalar ve yapraklarla süslenmiştir. Şemselerin etrafı bir sıra soğuk cetvelle tahrirlenmiş, dilimlerin aralarına soğuk tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, beş dilimli palmet şeklinde düzenlenmiş ve yüzeyleri birer hatayi motifi ile süslenmiştir. Etrafı şemsede olduğu soğuk cetvelle tahrirlenmiş ve dilim aralarına tığlar çekilmiştir.

---

[357] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.184

Köşebentler iç ve dış bükey kavislidir. Köşebentlerin yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı hatayi ve yapraklarla süslenmiştir. Kenarları soğuk cetvelle tahrirlenmiş ve dilim aralarına tığlar çekilmiştir.

Sırt bölümü süslemesizdir.

Sertap bir sıra ince sarmal zencerekle çerçevelenmiş ve ortası süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Miklepte dış kapaklarda yer alan bezemenin salbekler hariç ½'si uygulanmıştır. Ancak burada yüzeyi saz üslubunda süslenen dilimli daire şeklinde bir şemseye yer verilmiştir.

İç kapaklar kahverengi deriden yapılmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser ketebe kaydına göre Ahmed b. Yusuf b. Ahmed tarafından 7 Şevval 974/17 Nisan 1567'de yazılmıştır. Süsleme kompozisyonu incelendiğinde cildin döneminden orijinal olduğu görülmektedir.

Eserin 1 b ve 184 b sayfalarında Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mührü bulunmaktadır. 185 a sayfasında bulunan vakfiyeye göre eser, 27 Rabiulevvel 1293 tarihinde Konya Dîvân-ı Temyîzî eski Reisi Şükrî Muhammed tarafından vakfedilmiştir. Aynı sayfada Şükri Muhammed'in mührü bulunmaktadır.

Cilt herhangi bir onarım görmemiştir. Ancak kapak kenarları, sırt ve sertap bölümü günümüzde onarıma ihtiyaç duymaktadır. Deri üzerinde çatlamalar, lekelenmeler ve aşınmadan kaynaklı renk değişimleri görülmektedir. Bazı sayfalarda kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir.

Eser No: 38

Eser Adı: NEFAHATÜ'L-ÜNS

Envanter No: 129

Fotoğraf No: 136-138

Müellif: Câmî Abdurrahman

Hattat: Mustafa

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 980/1572-73

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 980/1572-73

Malzeme: Bordo, Kahverengi ve Siyah Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Nefahatü'l-Üns 25,1 x 14,5 cm. ölçülerinde olup, 354 varaktır[358]. Eser aharlı kâğıt üzerine metinde vurgulanmak istenen kısımlar kırmızı ve lacivert, diğer kısımlar siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla 20 satır olarak yazılmış, sayfa kenarlarına altın cetveller çekilmiştir. İlk sekiz varakta fihrist yer almaktadır. Dış kapaklar bordo ve kahverengi, iç kapaklar siyah deriden yapılmıştır. Şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Bordo deriden, gömme tekniğinde yapılan cildin ortasında salbekli oval bir şemse, köşelerinde köşebentler ve kenarlarında zencerekler yer almaktadır. Şemseler, salbekler ve köşebentlerde mülevven ve alttan ayırma tekniği birlikte uygulanmıştır. Mülevvenlik kahverengi deriyle sağlanmıştır. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Dış kapaklar altın cetveller arasında yer alan sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında dilimli ve oval biçimli şemseler bulunmaktadır. Şemselerin yüzeyinde dikey eksen boyunca S biçiminde kıvrımlar yaparak yüzeye hâkim olan bir bulut motifi ve ince kıvrımdalların taşıdığı hatayiler, goncalar ve saz yapraklarından meydana gelen bir süsleme kompozisyonu yer almaktadır. Çapraz eksenlere de birer küçük bulut yerleştirilmiştir. Şemse etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

---

[358] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.180

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup aralarında yatay S şeklinde bir ortabağ bulunmaktadır. Beş dilimli palmet şeklindeki salbeklerin yüzeyinde irice yapılmış birer hatayi motifi yer almaktadır. Etrafı şemsede olduğu gibi altın cetvelle tahrirlenmiş ve kenarlarına altın tığlar çekilmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavislidir. Her birinin yüzeyinde serbest halde kıvrımlar yapan ikişer adet bulut yer almaktadır. Boşluklar ise kıvrımdaların taşıdığı hatayiler, goncalar ve saz yapraklarıyla süslenmiştir. Etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, kenarlarına altın tığlar çekilmiştir.

Sırt bölümü süslemesizdir.

Sertap kırmızı renkli bir deriyle tamir edildiğinden üzerinde herhangi bir süsleme görülmemektedir.

Miklepte dış kapaklarda yer alan bezemenin ½'si uygulanmıştır. Ancak burada yüzeyi bulut motifleriyle süslenen dilimli daire şeklinde bir şemseye yer verilmiştir.

İç kapaklar ve miklebin iç kısmı siyah deriyle kaplanarak orta kısımlarına içleri zerefşan süslemeli, miklepteki dilimli daire ve kapaklardaki dilimli oval şeklinde birer şemse yerleştirilmiştir.

Sertabın iç yüzeyi altın cetvellerle üç bölüme ayrılmış, her bölümün içine altınla boyanarak yapılmış birer düğüm motifi yerleştirilmiştir.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser ketebe kaydına göre 980/1572-73 yılında Mustafa adında bir hattat tarafından yazılmıştır. Yazıldığı yer bilinmemektedir. Cilt üzerinde yer alan motifler kitabın yazım tarihine uygun görünmektedir. Eserin kapakları incelediğimiz koleskiyonda bulunan 83 envanter numaralı ve Zilhicce 1040/Temmuz 1631 tarihli Mesnevî Şerhi ve 146 envanter numaralı ve 999/1590-91 tarihli Dîvân ile benzemektedir.

Cilt sırt ve sertap kısmından kırmızı deriyle tamir görmüştür. Arka kapak şemsesinin etrafında aşınmadan kaynaklı olarak renk değişimi gözlenmektedir. Kitabın sayfaları basit bir kâğıt onarımından geçmiştir. Sayfaların üst kısımlarında nem lekeleri mevcuttur.

Eser No: 39

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM[359]

Envanter No: 9

Fotoğraf No: 139

Müellif: -

Hattat: ?

Müzehhit: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Kırmızı, Turuncu ve Yeşil Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 31,8 x 21,3 cm. ölçülerinde[360] olup, 307 varaktır. Kur'ân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine sure başları mavi mürekkep kullanılarak sülüs hattıyla, diğer satırlar ise siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 14 satır olarak yazılmıştır. Kitapta 1 b ve 2 a sayfalarında serlevha tezhibi bulunmaktadır. Sayfaların kenarları lacivert ve altınla cetvellenmiş, cetvellerin dışına mavi mürekkeple aşir, hizb ve el-cüz yazıları yazılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in dış kapakları kırmızı ve turuncu iç kapakları yeşil deriyle kaplanmıştır. Şirazesi, sırt dikişi, kolonları, cildi ve kâğıdı sağlam durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Eserin dış kapakları kırmızı deriden yapılmıştır. Her iki kapağı aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Mülevven, alttan ayırma ve mülemma tekniğinde süslenen dış kapakların ortasında salbekli birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında kartuşlu bordür ve zencerekli cetveller yer almaktadır. Kartuşlarda ve salbeklerde mülevvenlik turuncu deriyle sağlanmıştır.

Kapaklar dıştan altına boyanmış iki ince sarmal zencerekli cetvel arasında yer alan kartuşlu bir bordürle çerçevelenmektedir. Tek sıra halinde, dikdörtgen formlu ve uçları dilimli olarak yapılan gömme kartuşlar karşılıklı olarak uzun kenarlara ikişer, kısa kenarlara ve köşelere birer adet gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Mülemma

---

[359] Bu Kur'ân-ı Kerîm'in cildi Ayşe Budak'ın hazırlamış olduğu yüksek lisans tezinde incelenmiştir. Bkz. Ayşe Budak, **Agt.,** s.126-127

[360] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.9

tekniğinde süslenen kartuşların yüzeyinde kıvrım dalların taşıdığı saz yaprakları, hatayiler, goncalar ve beş yapraklı çiçekler bulunmaktadır.

Cildin ön ve arka kapağının ortasında yer alan alttan ayırma şemseler dilimli ve oval biçimlidir. Gömme tekniği ile yapılan şemselerin yüzeyindeki süsleme dikey eksende düzenlenmiştir. Saz üslûbundaki süsleme kompozisyonunu yapraklı kökten çıkıp kıvrımlar yaparak şemse yüzeyini dolanan ince dallar, dalların üzerinde yer alan hatayiler, goncalar ve uçları kıvrık hançeri saz yaprakları oluşturmaktadır. Şemselerin etrafı tahrirlenmiş ancak altın tahrir büyük ölçüde silinmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, şemseden bağımsız olarak yapılmıştır. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyine irice bir hatayi motifi yerleştirilmiştir. Mülemma tekniğinde süslenen salbeklerin etrafı tahrirlenmiş ancak altın tahrir büyük ölçüde silinmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır. Alttan ayırma tekniğindeki köşebentlerin yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar ve uçları kıvrık hançeri saz yaprakları ile süslenmiştir. Köşebentlerin etrafına çekilen altın tahrir ve dilim aralarındaki tığlar büyük ölçüde silinmiştir.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertabın üzerinde üç adet kartuş bulunmaktadır. Ortada kenarları dilimli olarak yapılan ince kartuşun içerisinde kabartma tekniğinde sülüs hattıyla "La yemessuhu ille'l-mutahharun. Tenzîlun min rabbil âlemin." (Vakıa Suresi 79 ve 80. ayet)[361] yazılmıştır. Kenarlarda ise daha geniş ve uzun olarak yapılmış, kenarları dilimli iki kartuş yer almaktadır. Bu kartuşların yüzeyi üç adet bulut motifi ve kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar ve yapraklarla mülemma tekniğinde süslenmiştir. Ancak altınların büyük bölümü silinmiştir.

Miklepte dış kapaklarda yer alan bezemenin ½'si uygulanmıştır. Üçgen bölümün ucuna yerleştirilen şemse ise dilimli daire formundadır. Üçgen bölümün kenarlarına iki sıra altın cetvel çekilmiştir.

İç kapaklar, sertabın ve miklebin iç kısmı yağ yeşili tonunda bir deriyle kaplanarak kenarlarına soğuk cetveller çekilmiş ve ortası süslemesiz olarak bırakılmıştır.

---

[361] Süleyman Ateş, **Age.**, s.536

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Ketebe kaydı bulunmayan Kur'ân-ı Kerîm'in hattatı, yazım tarihi ve yazıldığı yer bilinmemektedir. 307 a sayfasında bulunan vakfiyeye göre Sultan II. Selim tarafından Mevlâna Türbesi'ne vakfedilmiştir. Ancak vakfiyenin de tarihi bulunmamaktadır. Kur'an-ı Kerîm'in muhtelif sayfalarında Sultan II. Selim'in "Selîm b. Süleymân Han el-Muzaffer dâimâ" yazılı beyzî mührü basılıdır. Bu mühür ve vakfiyeden yola çıkarak Kur'ân-ı Kerîm'in Sultan II. Selim'in ölüm tarihi olan 1574 yılından önce yazılıp, tezhiplendiği anlaşılmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'in kapakları üzerinde bulunan saz üslûbundaki süsleme kompozisyonu da kapakların döneminden orijinal olduğu izlenimini vermektedir.

Sırt bölümünden kahverengi deriyle onarılan cildin kapaklarındaki altın büyük ölçüde solmuştur. Serlevha sayfalarında kâğıt tamiri yapılmıştır. Bazı sayfalarda mürekkep yanıkları gözlenmektedir. Ancak genel olarak kitabın durumu iyidir.

Eser No: 40

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 1039

Fotoğraf No: 140-142

Müellif: -

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Siyah ve Kırmızı Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 50,5 x 35 cm. ölçülerinde olup, 158 varaktır[362]. Eser aharlı kâğıt üzerine sure adları altın, diğer kısımlar siyah mürekkep kullanılarak 17 satır halinde nesih hattıyla yazılmıştır. Kitapta 1 b - 2 a (serlevha) sayfaları ve sure başları tezhiplidir. Ayrıca bütün sayfalarda koltuk tezhibi yer almaktadır. Sayfaların kenarları lacivert, kırmızı ve altınla cetvellenmiş, cetvellerin dışına bağımsız olarak aşir ve humus gülleri yapılmıştır. Cildin dış kapakları siyah, iç kapakları kırmızı deriden yapılmıştır. Cilt onarım görmüştür.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları siyah deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Mülemma tekniğinde süslenen dış kapakların ortasında salbekli birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında kartuşlu bir bordür ve zencerekli cetveller yer almaktadır.

Kapaklar dıştan altına boyanmış iki sıra sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir. Bu zencereklerden sonra kartuşlu bir bordür yer alır. İki altın cetvel arasında dikdörtgen formlu ve uçları dilimli olarak yapılan kartuşlar, karşılıklı olarak uzun kenarlara dört, kısa kenarlara iki ve köşelere birer adet gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Her bir kartuş yüzeyinin ortasında palmet ve palmeti çevreleyen rumiler yer almaktadır. Palmetlerden çıkan kıvrım dalların üzerinde rumiler, beş

[362] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.224

yapraklı çiçekler, goncalar ve yapraklar görülmektedir. Kartuşların arası sapları merkezde baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış dört adet palmet motifiyle süslenmiş dilimli küçük kartuşlarla birleştirilmiştir. Kartuşların etrafı altınla tahrirlenmiş ve yan tarafta oluşan boşluklara beş yapraklı küçük çiçekler yerleştirilmiştir. Bu bordürün ardından dıştaki sarmal zencerekli cetvelin aynısı bir kez daha tekrarlanmaktadır.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan gömme tekniğinde yapılmış şemseler dilimli ve oval biçimlidir. Şemselerin kenarındaki dilimler bir büyük iki küçük şeklinde sıralanmaktadır. Şemsenin merkezinde baklava dilimi oluşturan ince kıvrım dallar yatay ve dikey eksenlerde hatayi ve rumilerle birleşmektedir. Rumiler hatayilerin etrafını çevreleyerek küçük birer kartuş meydana getirmiştir. Dilimli rumilerin uçlarından çıkan ince dalların birleştiği noktalara birer palmet motifi yerleştirilmiştir. Bunların dışında kalan yüzeyler kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar, irili ufaklı beş yapraklı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir. Şemse tahrirlenmiş ve dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, dilimli dikdörtgen biçimli bir kartuşla şemseye bağlanmıştır. Kartuşun üzerinde sapları birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış dört hatayi motifi yer almaktadır. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyi merkezde yer alan bir hatayi ile etrafına yerleştirilen beş yapraklı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir. Etrafı şemsede olduğu gibi tahrirlenmiş ve dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır. Uçlarına ise sırasıyla salbek ve şemse arasındaki kartuşun yarısı ile salbeklerin yarısı eklenmiştir. Köşebentlerin yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı rumi, hatayi, beş yapraklı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertabın kenarları bir sıra sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmiş ve ortası süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Miklepte dış kapaklarda yer alan süslemelerin ½'si uygulanmıştır.

Kırmızı deriden yapılan iç kapaklarda kat'ı tekniği uygulanmıştır. Her iki kapağın ortasında salbekli birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında kartuşlu bir bordür ve zencerekli cetveller yer almaktadır.

Kapaklar dıştan altına boyanmış iki sıra sarmal zencerekli cetvel ve altın cetveller arasında yer alan kartuşlu bordürle çerçevelenmektedir. Kartuşlu bordür tek sıra halinde dikdörtgen formlu ve uçları dilimli olarak yapılmıştır. Karşılıklı olarak uzun kenarlara üçer, kısa kenarlara ikişer ve köşelere birer adet kartuş yerleştirilmiştir. Her bir kartuşun yüzeyi rumi motifleriyle süslenmiştir. Süslemeler mavi renkli zemin üzerine siyah renkli derinin kesilmesiyle kat'ı tekniğinde yapılmıştır. Kartuşların arası yüzeyi rumi motifleriyle süslenmiş dilimli küçük kartuşlarla birleştirilmiştir. Kartuşların etrafı altınla tahrirlenmiş ve yan tarafta oluşan boşluklara beş yapraklı küçük çiçekler yerleştirilmiştir. Bu bordürün ardından dıştaki sarmal zencerekli cetvelin aynısı bir kez daha tekrarlanmıştır.

Cildin ortasında dilimli ve oval biçimli bir şemse bulunmaktadır. Şemse yüzeyi renkli paftalara ayrılmıştır. Şemse içerisindeki süsleme merkezden dışa doğru kırmızı, sarı, pembe ve mavi renkli zemin üzerine siyah renkli derinin kesilmesiyle kat'ı tekniğinde uygulanmıştır. Buradaki kırmızı ve pembe zemin kumaş, mavi zemin kâğıt ve sarı zemin altındır. Şemsenin üzerindeki süsleme kıvrım dalların taşıdığı palmet ve rumi motiflerinden oluşmaktadır. Şemsenin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, dilimli dikdörtgen biçimli bir kartuşla şemseye bağlanmıştır. Kartuşun yüzeyi koyu sarı renkli kumaş zemin üzerine siyah renkli derinin kesilmesiyle elde edilen rumi süslemeden oluşmaktadır. Yedi dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyi mavi renkli zemin üzerine siyah renkli derinin kesilmesiyle elde edilen rumi motifleriyle süslenmiştir. Her ikisinin etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına tığlar çekilmiştir.

Köşebentler şemsenin ¼'ü, salbek ve şemse arasındaki kartuşun yarısı ve salbeklerin yarısını kullanmak suretiyle kat'ı tekniğinde yapılmıştır. Burada farklı olarak, şemsede pembe olarak belirlenen zemin yeşil kumaştan yapılmıştır. Köşebentlerin etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına tığlar çekilmiştir.

Sertabın kenarları bir sıra altına boyanmış sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmiş ve ortasına iç kapakların kenarlarında bulunan kat'ı tekniğinde yapılmış kartuşlardan dört adet yerleştirilmiştir. Bu kartuşların arası da dilimli küçük kartuşlarla birleştirilmiştir.

Miklepte iç kapaklarda yer alan süslemelerin ½'si uygulanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Ketebe kaydı bulunmayan Kur'ân-ı Kerîm'in hattatı, yazıldığı yer ve tarihi bilinmemektedir. 159 a ve b sayfalarında yer alan vakıf kaydına göre Kur'ân-ı Kerîm, Sultan II. Selim tarafından Karapınar Sultaniye Camii'ne[363] vakfedilmiştir. 16. yüzyıla ait olan Kur'ân-ı Kerîm'in cildi, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde bulunan K.28 (Koğuşlar) envanter numarasına kayıtlı, 967/1559-60 tarihli Kur'ân-ı Kerîm[364]'le hem dış hem iç kapaklarında yer alan tasarım ve süsleme motifleri bakımından bire bir aynıdır. Ölçüleri bakımından da birbirine çok yakın olan iki cildin aynı atölyede yapıldığı düşünülebilir.

Uzun süre harap vaziyette bulunan Kur'ân-ı Kerîm 2007 yılında geçirdiği onarımla orijinal haline kavuşturulmuştur.

[363] Gölpınarlı Sultaniye Camii'nin Mevlana Dergâhı yanındaki Sultan Selim Camii olduğunu belirtmektedir. Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.225

[364] Ayla Güleç, **Agt.,** s.38

Eser No: 41

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 1041

Fotoğraf No: 143-146

Müellif: -

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Siyah ve Açık Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 39,2 x 26,6 cm. ölçülerinde[365] olup, 288 varaktır. Kur'ân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine her sayfanın birinci, sekizinci ve on beşinci satırları altın kullanılarak muhakkak hattıyla, diğer satırları ise siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla yazılmıştır. Her sayfada 15 satır yer almaktadır. Sure başları ise altın kullanılarak sülüs hattıyla yazılmıştır. Kitapta 1 b ve 2 a sayfalarında serlevha tezhibi bulunmaktadır. Ancak 1 b sayfası sonradan eklenmiştir. Ayrıca sure başları tezhiplidir. Sayfaların kenarları lacivert, yeşil, kımızı ve altınla cetvellenmiş, cetvellerin dışına bağımsız olarak aşir, humus ve secde gülleri yapılmıştır. Cildin dış kapakları siyah, iç kapakları açık kahverengi deriden yapılmıştır. Eser günümüzde sağlam vaziyettedir.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları siyah deriden yapılan cilt mülemma tekniğinde süslenmiştir. Kapakların ortasında salbekli oval birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında kartuşlu bir bordür kuşağı ve zencerekli cetveller yer almaktadır. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Kapaklar dıştan altınla boyanmış bir sıra sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir. Bu zencereklerden sonra kartuşlu bir bordür yer alır. İki altın cetvel arasında tek sıra halinde, dikdörtgen formlu ve uçları dilimli olarak yapılan gömme kartuşlar karşılıklı olarak uzun kenarlara dörder, kısa kenarlara ikişer adet

[365] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.226

gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Kartuşların yüzeyi, ortada dört yapraklı çiçekten çıkan ve çiçeğin iki yanında bulunan kıvrım dalların taşıdığı hatayiler ve yapraklarla süslenmiştir. Kartuşların arasında üzerinde dört yapraklı çiçek bulunan, dilimli küçük kartuşlar mevcuttur. Kartuşların etrafı altınla tahrirlenmiştir. Bu bordürün ardından dıştaki sarmal zencerekli cetvelin aynısı bir kez daha tekrarlanmaktadır.

Cildin ön ve arka kapağının ortasında yer alan mülemma şemseler dilimli ve oval biçimde olup soğuk kalıp baskı tekniği ile yapılmıştır. Kalıpla iki seferde basılan şemselerin merkezinde sapları birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış dört hatayi motifi bulunmaktadır. Çapraz eksenlerdeki dallar üzerinde yer alan dilimli rumiler hatayilerin etrafını çevreleyerek ortada kapalı form oluşturur. Dikey eksende rumilerin uçlarından çıkarak kesişen dallar üzerinde lotuslar görülürken, lotusun üzerinde kapalı formda olduğu gibi hatayiler ve hatayileri çevreleyen rumiler yer alır. Süsleme şemse uçlarında lotus motifi ile son bulur. Yatay eksende kesişen dallar üzerinde rumiler yer almaktadır. Bunların dışında kalan yüzeyler kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar, irili ufaklı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir. Şemselerin etrafı altınla tahrirlenmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, altın tahrirle şemseye bağlanmıştır. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyine irice birer hatayi motifi yerleştirilmiştir. Salbeklerin etrafı şemsede olduğu gibi tahrirlenmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır. Köşebentlerin yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı rumiler, hatayiler, irili ufaklı beş yapraklı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertabın kenarları tamir derisinin altında kaldığından cetveller hakkında bilgi edinilememektedir. Ortasında ise düz satır düzeninde kabartma tekniğinde sülüs hattıyla "Kâle Allahu subhânehu tebâreke ve teâla. İnnehu le kur'ânun kerîm. Fî kitâbin meknûn. Lâ yemessuhû ille'l-mutahharûn. Tenzîlun min rabbil âlemin." (Yüce ve yüceler yücesi, noksan sıfatlardan münezzeh Allâh buyurdu ki cümlesinin ardından Vâkı'a Sûresi'nin 77-78-79 ve 80. ayetleri)[366] yazılmıştır. Yazılar ve zemini tamamen altına boyanmıştır.

[366] Süleyman Ateş, **Age.**, s.536

Miklepte dış kapaklarda yer alan süslemelerin ½'si uygulanmıştır.

Açık kahverengi deriden yapılan iç kapaklarda kat'ı tekniği uygulanmıştır. Her iki kapağın ortasında salbekli birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında kartuşlu bir bordür ve zencerekli cetveller yer almaktadır.

Kapaklar dıştan bir sıra altın cetvel ve altına boyanmış sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir. Ardından iki altın cetvel arasında yer alan kartuşlu bordür gelmektedir. Kartuşlu bordür tek sıra halinde dikdörtgen formlu ve uçları dilimli olarak yapılmıştır. Karşılıklı olarak uzun kenarlara dörder, kısa kenarlara üçer adet kartuş yerleştirilmiştir. Her bir kartuşun yüzeyi kıvrım dallar üzerinde bulunan rumi motifleriyle süslenmiştir. Süslemeler lacivert renkli zemin üzerine siyah renkli derinin kesilmesiyle kat'ı tekniğinde yapılmıştır. Kartuşların arası sapları merkezde baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış dört adet palmet motifiyle süslenmiş dilimli küçük kartuşlarla birleştirilmiştir. Kartuşların etrafı altınla tahrirlenmiştir. Bu bordürün ardından dıştaki sarmal zencerekli cetvelin aynısı bir kez daha tekrarlanmıştır.

Kapakların ortasında dilimli ve oval biçimli birer şemse bulunmaktadır. Şemse içerisindeki bezeme lacivert renkli zemin üzerine açık kahverengi derinin kesilmesiyle kat'ı tekniğinde uygulanmıştır. Şemselerin yüzeyi paftalara ayrılmıştır. Merkezde sapları birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış dört adet palmet motifi bulunmaktadır. Çapraz eksenlerdeki lotuslar palmetleri çevrelemektedir. Yatayda ve dikeyde bu kompozisyon devam ederken kenarlardaki boşluklar rumilerle doldurulmuştur. Diğer paftaların yüzeyi de kıvrım dalların taşıdığı rumilerle süslenmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, şemseden bağımsız olarak yapılmıştır. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyi lacivert renkli zemin üzerine açık kahverengi derinin kesilmesiyle elde edilen rumi süslemeden oluşmaktadır.

Köşebentler şemsenin ¼'ü şeklinde olup, kat'ı tekniğindedir. Yüzeyi rumilerle süslenmiştir. Dilim aralarına ve köşebentlerin aralarındaki cetvelin üzerine altın tığlar çekilmiştir.

Sertabın iç kısmında iç kapakların etrafını çevreleyen kartuşlardan dört adet yerleştirilmiştir.

Miklepte iç kapaklarda yer alan süslemelerin salbekler hariç ½'si uygulanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Ketebe kaydı bulunmayan Kur'ân-ı Kerîm'in hattatı, yazıldığı yer ve tarihi bilinmemektedir. 288 a sayfasında bulunan vakfiyeye göre Sultan II. Selim tarafından Karapınar Sultan Selim Camii'ne vakfedilmiştir. Kur'ân-ı Kerîm Sultan II. Selim tarafından vakfedildiğine göre 1574 yılından önce yazılmış ve ciltlenmiş olmalıdır. Cilt, üzerinde bulunan süsleme kompozisyonu ve kat'ı tekniğindeki iç kapaklarıyla da dönemine uygun olduğundan 16. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilebilir.

Ön dış kapağın kenarlarında deri kayıpları mevcuttur. Kenarlardaki zencereklerin büyük bölümü silinmiştir. Kapak içlerindeki kat'ı motiflerin dökülerek bozulduğu gözlenmektedir. 2007 yılında onarım geçiren Kur'ân-ı Kerîm özgün haline kavuşturulmuştur.

Eser No: 42

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 1044

Fotoğraf No: 147-153

Müellif: -

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Siyah ve Kırmızı Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 41,5 x 31 cm. ölçülerinde olup, 255 varaktır[367]. Kur'ân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine sure adları altın kullanılarak sülüs hattıyla, diğer kısımlar siyah mürekkep kullanılarak reyhani hattıyla, yazılmıştır. Her sayfada 13 satır bulunmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'in 1 b ve 2 a sayfalarında serlevha tezhibi bulunmaktadır. Ancak 1 b sayfasının sonradan eklendiği görülmektedir. Ayrıca vakfiyenin bulunduğu 254 b ve 255 a sayfaları da tezhiplidir. Sayfaların kenarları lacivert ve altınla cetvellenmiş, cetvellerin dışına bağımsız olarak aşir, humus, nısf ve hizib gülleri yapılmıştır. Cildin dış kapakları siyah, iç kapakları kırmızı deriden yapılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in şirazesi, sırt dikişi, kolonları, cildi ve kâğıdı sağlam durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları siyah deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kapaklar mülemma tekniğinde süslenmiştir. Dış kapakların ortasında salbekli oval birer şemse ve kenarlarında zencerekli cetveller yer almaktadır. Kapakların kenarları altın cetveller arasında yer alan altına boyanmış sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir. Ancak zencereklerin büyük bölümü silinmiş, bir kısmı da tamir derisinin altında kalmıştır.

Cildin ön ve arka kapağının ortasında yer alan mülemma şemseler dilimli ve oval biçimlidir. Dilimler bir büyük iki küçük şeklinde sıralanmaktadır. Gömme

[367] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.228

tekniği ile yapılan şemselerin içerisindeki süsleme dikey eksende düzenlenmiştir. Saz üslûbundaki süsleme kompozisyonunu yapraklı kökten çıkıp kıvrımlar yaparak şemse yüzeyini dolanan ince dallar, dalların üzerinde yer alan hatayiler, goncalar ve saz yaprakları oluşturmaktadır. Şemsenin etrafı altınla iki sıra tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup, aralarında altından yapılmış bir ortabağ yer almaktadır. Üç dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyinde kıvrımdallar üzerinde yer alan hatayiler, goncalar ve saz yaprakları bulunmaktadır. Etrafı şemsede olduğu gibi altınla iki sıra tahrirlenmiş ve dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Köşebent düzenlemesine yer verilmemiştir.

Sırt bölümü süslemesizdir.

Sertap büyük ölçüde bozulduğundan onarılmıştır ve kalan izlerden anlaşıldığına göre zencerekli cetvelle çerçevelenerek üç bölüme ayrılmıştır. Ortadaki bölüme kabartma tekniğinde sülüs hattıyla "Lâ yemessuhû ille'l-mutahharûn." (Vâkı'a Sûresi'nin 79. ayeti)[368] yazılmıştır.

Miklep kapaklarda olduğu gibi zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir. Üçgen bölümün ortasına üzerinde kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar ve saz yaprakları bulunan dilimli daire şeklinde bir şemse yerleştirilmiştir. Kenarlarına ise iki sıra altın cetvel çekilmiştir.

Kırmızı renkli deriden yapılan iç kapaklarda mülevven ve üstten ayırma tekniği uygulanmış, mülevvenlik siyah deriyle sağlanmıştır. Her iki kapak dıştan iki cetvel arasında bulunan sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmiş ve ortasına salbekli birer şemse yerleştirilmiştir.

Cildin ön ve arka kapağının ortasında yer alan gömme tekniğinde yapılmış şemseler dilimli ve oval biçimlidir. Şemselerin yüzeyine iki adet düğümlenmiş bulut motifi hâkimdir. Bulutlar şemsenin dikey eksenlerine yerleştirilerek düğümlenmiş, daha sonra uçları yatay eksenlere uzatılarak tekrar düğümlenmiş ve ortasında bir gonca bulunan baklava dilimi şeklinde bir yüzey oluşturulmuştur. Zeminde ise ince kıvrımdallar üzerinde yer alan hatayiler, tomurcuklar ve saz yaprakları

[368] Süleyman Ateş, **Age.**, s.536

görülmektedir. Siyah zemin üzerine işlenen motifler altınla boyanmıştır. Şemselerin etrafı altınla iki sıra tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup, şemseye küçük bir çiçekle bağlanmıştır. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyinde irice yapılmış birer hatayi motifi yer almaktadır. Etrafı şemsede olduğu gibi altın cetvelle tahrirlenmiş ve dilim aralarına tığlar çekilmiştir.

Köşebent düzenlemesine yer verilmemiştir.

Sertap, kapakların kenarında yer alan zencerekli cetvelle yatayda üç bölüme ayrılmıştır. Bu bölümlerin içi ise kenarları dilimli bir kartuş şeklinde tasarlanmıştır. Kartuşların ortası boş bırakılmıştır.

Miklep iç kapaklarda yer alan şemsenin salbekler hariç ½'siyle süslenmiştir.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Yazım tarihi bilinmeyen Kur'ân-ı Kerîm reyhani tarzındaki yazısı ve Beylikler dönemi özellikleri gösteren tezhibiyle 14. yüzyıla tarihlendirilebilir. Ancak cildi dış kapaklarda yer alan saz üslûbundaki kompozisyonu ve iç kapaklarda yer alan bulut motifleriyle 16. yüzyıl özelliği göstermektedir. 254 b ve 255 a sayfalarındaki vakfiyeye göre Sultan II. Selim tarafından Karapınar Sultan Selim Camii'ne vakfedilmiştir. Vakfiyenin dördüncü satırında Sultan II. Selim'in tuğra şeklindeki mührü biri ters olarak 2 kez basılmıştır.

Cilt, sırt ve sertap kısmından kırmızı deriyle onarım görmüştür. Her iki kapak kenarlarından yıpranmıştır. Ön kapak şemsesinin üzerindeki salbeğin altınları büyük oranda dökülmüştür. Ön ve arka iç kapakta deri kayıpları ve lekelenmeler mevcuttur. Sayfaların çoğunda kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir. Bazı sayfalarda lekelenme ve kirlenme görülmektedir. Kur'ân-ı Kerîm 2007 yılında tamir edilerek özgün haline kavuşturulmuştur.

Eser No: 43

Eser Adı: HÜLÂSATÜ'L-HAMSE

Envanter No: 145

Fotoğraf No: 154-157

Müellif: Nizameddin Ebû Muhammed İlyâs b. Yusuf Gencevî

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: Zilhicce 981/Mart-Nisan 1574

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: Zilhicce 981/Mart-Nisan 1574

Malzeme: Kırmızı ve Koyu Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan eser 24,2 x 17 cm. ölçülerinde[369] olup, 36 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları kırmızı, diğer kısımları siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla iki sütun halinde 12 satır olarak yazılmıştır. Kitabın 1 b sayfası ve babların yazıldığı kısımlar tezhiplidir. Ayrıca yazıların bulunduğu kısımlar zerefşanlıdır. Sayfa kenarları lacivert, bordo, yeşil ve altın cetvellidir. Cildin dış kapakları kırmızı, iç kapakları koyu kahverengi deriden yapılmıştır. Şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, cildi ve kâğıdı biraz yıpranmış durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri[370]: Cildin kırmızı deriden yapılan dış kapakları kat'ı, tekniğinde süslenmiştir. Kapakların ortasında salbekli birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında kartuşlu bordürler ve sarmal zencerekli cetveller yer almaktadır. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Kapaklar dıştan birer sıra altın cetvel arasında yer alan sarmal zencerekler ve altın cetveller arasında yer alan kartuşlu bordürle çerçevelenmektedir. Kartuşlu bordür tek sıra halinde dikdörtgen formlu ve uçları yarım daire biçimli olarak yapılmıştır. Karşılıklı olarak uzun kenarlara dörder, kısa kenarlara üçer adet kartuş yerleştirilmiştir. Her bir kartuş yüzeyi palmet ve rumi motifleriyle kat'ı tekniğinde süslenmiştir. Kartuşların arası sapları merkezde baklava dilimi oluşturacak şekilde

[369] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.210

[370] Eser teşhirde olduğu için miklep ve sertabının eksik olan fotoğrafları temin edilememiştir.

bağlanmış dört adet palmet motifiyle süslenmiş küçük kartuşlarla birleştirilmiştir. Büyük kartuşların zemini yeşil, mavi, turuncu ve siyah, küçük kartuşların zemini ise turuncu, mavi ve yeşildir. Süslemelerin üzeri altınla boyanmıştır. Bütün kartuşların etrafı bir sıra altın cetvelle tahrirlenmiştir. Kartuşlu bordürün ardından bir sıra sarmal zencerekli cetvel daha yapılmıştır.

Cildin kapaklarında dilimli ve oval birer şemse yer almaktadır. Şemse içerisindeki süsleme mavi renkli zemin üzerine kat'ı tekniğinde uygulanmıştır. Şemsenin merkezinde sapları birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış dört adet palmet motifi yer almaktadır. Bu kısmın zemini turuncuya boyanmıştır. Şemsenin tüm yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı palmet ve rumi motifleriyle süslenmiştir. Motiflerin üzeri altınla boyanmıştır. Şemselerin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına tığlar çekilmiştir.

Salbekler beş dilimli palmet şeklinde düzenlenmiş ve şemsenin hemen ucuna yerleştirilmiştir. Zemini yeşile boyanan salbeklerin yüzeyi palmet ve rumi motifleriyle süslenmiştir. Motiflerin üzeri altınla boyanmıştır. Salbeklerin etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına tığlar çekilmiştir.

Köşebentler şemsenin ¼'i ve salbeklerin yarısını kullanmak suretiyle kat'ı tekniğinde yapılmıştır. Köşebentler mavi renkli zemin üzerine, yarım salbekler yeşil renkli zemin üzerine rumi ve palmet motifleriyle süslenmiş, motiflerin üzeri altınla boyanmıştır. Köşebentlerin etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına tığlar çekilmiştir.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme yer almamaktadır.

İç kapakları koyu kahverengi deriden yapılan cildin ön ve arka iç kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Mülemma tekniğinde süslenen kapakların ortasında salbekli birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında zencerekli cetveller ve cetvellerin arasında kartuşlar yer almaktadır.

Kapaklar dıştan birer sıra altın cetvel arasında yer alan sarmal zencerek bordürü ile altın cetveller arasında yer alan kartuşlu bordürle çerçevelenmektedir. Kartuşlu bordür tek sıra halinde dikdörtgen formlu ve uçları yarım daire biçimli olarak yapılmıştır. Karşılıklı olarak köşelere, uzun ve kısa kenarlara birer adet kartuş yerleştirilmiştir. Kartuşların yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir. Uzun kenarlarda kartuşların arasına üzerinde dört yapraklı

bir çiçek bulunan daire biçimli küçük birer kartuş yerleştirilmiştir. Kartuşların etrafı bir sıra altın cetvelle tahrirlenmiştir. Kartuşlu bordürün ardından bir sıra sarmal zencerekli cetvel daha yapılmıştır.

Cildin her iki kapağının ortasında dilimli ve oval biçimli birer şemse yer almaktadır. Gömme tekniğinde yapılan şemsenin yüzeyinde şemse uçlarından başlayarak çapraz eksende yerleştirilmiş iki adet büyük bulut motifi bulunmaktadır. Zeminde ise ince kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, irili ufaklı çiçekler ve yapraklar yer almaktadır. Şemselerin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, şemsenin hemen ucuna yerleştirilmiştir. Üç dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyi rumi süslemeden oluşmaktadır. Salbeklerin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavislidir. Köşebentlerin yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı rumiler, çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir. Köşebentlerin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Nizâmî'nin "Mahzen-i Esrâr, Hüsrevü Şirin, Leyli vü Mecnun, Heft-Peyker ve İskender-Nâme" isimli eserinden alınan beyitlerle oluşturulan bu eser, ketebe kaydına göre Zilhicce 981/Mart-Nisan 1574 yılında yazılmıştır. Kapaklar döneminden orijinaldir. Kitabın 1 a sayfasında Mehmed Said Hemdem Çelebi'nin ve Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mühürleri bulunmaktadır. Kütüphanenin vakıf mührü 35 b sayfasında da mevcuttur.

Sırt, sertap ve kapakların kenarlarından tamir gören cildin dış kapaklarında kat'ı bezemenin bir kısmının dökülerek bozulduğu gözlenmektedir. İç kapaklarında ise şemselerin etrafında aşınmadan kaynaklı renk değişimleri görülmektedir. Kitabın bazı sayfalarında basit bir kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir. Sayfalarda lekelenmeler mevcuttur. Kat'ı tekniğinde yapılan süslemeler dış kapaktan ziyade iç kapak tasarımında tercih edilmektedir. İç ve dış kapakların tamir sırasında değiştirildiği anlaşılmaktadır.

Eser No: 44

Eser Adı: TEZKİRETÜ'Ş-ŞU'ARÂ

Envanter No: 98

Fotoğraf No: 158

Müellif: Latîfî ('Abdü'l-Latîf)

Hattat: İbrahim b. Hasan

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: Ramazan 998/Temmuz-Ağustos 1590

Yazıldığı Yer: Bağdat

Cildin Tarihi: Ramazan 998/Temmuz-Ağustos 1590

Malzeme: Kırmızı ve Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Türkçe olarak yazılan Tezkiretü'ş-Şu'arâ 30 x 19 cm. ölçülerinde olup, 104 varaktır[371]. Eser aharlı kâğıt üzerine harf adları altın, şair adları kırmızı ve lacivert, metin kısmı ise siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 22 satır olarak yazılmıştır. 1 b sayfası tezhiplenmiştir. Sayfa kenarları lacivert ve kırmızı cetvellidir. Cildin dış kapakları kırmızı ve kahverengi, iç kapakları ise kahverengi deriden yapılmıştır. Şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıt özellikleri ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kırmızı deriden yapılan kapakların ortasında salbekli oval birer şemse, kenarlarında sarmal zencerekli bir cetvel yer almaktadır. Şemseler ve salbeklerde mülevven ve alttan ayırma tekniği birlikte uygulanmıştır. Mülevvenlik kahverengi deriyle sağlanmıştır. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Eser, dıştan iki sıra altın cetvel arasında yer alan altınla boyanmış sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir. Kapakların kenar ortalarına üçer, köşelere birer, uzun kenarlarındaki üç noktalarla köşelerin arasına birer altın nokta konulmuş ve üzerlerine altın tığlar çekilmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan mülevven ve alttan ayırma tekniğinde yapılan şemseler dilimli oval biçimde olup, gömme tekniğindedir. Şemse içerisindeki süsleme dikey eksende düzenlenmiştir. Şemsenin ortasına geniş yüzeyli

[371] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.141

bir kenger yaprağı yerleştirilmiş, kenarları ise saz üslubunda hatayi ve saz yaprakları ile süslenmiştir. Etrafı altınla tahrirlenen şemselerin dilim aralarında altın tığlar yer almaktadır.

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklüktedir. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyinde hatayi motifi yer almaktadır. Etrafı ise şemsede olduğu gibi tahrirlenmiş ve dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Köşebent düzenlemesine yer verilmemiştir.

Sırt bölümü kırmızı deriyle tamir gördüğünden üzerlerinde herhangi bir bezeme görülmemektedir.

Sertap üzerinde iki altın cetvel arasında düz kalın bir cetvel yer almaktadır.

Miklepte dış kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmış, üçgen bölümün kenarlarına iki sıra altın cetvel çekilmiştir. Ancak buraya şemse yerleştirilmemiştir.

İç kapaklar kahverengi deriyle kaplanıp etrafı iki sıra soğuk cetvelle çerçevelenmiş ve ortası süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Miklebin iç kısmı yeşil karton kâğıtla kaplanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser ketebe kaydına göre Ramazan 998/Temmuz-Ağustos 1590 tarihinde İbrahim b. Hasan tarafından Bağdat'ta yazılmıştır. Şemselerin yüzeyindeki bezeme kompozisyonu da cildin bu tarihlerde yapıldığını göstermektedir. Kitabın 1 a sayfasında Mehmed Said Hemdem Çelebi'nin ve kütüphanenin vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Cildin şemseleri, incelediğimiz koleksiyonda yer alan 89 envanter numaralı Mantıku't-Tayr, Amasya II. Bayezid İl Halk kütüphanesi'ndeki 05 Ba 827 envanter numaralı, 1001/1592-93 tarihli Nakdü'd-Dürer[372], Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesi'nde yer alan 995 envanter numaralı, 903/1497 tarihli "El-Mutavvel fî Şerhi Telhisi'l- Miftâh"[373] ve 442 envanter numaralı, 1006/1597 tarihli "Mizanü'ş-Şa'raniyye"[374] adlı kitapların şemseleriyle benzerlik göstermektedir.

Sırt, sertap, miklep ve kapakların kenarlarından tamir gören cilt, günümüzde genel olarak sağlam vaziyettedir. Kapakların üzerinde lekelenmeler görülmektedir.

---

[372] Savaş Maraşlı, **Agt.,** s. 147; Gülçin Karaman, **Agt.,** s.53-54. Gülçin Karaman çalışmasında eserin tarihini 1026/1617 olarak vermektedir.
[373] Yıldıray Özbek, **Age.,** s.72
[374] Yıldıray Özbek, **Age.,** s.99

Eser No: 45

Eser Adı: DÎVÂN

Envanter No: 146

Fotoğraf No: 159

Müellif: Hazînî

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 999/1590-91

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 999/1590-91

Malzeme: Bordo ve Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Dîvân 27,2 x 17,2 cm. ölçülerinde olup, 291 varaktır[375]. Eser aharlı kâğıt üzerine siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla 17 satır halinde yazılmıştır. Sayfa kenarlarına, satır ve sütun aralarına altın cetvel çekilmiştir. 1 b sayfası tezhiplidir. Dış kapakları bordo ve kahverengi deriden yapılan cildin iç kapakları kâğıtla kaplanmıştır. Şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Bordo deriden yapılan cildin ortasında salbekli oval birer şemse, kenarlarında altın cetveller arasında bulunan sarmal zencerekli cetveller yer almaktadır. Şemseler ve salbeklerde mülevven ve alttan ayırma tekniği birlikte uygulanmıştır. Mülevvenlik kahverengi deriyle sağlanmıştır. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyin edilmiştir.

Kapakların ortasında bulunan gömme tekniğindeki şemseler dilimli ve oval biçimlidir. Mülevven ve alttan ayırma tekniğinin birlikte uygulandığı şemlerde dikey eksen boyunca S biçiminde kıvrımlar yaparak yüzeye hâkim olan bir bulut motifi görülmektedir. Çapraz eksenlere de birer küçük bulut yerleştirilmiştir. Zemin ise ince kıvrımdalların taşıdığı hatayiler, goncalar ve saz yapraklarıyla süslenmiştir. Şemse etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

---

[375] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.211

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, aralarında çizgi şeklinde birer ortabağ bulunmaktadır. Beş dilimli palmet şeklindeki salbeklerin yüzeyinde birer hatayi motifi yer almaktadır. Etrafı şemsede olduğu gibi altın cetvelle tahrirlenmiş ve kenarlarına altın tığlar çekilmiştir.

Köşebentler iç kısımdaki cetvellere paralel atılmış altın cetvellerle üçgen yüzeyler şeklinde yapılmıştır.

Sırt bölümü süslemesizdir.

Sertap kahverengi deriyle tamir edildiğinden üzerinde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Miklepte dış kapaklardaki zencerekler tekrar edilmiş ve ortasına bulut motifiyle süslenmiş dilimli daire şeklinde bir şemse yerleştirilmiştir.

İç kapaklar ve miklebin iç kısmı açık sarı renkli karton kâğıtla kaplanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Ketebe kaydı bulunmayan eserin 291 a sayfasında "limusannifihî fî sene 999" ibaresi yer almaktadır. Buradan kitabın yazımının 999/1590-91 yılında tamamlandığı anlaşılmaktadır. Yazıldığı yer ve hattatı belirtilmemiştir. Ancak Abdülbaki Gölpınarlı bu eserin müellif hattı olduğuna dair bir kanaate sahiptir ve bu kanaatini şöyle dile getirir: "Ketebe olmadığına, sonunda "لـمصنّفـه" kaydının bulunduğuna, yazının Mâverâünnehir ta'lıykının karakterini taşıdığına, şâirin de Mâverâünnehir'li olduğuna nazaran bu Dîvân'ın kendi el yazısı olması gerektir"[376]. Şâir, Sultan III. Murad döneminde (982-1003/1574-1595) İstanbul'da yaşamıştır[377]. Şâir bu tarihlerde İstanbul'da olduğuna göre muhtemelen eser de İstanbul'da yazılmıştır. 999/1590-91 yılında yazılan eserin cildi üzerindeki motifler incelendiğinde cildin döneminden orijinal olduğu anlaşılmaktadır.

Kitabın 1 a sayfasında yer alan kayda göre Divân, Hâcegân-ı Divân-ı Humâyundan Medîneli Mûsâ Bey'den, Medîneli Şâzilî İbrâhîm'e intikal etmiş ve İbrâhîm tarafından 1 Muharrem 1244/14 Temmuz 1828 tarihinde dergâha vakfedilmiştir. Aynı sayfada "İbrâhîm" mührü, Şam Valisi Musa Edib'in 1237/1821-22'de temellük ettiğine dair imzalı kaydı, Mehmed Said Hemdem Çelebi'nin temellük ve dergâhın vakıf mührü mevcuttur.

---

[376] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.212
[377] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.212

Cilt, sırt, sertap ve kenarlarından kırmızı deriyle tamir görmüştür. Kapak kenarlarındaki cetvelli bölümler büyük oranda tamir derisinin altında kalmıştır. Her iki kapak üzerinde lekelenmeler, arka kapak salbeğinin etrafında aşınmadan kaynaklı renk değişimi gözlenmektedir. Cilt üzerinde yer yer kurt yenikleri görülmektedir. İlk ve son sayfaların alt kısımlarında nem lekelenmeleri mevcuttur.

Kapakların süsleme özelliklerine bakıldığında incelediğimiz koleksiyonda bulunan 83 envanter numaralı Mesnevî Şerhi ve 129 envanter numaralı Nefahatü'l-Üns adlı eserlerle benzerlik göstermektedir.

Eser No: 46

Eser Adı: MECMÛ‘A

Envanter No: 105

Fotoğraf No: 160-161

Müellif: ?

Hattat: 2. ve 4. cildin hattatı Ahmed el-Meşhûr Fakirî’dir.

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: Rabiulahir 1006/ Kasım-Aralık 1597

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Koyu Kahverengi ve Bordo Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Mecmû‘a 26,2 x 14,7 cm. ölçülerinde olup, 276 varaktır[378]. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıklarda beyaz, metin kısmında siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla 17 satır olarak yazılmıştır. 1 b, 4 b, 51 b, 116 b, 160 b, 219 b sayfaları tezhiplidir. Sayfa kenarları lacivert, kırmızı ve altınla, sütun ve satır araları kırmızı mürekkeple cetvellidir. Cildin dış kapakları koyu kahverengi, iç kapakları bordo renkli deriden yapılmıştır. Eserin şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, kâğıdı ve cildi yıpranmıştır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları koyu kahverengi deriden yapılan cildin ortasında salbekli oval birer şemse yer almaktadır. Kapakların kenarları dıştan ikişer sıra altın cetvel arasında kalan altınla boyanmış ince sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmiştir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında soğuk kalıp baskı tekniğinde yapılmış dilimli ve oval biçimli birer alttan ayırma şemse yer almaktadır. Şemselerin merkezinde sapları birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış dört adet hatayi motifi bulunmaktadır. Bunların dışında kalan yüzeyler kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar ve yapraklarla süslenmiştir.

---

[378] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.150

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup, birbirine altın tahrirle bağlanmış ve aralarına bir ortabağ yapılmıştır. Beş dilimli palmet şeklindeki salbeklerin yüzeyinde birer hatayi motifi bulunmaktadır.

Köşebent düzenlemesine yer verilmemiştir.

Sırt bölümü süslemesizdir.

Sertabın etrafına iki sıra altın cetvel çekilmiştir.

Miklepte kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır. Miklep şemsesi kapaklardaki şemsenin tam yarısı olup miklebin üçgen ucuna yerleştirilmiş, ancak yarım şemse rumiler ve farklı formdaki hatayilerle süslenmiştir.

İç kapaklar bordo renkli deriyle kaplanmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: 5. ve son cildinde yer alan ketebe kaydına göre Mecmû'a, Rabiulahir 1006/ Kasım-Aralık 1597 tarihinde yazılmıştır. 2. ve 4. cildinin hattatı Ahmed el-Meşhûr Fakirî'dir. Cildin üzerinde yer alan kompozisyon incelendiğinde cildin döneminden orijinal olduğu söylenebilir. Eser Mehmed Said Hemdem Çelebi tarafından dergâh kütüphanesine vakfedilmiştir.

Cildin ön ve arka kapağında çizikler ve aşınmadan kaynaklı renk değişimleri gözlenmektedir. Ön kapağın sağ üst köşesi ile arka kapağın üst ve alt kenarında deri kayıpları mevcuttur. Sertap bazı noktalarda arka kapak ve miklepten ayrılmış durumdadır. Sayfalarda lekelenmeler, nem lekesi ve bazılarında kurt yeniği mevcuttur. Bazı sayfalarda kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir.

Eser No: 47

Eser Adı: MUHTASARU'L-KUDÛRÎ

Envanter No: 111

Fotoğraf No: 162-163

Müellif: Ebu'l Hasan Ahmed b. Muhammed el-Kudûrî

Hattat: Hüseyin bin el-Edirnevî

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 23 Rabiulahir 1008/12 Kasım 1599

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 23 Rabiulahir 1008/12 Kasım 1599

Malzeme: Açık ve Koyu Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Muhtasaru'l-Kudûrî 16 x 9,5 cm. ölçülerinde[379] olup, 213 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları altın ve kırmızı, metin kısmı siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla 13 satır olarak yazılmıştır. Eserin 1 b sayfası tezhiplidir. Sayfa kenarları altın cetvellidir. Dış kapakları açık kahverengi deriden yapılan cildin iç kapakları ebrulu kâğıtla kaplanmıştır. Şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Açık kahverengi deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Her iki kapağın ortasında salbeksiz olarak düzenlenmiş oval birer şemse yer almaktadır. Cildin etrafı iki sıra altın cetvel arasında yer alan altına boyanmış sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir. Kapakların uzun ve kısa kenar ortaları üçer, köşeleri birer altın noktayla süslenmiştir.

Cildin ön ve arka kapağının ortasında yer alan mülevven ve alttan ayırma şemseler dilimli ve oval biçimde olup, gömme tekniği ile yapılmıştır. Mülevvenlik koyu kahverengi deriyle sağlanmıştır. Şemselerin yüzeyine uçları yatay ve dikey eksenlerde birleştirilmiş S biçiminde kıvrımlar yapan bulutlar hâkimdir. Zeminde ise kıvrımdalların taşıdığı hatayiler ve goncalar süsleme kompozisyonunu tamamlamaktadır. Şemselerin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına ince altın tığlar çekilmiştir.

---

[379] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.158

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertap iki sıra altın cetvelle çerçevelenmiş ve içi süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Miklepte kapaklardaki zencerekli cetveller tekrarlanmış ve uç kısma damla şeklinde bir şemse yerleştirilmiştir.

İç kapaklar ve miklebin iç kısmı ebrulu kâğıtla kaplanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser temmet kaydına göre 23 Rabiulahir 1008/12 Kasım 1599 tarihinde, Hattat Hüseyin bin el-Edirnevî tarafından yazılmıştır[380]. Yazıldığı yer bilinmemektedir. Üzerinde yer alan süsleme kompozisyonu incelendiğinde cildin döneminden orijinal olduğu söylenebilir.

Kitabın 1 a sayfasında Mehmed Said Hemdem Çelebi'nin ve Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mühürleri bulunmaktadır. Ayrıca muhtelif sayfalarda Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mührü tekrar basılmıştır.

Eser genel olarak sağlamdır.

[380] A.Gölpınarlı eserin hattatının, yazıldığı yer ve tarihinin belirtilmediğini söylemektedir. Bkz. Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.158

Eser No: 48

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 4

Fotoğraf No: 164-168

Müellif: -

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Kahverengi ve Kırmızı Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 37,8 x 25 cm. ölçülerinde[381] olup, 322 varaktır. Kur'ân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine her sayfanın birinci, sekizinci ve on beşinci satırları altın kullanılarak sülüs hattıyla, diğer satırları ise siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 15 satır halinde yazılmıştır. Altınla yazılan satırlarda pembe renkle beynessüturlar yapılmıştır. Sure başları tezhipli zemin üzerine beyaz mürekkep kullanılarak sülüs hattıyla yazılmıştır. Kitabın içinde sırasıyla vakıf yazan sayfa, 1 b - 2 a (serlevha) sayfaları ve sure başları tezhiplidir. Ayrıca bütün sayfalarda koltuk tezhibi bulunmaktadır. Her sayfanın kenarı lacivert ve altınla cetvellenmiş, cetvellerin dışına bağımsız olarak aşir, humus, hizb ve cüz gülleri yapılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in dış kapakları kahverengi, iç kapakları kırmızı deriden yapılmıştır. Kâğıdı iyi durumda olmakla birlikte şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, cildi de yıpranmış durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Cildin kahverengi deriden yapılan dış kapaklarında mülemma tekniği uygulanmıştır. Her iki dış kapağın ortasında salbekli oval birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında kartuşlu bir bordür bulunmaktadır.

Ön ve arka kısımları aynı şekilde tezyin edilen dış kapaklar, altına boyanmış birer sıra sarmal zencerekli cetvel arasında bulunan kartuşlu bir bordürle çerçevelenmektedir. Dikdörtgen formlu ve uçları dilimli olarak yapılan kartuşlar

[381] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.5

karşılıklı olarak uzun kenarlara dört, kısa kenarlara iki ve köşelere birer adet gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Her bir kartuş yüzeyinin içerisinde kıvrım dalların taşıdığı rumiler, hatayiler, goncalar ve yapraklar yer alır. Uzun ve kısa kenarların ortasındaki kartuşlar hariç her bir kartuşun arası dilimli küçük kartuşlarla birleştirilmiştir. Bu küçük kartuşların ortasında dört yapraklı birer çiçek bulunmaktadır. Kartuşların etrafı altınla tahrirlenmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında soğuk kalıp baskı tekniğinde yapılmış dilimli ve oval biçimli birer şemse yer almaktadır. Şemse yüzeyinin merkezine sapları birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış dört hatayi motifi yerleştirilmiştir. Çapraz eksenlerdeki dallar üzerinde yer alan dilimli rumiler hatayilerin etrafını çevreleyerek ortada kapalı form oluşturur. Dilimli rumilerin birleştiği noktalara birer palmet motifi yerleştirilmiştir. Dikey eksende merkezdeki hatayilerin tepesinden çıkarak kesişen dallar üzerinde hatayiler ve palmetlerin uçlarından çıkarak hatayileri çevreleyen rumiler ve rumilerin kesişme noktalarında şemse uçlarına denk gelecek şekilde palmet motifi yerleştirilmiştir. Bunların dışında kalan yüzeyler kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, rumiler, goncalar, irili ufaklı dört, beş ve altı yapraklı çiçeklerle süslenmiştir. Şemse etrafı tahrirlenmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, dikdörtgen biçimli bir kartuşla şemseye bağlanmıştır. Kartuşun üzerinde rumi bezeme mevcuttur. Yedi dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyi merkezde yer alan bir hatayi ve etrafında beş yapraklı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir. Etrafı şemsede olduğu gibi tahrirlenmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olup, uçlarına yarım kartuş ve yarım salbek eklenmiştir. Köşebentlerin yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı lotus, rumi, hatayi, çiçekler ve yapraklarla bezenmiştir.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertabın kenarları zencerekli cetvelle çerçevelenerek ortası dört bölüme ayrılmış ve ortadaki iki bölüme sülüs hattıyla "Lâ yemessuhû ille'l-mutahharûn. Tenzîlun min rabbil âlemin." (Vâkı'a Sûresi'nin 79 ve 80. ayetleri)[382] yazılmıştır.

[382] Süleyman Ateş, **Age.**, s.536

Miklepte dış kapaklarda yer alan süslemelerin ½'si uygulanmıştır. Yalnız şemsesi dilimli damla şeklindedir.

Kırmızı deriden yapılan iç kapaklarda kat'ı tekniği uygulanmıştır. Her iki kapağın ortasında salbekli birer şemse, köşelerinde köşebentler ve kenarlarında zencerekli cetveller yer almaktadır. Kapaklar dıştan altın cetveller arasında yer alan altına boyanmış sarmal S'lerden oluşan iki sıra zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir.

Cildin ortasında dilimli ve oval biçimli birer şemse bulunmaktadır. Şemse içerisindeki bezeme mavi renkli zemin üzerine siyah renkli derinin kesilmesiyle kat'ı tekniğinde uygulanmıştır. Şemse yüzeyi üç dilimli palmet şeklinde paftalara ayrılmıştır. Şemse yüzeyinin merkezine sapları birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış bu dört adet palmet motifinin içerisi rumi bezemeden müteşekkildir. Etrafına kıvrım dalların taşıdığı dilimli rumiler yerleştirilmiştir. Şemsenin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, birbirine altın tahrirle bağlanmıştır. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyi yeşil renkli zemin üzerine siyah renkli derinin kesilmesiyle elde edilen rumi bezemeden müteşekkildir. Etrafı şemsede olduğu gibi altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına tığlar çekilmiştir.

Köşebentler şemsenin ¼'ü ve salbeklerin yarısı kullanılmak suretiyle kat'ı tekniğinde yapılmıştır.

Sertabın kenarları zencerekli cetvelle çerçevelenmiş ve ortası altın cetvellerle dört bölüme ayrılmıştır. Her bölümün ortasına ve köşelerine altın çizgiler çizilmiştir.

Miklepte iç kapaklarda yer alan süslemelerin ½'si uygulanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Ketebe kaydı bulunmayan Kur'ân-ı Kerîm'in hattatı, yazım tarihi ve yazıldığı yer bilinmemektedir. 322 b sayfasında Kânûnî Sultan Süleyman'ın veziri Rüstem Paşa tarafından Mevlâna Dergâhı'na vakfedildiğine dair 19 satırlık Arapça vakfiye yazılıdır. Bu yazının üstüne, altına ve yanına sülüs hattıyla "vakıf" yazılmıştır. Kapaklardaki genel tasarım, rumi, palmet ve hatayi motiflerinden oluşan süsleme kompozisyonu ve iç kapaklarda uygulanan kat'ı tekniği cildin 16. yüzyıla ait olduğunu göstermektedir.

İç kapaklarda yer alan şemselerin bezeme kompozisyonu, incelediğimiz koleksiyonda yer alan ve tarihleri bilinmemekle birlikte 16. yüzyıla atfettiğimiz 64 envanter numaralı Mesnevî ve 1040 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm'le benzerlik göstermektedir.

Kur'ân-ı Kerîm'in dış ön kapağının kenarlarında ve alt kısmındaki salbeğin yanında deri kayıpları mevcuttur. Kenarlardaki zencereklerin büyük bölümü silinmiştir. Sertap üzerindeki yazılar güçlükle okunacak kadar yıpranmıştır. Ön kapağın iç kısmında ise bazı noktalarda kat'ı süslemenin dökülerek bozulduğu gözlenmektedir. Ayrıca köşebentin yarım salbeğinde deri kaybı mevcuttur. Kitabın sayfaları oldukça sağlamdır.

Eser No: 49

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 17

Fotoğraf No: 169-170

Müellif: -

Hattat: Muhammed b. Ali

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 844/1440-41

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Koyu Kahverengi ve Bordo Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 31,2 x 19,5 cm. ölçülerinde[383] olup, 327 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine siyah mürekkep kullanılarak, reyhani hattıyla 13 satır olarak yazılmıştır. Sure başları ise altın kullanılarak sülüs hattıyla yazılmış, kenarları siyah mürekkeple tahrirlenmiştir. 1 b ve 2 a sayfalarında serlevha tezhibi yer almaktadır. Sayfa kenarları kırmızıyla cetvellenmiştir. Kur'ân-ı Kerîm'in dış kapakları koyu kahverengi, iç kapakları bordo deriden yapılmıştır. Şirazesi, sırt dikişi, kolonları ve kâğıt özellikleri iyi durumdadır. Cildi ise yıpranmıştır.

Eserin Cilt Özellikleri: Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Koyu kahverengi deriden yapılan dış kapakların ortasında salbekli oval birer şemse, köşelerinde basit üçgen köşebentler, kenarlarında cetveller yer almaktadır. Kapaklar dıştan dört sıra soğuk cetvelle çerçevelenmektedir.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan soğuk şemse, dilimli ve oval biçimli olarak gömme tekniğinde yapılmıştır. Şemse içerisindeki bezeme dikey eksende düzenlenmiştir. Saz üslubundaki bezeme kompozisyonunu yapraklı kökten çıkıp kıvrımlar yaparak şemse yüzeyini dolanan ince dallar, dalların üzerinde yer alan hatayiler, goncalar ve uçları kıvrık hançeri saz yaprakları oluşturmaktadır. Şemse etrafı soğuk cetvelle tahrirlenmiştir.

---

[383] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.17

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup, şemseden bağımsız olarak yapılmıştır. Üç dilimli palmet biçiminde düzenlenen salbeklerin yüzeyi rumi bezemeden müteşekkildir. Etrafı soğuk cetvelle tahrirlenmiştir.

Köşebentler iç kısımdaki cetvellere paralel olarak çekilen çizgilerle oluşturulmuş basit üçgenler şeklindedir.

Sırt bölümünde herhangi bir süslemeye yer verilmemiştir.

Sertabın kenarları dört sıra soğuk cetvelle çerçevelenmiş ve dikeyde üç bölüme ayrılmıştır.

Miklepte kapakların kenarlarındaki cetveller tekrar edilmiş, uç kısmına ise salbeklerin biraz büyüğü şeklinde bir şemse yerleştirilmiştir. Yedi dilimli palmet şeklindeki şemsenin içerisinde hatayi motifi yer almaktadır.

İç kapaklar bordo renkli deriyle kaplanmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kurân-ı Kerîm 327 b sayfasında bulunan ketebe kaydına göre Muhammed b. Ali tarafından 844/1440-41 tarihinde yazılmıştır. Yazıldığı yer bilinmemektedir. Saz üslûbundaki bezeme kompozisyonuna bakıldığında cildin eserin yazıldığı tarihten daha sonra yapıldığı söylenebilir. Eser aynı koleksiyonda yer alan ve 16. yüzyıla tarihlendirdiğimiz 8 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm ve Amasya II. Bayezid İl Halk Kütüphanesi'nde yer alan 1547 tarihli ve 1335 envanter numaralı "Haşiye Ale'l-Mutavvel"[384] isimli eserlerle benzerlik göstermektedir. Bu benzerlikten yola çıkılarak cilt, 16. yüzyıla tarihlendirilebilir. Kur'ân-ı Kerîm Mevlâna soyundan Abdurrahman oğlu Şeyh Seyyid Hacı Muhammed Ârif Efendi tarafından Mevlâna Dergâhı'na vakfedilmiştir. Kitabın 327 b sayfasına Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mührü basılmıştır.

Cilt yıpranmış durumdadır. Sertap siyah ve kırmızı deriyle onarılmış ancak zaman içerisinde bu onarım bozulmaya başlamıştır. Arka kapak şemsesinin etrafında deri kaybı ve aşınmadan kaynaklanan renk değişimi gözlenmektedir. Ayrıca çizikler ve lekelenmeler mevcuttur. Ön kapağın iç kısmında delikler, deri kayıpları ve lekeler görülmektedir. Formaların sırt kısmında kabaca bir kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir. Sayfalarda nem izleri ve yer yer lekeler mevcuttur.

[384] Savaş Maraşlı, **Agt.,** s.120

Eser No: 50

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 25

Fotoğraf No: 171-173

Müellif: -

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Kahverengi ve Siyah Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 29,5 x 18,8 cm. ölçülerinde[385] olup, 336 varaktır. Kurân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 11 satır halinde yazılmıştır. Sure başları altın, mavi ve pembe zemin üzerine beyaz mürekkep ve altın kullanılarak muhakkak hattıyla yazılmış, yazının kenarları siyah mürekkeple tahrirlenmiştir. Kitapta 1 b - 2 a (serlevha), 2 b sayfası ve sure başları tezhiplidir. Ayrıca sayfa kenarları lacivert, kırmızı ve altın cetvelli olup, cetvellerin dışında bağımsız olarak yapılmış secde, hizb ve nısf gülleri yer almaktadır. Ancak yazılar bu güllerin içine değil dışına yazılmıştır. Cildin dış kapakları kahverengi deriden yapılmış, iç kapakları turuncu renkli kâğıtla kaplanmıştır. Eserin şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, cildi ve kâğıdı yıpranmış durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi deriden yapılan cildin dış kapakları kat'ı ve mülemma tekniğindedir. Kapakların ortasında salbekli şemseler, köşelerinde köşebentler, kenarlarında kartuşlu bordürler ve zencerekli cetveller yer almaktadır. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Kapaklar dıştan bir sıra altın cetvel, sarmal zencerek ve altın cetveller arasında yer alan kartuşlu bordürle çerçevelenmektedir. Kartuşlu bordür tek sıra halinde dikdörtgen formlu ve uçları yarım daire biçimli olarak yapılmıştır. Bezemeler

[385] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.23

mavi renkli zemin üzerine siyah renkli derinin kesilmesiyle kat‘ı tekniğinde yapılmıştır. Karşılıklı olarak uzun kenarlara beş adet, kısa kenarlara üç adet kartuş yerleştirilmiştir. Her bir kartuşun yüzeyi palmet ve rumi motifleriyle süslenmiştir. Bu kartuşların arası daire biçimli küçük kartuşlarla bağlanmıştır. Küçük kartuşların yüzeyi sapları merkezde baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış dört adet palmet motifiyle süslenmiştir. Bu dairelerin ve kartuşların etrafı bir sıra altın cetvelle tahrirlenmiştir.

Cildin her iki dış kapağının ortasında dilimli, şişkin oval birer şemse ve şemseye beş yapraklı çiçekle bağlanan küçük salbekler yer almaktadır. Şemse içerisindeki bezeme mavi renkli zemin üzerine kahverengi derinin kesilmesiyle kat‘ı tekniğinde uygulanmıştır. Şemse yüzeyi altına boyanmış üç dilimli palmet şeklinde sekiz paftaya ayrılmıştır. Bu paftaların etrafı ve şemsenin merkezi daire oluşturacak şekilde altınla boyanmıştır. Bu dairenin içinde yer alan yüzeylerin tamamı rumi motifleriyle süslenmiştir. Şemsenin etrafı altın cetvelle kalınca tahrirlenmiş, bu iki cetvel arasındaki boşluk kıvrım dalların taşıdığı hatayiler ve yapraklarla süslenmiştir.

Salbekler dilimli ve oval biçimli olup, kat‘ı tekniğinde yapılmıştır. Yüzeyi mavi renkli zemin üzerine kahverengi derinin kesilmesiyle elde edilen rumî bezemeden müteşekkildir. Etrafı altınla kalınca tahrirlenmiştir.

Köşebentler şemsenin ¼’ü ve salbeklerin yarısını kullanmak suretiyle kat‘ı tekniğinde yapılmıştır. Mavi renkli zemin üzerine kahverengi derinin kesilmesiyle elde edilen rumi ve hatayi motifleri ile şemsedeki altına boyanan paftaların dörtte biri bezeme kompozisyonunu oluşturmaktadır. Yarım salbeklerin yüzeyi de mavi renkli zemin üzerine kahverengi derinin kesilmesiyle elde edilen rumî bezemeden müteşekkildir. Köşebentlerin ve yarım salbeklerin etrafı altın cetvelle kalınca tahrirlenmiştir.

Şemse ve köşebentlerin arasında oluşan yüzeyler mülemma tekniğinde süslenmiştir. Bu alanda dikey ve yatay eksenlerdeki birer tanesi düğümlenmiş, diğerleri ise serbest vaziyette bırakılmış çok sayıda bulut motifi yer almaktadır. Bulutların aralarında kalan boşluklar kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, yapraklar, üç, dört ve beş yapraklı çiçeklerle bezenmiştir. Kabartma şeklindeki bu çiçekler maviye boyanmıştır.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertap yüzeyi iki sıra altın cetvelle çerçevelenmektedir. Ortasında, her birinin yüzeyi mavi zemin üzerine palmet ve rumi motifleriyle kat'ı tekniğinde süslenmiş, dikdörtgen formlu, uçları yarım daire biçimli üç adet kartuş yer almaktadır. Bezemelerin üzeri ve kartuşların etrafı altınla boyanmıştır. Kartuşların kısa kenarlarına birer altın tığ çekilmiştir.

Miklepte kapaklarda yer alan süslemenin şemse ucundaki salbekler hariç ½'si uygulanmıştır.

Cildin her iki iç kapağı turuncu renkli kâğıtla kaplanmış, kenarlarına yeşil bez geçirilmiştir. Ancak yıpranmış olmakla birlikte orijinal haliyle korunan sertap ve miklebin siyah deriyle kaplandığı ve mülemma tekniğinde süslendiği görülmektedir.

Sertabın üzerinde beş adet kartuş yer almaktadır. Kenarlardaki ikişer tanesi uçları dilimli olarak yapılmış, hatayiler ve yapraklarla süslenmiştir. Ortadaki kartuş ise diğerlerinden daha büyük olup, üzerine düz satır düzeninde kabartma tekniğinde sülüs hattıyla, "Lâ yemessuhû ille'l-mutahharûn. Tenzîlun min rabbil âlemin." (Vâkı'a Sûresi'nin 79 ve 80. ayetleri)[386] yazılmıştır.

Miklebin kenarları altına boyanmış sarmal zencerekli bir cetvel ve kartuşlu bir bordürle çerçevelenmektedir. Kartuşların içerisi hatayiler ve kıvrımdalların taşıdığı yapraklarla süslenmiştir. Kartuşlu bordür içerisinde kalan tüm yüzey ise şemse ve köşebent düzenlemesine yer verilmeksizin rumi motifleriyle oluşturulan baklava dilimi şeklinde kartuşlar, kartuşların arasındaki boşluklarda serbest halde bırakılmış bulut motifleri ve kıvrım dalların taşıdığı çiçeklerle süslenmiştir. Günümüzde kâğıtla kaplandığı için süslemeleri görülemeyen iç kapaklar muhtemelen miklebin içindeki süslemelere sahiptir.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kur'ân-ı Kerîm'in son sayfası eksik olduğundan ketebe kaydına rastlanmamaktadır. Bu sebeple hattatı, yazım tarihi ve yazdıldığı yer bilinmemektedir. Kitap Mevlâna soyundan Şeyh Seyyid Hacı Muhammed Arif ibni Seyyid Abdurrahman Efendi tarafından Mevlâna Dergâhı'na vakfedilmiştir. İncelediğimiz bu Kur'ân-ı Kerîm'in dış kapaklarındaki tasarım, Süleymaniye Kütüphanesi'nde Ayasofya:3289 numarasına kayıtlı ve 16. yüzyıla

[386] Süleyman Ateş, **Age.**, s.536

tarihlendirilen Şehnâme[387] adlı eserin iç kapaklarıyla bazı ayrıntılar dışında neredeyse aynıdır. Ayrıca kat'ı tekniğindeki şemse ve köşebentler, incelediğimiz koleksiyonda bulunan 149 envanter numaralı ve 23 Muharrem 954/1547-48 tarihli Cevâhiru't-Tefsîrin iç kapak süslemeleri ile, iç kapak miklebinde yer alan mülemma tekniğindeki süslemeleri ise 6 envanter numaralı ve tarihi bilinmeyen ancak 16. yüzyıla tarihlendirdiğimiz Kurân-ı Kerîm'in dış kapak süslemeleriyle benzerlik göstermektedir. Bütün bu benzerliklerden yola çıkarak cildi 16. yüzyılın ortalarına tarihlendirmek mümkündür.

Tamir gören cilt günümüzde de oldukça harap vaziyettedir. Sırt kısmından ve kenarlarından açık kahverengi deriyle, sertap kısmından ise bordo renkli deriyle tamir edilmiştir. Her iki kapak ve miklebin üzerinde yer alan şemse, köşebentler ve kartuşlardaki kat'ı bezemenin büyük bölümünün dökülerek bozulduğu gözlenmektedir. Kitabın sayfalarının büyük bölümünde kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir. Bazı sayfalarda lekelenmeler mevcuttur. Kat'ı tekniğinde yapılan süslemeler genellikle dış kapaktan ziyade iç kapak tasarımında tercih edilmektedir. Bu sebeple iç ve dış kapakların tamir sırasında değiştirildiği söylenebilir.

[387] Fazilet Dülger, **Agt.,** s.71

Eser No: 51

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 33

Fotoğraf No: 174-175

Müellif: -

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Bordo ve Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 25,6 x 17 cm. ölçülerinde[388] olup, 210 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine sure başları kırmızı, diğer kısımlar siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 14 satır halinde yazılmıştır. Dış kapakları bordo deriden yapılan cildin, iç kapakları kâğıtla kaplanmıştır. Şirazesi, sırt dikişi, kolonları ve kâğıdı iyi durumdadır. Cildi biraz yıpranmıştır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları bordo deriden yapılan cildin ortasında oval birer şemse yer almaktadır. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyin edilmiştir. Kapakların her ikisi de ikişer sıra soğuk cetvel arasına yapılmış sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir.

Gömme tekniğinde yapılan şemseler dilimli ve oval biçimlidir. Şemseler, salbekler, sertaptaki süslemeler ve miklep şemsesi mülevven tekniğinde süslenmiştir. Mülevvenlik kahverengi deriyle sağlanmış ve mülevven kısımlar derinin kendi renginde bırakılmıştır. Şemselerin dikey eksenlerinde düğüm yapan birer bulut motifi bulunmaktadır. Bu bulutların uçları yatay eksenlerde küçük bulutlarla birbirine bağlanmıştır. Zemin ise ince kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar ve yapraklardan oluşan bitkisel kompozisyonlu bir bezemeye sahiptir. Şemselerin etrafı tahrirlenmiştir.

---

[388] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.28

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup, şemseden bağımsız olarak yapılmıştır. Dilimli bir baklava dilimi şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyinde birer hatayi motifi yer almaktadır. Etrafı şemsede olduğu gibi tahrirlenmiştir.

Köşebentler iç kısımdaki cetvellere paralel atılmış iki sıra çizgi ile üçgen yüzeyler şeklinde yapılmıştır.

Cildin sırt bölümü süslemesizdir.

Sertabın kenarları iki sıra soğuk cetvelle çerçevelenmektedir. Tam ortada kısa kenarları dilimli bir kartuş içerisinde, kabartma tekniğinde sülüs hattıyla "La yemessuhu ille'l-mutahharun" ayeti kerîmesi (Vakıa Suresi 79. ayet)[389] yazılıdır. Bu kartuşun iki yanında ise kartuştan bağımsız olarak kapaklarda yer alan salbeklerin aynısı tekrar edilmiştir.

Miklepte kapaklarda yer alan zencerekli cetveller ve köşebentler aynen tekrar edilmiştir. Üçgen bölümün ucuna ise dilimli daire şeklinde gömme tekniği ile yapılmış bir şemse yerleştirilmiştir. Şemse yüzeyi bitkisel kompozisyonlu bir bezemeye sahiptir.

İç kapaklar kâğıtla kaplanmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Ketebe kaydı bulunmayan Kur'ân-ı Kerîm'in hattatı, yazım tarihi ve yazdıldığı yer bilinmemektedir. Kur'ân-ı Kerîm kâğıt özellikleri ve hattı bakımından Selçuklu dönemine tarihlendirilebilir[390]. Ancak cildin üzerinde yer alan şemsenin formu ve yüzeyindeki motifler 16. yüzyıl özelliği taşıdığından kapakların kitaba sonradan takıldığı söylenebilir. Eser talik hattıyla yazılmış vakfiyesine göre, Konyalı Abdü'l-Mennân kızı Şîrzâd Hâtun tarafından Konya'daki Sultan Süleyman Camii'ne[391] 1 Receb 1051/6 Ekim 1641 yılında vakfedilmiştir.

Dış kapaklarda yer alan şemselerin bezeme kompozisyonu, incelediğimiz koleksiyonda yer alan 58 envanter numaralı ve Şaban 959/Ağustos 1552 tarihli Mesnevî'yle benzerlik göstermektedir.

Cildin sırt ve sertap bölümünün kenarları yıpranmış vaziyettedir. Arka kapakta daha yoğun olmak üzere her iki kapağın şemse etrafında sürtünmeden

---

[389] Süleyman Ateş, **Age.**, s.536

[390] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.29

[391] A.Gölpınarlı, Sultan Süleyman Camii ile kastedilenin Sultan Selim Camii olabileceğini belirtmektedir. Bkz. Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.29

kaynaklanan renk değişimi görülmektedir. Ayrıca kapaklarda ve sayfalarda lekelenmeler mevcuttur. Kitabın hemen hemen her sayfası kaba bir kâğıt onarımından geçmiştir.

Eser No: 52

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 43

Fotoğraf No: 176-180

Müellif: -

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Kahverengi ve Kırmızı Deri

Eserin Tanımı: 4,3 cm. çapında[392] sekizgen biçimli olarak yapılan bu çok küçük Kur'ân-ı Kerîm "Sancak Kur'ân-ı Kerîm"i olarak kullanılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla bazı sayfaları 26, bazı sayfaları 27 satır olarak yazılmıştır. Kurân-ı Kerîm'in 1 b ve 2 a (serlevha) sayfaları ile son iki sayfası tezhiplidir. Sayfaların kenarları siyah ve altınla cetvellenmiştir. Cildin dış kapakları kahverengi, iç kapakları kırmızı deriden yapılmıştır. Şirazesi, sırt dikişi ve kolonları kopmuş, cildi dağılmış durumdadır. Kur'ân-ı Kerîm gümüşten bir muhafazaya sahiptir. Muhafazanın üzerinde helezonik şekilde kıvrılan dalların taşıdığı hatayi, çiçekler, yapraklar ve saz yaprakları bulunmaktadır. Etrafı sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları kahverengi deriden yapılan cilt mülemma tekniğinde süslenmiştir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kapaklar dıştan ikişer sıra cetvel arasında yer alan sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir.

Cildin ön ve arka kapağının ortasında soğuk kalıp baskı tekniğinde yapılmış, sapları merkezde birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış dört adet hatayi motifi bulunmaktadır. Çapraz eksenlerdeki dallar üzerinde yer alan lotuslar palmetlerin etrafını çevreleyerek ortada kapalı form oluşturur. Kompozisyon

[392] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.36

palmetlerin üzerinden çıkarak iki yana doğru kıvrılan dalların taşıdığı yapraklarla tamamlanmıştır.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertap altın çizgilerle süslenmiştir.

Kırmızı deriden yapılan iç kapaklarda kat‘ı tekniği uygulanmıştır. Kapaklar dıştan iki sıra altın cetvelle çerçevelenmektedir. Cildin ön ve arka iç kapağının ortasında merkezde sapları birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış dikeyde iki adet palmet, yatayda ise rumi motifleri bulunmaktadır. Çapraz eksenlerdeki dallar üzerinde yer alan rumiler dikey eksenlerdeki palmetlerin etrafını çevrelemektedir. Kompozisyon palmetlerin üzerinden çıkarak iki yana doğru kıvrılan dalların taşıdığı yapraklarla tamamlanmıştır. Lacivert renkli zemin üzerine kat‘ı tekniğinde uygulanan süslemelerin üzeri ve etrafı altınla boyanmıştır. Kompozisyonun ortasındaki baklava diliminin zemini siyah, dikey eksenlerdeki süslemenin zemini turuncu, yatay eksenlerdeki süslemenin zemini yeşildir.

Sertap altın cetvelle çerçevelenmektedir.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Ketebe kaydı bulunmayan Kurân-ı Kerîm’in hattatı, yazıldığı tarih ve yer bilinmemektedir. Ancak Kurân-ı Kerîm kapakları üzerinde bulunan süsleme kompozisyonu ve kat‘ı tekniğindeki iç kapaklarıyla 16. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Cilt şirazesinden kopmuş ve dağılmış vaziyettedir.

Eser No: 53

Eser Adı: MESNEVÎ

Envanter No: 51

Fotoğraf No: 181-183

Müellif: Mevlâna Celaleddin-i Rûmi

Hattat: Muhammed b. Abdullah el-Konevî el-Veledî

Müzehhip: Muhlis b. Abdullah el-Hindî

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: Recep 677/ Kasım 1278

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Kırmızı, Kahverengi ve Siyah Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Mesnevî 49,7 x 32,5 cm. ölçülerinde[393] olup, 332 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları altın, diğer kısımları siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 29 satır olarak, dört sütun halinde yazılmıştır. Mesnevî'nin muhtelif sayfaları tezhiplidir. Sayfa kenarları kırmızı cetvellidir. Cildin dış kapakları kırmızı, iç kapakları siyah deriden yapılmıştır. Mesnevî'nin şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, kâğıdı ve cildi yıpranmış durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları kırmızı deriden yapılan cilt mülevven ve alttan ayırma tekniğinde süslenmiştir. Mülevvenlik koyu kahverengi deriyle sağlanmıştır. Cildin dış kapaklarının ortasında oval birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında kartuşlu bir bordür ve zencerekli cetveller yer almaktadır. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Kapaklar dıştan üçer sıra soğuk cetvel arasında yer alan sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir. Bu zencerekli cetvelden sonra kartuşlu bir bordür yer alır. Altın cetveller arasında tek sıra halinde, dikdörtgen formlu ve uçları dilimli olarak yapılan gömme kartuşlar karşılıklı olarak köşelere, uzun kenarlara ve kısa kenarlara birer adet gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Her bir kartuşun yüzeyi ortada altı yapraklı çiçekten çıkan ve çiçeğin iki yanına yerleştirilmiş kıvrım dalların taşıdığı hatayiler ve yapraklarla süslenmiştir. Kartuşların etrafı altınla tahrirlenmiştir.

---

[393] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.45

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan mülevven ve alttan ayırma tekniğinde yapılan salbeksiz şemseler dilimli ve oval biçimlidir. Mülevvenlik kahverengi deriyle sağlanmıştır. Gömme tekniği ile yapılan şemselerin yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar ve yapraklarla saz üslubunda süslenmiştir. Şemselerin etrafı altınla tahrirlenmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır. Köşebentlerin yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı rumiler, hatayiler, goncalar ve yapraklarla süslenmiştir. Köşebentlerin etrafı altınla tahrirlenmiştir.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertabın etrafı dıştan üçer sıra soğuk cetvelle çerçevelenmiş ve yine soğuk cetvellerle üç bölüme ayrılmıştır. Bu bölümlerin ortalarına birer adet kartuş yerleştirilmiştir. Ortada dikdörtgen formlu ve uçları dilimli olarak yapılan kartuşun içerisinde kabartma tekniğinde sülüs hattıyla "La yemessuhu ille'l-mutahharun. Tenzîlun min rabbil âlemîn." ayetleri (Vakıa Suresi 79 ve 80. ayet)[394] yazılmış, zemin altına boyanmıştır. Kenarlarda ise biraz daha küçük olarak yapılmış uçları dilimli iki kartuş yer almaktadır. Bu kartuşların yüzeyi kapaklardaki kartuşlarla aynı şekilde süslenmiştir.

Miklepte dış kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır. Üçgen bölümün kenarlarına üç sıra altın cetvel çekilmiştir.

Siyah deriden yapılan iç kapaklar bezemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Mesnevî 332 b sayfasında bulunan ketebe kaydına göre Recep 677/ Kasım 1278 yılında Muhammed b. Abdullah el-Konevî el-Veledî tarafından yazılmış ve Muhlis b. Abdullah el-Hindî tarafından tezhiplenmiştir[395]. Bu nüsha, ilk 18 beyitten sonra Hz. Mevlâna tarafından söylenip Çelebi Hûsameddin tarafından yazılan, sonra tekrar okutulup yine Hz. Mevlâna tarafından düzeltilen, yani Mesnevî'nin müsveddelerinden yazılan tek nüshadır[396]. Ketebenin iki yanındaki sütunlarda yer alan vakfiyeye göre eser, Sahib Atâ Fahreddin Ali b. El-Hüseyin'in ümerasından azatlı köle Cemâleddin Mübârek b.

---

[394] Süleyman Ateş, **Age.,** s.536

[395] Ayrıntılı bilgi için bkz. Zeren Tanındı, **Anadolu Selçuklu Sanatında Tezhip: Müzehhip Muhlis …,** s.145

[396] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.51

Abdullah tarafından 678/1279-80 yılında vakfedilmiştir[397]. Mesnevî'nin cildi, kapak tasarımı ve bezeme kompozisyonu bakımından değerlendirildiğinde 16. yüzyıla tarihlendirilebilir. Şemsedeki motif tasarımı aynı koleksiyonda yer alan ve 16. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirdiğimiz 84 envanter numaralı Kunuz'ül Hakayık'la benzemektedir.

Sırt ve sertap bölümünden siyah deriyle onarılan cilt oldukça yıpranmıştır. Dış kapağın ön yüzünde şemsenin kenarında deri kaybı mevcuttur. Kapak üzerinde çatlaklar görülmektedir. Arka yüzünde ise aşınmadan kaynaklı renk değişimi gözlenmektedir. Her iki kapağın kenarları oldukça yıpranmıştır. Kitabın birçok sayfasında ise kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir. Bazı sayfalarda mürekkep dağılmaları söz konusudur.

[397] Cemâleddin Mübârek b. Abdullah bu Mesnevî ile birlikte türbeye bir de rahle vakfetmiştir. M. Ferit-M. Mesut, **Selçuk Veziri Sahip Ata ile Oğullarının Hayat ve Eserleri**, İstanbul, 1934, s.122-124; Zeren Tanındı, **Anadolu Selçuklu Sanatında Tezhip: Müzehhip Muhlis …,** s.146

Eser No: 54

Eser Adı: MESNEVÎ

Envanter No: 54

Fotoğraf No: 184-185

Müellif: Mevlâna Celâleddin-i Rûmî

Hattat: Muhammed b. Kutlu en-Niğdevî

Müzehhip: Muhammed b. Kutlu en-Niğdevî

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 24 Rabiulahir 791/22 Nisan 1389

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Mesnevî 52,2 x 20,2 cm. ölçülerinde[398] olup, 273 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları altın ve kırmızı, diğer kısımları siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla dört sütun halinde 29 satır olarak yazılmıştır. Kitabın muhtelif sayfaları tezhiplenmiştir. Cildin dış kapakları kahverengi deriyle, iç kapakları yeşil kâğıtla kaplanmıştır. Şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, kâğıdı ve cildi biraz yıpranmış durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Cilt kahverengi deriden miklepsiz olarak yapılmıştır. Kapakların ortasında oval birer şemse, kenarlarında cetveller yer almaktadır. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kapakların kenarları dört sıra soğuk cetvelle çerçevelenmektedir.

Cildin ön ve arka kapağının ortasında yer alan mülemma şemseler dilimli ve oval biçimlidir. Gömme tekniği ile yapılan şemselerin yüzeyindeki süsleme dikey eksende düzenlenmiştir. Saz üslubundaki bezeme kompozisyonunu yapraklı kökten çıkıp kıvrımlar yaparak şemse yüzeyini dolanan ince dallar, dalların üzerinde yer alan hatayiler, goncalar ve saz yaprakları oluşturmaktadır.

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup, birbirine iki nokta şeklindeki bir ortabağla bağlanmıştır. Beş dilimli palmet biçiminde düzenlenen salbeklerin yüzeyinde birer hatayi motifi yer almaktadır.

---

[398] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.60

Köşebentler en iç kısımdaki cetvellere paralel atılmış iki sıra soğuk cetvelle üçgen yüzeyler şeklinde düzenlenmiştir.

Cildin sırt bölümü kahverengi tamir derisiyle kaplanmıştır. Üzerinde herhangi bir süsleme yoktur.

İç kapaklar yeşil kâğıt kaplıdır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser 272 b sayfasında yer alan ketebe kaydına göre 24 Rabiulahir 791/22 Nisan 1389 yılında Hâkiyyü'l-Bâyezîdî diye tanınan[399] Muhammed b. Kutlu en-Niğdevî tarafından yazılmış ve tezhiplenmiştir. Ancak cildin üzerinde yer alan şemsenin formu ve üzerindeki motifler 16. yüzyıl özelliği taşıdığından kapakların kitaba sonradan takıldığı söylenebilir. Kitabın 1 a sayfasında Merhum Ârif Çelebî'nin vakfı olduğu yazılıdır.

Cilt sırt bölümünden kahverengi deriyle onarılmıştır. Her iki kapakta çizikler ve arka kapağının kenarında deri kayıpları mevcuttur. Sayfalarda lekeler ve mürekkep dağılmaları mevcuttur.

[399] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.62

Eser No: 55

Eser Adı: MESNEVÎ

Envanter No: 56

Fotoğraf No: 186-188

Müellif: Mevlâna Celâleddin-i Rûmî (Muhammed)

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: Muharrem 846/Mayıs-Haziran 1442

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Bordo, Koyu Kırmızı ve Siyah Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Mesnevî 24,8 x 15,2 cm. ölçülerinde[400] olup, 293 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları kırmızı, diğer kısımları siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla dört sütun halinde 25 satır olarak yazılmıştır. Altı ciltlik kitabın her cildinin başlangıç sayfası tezhiplenmiştir. Cildin dış kapakları bordo ve koyu kırmızı deri, ön iç kapağı siyah deri ve arka iç kapağı kağıtla kaplanmıştır. Şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, kâğıdı ve cildi biraz yıpranmış durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Cildin ön ve arka kapakları birbirinden farklı şekilde tezyîn edilmiştir. Her iki kapak bordo deriden, sırt, sertap ve miklep koyu kırmızı deriden yapılmış, kapakların kenarlarına cetveller çekilmiş ve ortasına oval birer şemse yerleştirilmiştir. Kapakların ve miklebin kenarları dıştan altın cetveller arasında yapılmış sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmiş ve kenar ortaları ile köşeleri altın noktalarla bezenmiştir. Kapakların ve miklebin uzun ve kısa kenarlarının ortalarında üçer nokta, köşelerde ve aralarda birer nokta bulunmaktadır. Köşelerde ayrıca bir köşebent düzenlemesi yoktur.

Ön kapağın ortasında yer alan soğuk şemse dilimli ve oval biçimli olup gömme tekniği ile yapılmıştır. Şemse yüzeyi rumi, palmet, hatayi ve penç

[400] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.63

motifleriyle süslenmiştir. Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup, birbirine soğuk cetvelle bağlanmıştır. Salbeklerin yüzeyinde hatayi motifi yer almaktadır.

Arka kapağın ortasında yer alan soğuk şemse dilimli ve oval biçimli olup salbeksiz olarak düzenlenmiştir. Şemse içerisindeki süsleme dikey eksendedir. Saz üslubundaki süsleme kompozisyonunu yapraklı kökten[401] çıkarak şemse yüzeyini dolanan ince kıvrım dallar, dalların üzerinde yer alan hatayiler, goncalar ve saz yaprakları oluşturmaktadır.

Cildin sırt bölümü süslemesizdir.

Sertabın kenarları iki sıra altın cetvelle çerçevelenmiş ve ortasına aşağıdan yukarıya doğru uzanan sarmal S şeklinde basit bir süsleme yapılmıştır.

Miklebin uç kısmına dik gelecek şekilde yapılmış oval ve dilimli bir şemse yer almaktadır. Şemse bitkisel motiflerle süslenmiş ve üzeri tamamen altınla boyanmıştır. Kenarlarına da altın tığlar çekilmiştir.

Ön iç kapak siyah deriden yapılmıştır. Dış kenarları sarı renkli karton kâğıtla kaplandığından cetveller görülememektedir. Kapağın ortasında bulunan şemse dilimli ve oval biçimlidir. Mavi zemin üzerine kat'ı tekniğinde yapılan şemsenin motifleri altına boyanmıştır. Şemse yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı rumilerle süslenmiştir.

Arka iç kapak ve miklep kâğıtla, sertap ise açık kahverengi deri ile kaplanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser 293 b sayfasında bulunan ketebe kaydına göre Muharrem 846/Mayıs-Haziran 1442 de yazılmıştır. Hattatı ve yazıldığı yer bilinmemektedir. Kitabın her iki kapağı ve miklebi üzerindeki şemse motifleri farklılık göstermektedir. Bu durum muhtemelen kitabın farklı tarihlerde geçirdiği onarımlardan kaynaklanmaktadır. Cildin ön kapağının rumi bezemesinden yola çıkarak arka kapak ve miklepten daha erken bir tarihte yapıldığı düşünülebilir. Arka kapak ve miklep ise muhtemelen 16. yüzyılda kitaba takılmıştır. Eser 48 a sayfasında bulunan vakıf kaydına göre Derviş Yusuf el-Bursevî tarafından vakfedilmiştir.

---

[401] Eserin kapağı takılırken ters olarak yerleştirildiğinden, aşağıda olması gereken yapraklı kök yukarıda görünmektedir.

Kapakların kenarları, sırt ve sertap bölümü kırmızı deriyle onarılmıştır. Cildin ön kapağında kırılmalar, her iki kapakta çizikler ve lekelenmeler görülmektedir. Kitabın birçok sayfası kâğıt onarımından geçmiştir. Sayfaların üst kısımlarında nem lekesi ve bazı kısımlarında mürekkep dağılmaları görülmektedir.

Eser No: 56

Eser Adı: MESNEVÎ

Envanter No: 57

Fotoğraf No: 189-190

Müellif: Mevlâna Celaleddin-i Rûmi

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 20 Safer 897/23 Aralık 1491

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Mesnevî 24,9 x 17,2 cm. ölçülerinde[402] olup, 295 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları kırmızı diğer kısımları siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla dört sütun halinde 25 satır olarak yazılmıştır. Altı ciltten oluşan kitabın her cildinin başında tezhipli bir sayfa bulunmaktadır. Ancak bir ve üçüncü cildin tezhibi orijinal iken diğerleri başka kitaplardan kesilerek yapıştırılmıştır. Sayfa kenarları lacivert, siyah ve altın cetvellidir. Cildin dış kapakları kahverengi deriyle, iç kapakları ebrulu kâğıtla kaplanmıştır. Eserin şirazesi, sırt dikişi, kolonları kâğıdı ve cildi sağlam durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi deriden yapılan cildin dış kapakları mülemma tekniğinde süslenmiştir. Kapakların ortasında salbekli birer şemse, köşelerinde köşebentler yer almaktadır. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kapaklardaki süsleme kompozisyonu kalıpla iki seferde basılmıştır.

Kenarları bordo renkli deriyle çevrilen kapakların ortasındaki oval şemsenin kenarları bir büyük iki küçük dilimler halindedir. Şemse yüzeyinde yatay eksenlere birer adet bulut motifi yerleştirilmiştir. Bulutlar ilk olarak yatay eksenlerde daha sonra dikey eksenlerde düğümlenir. Bu sırada merkezde oluşan baklava diliminin içerisine dört yapraklı bir çiçek yerleştirilmiştir. Ayrıca zemin kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, irili ufaklı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir.

---

[402] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.64

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, şemsenin hemen ucuna yerleştirilmiştir. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyi bulut, hatayi ve yapraklarla süslenmiştir.

Köşebentlerin formu kapaklar kenarlarından kesilerek küçültüldüğü için tam olarak anlaşılamamaktadır. Köşebent uçlarına yarım salbekler eklenmiştir. Köşebentlerin yüzeyi bulut, kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir.

Şemse ve köşebentlerin arasında oluşan yüzeyler kıvrım dalların taşıdığı rumiler, hatayiler, goncalar, irili ufaklı çiçekler ve yapraklarla girift bir biçimde süslenmiştir.

Sırt bölümü uçlarda birer adet dar, ortada beş adet geniş yatay kuşağa bölünmüş ve bitkisel motiflerle süslenmiştir.

Sertap altına boyanmış zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir.

Miklepte dış kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır.

İç kapaklar onarımlar sırasında ebrulu kâğıtla kaplanmıştır. Ancak muhtemelen daha önceden iç kapaklarda yer alan kat'ı süslemeli küçük parçalar kesilerek şemse yerine yapıştırılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Mesnevî 295 a sayfasında yer alan ketebe kaydına göre 20 Safer 897/23 Aralık 1491 yılında yazılmıştır. Ancak cilt, üzerindeki süsleme kompozisyonu ve tekniği bakımından 16. yüzyıla tarihlendirilebilir. Hattatı ve yazıldığı yer bilinmemektedir. 12 Rabiulevvel 1339/24 Kasım 1920 yılında Âsitanenin kütüphanesine vakfedilmiştir.

Başka bir kitaptan bu kitaba uygun boyutlarda kesilerek kullanıldığı anlaşılan cildin sırt, sertap ve kapak kenarları bordo deriyle çevrilmiş, özellikle sırt kısmı tamir sırasında Avrupa ciltlerinde olduğu gibi yuvarlak yapılmıştır. Kitabın bütün sayfalarının ortasında nem lekesi bulunmaktadır. Bazı sayfalarda kâğıt tamiri yapılmıştır.

Eser No: 57

Eser Adı: MESNEVÎ

Envanter No: 60

Fotoğraf No: 191-192

Müellif: Mevlâna Celaleddin-i Rûmi

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Kahverengi ve Kırmızı Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Mesnevî 41,3 x 27,5 cm. ölçülerinde[403] olup, 314 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları kırmızı mürekkep kullanılarak nesih, metin kısmı siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla 25 satır halinde yazılmıştır. Altı ciltten oluşan Mesnevî'nin her cildinin başlangıç sayfası tezhiplidir. Sayfa kenarları ve sütun araları kırmızı mürekkeple cetvellenmiştir. Cildin dış kapakları kahverengi deriden yapılmış, iç kapakları kırmızı renkli kâğıtla kaplanmıştır. Eserin sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, cildi biraz yıpranmış, kâğıdı ise iyi durumdadır.

Cild Özellikleri: Kahverengi deriden yapılan cildin dış kapakları dıştan üçer sıra soğuk cetvel arasında yer alan altına boyanmış sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir. Cildin her iki kapağının ortasında alttan ayırma ve mülevven tekniğinde süslenmiş salbekli oval birer şemse ve köşelerinde köşebentler yer almaktadır. Bu kısımlardaki mülevvenlik kırmızı deriyle sağlanmıştır. Ön ve arka kapaklar aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Gömme tekniğinde yapılan şemseler dilimli ve oval biçimlidir. Şemse içerisindeki bezeme dikey eksende düzenlenmiştir. Saz üslubundaki bezeme kompozisyonunu yapraklı kökten çıkıp kıvrımlar yaparak şemse yüzeyini dolanan

[403] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.72

ince dallar, dalların üzerinde yer alan hatayiler, goncalar ve saz yaprakları oluşturmaktadır. Şemselerin dilim aralarına soğuk tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup, yüzeyleri birer hatayi motifi ile süslenmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır. Köşebentlerin yüzeyi ince kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar ve saz yaprakları ile süslenmiştir. Dilim aralarına soğuk tığlar çekilmiştir.

Sırt bölümü süslemesizdir.

Sertap dıştan iki sıra altın cetvelle çerçevelenmiş ve dikeyde üç bölüme ayrılmıştır. Her bölümün kısa kenarlarında altınla boyanmış ince birer sarmal zencerek mevcuttur. Ortadaki bölümde kartuş yer alırken kenardaki bölümlerde noktalardan oluşan bir süsleme yapılmıştır.

Miklepte kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır. Yalnız şemsesi dilimli daire şeklindedir. Şemse yüzeyinde kıvrım dallar üzerinde yer alan hatayiler, goncalar ve saz yaprakları bulunmaktadır. Dilim aralarına soğuk tığlar çekilmiştir. Şemsenin iki ucunda üçer nokta yer almaktadır. Üçgen bölümün kenarlarına soğuk cetvel çekilmiştir.

İç kapaklar kırmızı renkli kâğıtla kaplanmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Ketebe kaydı bulunmayan Mesnevî'nin hattatı, yazıldığı yer ve tarihi bilinmemektedir. A.Gölpınarlı kitabı 15. yüzyıla tarihlendirmektedir[404]. Ancak eserin yazı karakteri, kâğıt özellikleri ve cildi üzerinde bulunan saz üslûbundaki süsleme kompozisyonu bize hem kitabın hem cildin 16. yüzyılda yapıldığını düşündürmektedir.

Cilt önceki yıllarda siyah deriyle sırt ve sertap kısımlarından kabaca bir onarım görmüştür. Günümüzde ise sertabı kapaktan ayrılmaya başladığı için yeni bir onarıma ihtiyacı olduğu gözlenmektedir. Kapaklar üzerinde çizikler, şemse etrafında aşınmadan kaynaklı renk değişimleri görülmektedir. Baş sayfalarda basit bir kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir. Bazı sayfalarda lekelenmeler ve mürekkep dağılmaları söz konusudur.

---

[404] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.72

Mesnevî, incelediğimiz koleksiyonda yer alan 74 envanter numaralı İbtidanâme ve 109 envanter numaralı Dîvân ile benzerlik göstermektedir.

Eser No: 58

Eser Adı: MESNEVÎ

Envanter No: 64

Fotoğraf No: 193-196

Müellif: Mevlâna Celaleddin-i Rûmi

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Bordo ve Siyah Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Mesnevî 28,8 x 16 cm. ölçülerinde[405] olup, 402 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları mavi, kırmızı ve altın, diğer kısımları siyah mürekkep kullanılarak talik yazıyla dört sütun halinde 19 satır olarak yazılmıştır. Kitabın 1 b ve 2 a sayfalarında serlevha tezhibi bulunmaktadır. Yedi ciltten oluşan Mesnevî'nin her cildinin başı tezhiplenmiştir. Sayfa kenarları lacivert, kırmızı ve altın cetvellidir. Cildin dış kapakları bordo, iç kapakları siyah deriden yapılmıştır. Şirazesi, sırt dikişi ve kolonları sağlam olmakla birlikte kâğıdı ve cildi yıpranmış durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları bordo deriden yapılan cildin dış ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kat'ı ve mülemma tekniğinde süslenen her iki kapağın ortasında salbekli birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında bordürler ve zencerekli cetveller yer almaktadır. Kapaklar dıştan düz altın cetvel ve sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir. Bunu altın cetveller arasında yer alan bordür takip etmektedir. Bordürün içerisinde kıvrım dalların taşıdığı hatayiler ve yapraklar, köşelerde ise birer adet beş yapraklı çiçek motifi bulunmaktadır.

Kapakların ortasında baklava dilimi şeklinde dilimli birer şemse yer almaktadır. Şemse içerisindeki süsleme mavi renkli zemin üzerine kat'ı tekniğinde uygulanmıştır. Şemse yüzeyi altına boyanmış üç dilimli palmet şeklinde paftalara

[405] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.80

ayrılmıştır. Merkezde sapları birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış palmet motiflerinin içerisi rumi bezemeden müteşekkildir. Palmetlerin etrafındaki boşluklarda kıvrım dalların taşıdığı rumilerle süslenmiştir. Şemsenin etrafı altınla kalınca tahrirlenmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, aralarında altı yapraklı çiçek şeklinde bir ortabağ bulunmaktadır. Üç dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbekler kat'ı tekniğindedir. Yüzeyi mavi renkli zemin üzerine siyah renkli derinin kesilmesiyle elde edilen rumi süslemeden oluşmaktadır. Etrafı altınla tahrirlenmiştir.

Köşebentler şemsenin ¼'ü ve salbeklerin yarısını kullanmak suretiyle kat'ı tekniğinde yapılmıştır. Mavi renkli zemin üzerinde rumi, hatayi ve şemsedeki paftaların dörtte biri bezeme kompozisyonunu oluşturmaktadır. Süslemenin üzeri altınla boyanmıştır. Yarım salbeklerin yüzeyi rumilerle süslenmiştir. Köşebentlerin ve yarım salbeklerin etrafı altın cetvelle tahrirlenmiştir.

Şemse ve köşebentlerin arasında oluşan yüzeyler mülemma tekniğinde süslenmiştir. Bu alanda yatay eksenlerdeki birer tanesi düğümlenmiş çok sayıda bulut motifi yer almaktadır. Bulutların aralarında kalan boşluklar kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, yapraklar ve çiçeklerle süslenmiştir.

Sertabın etrafı iki sıra altın cetvelle çerçevelenmektedir. Kısa kenarlarda cetvellerin arasına sarmal zencerekler yerleştirilmiştir. Sertabın ortasında üç adet dikdörtgen formlu, uçları yarım daire biçimli kartuş bulunmaktadır. Kartuşların yüzeyi mavi renkli zemin üzerine siyah renkli derinin kesilmesiyle kat'ı tekniğinde yapılmıştır. Kartuşlar rumi motifleriyle süslenmiştir.

Miklepte iç kapaklarda yer alan süslemenin şemse ucundaki salbekler hariç ½'si uygulanmıştır.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme yer almamaktadır.

İç kapaklar siyah deriyle kaplanarak, mülemma tekniğinde süslenmiştir. Dıştan bir sıra düz altın cetvel, bir sıra sarmal zencerekli cetvel ve altın cetveller arasında yer alan kartuşlu bordürle çerçevelenmektedir. Kartuşlu bordür tek sıra halinde dikdörtgen formlu ve uçları dilimli olarak yapılmıştır. Karşılıklı olarak uzun kenarlara dört, kısa kenarlara iki ve köşelere birer adet kartuş yerleştirilmiştir. Kartuşların yüzeyi, ortada beş yapraklı çiçekten çıkan ve çiçeğin iki yanına

yerleştirilmiş kıvrım dalların taşıdığı hatayiler ve yapraklarla süslenmiştir. Kartuşların etrafı altınla tahrirlenmiştir.

Kartuşlu bordür içerisinde kalan dikdörtgen alanın kısa kenarlarında biri kalın, diğeri ince olmak üzere altına boyanmış iki sıra sarmal zencerekli cetvel yer almaktadır. Şemse ve köşebent düzenlemesi bulunmayan kapakların ortasındaki büyük dikdörtgen alanın içerisine yatayda ve dikeyde karşılıklı birer adet ve köşelere de birer adet gelecek şekilde toplam sekiz adet düğümlenmiş bulut motifi yerleştirilmiştir. Bu alanın zemini ise kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar, irili ufaklı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir. Kabartma şeklindeki çiçek motifleri maviye boyanmıştır.

Sertap yüzeyi iki sıra altın cetvelle çerçevelenmektedir. Ortasında dikdörtgen formlu, uçları dilimli üç adet kartuş yer almaktadır. Kartuşların yüzeyi, ortada beş yapraklı çiçekten çıkan ve çiçeğin iki yanında bulunan kıvrım dalların taşıdığı hatayiler ve yapraklarla süslenmiştir. Kartuşların kısa kenarlarına birer altın tığ çekilmiştir.

Miklepte dış kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Mesnevî'nin her cildinin sonunda tetimmesi bulunmakla birlikte yazılış tarihi ve hattatı belirtilmemiştir. Ancak kitabın dış kapaklarındaki kat'ı ve mülemma tarzındaki süsleme, kapaklardaki şemselerin baklava dilimi formunda oluşu ve içerisinin rumi süslemeden oluşması, iç kapaklarındaki mülemma süsleme cildin 16. yüzyılın ikinci çeyreğinde yapıldığını düşündürmektedir. Kitabın 1 a sayfasında üç farklı mühür bulunmaktadır. Bunlardan biri kütüphanenin vakıf mührüdür. Mührün biri 1030/1620-21 diğeri 1169/1755-56 tarihini taşımaktadır. Bu mührün yanında 5 Zilhicce 1123/14 Ocak 1712 tarihli bir vakıf kaydı mevcuttur.

Dış kapaklarda sırt ve kapak kenarlarından tamir gören cilt, iç kısımda kapak kenarlarından onarılmıştır. Dış kapaklardaki kat'ı süslemenin neredeyse tamamı dökülmüştür. Ancak miklepteki kat'ı süslemenin büyük bölümü sağlam vaziyettedir. Kitabın baş tarafındaki sayfalarında kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir. Bazı sayfalarda cetvel kırıkları bulunmaktadır. Kâğıtta lekelenmeler görülmektedir. Kat'ı tekniğinde yapılan süslemeler dış kapaktan ziyade iç kapak tasarımında tercih edilmektedir. Muhtemelen iç ve dış kapaklar tamir sırasında değiştirilmiştir.

Eser No: 59

Eser Adı: DİVÂN-I KEBÎR

Envanter No: 70

Fotoğraf No: 197

Müellif: Mevlâna Celaleddin-i Rûmi

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Dîvân-ı Kebîr 32,3 x 22,5 cm. ölçülerinde olup, 512 varaktır[406]. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları kırmızı, metin kısmı siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 25 satır halinde yazılmıştır. Sayfa kenarları ve sütun araları 105. yaprağa kadar kırmızı mürekkeple cetvellenmiş, diğer yapraklar cetvelsiz bırakılmıştır. Eserin dış kapakları kahverengi deri, iç kapakları yeşil karton kâğıtla kaplanmıştır. Şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, sayfaları ve cildi onarım görmüştür.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları kahverengi deriden yapılan cilt miklepsiz olarak düzenlenmiştir. Dıştan beş sıra soğuk cetvelle çerçevelenen kapakların ortasında oval birer şemse yer almaktadır. Her iki kapak aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Cildin ön ve arka kapağının ortasında yer alan soğuk şemseler salbeksiz olarak düzenlenmiştir. Şemseler dilimli ve oval biçimlidir. Gömme tekniği ile yapılan şemselerin yüzeyinde yatayda ve dikeyde düğüm yapan birer adet bulut motifi bulunmaktadır. Boşluklarda yer alan ince kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar ve yapraklar kompozisyonu tamamlamaktadır. Şemselerin etrafı soğuk cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına soğuk tığlar çekilmiştir.

---

[406] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.100

Köşebentler en iç kısımdaki cetvellere paralel atılmış iki sıra soğuk cetvel ile üçgen yüzeyler şeklinde yapılmıştır.

Tamir derisiyle tamamen kapatılan sırt bölümü süslemesizdir.

İç kapaklar yeşil karton kâğıtla kaplanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Divân-ı Kebîr'in ketebe kaydı olmadığından hattatı, yazıldığı yer ve tarihi bilinmemektedir. A. Gölpınarlı'nın kâğıdı ve yazısı bakımından Divân-ı Kebîr'in en eski nüshalarından biri olduğunu belirttiği eser[407], 13. yüzyıla tarihlenmektedir. 512 b sayfasında yer alan talik hattıyla yazılmış bir yazıya göre, içindeki rubailer 805/1402-1403 yılında başka bir dîvânla karşılaştırılmak suretiyle mukabele ve tashih edilmiştir. Cilt ise 16. yüzyılda yenilenmiştir.

Cilt önceki yıllarda koyu kahverengi bir deriyle sırt kısmından onarım görmüştür. Cildin üzerinde nem lekeleri, çizikler, ön kapak şemsesinin etrafında deri kayıpları ve her iki kapakta sürtünmeden ve aşınmadan kaynaklı renk değişimi gözlenmektedir. Kitabın büyük bir bölümünde sayfaların üst ve alt kısımlarında kaba bir kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir. Sayfaların çoğunda lekelenmeler ve mürekkep dağılmaları görülmektedir.

[407] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.100

Eser No: 60

Eser Adı: İBTİDÂNÂME-REBÂBNÂME–İNTİHÂNÂME

Envanter No: 74

Fotoğraf No: 198-201

Müellif: Sultan Veled

Hattat: Ahmed b. Muhammed

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: Şevval 732/Haziran-Temmuz 1332

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl / Konya **?**

Malzeme: Kırmızı Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan eser 44,7 x 30 cm. ölçülerinde olup, 315 varaktır[408]. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları kırmızı, metin kısmı siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 25 satır olarak yazılmıştır. İçinde **İbtidânâme-Rebâbnâme-İntihânâme** adlı üç risâle bulunmaktadır. Her risâlenin başında tezhipli sayfalar mevcuttur. Sayfa kenarları ve sütun araları kırmızı mürekkeple cetvellenmiştir. Miklepsiz olarak düzenlenen cildin hem dış hem iç kapakları kırmızı deriden yapılmıştır. Şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları kırmızı deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kapaklar dıştan ve içten birer sıra altın, üçer sıra soğuk cetvel arasında yer alan altına boyanmış sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir.

Cildin ön ve arka kapağının ortasında yer alan alttan ayırma şemseler dilimli ve oval biçimde olup gömme tekniği ile yapılmıştır. Şemselerin yüzeyindeki süsleme dikey eksende düzenlenmiştir. Saz üslubundaki süsleme kompozisyonunu ortada yapraklı kökten çıkıp kıvrımlar yaparak şemse yüzeyini dolanan ince dallar, dalların üzerinde yer alan hatayiler, goncalar ve saz yaprakları oluşturmaktadır. Şemselerin

[408] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.108

etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, arka kapak şemsesinin dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup birbirine altın tahrirle bağlanmış ve aralarına iki nokta şeklinde bir ortabağ yerleştirilmiştir. Beş dilimli palmet şeklindeki salbeklerin yüzeyinde birer hatayi motifi yer almaktadır. Etrafı şemsede olduğu gibi altın cetvelle tahrirlenmiş ve arka kapaktaki salbeklerin dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olup, yüzeyleri şemsede olduğu gibi yapraklı kökten çıkarak köşebent yüzeyini dolanan kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar ve saz yapraklarıyla süslenmiştir. Kenarları altın cetvelle tahrirlenmiş, arka kapaktaki köşebentlerin dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Sırt bölümü süslemesizdir.

İç kapaklar kırmızı deriyle kaplanmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser 315 b sayfasında yer alan ketebe ve vakıf kaydına göre Şevval 732/Haziran-Temmuz 1332 tarihinde Ahmed b. Muhammed tarafından yazılmış, Osman b. Ebû Bekr el-Veledî tarafından Mevlâna Dergâhı'na vakfedilmiştir. Cilt ise saz üslûbundaki süsleme kompozisyonundan yola çıkılarak 16. yüzyıla tarihlendirilebilir. Eser daha yazıldığı yıl dergâha vakfedildiğine göre, 16. yüzyıla tarihlendirdiğimiz cildi Konya'da ve belki de dergâh içerisinde yenilenmiş olabilir.

Cilt sırt kısmından ve kapağın kenarlarından kırmızı bir deriyle kabaca onarılmıştır. Günümüzde bu onarım derisi tahrip olduğundan yeni bir onarıma ihtiyaç duyulmaktadır. Cildin her iki kapağında lekelenmeler, çizikler, arka kapak şemsesinin etrafında aşınmadan kaynaklı renk değişimleri görülmektedir. Kitabın hemen hemen bütün sayfalarında lekelenmeler ve bazı sayfalarında kâğıt onarımı görülmektedir.

Eser incelediğimiz koleksiyonda yer alan 60 envanter numaralı Mesnevî ve 109 envanter numaralı Dîvân ile benzerlik göstermektedir.

Eser No: 61

Eser Adı: KUNUZÜ'L-HAKA'IK FÎ RUMUZÜ'D-DAKA'IK

Envanter No: 84

Fotoğraf No: 202-204

Müellif: Kemaleddin Hüseyin b. Hasan-ı Harezmî

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Kırmızı, Kahverengi ve Bordo Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan eser 29,3 x 18 cm. ölçülerinde olup, 131 varaktır[409]. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları kırmızı, metin kısmı siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 21 satır olarak yazılmıştır. 1 b sayfası tezhiplenmiştir. Sayfa kenarları lacivert, altın ve kırmızı mürekkeple cetvellidir. Cildin dış kapakları kırmızı ve kahverengi, iç kapakları ise bordo renkli deriden yapılmıştır. Şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşeyen eserin kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Cild Özellikleri: Dış kapakları kırmızı deriden yapılan cildin miklebi koparak kaybolmuştur. Kapakların ortasında salbekli şemseler, kenarlarında zencerekli cetveller yer almaktadır. Köşebent düzenlemesine yer verilmemiştir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Her iki kapak dıştan altın cetveller arasında yer alan altınla boyanmış sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir. Kapakların ortasında yer alan şemseler gömme tekniğinde yapılmıştır. Alttan ayırma ve mülevven tekniğinde süslenen şemseler dilimli ve oval biçimlidir. Mülevvenlik kahverengi deriyle sağlanmıştır. Şemse yüzeyinde bulunan saz üslubundaki süsleme kompozisyonunu kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar ve saz yaprakları oluşturmaktadır. Etrafı tahrirlenen şemsenin dilim aralarında noktalardan yapılmış altın tığlar yer almaktadır.

---

[409] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.124

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup, şemseden bağımsız olarak yapılmıştır. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyinde irice yapılmış birer hatayi motifi yer almaktadır. Etrafı ise şemsede olduğu gibi tahrirlenmiş ve dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Sırt bölümü süslemesizdir.

İç kapaklar bordo renkli deriyle kaplanıp, etrafı iki sıra altın cetvelle çerçevelenmiş ve ortası süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Ketebe kaydı bulunmayan eserin hattatı, yazıldığı yer ve tarihi bilinmemektedir. Ancak üzerinde yer alan saz üslubundaki süsleme kompozisyonundan yola çıkılarak cilt 16. yüzyılın 2. yarısına tarihlendirilebilir. Eser vakıf kaydına göre 21 Cemaziyelevvel 1227/2 Haziran 1812 tarihinde Muhammed b. Arif Buhârî tarafından dergâha vakfedilmiştir.

Sırt kısmı ön kapaktan ayrılmaya başlayan cilt, genel itibariyle sağlam durumdadır. Her iki kapak üzerinde lekelenmeler mevcuttur.

Eser No: 62

Eser Adı: MANTIKU'T-TAYR

Envanter No: 89

Fotoğraf No: 205-206

Müellif: Feridü'ddin-i Attar

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Siyah ve Bordo Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan eser 17,7 x 11,3 cm. ölçülerinde olup, 191 varaktır[410]. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları kırmızı, metin kısmı siyah mürekkep kullanılarak iki sütun ve 13 satır olarak talik hattıyla yazılmıştır. 1 b sayfası tezhiplenmiştir. Sayfa kenarları, satır ve sütun araları kenarları siyahla tahrirlenmiş altın cetvellidir. Cildin dış kapakları siyah, iç kapakları bordo deriden yapılmıştır. Kitap genel olarak sağlam olmakla birlikte cildi biraz yıpranmış durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları siyah deriden yapılan cildin ortasında salbekli oval birer şemse, kenarlarında sarmal zencerekli cetveller, köşelerinde üçgen köşebentler yer almaktadır. Şemseler ve salbeklerde alttan ayırma ve mülevven tekniği birlikte uygulanmıştır. Mülevvenlik bordo renkli deriyle sağlanmıştır.

Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kapaklar dıştan altın cetveller arasında yer alan altınla boyanmış sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan alttan ayırma ve mülevven tekniğinde yapılan şemseler dilimli ve oval biçimli olup soğuk kalıp baskı tekniğindedir. Şemse içerisindeki süsleme dikey eksende düzenlenmiştir. Şemsenin ortasına geniş yüzeyli bir kenger yaprağı yerleştirilmiş, kenarları ise saz üslubunda

[410] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.130

hatayi ve saz yaprakları ile süslenmiştir. Etrafı altınla tahrirlenen şemsenin dilim aralarında altın tığlar yer almaktadır.

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup, şemseye altın tahrirle bağlanmıştır. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyinde hatayi motifi yer almaktadır. Etrafı ise şemsede olduğu gibi tahrirlenmiş ve dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Köşebentler iç kısımdaki cetvellere paralel olarak atılmış altın çizgiler ile üçgen yüzeyler şeklinde yapılmıştır.

Sırt ve sertap bölümü kahverengi deriyle tamir gördüğünden üzerlerinde herhangi bir süsleme görülmemektedir.

Miklepte kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır. Kapaktakine oranla dairevi biçimli olan dilimli şemsenin yüzeyinde irice bir kenger yaprağı yer almaktadır. Kenarları altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. Üçgen bölümün kenarlarına iki sıra altın cetvel çekilmiştir.

İç kapaklar ve miklebin içi bordo renkli deriyle kaplanmıştır. Kapakların ve miklebin etrafı iki sıra altın cetvelle çerçevelenmektedir. Ortasına geometrik geçmeli baklava dilimi şeklinde birer şemse yerleştirilmiştir. Şemsenin dikey eksenlerdeki uçları S kıvrımlarıyla uzatılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Ketebe kaydı bulunmayan eserin hattatı, yazıldığı yer ve tarihi bilinmemektedir. A.Gölpınarlı eseri kâğıdı, yazısı ve tezhibi bakımından 8-9. (14-15.) yüzyıllara tarihlendirmektedir[411]. Bize göre de eser bu tarihlere uygun görünmektedir. Ancak cilt, üzerinde bulunan kenger yapraklı ve saz üslûbundaki bezeme kompozisyonundan yola çıkılarak ve aynı koleksiyonda yer alan 98 envanter numaralı ve 1590 tarihli Tezkiretü'ş-Şu'arâ adlı eserin cildiyle gösterdiği benzerlikten dolayı 16. yüzyıl sonlarına tarihlendirilebilir. Ayrıca eser, Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesi'nde yer alan 995 envanter numaralı ve 903/1497 tarihli "El-Mutavvel fî Şerhi Telhisi'l- Miftâh"[412] adlı eser ve 442 envanter numarasına kayıtlı olan, 1006/1597 tarihli "Mizanü'ş-Şa'raniyye"[413] adlı eserin ciltleriyle benzerlik göstermektedir.

---

[411] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.130
[412] Yıldıray Özbek, **Age.,** s.72
[413] Yıldıray Özbek, **Age.,** s.99

Kitabın 1 a sayfasında İstanbul Yenikapı Mevlevihanesi Şeyhi Kütahyalı Seyyid Ebû Bekr'in ve oğlu Ali Nutkıy Dede'nin 9 Cemaziyelahir 96/22 Mayıs 1782 tarihli temellük yazıları vardır. Aynı sayfada Yenikapı Mevlevihanesi Şeyhi Osman Salâhaddin'in mührü, okunamayan başka bir mühür, Mehmed Said Hemdem Çelebi'nin ve kütüphanenin vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Cilt oldukça yıpranmış durumdadır. Kapakların kenarlarında ve ön kapak şemsesinin etrafında deri kayıpları mevcuttur. Arka kapakta aşınmadan kaynaklı renk değişimleri görülmektedir. Şemse etrafındaki altın tahrir ve tığlar büyük ölçüde silinmiştir. Arka kapak şemsesinin bordo renkli derisi de yıpranmış, bezemeler bozulmaya başlamıştır. Sırt ve sertap kahverengi deriyle tamir görmüştür. Ancak tamir derisi de yıpranmaya başlamıştır. Eserin bazı sayfalarında kurt yenikleri mevcuttur.

Eser No: 63

Eser Adı: İSKENDERNAME

Envanter No: 97

Fotoğraf No: 207

Müellif: Ahmedî (Taceddin İbrahim b. Hıdr)

Hattat: Ataullah b. Abdullah

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 29 Rabiulahir 864/22 Şubat 1460

Yazıldığı Yer: Edirne

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Türkçe olarak yazılan İskendername 26,2 x 16,5 cm. ölçülerinde[414] olup, 308 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları kırmızı, metin kısmı siyah mürekkep kullanılarak harekeli nesihle iki sütun halinde 15 satır olarak yazılmıştır. Kitabın sayfa kenarları cetvelsiz olup, herhangi bir sayfasında tezhip bulunmamaktadır. Cildin dış kapakları kahverengi deriden yapılmış, iç kapakları kâğıtla kaplanmıştır. Şirazesi, sırt dikişi ve kolonları iyi durumda olan eserin kâğıdı ve cildi yıpranmış vaziyettedir.

Eserin Özellikleri: Kahverengi deriden miklepsiz olarak yapılan cildin kapaklarında salbeksiz olarak düzenlenen oval birer şemse, kenarlarında soğuk cetveller yer almaktadır. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan soğuk şemseler dilimli ve oval biçimli olup, soğuk kalıp baskı tekniğinde yapılmıştır. Şemse yüzeyinde yer alan saz üslûbundaki süsleme kompozisyonunu kıvrım dalların taşıdığı saz yaprakları ve hatayiler oluşturmaktadır.

Köşebentler iç kısımdaki cetvellere paralel atılmış soğuk çizgilerle üçgen yüzeyler şeklinde yapılmıştır.

Sırt bölümü süslemesizdir.

İç kapaklar kâğıtla kaplanmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

---

[414] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.139

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: 308 b sayfasındaki ketebe kaydına göre eser, Ataullah b. Abdullah tarafından 29 Rabiulahir 864/22 Şubat 1460 yılında Edirne de yazılmıştır. Ancak cilt, şemse üzerinde yer alan saz üslubundaki bezemeden yola çıkılarak 16. yüzyıla tarihlendirilebilir. Kitabın 1 a ve 308 b sayfalarında dergâhın vakıf mührü bulunmaktadır.

Sırt kısmından onarım gören ancak onarım derisinin de yıprandığı cilt oldukça harap durumdadır. Üst kapakta daha fazla olmak üzere her iki kapakta çizikler ve deri kayıpları mevcuttur. Ciltte kirlenme ve lekelenmeler görülmektedir. Kitabın baş ve son tarafındaki sayfalarda kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir. Birçok sayfasında leke ve kirler bulunmaktadır.

Eser No: 64

Eser Adı: CÂM-I CAM

Envanter No: 106

Fotoğraf No: 208-209

Müellif: Avhadî

Hattat: Mahmud el-Kâtib

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Kırmızı ve Siyah Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Câm-ı Cam 18 x 10 cm. ölçülerinde olup, 177 varaktır[415]. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları kırmızı diğer kısımları siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla iki sütun halinde 14 satır olarak yazılmıştır. Sayfa kenarları lacivert ve altın cetvellidir. Kitabın 1 b ve 2 a sayfaları serlevha tezhiplidir. Cildin dış kapakları kırmızı, iç kapakları siyah deriden yapılmıştır. Eserin şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, cildi ve kâğıdı yıpranmış durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları kırmızı deriden yapılan cilt, kat'ı tekniğinde süslenmiştir. Kapakların ortasında salbekli şemse, kenarlarında altın cetveller yer almaktadır. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Dıştan üç sıra altın cetvelle çerçevelenen dış kapakların ortasında dilimli, oval ve biraz şişkin bir şemse yer almaktadır. Şemse içerisindeki bezeme mavi renkli zemin üzerine kat'ı tekniğinde uygulanmıştır. Şemse yüzeyinin merkezinde sapları birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış dört adet palmet motifi yer almaktadır. Palmetlerin etrafını çapraz eksenlerdeki dallar üzerinde yer alan dilimli rumiler çevrelerken dilimli rumilerin birleştiği noktalara birer palmet motifi yerleştirilmiş, yatayda ve dikeyde bu kompozisyon devam ettirilmiştir. Bunların dışında kalan yüzeyler kıvrım dalların taşıdığı rumilerle süslenmiştir. Bu

[415] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.153

süslemelerin üzeri altınla boyanmıştır. Şemselerin etrafı altınla kalınca tahrirlenmiş, dilim aralarına tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemseye oranla biraz büyük olup, şemseden oldukça uzağa yerleştirilmiştir. Aralarına altın cetvel çekilmiş ve cetvelin ortasına çiçekli bir ortabağ yapılmıştır. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbekler kat'ı tekniğindedir. Yüzeyi krem renkli zemin üzerine kahverengi derinin kesilerek yapıştırılmasıyla elde edilen rumi süslemeden müteşekkildir. Dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Köşebent düzenlemesi bulunmamaktadır.

Sırt bölümünde kahverengi tamir derisi bulunmaktadır.

Sertabın etrafı iki sıra altın cetvelle çerçevelenmiş, ortası süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Miklepte kapaklarda yer alan cetveller aynen uygulanmış, üçgen bölümün ucuna küçük bir şemse yerleştirilmiştir. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen şemse kat'ı tekniğindedir. Yüzeyi krem renkli zemin üzerine siyah derinin kesilerek yapıştırılmasıyla elde edilen rumi süslemeden müteşekkildir. Dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. Miklebin üçgen bölümünün kenarlarına iki sıra altın cetvel çekilmiştir.

Siyah deriden yapılan iç kapaklarda mülemma tekniği uygulanmıştır. Kapaklar dıştan iki sıra altın cetvel arasında yer alan sarmal zencerekli bir cetvel ve bunun iç kısmında bir sıra altın cetvelle çerçevelenmektedir.

Cildin ön ve arka iç kapağının ortasında yer alan mülemma şemseler dilimli ve oval biçimde olup gömme tekniği ile yapılmıştır. Şemse yüzeyindeki süsleme kompozisyonunu kıvrımlar yaparak şemse yüzeyini dolanan ince dallar, dalların üzerinde yer alan irice yapılmış hatayiler ve saz yaprakları oluşturmaktadır. Şemselerin etrafı altınla tahrirlenmiş ve dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemseye oranla irice yapılmış olup, aralarında bir ortabağ yer almaktadır. Mülevven ve alttan ayırma tekniğinin uygulandığı salbeklerin yüzeyinde birer hatayi motifi yer almaktadır. Hatayiler bordo renkli deriden yapılmıştır. Salbeklerin etrafı şemsede olduğu gibi altın cetvelle tahrirlenmiş ve dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Miklepte iç kapaklarda yer alan zencerekli cetvel aynen tekrarlanmış ve üçgen bölümün ucuna salbeklerden biri şemse olarak yerleştirilmiştir. Şemse mülemma tekniğinde lotus motifiyle süslenmiştir.

Sertap onarım amaçlı bir bezle kaplandığından üzerinde herhangi bir süsleme görülmemektedir.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eserin ketebesi bulunmakla birlikte yazıldığı yer ve tarihi bilinmemektedir. Hattatı ise Mahmud el-Kâtib'tir. Kitabın dış kapaklarındaki kat'ı ve iç kapaklarındaki mülemma bezeme 16. yüzyılın ikinci yarısına işaret etmektedir. Kitabın 1 a sayfasında Mehmed Said Hemdem Çelebi'nin ve kütüphanenin vakıf mühürleri bulunmaktadır. Bu sayfada beyzî şekilde bir mühür daha vardır ancak okunamamaktadır. Kitabın son sayfasında bulunan mühürde okunamamaktadır.

Sırt ve sertap bölümünden açık kahverengi deriyle tamir gören cildin kenarları da yıpranmaya başlamıştır. Dış ön kapağın üst bölümlerinde deri kaybı mevcuttur. Ön iç kapakta ise aşınmadan kaynaklı renk değişimleri gözlenmektedir. Şemse ve salbeklerin arasındaki ortabağlar silinmiştir. Kitabın tezhipli sayfasının altı yırtılmıştır. Bazı sayfalarda dikiş kısımlarının olduğu yerlerde kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir. Kat'ı tekniğinde yapılan süslemeler dış kapaktan ziyade iç kapak tasarımında tercih edilmektedir. Muhtemelen iç ve dış kapaklar tamir sırasında değiştirilmiştir.

Kitabın iç kapaklarında yer alan mülemma şemse aynı koleksiyonda yer alan 61 envanter numaralı ve 1018/1609-10 tarihli Mesnevî ile benzerlik göstermektedir.

Eser No: 65

Eser Adı: DÎVÂN

Envanter No: 107

Fotoğraf No: 210-212

Müellif: Hâfız-ı Şirâzî

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Siyah ve Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Dîvân 22 x 13 cm. ölçülerinde[416] olup, 199 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla 12 satır halinde yazılmıştır. Eserin 1 b ve 2 a sayfalarının kenarları tezhipli ortası ise minyatürlüdür. Ayrıca 2 b, 7 b, 17 b sayfaları tezhiplidir. Birçok sayfada ise koltuk tezhibi yer almaktadır. Sayfa kenarları lacivert, kırmızı ve altınla, sütun ve satır araları altın ve siyah mürekkeple cetvellidir. Cildin dış kapakları siyah, iç kapakları kahverengi deriden yapılmıştır. Eserin kâğıdı ve cildi yıpranmış vaziyettedir.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları siyah deriden yapılan cildin ortasında oval birer şemse ve köşelerinde köşebentler yer almaktadır. Kapakların kenarları altın cetveller arasında yer alan altına boyanmış sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyin edilmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan mülemma şemseler dilimli ve oval biçimde olup, gömme tekniği ile yapılmıştır. Şemse içerisindeki süsleme yatay eksende düzenlenmiştir. Saz üslubundaki süsleme kompozisyonunu ortada yapraklı kökten çıkarak şemse yüzeyini dolanan ince kıvrım dallar, dalların üzerinde yer alan hatayiler, goncalar ve saz yaprakları oluşturmaktadır.

Salbekler altınla boyanarak yapılmıştır. Ancak altınlar büyük ölçüde silindiğinden herhangi bir motif görülememektedir.

---

[416] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.154

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır. Köşebentlerin yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar ve saz yapraklarıyla süslenmiştir.

Sertap iki sıra altın cetvelle çerçevelenmiştir.

Miklepte dış kapaklarda yer alan süslemelerin ½'si uygulanmıştır. Ancak şemsesi salbek biçimli olup, üzerinde hatayi motifi bulunmaktadır.

Sırt bölümü süslemesizdir.

İç kapaklar ve miklebin içi kahverengi deriyle kaplanmış, kenarları altın cetveller arasında yer alan soğuk sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmiş ve ortaları süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Temmet kaydında eserin hattatı, yazıldığı yer ve tarihi hakkında bilgi verilmemiştir. Ancak hemen yanındaki notta kitabın sahibinin Abdullah b. Evliya olduğu kayıtlıdır[417]. Serpil Bağcı, içindeki minyatürü başka eserlerin minyatürleriyle kıyaslayarak, eserin Şiraz da yaklaşık olarak 1565-84 yılları arasında yapıldığını belirtmektedir[418]. Eserin cildinin de bu tarihlerde yapıldığını söylemek mümkündür. Eser, Mehmed Said Hemdem Çelebi tarafından dergâh kütüphanesine vakfedilmiştir.

Cilt kahverengi deriyle sırt ve sertap kısmından onarım görmüştür. Ön ve arka kapaklarda yer alan köşebentlerde deri kayıpları mevcuttur. Sırt kısmının alt ve üst kısmında yıpranmalar görülür. Eser çok kaba bir restorasyon geçirmiştir. Oldukça kalın olan beyaz bir kâğıtla tezhipli sayfalarda dâhil olmak üzere çoğu sayfa tamir edilmiştir. Tamirin önemli bölümü sayfaların birleşme yeri olan orta kısımda ve kırılan cetvel bölümlerinde yapılmıştır. Halen kırık cetvelli sayfalar mevcuttur. Ayrıca sayfaların alt ve üst kısımlarında nem lekeleri görülmektedir.

[417] Serpil Bağcı, **Konya Mevlânâ Müzesi Resimli El Yazmaları,** İstanbul, 2003, s.78
[418] Serpil Bağcı, **Age.,** s.78

Eser No: 66

Eser Adı: DÎVÂN

Envanter No: 109

Fotoğraf No: 213-215

Müellif: Urfî-i Şîrâzî

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Koyu Kahverengi ve Bordo Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Dîvân 19,5 x 17,2 cm. ölçülerinde[419] olup, 261 varaktır. Eser bazı sayfaları ince sarı, bazıları ise açık yeşil renkli aharlı bir kâğıt üzerine başlıkları altın, metin kısmı siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla 17 satır halinde yazılmıştır. Eserin içinde kasîdeler, gazeller, mesnevî ve rubâîler yer almaktadır. Bunların her birinin başlangıç sayfası tezhiplidir. Sayfa kenarları, sütun ve bazı satırların araları altın cetvellidir. Cildin dış kapakları koyu kahverengi, iç kapakları bordo deriden yapılmıştır. Şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, kâğıdı ve cildi ise iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları koyu kahverengi deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kapakların ortasında salbekli oval birer şemse ve köşelerinde köşebentler yer almaktadır. Bu kısımlar gömme tekniğinde yapılmış, mülevven ve alttan ayırma tekniğinde süslenmiş ve mülevvenlik bordo renkli deriyle sağlanmıştır. Kapaklar dıştan altın cetveller arasında yer alan altına boyanmış sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir.

Cildin her iki dış kapağının ortasında yer alan şemselerin yüzeyindeki süsleme yatay eksende düzenlenmiştir. Saz üslûbundaki süsleme kompozisyonunu ortada yapraklı kökten çıkarak şemse yüzeyini dolanan ince kıvrım dallar ve bu

[419] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.156

dalların taşıdığı hatayiler, goncalar ve saz yaprakları oluşturmaktadır. Şemse etrafı iki sıra altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemsenin hemen ucuna yerleştirilmiş ve aralarına ortabağ konulmuştur. Salbeklerin yüzeyinde birer hatayi motifi yer almaktadır. Etrafı şemsede olduğu gibi iki sıra altın cetvelle tahrirlenmiş ve dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır. Yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar ve saz yapraklarıyla süslenmiştir. Kenarları altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme görülmemektedir.

Sertap dıştan iki sıra altın cetvelle çerçevelenmiş ve ortasına altınla yapılmış dört adet düğüm motifi yerleştirilmiştir.

Miklepte dış kapaklarda yer alan bezemenin ½'si uygulanmıştır. Dilimli daire şeklindeki şemse yüzeyinde irice bir hatayi motifi bulunmaktadır. Kenarları altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. Üçgen bölümün kenarlarına iki sıra altın cetvel çekilmiştir.

Bordo renkli deriden yapılan iç kapaklar dıştan bir sıra altın cetvelle çerçevelenmiş, ortalarına iki sıra altın tahrirle yapılmış dilimli ve oval biçimli birer şemse yerleştirilmiş, şemselerin yüzeyi ise zerefşan tekniğinde süslenmiştir. Şemselerin uçlarında, aralarında ortabağ bulunan palmet görünümlü salbekler yer almaktadır.

Miklepte iç kapaklarda yer alan süslemenin salbekler hariç ½'si uygulanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eserin ketebe kaydı bulunmamaktadır. Eserin müellifi Urfî Muhammed 999/1590-1591 yılında Lâhûr'da vefat etmiştir[420]. Cilt üzerinde yer alan saz üslûbundaki süsleme kompozisyonu incelendiğinde cildin 16. yüzyıl sonlarında yapıldığı söylenebilir.

Günümüzde sağlam olduğu görülen cilt, önceki yıllarda kırmızı deriyle sırt ve sertap kısmından onarım görmüştür. Kapaklarda lekelenmeler ve arka kapakta

[420] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Yazmalar Kataloğu II**, Ankara, 1971, s.247; Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Yazmalar Kataloğu III**, Ankara, 1972, s.5

aşınmadan kaynaklı hafif bir renk değişimi görülmektedir. Baş sayfalarda basit bir kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir.

Eser, incelediğimiz koleksiyonda yer alan 74 envanter numaralı İbtidanâme ve 60 envanter numaralı Mesnevî ile benzerlik göstermektedir.

Eser No: 67

Eser Adı: MECMÛ‘A

Envanter No: 112

Fotoğraf No: 216-217

Müellif: Zeynüddin Ebî-Bekr

Hattat: Abdullah b. Abdülkâfi

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 20 Cemaziyelevvel 780/14 Eylül 1378

Yazıldığı Yer: Medine

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Kırmızı ve Açık Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Mecmû‘a 26,5 x 18 cm. ölçülerinde[421] olup, 214 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla birinci risalesi 15, ikinci risalesi 21 satır olarak yazılmıştır. “Kısım ve fasıl” gibi bölüm ifade eden kelimeler ise kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Kitabın 1 a sayfası tezhiplidir. Cildin dış kapakları kırmızı, iç kapakları açık kahverengi deriden yapılmıştır. Şirazesi, sırt dikişi, kolonları ve kâğıdı iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kırmızı deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kapakların ortasında salbekli, oval birer şemse, köşelerinde köşebentler ve kenarlarında dört sıra soğuk cetvel yer almaktadır. Kapakların kenar ortaları ile köşebentlerin köşeleri ve ortaları soğuk noktalarla süslenmiştir.

Her iki kapakta yer alan soğuk şemseler dilimli oval biçimli olup, gömme tekniği ile yapılmıştır. Şemse içerisindeki süsleme yatay eksende düzenlenmiştir. Saz üslûbundaki kompozisyonu, yapraklı kökten çıkarak şemse yüzeyini dolanan ince kıvrım dallar, dalların üzerinde yer alan hatayiler, goncalar ve saz yaprakları oluşturmaktadır.

---

[421] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.158

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup, şemseden bağımsız olarak yapılmıştır. Beş dilimli palmet biçiminde düzenlenen salbeklerin yüzeyinde birer hatayi motifi yer almaktadır.

Köşebentler iç kısımdaki cetvele paralel atılmış soğuk vetvellerle oluşturulan üçgen yüzeyler şeklinde yapılmıştır.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertap soğuk cetvellerle çerçevelenmiş ve üç bölüme ayrılmıştır. Her bölümün içi noktalarla süslenmiştir.

Miklepte dış kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır, ancak şemse dilimli daire şeklindedir.

İç kapaklar açık kahverengi, sertabın içi ise siyah deri ile kaplanmış ve kenarlarına soğuk cetveller çekilmiştir.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kitapta bulunan ilk risale Mısır'daki Türk Memlûklerinden Ebu'l-Maâli Zeynü'd-dîn Şa'bân b. Hüseyin b. Nâsır b. Klavun adına yazılmıştır. Bu şahıs Mısır ve Şam ülkelerinde 13 yıl saltanat sürdükten sonra 778/1376'da vefat etmiştir[422]. Eser ikinci risalenin sonunda yer alan ketebe kaydına göre, 20 Cemaziyelevvel 780/14 Eylül 1378 yılında Abdullah b. Abdülkâfi tarafından Medine de yazılmıştır. Ancak şemse yüzeyindeki süsleme kompozisyonu cildin 16. yüzyıla ait olup, kitaba sonradan takıldığını göstermektedir.

Kitap genel olarak sağlam durumda olup, cilt ve kâğıt onarımı geçirmemiştir. Ancak ön kapakta lekelenmeler ve sırt kısmında hafif yıpranmalar mevcuttur. Bazı sayfalarda da lekelenmeler bulunmaktadır.

[422] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.159

Eser No: 68

Eser Adı: EL-VEFÂ FÎ ŞEREF EL-MUSTAFA (II. CİLT)

Envanter No: 115

Fotoğraf No: 218-219

Müellif: Cemaleddin Ebi'l-Ferac 'Abdurrahman bin el-Cavzî

Hattat: Muhammed b. Ahmed b. Ömer el-Ensari el-Şafii

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 17 Recep 755/7 Ağustos 1354

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan eser 25,5 x 16,5 cm. ölçülerinde olup, 262 varaktır[423]. Eser aharlı kâğıt üzerine siyah mürekkep kullanılarak başlıkları sülüs, diğer kısımları nesih hattıyla 17 satır halinde yazılmıştır. Sayfaların kenarları cetvelsizdir. Dış kapakları kahverengi deriden yapılan eserin şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, cildi yıpranmıştır. Kâğıdı ise genel olarak sağlam vaziyettedir.

Eserin Cilt Özellikleri[424]: Dış kapakları kahverengi deriden yapılan cildin ön ve arka kısımları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kapakların ortasında salbeksiz olarak düzenlenmiş oval birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında cetveller bulunmaktadır..

Cildin her iki kapağı dıştan üç sıra soğuk cetvelle çerçevelenmektedir. Kapakların ortasında bulunan soğuk kalıp baskı tekniğinde yapılmış şemseler dilimli ve oval biçimlidir. Soğuk şemselerin yüzeyinde bulunan saz üslûbundaki süsleme kompozisyonu ince kıvrım dalların taşıdığı altı yapraklı çiçek, hatayiler ve yapraklardan oluşmaktadır.

Köşebentler iç kısımdaki cetvellere paralel atılmış cetveller ile üçgen yüzeyler şeklinde yapılmıştır.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

---

[423] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.163

[424] Eser teşhirde olduğu için iç kapaklar, miklep ve sertabının eksik olan fotoğrafları temin edilememiştir.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser 262 b sayfasında bulunan ketebe kaydına göre Muhammed b. Ahmed b. Ömer el-Ensari el-Şafii tarafından 17 Recep 755/7 Ağustos 1354 tarihinde yazılmıştır. Ancak cilt üzerinde bulunan şemsenin formu ve yüzeyindeki süsleme kompozisyonu 16. yüzyıla işaret etmektedir. Kitabın ilk yaprağında İsa bin Abdullah'a ait bir mühürle, Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mührü bulunmaktadır. Ayrıca Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mührü 3 a, 159 b, 262 b sayfalarına tekrar basılmıştır.

Cildin kenarları yıpranmıştır. Her iki kapakta çizikler ve aşınmadan kaynaklı renk değişimleri gözlenmektedir. Şemselerdeki motifler aşınmadan dolayı zorlukla görülebilmektedir. Kâğıt sağlamdır. Ancak bazı sayfalarda lekelenmeler göze çarpmaktadır.

Eser No: 69

Eser Adı: TUHFETÜ'L-AHRAR

Envanter No: 122

Fotoğraf No: 220-221

Müellif: ?

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 886/1481-82

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Siyah ve Bordo Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Tuhfetü'l-Ahrar 21,3 x 12 cm. ölçülerinde olup, 71 varaktır[425]. Eser aharlı kâğıt üzerine fasıl başları altın ve mavi, metin kısmı ise siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla 13 satır olarak yazılmıştır. 1 b sayfası tezhiplidir. Sayfa kenarları ve mısra araları altın cetvellidir. Cildin dış kapakları siyah, iç kapakları bordo renkli deriden yapılmış ve miklepsiz olarak düzenlenmiştir. Şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, kâğıdı ve cildi yıpranmış vaziyettedir.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları siyah deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Siyah deriden yapılan dış kapakların ortasında salbeksiz oval birer şemse yer almaktadır. Kenarları altın cetveller arasında yer alan altına boyanmış sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir.

Cildin her iki kapağının ortasında dilimli ve oval biçimli birer şemse yer almaktadır. Gömme tekniği ile yapılan soğuk şemselerin yüzeyine S biçiminde kıvrımlar yaparak uçları yatay ve dikey eksenlerde düğümlenen bulutlar hâkimdir. Zeminde ise kıvrımdalların taşıdığı hatayiler, goncalar ve yapraklar süsleme kompozisyonunu tamamlamaktadır. Şemselerin etrafı altın cetvelle tahrirlenmiştir.

Sırt bölümü süslemesizdir.

---

[425] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.172

İç kapaklar bordo renkli deriden yapılmıştır. Kapakların kenarları altın cetvelle çerçevelenmiş, ortasına ise tek bir altın nokta konulmuştur.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser ketebe kaydına göre 886/1481-82 yılında yazılmıştır. Ancak cildin üzerinde yer alan şemsenin formu ve yüzeyindeki motifler 16. yüzyıl özelliği taşıdığından kapakların kitaba sonradan takıldığı söylenebilir. Cildin şemseleri Tire Necip Paşa Kütüphanesi'ndeki 420 envanter numarasına kayıtlı Miftâhu'l-Ulûm[426] adlı eserin cildindeki şemseyle süslemeleri ve kullanılan tekniği bakımından aynıdır.

Cildin sırt bölümü ve kenarları kahverengi deriyle onarılmıştır. Ancak cilt, günümüzde yeni bir onarıma ihtiyaç duymaktadır. Ön ve arka kapakta sürtünmeden kaynaklanan renk değişimi ve deri kayıpları görülmektedir. Kitabın bazı sayfalarının onarımı yapılmıştır. Sayfaların hepsi nemden kaynaklı olarak renk değişimine uğramıştır. 1 b sayfasındaki tezhibin boyaları dağılmış ve kenarında cetvel kırığı oluşmuştur.

[426] Miftâhu'l-Ulûm'un kapakları Arife Edis tarafından erken sayılabilecek bir tarihe, 15. yüzyılın başlarına tarihlendirilmiştir. Arife Edis, **Agt.,** s.91-92

Eser No: 70

Eser Adı: MESÂBÎHU'S-SÜNNE

Envanter No: 126

Fotoğraf No: 222-225

Müellif: ?

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 21 Zilkade 653/22 Aralık 1255

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Mesâbîhu's-Sünne 32,5 x 24,5 cm. ölçülerinde[427] olup, 245 varaktır. Eser aharlı bir kâğıt üzerine siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 21 satır olarak yazılmış, bablar ise sülüsle yazılarak etrafı altınla tahrirlenmiştir. Eserin 5-11-12-126-127. sayfaları tezhiplidir. Sayfa kenarları siyah mürekkep ve altınla cetvellenmiştir. Dış kapakları kahverengi deriden yapılan cildin iç kapakları ebrulu kâğıtla kaplanmıştır. Şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, kâğıdı ve cildi biraz yıpranmıştır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları kahverengi deriden yapılan cildin kapaklarının ortasında oval birer şemse, kenarlarında üç sıra soğuk cetvel yer almaktadır. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Her iki kapağın ortasında yer alan soğuk şemseler dilimli ve oval biçimli olup gömme tekniği ile yapılmıştır. Şemse içerisindeki süsleme dikey eksende düzenlenmiştir. Saz üslûbundaki süsleme kompozisyonunu yapraklı kökten çıkıp kıvrımlar yaparak şemse yüzeyini dolanan ince dallar, dalların üzerinde yer alan hatayiler, goncalar ve saz yaprakları oluşturmaktadır. Şemse etrafı soğuk cetvelle tahrirlenmiştir.

Köşebent düzenlenmesine yer verilmemiştir.

Sırt bölümü süslemesizdir.

---

[427] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.175

Sertabın kenarlarına üç sıra soğuk cetvel çekilmiş ve ortası süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Miklepin etrafı üç sıra soğuk cetvelle çerçevelenmiş, üçgen bölümün ucuna ise dilimli daire şeklinde bir şemse yerleştirilmiştir. Şemse yüzeyinde kıvrım dalların taşıdığı hatayiler ve yapraklar yer almaktadır.

İç kapaklar ebrulu kâğıtla kaplanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser ketebe kaydına göre 21 Zilkade 653/22 Aralık 1255 tarihinde yazılmıştır. Hattatı ve yazıldığı yer bilinmemektedir. Kitabın cildi saz üslûbundaki süsleme kompozisyonundan yola çıkılarak 16. yüzyılın 2. yarısına tarihlendirebilir. Kitap 1 a sayfasındaki vakıf kaydına göre Mevlâna Dergâhı'ndaki sikkehâne[428]'ye vakfedilmiştir.

Cilt herhangi bir onarım geçirmemiştir. Genel olarak sağlam durumda olmakla birlikte ön ve arka kapakta deri yüzeyinde çizilmeler, arka kapak şemsesinin etrafında ise aşınmadan kaynaklı deri kayıpları ve renk değişimi gözlenmektedir. Ciltte lekelenme, kâğıtta nem lekeleri mevcuttur. Kitap önceki yıllarda kâğıt onarımı görmüştür ve sayfaları sağlamdır.

Cilt, incelediğimiz koleksiyonda bulunan 8 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm ve Amasya II. Bayezid İl Halk Kütüphanesi'nde yer alan 1547 tarihli ve 1335 envanter numaralı "Haşiye Ale'l-Mutavvel"[429] isimli eserle benzerlik göstermektedir.

[428] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.175; Erdoğan Erol, "Mevlânâ Dergâhında Sikke-Hane Var Mı İdi?", **II. Milletler Arası Osmanlı Devletinde Mevlevîhâneler Kongresi,** 1993, s.285

[429] Savaş Maraşlı, **Agt.,** s.120

Eser No: 71

Eser Adı: EL-KEVAKİBÜ'D-DÜRRİYYE FÎ MEDHİ HAYRİ'L-BERİYYE

Envanter No: 127

Fotoğraf No: 226-229

Müellif: Şemseddin Muhammed b. Halili'l-Mukri'l-Halebi b. El-Kabakıbi

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Siyah ve Bordo Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan eser 39,5 x 27,5 cm. ölçülerinde olup, 29 varaktır[430]. Eser aharlı kâğıt üzerine kırmızı ve siyah mürekkep kullanılarak muhakkak ve nesih hattıyla 12 satır halinde yazılmıştır. 1 b, 2 a ve 29 b sayfaları tezhiplenmiştir. Sayfa kenarları ve satır araları siyah mürekkep ve altınla cetvellenmiştir. Cildin dış kapakları siyah, iç kapakları bordo deriden yapılmıştır. Şirazesi, sırt dikişi kolonları, kâğıt özellikleri ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları siyah deriden yapılan cildin ortasında salbekli oval birer şemse ve köşelerinde köşebentler yer almaktadır. Cildin şemsesi, salbekleri ve köşebentleri mülevven ve alttan ayırma tekniğinde süslenmiştir. Mülevvenlik bordo renkli deriyle sağlanmıştır. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Cilt, birer sıra altın cetvel arasında yer alan altına boyanmış sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir. Ancak kapaklardaki zencerekli bölüm tamir derisinin altında kaldığından bu kısım yalnızca miklepte izlenebilmektedir.

Cildin ön ve arka kapağının ortasında yer alan alttan ayırma ve mülevven tekniğinde yapılan şemseler dilimli ve oval biçimlidir. Gömme tekniği ile yapılan şemselerin içerisindeki süsleme dikey eksende düzenlenmiştir. Saz üslûbundaki

[430] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.177

süsleme kompozisyonunu yapraklı kökten çıkıp kıvrımlar yaparak şemse yüzeyini dolanan ince dallar, dalların üzerinde yer alan hatayiler, goncalar ve saz yaprakları oluşturmaktadır. Şemsenin etrafı altın tahrirli olup, dilim araları altın tığlıdır.

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup, aralarında altından yapılmış bir ortabağ bulunmaktadır. Beş dilimli palmet görünümündeki salbeklerin yüzeyinde birer hatayi motifi yer almaktadır. Etrafı şemsede olduğu gibi altın cetvelle tahrirlenmiş ve dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavislidir. Köşebentlerin yüzeyinde şemsede olduğu gibi kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar ve saz yaprakları bulunmaktadır. Kenarları altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Sırt bölümü süslemesizdir.

Sertap tamir sırasında kırmızı deriyle kaplandığından üzerinde herhangi bir süsleme görülmemektedir.

Miklepte dış kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmış, farklı olarak şemse dilimli daire şeklinde yapılmıştır. Üçgen bölümün kenarlarına iki sıra altın cetvel çekilmiştir.

İç kapaklar ve miklebin iç kısmı bordo renkli deriyle kaplanmış, ortalarına dış kapaktaki gömme şemselerin aynıları yapılmıştır. Ancak burada yalnızca alttan ayırma tekniği uygulanmış, salbek ve köşebent düzenlemesine yer verilmemiştir. Kenarlarda ise dış kapaktaki zencerekli cetvel aynen tekrarlanmıştır. Sertabın iç kısmı ise süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eserin ketebe kaydı bulunmakla birlikte yazım tarihi belirtilmemiştir. Ancak tezhipli 1 b sayfasının altındaki yazıda Memlûk Sultanı Kayıtbay'ın ismi geçmektedir. Bu eser Mısır'da hüküm süren (872-901/1468-1496) Çerkes Memlûklerinden Kayıtbay adına yazılmıştır[431]. Kapaklar üzerinde yer alan saz üslûbundaki süsleme kompozisyonu ise 16. yüzyıl özelliği göstermektedir.

Cilt sırt kısmından kahverengi deriyle, sertap kısmından ve kapakların kenarlarından kırmızı deriyle onarım görmüştür. Ön kapak şemsesinin yan tarafında

[431] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.178

deri kaybı, arka kapak şemsesinin etrafında çizikler mevcuttur. Miklep şemsesinin kenarlarında ise kurt yenikleri görülmektedir. Son sayfa üst kısımdan beyaz kalın bir kâğıtla kaba bir biçimde onarılmıştır. Kitabın bütün sayfalarının üst kısımlarında nem lekeleri, alt kısımlarında ise parmakla tutulan yerlerde kirlenme görülmektedir.

Eser No: 72

Eser Adı: DÎVÂN[432]

Envanter No: 133

Fotoğraf No: 230-232

Müellif: Hâfız Şirazî

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Koyu Kahverengi ve Siyah Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Dîvân 22,2 x 14,1 cm. ölçülerinde olup, 157 varaktır[433]. Eser aharlı kâğıt üzerine siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla 14 satır olarak iki sütun halinde yazılmıştır. Kitabın 1 b ve 2 a sayfaları tezhiplidir. Hemen hemen her sayfada koltuk tezhibi bulunmaktadır. 32 b, 68 a 109 a sayfaları minyatürlüdür. Ancak 68 a'da yer alan minyatür tamamen silinmiştir. Sayfa kenarları lacivert, kırmızı ve altın cetvellidir. Cildin dış kapakları koyu kahverengi, iç kapakları siyah deriden yapılmıştır. Şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, cildi ve kâğıdı yıpranmış durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Koyu kahverengi deriden yapılan cildin dış kapakları ve ön kapağının iç yüzü mülemma, siyah deriden yapılan arka kapak ve miklebin iç yüzleri mülemma ve kat'ı tekniğinde süslenmiştir. Cildin hem dış hem iç kapaklarının ortasında salbekli birer şemse, köşelerinde köşebentler ve kenarlarında kartuşlar ile sarmal zencerekli cetveller yer almaktadır.

Cildin ön ve arka dış kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kapaklardaki bezeme kompozisyonu kalıpla iki seferde basılmıştır. Dış kapaklar dıştan birer sıra altın cetvel arasında yer alan sarmal zencerekli bordür ve altın cetveller arasında yer

---

[432] Bu Dîvân'ın cildi Ayşe Budak'ın hazırlamış olduğu yüksek lisans tezinde incelenmiştir. Bkz. Ayşe Budak, **Agt.,** s.76-78

[433] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.185

alan kartuşlu bordür çerçevelenmektedir. Kartuşlu bordür tek sıra halinde dikdörtgen formlu ve uçları dilimli olarak yapılmıştır. Karşılıklı olarak uzun kenarlara üç adet, kısa kenarlara ve köşelere birer adet kartuş yerleştirilmiştir. Kartuşların yüzeyi, ortada beş yapraklı çiçek ve çiçeğin iki yanına yerleştirilmiş kıvrım dalların taşıdığı hatayiler ve yapraklarla süslenmiştir.

Kartuşlu bordür içerisinde kalan dikdörtgen alan kapağın alt ve üst kısımlarında dar, ortasında ise genişçe bir dikdörtgen oluşacak biçimde üç bölüme ayrılmıştır. Kenarlardaki dar dikdörtgenlerin içerisinde kıvrım dallar üzerine yerleştirilmiş hatayi motifleri bulunmaktadır. Kapakların ortasındaki büyük dikdörtgen alanın içerisinde yer alan şemse, dilimli ve oval biçimlidir. Şemse yüzeyinin merkezinde dikey eksenlere birer adet rumi yerleştirilmiş, etrafındaki boşluklara ise ince kıvrım dalların taşıdığı hatayi ve rumiler yapılmıştır. Bunların dışında kalan yüzeyler kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, rumiler, irili ufaklı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, şemsenin hemen ucuna yerleştirilmiştir. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyinde birer hatayi motifi bulunmaktadır.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır. Köşebentlerin yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı rumiler, hatayiler, çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir.

Şemse ve köşebentlerin arasında oluşan yüzeyler mülemma tekniğinde süslenmiştir. Bu alanda dikey eksenlerdeki birer tanesi düğümlenmiş, diğerleri ise serbest vaziyette bırakılmış bulut motifleri yer almaktadır. Bulutların aralarında kalan boşluklar kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, yapraklar ve çiçek motifleriyle tamamlanmıştır.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertabın etrafı bir sıra altın cetvelle çerçevelenmiş, ortası süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Miklepte dış kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır.

İç kapaklarda ön ve arka kapağın süslemeleri farklıdır. Ön kapağın iç kısmı dış kapaklardaki süsleme ile birebir aynıdır. Siyah deriden yapılan arka kapağın iç kısmı ise kat'ı ve mülemma tekniğinde süslenmiştir. Kapağın ortasında salbekli bir

şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında zencerekli cetveller ve cetvellerin arasında kartuşlar yer almaktadır.

Kapak dıştan bir sıra altın cetvel ve sarmal zencerek bordürü ile altın cetveller arasında yer alan kartuşlu bordür tarafından çerçevelenmektedir. Kartuşlu bordür tek sıra halinde dikdörtgen formlu ve uçları yarım daire biçimli olarak yapılmıştır. Karşılıklı olarak uzun kenarlara üçer, kısa kenarlara ve köşelere birer adet kartuş yerleştirilmiştir. Her bir kartuş palmet ve rumi motifleriyle kat'ı tekniğinde süslenmiştir. Kartuşların arası sapları merkezde baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış dört adet palmet motifiyle bezeli daire biçimli küçük kartuşlarla birleştirilmiştir. Kartuşların zemini mavi ve yeşil, küçük kartuşların zemini ise turuncudur. Süslemelerin üzeri altınla boyanmıştır. Kartuşların etrafı bir sıra altın cetvelle tahrirlenmiştir.

Kartuşlu bordür içerisinde kalan dikdörtgen alan dış kapaklarda olduğu gibi kapağın alt ve üst kısımlarında dar, ortasında ise genişçe bir dikdörtgen oluşacak biçimde üç bölüme ayrılmıştır. Tüm zemini altına boyanan kenarlardaki dar dikdörtgenlerin içerisinde kıvrım dallar üzerinde yer alan çiçek ve yaprak motifleri bulunmaktadır. Kabartma şeklindeki bu motifler turuncu ve eflatuna boyanmıştır. Cildin ortasında dilimli, oval bir şemse yer almaktadır. Şemse içerisindeki süsleme mavi renkli zemin üzerine kahverengi derinin kesilmesiyle kat'ı tekniğinde uygulanmıştır. Şemsenin merkezinde sapları birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış dört adet palmet motifi yer almaktadır. Palmetlerin etrafını çapraz eksenlerdeki dallar üzerinde yer alan dilimli rumiler çevrelerken dilimli rumilerin birleştiği noktalara birer palmet motifi yerleştirilmiş, yatayda ve dikeyde bu kompozisyon devam ettirilmiştir. Bunların dışında kalan yüzeyler kıvrım dalların taşıdığı rumi ve palmetlerle süslenmiştir.

Salbekler üç dilimli palmet şeklinde düzenlenmiş ve şemseye bir ortabağla bağlanmıştır. Mülemma tekniğinde yapılan salbeklerin yüzeyinde birer adet hatayi motifi bulunmaktadır. Hatayiler turuncuya boyanmıştır.

Köşebentler şemsenin ¼'ü ve salbeklerin yarısını kullanmak suretiyle kat'ı tekniğinde yapılmıştır.

Şemse ve köşebentlerin arasında oluşan yüzeyler ön kapaktakiyle aynı şekilde süslenmiştir. Burada farklı olarak kabartma şeklindeki çiçekler turuncu ve maviye boyanmıştır. Bu kısımdaki süslemeler kalıpla iki seferde basılmıştır.

Miklepte arka kapakta yer alan bezemenin şemse ucundaki salbekler hariç ½'si uygulanmıştır.

Sertap yüzeyi bordo renkli bir deriyle tamir edildiğinden üzerinde herhangi bir süsleme görülmemektedir.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Ketebe kaydı bulunmayan eser, kapaklardaki süsleme kompozisyonu ve tekniği bakımından 16. yüzyıl ortalarına tarihlendirilebilir[434]. Kitabın 1 a ve 157 b sayfalarında Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mührü bulunmaktadır. Ayrıca 1 a sayfasında dört farklı mühür daha bulunmaktadır. Kapakların dış ve iç kısmındaki bezeme özelliklerine bakıldığında aynı koleksiyonda yer alan 1 ve 1191 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm'lerle benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Sırt, sertap ve kapakların kenarlarından tamir gören cilt günümüzde harap vaziyettedir. Miklep hariç kapaklardaki altınların neredeyse tamamı silinmiştir. Arka kapak ve milep içinde bazı noktalarda kat'ı bezemenin dökülerek bozulduğu gözlenmektedir. Kitabın sayfalarının büyük bölümü yıpranmış vaziyettedir. Bazı sayfalarda cetveller kırılmış, kırıkların üzeri kâğıtla tamir edilmiştir. Sayfalarda lekelenmeler gözlenmektedir.

[434] Serpil Bağcı içindeki minyatürlerden yola çıkarak eserin Şiraz nakkaşhanesinde, 1560 yılı civarında yapıldığını belirtmektedir. Serpil Bağcı, **Age.,** s.72-73

Eser No: 73

Eser Adı: DÎVÂN

Envanter No: 140

Fotoğraf No: 233-234

Müellif: Abdu'l-Ata Kemaleddin Mahmud b. Ali el-Kirmanî

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 748/1347-78

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. yüzyıl

Malzeme: Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Dîvân 34 x 23,8 cm. ölçülerinde olup, 271 varaktır[435]. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları kırmızı mürekkep kullanılarak sülüs ve talik hattıyla, metin kısmı siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla dört sütun halinde 25 satır olarak yazılmıştır. Cildin hem dış hem iç kapağı kahverengi deriden yapılmıştır. Şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıt özellikleri ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi deriden yapılan cildin ortasında salbeksiz olarak düzenlenen oval birer şemse, kenarlarında iki sıra soğuk cetvel yer almaktadır. Köşebent düzenlemesine yer verilmemiştir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan soğuk şemse dilimli ve oval biçimli olup, gömme tekniği ile yapılmıştır. Şemse içerisindeki süsleme dikey eksende düzenlenmiştir. Saz üslûbundaki kompozisyon yapraklı kökten çıkıp kıvrımlar yaparak şemse yüzeyini dolanan ince dallar, dalların üzerinde yer alan hatayiler, goncalar ve saz yapraklarından oluşmaktadır.

---

[435] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.197

Sırt kırmızı renkli bir deriyle onarılmıştır.

Sertap soğuk cetvellerle çerçevelenerek iki bölüme ayrılmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Miklebin kenarları cetvellenmiş ve uç kısmına saz üslûbunda süslenmiş dilimli daire şeklinde bir şemse yerleştirilmiştir.

İç kapaklar, sertap ve miklebin iç kısmı kahverengi deriyle kaplanmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kemâleddîn Ebû'l-'Atâ Mahmûd b. Ali b. Mahmûd **Hâcû-yi Kirmânî** tarafından yazılan eserin ketebe kaydı bulunmamaktadır. A. Gölpınarlı son risalenin bitiş tarihinin 748/1347-78 olduğunu belirtmektedir[436]. Cilt şemse üzerinde yer alan saz üslûbundaki süslemeden yola çıkılarak 16. yüzyıla tarihlendirilebilir. Kitabın 1 a sayfasında Mehmed Said Hemdem Çelebi'nin mührü ve Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mührü bulunmaktadır.

Cildin sırt kısmı ve kapağın hasarlı kenarları kırmızı deriyle onarılmıştır. Kapak üzerinde kirlenme ve lekelenmelerin yanı sıra şemse etrafında aşınmadan kaynaklanan hafif bir renk değişimi gözlenmektedir. Sayfalarda nem lekesi mevcuttur.

Eser aynı koleksiyondaki 8 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm'le şemse yüzeyindeki süsleme bakımından benzerlik göstermektedir.

[436] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.199

Eser No: 74

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 1040

Fotoğraf No: 235-238

Müellif: -

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Siyah ve Bordo Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 36 x 25 cm. ölçülerinde[437] olup, 385 varaktır. Kur'ân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine sure adları beyaz, diğer satırları siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 12 satır olarak yazılmıştır. Kitapta 1 b ve 2 a sayfalarında serlevha tezhibi bulunmaktadır. Ancak 1 b sayfası sonradan eklenmiştir. Ayrıca sure başları tezhiplidir. Sayfaların kenarları lacivert, yeşil ve altınla cetvellenmiş, cetvellerin dışına bağımsız olarak aşir, humus, hizib ve secde gülleri yapılmıştır. Cildin dış kapakları siyah, iç kapakları bordo deriden yapılmıştır. Eser günümüzde sağlam vaziyettedir.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları siyah deriden yapılan cilt mülemma tekniğinde süslenmiştir. Cildin dış kapaklarının ortasında salbekli oval birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında kartuşlu bir bordür ve zencerekli cetveller yer almaktadır. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Dış kapaklar dıştan altınla boyanmış iki sıra sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir. Bu zencereklerden sonra kartuşlu bir bordür yer alır. İki altın cetvel arasında dikdörtgen formlu ve uçları dilimli olarak yapılan gömme kartuşlar karşılıklı olarak uzun kenarlara ikişer, kısa kenarlara ve köşelere birer adet gelecek

[437] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.225

şekilde yerleştirilmiştir. Her bir kartuş yüzeyinin ortasında palmet ve palmeti çevreleyen rumiler yer almaktadır. Palmetlerden çıkan kıvrım dalların üzerinde rumiler, beş yapraklı çiçekler ve yapraklar bulunmaktadır. Kartuşların arası sapları merkezde baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış dört adet hatayi motifiyle süslenmiş dilimli küçük kartuşlarla birleştirilmiştir. Kartuşların etrafı altınla tahrirlenmiştir. Bu bordürün ardından dıştaki sarmal zencerekli cetvelin aynısı bir kez daha tekrarlanmaktadır.

Cildin ön ve arka kapağının ortasında yer alan mülemma şemseler dilimli ve oval biçimli olup gömme tekniğinde yapılmıştır. Şemse yüzeyindeki süsleme kompozisyonunu kıvrımlar yaparak şemse yüzeyini dolanan ince dallar, dalların üzerinde yer alan irice yapılmış hatayiler, goncalar, beş yapraklı çiçekler ve yapraklar oluşturmaktadır. Şemselerin etrafı altınla tahrirlenmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, dilimli dikdörtgen biçimli bir kartuşla şemseye bağlanmıştır. Kartuşun üzerinde palmet ve rumi motifi yer almaktadır. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyine irice birer hatayi motifi yerleştirilmiştir. Kartuşların ve salbeklerin etrafı şemsede olduğu gibi tahrirlenmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavislidir. Uçlarına salbek ve şemse arasındaki kartuşun yarısı ile salbeklerin yarısı eklenmiştir. Köşebentlerin yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı hatayiler beş yapraklı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertabın kenarları tamir derisinin altında kaldığından cetveller hakkında ayrıntılı bilgi edinilememektedir. Ancak sertabın altın cetvellerle çerçevelendiği ve üç bölüme ayrıldığı gözlenmektedir. Yan taraflar boş bırakılırken, ortada altın kullanılarak sülüs hattıyla "Lâ yemessuhû ille'l-mutahharûn. (Vâkı'a Sûresi'nin 79. ayeti)[438] yazılmıştır.

Miklepte dış kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır. Ancak üçgen bölümün ucuna yerleştirilen şemse damla şeklindedir. Kenarları altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. Üçgen bölümün kenarlarına iki sıra altın cetvel çekilmiştir.

[438] Süleyman Ateş, **Age.**, s.536

Bordo deriden yapılan iç kapaklarda kat‘ı tekniği uygulanmıştır. Her iki iç kapağın ortasında salbekli birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında kartuşlu bir bordür ve zencerekli cetveller yer almaktadır.

Kapaklar dıştan bir sıra altın cetvel ve altına boyanmış sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir. Ardından iki altın cetvel arasında yer alan kartuşlu bordür gelmektedir. Kartuşlu bordür tek sıra halinde dikdörtgen formlu ve uçları dilimli olarak yapılmıştır. Karşılıklı olarak uzun kenarlara ikişer, kısa kenarlara ve köşelere birer adet kartuş yerleştirilmiştir. Her bir kartuşun yüzeyi palmet ve rumi motifleriyle süslenmiştir. Süslemeler lacivert renkli zemin üzerine siyah renkli derinin kesilmesiyle kat‘ı tekniğinde yapılmıştır. Kartuşların arası yüzeyi palmet ve rumi motifleriyle süslenmiş dilimli küçük kartuşlarla birleştirilmiştir. Kartuşların etrafı altınla tahrirlenmiş, ortası ise baklava dilimi oluşturacak şekilde altınla boyanmıştır. Bu bordürün ardından dıştaki sarmal zencerekli cetvelin aynısı bir kez daha tekrarlanmıştır.

Cildin ortasında dilimli ve oval biçimli birer şemse bulunmaktadır. Şemse içerisindeki bezeme lacivert renkli zemin üzerine siyah renkli derinin kesilmesiyle kat‘ı tekniğinde uygulanmıştır. Şemse yüzeyi üç dilimli palmet şeklinde paftalara ayrılmıştır. Şemse yüzeyinin merkezinde sapları birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış bu dört adet palmet motifinin içerisi rumi motifleriyle süslenmiştir. Rumilerin içi ve şemsenin ortasındaki baklava dilimi şeklindeki yüzey altınla boyanmıştır. Palmetlerin dışında kalan boşluklar kıvrım dalların taşıdığı dilimli rumilerle süslenmiştir. Şemselerin etrafı iki sıra altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, dilimli dikdörtgen biçimli bir kartuşla şemseye bağlanmıştır. Kartuşun yüzeyi lacivert renkli zemin üzerine siyah renkli derinin kesilmesiyle elde edilen rumi süslemeden oluşmaktadır. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyi lacivert renkli zemin üzerine siyah renkli derinin kesilmesiyle elde edilen rumi süslemeden oluşmaktadır. Her ikisinin etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına tığlar çekilmiştir.

Köşebentler şemsenin ¼’ü, salbek ve şemse arasındaki kartuşun yarısı ve salbeklerin yarısını kullanmak suretiyle kat‘ı tekniğinde yapılmıştır. Yüzeyi rumilerle

süslenmiştir. Köşebentlerin etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına tığlar çekilmiştir.

Sertabın iç kısmı bordo renkli deriyle kaplanmış ve süslemesiz olarak bırakılmştır.

Miklepte iç kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır. Ancak üçgen bölümün ucuna iç kapaklardaki şemsenin yatayda kesilmiş yarım hali dikey olarak yerleştirilmiştir.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Ketebe kaydı bulunmayan Kur'ân-ı Kerîm'in hattatı, yazıldığı yer ve tarihi bilinmemektedir. 1 a sayfasında kurşun kalemle ve nesih yazıyla Sultan Selim tarafından Karapınar Kazası'na vakfedildiği yazılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in cildi, süsleme kompozisyonu ve kat'ı tekniğindeki iç kapaklarıyla 16. yüzyıl ortalarına tarihlendirilebilir. Kur'ân-ı Kerîm'in dış kapak tasarımı incelediğimiz koleksiyonda bulunan 1039 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm'le aynıdır. İç kapaklarda yer alan şemselerin süsleme kompozisyonu ise aynı koleksiyonda yer alan 4 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm, 64 envanter numaralı Mesnevî ve 128 envanter numaralı Silsiletü'z-Zeheb –Salaman ve Absal–Tuhfetü'l-Ahrar'la benzemektedir.

Ön dış kapağının kenarlarında deri kayıpları mevcuttur. Kenarlardaki zencereklerin büyük bölümü silinmiştir. Kapak içlerindeki kat'ı bezemenin dökülerek bozulduğu gözlenmektedir. 2008 yılında onarım geçiren Kur'ân-ı Kerîm büyük ölçüde özgün haline kavuşturulmuştur.

Eser No: 75

Eser Adı: HAFIZ ŞÎRAZÎ DÎVÂNI

Envanter No: 1116

Fotoğraf No: 239-240

Müellif: ?

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Malzeme: Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan eser 24,2 x 17,5 cm. ölçülerinde olup, 278 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları altın, kırmızı ve mavi mürekkep kullanılarak sülüs hattıyla, metin kısmı siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla 17 satır olarak yazılmıştır. 1 a, 1 b, 183 b ve 272 a sayfaları tezhiplenmiştir. Sayfa kenarları, satır ve sütun araları altın cetvellidir. Dış kapakları kahverengi deriden yapılan cildin ön iç kapağı yeşil bez, arka iç kapağı kahverengi deriyle kaplanmıştır.

Eserin şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, kâğıdı ve cildi yıpranmış vaziyettedir.

Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi deriden yapılan cildin dış kapaklarında salbekli oval birer şemse yer almaktadır. Kenarları tamir gördüğünden cetveller hakkında bilgi elde edilememektedir. Köşebent düzenlemesi bulunmamaktadır. Miklepsiz olarak düzenlenen cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan soğuk şemseler dilimli ve oval biçimli olup gömme tekniği ile yapılmıştır. Şemse içerisindeki süsleme dikey eksende düzenlenmiştir. Saz üslûbundaki süsleme kompozisyonunu yapraklı kökten çıkıp kıvrımlar yaparak şemse yüzeyini dolanan ince kıvrım dallar, dalların taşıdığı hatayiler, goncalar ve saz yaprakları oluşturmaktadır.

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup, şemseden bağımsız olarak yapılmıştır. Beş dilimli palmet biçiminde düzenlenen salbeklerin yüzeyinde birer hatayi motifi yer almaktadır.

Sırt bölümü süslemesizdir.

Ön iç kapak yeşil bezle, arka iç kapak kahverengi deri ile kaplanmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Ketebe kaydına rastlayamadığımız eserin cildi, şemse üzerinde bulunan saz üslûbundaki süsleme kompozisyonundan yola çıkılarak 16. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Sırt kısmından ve kenarlarından kırmızı deriyle onarım gören cildin derisi aşırı nemden kabarmıştır. Her iki kapakta nem lekeleri mevcuttur. Arka kapak şemsesinin üzerinde deri kayıpları gözlenmektedir. Baş kısımda bazı sayfalarda basit bir kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir. Sayfaların çoğunda nem lekesi bulunmaktadır.

Eser No: 76

Eser Adı: HADİKATÜ'S-SÜEDA

Envanter No: 101

Fotoğraf No: 241-245

Müellif: Fuzûli Süleyman

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 20 Ramazan 1013/9 Şubat 1605

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 20 Ramazan 1013/9 Şubat 1605

Malzeme: Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Türkçe olarak yazılan Hadikatü's-Süeda 26 x 14,5 cm. ölçülerinde[439] olup, 319 varaktır. Eser aharlı ve metin kısmı zerefşanlı bir kâğıt üzerine başlıkları kırmızı ve mavi, diğer kısımları siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla 15 satır olarak yazılmıştır. Yazmanın 1 b sayfası tezhiplidir. 49 a yaprağında figürlerin yüzlerinin tahrip edildiği bir minyatür, 257 a da ise yırtılmış ve tamir edilmiş bir minyatür yer alır. 23 b de ise bir minyatür yeri boş bırakılmış fakat buraya minyatür yapılmamıştır[440]. Sayfa kenarları, sütun ve satırların araları lacivert, siyah ve altın cetvelle çerçevelenmiştir. Cildin hem dış hem iç kapakları kahverengi deriden yapılmıştır. Şirazesi, sırt dikişi ve kolonları kopan eserin kâğıdı ve cildi tamir görmüştür.

Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kapakların ortasında turuncu renkli deriyle kaplanarak mülevven tekniğinde yapılmış salbekli oval birer şemse ve köşelerinde köşebentler bulunmaktadır. Bu kısımların üzeri tamamen altınla boyanarak aynı zamanda mülemma tekniğiyle de süslenmiştir.

Eser, dıştan iki sıra altın cetvel arasında yer alan altına boyanmış sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir. Kapakların kenar ortaları üçer adet altın noktayla süslenmiştir.

---

[439] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.146
[440] Serpil Bağcı, **Age.,** s.120

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan mülemma şemseler, dilimli ve oval biçimli olup, gömme tekniğinde yapılmıştır. Şemse içerisindeki süsleme dikey eksende düzenlenmiştir. Süsleme kompozisyonunu ortada yapraklı kökten çıkarak şemse yüzeyini dolanan ince kıvrım dallar, dalların üzerinde yer alan hatayiler, goncalar ve saz yaprakları oluşturmaktadır. Şemselerin etrafı bir sıra altın cetvelle tahrirlenmiş ve dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup, aralarında nokta şeklinde bir ortabağ yer almaktadır. Yedi dilimli palmet şeklindeki salbeklerin yüzeyinde birer hatayi motifi bulunmaktadır. Etrafı şemsede olduğu gibi bir sıra altın cetvelle tahrirlenmiş ve dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. Palmetin uçlarındaki dilimlere ve tepesine birer nokta konulmuştur.

Köşebentler iç ve dış bükey kavislidir. İçerisinde şemsede olduğu gibi kıvrımlar yaparak köşebent yüzeyini dolanan ince dallar, dalların üzerinde yer alan hatayiler, goncalar ve saz yaprakları bulunmaktadır. Kenarları altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Sertap dıştan iki sıra altın cetvelle çerçevelenmiş ve ortasına kenarlardaki yarım olmak üzere sekiz adet altın noktadan yapılan çiçek motifi yerleştirilmiştir.

Miklepte kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır. Şemse dilimli daire şeklindedir. Miklebin üçgen ucuna iki sıra altın cetvel çekilmiştir.

Sırt bölümü süslemesizdir.

İç kapaklar ve miklebin iç kısmı kahverengi deriyle kaplanmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır. Yalnızca etrafı iki sıra altın cetvelle çerçevelenmiştir.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Mehmed Said Hemdem Çelebi tarafından dergâh kütüphanesine vakfedilen eser, ketebe kaydına göre 20 Ramazan 1013/9 Şubat 1605 Çarşamba günü tamamlanmıştır. Cilt üzerinde yer alan saz üslûbundaki kompozisyonda bu tarihe uygun görünmektedir.

Cilt kırmızı deriyle sırt ve sertap kısmından onarım görmüştür. Arka kapakta daha fazla olmak üzere her iki kapakta çizikler ve sürtünmeden kaynaklı olarak hafif bir renk değişimi görülmektedir. Sayfaların üst kısmında nem lekeleri bulunmaktadır. Kitabın sayfalarının büyük bir bölümünde onarım gerçekleştirilmiştir.

Eser No: 77

Eser Adı: MESNEVÎ

Envanter No: 61

Fotoğraf No: 246-249

Müellif: Mevlâna Celaleddin-i Rûmi

Hattat: Kerîm b. İbrahim Mutavattın-ı Halcân-ı Şîrâz

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 1.Cilt –
2.Cilt 1018/1609-10
3.Cilt 1015/1606-7
4.Cilt 1013/1604-5
5.Cilt –
6.Cilt 1016/1607-8

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 17. Yüzyıl

Malzeme: Siyah ve Kırmızı Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Mesnevî 15,2 x 8,7 cm. ölçülerinde[441] olup, 412 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları kırmızı, metin kısmı siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla iki sütun halinde 17 satır olarak yazılmıştır. Sayfanın üç kenarında 34 satır halinde yazılan hamiş yer almaktadır. Altı ciltten oluşan Mesnevî'nin başlangıç ve bitiş sayfaları tezhiplidir. Sayfa kenarları, lacivert, altın ve kırmızı mürekkeple cetvellidir. Mesnevî'nin dış kapakları siyah, iç kapakları kırmızı deriden yapılmıştır. Sırt dikişi ve kolonları gevşeyen eserin kâğıdı sağlam olup, cildi yıpranmıştır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları siyah deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Her iki kapağın ortasında salbekli oval birer şemse, köşelerinde köşebentler ve etrafında zencerekli cetveller yer almaktadır. Dış kapaklardaki şemse ve köşebentler mülemma, salbekler ise mülevven ve alttan

[441] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.73

ayırma tekniğinde süslenmiştir. Kapaklar dıştan altın cetveller arasında yer alan altına boyanmış sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir.

Cildin ön ve arka kapağının ortasında yer alan mülemma şemseler dilimli ve oval biçimde olup, gömme tekniği ile yapılmıştır. Şemse yüzeyindeki bezeme kompozisyonunu kıvrım dalların taşıdığı irice yapılmış hatayiler ve saz yaprakları oluşturmaktadır. Şemselerin etrafı altınla tahrirlenmiş ve dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemseye oranla biraz büyük yapılmıştır. Mülevven ve alttan ayırma tekniğinin uygulandığı salbeklerin yüzeyinde birer hatayi motifi yer almaktadır. Hatayiler kırmızı deridendir. Salbekler altın bir cetvelle şemseye bağlanmış ve aralarına altından bir ortabağ yapılmıştır. Etrafı şemsede olduğu gibi altın cetvelle tahrirlenmiş ve dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavislidir. Köşebentlerin yüzeyi şemsede olduğu gibi kıvrım dalların taşıdığı hatayiler ve saz yapraklarıyla süslenmiştir. Kenarları altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Sırt bölümü kırmızı deriyle tamir edilmiştir.

Sertap iki sıra altın cetvelle çerçevelenmiş, ortası süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Miklepte dış kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır, yalnız şemse dilimli damla şeklinde olup, yüzeyi hatayi motifiyle süslenmiştir.

İç kapakları kırmızı deriden yapılan cildin etrafı iki sıra altın cetvel arasında yer alan altına boyanmış sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir. Cildin kapaklarının ortasında salbekli birer şemse ve köşelerinde köşebentler mevcuttur.

Şemseler dilimli ve oval biçimde olup, kat'ı tekniği ile yapılmıştır. Şemselerin ortasında sapları baklava dilimi oluşturan dört hatayi motifi yer almaktadır. Hatayilerden çıkarak şemse yüzeyini dolanan kıvrımdalların taşıdığı saz yapraklarıyla kompozisyon tamamlanmaktadır. Zemini mavi olan şemsenin yüzeyindeki motifler altınla boyanmıştır. Şemselerin dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemseye oranla daha büyük yapılmıştır. Beş dilimli palmet görünümündeki salbekler altın bir cetvelle şemseye bağlanmış ve aralarına altından bir ortabağ yapılmıştır. Dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. Salbekler şemsede

olduğu gibi kat‘ı tekniğindedir. Yüzeyi beyaz renkli zemin üzerine siyah renkli derinin kesilmesiyle elde edilen rumî bezemeden müteşekkildir.

Sertabın etrafına iki sıra altın cetvel çekilmiş, ortası süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Miklepte kapaklarda yer alan süslemenin ½’si uygulanmıştır. Beş dilimli palmet görünümlü şemsenin yüzeyi bozulmuştur. Kapağın üçgen bölümünün kenarlarına iki sıra altın cetvel çekilmiştir.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kerîm b. İbrahim Mutavatın-ı Halcâni Şîrâz tarafından yazılan altı ciltlik Mesnevî’nin her cildi farklı bir tarihte yazılmıştır. Ketebe kayıtlarına göre ikinci cilt 1018/1609-10, üçüncü cilt 1015/1606-7, dördüncü cilt 1013/1604-5, altıncı cilt 1016/1607-8 tarihlerinde yazılmıştır. Birinci ve beşinci ciltte tarih belirtilmemiştir. Bilinen en son tarihi yaklaşık olarak tamamlanış yılı olarak ele alırsak eser 1018/1609-10 tarihlidir. Cildin üzerinde bulunan saz üslubundaki süsleme kompozisyonu da eserin yazıldığı tarihle uyumlu görünmektedir. Bu sebeple Mesnevî’yi 17. yüzyılın başlarına tarihlendirebiliriz. Eser 203 a sayfasındaki vakıf kaydına göre 1043/1633-4 tarihinde Çâker-i Hânedân-ı Âl-i Osman Dâvud b. Allahverdi Han tarafından dergâha vakfedilmiştir.

Cilt kırmızı deriyle sırt kısmından onarım görmüştür. Dış kapaklar oldukça yıpranmıştır. Ön kapakta sürtünmeden kaynaklı renk değişimi görülürken, arka kapakta deri kaybı görülmektedir. Ön iç kapak sağlam durumdadır. Ancak arka iç kapakta şemse içindeki motiflerin büyük bölümü kopmuş vaziyettedir. Miklepte şemse yüzeyi bozulmuş, alttaki köşebentin motifleri kopmuş, zemin rengi silinmiştir. Sertabın miklebe olan bağlantı noktasında deri kayıpları mevcuttur. Sırt dikişi ve bazı kolonları koptuğu için ilk ve son formalar ayrılmış durumdadır. Kâğıt sağlamdır.

Kitabın dış kapaklarında yer alan mülemma şemseler ve mülevven ve alttan ayırma salbekler aynı koleksiyonda yer alan 106 envanter numaralı ve tarihsiz Câm-ı Cam adlı eserin iç kapak şemseleri ve salbekleri ile bire bir benzerlik göstermektedir.

Eser No: 78

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 44

Fotoğraf No: 250-251

Müellif: -

Hattat: Muhammed b. Cafer

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: Ramazan 1039/Nisan-Mayıs 1630

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: Ramazan 1039/Nisan-Mayıs 1630

Malzeme: Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 29,3 x 20,6 cm. ölçülerinde[442] olup, 264 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine siyah mürekkep kullanılarak her sayfanın birinci, sekizinci ve on beşinci satırları muhakkak hattıyla, sure başları kırmızı mürekkep kullanılarak nesih hattıyla, diğer kısımları ise siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 15 satır halinde yazılmıştır. Sayfa kenarları mavi mürekkeple cetvellenmiştir. Kur'ân-ı Kerîm'in 1 b ve 2 a sayfaları serlevha tezhiplidir. Cildin dış kapakları kahverengi deriden yapılmış, iç kapakları ebrulu kâğıtla kaplanmıştır. Şirazesi, sırt dikişi, kolonları ve kâğıt özellikleri iyi durumda olan eserin cildi yıpranmıştır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi deriden yapılan cildin kapaklarının ortasında oval birer şemse, kenarlarında cetveller yer almaktadır. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Dıştan dört sıra altın cetvelle çerçevelenen kapakların ortasında yer alan soğuk şemseler dilimli oval biçimli olup gömme tekniği ile yapılmıştır. Şemse içerisindeki süsleme dikey eksende düzenlenmiştir. Saz üslubundaki süsleme kompozisyonunu yapraklı kökten çıkıp kıvrımlar yaparak şemse yüzeyini dolanan ince dallar, dalların üzerinde yer alan hatayiler, goncalar ve saz yaprakları oluşturmaktadır. Şemse etrafı iki sıra altın cetvelle tahrirlenmiştir.

---

[442] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.37

Köşebentler en iç kısımdaki cetvellere paralel atılmış iki sıra çizgi ile üçgen yüzeyler şeklinde yapılmıştır.

Tamir sırasında sırt kısmının üzeri siyah deriyle, sertabın üzeri yeşil bezle kapatıldığı için herhangi bir süsleme görülmemektedir.

Miklep iki sıra altın cetvelle çerçevelenmiş, üçgen bölümün ucuna ise dilimli daire şeklinde bir şemse yerleştirilmiştir. Etrafı iki sıra altın cetvelle tahrirlenen şemsenin içerisinde hatayi motifi yer almaktadır.

İç kapaklar taraklı ebrulu bir kâğıtla kaplanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kur'ân-ı Kerîm ketebe kaydına göre Muhammed b. Cafer tarafından Ramazan 1039/Nisan-Mayıs 1630 yılında yazılmıştır. Yazıldığı yer bilinmemektedir. Şemse yüzeyindeki süsleme özelliklerine bakılarak cildin dönemine ait olduğu söylenebilir. Eser Hz. Mevlânâ soyundan gelen Şeyh Muhammed Ârîf Çelebi ibni Abdurrahman Çelebi (1096-1159/1746) tarafından vakfedilmiştir.

Cilt sırt kısmından siyah deriyle, sertap kısmından yeşil bezle onarılmıştır. Cildin kenar kısımları oldukça yıpranmıştır. Ön kapakta köşebente yakın noktalarda 4 delik bulunmaktadır. Arka kapakta daha fazla olmakla birlikte her iki kapağın şemsesinin etrafında aşınmadan kaynaklı deri kayıpları ve renk değişimi gözlenmektedir. Kitabın bazı sayfalarında kâğıt onarımı yapılmıştır.

Eser No: 79

Eser Adı: MESNEVÎ ŞERHİ (5. Cilt)

Envanter No: 83

Fotoğraf No: 252-254

Müellif: Rusûhî İsmâîl Ankaravî

Hattat: Muhammed b. Osman

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: Zilhicce 1040/Temmuz 1631

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: Zilhicce 1040/Temmuz 1631

Malzeme: Bordo ve Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Türkçe olarak yazılan Mesnevî Şerhi 29,5 x 19 cm. ölçülerinde olup, 396 varaktır[443]. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları kırmızı, metin kısmı siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 27 satır olarak yazılmış, sayfa kenarlarına altın cetvel çekilmiştir. 1 b sayfası tezhiplidir. Cildin dış kapakları bordo ve kahverengi, iç kapakları kahverengi deriden yapılmıştır. Şirazesi, sırt dikişi, kolonları ve kâğıdı iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Bordo deriden gömme tekniğinde miklepsiz olarak yapılan cildin dış kapaklarının ortasında salbekli, oval birer şemse, köşelerinde köşebentler ve kenarlarında sarmal zencerekli cetveller yer almaktadır. Şemseler, salbekler ve köşebentlerde mülevven ve alttan ayırma tekniği birlikte uygulanmıştır. Mülevvenlik kahverengi deriyle sağlanmıştır.

Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Dıştan ve içten ikişer sıra altın cetvel arasına yapılan sarmal zencerekle çerçevelenen cildin ortasında gömme tekniğinde yapılmış salbekli birer şemse yer almaktadır. Şemseler dilimli ve oval biçimlidir. Şemse yüzeyinde dikey eksen boyunca S biçiminde kıvrımlar yaparak yüzeye hâkim olan bir bulut motifi ve ince kıvrımdalların taşıdığı hatayiler, goncalar ve uçları kıvrık hançer yapraklarından meydana gelen bir süsleme kompozisyonu yer almaktadır. Çapraz eksenlere de birer küçük bulut

[443] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.122

yerleştirilmiştir. Şemse etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, aralarında ön kapakta çizgi, arka kapakta nokta şeklinde yapılmış bir ortabağ bulunmaktadır. Beş dilimli palmet şeklindeki salbeklerin yüzeyinde birer hatayi motifi yer almaktadır. Etrafı şemsede olduğu gibi altın cetvelle tahrirlenmiş ve kenarlarına altın tığlar çekilmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavislidir. Yüzeyinde şemsede olduğu gibi bulutlar, kıvrımdalar üzerinde yer alan hatayiler, goncalar ve saz yapraklarından meydana gelen bir süsleme kompozisyonu yer almaktadır. Etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, kenarlarına altın tığlar çekilmiştir.

Sırt bölümü kahverengi deriden olup süslemesizdir.

İç kapaklar açık kahverengi deriyle kaplanmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser ketebe kaydına göre 3 Şaban 1035/30 Nisan 1626 tarihinde yazılmıştır. Ancak bu yazının hemen sol tarafında ikinci bir ketebe yer almaktadır. Bu ketebede ise Zilhicce 1040/Temmuz 1631 tarihi düşülmüştür[444]. Eser Muhammed b. Osman tarafından yazılmıştır. Cilt üzerinde yer alan bezeme kompozisyonu da kitabın yazım tarihine uygun görünmektedir. Kitabın ilk yaprağında yer alan 10 satırlık vakfiyesine göre Muhammed Mevkûfâtî tarafından Cemaziyelula 1060/Mayıs 1650'de Mevlanâ Dergâhı'na vakfedilmiştir. Vakfiyenin altında vakfedenin ve dergâhın vakıf mühürleri yer almaktadır.

Cilt aynı koleksiyonda yer alan 129 envanter numaralı Nefahatü'l-Üns'ün şemse, salbek ve köşebentleriyle, 146 envanter numaralı Dîvân'ın ise şemse ve salbekleriyle aynı süslemelere sahiptir. Ayrıca Ankara Etnografya Müzesi'ndeki 10108 envanter numaralı, tarihsiz Kur'ân-ı Kerîm[445] ve 573 envanter numaralı, 1599 tarihli Hadikatü's-Süeda[446]'nın kapaklarıyla aynı süslemeye sahiptir.

Cilt, sırt kısmından kahverengi deriyle tamir edilmiştir. Her iki kapak üzerinde lekelenmeler, arka kapak şemsesinin etrafında daha fazla olmak üzere

---

[444] Orijinali 3 Şaban 1035/30 Nisan 1626 tarihinde yazılan eser, Muhammed b. Osman tarafından Zilhicce 1040/Temmuz 1631 yılında çoğaltılmıştır. İki farklı tarihin bulunması bu sebeptendir.
[445] Kadriye Doğan, **Agt.,** s.41
[446] Kadriye Doğan, **Agt.,** s.47

şemselerin etrafında aşınmadan kaynaklı olarak renk değişimi gözlenmektedir. Sayfaların alt kısımlarında lekelenmeler görülmektedir.

Eser No: 80

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 42

Fotoğraf No: 255

Müellif: -

Hattat: Ali b. Muhammed Yusuf Şirvanî

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: Rabiulevvel 1052/Haziran 1642

Yazıldığı Yer: Bağdat

Cildin Tarihi: Rabiulevvel 1052/Haziran 1642

Malzeme: Bordo Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 22,8 x 15 cm. ölçülerinde[447] olup, 302 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine sure başları altın, diğer kısımları siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 15 satır halinde yazılmıştır. 1 b ve 2 a sayfalarında serlevha tezhibi bulunmaktadır. Sayfa kenarları lacivert ve altın cetvellerle çerçevelenmiştir. Cildin dış kapakları bordo deriyle, iç kapakları ise kâğıtla kaplanmıştır. Eserin şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıt özellikleri ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları bordo deriden yapılan cildin ortasında oval birer şemse yer almaktadır. Köşelerde köşebent düzenlemesine yer verilmemiştir. Kapaklar ve miklep kenarlarından tamir gördüğü için orijinal cetvel ya da zencerek görünmemektedir. Ancak kenarlara tamir sonrasında soğuk zencerek basılmıştır. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Kapakların ortasında yer alan alttan ayırma şemseler dilimli ve oval biçimli olup gömme tekniğinde yapılmıştır. Uçlarına salbek yerleştirilmemiştir. Şemse içerisindeki süsleme yatay eksendedir. Saz üslubundaki süsleme kompozisyonunu yapraklı kökten çıkıp kıvrımlar yaparak şemse yüzeyini dolanan dallar, dalların üzerinde yer alan hatayiler, goncalar ve saz yaprakları oluşturmaktadır. Şemselerin etrafı tahrirlenmiştir.

---

[447] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.36

Cildin sırt ve sertap bölümleri tamir derisinin altında kaldığından herhangi bir süsleme görülmemektedir.

Miklebin kenarları tamir derisiyle kaplıdır. Üçgen bölümün ucuna dilimli daire şeklinde bir şemse yerleştirilmiştir. Alttan ayırma şemse gömme tekniği ile yapılmıştır. Şemse yüzeyinde hatayiler, goncalar ve saz yaprakları yer almaktadır. Etrafı tahrirlenmiştir. Üçgen bölümün ucuna iki sıra altın cetvel çekilmiştir.

İç kapaklar ebrulu kâğıtla kaplanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser ketebe kaydına göre Ali b. Muhammed Yusuf Şirvanî tarafından Rabiulevvel 1052/Haziran 1642'de Bağdat'ta yazılmıştır. Cildin üzerinde yer alan şemsenin formu ve üzerindeki motifler de bu tarihe uymaktadır. Eser Zelîhâ Hanım tarafından Mevlânâ Türbesi'ne vakfedilmiştir.

Cildin kenarları, sırt ve sertap bölümü kırmızı deriyle onarılmıştır. Arka kapakta aşınmadan kaynaklanan renk değişimi görülmektedir. Her iki kapağın şemselerindeki altın solmuştur. İlk ve son yapraklarda kâğıt onarımı görülmektedir.

Eser No: 81

Eser Adı: MESNEVÎ

Envanter No: 62

Fotoğraf No: 256-259

Müellif: Mevlâna Celaleddin-i Rûmi

Hattat: Cevrî

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 28 Şevval 1063/21 Eylül 1653

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 28 Şevval 1063/21 Eylül 1653

Malzeme: Koyu Kırmızı ve Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Mesnevî 15,2 x 8,7 cm. ölçülerinde[448] olup, 336 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları kırmızı, metin kısmı siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla 23 satır halinde yazılmıştır. Baş kısmında fihrist yer almaktadır. Altı ciltten oluşan eserin her cildinin başlangıç ve son sayfası tezhiplidir. Sayfa kenarları ve sütun araları altın cetvellidir. Mesnevî'nin dış kapakları koyu kırmızı, iç kapakları kahverengi deriden yapılmıştır. Eserin şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, ancak kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Koyu Kırmızı deriden yapılan cildin dış ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyin edilmiştir. Kapaklar dıştan altın cetveller arasında yer alan altına boyanmış sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir. Her iki kapağın ortasında salbekli oval birer şemse ve köşelerinde köşebentler yer almaktadır.

Cildin ön ve arka kapağının ortasında yer alan mülemma şemseler dilimli ve oval biçimde olup, gömme tekniği ile yapılmıştır. Şemse yüzeyindeki bezeme kompozisyonunu uçları yatay ve dikey eksenlerde birleştirilmiş S biçiminde kıvrımlar yapan bulutlar ve tüm yüzeyi kaplayan kıvrımdalların taşıdığı hatayiler ve goncalar oluşturmaktadır. Şemselerin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına ince altın çizgiler ve dilimlerin tepelerine bir nokta konulup üzerine ince altın çizgiler yapılmak suretiyle tığlar çekilmiştir.

---

[448] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.76

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup, aralarında ince bir çizgi halinde ortabağ yer almaktadır. Salbeklerin yüzeyinde birer büyük hatayi motifi görülmektedir. Etrafı şemsede olduğu gibi altınla tahrirlenmiş ve dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır. Köşebentlerin yatay ve dikey eksenlerinde kıvrımlar yaparak uzanan ikişer adet bulut motifi ve zeminde şemsede olduğu gibi kıvrım dalların taşıdığı hatayiler ve goncalar bulunmaktadır. Köşebent kenarları altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Sertap dıştan iki sıra altın cetvelle çerçevelenmiştir. Bu bölüm dikey eksende dıştan birer sıra ince, ortasında ise kalın cetvel çekilmek suretiyle ikiye ayrılmış, her iki bölüme de altınla yedi adet nokta konulmuş, noktaların iki kenarlarına ise çizgiler çekilmiştir. Ayrıca köşelere de birer nokta ve çizgi konulmuştur.

Miklepte kapaklarda yer alan bezemenin ½'si uygulanmıştır. Burada yer alan dilimli daire şeklindeki şemse düğümlenmiş bir bulut ve kıvrım dalların taşıdığı hatayi ve goncalarla süslenmiştir. Kenarları altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. Üçgen bölümün kenarlarına iki sıra altın cetvel çekilmiştir.

Sırt bölümü süslemesizdir.

Kahverengi deriden yapılan iç kapaklar dıştan altın cetveller arasında yer alan altına boyanmış sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir. Cildin ön ve arka kapağının ortasında bulunan dilimli ve oval biçimli şemseler yekşâh tekniğindedir. Şemselerin merkezinde ince dallar birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış, yatay ve dikey eksenlerde birleşme noktalarına birer adet palmet yerleştirilmiştir. Diğer kısımlar ise çapraz eksenlerden ve palmetlerin tepelerinden çıkan kıvrım dalların taşıdığı rumilerle süslenmiştir. Şemselerin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilimlerin üzerine altın noktalar konulmuştur.

Salbekler şemsenin hemen ucuna fırçayla altın sürülerek yapılmış düğüm motiflerinden müteşekkildir.

Sertap kısmı tamir derisiyle kapatıldığından üzerinde herhangi bir süsleme görülmemektedir.

Milebin kenarları sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmiş uç kısmına dilimli daire şeklinde küçük bir şemse yerleştirilmiştir. Şemse kıvrım dalların taşıdığı

rumilerle süslenmiş, etrafı altınla tahrirlenerek dilimlerin üzerine altın noktalar konulmuştur.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Mesnevî 336 a sayfasında bulunan ketebe kaydına göre hattat ve şair Cevrî tarafından Silahdarlar Kethüdâsı Mustafa Ağa adına 28 Şevval 1063/21 Eylül 1653'te yazılmıştır. Cilt üzerinde yer alan süsleme kompozisyonu da cildin bu tarihlerde yapıldığını göstermektedir.

Eser Mâliye Nâzırı Musa Safvetî Paşa tarafından 27 Zilkade 1270/21 Ağustos 1854 yılında vakfedilmiştir. Mesnevî günümüzde oldukça sağlamdır.

Eser No: 82

Eser Adı: HAŞİYE ALA ENVARİ'T-TENZİL VE ESRARİ'T-TE'VİL

Envanter No: 166

Fotoğraf No: 260-262

Müellif: Sadi Çelebi Sadullah b. İsa Kastamonî

Hattat: Mustafa b. Muhammed el-Akhisârî

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 14 Muharrem 1085/20 Nisan 1674

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 14 Muharrem 1085/20 Nisan 1674

Malzeme: Siyah ve Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan eser 23 x 12 cm. ölçülerinde[449] olup, 433 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine sure isimleri altın diğer kısımlar siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla 31 satır olarak yazılmış, sayfa kenarlarına altın cetvel çekilmiştir. 1 b sayfası tezhiplidir. Cildin dış kapakları siyah, iç kapakları kahverengi deriden yapılmıştır. Şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları siyah deriden yapılan cildin ortasında mülemma tekniğinde süslenmiş salbekli şemseler, köşelerinde köşebentler ve kenarlarında cetveller bulunmaktadır. Kapaklar dıştan altın cetveller arasında yapılan sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kapakların kenar ortaları kısa kenarlarda birer, uzun kenarlarda üçer altın nokta ile süslenmiştir.

Cildin her iki kapağında gömme tekniğinde yapılmış salbekli birer şemse yer almaktadır. Mülemma tekniğinde süslenen şemseler dilimli ve oval biçimlidir. Şemselerin ortasında yatay ve dikey eksenlerde düğümlenmiş birer bulut, bu bulutların hemen ucuna yerleştirilmiş birer düğümlü bulut ve boşlukları doldurmak üzere yapılan serbest bulutlardan oluşan oldukça girift bir süsleme görülmektedir.

[449] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.220

Zemin kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar ve yapraklarla doldurulmuştur. Şemse etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, kenarlarına altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, aralarında bir ortabağ bulunmaktadır. Beş dilimli palmet şeklindeki salbeklerin yüzeyinde irice yapılmış birer hatayi motifi yer almaktadır. Etrafı şemsede olduğu altın cetvelle tahrirlenmiş ve kenarlarına altın tığlar çekilmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavislidir. Üzerlerinde serbest vaziyette bırakılmış bulutlar, kıvrımdaların taşıdığı hatayiler, goncalar ve yapraklardan meydana gelen bir süsleme kompozisyonu yer almaktadır. Köşebentlerin etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, kenarlarına altın tığlar çekilmiştir.

Sırt bölümü süslemesizdir.

Sertabın kenarlarında kapaklardaki zencerekler biraz daha ince olmak üzere tekrar edilmiştir. Ortasına ise ortadaki beş tanesi tam, kenarlardaki iki tanesi yarım olarak yapılmış toplam 7 adet altı yapraklı çiçek motifi yerleştirilmiştir.

Miklepte kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır. Üçgen bölümün ucuna dilimli daire biçimli bir şemse yerleştirilmiştir. Şemse yüzeyi uçları düğümlenmiş karşılıklı iki bulut, kıvrım dalların taşıdığı hatayiler ve goncalardan meydana gelen bir kompozisyonla süslenmiştir. Etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, kenarlarına altın tığlar çekilmiştir. Üçgen bölümün uç kısımlarına iki sıra altın cetvel çekilmiş, şemsenin iki yanına üçer adet altın nokta yerleştirilmiştir.

İç kapaklar kahverengi deriyle kaplanmıştır. Kapaklar, miklep ve sertabın kenarları iki sıra altın cetvelle çerçevelenmiş, kapak ortalarında şemseye tekabül eden kısımlar altınla tahrirlenmiştir. Şemsenin dilim aralarına tığlar çekilmiş ve şemse uçlarına üç altın nokta yerleştirilmiştir. Sertap ve miklep içi süslemesizdir.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser ketebe kaydına göre, 14 Muharrem 1085/20 Nisan 1674 yılında Mustafa b. Muhammed el-Akhisârî tarafından yazılmıştır. Cilt üzerinde yer alan motifler de kitabın yazım tarihine uygun görünmektedir. Kitabın 1 a sayfasında Yusuf Ağa'nın vakıf mührü yer almaktadır. Eser 1 Mart 1931 yılında Müze'ye nakledilmiştir.

Cilt herhangi bir onarım görmemiştir ve genel olarak iyi durumdadır.

Eser No: 83

Eser Adı: MESNEVÎ

Envanter No: 63

Fotoğraf No: 263-266

Müellif: Mevlâna Celâleddin-i Rûmî (Muhammed)

Hattat: Abdürrauf ibn Abdülgafûr el-Ahmed Âbâdî

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 25 Rabiulevvel 1094 /24 Mart 1683

Yazıldığı Yer: Medine-i Münevvere

Cildin Tarihi: 25 Rabiulevvel 1094 /24 Mart 1683

Malzeme: Siyah ve Kırmızı Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Mesnevî 21,7 x 12 cm. ölçülerinde[450] olup, 333 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları kırmızı, metin kısmı siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla 23 satır olarak yazılmıştır. Yazıların etrafı altın, kırmızı ve lacivert cetvellidir. Sayfaların ise en dış kısımlarına ayrıca bir kırmızı cetvel daha çekilmiştir. Altı ciltten oluşan Mesnevî'nin her cildinin başlangıç sayfası tezhiplenmiştir. Eserin dış kapakları siyah deriden yapılmış, iç kapakları ebrulu kâğıtla kaplanmıştır. Şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiştir. Kâğıt biraz yıpranmış, cilt ise sertaptaki hafif yıpranma dışında sağlam vaziyettedir.

Eserin Cilt Özellikleri: Siyah deriden yapılan cildin dış kapaklarının ortasında salbekli oval birer şemse yer almaktadır. Şemselerde ve salbeklerde mülevven tekniği uygulanmış, mülevvenlik kırmızı deriyle sağlanmıştır. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kapakların kenarları üç sıra soğuk cetvelle çerçevelenmektedir.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan mülevven şemseler dikdörtgen biçimli olarak gömme tekniğinde yapılmıştır. Şemselerdeki mülevvenlik kırmızı deriyle sağlanmıştır. Bütün kenarları dilimli olan şemselerin uzun kenarları dışa doğru bombe yapmaktadır. Şemse içerisindeki süsleme dikey eksende düzenlenmiştir. Süsleme kompozisyonunu dikdörtgen yüzeyin bir ucundan diğer

[450] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.79

ucuna S şeklinde kıvrımlar yaparak tüm yüzeyi kaplayan bulut motifi, ince kıvrım dallar, dalların üzerinde yer alan hatayiler ve goncalar oluşturmaktadır. Şemse etrafı soğuk cetvelle tahrirlenmiştir.

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup, aralarında birer soğuk nokta yer almaktadır. Beş dilimli palmet biçiminde düzenlenen salbeklerin yüzeyinde stilize yaprak motifi yer almaktadır. Etrafı şemsede olduğu gibi soğuk cetvelle tahrirlenmiştir.

Köşebentler en iç kısımdaki cetvellere paralel atılmış iki sıra soğuk cetvelle üçgen yüzeyler şeklinde düzenlenmiştir. Bu üçgenlerin içine ve dışına birer soğuk nokta yerleştirilmiştir. Kapakların kenar ortalarında da üçer adet soğuk nokta yer almaktadır.

Sırt bölümü süslemesizdir.

Sertap iki sıra soğuk cetvelle çerçevelenmiş, ortası süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Miklepte kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır. Dilimli daire şeklindeki şemsenin yüzeyinde bulut motifi bulunmaktadır. Üçgen bölümün kenarlarına iki sıra soğuk cetvel çekilmiştir.

İç kapakları ve miklep içi ebrulu kâğıtla kaplanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser ketebe kaydına göre 25 Rabiulevvel 1094/24 Mart 1683 yılında Medine-i Münevvere'de Abdürrauf ibn Abdülgafûr el-Ahmed Âbâdî adlı bir hattat tarafından yazılmıştır. Kitap kapakları üzerinde yer alan şemsenin formu ve yüzeyindeki motiflerde bu tarihlere uygun görünmektedir. Vakfiyesine göre eser 1230/1814-15 yılında Osman Nurî el-Hanîvî el-Celvetî Bilcîm tarafından dergâha vakfedilmiştir.

Kapaklar yaklaşık yüzyıl sonra istinsah edilen, Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesi'ndeki 298 envanter numaralı, 1203/1788-89 tarihli el-Berigatü'l-Mahmudiye fî Şerhi't-Tarikatül-Muhammediye[451] ve Sivas Ziya Bey Kütüphanesi'ndeki 66 envanter numaralı, 1212/1797-98 tarihli Şerh-i Pend-Nâme[452] adlı eserlerin kapaklarıyla şemse tasarımı bakımından benzerlik göstermektedir.

---

[451] Yıldıray Özbek, **Age.,** s.220

[452] Sümeyye Sarıtepe, **Sivas Ziya Bey Kütüphanesi'ndeki Kitap Kapakları**, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, 2007, s.105

Cilt, sırt, sertap ve ön kapak şemsesinin etrafındaki hafif aşınmaların dışında sağlamdır. Bazı sayfalarda kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir. Kâğıtta lekelenme ve nem izleri görülmektedir.

Eser No: 84

Eser Adı: MECMU‘Â

Envanter No: 102

Fotoğraf No: 267-270

Müellif: Muhammed b. Ahmed Katrînî-Zâde

Hattat: Sirozlu Derviş Muhammed

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: Zilkade 1099/Ağustos-Eylül 1688

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: Zilkade 1099/Ağustos-Eylül 1688

Malzeme: Bordo Renkli Deri

Eserin Tanımı: Türkçe, Arapça ve Farsça olarak yazılan Mecmu‘â 29 x 17,1 cm. ölçülerinde olup, 137 varaktır[453]. Eser aharlı kâğıt üzerine siyah mürekkep kullanılarak talik, sülüs ve rika hattıyla yazılmıştır. İçerisinde şairlerin şiirleri, bazı risaleler, kesilerek yapıştırılmış mühürler, kat‘ı tekniğiyle süslenen sayfalar vb. yer almaktadır. Cildin dış kapakları bordo renkli deriden yapılmış, iç kapakları ebrulu kâğıtla kaplanmıştır. Şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıt özellikleri iyi durumdadır. Cildi ise biraz yıpranmış vaziyettedir.

Eserin Cilt Özellikleri: Bordo renkli deriden yapılan cildin ortasında salbekli oval birer şemse yer almaktadır. Kapakların kenarları iki sıra soğuk cetvel arasında bulunan bir sıra sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında soğuk kalıp baskı tekniğinde yapılmış salbekli oval birer soğuk şemse yer almaktadır. Şemse yüzeyinde dikey eksen boyunca S biçiminde kıvrımlar yaparak yüzeye hâkim olan bir bulut motifi ve ince kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar ve uçları saz yapraklarından meydana gelen bir süsleme kompozisyonu yer almaktadır. Çapraz eksenlere de birer küçük bulut yerleştirilmiştir.

---

[453] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.147

Salbekler şemseye oranla biraz küçük olup, şemsenin hemen ucuna yerleştirilmiştir. Baklava dilimi görünümlü salbeklerin kenarları dilimli olup, yüzeyinde palmet motifi yer almaktadır.

Köşebent düzenlemesi bulunmamaktadır.

Sırt bölümü süslemesizdir.

İç kapaklar ebrulu bir kâğıtla kaplanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kitabın 35 a sayfasında yer alan ketebeye göre eser Derviş Muhammed es-Sirozi tarafından Zilkade 1099/Ağustos-Eylül 1688 tarihinde yazılmıştır. Eserin cildi üzerinde yer alan süsleme kompozisyonu da yazım tarihine uygun görünmektedir. Kitabın 1 a sayfasında Mehmed Said Hemdem Çelebi'nin ve kütüphanenin vakıf mühürleri bulunmaktadır. Kütüphanenin vakıf mührü 5 a sayfasında ve son yaprakta da mevcuttur.

Cilt, sırt kısmından ve kenarlarından kırmızı deriyle tamir görmüştür. Kapak kenarlarındaki cetvelli bölümler büyük oranda tamir derisinin altında kalmıştır. Her iki kapak üzerinde lekelenmeler ve deride çatlamalar görülmektedir. Kitabın bazı sayfaları kirlenmiş vaziyettedir.

Cilt incelediğimiz koleksiyonda yer alan 83, 129 ve 146 envanter numaralı eserlerin şemse süslemeleriyle aynıdır.

Eser No: 85

Eser Adı: MESNEVÎ

Envanter No: 59

Fotoğraf No: 271-273

Müellif: Mevlâna Celaleddin-i Rûmi

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 17. Yüzyıl

Malzeme: Siyah ve Bordo Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Mesnevî 22,3 x 12,1 cm. ölçülerinde[454] olup, 454 varaktır. Altı ciltlik eser, aharlı kâğıt üzerine başlıkları kırmızı, diğer kısımları siyah mürekkep kullanılarak bazı ciltleri nesih, bazı ciltleri talik hattıyla iki sütun halinde 17 satır olarak yazılmıştır. Ayrıca kenarlarda hamiş yer almaktadır. Sayfaların kenarları cetvelsizdir. Cildin dış kapakları siyah, iç kapakları bordo deriden yapılmıştır. Eserin şirazesi, sırt dikişi ve kolonları sağlam olmakla birlikte cildi ve kâğıdı yıpranmış durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları siyah deriden yapılan cilt mülemma tekniğinde süslenmiştir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Mülemma tekniğinde süslenen dış kapakların ortasında salbekli oval birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında bordürler ve zencerekli cetveller yer almaktadır. Kapaklar dıştan altınla boyanmış bir sıra sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir. Bu zencereklerden sonra bir sıra halinde yapılan düz bordür, kıvrım dalların taşıdığı beş yapraklı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir. Bu düz bordürden sonra kartuşlu bir bordür daha yapılmıştır. İki sıra altın cetvel arasında yer alan bu bordürün köşelerinde köşebentler, uzun ve kısa kenarlarında ise kartuşlar yer almaktadır. Dikdörtgen formlu ve uçları yarım daire biçimli olarak yapılan kartuşlar karşılıklı olarak uzun kenarlara dörder, kısa kenarlara birer adet gelecek şekilde

[454] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.69

yerleştirilmiştir. Kartuşların yüzeyi, ortada bir hatayi ve hatayinin iki yanında bulunan dalların taşıdığı yapraklarla süslenmiştir.

Cildin ön ve arka kapağının ortasında yer alan mülemma şemseler dilimli ve oval biçimli olup soğuk kalıp baskı tekniğinde yapılmıştır. Şemselerin ortasında kabartma tekniğinde talik hattıyla "Allahümme salli ala Muhammed ve ala âli Muhammed ve barek ve sellim 37" yazısı yazılmıştır. Şemsenin etrafı cetveller arasında yer alan yapraklarla süslenmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, altın tahrirle şemseye bağlanmıştır. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyine kabartma tekniğinde talik hattıyla "Ya Allah" yazısı yazılmıştır.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır. Köşebentlerin yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı iki adet irice yapılmış dört yapraklı çiçek ve yapraklarla süslenmiştir.

Sırt bölümü kırmızı deriyle tamir edildiğinden üzerinde herhangi bir süsleme görünmemektedir.

Sertap kısmının kenarları kırmızı deriyle tamir edilmiştir. Sertabın ortasındaki süsleme döküldüğünden muhteviyatı anlaşılamamaktadır.

Miklepte dış kapaklarda yer alan süslemenin salbekler hariç ½'si uygulanmıştır.

İç kapaklar, sertap ve miklebin iç kısmı bordo renkli deriyle kaplanarak yüzeyleri gümüşle sıvanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Ketebe kaydı bulunmayan Mesnevî'nin hattatı, yazıldığı yer ve tarih bilinmemektedir. Ancak A.Gölpınarlı eserin Said Hemdem Çelebi tarafından yazıldığını belirtmektedir[455]. Kapakların üzerinde bulunan talik hattı cildin 17. yüzyılda yapıldığını düşündürmektedir. Şemsede bulunan 37 rakamı ise tarih konusunda bize yeterince bilgi vermemektedir.

Kitabın 1 a sayfasında Mehmed Said Hemdem Çelebi'nin mührü ve Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mührü bulunmaktadır. Ayrıca muhtelif sayfalarda Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mührü tekrar basılmıştır.

---

[455] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.70

Cilt, sırt, sertap ve kenar kısımlarından kırmızı deriyle tamir edilmiştir. Ancak bu tamir derileri de yıpranmış vaziyettedir. Ön ve arka kapakta deri kayıpları mevcuttur. Bezemeler oldukça bozulmuş, üzerlerindeki altın solmuştur. Kitabın sayfalarında kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir. Sayfalarda nem lekesi görülmektedir.

Eser No: 86

Eser Adı: DÎVÂN-I KEBÎR (I. CİLT)

Envanter No: 68

Fotoğraf No: 274-277

Müellif: Mevlâna Celâleddin-i Rûmî (Muhammed)

Hattat: Hasan b. Osman el-Mevlevî

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi:

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 17. Yüzyıl

Malzeme: Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Dîvân-ı Kebîr 46,2 x 32 cm. ölçülerinde olup, 153 varaktır[456]. Eser aharlı kâğıt üzerine altın, kırmızı, mavi ve siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 33 satır halinde yazılmıştır. 1 b, 2 a, 2 b, 3 a, 3 b, 4 a başta olmak üzere muhtelif sayfaları tezhiplenmiştir. Sayfa kenarları ve sütun araları kırmızı mürekkeple cetvellenmiştir. Cildin dış ve iç kapakları kahverengi deriden yapılmıştır. Eserin şirazesi, sırt dikişi ve kolonları iyi durumda olmakla birlikte kâğıdı ve cildi yıpranmıştır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları kahverengi deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Cildin dış kapaklarının ortasında salbekli oval birer şemse yer almaktadır. Kapakların kenarları dıştan üç sıra soğuk, bir sıra altın cetvelle çerçevelenmektedir.

Her iki kapağın ortasında yer alan soğuk şemseler dilimli ve oval biçimli olup soğuk kalıp baskı tekniğinde yapılmıştır. Şemse yüzeyindeki süsleme dikey eksende düzenlenmiştir. Saz üslubundaki kompozisyon yapraklı kökten çıkarak şemse yüzeyini dolanan ince kıvrım dallar, dalların üzerinde yer alan hatayiler, goncalar ve saz yapraklarından oluşmaktadır. Şemse etrafı iki sıra altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

---

[456] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.89

Salbekler şemseye oranla biraz büyük olup, şemsenin hemen ucuna yerleştirilmiştir. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı hatayiler ve yapraklarla süslenmiştir. Etrafı şemsede olduğu gibi altın cetvelle tahrirlenmiş ve dilim aralarına tığlar çekilmiştir.

Köşebentler iç kısımdaki cetvellere paralel atılmış bir sıra soğuk, bir sıra altın cetvelle oluşturulan üçgen yüzeyler şeklinde yapılmıştır.

Sırt bölümü süslemesizdir.

Üzerinde süsleme bulunmayan miklep kopmuş vaziyettedir.

İç kapaklar kahverengi deriyle kaplanmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: 68 envanter numaralı bu Dîvân-ı Kebîr'in ketebe kaydı bulunmamaktadır[457]. Bu eserin ikinci cildi olan 69 envanter numaralı Dîvân-ı Kebîr'in ketebe kaydına göre eser, 2 Şevval 768/1 Haziran 1367 tarihinde yazılmaya başlanmış, 1 Rabiulahir 770/13 Kasım 1368'de yazımı bitirilmiştir. Eser Hasan b. Osman el-Mevlevî tarafından Selçuklu Vezîri Şerefüddin Emîr Satı için yazılmıştır[458]. Daha sonra Dîvân-ı Kebîr miras yoluyla oğlu Müstencid'e intikal etmiş, O da iki ciltlik bu eseri 1 Muharrem 812/16 Mayıs 1409 tarihinde Mevlâna Dergâhı'na vakfetmiştir[459]. Ayrıca ketebe kaydının bulunduğu sayfada eserin yazıldığı kâğıtların Şam'dan getirtildiği, yazana ve tezhip edene 6000 dirhem verildiğini belirten bir yazı yer almaktadır[460].

Muhtemelen bu eserin kapakları 69 envanter numaralı[461] 2. cildin kapaklarıyla aynıydı. Ancak onarımlar sırasında kapaklar yenilenmiş olmalıdır. İncelediğimiz cildin şemse ve salbekleri arasındaki orantısızlık göz önünde bulundurularak 17. yüzyıla[462] tarihlendirebilir.

Cilt oldukça yıpranmış vaziyettedir. Ön kapakta deri yüzeyinde çatlamalar, arka kapakta çizikler, deri kayıpları ve aşınmadan kaynaklı renk değişimi

---

[457] 68 envanter numaralı Divân-ı Kebîr, 69 envanter numaralı Divân-ı Kebîr'le birlikte yazılmıştır. Bu sebeple tarihlendirmeyi 69 envanter numaralı Divân-ı Kebîr'in ketebe kaydına göre yapıyoruz. Ancak 69 numaralı eser, cildi farklı bir döneme ait olduğundan tezimize dâhil edilmemiştir.

[458] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.96-97

[459] Erdoğan Erol, "Bir Selçuklu Cildi ve Mücellidi", **Ortaçağda Anadolu, Prof. Dr. Aynur Durukan'a Armağan,** (Haz. Nermin Şaman Doğan), Ankara, 2002, s.241

[460] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.97

[461] 69 envanter numaralı cildin arka iç kapağında "Amele Ebubekr el-Mücellidi el-Mevlevî el-Hamevî" şeklinde mücellidin ismi yazılmıştır. Erdoğan Erol, **Bir Selçuklu Cildi …,** s.244

[462] Zeren Tanındı cildi 20. yüzyıla tarihlendirmektedir. Zeren Tanındı, **Seçkin Bir Mevlevî'nin …,** s.514

gözlenmektedir. Her iki kapakta nem lekeleri mevcuttur. Ön kapakta şemsenin altında bulunan salbeğin üzeri siyah bir deri parçasıyla kapatılmıştır. Kitabın kâğıdı tamir görmüştür.

Eser No: 87

Eser Adı: HUMÂYÛN-NÂME

Envanter No: 96

Fotoğraf No: 278-279

Müellif: Ali b. Sâlih

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 17. Yüzyıl

Malzeme: Koyu Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Türkçe olarak yazılan Humâyûn-Nâme 24,2 x 14 cm. ölçülerinde olup, 354 varaktır[463]. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları ve önemli kelimeleri kırmızı, metin kısmı siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla 23 satır olarak yazılmıştır. Eserin 1 b sayfası ve bab başları tezhiplenmiştir. Sayfa kenarları altın cetvellidir. Cildin dış kapakları koyu kahverengi, iç kapakları siyah renkli kâğıtla kaplanmıştır. Eserin şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, cildi yıpranmıştır.

Eserin Cilt Özellikleri: Koyu kahverengi deriden yapılan dış kapakların ortasında salbekli oval birer şemse ve köşelerinde köşebentler yer almaktadır. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Eser, dıştan ve içten ikişer sıra altın cetvel arasında yer alan altına boyanmış sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir. Kapakların kenar ortalarına birer altın nokta yerleştirilmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan mülemma şemseler dilimli ve oval biçimde olup gömme tekniği ile yapılmıştır. Şemse yüzeyindeki süsleme kompozisyonunu, uçları yatay ve dikey eksenlerde birleştirilmiş, S biçiminde kıvrımlar yapan bulutlar ve zeminde kıvrımdalların taşıdığı hatayiler, goncalar ve beş yapraklı çiçekler oluşturmaktadır. Şemselerin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilimlerin tepelerine birer altın nokta konulmuştur.

---

[463] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.138

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup, aralarında nokta şeklinde bir ortabağ yer almaktadır. Salbeklerin yüzeyine irice yapılmış birer hatayi motifi yerleştirilmiştir. Etrafı şemsede olduğu gibi altınla tahrirlenmiş ve dilimlerin tepelerine birer altın nokta konulmuştur.

Köşebentler iç ve dış bükey kavislidir. İçerisinde yatay ve dikey eksenlerde kıvrımlar yaparak uzanan bulut motiferi ve zeminde şemsede olduğu gibi köşebent yüzeyini dolduran kıvrım dalların taşıdığı hatayiler ve goncalar bulunmaktadır. Köşebent kenarları altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. Ancak günümüzde tığların izleri görülebilmektedir.

Sertap dıştan iki sıra soğuk cetvelle çerçevelenmiştir. İçi üç sıra soğuk cetvelle baklava dilimi şeklinde süslenmiştir.

Miklebin üç kenarına altı sıra, üçgen bölümün kenarlarına iki sıra soğuk cetvel çekilmiştir. Köşebentler iç kısımdaki cetvellere paralel atılmış iki sıra soğuk çizgi ile üçgen yüzeyler şeklinde yapılmıştır.

Sırt bölümü süslemesizdir.

İç kapaklar siyah renkli kâğıtla kaplanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Ketebe kaydı bulunmayan eserin hattatı, yazıldığı yer ve tarihi bilinmemektedir. Ancak cilt, üzerinde yer alan süsleme kompozisyonu ve özellikle şemse etrafındaki altın noktalardan yola çıkılarak 17. yüzyıla tarihlendirilebilir[464]. Kitabın 1 a sayfasında Mehmed Said Hemdem Çelebi'nin temellük yazısı, mührü ve dergâhın vakıf mührü bulunmaktadır.

Cilt sırt kısmından ve kapak kenarlarından aynı renk deriyle onarım görmüştür. Ancak günümüzde onarım derileri de aşınmadan kaynaklı olarak renk değişimine uğramıştır. Miklepte bu onarım sırasında takılmış olabilir. Sertabın arka kapağa birleştiği kısım hasarlıdır. Sayfaların bazılarında nem lekeleri mevcuttur. İlk ve son sayfalarda basit bir kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir.

---

[464] A.Gölpınarlı eseri ve cildini Kanûnî Sultan Süleyman dönemine tarihlemektedir. Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.139

Eser No: 88

Eser Adı: SAHÎHÜ'L-BUHÂRÎ (EL-CÂMİ' ES-SAHÎH)

Envanter No: 1189

Fotoğraf No: 280-283

Müellif: Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail el- Buhârî

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 17. Yüzyıl

Malzeme: Bordo Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan eser 31,4 x 20,5 cm. ölçülerinde[465] olup, 367 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine besmeleler altın kullanılarak müselsel hattıyla, diğer kısımlar ise siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 35 satır olarak yazılmıştır. Eser'in ilk 5 varaklık bölümü boştur. 1 b sayfası tezhiplidir. Sayfaların kenarları siyah ve altınla cetvellenmiştir. Cildin hem dış hem iç kapakları bordo deriden yapılmıştır. Eserin şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, cildi ve kâğıdı yıpranmıştır.

Eserin Cilt Özellikleri[466]: Dış kapakları bordo deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Alttan ayırma tekniğinde süslenen kapakların ortasında salbekli oval birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında kartuşlu bordür ve zencerekli cetveller bulunmaktadır.

Dış kapaklar dıştan altın cetveller arasında yer alan sarmal zencerekli kalın bir cetvelle çerçevelenmektedir. Bu cetvelden sonra kartuşlu bordür yer almaktadır. Kartuşlu bordür tek sıra halinde, dikdörtgen formlu ve kısa kenarları içe doğru çekilmiş olarak yapılmıştır. Karşılıklı olarak uzun kenarlara üç, kısa kenarlara bir ve köşelere birer adet kartuş yerleştirilmiştir. Kartuşların yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, çiçekler ve saz yapraklarıyla süslenmiştir. Her bir kartuşun üzerine iki adet bulut motifi yerleştirilmiştir. Köşelerde yer alan kartuşlarda bulutların birer tanesi

[465] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.253

[466] Eser teşhirde olduğu için miklebinin eksik olan fotoğrafı temin edilememiştir.

köşede düğümlenmektedir. Bordürün zemini sarı altınla, bulutlar yeşil altınla boyanmış ve diğer motifler derinin kendi renginde bırakılmıştır. Bordürün Uzun kenarlarında dört kısa kenarlarında iki pafta bulunmaktadır. Bunların iç kısmı altın noktalarla süslenmiştir. Çiçeklerin kenarına yatayda tığlar çekilmiştir. Kartuşlu bordürden sonra altın cetveller arasında yer alan dıştakinden daha ince bir sarmal zencerekli cetvel yapılmıştır.

Cildin her iki kapağının ortasında bulunan alttan ayırma şemseler dilimli ve oval biçimli olup, gömme tekniğinde yapılmıştır. Şemselerin merkezinde sapları birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış dört hatayi motifi bulunmaktadır. Diğer kısımlar kıvrım dalların taşıdığı rumiler, hatayiler, goncalar ve saz yapraklarıyla süslenmiştir. Şemsenin zemini sarı altınla, rumiler yeşil altınla boyanmış ve diğer motifler ise derinin kendi renginde bırakılmıştır. Şemselerin etrafı iki sıra altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, aralarında altından yapılmış nokta şeklinde bir ortabağ bulunmaktadır. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyi palmet ve rumi motifleriyle süslenmiştir. Salbeklerin zemini sarı altınla, rumi ve palmetler yeşil altınla boyanmış, diğer motifler derinin kendi renginde bırakılmıştır. Salbeklerin etrafı şemselerde olduğu gibi altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır. Köşebentlerin yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı rumiler, hatayiler, goncalar ve saz yapraklarıyla süslenmiştir. Köşebentlerin zemini sarı altınla, rumiler yeşil altınla boyanmış ve diğer motifler ise derinin kendi renginde bırakılmıştır. Köşebentlerin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. Köşebentlerin uç kısmına birer, uzun ve kısa kenarlarının ortasına üçer altın nokta yerleştirilmiştir. Üç noktaların üzerine altın tığlar çekilmiştir.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertabın etrafı altın cetveller arasında yer alan sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir. Ortası ise üç iplik rumiyle süslenmiştir.

Bordo deriden yapılan iç kapaklar yazma tekniğinde süslenmiştir. Aynı şekilde tezyîn edilen her iki kapağın ortasında salbekli birer şemse, köşelerinde

köşebentler, kenarlarında zencerekli cetveller yer almaktadır. Kapaklar dıştan birer sıra altın cetvel arasında yer alan sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan şemseler dilimli ve oval biçimde olup, fırçayla altın sürülerek yazma tekniğinde süslenmiştir. Şemselerin merkezinde sapları birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış dört adet palmet motifi bulunmaktadır. Çapraz eksenlerdeki dallar üzerinde yer alan dilimli rumiler palmetlerin etrafını çevrelemektedir. Bu motifler yatay ve dikey eksenlerde bir kez daha tekrar edilerek tasarım tamamlanmıştır. Boşluklar noktalarla doldurulmuştur. Şemselerin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, aralarında altından yapılmış dört nokta şeklinde bir ortabağ bulunmaktadır. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyi palmet, rumi ve noktalarla süslenmiştir. Salbeklerin etrafı şemselerde olduğu gibi altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır. Köşebentlerin yüzeyi zerefşan tekniğinde süslenmiştir. Köşebentlerin etrafı tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Sertabın kenarları altın cetvelle çerçevelenmiş, ortasına da dikdörtgen formlu, uçları dilimli yedi adet kartuş yerleştirilmiştir. Kartuş yüzeyleri süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Ketebe kaydı bulunmayan eserin hattatı, yazıldığı yer ve tarihi bilinmemektedir. Kapakların üzerinde bulunan süsleme kompozisyonu ve sertapta yer alan üç iplik rumiler bize cildin 17. yüzyıl sonlarında yapıldığını düşündürmektedir.

Sırt ve sertap kısmından koyu kahverengi deriyle tamir gören cildin ön kapağının dış kısmında küçük bir deri kaybı görülmektedir. Arka kapak ise oldukça yıpranmış durumdadır. Kapağın üst kısmındaki köşebentlerle birlikte bordürün büyük bölümü ve alt kısımda bordürde büyük oranda deri kayıpları görülmektedir. Ön kapağın iç kısmında hafif yıpranmalar görülürken arka kapağın iç kısmının üst taraflarında oldukça büyük deri kayıpları mevcuttur. Kitabın sayfalarında nem ve mürekkep lekeleri görülmektedir. Ayrıca mürekkep yanıkları oluşmuştur.

Eser No: 89

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 32

Fotoğraf No: 284

Müellif: -

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 18. Yüzyıl Başları

Malzeme: Kırmızı Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 25 x 17,5 cm. ölçülerinde[467] olup, 387 varaktır. Kur'ân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 12 satır halinde yazılmıştır. Metnin altında daha ince bir nesihle meâli yazılıdır. 1 b ve 2 a sayfaları serlevha tezhiplidir. Hizb ve cüz yazıları kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Cildin dış kapakları kırmızı deriden yapılmış, iç kapakları kâğıtla kaplanmıştır. Şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları kırmızı deriden yapılan cildin ortasında salbekli şemse, köşelerinde köşebentler ve kenarlarında zencerekli cetveller yer almaktadır. İç kapakları kâğıtla kaplanmış ve süzlemesiz olarak bırakılmıştır. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyin edilmiştir. Kapaklar dıştan altın ve soğuk cetveller arasında bulunan sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir.

Cildin her iki kapağındaki dilimli ve oval biçimli şemseler soğuk kalıp baskı tekniğinde yapılmış, alttan ayırma tekniğinde süslenmiştir. Şemse yüzeyindeki bezeme yatay eksende düzenlenmiştir. Bezeme kompozisyonunu ortada yapraklı kökten çıkan ve iki yanda simetrik olarak işlenmiş kıvrım dallar, dalların üzerinde yer alan hatayiler, goncalar ve saz yaprakları oluşturmaktadır. Şemselerin etrafı iki sıra altın cetvelle tahrirlenmiş, dilimlerin aralarına altın tığlar çekilmiştir.

---

[467] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.28

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, bir ortabağla birleştirilmiştir. Beş dilimli palmet şeklindeki salbeklerin yüzeyinde birer hatayi motifi yer almaktadır. Etrafı şemsede olduğu gibi iki sıra altın cetvelle tahrirlenmiş ve dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır. Yüzeyinde şemsede olduğu gibi kıvrım dallar, dalların üzerinde yer alan hatayiler, goncalar ve saz yaprakları yer almaktadır. Kenarları iki sıra altın cetvelle tahrirlenmiş ve dilim aralarına tığlar çekilmiştir.

Sırt bölümü süslemesizdir.

Sertap ve miklep kırmızı deriyle kaplanmış, her ikisinin de kenarlarına soğuk cetveller çekilmiştir. İki bölüme ayrılan sertap noktalarla süslenirken mıklebin köşelerine basit üçgen köşebentler yapılmış ortası ise süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Kapakların iç kısımları sarı renkli kâğıtla, sertap ve miklep kahverengi deriyle kaplanmıştır. Sertap ve miklebin birleşme noktasına konturları altınla belirlenen basit bir dilimli oval şemse yerleştirilmiştir.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Ketebe kaydı bulunmayan Kur'ân-ı Kerîm'in hattatı, yazım tarihi ve yazdıldığı yer bilinmemektedir. Ancak 1 a ve 386 b sayfalarında yer alan vakıf kaydına göre Ahi Mustafa b. Ahi Ali b. Ahi Veliyüddin el-Konevî tarafından vakfedilmiştir. Vakfedenin Ahîlerden olmasından yola çıkan A.Gölpınarlı eserin 17-18. yüzyıla ait olabileceğini belirtmektedir[468]. Bizce de Kur'ân-ı Kerîm'in serlevha tezhibinde bulunan üç iplik rumiler yaklaşık olarak bu tarihlere işaret etmektedir. Bu sebeple eserin cildini 18. yüzyıl başlarına tarihlendirebiliriz.

Cilt genel olarak iyi durumdadır. Ancak daha önce sırt kısmından kırmızı bir deriyle onarım görmüştür. Ön kapak üzerinde lekelenmeler ve çizikler görülmektedir. Şemse ve köşebentlerdeki altın tığlar büyük ölçüde silinmiştir. Kitabın sayfalarında mürekkep dağılmaları ve lekelenmeler mevcuttur.

[468] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.28

Eser No: 90

Eser Adı: DÎVÂN

Envanter No: 94

Fotoğraf No: 285

Müellif: Nâbî Yusuf

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 1118/1706-7

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 1118/1706-7

Malzeme: Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Türkçe olarak yazılan Dîvân 33,9 x 12 cm. ölçülerinde olup, 76 varaktır[469]. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıklar altın, diğer kısımlar siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla iki sütun halinde bazı sayfaları 45, bazı sayfaları 60 satır olarak yazılmıştır. Ayrıca kenarlarda bir sütun genişliğinde hâmiş yazılmıştır. İki sütunluk metnin arası, kenarları ve hâmişi de içine alacak şekilde sayfaların kenarları siyah ve altınla cetvellenmiştir. Eserin 1 b ve 23 b sayfaları tezhiplidir. Dış kapakları kahverengi deriden yapılan cildin iç kapakları kâğıtla kaplanmıştır. Eserin şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, cildi ve kâğıdı biraz yıpranmış durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi deriden yapılan cildin miklebi bulunmamaktadır. Cildin her iki kapağının ortasında salbekli birer şemse, kenarlarında altın cetveller bulunmaktadır. Köşebent düzenlemesine yer verilmemiştir. Ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilen cildin süslemeleri alttan ayırma tekniğindedir. Kapaklar dıştan iki sıra ince altın cetvel ve bu cetvellerin arasında yer alan daha kalın bir altın cetvelle çerçevelenmektedir.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan şemseler dikdörtgen biçimli olup, soğuk kalıp baskı tekniğinde yapılmıştır. Şemselerin ortası dışarı doğru hafif bombelidir. Hem bu bombeler hem de şemse uçları dilimlenmiştir. Süsleme kompozisyonunu vazonun ortasına yerleştirilen açmış halde iri bir gül, gülün iki

[469] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.136-137

yanında bulunan dallar ve yapraklar, gülün üzerinde bulunan laleler, zambaklar ve zambakların goncaları, gülün alt kısmında ise aşağıya doğru bakan küpeliler oluşturmaktadır. Gül ve yaprakları deri renginde bırakılmıştır. Şemsenin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilimlerin üzerine altın nokta konulmuş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, şemseye nokta şeklinde bir ortabağla bağlanmıştır. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyine birer çiçek yerleştirilmiştir. Etrafı şemsede olduğu gibi tığlanmıştır.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

İç kapakları kâğıtla kaplanmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Dîvân 76 b sayfasında rakamla yazılan tarihe göre 1118/1706-7 yılında yazılmıştır. Cilt üzerinde bulunan dikdörtgen formlu şemse ve yüzeyindeki natüralist bitkilerden oluşan süsleme kompozisyonu cildin döneminden orijinal olduğunu göstermektedir. Kitabın 1 a sayfasında yukarıdan aşağıya doğru Es-Seyyid Halil Hilmî'nin (1261 tarihli), İşkodralı Şerîfî Mustafa Paşa'nın (1261 tarihli), Mehmed Said Hemdem Çelebi'nin ve Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mührü bulunmaktadır. Ayrıca 76 b sayfasına Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mührü tekrar basılmıştır.

Cilt kapak kenarlarından ve sırt kısmından yıpranmaya başlamıştır. Şemselerin etrafında aşınmadan kaynaklı renk değişimi gözlenmektedir. Ayrıca kapakların üzerinde çizikler ve lekelenmeler mevcuttur. Bazı sayfalar yırtılmış ve yırtılan kısımlar onarılmıştır. Sayfaların bir kısmında leke ve kir izleri görülmektedir.

Eser No: 91

Eser Adı: DÎVÂN / SARFA DAİR BİR KİTAP

Envanter No: 124

Fotoğraf No: 286-287

Müellif: Fasîh Ahmed Dede

Hattat: 1 ve 2. Risâle: es-Seyyîd Muhammed el-Vîzevî ibn İbrahîm el-Hanefî

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 1. Risâle: Şaban 1119/Ekim-Kasım 1707

2. Risâle: Recep 1118/Ekim-Kasım 1706

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: Şaban 1119/Ekim-Kasım 1707

Malzeme: Siyah ve Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Türkçe olarak yazılan eser 20,7 x 11,3 cm. ölçülerinde olup, 131 varaktır[470]. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları kırmızı, metin kısmı siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla 15 satır olarak yazılmıştır. 2 b ve 111 b sayfaları tezhiplidir. Sayfa kenarları altın cetvellidir. Dış kapakları siyah deriden yapılan eserin iç kapakları ebrulu kâğıtla kaplanmıştır. Şirazesi, sırt dikişi, kolonları ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Cildin siyah deriden yapılan dış kapaklarının ortasında salbekli oval birer şemse, köşelerinde köşebentler ve kenarlarında zencerekli cetveller yer almaktadır. Ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyin edilen cilt, miklepsiz olarak düzenlenmiştir. Cildin üzerinde yer alan salbekli şemse ile köşebentlerde mülevven ve alttan ayırma tekniği birlikte uygulanmıştır. Mülevvenlik kahverengi deriyle sağlanmıştır. Kapaklar, ikişer sıra altın cetvel arasında yer alan bir sıra altın sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir. Cetvelli ve zencerekli bölüm kahverengi deri ile kaplanmıştır. Kapakların kenar ortaları üzeri tığlı birer altın nokta ile süslenmiştir.

Cildin ön ve arka kapağının ortasında yer alan gömme tekniğinde yapılmış şemseler dilimli ve oval biçimlidir. Şemselerin yüzeyi, uçları yatay ve dikey

[470] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.173

eksenlerde kurdele şeklinde düğümlenerek ortada baklava dilimi oluşturacak biçimde yerleştirilen bulut motifleriyle süslenmiştir. Zeminde ise ince kıvrımdallar üzerinde yer alan hatayiler, tomurcuklar ve yapraklar görülmektedir. Şemselerin etrafı altın tahrirli, dilim araları altın tığlıdır.

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklüktedir. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyinde birer hatayi motifi yer almaktadır. Etrafı şemsede olduğu gibi altın cetvelle tahrirlenmiş ve dilim aralarına tığlar çekilmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavislidir. Uçlarına altınla boyanarak yapılmış yarım salbekler eklenmiştir. Köşebentlerin köşelerine üç dilimli palmet görünümlü zarif bir biçimde düğümlenmiş birer bulut motifi ve yanındaki boşluğa kıvrım yapan birer bulut motifi yerleştirilmiştir. Zeminde ise ince kıvrımdallar üzerinde yer alan hatayiler, tomurcuklar ve yapraklar görülmektedir. Kenarları altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Sırt bölümü süslemesizdir.

İç kapaklar ebrulu kâğıtla kaplanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser iki risâleden oluşmaktadır. Birinci risâle Fasîh Ahmed Dede tarafından yazılan Dîvân'dır. 110 b sayfasında biten Dîvân Şaban 1119/Ekim-Kasım 1707 tarihinde es-Seyyîd Muhammed el-Vîzevî ibn İbrahîm el-Hanefî tarafından yazılmıştır. İkinci risâle ise aynı hattat tarafından Recep 1118/Ekim-Kasım 1706 tarihinde yazılan Sarfa Dair Bir Risâle'dir. Üzerinde yer alan bezeme kompozisyonu değerlendirildiğinde cildin döneminden orijinal olduğu söylenebilir. Kitabın 1 a sayfasında Mehmed Said Hemdem Çelebi'nin ve Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mühürleri bulunmaktadır. Cilt Tire Necip Paşa Kütüphanesi'nde yer alan ve tarihi bilinmeyen 337 envanter numaralı Havassu'l-Kur'ân[471] adlı eserin şemsesiyle bire bir aynı tasarıma sahiptir.

Herhangi bir onarım geçirmeyen cilt günümüzde oldukça sağlam görünmektedir. Ancak kitabın birçok sayfasında cetvellerde kırılmalar görülmektedir.

[471] Arife Edis, **Agt.,** s.82

Eser No: 92

Eser Adı: SİYER

Envanter No: 92

Fotoğraf No: 288-290

Müellif: Veysî

Hattat: Mehmed Kâzım el-Eyyûbî

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 1135/1722-23

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 1135/1722-23

Malzeme: Kahverengi ve Bordo Deri

Eserin Tanımı: Türkçe olarak yazılan Siyer 22,7 x 12,3 cm. ölçülerinde olup, 174 varaktır[472]. Eser aharlı ince bir kâğıt üzerine başlıkları kırmızı, metin kısmı siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 25 satır olarak yazılmıştır. 1 b ve 91 b sayfaları tezhiplenmiştir. Sayfa kenarları altın cetvellidir. Cildin dış kapakları kahverengi deriden yapılmış, iç kapakları kâğıtla kaplanmıştır. Şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi deriden yapılan kapakların ortasında salbekli oval birer şemse, kenarlarında zencerekli cetveller yer almaktadır. Şemseler ve salbekler mülevven ve alttan ayırma tekniğinde süslenmiş, mülevvenlik bordo renkli deri ile sağlanmıştır. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kapaklar, dıştan ve içten birer sıra altın cetvel arasında yer alan altına boyanmış sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir. Kapakların kenar ortaları üçer altın nokta ile süslenmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan mülevven ve alttan ayırma şemseler dilimli ve oval biçimli olup gömme tekniği ile yapılmıştır. Şemselerin yüzeyinde yatay ve dikey eksende kapalı formlar oluşturan rumîler ve düğümlenmiş bulutlar ile ince kıvrımdallar üzerinde yer alan hatayiler, goncalar ve beş yapraklı

[472] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.135

küçük çiçeklerden oluşan bir süsleme kompozisyonu yer almaktadır. Şemselerin etrafı altınla tahrirlenmiş, altın noktalar ve tığlarla süslenmiştir.

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup, aralarında nokta şeklinde birer ortabağ yer almaktadır. Beş dilimli palmet şeklindeki salbeklerin yüzeyi hatayi motifiyle süslenmiş, etrafı şemsede olduğu gibi tığlanmıştır.

Köşebent düzenlemesine yer verilmemiştir.

Miklepte kapaklarda yer alan zencerekli cetveller tekrar edilmiş ve ucuna yüzeyinde düğümlenmiş bir bulut, rumiler ve ince kıvrımdalların taşıdığı hatayilerin bulunduğu dilimli daire şeklinde bir şemse yerleştirilmiştir. Kenarları altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. Üçgen bölümün kenarlarına iki sıra altın cetvel çekilmiştir.

Sırt ve sertap bölümü süslemesiz olarak bırakılmıştır.

İç kapaklar pembe renkli karton kâğıtla kaplanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser 174 a sayfasında bulunan ketebe kaydına göre, hattat Mehmed Kâzım el-Eyyûbî tarafından 1135/1722-23'te yazılmıştır. Cilt üzerinde yer alan bezeme kompozisyonu da cildin bu tarihlerde yapıldığını göstermektedir. Kitabın 1 a sayfasında Mehmed Said Hemdem Çelebi'nin ve kütüphanenin vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Cilt, Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesi'nde, 893 envanter numarasına kayıtlı olan, 19x11 cm. ölçülerinde ve 18. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen "Vefeyâtü'l-A'yân Tercümesi"[473] adlı kitapla bire bir aynı kalıp kullanılarak yapılmıştır. İki kitabın arasında birkaç santimlik ölçü ve sertap kısmındaki süsleme dışında herhangi bir fark yoktur.

Eser genel olarak sağlam vaziyettedir. Cildin sırt ve sertap bölümü ile arka kapakta birkaç noktada küçük deri kayıpları mevcuttur.

[473] Yıldıray Özbek, **Age.,** s.233

Eser No: 93

Eser Adı: EŞ-ŞİFÂ' Bİ TA'RİFİ HUKUK EL-MUSTAFA

Envanter No: 1150

Fotoğraf No: 291-294

Müellif: Ebu'l Fazl İyâz b. Musa b. İyâz

Hattat: es-Seyyid Yahya b. Hacı İbrahim

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 17 Şaban 1152/19 Kasım 1739

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 17 Şaban 1152/19 Kasım 1739

Malzeme: Koyu Kırmızı Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan eser 22,7 x 16,5 cm. ölçülerinde olup, 372 varaktır[474]. Eser aharlı kâğıt üzerine siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 19 satır olarak yazılmıştır. 1 b sayfası tezhiplidir. Sayfa kenarları altın cetvellidir. Cildin dış kapakları koyu kırmızı deriden yapılmış, iç kapakları ebrulu kâğıtla kaplanmıştır. Şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıt özellikleri ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları koyu kırmızı deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kapakların ortasında salbekli oval birer şemse, kenarlarında zencerekli cetveller yer almaktadır. Eser dıştan düz altın cetveller arasında yer alan altına boyanmış üç sıra sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir. Zencereklerden ortadaki kalın, kenarlardaki ince olarak yapılmıştır. En dıştaki zencereklerin büyük bölümü tamir derisinin altında kalmıştır. Kapaklarda köşebent düzenlemesine yer verilmemiştir.

Cildin ön ve arka kapağının ortasında yer alan mülemma şemseler dilimli ve oval biçimli olup gömme tekniğinde yapılmıştır. Şemse içerisindeki süsleme dikey eksende düzenlenmiştir. Saz üslûbundaki süsleme kompozisyonunu yapraklı kökten çıkıp kıvrımlar yaparak şemse yüzeyini dolanan ince kıvrım dallar, dalların üzerinde yer alan hatayiler, goncalar ve saz yaprakları oluşturmaktadır. Şemsenin kenarları bir

[474] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.245

büyük, iki küçük dilimler şeklinde düzenlenmiş, etrafı bir sıra altın cetvelle tahrirlenmiş ve dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup, aralarında ortabağ bulunmaktadır. Beş dilimli palmet biçiminde düzenlenen salbeklerin yüzeyinde birer hatayi motifi yer almaktadır. Etrafı şemsede olduğu gibi bir sıra altın cetvelle tahrirlenmiş ve dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Sırt bölümü süslemesizdir.

Sertap tamir gördüğünden üzerinde herhangi bir süsleme görülmemektedir.

Miklepte kapaklarda yer alan bezemenin ½'si uygulanmıştır. Şemse yüzeyi saz üslûbunda süslenmiştir. Kenarları altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. Üçgen bölümün kenarlarına bir sıra altın cetvel çekilmiştir.

İç kapaklar ebrulu bir kâğıtla kaplanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser ketebe kaydına göre 17 Şaban 1152/19 Kasım 1739 tarihinde, es-Seyyid Yahya b. Hacı İbrahim tarafından yazılmıştır. Kapakların etrafındaki üç sıra zencerekli cetvel ve ortasındaki şişkin şemseler incelendiğinde cildin döneminden orijinal olduğu görülmektedir.

Günümüzde genel olarak sağlam olan cilt önceki yıllarda kırmızı deriyle sırt, sertap ve kapak kenarlarından onarım görmüştür. Ön kapağın alt kısmındaki zencerekli bölümde deri kaybı mevcuttur. Kapaklarda ve kâğıtta nem lekeleri bulunmaktadır.

Eser No: 94

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 24

Fotoğraf No: 295-296

Müellif: -

Hattat: La'li-zâde Abdülbâki

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 18. Yüzyıl

Malzeme: Bordo, Siyah ve Lacivert Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 40 x 24,7 cm. ölçülerinde[475] olup, 344 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine sure başları altın kullanılarak sülüs hattıyla, diğer kısımlar siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 13 satır olarak yazılmıştır. 1 b ve 2 a (serlevha) sayfaları tezhiplenmiştir. Aşır, hizb, cüz ve secde yazıları ile duraklarda altın kullanılmıştır. Dış kapakları bordo deriden, iç kapakları lacivert deriden yapılmıştır. Şirazesi, sırt dikişi, kolonları ve kâğıt özellikleri iyi durumdadır. Cildi biraz yıpranmıştır.

Eserin Cilt Özellikleri: Bordo deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyin edilmiştir. Ortasında salbekli şemseler bulunan kapaklar kenarlarından ikişer sıra altın cetvel arasına yerleştirilmiş bir sıra sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir. Şemseler ve salbekler mülevven ve alttan ayırma tekniğinde süslenmiştir. Mülevvenlik siyah deriyle sağlanmıştır.

Kapakların ortasında gömme tekniğinde yapılmış salbekli birer şemse yer almaktadır. Dilimli ve oval biçimli şemselerin yüzeyindeki süsleme yatay eksende düzenlenmiştir. Süsleme kompozisyonunu ortada yapraklı kökten çıkan ve iki yanda simetrik olarak işlenmiş kıvrım dallar, dalların üzerinde yer alan hatayiler, goncalar ve saz yaprakları oluşturmaktadır. Şemse etrafı bir sıra altın cetvelle tahrirlenmiş, dilimlerin aralarına altın tığlar çekilmiştir.

---

[475] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.23

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup birbirine bir ortabağla bağlanmıştır. Beş dilimli palmet şeklindeki salbeklerin yüzeyinde düğümlenmiş birer bulut motifi görülmektedir. Etrafı şemsede olduğu gibi tahrirlenmiş ve dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Kapaklarda köşebent düzenlemesine yer verilmeyip iç kısımdaki iki cetvel arasında köşelere birer altın nokta konulmuştur.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertabın kenarları altın cetveller arasında yer alan sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir. Ortada kalan bölüm kartuşlar halinde dörde ayrılmış ve her bölümün ortasına kenarında altın çizgiler bulunan düğüm motifleri yerleştirilmiştir. Kartuşların dilimli uçlarında da noktalar bulunmaktadır.

Miklebin kenarlarında kapak kenarlarındaki zencerekli bölüm aynen tekrarlanmıştır. Üçgen bölümün ucuna dilimli daire şeklinde bir şemse yerleştirilmiştir. Alttan ayırma ve mülevven şemse gömme tekniği ile yapılmıştır. Şemse yüzeyinde hatayiler, goncalar ve saz yaprakları yer almaktadır. Etrafı tahrirlenmiş ve dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

İç kapaklar, sertap ve miklebin iç kısmı lacivert deriyle kaplanmış ve kapakların ortalarına iki sıra altın tahrirle dilimli ve oval biçimli birer şemse yapılarak iç kısımları zerefşan tekniğinde süslenmiştir. Miklepte şemselerin yarısı uygulanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Ketebe kaydı bulunmayan Kur'ân-ı Kerîm'in yazım tarihi ve yazıldığı yer bilinmemektedir. 1 a sayfasında bulunan vakıf kaydından hattatının La'li-zâde Abdülbâki (vefatı 1159/1746)[476] olduğu anlaşılan Kurân-ı Kerîm, vakfiyenin sonundaki iki satırdan ve bu sayfadaki iki mühürden anlaşıldığına göre La'li-zâdelerden Şeyh Muhammed b. İbrahim Ali tarafından dergâha vakfedilmiştir[477]. Kur'ân-ı Kerîm, hattatının ölüm tarihi, cilt üzerinde köşebentlere yer verilmemesi ve serlevha tezhibinde yer alan üç iplik rumi göz önüne alınarak değerlendirildiğinde 18. yüzyıla tarihlendirilebilir.

---

[476] Hayatı için bkz. Nihat Azamat, "Lâ'lizâde Abdülbâki", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi,** C:27, Ankara, 2003, s.90-92

[477] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.23

Cilt genel olarak iyi durumdadır. Ancak daha önce sırt ve sertap kısmından kırmızı bir deriyle onarım görmüş ve bugün sertaptaki onarım derisi de yıpranmıştır. Kapakların üzerinde aşınmadan kaynaklı renk değişimi görülmektedir. Kitabın sayfalarında herhangi bir yıpranma söz konusu değildir.

Eser No: 95

Eser Adı: HISNÜ'L HASÎN

Envanter No: 1134

Fotoğraf No: 297-299

Müellif: Cezerî Muhammed b. Muhammed

Hattat: Es-Seyyid Hasan

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 1167/1753-54

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 1167/1753-54

Malzeme: Yeşil, Bordo ve Açık Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Hısnü'l-Hasîn 19 x 11,3 cm. ölçülerinde olup, 180 varaktır[478]. Eser aharlı kâğıt üzerine nesih hattıyla 11 satır olarak yazılmıştır. 1 b ve 2 a sayfası tezhiplidir. Sayfa kenarları kırmızı, lacivert, siyah ve altın cetvellidir. Cildin dış kapakları yeşil ve bordo, iç kapakları açık kahverengi deriden yapılmıştır. Şirazesi, sırt dikişi, kolonları ve kâğıdı iyi durumda olan eserin cildi sırt kısmından hafif yıpranmıştır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları yeşil ve bordo deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Eser, dıştan birer sıra altın cetvel arasında kalan altınla boyanmış sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmiştir. Kapakların kısa kenarları birer, uzun kenarları üçer adet üç altın nokta ve uçlarına çekilen tığlarla süslenmiştir. Kapakların ortasında salbekli oval birer şemse ve köşelerinde köşebentler yer almaktadır. Şemseler, salbekler ve köşebentlerde mülevven ve alttan ayırma tekniği uygulanmıştır. Mülevvenlik kırmızı deri ile sağlanmıştır.

Cildin ön ve arka kapağının ortasında yer alan mülevven ve alttan ayırma şemseler dilimli ve oval biçimli olup soğuk kalıp baskı tekniğinde yapılmıştır. Şemse yüzeyi yatay ve dikey eksenlerde aynı saplara yerleştirilen üç dilimli palmetler ve palmetlerin taç yapraklarından çıkan ince dallar üzerinde yer alan rumilerle

[478] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.241

süslenmiştir. Palmetleri taşıyan saplar ise merkezde kesişerek bir baklava dilimi oluşturmaktadır. Etrafı tahrirlenen şemselerin dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup, aralarında bir ortabağ bulunmaktadır. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyinde irice birer hatayi motifi yer almaktadır. Salbeklerin etrafı tahrirlenip dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavislidir. Yüzeyi ince kıvrım dalların taşıdığı rumi motifleriyle süslenmiştir. Köşebentlerin kenarları altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Sertap bir sıra altın cetvelle çerçevelenmiş ve içi zigzag şeklinde doldurulmuştur.

Miklepte kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır. Dilimli daire şeklindeki şemse yüzeyinde palmet ve rumi motifleri bulunmaktadır. Kenarları altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Sırt bölümü süslemesizdir.

İç kapaklar açık kahverengi deriyle kaplanmış, kenarları kalın altın bir cetvelle çerçevelenerek kapakların ortasına içi altınla boyanıp kenarları tarirlenmiş dilimli oval birer şemse yerleştirilmiştir. Miklep içi de aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Sertap ise bir sıra altın cetvelle çerçevelenerek süslemesiz bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser ketebe kaydına göre Es-Seyyid Hasan tarafından 1167/1753-54 yılında yazılmıştır. Yazıldığı yer bilinmemektedir. Kapaklar döneminden orijinaldir.

Cilt genel olarak sağlam durumdadır. Yalnızca sırt kısmındaki deri biraz yıpranmış durumdadır. Baş kısımlarda birkaç sayfada kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir.

Eser No: 96

Eser Adı: EL-HIZBÜ'L A'ZAM VEL-VİRD EL-EFHAM VE DUALAR

Envanter No: 1543

Fotoğraf No: 300

Müellif: 'Aliyyü'l-Kârî

Hattat: Feyzullah el-Hattî

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 1178/1764-65

Yazıldığı Yer: Üsküdar

Cildin Tarihi: 1178/1764-65

Malzeme: Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Arapça-Türkçe olarak yazılan eser 15,7 x 10 cm. ölçülerinde[479] olup, 164 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla dokuz satır olarak yazılmıştır. Sayfalarda yazının bulunduğu kısım açık sarı, kenarları ise pembedir. Yazıların kenarları altın cetvellidir. Kitabın içinde tezhipli sayfalar, Mühr-i Süleyman, Zülfikâr, Hz. Peygamber'in temsili el ve ayak izleri, Kâbe-i Muazzama ve Ravza-i Mutahhara'nın resimleri mevcuttur[480]. Miklepsiz olarak düzenlenen cildin dış kapakları kahverengi deriyle, iç kapakları ise sarı renkli bir kâğıtla kaplanmıştır. Şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiştir. Kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi renkli deriden yapılan dış kapakların ortasında salbekli oval birer şemse ve köşelerinde köşebentler yer almaktadır. Şemseler, salbekler ve köşebentlerde alttan ayırma tekniği uygulanmıştır. Cilt, dıştan ikişer sıra altın cetvel arasında yer alan altına boyanmış ve biraz kalınca yapılmış sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir. Kapakların kısa kenar ortaları altından yapılmış üçer nokta, uzun kenarları ise köşebent uçlarına gelecek şekilde birer altın nokta konularak süslendiği görülmektedir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

---

[479] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.282
[480] Serpil Bağcı, **Age.,** s.42-45

Cildin ön ve arka kapağının ortasında yer alan alttan ayırma şemseler dilimli ve oval biçimli olup gömme tekniği ile yapılmıştır. Şemse içerisindeki süsleme dikey eksende düzenlenmiştir. Süsleme kompozisyonunu ortada yapraklı kökten çıkıp kıvrımlar yaparak şemse yüzeyini dolanan ince kıvrım dallar, dalların üzerinde yer alan hatayiler, goncalar ve saz yaprakları oluşturmaktadır. Şemselerin etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. Şemseler biraz irice yapıldığından köşebentlerle arasındaki mesafe daralmıştır.

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup, aralarında nokta şeklinde birer ortabağ bulunmaktadır. Üç dilimli palmet şeklinde yapılan salbeklerin yüzeyinde rumi motifi yer almaktadır. Etrafı şemsede olduğu gibi altın cetvelle tahrirlenmiş ve dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmştır. Köşebentlerin yüzeyi şemsede olduğu gibi kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar ve saz yapraklarıyla süslenmiştir. Kenarları altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Sırt bölümü süslemesizdir.

İç kapaklar üzeri zerefşan süslemeli sarı renkli bir kâğıtla kaplanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser ketebe kaydına göre Üsküdar Ra‘nâ Camii’nde müezzin olan Feyzullah el-Hattî tarafından 1178/1764-65 yılında yazılmıştır. Cildinin de bu tarihlerde yapıldığını söylemek mümkündür. Eser 27 Kasım 1972 yılında Bayan Nevzad Helvacıoğlı tarafından Mevlâna Müzesi’ne hediye edilmiştir.

Günümüzde genel olarak sağlam olduğu görülen cilt herhangi bir onarım geçirmemiştir. Ön kapak şemsesinde ve köşebentlerindeki hafif çatlamaların ve kenarlardaki hafif yıpranmaların dışında bir problemi yoktur.

Eser No: 97

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 1478

Fotoğraf No: 301-302

Müellif: -

Hattat: es-Seyyid İsmail el-Cezâyirî ibn Muhammed

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 1181/1767-68

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 1181/1767-68

Malzeme: Kırmızı Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 16,8 x 10,6 cm. ölçülerinde olup, 310 varaktır[481]. Kur'ân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine zemini siyah, yazıları gümüşten ve besmeleler altınla nesih hattıyla 15 satır olarak yazılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in 1 b ve 2 a sayfalarında serlevha tezhibi bulunmaktadır. Sayfaların kenarları kırmızı, lacivert ve altınla cetvellenmiş, cetvellerin dışına bağımsız olarak cüz gülleri yapılmıştır. Dış kapakları kırmızı deriyle kaplanan Kur'ân-ı Kerîm'in şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri[482]: Dış kapakları kırmızı deriden yapılan cildin ön ve arka kısımları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Cildin kapaklarında mülemma tekniğinde süslenmiş salbekli oval birer şemse yer almaktadır. Kenarları dıştan birer sıra altın cetvel arasında yer alan altına boyanmış sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir.

Her iki kapakta yer alan mülemma şemseler dilimli ve oval biçimli olup, gömme tekniğinde yapılmıştır. Şemse yüzeyindeki süsleme kompozisyonunu uçları yatay ve dikey eksenlerde düğümlenerek birleştirilmiş bulutlar ve zeminde kıvrımdalların taşıdığı hatayiler, goncalar ve yapraklar oluşturmaktadır. Şemselerin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilimlerin aralarına altın tığlar çekilmiştir.

---

[481] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.278

[482] Eser teşhirde olduğu için iç kapaklarının eksik olan fotoğrafları temin edilememiştir.

Salbekler şemseye oranla biraz büyük olup, aralarında altın çizgilerden oluşan bir ortabağ yer almaktadır. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyinde irice yapılmış birer hatayi motifi bulunmaktadır. Etrafı şemsede olduğu gibi altınla tahrirlenmiş ve dilimlerin aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Köşebent düzenlemesi bulunmamaktadır.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertabın etrafı bir sıra altın cetvelle çerçevelenmektedir. Ortada uçları dilimli bir kartuş içerisinde kabartma tekniğinde sülüs hattıyla "La yemessuhu ille'l-mutahharun. Tenzîlun min rabbil âlemîn." ayetleri (Vakıa Suresi 79 ve 80. ayet)[483] yazılmış, zemin ve yazılar altına boyanmıştır. Kartuşun etrafı altınla tahrirlenmiş, en uç kısımlarına altın tığlar çekilmiştir.

Miklepte kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır. Şemsesi dilimli ve ovaldir.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası emekli müdürü M. Fevzi tarafından müzeye hediye edilen Kur'ân-ı Kerîm 310 b sayfasındaki ketebe kaydına göre es-Seyyid İsmail el-Cezâyirî ibn Muhammed tarafından 1181/1767-68 yılında yazılmıştır. Cildin döneminden orijinal olduğu görülmektedir. Cilt, Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesi'ndeki 312 envanter numarasına kayıtlı ve 1748 tarihli Gunyetü'l-Mutemelli fî Şerhi Münyetü'l-Musasli[484] adlı eserin cildiyle kenarlardaki cetveller dışında aynı şemse ve salbeklere sahiptir.

Cildin kenarlarındaki hafif yıpranmalar ve yazılardaki gümüşlerin biraz solmasının dışında günümüze genel olarak sağlam vaziyette ulaştığı görülmektedir.

[483] Süleyman Ateş, **Age.**, s.536
[484] Yıldıray Özbek, **Age.,** s.190

Eser No: 98

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 40

Fotoğraf No: 303-306

Müellif: -

Hattat: İbrahim el-Ğarik[485]

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 1183/1769-70

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 1183/1769-70

Malzeme: Siyah, Bordo ve Kırmızı Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 20,1 x 11,5 cm. ölçülerinde[486] olup, 329 varaktır. Kurân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine sure başları tezhipli zemin üzerine beyaz mürekkep kullanılarak, diğer kısımlar ise siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 15 satır halinde yazılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in 1 b ve 2 a (serlevha), 328 a ve b sayfaları tezhiplidir. Sayfaların kenarları kırmızı, lacivert ve altınla cetvellenmiş, cetvellerin dışına bağımsız olarak secde ve cüz gülleri yapılmıştır. Cildin dış kapakları siyah ve bordo, iç kapakları kırmızı deriden yapılmıştır. Kurân-ı Kerîm'in şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, cildi ve kâğıdı iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Siyah deriden yapılan her iki dış kapağın ortasında salbekli oval birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında kartuşlu bordür ve zencerekli cetveller bulunmaktadır. Süslemelerin tamamı mülevven ve alttan ayırma tekniğindedir. Mülevvenlik bordo deriyle sağlanmıştır.

Kapaklar dıştan zencerekli cetveller arasında yer alan kartuşlu bir bordürle çerçevelenmektedir. Kartuşlu bordür tek sıra halinde dikdörtgen formlu ve uçları dilimli olarak yapılmıştır. Karşılıklı olarak uzun kenarlara üç, kısa kenarlara ve

[485] Envanter defterinde hattat ismi"İbrahim bin Muhammed Trabzoni" şeklinde kaydedilmiştir. Ancak ketebe kaydında hattatın ismi "İbrahim el-Ğarik" şeklinde geçmektedir.

[486] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.34

köşelere birer adet kartuş yerleştirilmiştir. Uzun kenarların ortasında bulunan kartuşların kısa kenarları içe doğru çekilmiştir. Köşelerde bulunanlarda dâhil olmak üzere her bir kartuşun yüzeyi kıvrımlar yapan bulut motifleri, kıvrım dalların taşıdığı hatayiler ve yapraklarla süslenmiştir. Köşelerdeki ve uzun kenarların ortasındaki kartuşların yüzeyinde bulunan bulutlar düğümlenirken diğer kartuşlardaki bulutlar serbest vaziyette bırakılmıştır.

Her iki kapağın ortasında bulunan gömme şemseler dilimli ve oval biçimlidir. Şemse yüzeyi merkezde sapları birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış dört hatayi motifi ve yatay eksenlerde düğümlenerek uçları dikey eksenlerdeki hatayilerde birleşen bulut motifleriyle süslenmiştir. Ayrıca zeminde bulunan kıvrım dalların taşıdığı hatayiler ve yapraklar kompozisyonu tamamlamaktadır. Şemselerin etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemseye oranla biraz büyük olup şemsenin hemen ucuna yerleştirilmiştir. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyinde birer hatayi motifi yer almaktadır. Etrafı şemsede olduğu gibi altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır. Köşebentlerin yüzeyi köşelerdeki düğümlenen, diğeri ise serbest halde bırakılmış iki adet bulut motifi, bulutların arasında kıvrım dalların taşıdığı hatayiler ve yapraklarla süslenmiştir. Kenarları altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. Kapakların uzun kenarlarında köşebentlerin aralarına üçer altın nokta konulmuştur.

Sırt tamir görmüş ve bu sırada üzeri altın noktalarla süslenmiştir.

Sertap iki sıra altın cetvelle çerçevelenmiş ve ortasına beş adet kartuş yerleştirilmiş, kartuşların arası altın noktalarla süslenmiştir. Kartuşlardan kenarlardaki ikisi ve tam ortadaki kapaklarda olduğu gibi bulut ve kıvrım dalların taşıdığı hatayilerle süslenmiştir. İkinci ve dördüncü kartuşta ise "Lâ yemessuhû ille'l-mutahharûn. Tenzîlun min rabbil âlemin." (Vâkı'a Sûresi'nin 79 ve 80. ayetleri)[487] yazılmıştır. Yazıların zemini altınla boyanmıştır.

[487] Süleyman Ateş, **Age.**, s.536

Miklepte kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır. Uç kısmına yerleştirilen şemsesi dilimli daire şeklindedir. Şemse yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı yapraklarla süslenmiştir.

Kırmızı deriden yapılan iç kapaklar yazma tekniğinde süslenmiştir. Aynı şekilde tezyîn edilen her iki iç kapağın kenarları altın cetvelle çerçevelenmektedir. Köşebent düzenlemesine yer verilmeyen kapaklarda, köşelere ve kenar ortalara altın noktalar konulmuş, noktaların üst kısımlarına tığlar çekilmiştir. Kapakların ortasında salbeksiz olarak düzenlenmiş dikdörtgen formlu, kenarları dilimli birer şemse bulunmaktadır. Şemse yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı rumi ve palmet motifleriyle süslenmiştir. Şemsenin dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Sertabın etrafı altın cetvelle çerçevelenmiş, ortası ve kısa kenarları altın noktalarla süslenmiştir.

Miklebin kenarları altınla cetvellenmiş, üçgen bölümün ucuna fırçayla altın sürerek irice bir hatayi motifi yapılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kurân-ı Kerîm 328 a sayfasında yer alan ketebe kaydına göre 1183/1769-70 tarihinde İbrahim el-Ğarik tarafından yazılmıştır. Kapakların dış ve iç yüzleri üzerinde bulunan bezeme kompozisyonu da bu tarihe uymaktadır.

Cilt genel olarak sağlam durumdadır. Ön kapağın kenarlarında yer alan sarmal zencerek tamir sırasında basılmış olmalıdır. Bazı sayfalarda lekelenmeler görülmektedir.

Eser No: 99

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 36

Fotoğraf No: 307

Müellif: -

Hattat: Muhammed Şem'i b. İsmail Efendi

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 7 Rabiulevvel 1197/10 Şubat 1783

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 7 Rabiulevvel 1197/10 Şubat 1783

Malzeme: Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 16,3 x 10,5 cm. ölçülerinde[488] olup, 303 varaktır. Kurân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine sure başları altın, diğer kısımlar ise siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 15 satır halinde yazılmıştır. Kurân-ı Kerîm'in 1 b ve 2 a sayfaları serlevha tezhiplidir. Sayfaların kenarları kırmızı, siyah ve altınla cetvellenmiş, cetvellerin dışına bağımsız olarak cüz gülleri yapılmıştır. Dış kapakları kahverengi deri, iç kapakları karton kâğıtla kaplanmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, cildi ve kâğıdı yıpranmış durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları kahverengi deriden yapılan cilt, mülemma tekniğinde süslenmiştir. Cildin sırt, arka kapak, sertap ve miklep kısmı yeşil bir bezle kaplanmıştır. Ön kapağının ortasında salbekli oval bir şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında zencerekli cetveller bulunmaktadır.

Cildin yalnız ön kapağı görünmektedir. Ancak yeşil beze çıkan izlerden arka kapağınında aynı süslemeye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Dıştan kalınca yapılmış bir sıra sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenen cildin ön kapağının ortasında gömme tekniğinde dilimli ve oval biçimli bir şemse bulunmaktadır. Şemse yüzeyindeki bezeme dikey eksende düzenlenmiştir. Bezeme kompozisyonunu ortada yapraklı kökten çıkan ve iki yanda simetrik olarak işlenmiş kıvrım dallar, dalların üzerinde

[488] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.31

yer alan hatayiler, goncalar ve saz yaprakları oluşturmaktadır. Şemsenin etrafında bir sıra halinde dilimlerin üzerine gelecek şekilde altına boyanmış gömme noktalar yapılmıştır.

Salbekler şemseye oranla biraz büyük olup, hemen şemsenin ucuna yerleştirilmiştir. Beş dilimli palmet şeklindeki salbeklerin yüzeyinde birer hatayi motifi yer almaktadır. Etrafı şemsede olduğu gibi altına boyanmış gömme noktalarla bezenmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır. Köşebentlerin yüzeyi şemsede olduğu gibi kıvrım dallar, dalların üzerinde yer alan hatayiler, goncalar ve saz yaprakları ile bezenmiştir. Kenarlarında altına boyanmış gömme noktalar bulunmaktadır.

İç kapaklar ve miklebin iç kısmı karton kâğıtla kaplanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kurân-ı Kerîm 303 a sayfasında yer alan ketebe kaydına göre 7 Rabiulevvel 1197/10 Şubat 1783 tarihinde Muhammed Şem'i b. İsmail Efendi tarafından yazılmıştır. Cildin üzerindeki bezeme kompozisyonu değerlendirildiğinde döneminden orijinal olduğu görülmektedir. Kurân-ı Kerîm'in muhtelif sayfalarında "vakıf" kelimesi yazılıdır. Ancak hangi tarihte, kimin tarafından ve nereye vakfedildiği bilgilerine rastlanmamaktadır.

Cilt sırt ve kapakların kenarlarından kırmızı deriyle onarılmıştır. Onarımlar sırasında kapak ters takıldığından şemsedeki bezemenin başlangıç noktası olan yapraklı kökler yukarıda durmaktadır. Sırt, arka kapak, sertap ve miklep koruma amaçlı olarak yeşil bir bezle kaplanmış ancak bu bezde yer yer parçalanmıştır. Ön kapağın kenarlarında deri kayıpları mevcuttur. Kitabın bazı sayfalarında kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir. Sayfaların bir kısmında lekelenme, yanık izleri ve yazılarda mürekkep dağılmaları görülmektedir.

Eser No: 100

Eser Adı: DELAİLÜ'L-HAYRAT

Envanter No: 1542

Fotoğraf No: 308

Müellif: Cazûlî Ebû Abdullah Muhammed b. Süleyman b. Ebî-Bekr

Hattat: Şevki İbrahim b. Süleyman

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: Şaban 1213/Ocak 1799

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: Şaban 1213/Ocak 1799

Malzeme: Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 16,2 x 10,7 cm. ölçülerinde olup, 108 varaktır[489]. Eser aharlı, kalın, koyu sarı renkli bir kâğıt üzerine başlıkları beyaz, metin kısmı siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 11 satır olarak yazılmıştır. Eserin 1 b ve 18 b sayfaları tezhiplenmiştir. 17 b sayfasında Kâbe-i Muazzama, 18 a sayfasında Ravza-i Mutahhara'nın tasvirleri bulunmaktadır. Sayfa kenarları, kırmızı, lacivert ve altın cetvellidir. Cildin dış kapakları kahverengi deriden yapılmıştır. Şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiştir. Kâğıt özellikleri ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri[490]: Kahverengi deriden yapılan cildin ortasında salbekli oval bir şemse ve köşelerinde köşebentler yer almaktadır. Şemseler, salbekler ve köşebentlerde mülemma tekniği uygulanmıştır. Kapaklar dıştan iki sıra altın cetvel arasında yer alan altına boyanmış sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir. Kapakların kısa kenar ortalarının altından yapılmış birer nokta, uzun kenar ortalarının ise üçer nokta ile süslendiği görülmektedir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan şemseler dilimli ve oval biçimlidir. Gömme tekniğinde yapılan şemselerin yüzeyi palmet ve rumilerle süslenmiştir. Şemsenin merkezinde yatay ve dikey eksenlerde bulunan palmetlerin sapları ortada

[489] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.281
[490] Eser teşhirde olduğu için iç kapaklarının eksik olan fotoğrafları temin edilememiştir.

baklava dilmi oluşturmaktadır. Çapraz eksenlerden çıkan kıvrım dallar üzerinde ise rumiler yer almaktadır. Şemselerin etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına ve tepelerine nokta ve çizgi şeklinde altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte yapılmıştır. Salbeklerin yüzeyinde birer hatayi motifi yer almaktadır. Etrafı şemsede olduğu gibi altın cetvelle tahrirlenmiş ve altın tığlar çekilmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavislidir. Köşebentlerin yüzeyinde şemsede olduğu gibi kıvrım dalların taşıdığı rumiler bulunmaktadır. Köşebent kenarları altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Sertap iki sıra düz altın cetvelle çerçevelenmektedir.

Miklepte kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır. Oval ve dilimli şemse miklebe dik olarak yerleştirilmiştir. Yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı palmet ve rumi motifleriyle süslenmiştir. Kenarları cetvellenmiş ve tığlanmıştır. Üçgen bölümün kenarlarına iki sıra altın cetvel çekilmiştir.

Sırt bölümü süslemesizdir.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: 27 Kasım 1972 yılında Bayan Nevzad Helvacıoğlı tarafından Mevlâna Müzesi'ne hediye edilen eser, ketebe kaydına göre Şaban 1213/Ocak 1799 tarihinde Şevki İbrahim b. Süleyman tarafından yazılmıştır. Yazıldığı yer bilinmeyen[491] kitabın cildi döneminden orijinaldir.

Cilt, sırt ve sertap kısmından ayrılmıştır. Her iki kapakta aşınmadan kaynaklı olarak hafif bir renk değişimi görülmektedir.

[491] Ketebe kaydında yazıldığı yer bulunmamakla birlikte Serpil Bağcı, kitabın içindeki tasvirlerin başka bir eserdekilerle benzerliğine dayanarak Kütahya'da üretilmiş olabileceğini belirtmektedir. Serpil Bağcı, **Age.,** s.28

Eser No: 101

Eser Adı: YUSUF-U ZÜLEYHA

Envanter No: 95

Fotoğraf No: 309-310

Müellif: Ahmed (ibn Kemal. Kemal Paşazâde)

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 18. Yüzyıl

Malzeme: Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Türkçe olarak yazılan Yusuf-u Züleyha isimli eser 22,7 x 13,4 cm. ölçülerinde olup, 231 varaktır[492]. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları lacivert, metin kısmı siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla 17 satır olarak yazılmıştır. 1 a ve 1 b sayfaları tezhiplidir. Sayfa kenarları ve sütun araları siyah ve altın cetvelle çevrilmiştir. Eserin dış kapakları kahverengi deri, iç kapakları yeşil karton kâğıtla kaplanmıştır. Şirazesi, sırt dikişi ve kolonları biraz gevşemiş, kâğıdı ve cildi yıpranmış durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları kahverengi deriden yapılan cilt, mülemma tekniğinde süslenmiştir. Kapakların ortasında salbekli oval birer şemse, kenarlarında sarmal zencerekli cetvel bulunmaktadır. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kapakların uzun kenarlarının ortalarına ve köşelerine birer tığ çekilmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan dilimli ve oval biçimli şemseler gömme tekniğinde yapılmıştır. Şemselerin yüzeyinde yatay ve dikey eksenlerde aynı saplara yerleştirilen hatayiler ve bunları aynı eksende çerçeveleyerek kapalı form oluşturan dilimli rumiler görülmektedir. Hatayileri taşıyan saplar merkezde kesişerek bir baklava dilimi oluşturmaktadır. Kapalı formun dışında kalan yüzeylerde ise

[492] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.137

palmetler, rumiler, beş ve altı yapraklı çiçekler görülmektedir. Şemse etrafı tahrirlenip, altınla bir nokta, bir tığ şeklinde süslenmiştir.

Salbekler şemseye oranla biraz büyük yapılmış ve birbirine bağlanmadan bırakılmıştır. Üç dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyi lale motifiyle süslenmiştir. Mülemma tekniğinde yapılan salbeklerin etrafı şemsede olduğu gibi altın tığlıdır.

Sırt bölümü tamir edildiğinden üzerinde herhangi bir süsleme görülmemektedir.

Sertap altın cetvelle çerçevelenmiştir.

Miklepte kapaklarda yer alan bezemenin ½'si uygulanmıştır. Miklep şemsesi damla biçiminde dilimli olarak yapılmış, dilim aralarına altın tığlar çekilmiş, dilim üzerine noktalar konulmuştur.

İç kapaklar ve miklebin iç kısmı üzeri zerefşan süslemeli yeşil karton kâğıtla kaplanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eserin yazılış tarihi ve hattatı bilinmemekle birlikte 18 a sayfasında Fatih'in oğlu II. Bâyezîd zamanında (886-918/1481-1512) yazıldığı belirtilmektedir[493]. A. Gölpınarlı eseri, kâğıdı, yazısı ve cildi bakımından dönemine ait olarak nitelendirir[494]. Ancak kapaklardaki şemse ve salbeklerin etrafının noktalarla süslenmesi, salbeklerde lale benzeri bir çiçeğin bulunması bize cildin 18. yüzyılda yapılmış olabileceğini düşündürmektedir. Eserin 1 a sayfasında Kanûni Sultan Süleyman'ın, Mehmed Said Hemdem Çelebi'nin ve kütüphanenin vakıf mühürleri bulunmaktadır. Kütüphanenin vakıf mührü 231 b sayfasında da mevcuttur.

Eserin cildi sırt, sertap ve kapak kenarlarının bazı kısımlarından koyu kırmızı deriyle tamir edilmiştir. Kapaklarda çizikler ve aşınmadan kaynaklanan renk değişimi gözlenmektedir. Kitabın sayfalarının alt kısmında nemden kaynaklanan bir lekelenme söz konusudur. Ayrıca sayfaların dikiş kısımlarında kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir.

---

[493] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.138
[494] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.138

Eser No: 102

Eser Adı: VİKAYETÜ'R-RİVAYE FÎ MESAİLİ'L-HİDAYE

Envanter No: 113

Fotoğraf No: 311-314

Müellif: ‘Ubeydullah b. Mes‘ûd b. Tâcü'ş-Şerî‘a

Hattat: Muhammed b. Durmuş

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 5 Zilkade 980 / 9 Mart 1573

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 18. Yüzyıl

Malzeme: Bordo, Kırmızı, Açık ve Koyu Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan eser 22,6 x 13,9 cm. ölçülerinde olup, 350 varaktır[495]. Eser aharlı kâğıt üzerine siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla 17 satır olarak yazılmıştır. 1 b sayfası tezhiplenmiştir. Sayfa kenarları altın cetvellidir. Cildin dış kapakları bordo, iç kapakları koyu kahverengi deriden yapılmıştır. Eserin şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Bordo renkli deriden yapılan cildin ortasında salbekli oval birer şemse, köşelerinde köşebentler ve kenarlarında zencerekler yer almaktadır. Eser, dıştan bir, içten iki sıra altın cetvel arasında yer alan sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir. Kapakların kenar ortalarına üçer, köşebentlerin kenarlarına birer altın nokta yerleştirilmiştir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Cildin her iki kapağında gömme tekniği ile yapılan şemseler dilimli ve oval biçimlidir. Mülevven ve alttan ayırma tekniğinde süslenen kapaklarda mülevvenlik kırmızı deriyle sağlanmıştır. Şemselerin yüzeyine uçları yatay ve dikey eksenlerde birleştirilmiş S biçiminde kıvrımlar yapan bulutlar hâkimdir. Zeminde ise kıvrımdalların taşıdığı hatayiler ve goncalar kompozisyonu tamamlamaktadır. Şemselerin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

---

[495] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.161

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup, aralarında noktalardan oluşan bir ortabağ yer almaktadır. Fırçayla altın sürülerek basit bir şekilde süslenen etrafı tahrirlenmiş ve dilim aralarına tığlar çekilmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır. Köşebentlerin yüzeyinde serbest halde kıvrılan bulut motifleri ve kıvrımdalların taşıdığı hatayi motifleri yer almaktadır. Kenarları altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertap ince sarmal bir zencerekle çerçevelenmiştir. Ortasında altın noktalarla yapılmış dokuz adet güzelbezek ve aralarına serbest biçimde yerleştirilmiş altın noktalarla süslenmiştir. Süslemenin tamamı altınla yapılmıştır.

Miklepte kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır. Yalnız şemsesi dilimli daire şeklindedir. Şemse yüzeyinde düğümlenmiş bulut motifi ve kıvrımdalların taşıdığı hatayi motifleri yer almaktadır. Üçgen bölümün kenarlarına altın cetvel çekilmiş ve üç noktalarla süslenmiştir.

Ön kapağın iç kısmı koyu kahverengi, arka kapağın ve miklebin iç kısmı açık kahverengi, sertabın iç kısmı ise bordo deriden yapılmıştır. İç kapakların, sertabın ve miklebin kenarları altın cetvelle çerçevelenmiş, ortaları süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser mevcut ketebe kaydına göre 5 Zilkade 980/9 Mart 1573 yılında Muhammed b. Durmuş tarafından yazılmıştır. Yazıldığı yer bilinmemektedir. Salbeklerinin altınla boyanarak yapılmasından ve sertabının noktalarla süslenmesinden yola çıkarak cildi 18. yüzyıla tarihlendirebiliriz. Kitabın 1 a sayfasında Mehmed Said Hemdem Çelebi'nin ve Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mühürleri bulunmaktadır. Ayrıca muhtelif sayfalarda Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mührü tekrar basılmıştır.

Cilt genel olarak sağlam durumdadır. Yalnızca sertabın mikleple ve arka kapakla birleşen kısımlarında küçük ayrılmalar görülmektedir. Kapaklarda hafif lekelenmeler mevcuttur.

Eser aynı koleksiyonda yer alan 16 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm ile benzerlik göstermektedir.

Eser No: 103

Eser Adı: DÎVÂN

Envanter No: 130

Fotoğraf No: 315

Müellif: Hâfız-ı Şîrâzî

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 18. Yüzyıl

Malzeme: Yağ Yeşili Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Dîvân 11,5 x 7,2 cm. ölçülerinde[496] olup, 322 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla iki sütun halinde 12 satır olarak yazılmıştır. Yazıların kenarları turuncu, yeşil, altın ve lacivertle cetvellenmiş, sayfa kenarları dıştan lacivert mürekkeple tekrar cetvellenmiştir. Kitabın muhtelif sayfalarında 52 adet minyatür bulunmaktadır. Eserin 1 a sayfası tezhiplenmiştir. Ayrıca her sayfada iki sütun arası tezhiplenmiş ve koltuk tezhibi yapılmıştır. Miklepsiz olarak düzenlenen cildin dış kapakları lâke tekniğinde süslenmiş, iç kapakları kırmızı parlak bir kâğıtla kaplanmıştır. Eserin şirazesi, sırt dikişi ve kolonları biraz gevşemiş, kâğıt ve cildi biraz yıpranmıştır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları yağ yeşili deriden yapılan cilt lâke tekniğinde süslenmiştir. Cildin dış kapaklarının ortasında natüralist bir süslemenin yer aldığı dikdörtgen bir yüzey oluşturularak, kenarları cetvellerin arasında yer alan bitkisel süslemeli bir bordür tarafından çerçevelenmektedir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Kapaklar dıştan ikişer sıra altın cetvel arasında yer alan, fırçayla altına boyanarak yapılmış yapraklarla süslü bir bordürle çerçevelenmektedir. Bordürün ortasında ise turuncu zemin üzerinde bulunan küçük ve ince bir vazonun içine bütün kapağı kaplayacak büyüklükte bir çiçek demeti yerleştirilmiştir. Kırmızı güller,

[496] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.181

hercailer, sarı zambaklar ve yapraklar yüzeyi doldurmaktadır. Çiçek demeti üst kısma doğru daralmaktadır. Kapağın üst kısmında dilimli kemer görünümlü iç ve dış bükey kavislerden oluşan zemini siyah, üzeri altınla boyanarak kıvrımdallar ve yaprakla süslenmiş, köşebentler mevcuttur. Köşebentlerin kenarları tahrirlenmiştir.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Kitabın iç kapakları kendinden çiçek desenli kırmızı parlak bir kâğıtla kaplanmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Ketebe kaydı bulunmayan eserin hattatı, yazıldığı yer ve tarihi bilinmemektedir. Serpil Bağcı, kitabın içinde yer alan 52 adet minyatürün Keşmir nakkaşhanelerinin üslûbunda yapıldığını, St. Petersburg Milli Kütüphanesi'nde bulunan PNS 386 numaralı, 31 resimli, 1796-7 tarihli Dîvân-ı Hâfız'ın tasvirleriyle bu eserdeki minyatürlerin aynı nakkaşın elinden çıktığını düşündürecek kadar benzediğini ileri sürerek eserin bu yıllarda yapılmış olabileceğini belirtmektedir[497]. Biz de lâke tekniğinde yapılmış cildin üzerinde bulunan natüralist süsleme kompozisyonundan yola çıkarak kapakların bu tarihlerde yapılmış olabileceğini düşünmekteyiz.

Kitabın numarasız sayfasında Mehmed Said Hemdem Çelebi'nin ve Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mühürleri bulunmaktadır. 1 a sayfasında Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mührü ile Necef Ali isminin bulunduğu biri beyzi, ikisi murabba şeklinde üç farklı mühür daha basılmıştır. 323 a sayfasında ise Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mührü tekrar basılmıştır.

Eserin cildi hafif yıpranmıştır. Her iki kapağın üzerinde bazı noktalarda deri kayıpları mevcuttur. Ön kapak sırt kısmından ayrılmaya başlamıştır. Ayrıca kapaklar üzerindeki lâk yer yer çatlamıştır. Sayfalarda nem lekeleri ve mürekkep dağılmaları gözlenmektedir. Bazı sayfalarda yer yer yazılar silinmiştir.

Kapaklar lâke tekniğinde yapılan natüralist süsleme üslûbu bakımından aynı koleksiyonda yer alan 80, 81 ve 82 envanter numaralı "Mesnevî Şerhi" isimli kitapların ciltleriyle benzerlik göstermektedir.

---

[497] Serpil Bağcı, **Age.,** s.80

Eser No: 104

Eser Adı: EL-CÂMİ‘ EL-SAHÎH

Envanter No: 1342

Fotoğraf No: 316-317

Müellif: Ebû ‘Abdullah Muhammed bin İsmail el-Buhârî

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 18. Yüzyıl

Malzeme: Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur’ân-ı Kerîm 26,3 x 16,9 cm. ölçülerinde olup, 253 varaktır[498]. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları altın kullanılarak sülüs hattıyla, diğer kısımları siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla yazılmıştır. Her sayfada 15 satır yer almaktadır. Sayfaların kenarları cetvelsizdir. Eserin 1 a, 36 b, 78 b, 118 a, 160 a, 203 a, 203 b, sayfaları tezhiplidir. Dış kapakları kahverengi deriden yapılan cildin iç kapakları kâğıtla kaplanmıştır. Eser’in şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, cildi ve kâğıdı yıpranmış durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları kahverengi deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Cildin her iki kapağının ortasında salbekli oval birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında cetveller bulunmaktadır. Kapaklar dıştan soğuk cetveller arasında yer alan sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir. Süslemeler soğuk kalıp baskı tekniğindedir. Kapakların kenar ortaları ve köşeleri üçer adet soğuk noktayla süslenmiştir.

Kapakların ortasında yer alan şemseler dilimli ve oval biçimli olup, soğuk kalıp baskı tekniğindedir. Soğuk şemselerin ortasında beş yapraklı çiçek ve çiçekten çıkan ince kıvrım dalların uçlarında hatayi benzeri bitkisel motifler yer almaktadır. Şemse uçlarında ise oldukça iri hatayiler göze çarpmaktadır. Şemse etrafı soğuk cetvelle tahrirlenmiştir.

---

[498] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.263

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, şemseye nokta şeklinde bir ortabağla bağlanmıştır. Dilimli salbeklerin yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı rumi motifleriyle süslenmiştir. Etrafı şemsede olduğu gibi tahrirlenmiştir. Ayrıca salbeklerin tepesine ve iki kenarına soğuk noktalar konulmuştur.

Köşebentler iç kısımdaki cetvellere paralel atılmış cetveller ile üçgen yüzeyler şeklinde yapılmıştır.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertabın etrafı kapak kenarlarında olduğu gibi zencerekli cetvelle çerçevelenmiş ve köşelerine köşebentler yapılmıştır. Ortası ise beş adet soğuk nokta ile süslenmiştir.

Miklepte dış kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır. Farklı olarak şemse dilimli daire şeklindedir. Üçgen bölümün ucuna üç sıra soğuk cetvel çekilmiştir.

Kapakların iç kısımları pembe renkli karton kâğıtla kaplanmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eserin 253 a sayfasında bulunan temmet kaydında hattatı, yazıldığı yer ve tarihi belirtilmemiştir. Ancak cildin şemse ve salbeklerinde görülen bitkisel süsleme ve şemse kenarlarındaki nervürler 18. yüzyıla işaret etmektedir.

Cilt, sırt, sertap ve kenarlarından yıpranmıştır. Her iki kapakta çizikler ve aşınmadan kaynaklı renk değişimleri gözlenmektedir. Eserin birçok sayfasında kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir. Bazı sayfalarda lekelenmeler, mürekkep dağılmaları göze çarpmaktadır.

Eser No: 105

Eser Adı: EL-KEŞŞÂF FÎ TEFSİRİ'L-KUR'ÂN

Envanter No: 1398

Fotoğraf No: 318-320

Müellif: ez-Zemahşeri Carullah Mahmud b. Ömer

Hattat: Mahmud b. Ahmed b. Mamud el-Hâfız el-Berzî

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 18 Muharrem 1002/14 Ekim 1593

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 18. Yüzyıl

Malzeme: Açık Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan eser 30 x 18,5 cm. ölçülerinde olup, 671 varaktır[499]. Eser aharlı kâğıt üzerine sure adları mavi, ayetler kırmızı ve metin kısmı siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 33 satır olarak yazılmıştır. 1 b sayfası tezhiplidir. Sayfa kenarları lacivert, siyah ve altın cetvellidir. Cildin hem dış hem iç kapakları açık kahverengi deriden yapılmıştır. Eserin şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Açık kahverengi deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Cildin ortasında salbekli oval birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında altın cetveller arasında yer alan altına boyanmış sarmal zencerekli cetveller yer almaktadır. Kapakların kenar ortaları üçer altın nokta ile süslenmiştir. Şemseler, salbekler ve köşebentlerde alttan ayırma tekniği uygulanmıştır.

Cildin ön ve arka kapağının ortasında yer alan alttan ayırma şemseler dilimli ve oval biçimli olup gömme tekniğinde yapılmıştır. Şemse içerisindeki süsleme dikey eksende düzenlenmiştir. Süsleme kompozisyonu ortada yapraklı kökten çıkarak şemse yüzeyini dolanan ince kıvrım dallar, dalların üzerinde yer alan hatayiler, goncalar ve saz yapraklarından oluşmaktadır. Şemselerin etrafı altın

[499] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.267

cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar, dilimlerin üzerine altın noktalar yerleştirilmiştir.

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup, şemseye bitişik olarak yapılmıştır. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyinde birer hatayi motifi yer almaktadır. Etrafı şemsede olduğu gibi altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim araları altın tığlar ve noktalarla süslenmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır. Köşebentlerin yüzeyi serbest halde bırakılmış iki adet bulut motifi ve zeminde kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar ve saz yapraklarıyla süslenmiştir. Köşebent kenarları altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim araları altın tığlar ve noktalar yerleştirilmiştir.

Sertap dıştan altın cetveller arasında yer alan altına boyanmış sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmiş ve bu zencerekli cetvelle üç bölüme ayrılmıştır. Her bir bölümün ortasına beş noktalı bir çiçek motifi, köşelerine birer, kısa kenarlarına üçer nokta yerleştirilmiştir. Bu bölümdeki süslemelerin tamamı altınla yapılmıştır.

Miklepte kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır. Yalnız şemse dilimli daire şeklindedir. Üçgen bölümün kenarlarına iki sıra altın cetvel çekilmiştir.

Sırt bölümü süslemesizdir.

Dış kapaklarla aynı renk deriden yapılan iç kapakların etrafı üç sıra altın cetvelle çerçevelenmiş, kenar ortalara ve köşelere üçer altın nokta yerleştirilmiştir. Ayrıca köşelere iki altın cetvel arasına gelecek şekilde birer altın nokta daha konulmuştur. Kapak ortasında yatay ve dikey eksende kesişen altın çizgilerin içine konulmuş üçer altın nokta ile yapılmış baklava dilimi görünümlü bir şemse yer almaktadır. Sertap ve miklebin iç kısmı altın noktalarla süslenmiştir.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Ketebe kaydına göre eser, 18 Muharrem 1002/14 Ekim 1593 tarihinde Mahmud b. Ahmed b. Mamud el-Hâfız el-Berzî tarafından yazılmıştır. Yazıldığı yer bilinmemektedir. Cildin üzerinde yer alan bitkisel kompozisyonlu süsleme bu tarihlere uygun gibi görünse de, şemse, salbek ve köşebentlerin kenarlarındaki noktalar ve zencerekteki sarmal S'lerin biraz kalın olması bize cildin 18. yüzyılda yapıldığını düşündürmektedir.

Cilt günümüze sağlam bir vaziyette ulaşmıştır. Baş sayfalarda basit bir kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir. Bazı sayfalarda lekelenmeler mevcuttur. Son birkaç sayfanın cetvelleri kırılmış ve kâğıdı kesmiştir.

Eser Konyalı Yüksek Mühendis İbrahim Aşcıgil tarafından 1960 yılında Mevlâna Müzesi'ne hediye edilmiştir.

Eser No: 106

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 1433

Fotoğraf No: 321-322

Müellif: -

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 18. Yüzyıl

Malzeme: Bordo Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 26 x 17,5 cm. ölçülerinde[500] olup, 414 varaktır. Kur'ân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine sure başları kırmızı mürekkep kullanılarak sülüs hattıyla, diğer kısımlar ise siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 11 satır olarak yazılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in 1 a sayfasında zahriye, 1 b ve 2 a sayfalarında serlevha tezhibi bulunmaktadır. Sayfaların kenarları lacivert, kırmızı ve altın cetvellidir. Satırların araları ve sayfaların dış kenarları tezhiplidir. Kenarlarda bağımsız olarak hizb, aşır, nısf, rubu ve cüz gülleri yapılmış ancak yazılar bunların dışına yazılmıştır. Dış kapakları bordo deriden yapılan cildin iç kapakları kâğıtla kaplanmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, cildi ve kâğıdı yıpranmıştır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları bordo deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kapakların ortasında salbekli oval birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında bir bordür yer almaktadır. Dıştan ikişer sıra altın cetvel arasında yer alan bordürler fırçayla altın sürülerek yapılmış yapraklarla süslenmiştir. Şemse, salbek ve köşebentler alttan ayırma tekniğiyle süslenmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan alttan ayırma şemseler dilimli ve oval biçimli olup, soğuk kalıp baskı tekniğinde yapılmıştır. Şemselerin yüzeyine

[500] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.270

dikey eksen boyunca kıvrılarak uzanan bir bulut motifi hâkimdir. Boşluklar ise kıvrım dalların taşıdığı çiçek ve yapraklarla süslenmiştir. Şemselerin etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemseye oranla biraz büyük olup, şemseden uzağa yapılmıştır. Baklava dilimi şeklinde düzenlenen salbeklerin kenarları dilimlenmiş, ortası altı yapraklı çiçek ve saz yapraklarıyla süslenmiştir. Salbeklerin etrafı altınla tahrirlenip, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır. Köşebentlerin yüzeyi köşelerdeki yapraklı kökten çıkan altı yapraklı çiçek ve saz yapraklarıyla süslenmiştir. Etrafı altınla tahrirlenip, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertabın etrafı bir sıra altın cetvelle çerçevelenmektedir. Ortada uçları dilimli bir kartuş içerisinde kabartma tekniğinde talik hattıyla "La yemessuhu ille'l-mutahharun." ayeti (Vakıa Suresi 79. ayet)[501] yazılmış, zemin altına boyanmıştır. Kartuşun etrafı altınla tahrirlenmiş ve dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. Sertabın kenarlarına ise şemse uçlarında bulunan salbek motiflerinin aynısı yerleştirilmiştir.

Miklepte dış kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır. Miklebin uç kısmına yerleştirilen şemse ise kapaklardaki şemselerin ucunda bulunan salbeklerin aynısıdır. Üçgen bölümün kenarlarına iki sıra altın cetvel çekilmiştir.

İç kapaklar ve sertabın iç kısmı siyah renkli kâğıtla kaplanmış ve arka kapağın ortasına altınla basit bir çiçek motifi çizilmiştir.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kur'ân-ı Kerîm'in ketebe kaydı bulunmamaktadır. Bu sebeple hattatı, yazıldığı yer ve tarihi bilinmemektedir. Ancak cilt köşebentlerde yer alan çiçekler ve bordür üzerindeki fırçayla boyanmış yapraklardan yola çıkılarak 18. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Cilt sırt kısmından krem rengi bir bezle tamir görmüştür. Buna rağmen yıpranmış vaziyettedir. Kapaklarda çizikler ve aşınmadan kaynaklı renk değişimleri gözlenmektedir. Serlevha tezhibinin bulunduğu sayfa yırtılmış ve kitabın bazı sayfaları onarılmıştır. Birçok sayfada nem lekeleri görülmektedir.

---

[501] Süleyman Ateş, **Age.**, s.536

Eser No: 107

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 46

Fotoğraf No: 323

Müellif: -

Hattat: Kebeci-zâde Muhammed Vasfî

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: Şaban 1218/Kasım-Aralık 1803

Yazıldığı Yer: İstanbul

Cildin Tarihi: Şaban 1218/Kasım-Aralık 1803

Malzeme: Kırmızı Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 35 x 21,7 cm. ölçülerinde[502] olup, 382 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 13 satır halinde yazılmıştır. Hizb ve aşr yazıları ise kırmızı mürekkeplidir. Dış kapakları kırmızı deriden yapılan cildin iç kapakları sarı renkli karton kâğıtla kaplanmıştır. Şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıt özellikleri ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kırmızı deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kapakların kenarları iki sıra altın cetvel arasında yer alan altına boyanmış sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir. Kapakların uzun ve kısa kenar ortalarına üçer, köşelere birer altın nokta konulmuştur.

Cildin ön ve arka kapağının ortasında yer alan mülemma şemseler dilimli ve oval biçimli olup gömme tekniğinde yapılmıştır. Şemse yüzeyindeki süslemeler dikey eksende düzenlenmiştir. Saz üslûbundaki kompozisyon yapraklı kökten çıkıp kıvrımlar yaparak şemse yüzeyini dolanan ince dallar, dalların üzerinde yer alan hatayiler, goncalar ve saz yapraklarından oluşmaktadır. Şemse etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup, nokta şeklindeki bir ortabağla birbirine birleştirilmiştir. Beş dilimli palmet biçiminde düzenlenen

[502] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.40

salbeklerin yüzeyinde hatayi motifi yer almaktadır. Etrafı şemsede olduğu gibi altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Köşebent düzenlenmesi yoktur.

Cildin sırt bölümü süslemesiz olarak yapılmıştır.

Sertap iki sıra altın cetvelle çevrelenmiş ve dört bölüme ayrılmıştır. Bu bölümlerde kenarları dilimli kartuşlar yer almaktadır.

Miklepte kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır. Dilimli daire şeklindeki şemsenin yüzeyinde ortada S şeklinde kıvrılan bir bulut ve zeminde ince kıvrım dalların taşıdığı hatayiler ve yapraklar bulunmaktadır. Kenarları altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. Üçgen bölümün kenarlarına iki sıra altın cetvel çekilmiştir.

İç kapaklar sarı renkli karton kâğıtla kaplanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kur'ân-ı Kerîm 382 a sayfasındaki ketebe kaydına göre Şaban 1218/Kasım-Aralık 1803 yılında, Sultan II. Mahmud'un da hocası olan saray hat ve kitabet muallimi meşhur hattat Kebeci-zâde Muhammed Vasfî tarafından İstanbul'da yazılmıştır[503]. Cilt özellikleri de bu tarihe uygundur. Vakfiyesine göre eser Safer 1233/Aralık-Ocak 1817-18 tarihinde Kethuday-ı Mehd-i Ulyâ Hacı Seyyid Muhammed Efendi tarafından Mevlâna Türbesi'ne vakfedilmiştir.

Eser günümüzde oldukça sağlam olup herhangi bir tamirden geçmemiştir.

[503] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.41

Eser No: 108

Eser Adı: MECMÛ‘A

Envanter No: 141

Fotoğraf No: 324-325

Müellif: ?

Hattat: Abdülhalim Yemden

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 6 Cemaziyelahir 1220/1 Eylül 1805

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 6 Cemaziyelahir 1220/1 Eylül 1805

Malzeme: Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Türkçe olarak yazılan Mecmû‘a 26 x 14 cm. ölçülerinde olup, 105 varaktır[504]. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları kırmızı, diğer kısımları siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla 23 satır olarak yazılmıştır. Sayfaların kenarları bir sıra kırmızı cetvellidir. Eserin 1 b ve 41 b sayfaları basit bir şekilde tezhiplenmiştir. Dış kapakları kahverengi deriden yapılan cildin iç kapakları kâğıtla kaplanmıştır. Eserin şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, cildi ve kâğıdı biraz yıpranmış durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları kahverengi deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kapakların ortasında salbekli dikdörtgen birer şemse, kenarlarında soğuk ve altın cetveller bulunmaktadır. Kapaklar dıştan içe doğru bir sıra soğuk, bir sıra altın olmak üzere dört sıra cetvelle çerçevelenmektedir. Köşelerde cetvellere paralel atılmış küçük üçgen yüzeyler oluşturulmuştur. Kenar ortalar ve köşeler birer adet altın noktayla süslenmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan şemseler dikdörtgen biçimli olup, gömme tekniğinde yapılmıştır. Şemselerin ortası dışarı doğru hafif bombeli olup, hem bu bombeler hem de şemse uçları dilimlenmiştir. Soğuk şemselerin yüzeyinde, merkezde sapları birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış, yatay eksenlerde palmet, dikey eksenlerde altı yapraklı çiçek motifi bulunmaktadır. Çapraz

[504] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.200

eksenlerdeki dallar üzerinde yer alan rumiler çiçek ve palmetlerin etrafını çevreleyerek ortada kapalı form oluşturur. Dikey eksenlerde altı yapraklı çiçek ve etrafını saran rumiler devam ettirilir. Kompozisyon şemse uçlarında palmet motifiyle son bulur. Bunların dışında kalan yüzeyler kıvrım dalların taşıdığı irili ufaklı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir. Şemsenin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilimlerin üzerine altın nokta konulmuş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. Ayrıca şemsenin merkezinde oluşan baklava dilimli yüzey altınla boyanmıştır.

Salbekler şemsenin hemen ucuna yapılmıştır. Altın noktalardan oluşan salbekler altı yapraklı çiçek şeklindedir.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertap kahverengi deriyle tamir edilmiştir.

Miklepte dış kapaklardaki cetveller tekrarlanmış ve üçgen bölümün ucuna dilimli daire şeklinde bir şemse yerleştirilmiştir. Şemsenin ortasında S şeklinde kıvrılan bir bulut, zemininde ise hatayiler bulunmaktadır.

İç kapaklar pembe renkli karton kâğıtla kaplanıp, süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eserin 105 b sayfasında tetimmenin altında Mecmû‘a’nın Abdülhalim Yemden tarafından 6 Cemaziyelahir 1220/1 Eylül 1805 yılında yazıldığı belirtilmektedir. Cildin döneminden orijinal olduğu görülmektedir. Kitabın 1 a sayfasında Mehmed Said Hemdem Çelebi’nin mührü, Dergâh Kütüphanesi’nin vakıf mührü ve okunamayan bir mühür bulunmaktadır. Ayrıca 105 b sayfasında da Dergâh Kütüphanesi’nin vakıf mührü bulunmaktadır.

Cilt, sırt ve sertap kısmından açık kahverengi deriyle onarım görmüş, ancak sertap bölümündeki derinin yarısı yok olmuştur. Şemselerin etrafında aşınmadan kaynaklı renk değişimi gözlenmektedir. Ayrıca kapakların üzerinde lekelenmeler mevcuttur. Sayfaların üst kısmında nem lekeleri görülmektedir. Bazı sayfalarda mürekkep dağılmaları meydana gelmiştir.

Eser No: 109

Eser Adı: DİVÂN-I KEBÎR

Envanter No: 73

Fotoğraf No: 326-328

Müellif: Mevlâna Celaleddin-i Rûmi

Hattat: Fenafillah Abdullah

Müzehhip: Fenafillah Abdullah

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: Muharrem 1238/Eylül-Ekim 1822

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: Muharrem 1238/Eylül-Ekim 1822

Malzeme: BordoDeri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Divân-ı Kebîr 31,5 x 22 cm. ölçülerinde olup, 402 varaktır[505]. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları kırmızı, metin kısmı siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla dört sütun halinde 25 satır olarak yazılmıştır. Yazıların etrafı lacivert, siyah ve altınla, sütunların arası kırmızıyla cetvellenmiştir. Sayfalar dıştan tekrar cetvellenmiştir. Eserin başta zahriye ve giriş sayfası olmak üzere bahir başları tezhiplenmiştir. Cildin dış kapakları bordo deriden yapılmış, iç kapakları kâğıtla kaplanmıştır. Eserin şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıdı ve cildi genel olarak iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Bordo deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kapakların kenarları ikişer sıra düz altın cetvel arasında yer alan altına boyanmış sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir. Cetvelin iç kısmında köşelere üçer altın nokta konulmuş, uçlarına da altın tığlar çekilmiştir.

Cildin ön ve arka kapağının ortasında, yazma tekniğinde, barok rokoko tarzında yapılmış kıvrımdallar ve bu dalların arasında üç adet papatya görülmektedir. Kıvrımdalların üzerindeki yapraklar altınla boyanırken, dalların arasındaki papatyalar gümüşle boyanmıştır.

Cildin sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

---

[505] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.105

Sertap iki sıra altın cetvelle çevrelenmiş ve dört bölüme ayrılmıştır. Ayrılan bölümlerin ucu dilimlenerek kartuş görünümü verilmiştir. Kartuşların içerisi altı yapraklı çiçek kompozisyonuyla süslenmiştir. Çiçeğin dikeyde iki ucuna nokta ve tığlar yerleştirilmiştir. Kartuşların uç kısımları da altın nokta ve tığlarla süslenmiştir.

Miklepte kapaklarda yer alan cetveller tekrarlanmış, üçgen bölümün uç kısmına üç nokta ve tığlar yerleştirilmiştir. Üçgenin ucuna bir sıra altın cetvel çekilmiştir.

İç kapaklar ve miklebin iç kısmı yeşil renkli, kabartma desenli bir kâğıtla kaplanmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır. Sertabın iç kısmı ise bordo renkli deriyle kaplanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser 402 a sayfasında yer alan ketebe kaydına göre Muharrem 1238/Eylül-Ekim 1822 tarihinde hattat ve müzehhip Fenafillah Abdullah tarafından yazılmış ve süslenmiştir. Cilt döneminden orijinaldir. Kitap 1 a sayfasındaki kayda göre 25 Muharrem 1299/17 Aralık 1881 yılında Çelebi İbrahim Fahreddin tarafından Mevlâna Dergâhı'na vakfedilmiştir. Kitabın 1 a sayfasında Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mührü, 3 b sayfasında ise okunamayan başka bir mühür bulunmaktadır.

Eserin dış kapaklarının kenarları hafif yıpranmış durumdadır. Her iki kapakta yer yer aşınmadan kaynaklı renk değişimleri, çizikler ve küçük miktarda deri kayıpları görülmektedir. Bazı sayfalarda hafif mürekkep dağılmaları mevcuttur. Bazı sayfalarda ise basit kâğıt onarımları gerçekleştirilmiştir.

Kapakların süsleme özelliklerine bakıldığında aynı koleksiyondaki 47 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm'le benzerlik göstermektedir.

Eser No: 110

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 1459

Fotoğraf No: 329-332

Müellif: -

Hattat: Muhammed el-Hamdi bi Kütahî

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 1245/1829-30

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 1245/1829-30

Malzeme: Kahverengi ve Bordo Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 15 x 10 cm. ölçülerinde olup, 303 varaktır[506]. Kur'ân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 15 satır olarak yazılmıştır. Sure başları ise etrafı kırmızı, mavi, pembe gibi muhtelif renklerle cetvellenmiş tezhipli zemin üzerine, beyaz mürekkep kullanılarak nesih hattıyla yazılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in 1 b ve 2 a sayfalarında serlevha tezhibi bulunmaktadır. Ayrıca 303 a sayfası da tezhiplidir. Sayfaların kenarları siyah ve altınla cetvellenmiş, cetvellerin dışına bağımsız olarak cüz gülleri yapılmıştır. Cildin dış kapakları kahverengi, iç kapakları bordo deriden yapılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in şirazesi, sırt dikişi, kolonları, cildi ve kâğıdı iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları kahverengi deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Mülemma tekniğinde süslenen dış kapakların ortasında salbekli oval birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında bordür ve cetveller bulunmaktadır.

Kapaklar dıştan birer sıra altın cetvel arasında yer alan sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir. Bu cetvelden sonra kartuşlu bordür yer almaktadır. Kartuşlu bordür tek sıra halinde dikdörtgen formlu ve kısa kenarları içe doğru çekişmiş olarak yapılmıştır. Karşılıklı olarak uzun kenarlara iki ve köşelere birer adet

[506] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.274

kartuş yerleştirilmiştir. Köşelerde bulunanlarda dâhil olmak üzere her bir kartuşun yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir. Uzun kenarlarda kartuşların kısa kenarlarının içeriye çekilmesinden oluşan dilimli baklava dilimi şeklindeki boşluklar altın noktalarla yapılmış altı yapraklı çiçek motifleriyle süslenmiştir. Kısa kenarlarda oluşan boşluklarda Kelime-i Tevhid'e yer verilerek yukarıda "Lâ İlâhe İllallah", aşağıda "Muhammedür-Rasûlullah" yazılmıştır. Kartuşlu bordürden sonra altın cetveller arasında yer alan sarmal zencerekli bir cetvel daha bulunmaktadır.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan mülemma şemseler dilimli ve oval biçimde olup, gömme tekniği ile yapılmıştır. Şemselerin merkezinde sapları birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış dört hatayi motifi bulunmaktadır. Çapraz eksenlerdeki dallar üzerinde yer alan dilimli rumiler hatayilerin etrafını çevreleyerek ortada kapalı form oluşturur. Yatay ve dikey eksenlerde rumilerin uçlarından çıkarak kesişen dallar üzerinde hatayiler görülmektedir. Ayrıca yatay eksenlere karşılıklı olarak birer adet düğümlenmiş bulut motifi yerleştirilmiştir. Bunların dışında kalan yüzeyler kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar, irili ufaklı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir. Şemselerin etrafı altınla tahrirlenmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, şemsenin hemen ucuna yerleştirilmiştir. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyinde birer hatayi motifi bulunmaktadır. Salbeklerin etrafı altınla tahrirlenmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır. Köşebentlerin yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı rumiler, hatayiler, çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir. Köşebentlerin etrafı şemse ve salbeklerde olduğu gibi altınla tahrirlenmiştir.

Şemse ve köşebentlerin arasında oluşan yüzeyler kıvrım dalların taşıdığı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir. Bu kısımda süslemeler fırçayla altın sürülerek yapılmıştır.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme yer almamaktadır.

Sertabın etrafi dıştan üçer sıra altın cetvelle çerçevelenmiş ve ortadaki bölüm kıvrım dalların taşıdığı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir. Bu bölümün ortasına bir kartuş yerleştirilmiştir. Dikdörtgen formlu ve uçları dilimli olarak yapılan kartuşun içerisinde kabartma tekniğinde sülüs hattıyla "La yemessuhu ille'l-mutahharun."

ayeti (Vakıa Suresi 79. ayet)[507] yazılmış ve mülemma tekniğinde süslenmiştir. Kartuşun iki yanında fırçayla altın sürülerek yapılmış yapraklar bulunmaktadır.

Miklepte dış kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır. Farklı olarak dilimli ve oval biçimli şemse miklebin uç kısmına dik olarak yerleştirilmiştir. Üçgen bölümün ucuna iki sıra altın cetvel çekilmiştir.

Bordo deriden yapılan iç kapaklar yazma tekniğinde süslenmiştir. Aynı şekilde tezyin edilen her iki kapağın ortasında salbekli birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında bordürler ve cetveller yer almaktadır.

Cildin her iki kapağı dıştan birer sıra ince altın cetvel arasında yer alan kalın bir altın cetvelle çerçevelenmektedir. Uzun ve kısa kenarlar ortada düğümlenmiş kenger yapraklarıyla süslenmiştir. Tekrar iki sıra ince altın cetvel çekilmiş, salbekli şemse ve köşebentler bunun içine yerleştirilmiştir.

Kapakların ortasında, oval ve şişkin birer şemse yer almaktadır. Şemselerin merkezinde sapları birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış palmet motifleri bulunmaktadır. Çapraz eksenlerdeki dallar üzerinde yer alan dilimli rumiler palmetlerin etrafını çevreleyerek ortada kapalı form oluşturur. Yatay ve dikey eksenlerde rumilerin uçlarından çıkarak kesişen dallar üzerinde palmetler görülmektedir. Bunların dışında kalan yüzeyler kıvrım dalların taşıdığı yapraklar ve noktalarla süslenmiştir.

Salbekler şemsenin hemen ucuna basit altın tığlar şeklinde yapılmıştır.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır. Köşebentlerin yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı rumiler, yapraklar ve noktalarla süslenmiştir.

Sertap yüzeyi iki sıra altın cetvelle çerçevelenmektedir. Ortasında fırçayla altın sürülerek oluşturulmuş iki adet kartuş yer almaktadır. Kartuşlar, yapraklar, tığlar ve noktalarla süslenmiştir.

Miklepte iç kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır. Yarım şemsenin formu köşebentlere benzemektedir. Üçgen bölümün ucuna iki sıra altın cetvel çekilmiştir.

İç kapaklarda yapılan süslemenin aynısı bordo kâğıdın üzerine yapılmış ve yan kâğıdı olarak her iki kapağın içine yapıştırılmıştır.

---

[507] Süleyman Ateş, **Age.**, s.536

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kur'ân-ı Kerîm 303 a sayfasında yer alan ketebe kaydına göre Osman Efendi'nin talebesi olan Muhammed el-Hamdi bi Kütahî adlı bir hattat tarafından 1245/1829-30 tarihinde yazılmıştır. Cilt döneminden orijinaldir. 8 Mart 1962 de Hacer Kulaksız tarafından müzeye hediye edilmiştir. Cilt, incelediğimiz koleksiyonda yer alan 92 envanter numaralı ve 1135/1722-23 tarihli "Siyer-i Veysi" ve Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesi'nde 893 envanter numarasına kayıtlı olan "Vefeyâtü'l-A'yân Tercümesi"[508] adlı kitapların şemseleriyle benzerlik göstermektedir.

Kur'ân-ı Kerîm günümüzde oldukça iyi durumdadır. Herhangi bir onarım geçirmemiştir.

[508] Yıldıray Özbek, **Age.,** s.233

Eser No: 111

Eser Adı: EL-CAMİU'S-SAHÎH

Envanter No: 1317

Fotoğraf No: 333-334

Müellif: Ebu Abdullah Muhammed b. İsmâil el-Buhârî

Hattat: Seyyid Mustafa Râsih

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 24 Zilkade 1252/2 Mart 1837

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 24 Zilkade 1252/2 Mart 1837

Malzeme: Koyu Kırmızı Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan eser 31,5 x 18,5 cm. ölçülerinde olup, 306 varaktır[509]. Eser aharlı kâğıt üzerine nesih hattıyla 35 satır olarak yazılmıştır. Sayfa kenarları kırmızı ve altın cetvellidir. Giriş sayfası ve son sayfası tezhiplenmiştir. Cildin dış kapakları koyu kırmızı deriden yapılmıştır. Eserin şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri[510]: Dış kapakları koyu kırmızı deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyin edilmiştir. Zilbahar tekniğinde süslenen kapakların kenarlarında iki sıra düz altın cetvel arasında yer alan sarmal zencerekli bir cetvel bulunmaktadır. Kapakların kenar ortaları ve köşeleri altından noktalar ve tığlarla süslenmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında zilbahar tekniğinde bir süsleme kompozisyonu yer almaktadır. 5 adet enine 10 adet boyuna bölünen baklava dilimi görünümlü kafesler iki dilimli yapraklarla süslenmiş, ortalarına irice altın noktalar konulmuştur. Kompozisyonun etrafı iki sıra altın cetvelle sınırlandırılmıştır. Zencerekler ve cetvellerde dâhil olmak üzere kompozisyonun tamamı altın kullanılarak yapılmıştır.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

---

[509] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.260

[510] Eser teşhirde olduğu için iç kapaklarının eksik olan fotoğrafları temin edilememiştir.

Sertabın kenarları iki sıra düz altın cetvelle çerçevelenmektedir. Cetvelli bölüm ortadan ikiye ayrılmış ve her iki bölümün ortasına altın noktalarla yapılmış üçer adet altı yapraklı çiçek motifi yerleştirilmiştir.

Miklepte kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser 306 a sayfasındaki ketebe kaydına göre 24 Zilkade 1252/2 Mart 1837 tarihinde Seyyid Mustafa Râsih tarafından yazılmıştır. Yazıldığı yer bilinmemektedir. Döneminden orijinal olan cilt, incelediğimiz koleksiyonda bulunan 15 envanter numaralı, tarihsiz Kur'an-ı Kerîm, 65 envanter numaralı, 1851 tarihli Mesnevî ve Ankara Etnografya Müzesi'nde bulunan 14680 envanter numaralı[511], 1256/1840-41 tarihli eserin kapaklarıyla benzerlik göstermektedir.

Cilt genel itibariyle sağlam olmakla birlikte sırt ve sertap kısmı kapaklardan ayrılmaya başlamıştır. Kapaklarda sürtünmeden kaynaklı hafif altın kayıpları görülmektedir.

[511] Meral Erkan, **Agt.,** s.132-134

Eser No: 112

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 1409

Fotoğraf No: 335-337

Müellif: -

Hattat: Ömer Diri ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 1254/1838-39

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 1254/1838-39

Malzeme: Kırmızı ve Siyah Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 19,6 x 10,9 cm. ölçülerinde olup, 153 varaktır[512]. Kur'ân-ı Kerîm'in 1 b ve 2 a sayfaları serlevha tezhiplidir. Diğer sayfaların tamamında kenarları tezhipli ikişer adet daire oluşturulmuş ve yazılar bu dairelerin içine 13 satır halinde yazılmıştır. Kur'ân, aharlı kâğıda sure adları altın zemin üzerine beyaz mürekkep kullanılarak sülüs hattıyla, diğer kısımları ise siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla yazılmıştır. Sayfaların kenarları siyah ve altınla cetvellenmiştir. Bu cetvellerin dışına cüz, secde ve hizb gülleri yapılmıştır. Dış kapaklarının ortası siyah, kenarları kırmızı deriden yapılan cildin iç kapakları kâğıtla kaplanmıştır. Eserin şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, cildi hafif yıpranmıştır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kırmızı ve siyah deriden yapılan cildin her iki kapağı aynı şekilde tezyin edilmiştir. Kapakların ortasında salbekli dikdörtgen birer şemse ve kenarlarında altın cetveller bulunmaktadır. Kapaklar ince altın cetveller arasında yer alan iki sıra sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmiştir. Köşebent düzenlemesine yer verilmeyen kapakların köşeleri altın noktalarla süslenmiştir. Şemseleri mülevven ve yazma tekniğinde süslenen kapaklarda mülevvenlik kırmızı deriyle sağlanmıştır.

---

[512] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.269

Cildin her iki kapağında, kenarları dilimli, ortası dışarı doğru hafif bombeli, dikdörtgen biçimli birer şemse yer almaktadır. Şemselerin merkezinde sapları baklava dilimi oluşturacak biçimde birleştirilen dikeyde birer palmet motifi görülmektedir. Çapraz eksenlerden çıkan dallar rumi motiflerini taşımaktadır. Aynı kompozisyon dikey eksenlerde tekrarlanmıştır. Şemse yüzeyindeki boşluklar altın noktalarla doldurulmuştur. Şemsenin zemini kırmızıya boyanmış, etrafı altınla tahrirlenmiş, dilimlerin aralarına altın noktalar ve çizgilerden oluşan tığlar çekilmiştir.

Salbekler altın noktalarla yapılmış ve hemen şemsenin ucuna yerleştirilmiştir. Etrafına altın tığlar çekilmiştir.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertap iki sıra altın cetvelle çerçevelenmiş, altın nokta ve çizgilerle süslenmiştir.

Miklebin kenarları kapaklarda olduğu gibi iki sıra sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmiş, uç kısmına yarım dikdörtgen biçimli bir şemse yerleştirilmiştir.

İç kapaklar sarı renkli kâğıtla kaplanıp süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kur'ân-ı Kerîm 152 b sayfasında yer alan ketebe kaydına göre 1254/1838-39 yılında hattat Ömer Diri ? tarafından yazılmıştır. Yazıldığı yer bilinmemektedir. Cilt döneminden orijinaldir.

Sırt kısmından biraz yıpranan cildin kapaklarında çizikler ve hafif deri kayıpları görülmektedir.

Eser No: 113

Eser Adı: ŞERH-İ DÎVÂN-I HÂFIZ ŞÎRÂZÎ

Envanter No: 108

Fotoğraf No: 338-339

Müellif: Vehbî Muhammed b. Seyyid Hasan el-Eş'arî, el-Eş'arîzâde

Hattat: Derviş Ahmed eş-Şükrü b. Hâfız Zeynel'abidîn es-Sillevî

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: Rabiulevvel 1259/Nisan 1843

Yazıldığı Yer: Konya **?**

Cildin Tarihi: Rabiulevvel 1259/Nisan 1843

Malzeme: Bordo Deri

Eserin Tanımı: Türkçe olarak yazılan Şerh-i Dîvân-ı Hâfız Şîrâzî 34 x 18,5 cm. ölçülerinde olup, 365 varaktır[513]. Eser aharlı kâğıt üzerine siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 39 satır olarak yazılmıştır. Önemli kısımları kırmızı ile yazılmış ya da üzerleri kırmızıyla çizilmiştir. Sayfaların kenarları kırmızı, siyah ve altınla cetvellenmiştir. 1 b ve 7 b sayfaları tezhiplenmiştir. Dış kapakları bordo deriden yapılan cildin iç kapakları pembe renkli karton kâğıtla kaplanmıştır. Eser'in şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, kâğıdı ve cildi hafif yıpranmıştır.

Eserin Cilt Özellikleri: Bordo deriden yapılan cildin dış kapaklarının ortasında yıldız biçimli birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında sarmal zencerekli cetveller bulunmaktadır. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kapakların kenarları birer sıra altın cetvel arasına yerleştirilen sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir. Her iki kapağın uzun ve kısa kenarlarının ortaları üçer altın nokta ile süslenmiştir.

Cildin ön ve arka kapaklarının ortasında yazma tekniğinde yapılmış birer şemse yer almaktadır. Şemse sekiz kollu bir yıldız görünümündedir. Merkezde dört yapraklı bir çiçekten çıkan dalların taşıdığı rumiler, dört yapraklı çiçekleri çevreleyerek bu kolları oluşturmaktadır. Kapağın dikey ekseninde çizilen altın cetvel üzerine noktalarla salbek görünümlü bir süsleme yapılmıştır.

---

[513] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.155

Köşebentler şemsenin ¼'ü şeklindedir.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertabın etrafı ikişer sıra altın cetvelle çerçevelenmiş ve ortası yedi bölüme ayrılmıştır. Her bölümün ortası noktalarla baklava dilimi şeklinde süslenmiş, köşelere de altın noktalar yerleştirilmiştir.

Miklepte dış kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır.

İç kapaklar ve miklebin iç kısmı pembe renkli karton kâğıtla, sertabın iç kısmı ise bordo renkli deriyle kaplanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser 365 b sayfasında yer alan ketebe kaydına göre Derviş Ahmed eş-Şükrü[514] b. Hâfız Zeynel'abidîn es-Sillevî tarafından Rabiulevvel 1259/Nisan 1843 yılında yazılmıştır. Yazıldığı yer ketebede belirtilmemekle birlikte eserin Sille'de yaşayan ve mezarı da burada bulunan bir hattat tarafından yazılmış olması, hem eserin Konya'da yazıldığını hem de cildinin Konya'da yapıldığını düşündürmektedir. Cilt döneminden orijinaldir. Eserin mukaddimesinde şerhin Sultan II. Mahmud'un adına yazıldığı bildirilmektedir[515]. Kitabın 1 a sayfasında Mehmed Said Hemdem Çelebi'nin ve Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mühürleri bulunmaktadır. Ayrıca 365 b sayfasına Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mührü tekrar basılmıştır.

Herhangi bir onarım geçirmeyen cildin her iki kapağı üzerinde çizikler ve küçük deri kayıpları mevcuttur. Arka kapakta sürtünmeden kaynaklı olarak cetvellerin bulunduğu kısımlar yıpranmıştır. Kapaklardaki altın solmuş vaziyettedir. Bazı sayfalarda basit kâğıt onarımları gerçekleştirilmiştir.

---

[514] Derviş Ahmed eş-Şükrü'nün hayatı hakkında bkz. M. Ali Uz, **Konya Âlimleri ve Velîleri**, Konya, 2013, s.314

[515] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.155

Eser No: 114

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 1466

Fotoğraf No: 340

Müellif: -

Hattat: Muhammed Rüşdî bi Haskevi ?

Müzehhip: es-Seyyid Hüseyin es-Sakir bimüzehhib Filibe

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 1261/1845

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 1261/1845

Malzeme: Bordo Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 18 x 11,6 cm. ölçülerinde olup, 309 varaktır[516]. Kur'ân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine sure başları tezhipli zemin üzerine beyaz mürekkep kullanılarak, diğer kısımlar ise siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 15 satır olarak yazılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in 1 b ve 2 a sayfalarında serlevha tezhibi bulunmaktadır. Ayrıca 307 b ve 308 a sayfaları da tezhiplidir. Sayfaların kenarları lacivert, siyah ve altınla cetvellenmiş, cetvellerin dışına bağımsız olarak cüz ve hizb gülleri yapılmıştır. Dış kapakları bordo deriden yapılan Kur'ân-ı Kerîm'in şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, cildi ve kâğıdı yıpranmıştır.

Eserin Cilt Özellikleri[517]: Dış kapakları bordo deriden yapılan cildin zilbahar tekniğinde süslenen kapakları dıştan birer sıra altın cetvel arasında yer alan altına boyanmış sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir. Kapakların kenar ortaları ve köşeleri üzerlerine altın tığlar çekilmiş üçer adet altın nokta ile süslenmiştir.

Cildin ön kapağının ortasında zilbahar tekniğinde bir süsleme kompozisyonu yer almaktadır. 8 adet enine 16 adet boyuna bölünen baklava dilimi görünümlü kafesler üç dilimli yapraklarla süslenmiş, ortalarına altın noktalar konulmuştur. Bu

[516] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.276

[517] Cildin arka dış kapağı, iç kapaklar, miklep ve sertabının eksik olan fotoğrafları temin edilememiştir. Ancak muhtemelen ön ve arka dış kapaklar aynı süslemeye sahiptir.

kısım kapağın etrafını çevreleyen zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir. Zencerekli cetvellerde dâhil olmak üzere kompozisyonun tamamı altın kullanılarak fırçayla boyanmıştır.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kur'ân-ı Kerîm 307 b sayfasındaki ketebe kaydına göre Halil Şükrü'nün talebesi Hattat Muhammed Rüşdî bi Haskevi ? tarafından 1261/1845 yılında yazılmış, es-Seyyid Hüseyin es-Sakir bimüzehhib Filibe tarafından tezhiplenmiştir. Yazıldığı yer bilinmemektedir. Cilt döneminden orijinaldir. Cilt aynı koleksiyonda yer alan 15 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm, 65 envanter numaralı Mesnevî ve 1317 envanter numaralı El-Camiu's-Sahîh adlı eserlerle benzerlik göstermektedir.

Eser 19.9.1962 tarihinde seyyar satıcı Mecid Soylu'dan satın alınarak müzeye kazandırılmıştır. Ancak cilt oldukça harap vaziyettedir. Ön kapağında deri kayıpları mevcuttur. Üzerindeki altınlar aşınmadan dolayı solmuştur. Formalar dağılmış ve yaprakların birçoğu formadan ayrılmış durumdadır. 2 ve 3. yapraklarda yırtıklar ve kayıplar gözlenmektedir. Bazı sayfalarda nem lekeleri ve mürekkep dağılmaları görülmektedir. Bazı sayfalarda ise basit kâğıt onarımları yapılmıştır.

Eser No: 115

Eser Adı: MESNEVÎ ŞERHİ (I. Cildin bir kısmı)

Envanter No: 82

Fotoğraf No: 341-344

Müellif: Sarı Abdullah

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: Muhammed Takî

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: Şevval 1261/Ekim 1845

Malzeme: Mukavva

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Mesnevî Şerhi 33,2 x 20,6 cm. ölçülerinde olup, 143 varaktır[518]. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları ve önemli kısımları kırmızı, diğer kısımları siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla 35 satır olarak yazılmıştır. Sayfaları tezhiplenmemiş, sayfa kenarları cetvelsiz bırakılmıştır. Miklepsiz olarak düzenlenen cildin dış ve iç kapakları mukavvadan yapılmış ve lâke tekniğinde süslenmiştir. Eserin şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıt ve cildi genel olarak iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Lâke tekniğinde süslenen dış kapakların ortasında natüralist bir süslemenin yer aldığı dikdörtgen bir yüzey oluşturulmuş, kenarları ise tek sıra halinde kartuşlu bir bordür ve cetvellerle çerçevelenmiştir.

Kapaklar altınla boyanmış zencerekli cetvellerin arasında bulunan kartuşlu bir bordürle çerçevelenmektedir. İki altın cetvel arasında tek sıra halinde, dikdörtgen formlu ve uçları dilimli olarak yapılan kartuşlar karşılıklı olarak uzun kenarlara dörder, kısa kenarlara ikişer ve köşelere birer adet gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Zemini kırmızı olan kartuşların üzeri altın kullanılarak kıvrım dallar ve yapraklarla

[518] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.121-122

süslenmiş, bunun üzerine beyaz mürekkep kullanılarak talik hattıyla Farsça bir şiir[519] yazılmıştır:

Ön Kapağın Üzerinde:

فقیهی کهن جامهٔ تنک دست	بایوان قاضی بصف بر نشست
نگه کرد قاضی برو تیز تیز	معرف گرفت آستینش که خیز
نه دانی که بر تر مقام تو نیست	فرو بر نشین یا برو پایه ایست
نه هر کس سزاوار باشد بصدر	کرامت بفضل است و رتبت و قدر
دگر ره چه حاجت که پند کست	همین شرمساری عقوبت بست
هب عزت هر آنکو فروتر نشست	بخواری نیفتد ز بالا به پست

Yukarıda: Fakîhî kohen câme-i tengdest. Be-eyvân-ı kâdî be-saf ber nişest.

Solda : Nigeh kerd kâdî ber û tîz tîz. Mu‘arref girift âstîneş ki hîz.
Ne dânî ki ber ter makâm-ı tû nîst. Furû ber nişîn yâ ber û pâye? Îst.

Aşağıda : Ne herkes sezâvâr bâşed be-sadr. Kerâmet be fazl est ve rütbet be-kadr.

Sağda : Diger reh çi hâcet ki pend? Kest. Hemîn şermsârî ukûbet best.
Be ‘izzet her ân ki û furûter nişest. Behârî neyüfted zi bâlâ pest.

Yukarıda : Eski elbiseli yoksul bir fakih. Kadı’nın avlusunda sıraya girdi.

Solda : Kadı sert sert ona baktı. Elbisesinin kolunun yırtık olduğunu anladı.
Daha makamın olmadığını bilmezsin. Ateşi söndüren veya bir rütbe alan.

Aşağıda : Sadrazamlığa herkes layık olmaz. Keramet faziletledir ve rütbe kudret ile.

Sağda : Nasihatten başka yola ne hacet. Bu utangaçlık işkencedir.
Tevazu ile oturan kimsenin izzetine. Yukarıdan aşağı hakirlik yağmaz.

[519] Sadi Şirazi’nin bir şiiri.

Arka Kapağın Üzerinde:

بجای بزرگان دلیری مکن	چو سر پنچه ات نیست شیری مکن
چو آتش بر آورد درویش دود	فروتر نشست از مقامی که بود
فقیهانرطریق جدل ساختند	لم و لا نسلم در انداختند
نسازند با هم در فتنه باز	بلا و نعم گرد کردن فراز
تو گفتی خروشان شاطر بجنک	فتادند با هم بمنقار چنک
یکی بی خود از خشمناگی چو مست	یکی بر زمین می زند هر دو دست

Yukarıda : Becây-i bozorgân delîrî mekon. Çu serpençe-et nîst şîrî mekon.

Solda : Çu âteş ber âvered dervîş dud. Furûter nişest ez makâmî ki buved. Fakîhân tarîk-i cedel sâhtend. Lem u lâ nüsellim der endâhtend.

Aşağıda : Nesâzend bâ hem der fitne-bâz. Belâ ve niam gird kerden ferâz.

Sağda : Tu goftî harûşân şâtır be ceng. Futâdend bâ hem be minkâr-i çeng. Yekî bî-hod ez haşemnâgî çü mest. Yekî ber zemîn mî-zened her du dest.

Yukarıda : Büyüklerin yerine cesurluk yapma. Onun gibi pençen yoksa aslanlık yapma.

Solda : Derviş ateş gibi duman çıkarır. Olduğu makamdan daha aşağıda oturur. Fakihler tartışma yolunu seçtiler. Selamı sabahı kestiler.

Aşağıda : Fitne fesat çıkarmazlar. Çokça iyilik ve nimet yayarlar.

Sağda : Sen savaşta cesaret çığlıkları atanların. Çengin ucuna birlikte düştüklerini söyledin. Biri sarhoş gibi kendinden geçerek. Birisi her iki elini yere kor

Her İki Kapağın Köşelerinde:

Sağ Üst Köşe: Amel-i Muhammed Tâki **عمل محمد تاقی**

Sol Üst Köşe: Sene 1261 **سنه ١٢٦١**

Sağ Alt Köşe: Fî şehri **فی شهر**

Sol Alt Köşe: Şevvalü'l-mükerrem **شوال الکرم**

Cildin her iki kapağının ortasında zemini yağ yeşiline boyanan dikdörtgen alanın üzeri çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir. Ortada irice yapılmış kırmızı gül, hemen altında beyaz mine çiçekleri, alt ve üst kısımda bu çiçekleri çevreleyen irili ufaklı kırmızı ve sarı hercailer ve yapraklar yüzeyi doldurmaktadır.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

İç kapaklar kırmızı zemin üzerine lâke tekniğinde süslenmiştir. Kapaklar dıştan bir, içten iki sıra altın cetvel arasında yer alan sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir. Zencerekli bölümün zemini siyaha boyanmıştır.

Her iki kapağın ortasında yeşil saplı açmış ve tomurcuk haldeki sarı nergisler yer almaktadır. Kenarlarda ise daha kısa saplar üzerinde bulunan ve yeşil yapraklı dalların taşıdığı sarı hercailer bulunmaktadır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eserin yazımı bilinmeyen bir sebeple yarım kaldığından herhangi bir ketebe kaydına ve yazım tarihine rastlanmamaktadır. Hattatı da bilinmemektedir. Ancak dış kapakların köşelerinde yer alan küçük kartuşlarda cildin yapım tarihi ve mücellidinin adı yazılmıştır. Bu kayda göre cilt, Şevval 1261/Ekim 1845 tarihinde Muhammed Takî isimli bir mücellit tarafından yapılmıştır. Cilt, mücellidi ve yapım tarihi bilinen tek cilt olması sebebiyle, incelediğimiz ciltler içerisinde oldukça büyük bir öneme sahiptir. Cilt üzerinde yer alan tarihten yola çıkılarak ve eserin hattı da göz önünde bulundurularak kitabın ciltlenmeden hemen önce yazıldığı söylenebilir. Kitabın 1 a sayfasında Mehmed Said Hemdem Çelebi'nin vakıf mührü bulunmaktadır.

Eser genel olarak sağlam durumdadır. Kitabın her iki kapağının üzerinde bazı noktalarda deri kayıpları mevcuttur. Ayrıca lâk yer yer çatlamıştır.

Kapaklar süslemeleri bakımından aynı koleksiyonda yer alan 80 ve 81 envanter numaralı Mesnevi Şerhi isimli kitapların ciltleriyle benzerlik göstermektedir.

Eser No: 116

Eser Adı: MECMÛ‘A

Envanter No: 134

Fotoğraf No: 345-348

Müellif: ?

Hattat: Muhammed Fikrî

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 1262/1845-46

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 1262/1845-46

Malzeme: Kırmızı Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Mecmû‘a 19,6 x 12 cm. ölçülerinde olup, 90 varaktır[520]. Eserin baş kısmında boş sayfalar bulunmaktadır. 1 b ve 2 a sayfaları tezhiplidir. Sayfaların kenarları siyah, kırmızı ve altınla cetvellenmiştir. Mecmû‘a beyaz, mavi, sarı ve yeşil renkte aharlı kâğıt üzerine siyah mürekkep kullanılarak iki sütun halinde talik hattıyla 15 satır olarak yazılmıştır. Satır ve sütun aralarında da cetveller yer almaktadır. Cildin dış kapakları kırmızı deriyle, iç kapakları kâğıtla kaplanmıştır. Eserin şirazesi, sırt dikişi, kolonları, cildi ve kâğıdı sağlam durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Cildin dış kapakları kırmızı deriden yapılarak mülemma tekniğinde süslenmiştir. Dış kapakların ortasında salbekli oval birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında zencerekli cetveller bulunmaktadır. Süslemelerin tamamı kalıpla iki seferde basılmıştır. Kapaklar dıştan altın cetveller arasında yer alan iki sıra sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir. Miklepsiz olarak düzenlenen cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Cetvellerin arasında kalan dikdörtgen alan kapağın alt ve üst kısımlarında dar, ortasında ise genişçe bir dikdörtgen oluşacak biçimde üç bölüme ayrılmıştır. Uçları dilimli dar dikdörtgen şeklindeki bordürlerin yüzeyi kıvrımlar yapan bulut motifleri

[520] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.186

ve zemininde kıvrım dalların taşıdığı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir. Bu kısmın etrafı altınla cetvellenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Etrafı bir sıra altın cetvelle çevrilen geniş dikdörtgen alanın içerisinde yer alan süslemeler kalıpla iki seferde basılmış ve üzerleri mülemma tekniğinde süslenmiştir. Ortada dilimli ve oval biçimli şemseler yer almaktadır. Merkezde sapları birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış dört adet hatayi motifi bulunmaktadır. Çapraz eksenlerdeki dallar üzerinde yer alan dilimli rumiler hatayilerin etrafını çevreleyerek ortada kapalı form oluşturur. Bu kapalı formun etrafı kıvrım dalların taşıdığı beş yapraklı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir. Şemsenin etrafını çevreleyen dilimler yapraklardan oluşmaktadır.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, şemseyle aralarında çiçek şeklinde bir ortabağ bulunmaktadır. Üç dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyinde çiçek motifi görülmektedir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır. Köşebentlerin yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı çiçek ve yapraklarla süslenmiştir. Köşebentlerin etrafını çevreleyen dilimler yapraklardan oluşmaktadır.

Şemse ve köşebentlerin arasında oluşan yüzeyler kıvrım dalların taşıdığı rumiler, beş yapraklı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir. Çok girift bir şekilde süslenen bu alanda salbekli şemseyi ve köşebentleri ayırt etmek oldukça güçtür.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

İç kapaklar kâğıtla kaplanmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Mecmû‘a 90 a sayfasında yer alan ketebe kaydına göre Hattat Muhammed Fikrî tarafından 1262/1845-46 tarihinde yazılmıştır. Cilt döneminden orijinaldir. Kitabın 1 a sayfasında Mehmed Said Hemdem Çelebi’nin ve Dergâh Kütüphanesi’nin vakıf mührü bulunmaktadır. Ayrıca 89 b sayfasında Dergâh Kütüphanesi’nin vakıf mührü tekrar basılmıştır.

Mecmû‘a günümüzde oldukça iyi durumdadır. Herhangi bir onarım geçirmemiştir.

Eser No: 117

Eser Adı: MESNEVÎ ŞERHİ (C: V)

Envanter No: 81

Fotoğraf No: 349-352

Müellif: Bahrü'l-'Ulûm 'Abdü'l-Ali Lokhnovî

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 1264/1847-48

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 1264/1847-48

Malzeme: Mukavva

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Mesnevî Şerhi 34 x 21,5 cm. ölçülerinde[521] olup, 132 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları kırmızı, metin kısmı siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla 25 satır olarak yazılmıştır. Sayfaları tezhiplenmemiş, sayfa kenarları cetvelsiz bırakılmıştır. Miklepsiz olarak düzenlenen cildin dış ve iç kapakları mukavvadan yapılmış ve lâke tekniğinde süslenmiştir. Eser'in şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıt ve cildi genel olarak iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Lâke tekniğinde süslenen dış kapakların ortasında natüralist bir süslemenin yer aldığı dikdörtgen bir yüzey oluşturulmuş, kenarları ise çift sıra halinde kartuşlu bordür ve cetvellerle çerçevelenmiştir.

Kapaklar altınla boyanmış zencerekli cetvellerin arasında bulunan kartuşlu bir bordürle çerçevelenmektedir. İki altın cetvel arasında tek sıra halinde, dikdörtgen formlu ve köşelerdeki uçları hafif yuvarlatılmış, diğer kısımlardaki uçları üçgen olarak yapılan kartuşlar karşılıklı olarak uzun kenarlara üçer, kısa kenarlara ikişer adet gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Zemini siyah olan her bir kartuşun yüzeyine yaprakları sarı ve kırmızı olan üçer adet çiçek yerleştirilmiş, boşluklar ise sarı, yeşil ve kırmızı noktalarla süslenmiştir. Kartuşların aralarında oluşan küçük boşluklara birer yaprak yerleştirilmiştir. Bu bordürden sonra dıştaki cetvel tekrarlanmış ve

[521] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.120

ardından üzerinde yazı bulunan bir bordür daha yapılmıştır. İki altın cetvel arasında tek sıra halinde, dikdörtgen formlu ve köşelerdeki uçları hafif yuvarlatılmış, diğer kısımlardaki uçları üçgen olarak yapılan kartuşlar karşılıklı olarak uzun kenarlara üçer, kısa kenarlara ikişer adet gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Sarı renkli zemin üzerine siyah mürekkeple basit helezonik şekiller çizilmiş ve bunun üzerine yazı yazılmıştır. Kırmızı mürekkep kullanılarak talik hattıyla yazılmış Farsça metin[522] şöyledir:

Ön Kapağın Üzerinde:

دلا گر خردمندی و هوشیار	مکن صحبت جاهلان احتیار
ز جاهل گریزنده چون تیر باش	نه آمیخته چون شکر شیر باش
تو را اژدها گر بود شود یار غار	
از ان به که جاهل بود غمگسار	اگر خصم جان تو عاقل بود
به از دوستی کسی که جاهل بود	ز جاهل حذر کردن خوب اولی بود
کز و نیک و نوهی و عقبی بود	فی تهران

Yukarıda: Dilâ ger hıredmendî ve hûşyâr. Mekon sohbet câhilân ihtiyâr.

Solda : Zi câhil gurîzende çun tîrbâş. Ne âmîhte çün şükr şîr-bâş.
Tu râ ejdhâ ger buved (şeved) yâr-i gâr.

Aşağıda : Ez-ân bih ki câhil buved gamgusâr. Eger hasm cân-ı tû ‘âkıl buved.

Sağda : Bih ez dûstî kesî ki câhil buve(d).Zi câhil hazer kerden (hûb) evvelî buved.
Kez u nîk ve nûhî ? ve ‘ukbâ buved fî Tahran.

Yukarıda: Ey gönül eğer akıllı ve uyanıksan. Cahillerle bilerek sohbet etme.

Solda : Cahilden kaçmada ok gibi ol. Şeker gibi karışan değil süt gibi ol.
Eğer ejderha seni mağarada dost edinirse.

Aşağıda : Cahilin seni üzmesinden daha iyidir. Eğer can düşmanın akıllı olursa.

Sağda : Cahil olan dosttan daha iyidir. Cahilden uzak durmak evla olur.
Çünkü ondan dolayı iyilik ve tohum yok olur.

[522] Sadi şirazi’nin bir şiiri.

Arka Kapağın Üzerinde:

بنی آدم از علم یابد جمال	نه از خشمت و جاه و منال
چو شمع از پی علم باید گداخت	که پی علم نتوان خدا را شناخت
کسی را که شد در ازل بخت یار	
طلب کردن علم باشد اختیار	طلب کردن علم شد بر تو فرض
دگر واجبست از پیش قطع عرض	تو را علم در دین و دنیا تمام
که کار تو از علم یابد نظام	روز شنبه است

Yukarıda: Benî âdem ez ‘ilm yâbed cemâl. Ne ez haşmet u câh u menâl.

Solda : Çu şem‘ ez pey ‘ilm bâyed gedâht. Ki pey ‘ilm netevân hudâ râ şinâht.
Kesî râ ki şod der ezel baht yâr.

Aşağıda : Talep kerden ‘ilm bâşed ihtiyâr.Talep kerden ‘ilm şod ber tû farz.

Sağda : Diger vâcib est ez pîş kat-‘i ‘arz. Tû râ ‘ilm der dîn u dünyâ temâm.
Ki kâr-i tû ez ‘ilm yâbed nizâm Rûz-i şenbe est.

Yukarıda: İnsanoğlu ilimden güzellik bulur. Makam, mevki ve kazançtan değil.

Solda : Mum gibi ilim peşinde erimek gerek. Çünkü ilimsiz Allah’ı tanımak mümkün olamaz. Ezelde bahtiyar olan bir kimsenin.

Aşağıda : Tercihi ilim istemek olur. İlim istemek sana farz olunca.

Sağda : O zaman dünyadan vazgeçmen vacip olur. Din ve dünyada ilim sana yeter. O halde senin işin ilimden düzen bulur.

Cildin her iki kapağının ortasında zemini siyaha boyanan dikdörtgen alanın üzeri çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir. Ortada irice yapılmış kırmızı bir gül, hemen üzerinde beyaz mine çiçekleri, alt ve üst kısımda bu çiçekleri çevreleyen kahverengi dallar üzerinde bulunan irili ufaklı kırmızı ve sarı hercailer ve yapraklar yüzeyi doldurmaktadır.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Lâke tekniğinde süslenen iç kapakların ortasında salbekli oval birer şemse, kenarlarında cetveller yer almaktadır. Kapaklar dıştan ikişer sıra altın cetvel arasında

yer alan iç içe iki tane "V" şeklinde çizgiler çizilerek oluşturulmuş bir cetvelle çerçevelenmektedir. Cetvelin zemini siyaha boyanmıştır.

Cildin ön ve arka kapağının ortasında yer alan şemseler dilimli ve oval biçimlidir. Fırçayla boyanarak yapılan şemselerin yüzeyindeki süsleme dikey eksende düzenlenmiştir. Zemini bordoya boyanan şemselerin etrafı iki sıra altın bir sıra siyah boyayla tahrirlenmiştir. Şemse yüzeyinde natüralist bir süsleme kompozisyonu yer almaktadır. Şemsenin alt kısmında kırmızı, ortalarda sarı ve kırmızı renkli hercai, üst kısımda ise kenarlarında tomurcukları bulunan açmış bir kırmızı gül görülmektedir. Bunların dışında kalan yüzeyler çiçeklerin yapraklarıyla süslenmiştir.

Salbekler şemseye oranla biraz büyük olup, şemseden bağımsız olarak yapılmıştır. Dilimli bir baklava dilimi şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyi tomurcuk ve açmış haldeki çiçeklerle süslenmiştir. Salbeklerin etrafı şemsede olduğu gibi tahrirlenmiştir.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser 132 a sayfasında yer alan ketebe kaydına göre 1264/1847-48 tarihinde yazılmıştır. Hattatı bilinmemektedir[523]. Cilt döneminden orijinaldir. Kitabın 1 a sayfasında Mehmed Said Hemdem Çelebi'nin ve Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Eser genel olarak sağlam durumdadır. Ön ve arka dış kapakta bazı noktalarda deri kayıpları mevcuttur. Her iki kapağın dış ve iç kısımlarında bulunan lâk yer yer çatlamıştır.

Kapaklar, süsleme özelliklerine bakıldığında aynı koleksiyonda yer alan 80 ve 82 envanter numaralı Mesnevî Şerhi isimli kitapların ciltleriyle benzerlik göstermektedir.

[523] Eserin hattatı bilinmemekle birlikte 80 envanter numaralı Mesnevî Şerhi'nin yazısıyla benzerlik içinde olduğundan bu eseri de el-Hac Muhammed Ârif Buhârâvî'nin yazdığı düşünülebilir.

Eser No: 118

Eser Adı: MESNEVÎ ŞERHİ (C: II-IV-VI)

Envanter No: 80

Fotoğraf No: 353-356

Müellif: Bahrü'l-'Ulûm 'Abdü'l-Ali Lokhnovî

Hattat: el-Hac Muhammed Ârif Buhârâvî

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 3 Cemaziyelahir 1264/7 Mayıs 1848

Yazıldığı Yer:

Cildin Tarihi: 3 Cemaziyelahir 1264/7 Mayıs 1848

Malzeme: Mukavva

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Mesnevî Şerhi 34,3 x 20,3 cm. ölçülerinde olup, 403 varaktır[524]. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları kırmızı, metin kısmı siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla 25 satır olarak yazılmıştır. Sayfaları tezhiplenmemiş, sayfa kenarları cetvelsiz bırakılmıştır. Miklepsiz olarak düzenlenen cildin dış ve iç kapakları mukavvadan yapılmış ve lâke tekniğinde süslenmiştir. Eser'in şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıdı ve cildi genel olarak iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Lâke tekniğinde süslenen dış kapakların ortasında salbekli oval birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında kartuşlu bir bordür ve zencerekli cetveller yer almaktadır.

Kapaklar altınla boyanarak yapılmış zencerekli cetveller arasında bulunan kartuşlu bir bordürle çerçevelenmektedir. İki altın cetvel arasında tek sıra halinde, dikdörtgen formlu ve uçları dilimli olarak yapılan kartuşlar karşılıklı olarak uzun kenarlara dörder, kısa kenarlara ikişer adet gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Zemini altınla boyanan kıvrım dallarla süslenen kartuşların üzerinde beyaz mürekkep kullanılarak talik hattıyla yazılmış Farsça bir şiir[525] yer almaktadır. Şiir şöyledir:

---

[524] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.118

[525] Sadi Şirazi'nin bir şiiri.

Her İki Kapak Üzerinde:

فقیهی کهن جامهٔ تنک دست	بایوان قاضی بصف بر نشست
نگه کرد قاضی برو تیز تیز	معرف گرفت آستینش که خیز
نه دانی که بر تر مقام تو نیست	فرو بر نشین یا برو پایه ایست
نه هر کس سزاوار باشد بصدر	کرامت بفضل است و رتبت و قدر
بجای بزرگان دلیری مکن	چو سر پنچه ات نیست شیری مکن
دگر ره چه حاجت که پند کست	همین شرمساری عقوبت بست

Yukarıda : Fakîhî kohen câme-i tengdest. Be-eyvân-ı kâdî be-saf ber nişest.

Solda : Nigeh kerd kâdî ber û tîz tîz. Mu‘arref girift âstîneş ki hîz.
Ne dânî ki ber ter makâm-ı tû nîst. Furû ber nişîn yâ ber û pâye? Îst.

Aşağıda : Ne herkes sezâvâr bâşed be-sadr. Kerâmet be fazl est ve rütbet be-kadr.

Sağda : Becây-i bozorgân delîrî mekon. Çü serpençe-et nîst şîrî mekon.
Diger reh çi hâcet ki pend? Kest. Hemîn şermsârî ukûbet best.

Yukarıda: Eski elbiseli yoksul bir fakih. Kadı’nın avlusunda sıraya girdi.

Solda : Kadı sert sert ona baktı. Elbisesinin kolunun yırtık olduğunu anladı.
Daha makamın olmadığını bilmezsin. Ateşi söndüren veya bir rütbe alan.

Aşağıda : Sadrazamlığa herkes layık olmaz. Keramet, faziletle, rütbe ve kudretledir.

Sağda :Büyüklerin yerine cesurluk yapma.Onun gibi pençen yoksa aslanlık yapma.
Nasihatten başka yola ne hacet. Bu utangaçlık sana yeterince işkencedir.

Cildin ön ve arka kapağının ortasında yer alan şemseler dilimli ve oval biçimlidir. Fırçayla boyanarak yapılan şemselerin yüzeyindeki süsleme dikey eksende düzenlenmiştir. Zemini siyaha boyanan şemselerin etrafı altınla tahrirlenmiştir. Şemse yüzeyinde natüralist bir kompozisyon yer almaktadır. Şemsenin alt kısmında bir adet kırmızı, ortalarda dört adet sarı renkli hercai, üst kısımda ise kenarlarında tomurcukları bulunan açmış kırmızı bir gül görülmektedir. Bunların dışında kalan yüzeyler kahverengi dalların taşıdığı yeşil yapraklarla süslenmiştir.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, şemseden bağımsız olarak yapılmıştır. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyi şemsedeki gibi zemini siyaha boyanarak üzerine tomurcuk ve açmış haldeki güllerle yapraklar yerleştirilmiştir. Salbeklerin etrafı şemsede olduğu gibi tahrirlenmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavislidir. Zemini kırmızıya boyanan köşebentlerin yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı kırmızı ve sarı renkli açmış ve tomurcuk haldeki güller ve yapraklarla süslenmiştir.

Şemse ve köşebentlerin arasında kalan yüzeyin zemini sarıya boyanmıştır. Bu alan kıvrım dalların taşıdığı kırmızı ve siyah renkli, irili ufaklı çok sayıda çiçek ve yeşil yapraklarla süslenmiştir.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Kırmızı deriden yapılan iç kapakların üzeri lâke tekniğinde süslenmiştir. Kapaklar dıştan bir, içten iki sıra altın cetvel arasında yer alan sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir. Zencerekli bölümün zemini siyaha boyanmıştır. Her iki kapağın ortasında demet halinde çiçekler bulunmaktadır. Demetin ortasında, yeşil sapları olan, açmış ve tomurcuk haldeki sarı nergisler yer almaktadır. Kenarlarda ise daha kısa saplar üzerinde bulunan ve yeşil yapraklı dalların taşıdığı sarı kırmızı hercailer bulunmaktadır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser 403 a sayfasında VI. cildin sonunda yer alan temmet kaydına göre 3 Cemaziyelahir 1264/7 Mayıs 1848 tarihinde Hattat el-Hac Muhammed Ârif Buhârâvî tarafından yazılmıştır[526]. Ayrıca II. cildin sonunda Rabiulevvel 1264/Şubat-Mart 1848, IV. cildin sonunda 1264/1848 tarihi düşülmüştür. Cilt döneminden orijinaldir. İncelediğimiz bu cildin mücellidi ve cildinin yapım tarihi belli olmamakla birlikte, süslemelerinin 82 envanter numaralı eserin iç kapak süslemeleriyle küçük farklar dışında aynı olması, dış kapaklarının ise benzer bir tasarımla yapılması bu iki cildin Muhammed Takî isimli aynı mücellidin elinden çıktığını düşündürmektedir.

Kitabın 1 a sayfasında Mehmed Said Hemdem Çelebi'nin ve Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mühürleri bulunmaktadır. Ayrıca Mehmed Said Hemdem

[526] Ketebede yazıldığı yer bulunmamakla birlikte A. Gölpınarlı eserin İstanbul'da yazıldığını belirtmektedir. Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.119

Çelebi'nin vakıf mührü 175 a ve 295 a sayfasına, Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mührü 403 b sayfasına tekrar basılmıştır.

Eser genel olarak sağlam durumdadır. Ancak arka dış kapakta bazı noktalarda deri kayıpları mevcuttur. Her iki kapağın dış ve iç kısımlarında bulunan lâk yer yer çatlamıştır.

Eser No: 119

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 2590

Fotoğraf No: 357-358

Müellif: -

Hattat: es-Seyyid Hafız Ahmed el-Fehmi

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: Cemaziyelahir 1264/ Mayıs-Haziran 1848

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: Cemaziyelahir 1264/ Mayıs-Haziran 1848

Malzeme: Siyah Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 303 varaktır. Kur'ân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 15 satır olarak yazılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in 1 b ve 2 a sayfalarında serlevha tezhibi bulunmaktadır. Ayrıca 303 a sayfası da tezhiplidir. Sayfaların kenarları siyah ve altınla cetvellenmiş, cetvellerin dışına bağımsız olarak cüz gülleri yapılmıştır. Cildin dış kapakları siyah deriden yapılmış, iç kapakları ise kırmızı renkli kâğıtla kaplanmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in şirazesi, sırt dikişi, kolonları, cildi ve kâğıdı iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Cildin dış kapakları siyah deriden yapılarak mülevven ve mülemma tekniğinde süslenmiştir. Mülevvenlik turuncu deriyle sağlanmıştır. Cildin dış kapaklarının ortasında salbeksiz oval birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında sarmal zencerekli cetveller yer almaktadır. Kapakların kenar ortaları noktarla süslenmiştir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan mülevven şemseler dilimli ve oval biçimli olup, yapıştırma tekniği ile yapılmıştır. Şemse yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı altı yapraklı çiçekler ve iri yapraklarla süslenmiştir. Şemselerin kenarları dilimli ince bir nervürle cetvellenmiş, etrafı bir sıra halinde altına boyanmış gömme noktalarla süslenmiştir. Ancak altınlar hayli solmuştur.

Klasik anlamda bir salbek düzenlemesine yer verilmemekle birlikte salbeklerin konulabileceği yer soğuk noktalarla süslenmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır. Köşebentlerin yüzeyi bir uçtan diğerine kıvrılan bir nervür ve ince kıvrım dalların taşıdığı altı yapraklı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir. Bu kompozisyon kenarlardan dilimli ince bir nervürle cetvellenmiştir. Köşebentlerin etrafı bir sıra halinde altına boyanmış gömme noktalarla süslenmiştir.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertabın etrafı bir sıra altın cetvelle çerçevelenmiş ortasına bir uçtan diğerine kıvrımlar yapan altın bir çizgi çekilmiştir. Kıvrımların arasına birer altın nokta yerleştirilmiştir.

Miklepte dış kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır. Miklebin uç kısmına yerleştirilen şemse ise beş dilimli palmet şeklindedir. Şemsenin etrafı altınla cetvellenmiş, kenarlarına altın noktalar konulmuştur. Üçgen bölümün ucuna bir sıra altın cetvel çekilmiştir.

Kapakların iç kısımları kırmızı renkli kâğıtla kaplanmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kur'ân-ı Kerîm 303 a sayfasında yer alan ketebe kaydına göre Cemaziyelahir 1264/ Mayıs-Haziran 1848 tarihinde es-Seyyid el-Hac Ebubekir en-Na'îmi'nin talebesi es-Seyyid Hafız Ahmed el-Fehmi tarafından yazılmıştır. Yazıldığı yer bilinmemektedir. Cilt döneminden orijinaldir.

Cilt, sırt kısmından bordo renkli deriyle onarılmıştır. Sertap kısmı ise ayrılmış durumdadır. Arka kapakta aşınmadan kaynaklı renk değişimi gözlenmektedir. Sayfalarda nem lekeleri ve az miktarda mürekkep dağılmaları görülmektedir. Bazı sayfalarda kâğıt onarımı yapılmıştır.

Eser No: 120

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 2342

Fotoğraf No: 359-360

Müellif: -

Hattat: Es-Seyyid Osman el-Hulûsî es-Sivâsi

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 1266/1849-50

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 1266/1849-50

Malzeme: Bordo Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 305 varaktır. Kur'ân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine sure başları altın zemin üzerine beyaz, diğer kısımlar ise siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 15 satır olarak yazılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in 1 b ve 2 a sayfalarında serlevha tezhibi bulunmaktadır. Ayrıca 304 a sayfası da tezhiplidir. Sayfaların kenarları siyah ve altınla cetvellenmiş, cetvellerin dışına bağımsız olarak secde, aşır, nısf, hizb ve cüz gülleri yapılmıştır. Dış kapakları bordo renkli deriden yapılmış Kur'ân-ı Kerîm'in şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş ancak cildi genel olarak iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri[527]**:** Cildin dış kapakları bordo deriden yapılarak mülevven ve alttan ayırma tekniğinde süslenmiştir. Mülevvenlik turuncu deriyle sağlanmıştır. Cildin dış kapaklarının ortasında salbekli oval birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında zencerekli cetveller yer almaktadır. Kapaklar dıştan birer sıra düz altın cetvel arasında yer alan sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan mülevven şemseler dilimli ve oval biçimde olup yapıştırma tekniği ile yapılmıştır. Şemselerin yüzeyinde yatay ve dikey eksenlerde palmetlerin sapları merkezde birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmıştır. Çapraz eksenlerden çıkan ve kenarlarda kalan boşlukları dolduran

[527] Cildin iç kapaklarının ve sertabının eksik olan fotoğrafları temin edilememiştir.

kıvrım dallar üzerinde dilimli rumiler yer almaktadır. Şemselerin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiş, tığların arasına ise altına boyanmış gömme noktalar yerleştirilmiştir.

Salbekler şemseye oranla büyük olup, şemsenin hemen ucuna yerleştirilmiştir. Üç dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyinde ortada beş yapraklı bir çiçek ve kenarlarında kıvrım dalların taşıdığı yapraklar yer almaktadır. Etrafı şemsede olduğu gibi tığlanmış ve altın noktalarla süslenmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır. Köşebentlerin yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı rumilerle süslenmiştir. Köşebentlerin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiş, tığların arasına ise altına boyanmış gömme noktalar yerleştirilmiştir. Köşebent aralarında uzun kenarların ortasına altın noktalardan yapılmış beşer yapraklı çiçek motifi yerleştirilmiştir.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Miklepte dış kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır. Miklebin uç kısmına yerleştirilen şemse ise kapaklardaki şemselerin ucunda bulunan salbeklerin aynısıdır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kur'ân-ı Kerîm 304 a sayfasında yer alan ketebe kaydına göre 1266/1849-50 tarihinde Ömer Sıdkı'nın talebesi Es-Seyyid Osman el-Hulûsî es-Sivâsi tarafından yazılmıştır. Cilt döneminden orijinaldir.

Cilt, sırt kısmından bordo renkli deriyle onarılmıştır. Kapaklar genel olarak sağlam vaziyettedir. Sayfalarda mürekkep dağılmaları, lekelenmeler görülmektedir. Formalar dağılmış vaziyettedir.

Eser No: 121

Eser Adı: MESNEVÎ

Envanter No: 65

Fotoğraf No: 361-363

Müellif: ?

Hattat: Hüseyin ibn Cafer et-Tebrîzî

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: Safer 1268/Kasım-Aralık 1851

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: Safer 1268/Kasım-Aralık 1851

Malzeme: Bordo Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Mesnevî 19,8 x 12,6 cm. ölçülerinde[528] olup, 422 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine talik hattıyla 20 satır halinde yazılmıştır. Yedi ciltten oluşan Mesnevî'nin her cildinin başlangıç ve bitiş sayfaları tezhiplenmiştir. Sayfa kenarları kırmızı, lacivert ve altın cetvellidir. Cildin dış kapakları bordo renkli deriyle, iç kapakları ise açık mavi renkli kâğıtla kaplanmıştır. Şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşeyen eserin kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları bordo renkli deriden yapılan cildin ortası zilbahar tekniğinde süslenmiştir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kapaklar dıştan altın cetveller arasında yer alan dıştaki kalın, içteki ince iki sıra zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir. Bu cetvellerden dıştaki yaprak, içteki baklava dilimi şeklindedir.

Cetvellerin çerçevelediği orta alanın tamamı zilbahar şemse tekniğinde süslenmiştir. Kompozisyonda 6 adet enine 10 adet boyuna bölünen, ortası altın noktalarla süslenmiş baklava dilimi görünümlü kafesler yer alır. Kafes bölümü iki dilimli yapraklarla süslenmiş, ortalarına gömme altın noktalar konulmuştur. Zencerekler ve cetvellerde dâhil olmak üzere kompozisyonun tamamı altın kullanılarak yapılmış, kafes ortalarındaki noktalar ile iç kısımda yer alan zencerek farklı bir ton altınla boyanmıştır.

---

[528] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.82

Sertap iki sıra cetvelle çerçevelenmektedir. Kenarları dilimlenerek kartuş görünümü verilen orta kısım altın noktalarla süslenmiştir.

Miklepte kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır. Üçgen bölümün ucuna iki sıra alın cetvel çekilmiştir.

İç kapaklar açık mavi renkli bir kâğıtla kaplanmış ve üzeri yazma tekniğinde süslenmiştir. Yan kağıtlarıda kapaklarla aynı özelliğe sahiptir. Kenarları ince altın cetveller arasında yer alan kalın bir altın cetvelle çerçevelenmiş, köşelere dörder altın nokta yerleştirilmiştir. Kapakların ortasına fırçayla altın sürülerek yapılmış ince kıvrımdalların taşıdığı yapraklar yerleştirilmiştir.

Sertap deriyle kaplanmış ve üzerine iki sıra altın cetvel çekilmiş, köşeleri ve ortaları altın noktalarla süslenmiştir.

Miklebin iç kısmında iç kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmış, üçgen bölümün ucuna iki sıra alın cetvel çekilmiştir.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Mesnevî 420 b sayfasında yer alan ketebe kaydına göre Hüseyin ibn Cafer et-Tebrîzî tarafından Safer 1268/Kasım-Aralık 1851 yılında yazılmıştır. Kitap kapakları üzerinde yer alan zilbahar tekniğindeki süsleme kompozisyonuda bu tarihe uygundur. Said Hemdem Çelebi'ye ait olan bu eser, 2 a sayfasındaki vakıf kaydına göre ölümünden sonra oğlu Mustafa Safvet Çelebi tarafından 1295/1878 yılında Dergâh Kütüphanesi'ne vakfedilmiştir. Eserin son sayfasında da Mustafa Safvet Çelebi tarafından dergâh kütüphanesine vakfedildiğini bildiren talik hattıyla yazılmış 15 Zilhicce 1295/10 Aralık 1878 tarihli bir vakfiye yer almaktadır.

Cilt, sırt ve sertap kısmından hafif yıpranmış ve tamir görmüştür. Ancak genel olarak sağlam durumdadır. Kâğıdıda oldukça iyi durumdadır.

Mesnevî'nin cildi aynı koleksiyonda bulunan 15 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm, 1317 envanter numaralı El-Camiu's-Sahîh, 1466 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm'in cildiyle benzerlik göstermektedir.

Eser No: 122

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 38

Fotoğraf No: 364

Müellif: -

Hattat: İslimyeli İbrahim Şevkî

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 1268/1851-52

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 1268/1851-52

Malzeme: Bordo Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 18,2 x 11,9 cm. ölçülerinde[529] olup, 302 varaktır. Kur'ân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine sure başları altın zemin üzerine beyaz mürekkep kullanılarak, diğer kısımlar ise siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 15 satır halinde yazılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in 1 b ve 2 a sayfalarında serlevha tezhibi bulunmaktadır. 302 a sayfası da tezhiplidir. Sayfaların kenarları kırmızı, lacivert ve altınla cetvellenmiş, cetvellerin dışına bağımsız olarak cüz gülleri yapılmıştır. Cildin dış kapakları bordo deriden yapılmış, iç kapakları ise yeşil kâğıtla kaplanmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, cildi biraz yıpranmış, kâğıdı ise iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Cildin dış kapakları bordo deriden yapılarak mülemma tekniğinde süslenmiştir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Her iki kapağın ortasında salbekli oval birer şemse, köşelerinde köşebentler ve kenarlarında zencerekli cetveller bulunmaktadır. Kapaklar dıştan altına boyanmış badem şeklinde zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan şemseler dilimli ve oval biçimli olup, gömme tekniğindedir. Şemse yüzeyindeki süsleme dikey eksende düzenlenmiştir. Süsleme kompozisyonunu ortada yapraklı kökten çıkan ve iki yanda simetrik olarak işlenmiş kıvrım dallar, dalların üzerinde yer alan hatayiler, goncalar

[529] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.32

ve yapraklar oluşturmaktadır. Şemsenin kenarları nervürlü olarak yapılmıştır. Şemsenin etrafı altın noktalarla süslenmiştir.

Salbekler şemseye oranla biraz büyük olup, şemseden biraz uzağa yapılmıştır. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı çiçek ve yapraklarla süslenmiştir. Etrafı şemsede olduğu gibi altın noktalarla süslenmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır. Köşebentlerin yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı irili ufaklı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertabın etrafına bir sıra altın cetvel çekilmiştir. Ortası, kenarları dilimli üç kartuşa bölünmüş ve kartuşların ortasına baklava dilimi oluşturacak şekilde altından dört nokta yerleştirilmiştir.

Miklebin kenarları kapaklardaki gibi cetvellenmiş ve köşelerine altından üçer nokta konulmuştur. Uç kısmına yerleştirilen şemse ise kapaklardaki şemselerin ucunda bulunan salbeklerin aynısıdır.

İç kapaklar yeşil renkli karton kâğıtla kaplanmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kur'ân-ı Kerîm 302 a sayfasında yer alan ketebe kaydına göre 1268/1851-52 tarihinde Muhammed Nuri'nin talebelerinden İslimyeli İbrahim Şevkî tarafından yazılmıştır. Yazıldığı yer bilinmemektedir. Cilt, döneminden orijinaldir.

Cilt, sırt, sertap ve kapakların kenarlarından hafif yıpranmıştır. Her iki kapakta çatlaklar ve çizikler mevcuttur. Kitabın bazı sayfalarında lekelenme ve yazılarda mürekkep dağılmaları görülmektedir. Cilt ve kâğıt üzerinde herhangi bir onarım gerçekleştirilmemiştir.

Eser No: 123

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM, EVRÂD-I MEVLEVİYYE, DELAİLÜ'L HAYRAT, DUA

Envanter No: 45

Fotoğraf No: 365-366

Müellif: -

Hattat: Evrâd-ı Mevleviyye Alâiyeli Hasan Hüsnü tarafından yazılmıştır.

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: Delailü'l Hayrat'ın tarihi 1269/1852-53

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 19. Yüzyıl

Malzeme: Bordo Deri

Eserin Tanımı: 16,7 x 11,5 cm. ölçülerindeki[530] eser, 219 varaktır. Her sayfa 21 satır halinde Arapça olarak yazılmıştır. Eser, aharlı kâğıt üzerine sure başları altın zemin üzerine beyaz mürekkep kullanılarak, diğer kısımlar ise siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla yazılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in 1 b ve 2 a sayfalarında serlevha tezhibi bulunmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm 152 b sayfasında bitmektedir. Eserin 152 b, 153 b, 154 a, 165 a, 168 b, 171 a, 172 a, 173 b, 174 b, 197 a, 198 b, 218 b, 219 a sayfaları tezhiplidir. Kitabın 172 b, 173 a sayfalarında "Kâbe-i Muazzama" ve "Ravza-i Mutahhara" tasvirleri yer almaktadır[531]. Sayfaların kenarları kırmızı, lacivert, siyah ve altınla cetvellenmiş, cetvellerin dışına bağımsız olarak hizb ve cüz gülleri yapılmıştır. Bu gülleri de içine alacak şekilde siyah ve altınla ikinci bir cetvel çekilmiştir. Cildin hem dış hem iç kapakları bordo renkli deriden yapılmıştır. Eserin şirazesi, sırt dikişi, kolonları, cildi ve kâğıdı iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Cildin bordo deriden yapılan dış kapaklarındaki süslemeler mülemma tekniğindedir. Ön ve arka ksısımları aynı şekilde tezyîn edilen her iki kapağın ortasında salbekli oval birer şemse, köşelerinde köşebentler, kenarlarında bordürler ve zencerekli cetveller bulunmaktadır. Kapaklar dıştan iki altın cetvel arasında yer alan altına boyanmış sarmal zencerekli bir cetvelle

[530] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.38
[531] Serpil Bağcı, **Age.,** s.33

çerçevelenmektedir. Bundan sonra iki kalın altın cetvel arasında yer alan ve üç iplik rumi ile süslenmiş bir bordür bulunmaktadır. Bordürün ardından zencerekli cetvel tekrarlanmıştır.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan şemseler dilimli ve oval biçimli olup gömme tekniğindedir. Süsleme kompozisyonu kıvrım dalların taşıdığı hatayiler ve yapraklardan oluşturmaktadır. Şemsenin etrafı bir sıra kalın bir sıra ince altın cetvelle tahrirlenmiştir. Dilim aralarına birer altın nokta konularak noktaların üzerine altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemseye oranla büyük olup, şemsenin hemen ucuna yerleştirilmiştir. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyine birer hatayi motifi yerleştirilmiştir. Etrafı şemsede olduğu gibi tığlanmıştır.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır. Köşebentlerin yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı hatayiler ve yapraklarla süslenmiştir. Etrafı şemsede olduğu gibi tığlanmıştır.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertabın etrafına iki sıra altın cetvel çekilmiş, ortası kenarları dilimli üç kartuşa bölünmüş ve kartuşların içi altın noktalarla süslenmiştir.

Miklepte dış kapaklarda yer alan bezemenin ½'si uygulanmıştır. Uç kısmına yerleştirilen şemse ise kapaklardaki şemselerin ucunda bulunan salbeklerin aynısıdır. Üçgen bölümün ucuna iki sıra altın cetvel çekilmiştir.

Bordo renkli deriden yapılan iç kapaklar yazma tekniğinde süslenmiştir. Aynı şekilde tezyin edilen her iki kapağın kenarları iki altın cetvel arasında bulunan sarmal zencereklerle çerçevelenmektedir. Kapakların ortasına dilimli ve oval biçimli şemseler yerleştirilmiştir. Şemsenin dilim aralarına ve dilimlerin üzerine altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemseye oranla büyük olup, şemsenin hemen ucuna yerleştirilmiştir. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin etrafı şemsede olduğu gibi tığlanmıştır.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmış, etrafı şemsede olduğu gibi tığlanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kur'ân-ı Kerîm 152 b sayfasında tamamlanmaktadır. Ketebesi mevcut değildir. 165 a da tamamlanan Evrâd-ı

Mevleviyye adlı eserin ketebesinde, Alâiyeli Hasan Hüsnü tarafından yazıldığı belirtilmektedir. Ancak yazıldığı tarih belli değildir. 198 a da biten Delailü'l Hayrat'ın sonunda 1269/1852-53 tarihi yazılıdır. 4 farklı eserin bir araya gelmesiyle oluşan kitapta yalnızca Delailü'l Hayrat'ın tarihi bilinmektedir. Cildin üzerindeki motifler incelendiğinde 19. yy da yapıldığı anlaşılmaktadır. Muhtemelen eser, Delailü'l Hayrat'ın yazıldığı tarihte ya da vakfedilmeden kısa süre önce ciltlenmiştir. İlk yaprakta bulunan talik yazıdan kitabın Dergâh Kütüphanesi'ne Said Hemdem Çelebi'nin oğlu Mustafa Safvet Çelebi tarafından 1295/1878 tarihinde vakfedildiği anlaşılmaktadır. Yazının altında Mustafa Safvet Çelebi'nin mührü bulunmaktadır.

Cilt genel olarak sağlam durumdadır. Cilt ve kâğıt üzerinde herhangi bir onarım gerçekleştirilmemiştir.

Eser No: 124

Eser Adı: MESNEVÎ

Envanter No: 66

Fotoğraf No: 367-371

Müellif: Mevlâna Celaleddin-i Rûmi

Hattat: Hasan Tebrîzî

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 15 Şevval 1270/11 Temmuz 1854

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 15 Şevval 1270/11 Temmuz 1854

Malzeme: Yeşil Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Mesnevî 23,4 x 16,5 cm. ölçülerinde[532] olup, 334 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları kırmızı, diğer kısımları siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla dört sütun halinde 25 satır olarak yazılmıştır. Sayfaların kenarları kırmızı, siyah ve altınla cetvellenmiştir. Yedi[533] ciltlik eserin her cildinin başında yer alan mukaddime sayfaları, bunlardan sonra yer alan iki sayfa serlevha formunda tezhiplenmiş ve başlangıç sayfaları unvan tezhibiyle süslenmiştir. Mukaddimeler nesih hattıyla yazılmıştır. Cildin hem dış hem iç kapakları yeşil deriden yapılmıştır. Mesnevî'nin şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıdı ve cildi sağlam durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları yeşil deriden yapılan cilt yekşâh tekniğinde süslenmiştir. Cildin ön ve arka dış kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kapakların ortasında oval birer şemse, şemselerin etrafında natüralist bir bezeme ve kapakların kenarlarında cetveller yer almaktadır. Kapaklar ince altın cetveller arasına yerleştirilen üç sıra zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir. En dışta deniz tarağı şeklinde bir cetvel, ortada geçmeli bir cetvel, iç kısımda ise balık sırtı şeklinde bir cetvel bulunmaktadır.

---

[532] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.85

[533] A.Gölpınarlı kataloğunda yedinci cildin uydurma olduğunu belirtiyor. Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.85

Cildin ön ve arka kapağının ortasında bulunan oval biçimli şemsenin içerisinde ayakları volütle sonlandırılmış üç ayaklı bir sehpa üzerinde destarlı sikke yer almaktadır. Sikkenin üzerinde iki yana doğru açılmış, kıvrımları bulunan, pembe renkli bir perde yapılmıştır. Şemsenin dış kısmında dikey eksenlere yapraklar çizilmiştir. Şemsenin etrafında tüm yüzeyi dolduran natüralist bir süsleme kompozisyonu bulunmaktadır. Kompozisyonda tomurcuk ve açmış haldeki sarı papatyalardan oluşan bir buket görülmektedir. Buket ortada gümüş rengi bir kurdeleyle bağlanmış, kenarlarına S kıvrımları şeklinde hançereler yapılmıştır. Kapakların süslemesinde altının değişik tonları ve gümüş kullanılmıştır.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertabın ortası iki altın cetvel arasında yer alan kalın bir altın cetvelle çerçevelenmektedir. Bu cetvelin ortasında üçgenler oluşturacak biçimde yapraklar yerleştirilmiş ve üçgenlerin arası palmiye görünümlü yapraklarla doldurulmuştur. Cetvelin iki yanı ise birbirini takip eden yapraklarla süslenmiştir.

Miklepte dış kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır. Yalnız yarım şemse içerisindeki süsleme kapaklardan farklı olarak çiçekler ve yapraklardan oluşmaktadır.

Cildin iç kapakları yeşil deriden yapılmış ve yazma tekniğinde süslenmiştir. Her iki iç kapak aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kapakların kenarları birer sıra ince altın cetvel arasına yerleştirilen balık sırtı şeklinde bir cetvelle çerçevelenmektedir. Köşeler çeyrek papatyalarla süslenmiştir. İç kapakların ve yan kâğıtlarının ortasında altın ve gümüş kullanılarak geçmelerden yapılmış birer şemse bulunmaktadır.

Sertabın iç kısmı iki sıra altın cetvelle çerçevelenmiş ve ortası süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Miklebin iç kısmında ise kapalradaki cetveller ve köşelerdeki süslemeler tekrar edilmiştir.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Mesnevî 333 b sayfasında yer alan ketebe kaydına göre Hasan Tebrîzî tarafından 15 Şevval 1270/11 Temmuz 1854 tarihinde yazılmıştır. Yazıldığı yer bilinmemektedir. Cilt, döneminden orijinaldir. İlk yaprakta 1 Cemaziyelahir 1273/27 Ocak 1857 tarihini taşıyan vakfiyeye göre eser Cezâyir-i Bahr-ı Sefîd Vâlisi İşkodralı Mustafa Paşa tarafından vakfedilmiştir.

Kitabın 1 a sayfasında biri Dergâh Kütüphanesi'nin, ikisi Mustafa Paşa'nın ve biri Konya Müftüsü'nün olmak üzere dört farklı mühür bulunmaktadır.

Herhangi bir onarım geçirmeyen cilt oldukça sağlam durumdadır. Ön kapakta hafif aşınmalar görülmektedir. Kâğıt üzerinde hafif lekelenmeler mevcuttur. İlk sayfa biraz yırtılmıştır.

Eser No: 125

Eser Adı: KÜLLİYÂT

Envanter No: 100

Fotoğraf No: 372-373

Müellif: Kânî Ebû-Bekr

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 1271/1854-55

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 1271/1854-55

Malzeme: Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Türkçe olarak yazılan Külliyât 33,5 x 20 cm. ölçülerinde[534] olup, 349 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları kırmızı, diğer kısımları siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla iki sütun halinde 23 satır olarak yazılmıştır. Sayfaların kenarları ve sütun araları kırmızıyla cetvellenmiştir. Cildin dış kapakları kahverengi deriyle, iç kapakları ise sarı renkli bir kâğıtla kaplanmıştır. Eserin şirazesi, sırt dikişi, kolonları ve kâğıdı iyi durumdadır. Cildi hafif yıpranmıştır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Yazma tekniğinde süslenen kapakların kenarları ikişer sıra altın cetvel arasına yerleştirilen sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir. Her iki kapağın köşeleri, uzun ve kısa kenarlarının ortaları üçer altın nokta ile süslenmiştir. Uzun ve kısa kenarlardaki üç noktaların iki yanına altından birer nokta daha yerleştirilmiştir. İç kısma ikişer sıra ince düz altın çizgilerden oluşan ikinci bir cetvel daha çekilmiştir. Cildin ortası boş bırakılmıştır.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertabın etrafına ikişer sıra altın cetvel çekilmiş, ortasına altın noktalardan oluşan dokuz adet altı yapraklı çiçek yerleştirilmiştir.

---

[534] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.144

Miklepte dış kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır. Yalnızca uzun kenarların ortasında üç nokta yerine altı nokta kullanılmıştır.

Kitabın iç kapakları sarı renkli bir kâğıtla kaplanarak süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser 349 a sayfasında yer alan tetimmesine göre 1271/1854-55 yılında yazılmıştır. Yazıldığı yer ve hattatı bilinmemektedir. Cilt döneminden orijinaldir. Kitabın numarasız sayfası, 1 a ve 349 a sayfalarında Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mührü bulunmaktadır.

Eser genel olarak sağlam vaziyettedir. Herhangi bir onarım geçirmeyen cildin kapaklarında birkaç noktada küçük deri kayıpları mevcuttur. Her iki kapakta çizikler görülmektedir.

Eser No: 126

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 1334

Fotoğraf No: 374-375

Müellif: -

Hattat: Derviş Ahmed eş-Şükrü b. Hafız Zeynel Âbidîn

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 1271/1854-1855

Yazıldığı Yer: Konya ?

Cildin Tarihi: 1271/1854-1855

Malzeme: Bordo Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 30 x 20 cm. ölçülerinde olup, 301 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine nesih hattıyla 17 satır halinde yazılmıştır. Sure adları kırmızı mürekkep, diğer kısımlar siyah mürekkep kullanılarak yazılmış, duraklar ise altınla yapılmıştır. Eserin 1 b ve 2 a sayfaları serlevha tezhiplidir. Sayfa kenarları altın cetvelli olup cetvellerin dışında bağımsız olarak yapılmış cüz gülleri yer almaktadır. Cildin dış kapakları bordo deriden yapılmış, iç kapakları ise kâğıtla kaplanmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in sırt dikişleri kopmuş, cildi ise harap olmuştur.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları bordo deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Zilbahar tekniğinde süslenen kapakların kenarlarında iki sıra düz altın cetvel arasında yer alan sarmal zencerekli bir cetvel bulunmaktadır. Kapakların kenar ortaları ve köşeleri altından yapılmış noktalarla süslenmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında zilbahar tekniğinde bir süsleme kompozisyonu yer almaktadır. 9 adet enine 22 adet boyuna bölünen baklava dilimi görünümlü kafesler kesişme noktalarına birer gömme altın nokta yerleştirilmek suretiyle bezenmiştir. Kompozisyonun etrafı iki sıra altın cetvelle çerçevelenmektedir. Zencerekler ve cetvellerde dâhil olmak üzere kompozisyonun tamamı altın kullanılarak yapılmıştır.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertabın kenarları iki sıra düz altın cetvelle çerçevelenmektedir. Ortaya altın noktalarla yapılmış yedi adet altı yapraklı çiçek motifi yerleştirilmiştir.

Miklepte kapakların kenarlarında bulunan zencerekli cetveller ve altın noktalar aynen uygulanırken kafes şemse kısmı tekrar edilmemiştir.

İç kapaklar kâğıtla kaplanmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser 301 a sayfasındaki ketebe kaydına göre 1271/1854-1855 yılında Osman Hâkî Sillevî[535]'nin öğrencisi Derviş Ahmed eş-Şükrü[536] b. Hafız Zeynel Âbidîn tarafından yazılmıştır. Yazıldığı yer ketebede belirtilmemekle birlikte eserin Sille'de yaşayan ve mezarı da burada bulunan bir hattat tarafından yazılmış olması, hem eserin Konya'da yazıldığını hem de cildinin Konya'da yapıldığını düşündürmektedir. Zillbahar tekniğinde süslenen cilt, döneminden orijinaldir. Kur'ân-ı Kerîm 2 Kasım 1958'de satın alınmıştır.

Bazı sayfalarında yırtıklar bulunan Kur'ân-ı Kerîm'in sırt dikişleri açılmış, cildi ise harap olmuştur. Cilt, sırt ve sertap bölümüne farklı renkte bir deri kullanılmak suretiyle daha önce bir onarım geçirmiştir. Ancak sertap arka kapaktan yine ayrılmış durumdadır. Özellikle ön kapağında kırıklar ve deri kayıpları bulunan cilt, günümüzde yeni bir onarıma ihtiyaç duymaktadır.

---

[535] Sille'de birçok hattat yetiştiren Osman Hâkî Sillevî'nin mezarı Sille'deki Aşağı Mezarlık'tadır. Mezar taşı için bkz. Hacer Kara-Şerife Danışık, **Konya Mezarlıkları ve Mezar Taşları**, Konya, 2005, s.60-61. Hayatı hakkında bkz. M. Ali Uz, **Konya Âlimleri …**, s.314

[536] Derviş Ahmed eş-Şükrü'nün hayatı hakkında bkz. M. Ali Uz, **Konya Âlimleri …**, s.314

Eser No: 127

Eser Adı: DÎVÂN-I KEBÎR

Envanter No: 72

Fotoğraf No: 376-379

Müellif: Mevlâna Celaleddin-i Rûmi

Hattat: Seyyid Muhammed Fehmî Dede

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 1 Recep 1271/20 Mart 1855

Yazıldığı Yer: Konya ?

Cildin Tarihi: 19. Yüzyıl

Malzeme: Bordo ve Yeşil Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Dîvân-ı Kebîr 29,8 x 22,2 cm. ölçülerinde olup, 468 varaktır[537]. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları kırmızı, diğer kısımları siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla dört sütun halinde 25 satır olarak yazılmıştır. Sayfaların kenarları kırmızı, siyah ve altınla cetvellenmiştir. 5 b ve 6 a sayfaları tezhiplenmiştir. Dış kapakları bordo, iç kapakları yeşil deriden yapılan cildin dış kapakları yekşâh, iç kapakları yazma tekniğinde süslenmiştir. Eserin şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, kâğıdı ve cildi sağlam durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları bordo deriden yapılan cilt yekşâh tekniğinde süslenmiştir. Cildin ön ve arka dış kapakları aynı şekilde tezyin edilmiştir. Kapakların ortasında oval birer şemse, köşelerinde köşebentler ve kenarlarında cetveller yer almaktadır. Kapakların kenarları ince altın cetveller arasına yerleştirilen iki sıra zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir.

Cildin ön ve arka kapağının ortasına uçları dilimli, ışınsal doğrulardan oluşan elips şeklinde birer şemse yerleştirilmiştir. Şemselerin etrafı kenarları dilimli bir görünüme sahip natüralist bir kompozisyonla süslenmiştir. ¼ simetrili kompozisyonda dallar üzerinde, yapraklar, açmış haldeki papatyalar ve papatyaların aralarından geçen sarı ve griye boyanmış kurdeleler görülmektedir.

---

[537] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.103

Köşebentler iç bükey kavisli olup, şemse etrafındaki bezemenin ¼'ü şeklinde tasarlanmıştır.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme kompozisyonu bulunmamaktadır.

Sertabın ortası ince altın cetveller arasında yer alan zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir. Bu cetvelin ortasında noktalarla yapılmış altı yapraklı bir çiçek ve iki yanında simetrik olarak yerleştirilmiş kırık çizgiler arasında yapraklar mevcuttur. Sertabın her iki yanı birbirini takip eden saz yaprakları ve noktalardan yapılmış çiçeklerle bezenmiştir.

Miklepte dış kapaklarda yer alan bezemenin ½'si uygulanmıştır.

Kapakların ve miklebin bezemesinde altının değişik tonları ve gümüş kullanılmıştır.

Cildin iç kapakları yeşil deriden yapılmış ve fırçayla boyama (yazma) tekniğinde süslenmiştir. Her iki iç kapak aynı şekilde tezyin edilmiştir. Kapakların kenarları ince altın cetveller arasına yerleştirilen baklava dilimi şeklinde iki sıra zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir. Köşeler dörder altın noktayla süslenmiştir. Kapakların ortasında dikdörtgen bir alan zilbahar tekniğindedir. Zilbahar şemse 6 adet enine, 11 adet boyuna bölünen baklava dilimi görünümlü kafeslerden oluşmaktadır. Kafesler kenarları ince, ortası kalın altın çizgilerle oluşturulmuş, ortalarına birer altın nokta yerleştirilmiştir. Köşeleri iç bükey olan şemsenin uzun ve kısa kenarları üçer altın noktayla süslenmiştir.

Sertap dış kapak sertabıyla aynı bezemeye sahiptir. Tek farkı ortadaki bölümün zemini yeşil, kenarları bordo renkli deridendir.

Miklepte iç kapaklarda yer alan bezemenin ½'si uygulanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Dîvân-ı Kebîr 468 a sayfasında yer alan ketebe kaydına göre Seyyid Muhammed Fehmî Dede[538] tarafından 1 Recep 1271/20 Mart 1855 tarihinde yazılmıştır. Yazıldığı yer bilinmemektedir. Ancak eserin hattatı Konya'da yaşayan ve mezarı da dergâhta bulunan bir hattat olduğundan, eserin Konya'da yazılmış ve ciltlenmiş olması olasılığı çok yüksektir. Cilt döneminden orijinaldir. Kitabın 5 a sayfasındaki 1 Cemaziyelahir 1273/27 Ocak

[538] Neyzen Fehmî Dede olarak ta bilinen Seyyid Muhammed Fehmî Dede'nin (ö. 28 Recep 1280/8 Ocak 1864) mezarı Mevlâna Dergâhı'nın içerisindedir. Bkz. Naci Bakırcı, **Mevlevî Mezar Taşları**, İstanbul, Tarihsiz, s.45

1857 tarihli vakfiyeye göre eser, Cezâyir-i Bahr-ı Sefîd Vâlisi İşkodralı Mustafa Paşa tarafından vakfedilmiştir[539]. Kitabın 1 a sayfasında biri Dergâh Kütüphanesi'nin, ikisi Mustafa Paşa'nın ve biri Konya Müftüsü'nün olmak üzere dört farklı mühür bulunmaktadır. Ayrıca Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mührü 468 a sayfasına tekrar basılmıştır.

Herhangi bir onarım geçirmeyen cilt, hafif yıpranmaların dışında sağlam durumdadır.

[539] Çalışmamızda bulunan 66 envanter numaralı Mesnevî'de aynı tarihte Mustafa Paşa tarafından vakfedilmiştir.

Eser No: 128

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 1115

Fotoğraf No: 380-383

Müellif: -

Hattat: Muhammed Said bin İbrahim el-İzmîrî

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 1282/1865-66

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 1282/1865-66

Malzeme: Bordo Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 17,5 x 11 cm. ölçülerinde[540] olup, 308 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine sure başları tezhipli zemin üzerine beyaz, metin kısmı siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 15 satır halinde yazılmıştır. Sayfaların kenarları lacivert ve altınla cetvellenmiş, cetvellerin dışına hizb ve cüz gülleri yapılmıştır. 1 b, 2 a ve 308 a sayfaları tezhiplenmiştir. Dış kapakları bordo renkli deri, iç kapakları yeşil kâğıtla kaplanmıştır. Eserin şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıdı ve cildi sağlam durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları bordo deriden yapılan cilt yekşâh tekniğinde süslenmiştir. Cildin ön ve arka dış kapakları aynı şekilde tezyin edilmiştir. Kapakların ortasında birer şemse bulunmaktadır. Şemselerin etrafı tüm zemini dolduracak biçimde bezenmiştir. Kapakların kenarları ince altın cetveller arasına yerleştirilen bir sıra zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir.

Cildin ön ve arka kapağının ortasına elips şeklinde altına boyanmış birer şemse yer almaktadır. Güneşe benzeyen şemsenin etrafında gri renkli noktalarla süslenmiştir. Altın bir cetvelle sınırlandırılan bu şemsenin kenarlarına uçları dilimli, ışınsal doğrular yerleştirilerek şemseler tamamlanmıştır. Şemselerin etrafı tüm yüzeyi dolduracak biçimde natüralist bir kompozisyonla süslenmiştir. Kompozisyonda S ve C şeklinde kıvrılan iri yapraklar ve yaprakların arasında ince

[540] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.238

kıvrım dalların taşıdığı açmış haldeki papatyalar görülmektedir. Yatay ve dikey eksenlerde çiçek demetleri griye boyanmış kurdelelerle bağlanmıştır.

Kapaklarda ayrıca bir köşebent düzenlemesine yer verilmemiştir.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme kompozisyonu bulunmamaktadır.

Sertabın ortası ince altın cetveller arasında sağa ve sola kıvrılarak devam eden yapraklarla süslenmiştir. Ayrıca bu süslemenin her iki yanına birbirini takip kenger yaprakları yerleştirilmiştir.

Miklepte dış kapaklarda yer alan bezemenin ½'si uygulanmıştır.

Kapakların ve miklebin bezemesinde altının değişik tonları ve gümüş kullanılmıştır.

Cildin iç kapakları yeşil renkli desenli karton kâğıtla kaplanmış ve üzeri yazma tekniğinde süslenmiştir. Her iki iç kapak karşı sayfalarıyla birlikte aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kapakların kenarları ince altın cetveller arasına yerleştirilen kalın cetvellerle çerçevelenmektedir. Ortada tüm yüzeye hâkim olan yapraklı bir dal üzerinde bulunan üçer adet açmış papatya görülmektedir.

Sertap iki sıra altın cetvelle çerçevelenmiş, ortası altın nokta ve çizgilerle bezenmiştir.

Miklebin kenarlarına iç kapaklarda olduğu gibi cetveller çekilmiş ancak ortadaki çiçek demeti uygulanmamıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kur'ân-ı Kerîm 307 b sayfasında yer alan ketebe kaydına göre Muhammed Said ibn İbrahim el-İzmîrî tarafından 1282/1865-66 tarihinde yazılmıştır. Yazıldığı yer bilinmemektedir. Cilt döneminden orijinaldir.

Herhangi bir onarım geçirmeyen cilt, hafif yıpranmaların dışında sağlam durumdadır.

Eser No: 129

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 1541

Fotoğraf No: 384

Müellif: -

Hattat: es-Seyyid İsmail Hakkı

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 1282/1865-66

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 1282/1865-66

Malzeme: Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 16,8 x 10,9 cm. ölçülerinde olup, 304 varaktır[541]. Kurân-ı Kerîm aharlı kâğıda, sure başları tezhipli zemin üzerine beyaz mürekkep kullanılarak sülüs hattıyla, diğer kısımları ise siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 15 satır halinde yazılmıştır. 1 b ve 2 a sayfaları serlevha tezhiplidir. Sayfaların kenarları kırmızı, lacivert ve altınla cetvellenmiş, cetvellerin dışına secde ve cüz gülleri yapılmıştır. Cildin dış kapakları kahverengi deriyle, iç kapakları kırmızı renkli kâğıtla kaplanmıştır. Kurân-ı Kerîm'in şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, cildi ve kâğıdı yıpranmıştır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları kahverengi deriden yapılan cilt yazma tekniğinde süslenmiştir. Cildin ön ve arka dış kapakları aynı şekilde tezyin edilmiştir. Kapakların ortasında baklava dilimi biçimli birer şemse, köşelerinde köşebentler ve kenarlarında cetveller yer almaktadır. Kapakların kenarları ince altın cetveller arasına yerleştirilen düz, kalın altın bir cetvelle çerçevelenmektedir.

Cildin her iki kapağının ortasında ışınsal doğrulardan oluşan elips şeklinde birer şemse bulunmaktadır. Şemselerin etrafı baklava dilimi oluşturacak biçimde çekilen iki altın cetvel arasında yer alan yaprak motifleriyle süslenmiştir. Cetvellerin dışı yine bu baklava dilimi görümü korunarak kenger yaprakları ve kurdelelerle

[541] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.280

bağlanmış çiçek ve yapraklardan oluşan natüralist bir kompozisyonla süslenmiştir. Süslemeler altının değişik tonları ve gümüş kullanılarak yapılmıştır.

Köşebentler şemsenin ¼'ü, dört yapraklı çiçekler ve kenarlarındaki yapraklardan oluşmaktadır.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertap iki sıra ince altın cetvelle çerçevelenmiş, ortası altın nokta ve çizgilerle süslenmiştir.

Miklepte dış kapakların kenarlarında bulunan cetvelli kısım tekrar edilmiş, kenarları ve köşeleri altından yapılmış nokta ve çizgilerle süslenmiştir.

İç kapaklar kırmızı renkli kâğıtla kaplanıp süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kur'ân-ı Kerîm 303 b sayfasında yer alan ketebe kaydına göre hattat es-Seyyid İsmail Hakkı tarafından 1282/1865-66 tarihinde yazılmıştır. Yazıldığı yer bilinmemektedir. Cilt döneminden orijinaldir.

Cilt, sırt ve sertap kısımlarından yıpranmış ve kitaptan ayrılmış durumdadır. Birçok sayfada kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir.

Eser No: 130

Eser Adı: HADÎKATÜ'S-SÜEDÂ

Envanter No: 93

Fotoğraf No: 385-386

Müellif: Fuzûlî Süleyman

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 994/1585-86

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 19 Yüzyıl

Malzeme: Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Türkçe olarak yazılan Hadîkatü's-Süedâ 31 x 18 cm. ölçülerinde olup, 196 varaktır[542]. Eser aharlı kâğıt üzerine bab başları altın, ayet, hadis ve kıtalar mavi ve kırmızı, metnin diğer kısımları siyah mürekkep kullanılarak harekeli nesih hattıyla 21 satır olarak yazılmıştır. Sayfa kenarlarına lacivert, kırmızı ve altın cetvel çekilmiştir. 1 b sayfası tezhiplenmiştir. 16 b, 20 a, 22 b ve 24 b sayfalarında minyatürler mevcuttur[543]. Cildin hem dış hem iç kapakları kahverengi deriden yapılmıştır. Eserin şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, kâğıdı ve cildi tamir görmüştür.

Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi deriden gömme tekniğinde yapılan cildin ortasında salbekli oval birer şemse, kenarlarında sarmal zencerekli cetveller yer almaktadır. Şemseler ve salbeklerde mülevven ve üstten ayırma tekniği birlikte uygulanmıştır. Mülevvenlik bordo renkli deriyle sağlanmıştır. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kapaklar, dıştan ve içten birer sıra altın cetvel arasında bulunan ince sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmiştir.

Mülevven ve üstten ayırma tekniğindeki şemseler dilimli ve oval biçimlidir. Şemse yüzeyinde yer alan süsleme kompozisyonuna beş adet bulut motifi hâkimdir. Bulutların üçü birbirine paralel biçimde, ikisi ise yanlarda kalan boşluklara gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Zeminde ise ince kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar

[542] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.136
[543] Minyatürler için bkz. Serpil Bağcı, **Age.,** 114-119

ve saz yaprakları görülmektedir. Şemse etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. Tığlar büyük oranda silinmiş, bazı yerlerde izleri kalmıştır.

Salbekler şemseyle orantılı bir büyüklükte olup, birbirine altın cetvelle bağlanmıştır. Yedi dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyi ortada hatayi, kenarlarda saz yapraklarıyla süslenmiştir. Etrafı şemsede olduğu gibi altın cetvelle tahrirlenmiştir.

Köşebent düzenlemesine yer verilmemiştir.

Miklepte kapaklarda yer alan bezemenin ½'si uygulanmıştır. Miklep ucunda yer alan şemse dilimli bir damla şeklindedir. Yüzeyi ortada hatayi, kenarlarda saz yapraklarıyla süslenmiştir. Şemsenin kenarları altın cetvelle tahrirlenmiştir. Üçgen bölümün kenarlarına iki sıra altın cetvel çekilmiştir.

Sırt bölümü siyah bir deriyle tamir edilmiş ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Sertap süslemesizdir.

İç kapaklar ve miklep koyu kahverengi deriyle kaplanıp süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser 200 a sayfasında yer alan ketebe kaydına göre 994/1585-86 yılında yazılmıştır. 1 a sayfasında 1282/1865-66 yılında tamir gördüğüne dair bir not yer almaktadır. Cildin şemse bezemeleri Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesi'nde yer alan 475 envanter numaralı ve 1179/1862 tarihli "El-Esfâru'l-Erbaa"[544] adlı kitabın cildindeki şemse bezemesiyle benzerlik göstermektedir. Bu sebeple cildin kitabın tamiri sırasında 1282/1865-66 yılında esere takıldığı düşünülebilir.

Cilt, sırt, sertap ve ön kapağın kenarlarından siyah deriyle tamir görmüştür. Ön kapağın kenarlarındaki cetvelli bölümler tamir derisinin altında kalmıştır. Her iki kapak üzerinde lekelenmeler, ön kapak salbeğinde deri kaybı, arka kapakta aşınmadan kaynaklı olarak renk değişimi gözlenmektedir. Kitabın birçok sayfası kâğıt tamiri görmüştür. Sayfalarda lekelenme ve kirlenme mevcuttur.

[544] Yıldıray Özbek, **Age.,** s.244

Eser No: 131

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 2341

Fotoğraf No: 387-388

Müellif: -

Hattat: Muhammed Eminü'l-Vehbî

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 1285/1868-69

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 1285/1868-69

Malzeme: Siyah Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 14 x 9 cm. ölçülerinde olup, 305 varaktır[545]. Kur'ân-ı Kerîm'in 1 b ve 2 a sayfalarında serlevha tezhibi bulunmaktadır. Sayfaların kenarları siyah ve altınla cetvellenmiş, cetvellerin dışına bağımsız olarak secde ve cüz gülleri yapılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine, sure başları altın zemin üzerine beyaz, diğer kısımlar ise siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 15 satır olarak yazılmıştır. Dış kapakları siyah deriden yapılan Kur'ân-ı Kerîm'in şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, cildi ve kâğıdı biraz yıpranmış durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri[546]: Cildin dış kapakları siyah deriden yapılarak mülemma tekniğinde süslenmiştir. Kapakların ortasında salbeksiz oval birer şemse, köşelerinde köşebentler bulunmaktadır. Kapakların kenar ortaları altından yapılmış üçer noktayla süslenmiştir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan şemseler dilimli ve oval biçimli olup yapıştırma tekniğindedir. Şemselerin ortasında 10 yapraklı bir çiçek ve kenarlarında kıvrım dalların taşıdığı çiçek ve yapraklardan oluşan bir süsleme görülmektedir. Bu kompozisyon dilimli bir nervürle cetvellenmiş ve dışına kabartma noktalar yapılmıştır. Şemsenin etrafı bir sıra halinde altına boyanmış gömme noktalarla süslenmiştir.

---

[545] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.283-284

[546] Cildin iç kapaklarının, sertap ve miklebinin eksik olan fotoğrafları temin edilememiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır. Köşebentlerin yüzeyi yapraklı kökten çıkan kıvrım dalların taşıdığı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir. Köşebentlerin uçlarında altınla boyanmış gömme noktalar bulunmaktadır.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kur'ân-ı Kerîm 305 a sayfasında yer alan ketebe kaydına göre 1285/1868-69 tarihinde Hâşimü'l-Keşfî talebesinden Muhammed Eminü'l-Vehbî tarafından yazılmıştır. Cilt döneminden orijinaldir.

Cilt, sırt kısmından bordo renkli deriyle, sertap kısmından krem rengi bezle onarılmıştır. Kapak kenarları hafif yıpranmıştır. Kapakların üzerinde aşınmadan kaynaklı renk değişimi gözlenmektedir. Sayfalarda mürekkep dağılmaları, lekelenmeler ve yırtıklar görülmektedir. Bazı sayfalarda kâğıt onarımı yapılmıştır.

Eser No: 132

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 37

Fotoğraf No: 389

Müellif: -

Hattat: es-Seyyid Mahmûd el-Edib

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 1285/1868-69

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 1285/1868-69

Malzeme: Kırmızı Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 17 x 10,6 cm. ölçülerinde[547] olup, 305 varaktır. Kur'ân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine, sure başları altın zemin üzerine beyaz mürekkep kullanılarak, diğer kısımlar ise siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 15 satır halinde yazılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in 1 b ve 2 a sayfalarında serlevha tezhibi bulunmaktadır. 305 a sayfası da tezhiplidir. Sayfaların kenarları kırmızı, lacivert ve altınla cetvellenmiş, cetvellerin dışına bağımsız olarak secde ve cüz gülleri yapılmıştır. Cildin dış kapakları kırmızı deriden yapılmış, iç kapakları ise pembe karton kâğıtla kaplanmıştır. Kurân-ı Kerîm'in şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş ancak cildi ve kâğıdı iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Cildin dış kapakları kırmızı deriden yapılarak mülemma tekniğinde süslenmiştir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Her iki kapağın ortasında salbeksiz oval birer şemse, köşelerinde köşebentler ve kenarlarında cetveller bulunmaktadır. Kapaklar dıştan kalınca çekilmiş altın cetvelle çerçevelenmektedir. Köşebentlerin aralarına da düz altın cetvel çekilmiştir. Bu iki cetvel arasında köşelere ve kısa kenarlara birer, uzun kenarlara üçer altın nokta konulmuştur.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan şemseler dilimli ve oval biçimli olup soğuk kalıp baskı tekniğindedir. Şemse yüzeyindeki bezeme dikey eksende

[547] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.32

düzenlenmiştir. Süsleme kompozisyonu kıvrım dalların taşıdığı irice yapılmış yapraklardan oluşmaktadır. Şemsenin etrafı bir sıra halinde altın noktalarla süslenmiştir.

Şemselerin ucunda klasik anlamda bir salbek bulunmamakla birlikte altın noktalardan oluşan sembolik birer salbek yerleştirilmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır. Köşebentlerin yüzeyi şemsede olduğu gibi kıvrım dalların taşıdığı yapraklar ve irili ufaklı çiçeklerle süslenmiştir. Kenarlarında altına boyanmış gömme noktalar bulunmaktadır. Köşebent aralarında uzun kenarların ortasına altından üçer nokta, kısa kenarların ortasına birer nokta konulmuştur.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertabın etrafına iki sıra altın cetvel çekilmiş, kısa kenarları altınla kalınca boyanmıştır. Sertabın ortası altından yapılan noktalarla süslenmiştir.

Miklepte dış kapaklarda yer alan altın cetveller tekrar edilmiş, ortasına ise dilimli daire şeklinde bir şemse yerleştirilmiştir. Üçgen bölümün ucuna iki sıra altın cetvel çekilmiştir.

İç kapaklar pembe renkli karton kâğıtla kaplanmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kur'ân-ı Kerîm 305 a sayfasında yer alan ketebe kaydına göre 1285/1868-69 tarihinde es-Seyyid Mahmûd el-Edib tarafından yazılmıştır. Cilt, üzerindeki süslemeleri bakımından değerlendirildiğinde döneminden orijinaldir. Bu Kur'ân-ı Kerîm Türbedar Osman Dede tarafından 1291/1874-75 yılında vakfedilmiştir.

Cilt alt kenarlardan hafif yıpranması ve kenarlardaki cetvellerin altınlarının biraz silinmesi dışında gayet iyi durumdadır. Cilt ve kâğıt üzerinde herhangi bir onarım gerçekleştirilmemiştir.

Eser No: 133

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 35

Fotoğraf No: 390-391

Müellif: -

Hattat: Muhammed Nurî Efendi

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 1286[548]/1869-70

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 1286/1869-70

Malzeme: Siyah Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 16,9 x 11 cm. ölçülerinde[549] olup, 308 varaktır. Kurân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine sure başları tezhipli zemin üzerine beyaz mürekkep kullanılarak nesih hattıyla, diğer kısımlar siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 15 satır halinde yazılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in 1 b ve 2 a sayfalarında serlevha tezhibi bulunmaktadır. Ayrıca 307 b ve 308 a sayfaları da tezhiplidir. Sayfaların kenarları kırmızı, siyah ve altınla cetvellenmiş, cetvellerin dışına bağımsız olarak cüz, hizb ve secde gülleri yapılmıştır. Cildin dış kapakları siyah deri, iç kapakları kırmızı renkli bir kâğıtla kaplanmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıdı ve cildi sağlam durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları siyah deriden yapılan cilt yekşâh tekniğinde süslenmiştir. Dış kapakların ortasında oval birer şemse, şemsenin etrafında natüralist bir bezeme kompozisyonu ve kenarlarında bir bordür bulunmaktadır. Her iki kapak küçük farklılıkların dışında aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Ön kapağın kenarları dıştan birer sıra ince altın cetvel arasına yerleştirilen dıştaki meandr, içteki yıldız biçimli zencerekli iki sıra cetvelle çerçevelenmektedir. Arka kapakta cetvellerin ikiside yıldız biçimli zencereklidir. Her iki kapakta bu iki

[548] Envanter defterinde eserin yazıldığı tarih olarak 1268 rakamı görülmektedir. Ancak ketebe kaydından bu tarihin 1286 olduğu anlaşılmaktadır.

[549] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.30

cetvelin arasında yer alan bordürler birbiri ardına aralıksız bir biçimde yerleştirilmiş ve sapları halkalarla bağlanmış yaprak demetleriyle süslenmiştir.

Kapakların ortasında dilimli ve oval biçimli şemseler bulunmaktadır. Şemse yüzeylerinin ortası noktalar ve noktalardan ışınsal doğrular şeklinde dışarı doğru çıkan tek yapraklarla süslenmiştir. Yaprakların arasına altın çizgiler konulmuştur. Şemsenin dikey eksenlerine yerleştirilen yelpaze biçimli yapraklar salbek görünümündedir. Ortadaki yapraklardan çıkarak iki yana doğru S şeklinde kıvrımlar yapan akantus yaprakları şemsenin yatay uçlarında birleşerek adeta köşebentleri oluşturmaktadır. Akantus yapraklarının kıvrılan uçları daire şeklini almaktadır. Bu dairelerin her birinde noktalardan oluşan altı yapraklı çiçek motifi bulunmaktadır. Kapak yüzeyindeki kompozisyonun tamamında altının değişik tonları kullanılmıştır.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertabın ortası iki ince altın cetvel arasında yer alan kalın bir altın cetvelle çerçevelenmektedir. Bu cetvelin üzerine üçgenler oluşturacak biçimde çizgiler çizilmiştir.

Miklepte dış kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır.

İç kapaklar, miklebin iç kısmı ve yan kâğıdı kendinden desenli kırmızı bir kâğıttan yapılmıştır.

Sertap ise kahverengi deriyle kaplanmış, kenarlarına iki sıra altın cetvel çekilmiş ve ortası süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kur'ân-ı Kerîm 308 a sayfasında yer alan ketebe kaydına göre Hafız Hüseyin el-Vehbî'nin talebesi Muhammed Nurî Efendi tarafından 1286/1869-70 tarihinde yazılmıştır. Yazıldığı yer bilinmemektedir. Cilt döneminden orijinaldir. Kur'ân-ı Kerîm 308 b sayfasında bulunan kayda göre Konya vilâyetinin eski vâlilerinden Eyyüb Paşazâde Celâleddîn Bey tarafından 12 Receb 1328/20 Temmuz 1910 tarihinde Şems-i Tebrîzî Dergâhına vakfedilmiştir.

Genel olarak sağlam durumdaki cildin sertabının alt kısmı bordo renkli deriyle onarılmıştır.

Eser No: 134

Eser Adı: EVRÂD-I MEVLÂNA

Envanter No: 2027

Fotoğraf No: 392-395

Müellif: ?

Hattat: Osman el-Hamdi es-Sillevî b. Ahmed Şükrü b. Hafız Zeyne'l-Abidin

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 1297/1879-80

Yazıldığı Yer: Konya **?**

Cildin Tarihi: 1297/1879-80

Malzeme: Kırmızı Deri

Eserin Tanımı: Evrâd-ı Mevlâna **7**,5 x 11 cm. ölçülerinde olup, 46 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla dokuz satır olarak yazılmıştır. Sayfaların kenarları kırmızı, siyah ve altınla cetvellenmiştir. Eserin 1 b ve 2 a sayfaları serlevha formunda tezhiplenmiştir. 44 b, 45 a, 45 b sayfaları ile babların yazıldığı kısımlarda tezhiplidir. Dış kapakları kırmızı deriden yapılan eserin şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır. Eser kırmızı deriden yapılmış ve kapaklarla aynı şekilde süslenmiş bir muhafazaya sahiptir.

Eserin Cilt Özellikleri: Kırmızı deriden yapılan cildin dış kapaklarının ortasında bitkisel bir süsleme, kenarlarında zencerekli cetveller yer almaktadır.

Kırmızı deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Her iki kapağın kenarları birer sıra düz altın cetvel arasında yer alan altına boyanmış sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir. Kapakların kenar ortaları üçer, köşeleri ve uzun kenarları birer altın noktayla süslenmiştir. Noktaların üzerine altın tığlar çekilmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında yazma tekniğinde yapılmış barok- rokoko tarzı birer çiçek motifi görülmektedir.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Miklepte kapaklarda yer alan cetveller ve noktalar tekrarlanmış, üçgen bölümün uç kısmına iki sıra altın cetvel çekilmiştir.

İç kapaklar sarı renkli bir kâğıtla kaplanmış ve bezemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser 45 a ve b sayfalarında yer alan ketebe kaydına göre 1297/1879-80 tarihinde, Hattat Osman el-Hamdi es-Sillevî[550] b. Ahmed Şükrü b. Hafız Zeyne'l-Abidin tarafından yazılmıştır. Yazıldığı yer ketebede belirtilmemekle birlikte eserin Sille'de yaşayan ve mezarı da burada bulunan bir hattat tarafından yazılmış olması, hem eserin Konya'da yazıldığını hem de cildinin Konya'da yapıldığını düşündürmektedir.

Kitabın kapaklarında bulunan barok-rokoko üslûbundaki süsleme cildin döneminden orijinal olduğunu göstermektedir. Kitabın 46 a sayfasında okunamayan bir mühür bulunmaktadır. Kapakların süsleme özelliklerine bakıldığında aynı kolesksiyonda bulunan 47 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm, 73 envanter numaralı ve 1238/1822-23 tarihli Divân-ı Kebîr ve 135 envanter numaralı Tuhfetü'l-Vüzerâ' ile benzerlik göstermektedir.

Muhafazası bulunan eser oldukça iyi durumdadır.

[550] Osman el-Hamdi es-Sillevî'nin hayatı hakkında bkz. M. Ali Uz, **Konya Âlimleri …**, s.318

Eser No: 135

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 15

Fotoğraf No: 396-398

Müellif: -

Hattat: Yâkût-ı Musta'sımî

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: Safer 696/Kasım-Aralık 1296

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 19. Yüzyıl

Malzeme: Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 24,2 x 16,2 cm. ölçülerinde[551] olup, 302 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine sure başları tezhipli zemin üzerine kûfi hattıyla, diğer satırlar ise düz zemin üzerine nesih hattıyla 13 satır halinde yazılmıştır. 1 b, 2 a, 2 b, 3 a sayfaları tezhiplenen kitapta yazıların kenarlarında cüz ve hizip gülleri yer almaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'in dış kapakları kahverengi deriden yapılmış, iç kapakları kırmızı bir kâğıtla kaplanmıştır. Şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıt özellikleri ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları kahverengi deriden yapılan cilt zilbahar tekniğinde süslenmiştir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kapaklar dıştan içe doğru ikişer sıra düz altın cetvel arasında yer alan birer sıra sarmal zencerekli üç sıra cetvelle çerçevelenmektedir.

Cildin ön ve arka kapağının ortasında bulunan zilbahar şemse 4 adet enine 8 adet boyuna bölünen baklava dilimi görünümlü kafeslerden oluşmaktadır. Kafesi oluşturan altın çizgilerin üzeri üç dilimli yapraklarla süslenmiş, ortalarına irice altın benekler konulmuştur. Zencerekler ve cetvellerde dâhil olmak üzere kompozisyonun tamamı altın kullanılarak yapılmıştır. Altının iki farklı tonda kullanıldığı görülmektedir.

[551] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.15

Sertabın kenarlarında iki sıra düz cetvel, bir sıra sarmal zencerek ve bir sıra düz cetvel yer almakta, ortasında ise zeminden yukarıya doğru kıvrılarak giden yaprak motifleri bulunmaktadır. Bu bölümün tamamı altınla süslenmiştir.

Miklepte kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır. Dıştan içe doğru cetveller, zencerekler ve kafes kısmı aynen tekrar edilmiş, uç kısmındaki üçgen bölüme iki sıra altın cetvel çekilmiştir.

İç kapaklar ve miklebin iç kısmı kırmızı parlak bir kâğıtla kaplanmış, sertap kısmı siyah deriden yapılarak kenarlarına iki sıra düz altın cetvel çekilmiştir.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kur'ân-ı Kerîm 302 a sayfasındaki ketebe kaydına göre Safer 696/Kasım-Aralık 1296 yılında Yâkût-ı Musta'sımî tarafından yazılmıştır. A. Gölpınarlı Yâkût'un 667 yılında vefat ettiğini, eserin ise 696'da yazıldığını, bu sebeple eserin Yâkût-ı Musta'simî'ye ait olamayacağını ileri sürmektedir[552]. Oysaki Yâkût-ı Musta'simî 698/1298-99 yılında vefat etmiş[553], Kur'ân-ı Kerîm'i ise ölümünden iki yıl önce yazmıştır. Ancak eserin yazılış tarihiyle cildin yapılış tarihi aynı değildir. Zilbahar tekniğindeki süsleme kompozisyonundan hareketle cilt, 19. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Eser 302 b sayfasındaki vakıf kaydına göre "Yenişehir Nakıyb'ül-Eşrafı Kaaim-makaamı Merhum Necîp Bey kerîmesi Merhume Lebîbe Hanımın rûhu için" oğulları İlhâmi ve Necib beylerle kerîmesi ve Konya Vâlisi Ferid Beyin zevcesi tarafından 29 Şevval 1316/12 Mart 1899 tarihinde Mevlâna Türbesi'ne vakfedilmiştir. Bu kaydın altına Abdü'l Vâhid Çelebi ile merhûmun oğlu Ali İlhâmi imzalarıyla kayıtlar düşmüştür.

Eser genel itibariyle sağlam vaziyettedir. İç kısımda bazı sayfalar üzerinde onarım amaçlı kâğıtlar yapıştırıldığı görülmektedir. Ancak cilt sağlam olduğundan herhangi bir onarım geçirmemiştir.

Kur'ân-ı Kerîm'in cildi aynı koleksiyonda bulunan 65 envanter numaralı Mesnevî'nin cildiyle benzerlik göstermektedir.

---

[552] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazma …,** s.15-16

[553] Muhittin Serin, "Yâkût el-Müsta'sımî", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C:43, Ankara, 2013, s.291-293

Eser No: 136

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 16

Fotoğraf No: 399-402

Müellif: -

Hattat: Yâkût-ı Musta'sımî

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 19. Yüzyıl

Malzeme: Kahverengi ve Bordo Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 19,4 x 14 cm. ölçülerinde[554] olup, 219 varaktır. Kur'ân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla, 20 satır halinde yazılmıştır. Sure başları ise altın kullanılarak sülüs hattıyla yazılmış, yazıların kenarları siyah mürekkeple tahrirlenmiştir. 1 b, 2 a, 2 b, 3 a sayfaları tezhiplenen Kur'ân'ın sayfa kenarları altın cetvellidir. Kur'ân-ı Kerîm'in hem dış, hem iç kapakları kahverengi deriden yapılmıştır. Şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşeyen kitabın bazı formaları ayrılmış vaziyettedir. Cildi ise genel itibariyle sağlamdır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları kahverengi deriden yapılan cilt mülevven ve alttan ayırma tekniğiyle süslenmiştir. Kapakların ortasında salbekli oval şemseler, köşelerinde köşebentler ve kenarlarında zencerekli cetveller yer almaktadır. Kapaklar ikişer sıra düz altın cetvel arasında yer alan bir sıra sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir. Kapakların kenar ortalarına birer altın nokta yerleştirilmiştir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan mülevven ve alttan ayırma tekniğinde süslenmiş şemseler dilimli ve oval biçimlidir. Mülevvenlik bordo renkli deriyle sağlanmıştır. Gömme tekniğinde yapılan şemselerin yüzeyi, uçları yatay ve

[554] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.16

dikey eksenlerde düğümlenmiş bulut motifleriyle süslenmiştir. Şemselerin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup hemen şemse ucuna yerleştirilmiştir. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyinde birer hatayi motifi yer almaktadır. Etrafı ise şemsede olduğu gibi altın cetvelle tahrirlenmiş ve dilim aralarına tığlar çekilmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır. Köşebentlerin yüzeyi bulut ve saz yapraklarıyla süslenmiştir. Kenarları tahrirlenmiş ve dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Sertap iki sıra altın cetvelle çerçevelenmiş, köşelere birer altın nokta konulmuştur. Tam ortada kenarları bir sıra altın cetvelle çevrili kartuş içerisinde sülüs hattıyla "La yemessuhu ille'l-mutahharun" ayeti kerimesi (Vakıa Suresi 79. ayet)[555] yazılıdır.

Miklepte kapaklarda yer alan bezemenin ½'si uygulanmıştır. Yalnız şemsesi dilimli damla şeklindedir. Şemse yüzeyinde gülbezek motifi yer almaktadır.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme görülmemektedir.

Kapaklar ve miklebin iç kısmı kahverengi deriyle kaplanmıştır. Kenarları altın cetvelle çerçevelenen kapakların ortalarına altın noktalardan yapılmış altı yapraklı bir çiçek yerleştirilmiş, köşelere ikişer adet altın nokta konulmuştur.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kur'ân-ı Kerîm 219 b sayfasında bulunan ketebe kaydına göre Yâkût-ı Musta'simî tarafından yazılmıştır. Ancak ketebede yazıldığı yer ve tarih belirtilmemektedir. 13. yüzyılda yazılan Kurân-ı Kerîm'in cildi 19. yüzyılda yenilenmiştir.

Kur'ân-ı Kerîm'in cildi genel olarak sağlam olmakla birlikte kapakların kenarlarında ve sertabın kapağa birleşme noktasında yıpranmalar görülmektedir. Her iki kapakta hafif lekelenmeler mevcuttur. Sayfalarının bir kısmı onarılan kitabın birçok sayfasında ise cetvellerin kırıldığı gözlenmektedir.

Eserin cildi incelediğimiz koleksiyonda yer alan 113 envanter numaralı "Vekayat'ül Rivayat Fi Mesail'ül Hidayat" adlı eserin cildiyle benzerlik göstermektedir.

---

[555] Süleyman Ateş, **Age.**, s.536

Eser No: 137

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 39

Fotoğraf No: 403-406

Müellif: -

Hattat: İsmail b. Ali

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 1083/1672-73

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 19. Yüzyıl

Malzeme: Bordo ve Yeşil Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 20,4 x 12,6 cm. ölçülerinde[556] olup, 473 varaktır. Kur'ân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine sure başları tezhipli zemin üzerine beyaz mürekkep kullanılarak, diğer kısımları siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla, 11 satır halinde yazılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in 1 b ve 2 a sayfalarında serlevha tezhibi bulunmaktadır. 473 b sayfasında ketebenin yazılı olduğu kısımda tezhiplenmiştir. Sayfaların kenarları lacivert, siyah ve altınla cetvellenmiş, cetvellerin dışına bağımsız olarak aşır, cüz, hizb ve secde gülleri yapılmıştır. Cildin dış kapakları bordo, iç kapakları yeşil deriden yapılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in şirazesi, sırt dikişi, kolonları ve kâğıdı iyi durumdadır, cildi ise biraz yıpranmıştır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları bordo deriden yapılan cildin ön ve arka kısımları aynı şekilde tezyin edilmiştir. Yekşâh tekniğinde süslenen dış kapakların ortasında birer şemse, şemselerin etrafında barok kıvrımların içerisinde yer alan natüralist bir süsleme kompozisyonu görülmektedir. Kapakların kenarları dıştan birer sıra altın cetvel arasında yer alan iki sıra zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir. Dıştaki cetvel dört sıra çok ince sarmal S'nin yan yana yerleştirilmesiyle, içteki zencerek ise iç içe iki sarmal S'den oluşmaktadır.

[556] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.33

Her iki dış kapağın ortasında altı yapraklı bir çiçek ve bu çiçeğin yatay, dikey ve çapraz eksenlerinden dışarı doğru çıkan ışınsal doğrular şeklindeki tek yapraklarla oluşturulan birer şemse bulunmaktadır. Yaprakların arasına birer adet altın nokta konulmuştur. Şemsenin dikey eksenlerinde halkalarla birbirine bağlanan ve gri renkle oluşturulan C kıvrımları şemseyi bir baklava dilimi şeklinde çevrelemektedir. Ayrıca yatay ve dikey eksenlerde bu C kıvrımları tekrarlanmıştır. Kıvrımların arasında üzerinde üzüm salkımları ve yaprakları bulunan bir asma görülmektedir. Bu kompozisyon tüm yüzeyi kaplamaktadır. Kapakların yüzeyindeki kompozisyonun tamamında altının değişik tonları ve gümüş kullanılmıştır.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertabın ortası birer sıra ince altın cetvel arasında yer alan sarmal zencerekli kalın bir cetvelle çerçevelenmektedir. Bu cetvelin içine kıvrım dalların taşıdığı yedi adet altı yapraklı çiçek yerleştirilmiştir. Kenarlardaki çiçekler yarım olarak yapılmıştır. Çiçeklerin ortasındaki noktalar gümüş, yapraklarını oluşturan noktalar altınla boyanmıştır. Dalların üzerinde altına boyanmış yapraklar bulunmaktadır.

Miklepte dış kapaklarda yer alan bezemenin ½'si uygulanmıştır.

Yeşil deriden yapılan iç kapaklar yazma tekniğinde süslenmiştir. Kapaklar dıştan birer sıra altın cetvel arasında yer alan düz kalın altın cetvelle çerçevelenmektedir. Köşelerde üçer altın nokta ve hemen ucunda altın çizgiler bulunmaktadır. Kapakların ortasında yaprakları da bulunan açmış birer gül resmedilmiştir. Her iki iç kapağın karşılarındaki yapraklarda deriden yapılmak suretiyle aynı süslemeye sahiptir.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kur'ân-ı Kerîm 473 b sayfasında yer alan ketebe kaydına göre İsmail b. Ali tarafından 1083/1672-73 tarihinde yazılmıştır. Yazıldığı yer bilinmemektedir. Kur'ân-ı Kerîm 1 a sayfasında bulunan kayda göre Mısır Valisi Muhammed Ali Paşa'nın Beylerinden İzzetlû Subhi Beyefendi tarafından Zilhicce 1273/Temmuz-Ağustos 1857 tarihinde Mevlâna Türbesi'ne vakfedilmiştir. Barok ve rokoko üslubunda yapılan ve 19. yüzyıl özellikleri gösteren cilt, eserle aynı tarihli olmayıp, muhtemelen türbeye vakfedilirken yenilenmiştir. Kitabın 1 a ve 473 a sayfalarında Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mührü bulunmaktadır.

Cilt kenarlardan ve sertap kısmından basit bir onarım geçirmiştir. Dış kapaklardaki süslemeler solmuştur. Kâğıt genel olarak sağlam olmakla birlikte birkaç sayfada kâğıt onarımı görülmektedir. Ayrıca bazı sayfalarda lekelenmeler gözlenmektedir.

Eser No: 138

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 47

Fotoğraf No: 407

Müellif: -

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 19. Yüzyıl

Malzeme: Bordo Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 32 x 21,7 cm. ölçülerinde[557] olup, 334 varaktır. Kur'ân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine sure başları altın kullanılarak muhakkak hattıyla, diğer kısımlar siyah mürekkep kullanılarak reyhani hattıyla 12 satır olarak yazılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in 1 b ve 2 a sayfalarında serlevha tezhibi bulunmaktadır. Sayfaların kenarları lacivert, siyah, altın ve yeşille cetvellenmiş, cetvellerin dışına bağımsız olarak cüz ve secde gülleri yapılmıştır. Cildin dış kapakları bordo deriden yapılmış, iç kapakları kâğıtla kaplanmıştır. Şirazesi, sırt dikişi, kolonları ve cildi iyi durumdadır. Ancak kâğıdı biraz yıpranmıştır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları bordo deriden yapılan cildin ortasında barok-rokoko tarzı bir buket, köşelerinde köşebentler ve kenarlarında cetveller yer almaktadır. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Kapakların kenarları ikişer sıra düz altın cetvel arasında yer alan altına boyanmış sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir. Cetvelin iç kısmında kenar ortalara üçer, köşelere ve uzun kenarlarda köşe ile ortanın arasına birer altın nokta konulmuş, uçlarına da altın tığlar çekilmiştir. Zencerekli cetvelin iç kısmına kalıpla soğuk bir cetvel daha çekilmiştir. Bu cetvel barok ve rokoko tarzında olup,

[557] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.41

sağa ve sola doğru kıvrılarak devam eden kenger yapraklarından müteşekkildir. Aynı motiflerle köşelere çok küçük birer köşebent yapılmıştır.

Cildin ön ve arka kapağının ortasında kalıpla basılmış ve üzeri ezme altın kullanılarak fırçayla boyanmış bir çiçek motifi görülmektedir.

Cildin sırt bölümü süslemesiz olarak yapılmıştır.

Sertap iki sıra altın cetvelle çerçevelenmiş ve ortasına kalıpla beş adet barok tarzı motif basılmış, ortadaki altınla boyanmıştır. Sertabın kısa kenarlarına altından üç noktalar yerleştirilmiştir.

Miklepte kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır. Miklebin ucunda kalıpla basılmış ve üzeri altınla boyanmış barok tarzı bir çiçek motifi görülmektedir. Üçgen bölümün kenarlarına iki sıra altın cetvel çekilmiştir.

İç kapaklar ve miklebin iç kısmı turuncu renkli kâğıtla, sertabın iç kısmı ise bordo renkli deriyle kaplanmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Ketebe kaydı bulunmayan Kur'ân-ı Kerîm'in hattatı, yazıldığı yer ve tarih bilinmemektedir. Ancak 334 b sayfasında bulunan vakıf kaydına göre Siyavuş Paşa tarafından Zilhicce 985/Şubat-Mart 1578 tarihinde vakfedilmiştir. Kitabın 1 a ve 333 b sayfasında Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mührü bulunmaktadır. 334 b sayfasında ise Siyavuş Paşa'nın mührü bulunmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm vakfedildiği tarihlerde yazılmış ve tezhiplenmiş olmalıdır. Ancak cilt, kapak kenarlarında yer alan barok ve rokoko tarzındaki cetvel ve ortada bulunan bitkisel süslemeden yola çıkılarak 19. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Kur'ân-ı Kerîm'in dış kapakları genel olarak sağlam durumdadır. Yalnızca her iki kapakta yer yer aşınmadan kaynaklı renk değişimleri ve çizikler görülmektedir. Serlevha sayfasındaki bezemeler nemden dolayı büyük oranda bozulmuş ve sayfanın alt ve üst kısımları kesilmiştir. Sayfaların çoğunda nem lekesi mevcuttur. Bazılarında mürekkep dağılmaları görülmektedir. Bazı sayfalarda kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir.

Kapakların süsleme özelliklerine bakıldığında incelediğimiz koleksiyondaki 73 envanter numaralı ve 1238/1822-23 tarihli Divan-ı Kebir'le benzerlik göstermektedir.

Eser No: 139

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 49

Fotoğraf No: 408

Müellif: -

Hattat: ? Hızır bin Şahin el-Balatî[558]

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 19. Yüzyıl

Malzeme: Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan ve her kelimenin altına Türkçe meali yazılan Kur'ân-ı Kerîm 18,1 x 13,5 cm. ölçülerinde[559] olup, 568 varaktır. Kur'ân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine sure başları altın kullanılarak sülüs hattıyla, diğer kısımlar ise siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla dokuz satır olarak yazılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in 1 b ve 2 a sayfalarında serlevha tezhibi bulunmaktadır. Ancak bu tezhiplerin büyük bölümü yok olmuş, kalan parçalar bir kâğıda yapıştırılmıştır. Sayfaların kenarları cetvelsizdir. Cildin dış kapakları kahverengi deriden yapılmış, iç kapakları kâğıtla kaplanmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, cildi ve kâğıdı oldukça yıpranmıştır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları kahverengi deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Ortası zilbahar tekniğinde süslenen dış kapakların kenarları zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan zilbahar tekniğindeki süsleme kompozisyonunu 6 adet enine 11 adet boyuna düzenlenen kartuş şeklindeki kafesler oluşturulmaktadır. Kartuşların ortalarına yedişer adet nokta konulmuştur. Kafeslerin etrafı birer sıra altın cetvel arasında yer alan altına boyanmış sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir. Bu zencerekli cetvel kapakların en dış kısımlarında

---

[558] Eserin hattatı envanter defterinde "Hızır bin Şahin el-Balatî" şeklinde kaydedilmiştir ancak ketebe kaydında herhangi bir hattat ismine rastlanmamaktadır.

[559] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.43-44

tekrarlanmıştır. Ancak kapakların alt ve üst kısımları kesildiğinden cetveller bu kısımlarda görülememektedir. Bu iki cetvelin arasında köşelere çapraz olarak zencerekli cetvel çekilmiştir. Zencerekli cetvellerde dâhil olmak üzere kompozisyonun tamamı altın kullanılarak fırçayla boyanmıştır.

Koyu kahverengi deriyle kaplanan sırt ve sertap bölümünde herhangi bir süsleme kompozisyonu bulunmamaktadır.

Miklep ise onarım sırasında bordo renkli deriden yapılmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

İç kapaklar kâğıtla kaplanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kur'ân-ı Kerîm 579 b, 580 a ve 580 b sayfalarındaki ketebe kaydına göre Sultan II. Murad (1421-1451) döneminde yazılmıştır. Ancak tarih ibaresinin bulunduğu sayfanın alt kısmı yırtıldığından kesin yazım tarihi bilinmemektedir. 1 a sayfasında bulunan sekiz satırlık vakıf kaydına göre Kur'ân-ı Kerîm, Medine-i Münevvereli Şeyh Abdurrahman Mahmûd b. Muhammed Mahmûd tarafından Receb 1247/Aralık-Ocak 1831-32 yılında vakfedilmiştir. Zilbahar tekniğinde süslenen ciltler daha çok 18 ve 19. yüzyıllarda görüldüğünden Kur'ân'ın vakfedilmeden hemen önce ciltlendiği ve 19. yy'a ait olduğu söylenebilir.

Oldukça harap görünen cilt, sırt ve sertap bölümlerinden tamir görmüştür. Kapak kenarları yıpranmış, arka kapak kırıldığı için kötü bir şekilde yapıştırılmış, her iki kapağın üzerindeki altınlar aşınmadan dolayı büyük oranda silinmiştir. Hemen her sayfada kâğıt onarımı gerçekleştirilmiştir. Formalar dağılmış ve yaprakların birçoğu formadan ayrılmış durumdadır. Bazı sayfalarda nem lekeleri ve mürekkep dağılmaları görülmektedir. Acilen restore edilmesi gereken kitaplar arasındadır.

Eser No: 140

Eser Adı: GÜLİSTÂN ŞERHİ

Envanter No: 103

Fotoğraf No: 409-410

Müellif: Surûrî Mustafa Musliheddîn

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: Rabiulahir 957/Mayıs 1550

Yazıldığı Yer: Amasya

Cildin Tarihi: 19. Yüzyıl

Malzeme: Bordo Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Gülistân Şerhi 17,7 x 11,4 cm. ölçülerinde olup, 358 varaktır[560]. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları kırmızı, diğer kısımları siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla 17 satır olarak yazılmıştır. 1 b sayfası tezhiplidir. Sayfa kenarları kırmızı cetvelle çevrilmiştir. Cildin dış kapakları bordo deriden yapılmış, iç kapakları yeşil bir kâğıtla kaplanmıştır. Şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Bordo deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları birbirinden farklı şekilde tezyîn edilmiştir. Ön kapakta zilbahar tekniğinde bir süsleme kompozisyonu yer alırken, arka kapak ve miklepte soğuk şemseli bir süsleme görülmektedir.

Cildin ön kapağı birer sıra altın cetvel arasında yer alan sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir. Ortada ayrıca iki sıra altın cetvelle sınırlandırılmış zilbahar tekniğinde bir süsleme kompozisyonu yer alır. Ancak süsleme kitabın üzerine yapıştırılan iki etiketin hizasında kesilmiştir. Kompozisyonun ortasında 4 adet enine 10 adet boyuna bölünen baklava dilimi görünümlü kafesler üç dilimli yapraklarla süslenmiş, ortalarına irice birer altın nokta konulmuştur. Zencerekler ve cetvellerde dâhil olmak üzere kompozisyonun tamamı altın kullanılarak yapılmıştır.

[560] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.148

Cildin arka kapağı birer sıra altın cetvel arasında yer alan sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir. Kapağın köşelerine birer, uzun ve kısa kenarlarına üçer altın nokta konulmuş, noktaların üzerine tığlar çekilmiştir. Ortada salbeksiz olarak düzenlenen gömme tekniğinde yapılmış soğuk şemse yer alır. Dilimli ve oval biçimli şemsenin yüzeyi kıvrım dallar üzerinde yer alan hatayiler ve saz yapraklarıyla süslenmiştir. Şemsenin etrafı altınla tahrirlenmiştir.

Sırt bölümü süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Sertabın kenarları kalın bir altın cetvelle çevrilmiştir. Aynı kalınlıktaki bir cetvelle sertap dikeyde ikiye bölmüştür. Her iki bölüme de altınla birbirini takip eden S şeklinde bir süsleme yapılmıştır.

Miklepte arka kapakta yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır. Şemse kapaktakine oranla dairevi biçimlidir. Kenarları altın cetvelle tahrirlenmiştir. Üçgen bölümün kenarlarına iki sıra altın cetvel çekilmiştir.

İç kapaklar yeşil kâğıtla kaplanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser 358 a sayfasındaki ketebe kaydına göre Rabiulahir 957/Mayıs 1550 tarihinde Amasya'da yazılmıştır. Hattatı bilinmemektedir. Ön ve arka kapağı birbirinden farklı olarak tasarlanan cildin sırt kısmında birleşme noktası izlenebilmektedir. Bir onarım sırasında birleştirildiklerini düşündüğümüz kapaklar, ön kapaktaki zilbahar süslemeden yola çıkılarak 19. yüzyıla tarihlendirilebilir. Kitabın 1 a sayfasında Mehmed Said Hemdem Çelebi'nin ve kütüphanenin vakıf mühürleri bulunmaktadır. Kütüphanenin vakıf mührü 358 a sayfasında da mevcuttur.

Cildi onarım gören eser, günümüzde cilt ve kâğıt bakımından sağlam vaziyettedir. Yalnızca ön kapaktaki altınlar biraz silinmeye başlamıştır.

Eser No: 141

Eser Adı: DÎVÂN

Envanter No: 104

Fotoğraf No: 411-412

Müellif: Şevket-i Buhârî

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 19. Yüzyıl

Malzeme: Siyah, Kırmızı ve Bordo Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Dîvân 14 x 23 cm. ölçülerinde olup, 146 varaktır[561]. Eser aharlı kâğıt üzerine siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla 21 satır halinde yazılmıştır. 1 b ve 19 b sayfaları tezhiplenmiştir. Sayfa kenarları, satır ve sütun araları altın cetvellidir. Miklepsiz olarak düzenlenen cildin ortası siyah, kenarları kırmızı deriden, iç kapakları ebrulu kâğıttan yapılmıştır. Eserin şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları siyah deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyin edilmiştir. Yazma tekniğinde süslenen kapakların etrafı iki sıra zencerekli cetvelle çerçevelenmiş ve ortası boş bırakılmıştır.

Kapaklar dıştan iki sıra altın cetvel arasında yer alan bir sıra kalın sarmal zencerekle çevrilmiştir. Bu kısmın zemini kırmızıdır. İç kısımda ise bordo zemin üzerine iki sıra altın cetvel arasında daha ince bir sarmal zencerek görülmektedir.

Sırt kısmı süslemesizdir.

İç kapaklar ebrulu kâğıtla kaplanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Üzerinde herhangi bir ketebe kaydı bulunmayan eserin hattatı, yazıldığı yer ve tarihi bilinmemektedir. 1 a sayfasında rik'ayla yazılan 5 Ramazan 1265/25 Temmuz 1849 tarihli temellük kaydına göre eser, Adana ve Maraş valisi olan Şerîfî Mustafa Paşa'nın oğlu Hasan Hakkı'ya

[561] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.149

aittir[562]. Hem eserin hem de cildinin bu tarihlerde meydana getirildiği görüldüğünden cildi 19. yüzyıla tarihlendirilebiliriz.

Eser genel itibariyle sağlam vaziyettedir. Herhangi bir onarım geçirmeyen cildin sırt kısmındaki hafif hasarlar ile kapakların üzerinde yer alan çatlamaların dışında herhangi bir problemi görülmemektedir.

[562] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazma …,** s.149

Eser No: 142

Eser Adı: TUHFETÜ'L-VÜZERÂ'

Envanter No: 135

Fotoğraf No: 413-415

Müellif: Hoca Abdullah Ensârî

Hattat: Ali et-Tebrîzî el-Hüseynî

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 926/1519-20

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 19. Yüzyıl

Malzeme: Koyu Kırmızı Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Tuhfetü'l-Vüzerâ' 20,6 x 12,3 cm. ölçülerinde olup, 11 varaktır[563]. Eser aharlı kâğıt üzerine bablar kırmızı ve altın, diğer kısımlar siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla dokuz satır halinde yazılmıştır. Sayfaların kenarları siyah ve altınla cetvellenmiştir. Bütün sayfaları zerefşan süslemeli eserin 2 b sayfası tezhiplidir. Miklepsiz olarak düzenlenen cildin dış kapakları koyu kırmızı deriden yapılmış, iç kapakları kâğıtla kaplanmıştır. Eserin şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıt ve cildi genel olarak iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Koyu kırmızı deriden yapılan cildin dış kapakları yazma tekniğinde süslenmiştir. Kapakların ortasında bitkisel bir süsleme, kenarlarında cetveller yer almaktadır. Her iki kapağın kenarları birer sıra düz altın cetvel arasında yer alan altına boyanmış kalın bir sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir. Cetvelin iç kısmında köşelere birer altın nokta konulmuştur.

Cildin ön kapağının ortasında yazma tekniğinde yapılmış iri yapraklı bir çiçek buketi görülmektedir. Arka kapağı ise süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Cildin sırt bölümü süslemesiz olarak yapılmıştır.

İç kapaklar kâğıtla kaplanarak süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser 11 b sayfasında yer alan ketebe kaydına göre, 926/1519-20 tarihinde Hattat Ali et-Tebrîzî el-Hüseynî

[563] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.186

tarafından yazılmıştır[564]. Kitabın ön kapağının ortasında bulunan rokoko üslûbundaki çiçek süslemesinden yola çıkılarak cildin 19. yüzyılda yapıldığı söylenebilir. Kitabın 1 a sayfasında "es-Seyyid Ataullah Osman" isminde birinin mührü bulunmaktadır. Ayrıca aynı sayfada Mehmed Said Hemdem Çelebi'nin ve Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mührü de yer almaktadır. Dergâh Kütüphanesi'nin vakıf mührü 11 b sayfasına da basılmıştır.

Eser genel olarak iyi durumdadır. Kapaklarda altının hafif silinmesinden başka bir problem görülmemektedir.

Kapakların süsleme özelliklerine bakıldığında 47 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm ile 73 envanter numaralı ve 1238/1822-23 tarihli Dîvân-ı Kebîr'le benzerlik göstermektedir.

[564] A.Gölpınarlı Ali et-Tebrizî isminin silinerek yerine el-İmad yazıldığını belirtiyor. Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazma …,** s.187

Eser No: 143

Eser Adı: MECMÛ‘A

Envanter No: 136

Fotoğraf No: 416-417

Müellif: Hamadânî Muhammed Şafî b. Hacı Kemâleddîn Hüseyin

Hattat: Muhammed Hüseyin Sikke-kon

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: 24 Ramazan 1088/20 Kasım 1677

Yazıldığı Yer: Konya **?**

Cildin Tarihi: 19. Yüzyıl

Malzeme: Kırmızı Deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Mecmû‘a 23,2 x 13 cm. ölçülerinde olup, 94 varaktır[565]. Eser sarı, krem, yeşil ve pembe renklerden oluşan aharlı kâğıtlar üzerine siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla yazılmıştır. Sayfalar zerefşan tekniğinde süslenmiştir. Sayfaların kenarları lacivert, siyah ve altınla cetvellenmiştir. 1 b sayfası tezhiplenmiştir. Kırmızı deriden miklepsiz olarak yapılan cildin iç kapakları kâğıtla kaplanmıştır. Eser’in şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kırmızı deriden miklepsiz olarak yapılan cildin dış kapaklarının ortasında altın çizgilerden oluşan basit birer şemse, kenarlarında cetveller bulunmaktadır. Kapakların kenarları birer sıra altın cetvel arasına yerleştirilen sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelenmektedir. Her iki kapağın uzun ve kısa kenarlarının ortaları üçer altın nokta ile süslenmiştir. Köşelere ise birer altın nokta konulmuştur. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Cildin ön ve arka kapağının ortasında yazma tekniğinde fırçayla altına boyanarak yapılmış birer şemse yer almaktadır. Her iki kapağın ortasında dikey eksende çizilen çift çizginin üzerine yerleştirilen şemse altı kollu bir yıldız görünümündedir. Yıldız dikey çizgiye çapraz olarak atılan çizgilerle oluşturulmuştur.

---

[565] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.187-188

Çizgilerin arasına altın noktalar konulmuştur. Kapağın dikey ekseninde çizilen altın cetvel üzerine noktalarla salbek görünümlü bir süsleme yapılmıştır.

Köşebent düzenlemesine yer verilmemiştir.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Kitabın iç kapakları kâğıtla kaplanarak süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Eser 94 a sayfasında yer alan ketebe kaydına göre 24 Ramazan 1088[566]/20 Kasım 1677 yılında, Muhammed Hüseyin Sikke-kon[567] tarafından yazılmıştır. Yazıldığı yer bilinmemekle birlikte eserin Mevlâna Dergâh'ında, aynı zamanda sikke yapan bir hattat tarafından yazılmış olduğunu ve yine burada ciltlendiğini düşünebiliriz. Ancak cilt döneminden değildir. Muhtemelen 19. yüzyıl ortalarında yine dergâhta yenilenmiştir. Kitabın 1 b ve 93 b sayfalarında Dergâh Kütüphanesi'nin, 2 a sayfasında ise Mehmed Said Hemdem Çelebi'nin vakıf mühürleri bulunmaktadır. Kapaklar bezeme özelliklerine bakıldığında incelediğimiz koleksiyonda bulunan 108 envanter numaralı ve 1259/1843 tarihli "Şerh-i Dîvân-ı Hâfız Şîrâzî" isimli kitabın cildiyle benzerlik göstermektedir.

Herhangi bir onarım geçirmeyen cildin her iki kapağı genel olarak sağlam olmakla birlikte sırt bölümü ön kapaktan hafifçe ayrılmaya başlamıştır. Kapakta hafif çizikler ve lekelenmeler mevcuttur. Altın biraz solmuş vaziyettedir. Sayfalarda kâğıt onarımları gerçekleştirilmiştir. Bazı sayfalarda lekelenmeler gözlenmektedir.

---

[566] Eserin ketebe kaydında yer alan 1088 tarihinin rakamları hatalı olarak tersten yazılmıştır.

[567] Mevlâna Dergâh'ında bir sikkehane olduğu bilinmektedir. Eserin burada sikke yapan biri tarafından yazılmış olması mümkündür. Sikkehane için bkz. Erdoğan Erol, **Mevlânâ Dergâhında Sikke-Hane…,** s.283-286

Eser No: 144

Eser Adı: EVRÂD-I MEVLÂNÂ

Envanter No: 1069

Fotoğraf No: 418-422

Müellif: ?

Hattat: Vahdetî

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: İstanbul ?

Cildin Tarihi: 19. Yüzyıl

Malzeme: Bordo Deri ve Yeşil Karton Kâğıt

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Evrâd-ı Mevlânâ 17 x 12 cm. ölçülerinde olup, 20 varaktır[568]. Eser aharlı kâğıt üzerine siyah mürekkep kullanılarak harekeli nesih hattıyla 11 satır olarak yazılmıştır. Sayfaların kenarları altın cetvellerle çerçevelenmiştir. 1 b, 2 a ve 20 a sayfaları tezhiplenmiştir. Dış kapakları bordo renkli deriden, iç kapakları açık yeşil renkli kâğıttan yapılan cildin hem dış hem iç kapakları yazma tekniğinde süslenmiştir. Eserin şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıdı ve cildi sağlam durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları bordo deriden yapılan cilt yazma tekniğinde süslenmiştir. Cildin ön ve arka dış kapakları aynı şekilde tezyin edilmiştir. Kapakların ortasında oval birer şemse, köşelerinde köşebentler ve kenarlarında cetveller yer almaktadır. Kapakların kenarları ince altın cetveller arasına yerleştirilen üç sıra zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir. En dışta meandr, ortada palmet, iç kısımda ise baklava dilimi şeklinde zencerekli birer cetvel bulunmaktadır.

Cildin ön ve arka kapağının ortasına kenarları noktalarla süslü birer şemse yerleştirilmiştir. Alt kısmına kıvrımdallı yapraklar yerleştirilen şemselerin tam ortasında Mevlevîliğin sembolü olan destarlı birer sikke bulunmaktadır. Şemselerin etrafı barok tarzında natüralist bir kompozisyonla süslenmiştir. ¼ simetrili kompozisyonda kıvrımdalların taşıdığı güller ve yapraklar görülmektedir.

---

[568] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.230

Köşebentler iç bükey kavisli olup, şemse etrafındaki bezemenin ¼'ü şeklinde tasarlanmıştır.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme kompozisyonu bulunmamaktadır.

Sertabın üzeri birbirini takip eden altına boyanmış yapraklarla bezenmiştir.

Miklepte dış kapaklarda yer alan bezemenin ½'si uygulanmıştır. Yalnızca şemse içerisinde destarlı sikke yerine çiçek motifine yer verilmiştir.

Cildin iç kapakları açık yeşil renkli karton kâğıtla kaplanmıştır. Her iki iç kapak aynı şekilde tezyin edilmiştir. Kapakların kenarları birer sıra ince altın cetvel arasına yerleştirilen kalın bir altın cetvelle çerçevelenmiş, köşeler yapraklarla süslenmiştir. Yazma tekniğinde süslenen iç kapakların ortasında sapları kurdeleyle bağlanmış demet halindeki çiçekler ve yapraklar görülmektedir.

Sertap dış kapak sertabıyla aynı bezemeye sahiptir.

Miklebin kenarlarına iç kapaklarda olduğu gibi cetveller çekilmiş ve köşeler bezenmiştir ancak ortadaki çiçek demeti uygulanmamıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Evrâd-ı Mevlânâ 18 a sayfasında yer alan ketebe kaydına göre hattat Vahdetî[569] tarafından yazılmıştır. Yazıldığı yer ve tarihi bilinmemektedir. Ancak eserin hattatı Vahdetî'nin (1248/1832 – 17 Şevval 1313/1 Nisan 1895) yaşadığı yıllar ve cildin yazma tekniğinde, barok tarzı motiflerle süslendiği dikkate alınırsa, cildi 19. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirmek mümkündür. Ayrıca Vahdetî'nin 1265/1848 tarihinden itibaren İstanbul'da yaşadığı bilindiğinden ve eserin 18 a-19 b sayfalarında Yenikapı Mevlevîhanesi şeyhi Osman Salâhaddîn (1305/1887) tarafından Evrâd'ın okunması için Dürr-i Aden Hanım'a verilen icâzet ve mühür[570] bulunduğundan, eserin İstanbul'da yazıldığı anlaşılmaktadır. Büyük olasılıkla cildi de İstanbul'da yapılmıştır.

Kapaklar Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde bulunan MR.276 envanter numarasına kayıtlı ve 1288/1871 tarihli Risale[571] adlı kitabın kapaklarıyla çok büyük bir benzerlik içindedir. Her iki cildin şemseleri içerisinde destarlı sikke yer almaktadır.

Herhangi bir onarım geçirmeyen cilt, günümüzde oldukça sağlamdır.

---

[569] Vahdetî'nin hayatı için bkz. İbnülemin Mahmud Kemâl İnal, **Son Hattatlar**, İstanbul, 1970, s.445
[570] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.230
[571] Zeren Tanındı, **Türk Cild Sanatı…,** s.429, resim:12

Eser No: 145

Eser Adı: DÎBÂCE-İ TEFSÎR-İ ŞERÎF

Envanter No: 1169

Fotoğraf No: 423-424

Müellif: ?

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 19. Yüzyıl

Malzeme: Kahverengi ve Siyah Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan eser 22 x 12 cm. ölçülerinde[572] olup, 281 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine başlıkları altın zemin üzerine beyaz mürekkep kullanılarak sülüs hattıyla, diğer kısımları ise siyah mürekkep kullanılarak talik hattıyla 27 satır halinde yazılmıştır. 1 b sayfası tezhipli olan eserin sayfa kenarları siyah ve altınla cetvellenmiştir. Dış kapakları kahverengi deriden yapılan cilt, biraz yıpranmış durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri[573]: Kahverengi deriden yapılan cildin her iki kapağının ortasında salbekli dikdörtgen birer şemse ve kenarlarında altın cetveller bulunmaktadır. Şemseler ve salbekler mülevven ve yekşâh tekniğinde süslenmiştir. Mülevvenlik siyah deri ile sağlanmıştır. Köşebent düzenlemesine yer verilmeyen cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyin edilmiştir. Kapaklar dıştan iki, içten bir sıra ince altın cetvel arasında yer alan kalın bir sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir. Kenar ortaları ve köşeleri altın noktalarla süslenmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan şemseler dikdörtgen biçimli olup, ortası dışarı doğru hafif bombelidir. Kenarları dilimlenen şemsenin ortasında kıvrım dalların taşıdığı girift bir rumi süsleme görülmektedir. Şemsenin zemini siyaha boyanmış, motifler altınla yapılmıştır. Şemsenin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilimlerin üzerine altın noktalar konulmuş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

---

[572] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.247

[573] Cildin iç kapaklarının, sertap ve miklebinin eksik olan fotoğrafları temin edilememiştir.

Salbekler şemseye oranla biraz büyük yapılmış ve şemseye nokta şeklinde bir ortabağla bağlanmıştır. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyi ortada palmet, kenarlarda rumi motifleriyle süslenmiştir. Zemini şemsede olduğu gibi siyaha boyanmış, süslemeler altınla yapılmıştır. Etrafı şemsede olduğu gibi tığlanmıştır.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertap iki sıra altın cetvelle çerçevelenmiş ve ortası bir sıra altın sarmal zencerekle süslenmiştir.

Miklepte dış kapaklardaki cetveller tekrarlanmış, uç kısmına dilimli daire şeklinde bir şemse yerleştirilmiştir.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Ketebe kaydı bulunmaya eserin hattatı, yazıldığı yer ve tarihi bilinmemektedir. Cilt, üzerinde bulunan dikdörtgen formlu şemse, şemse yüzeyinde yekşâh tekniğinin kullanılması ve kenarlarda yer alan oldukça kalın yapılmış sarmal zencerekli cetvelden yola çıkılarak 19. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Kitabın 1 a sayfasında Lârendeli Hacı Ebû-Bekr'e, Abdülhamîd Hân'ın Harem-i Sultânî kâtibi Hacı Ahmed Efendi tarafından hibe edildiğini, Hacı Ebû-Bekr'in de vakfettiğini bildiren talik hattıyla yazılmış bir vakfiye yer almaktadır. Altında da Hacı Ebû-Bekr'in mührü bulunmaktadır[574].

Miklebi tamamen kopan cilt, sırt kısmından da biraz yıpranmıştır. Deri üzerinde lekelenmeler mevcuttur.

[574] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazma …,** s.247

Eser No: 146

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 1323

Fotoğraf No: 425-426

Müellif: -

Hattat: 'Ubeyd el-Mevlevî

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: Şevval 920 / Kasım-Aralık 1514

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 19. Yüzyıl

Malzeme: Siyah Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 12,1 x 7,7 cm. ölçülerinde[575] olup, 304 varaktır. Eser aharlı kâğıt üzerine sure adları altınla, diğer kısımlar siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 15 satır olarak yazılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in sonunda 305 b'den başlayıp 309 b'de tamamlanan Türkçe bir Falnâme bulunmaktadır. Dış kapakları siyah deriden yapılan cildin iç kapakları ebrulu kâğıtla kaplanmıştır. Eserin şirazesi, sırt dikişi, kolonları, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Dış kapakları siyah deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Zilbahar tekniğinde süslenen cildin kenarları üçer sıra altın cetvelle çerçevelenmektedir.

Cildin her iki kapağının ortasında zilbahar tekniğinde bir süsleme kompozisyonu yer almaktadır. Kompozisyonda 5 adet enine 7,5 adet boyuna bölünen kafesler küçük kartuşların birleşmesinden meydana gelmektedir. Kartuşların ortalarına gömme altın noktalar yerleştirilmiştir. Süslemenin tamamı altın kullanılarak yapılmıştır.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

---

[575] Abdülbâki Gölpınarlı, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma …,** s.261

Sertabın kenarları iki sıra düz altın cetvelle çerçevelenmektedir. Ortasında ise zeminden yukarıya doğru biri tam dolu, diğeri çizgi şeklinde altınla boyanarak yapılmış saz yaprakları mevcuttur. Süslemeler onarım derisinin üzerine yapılmıştır.

Miklepte kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır.

İç kapaklar ebrulu kâğıtla kaplanmıştır.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kur'ân-ı Kerîm 304 b sayfasındaki ketebe kaydına göre Şevval 920/Kasım-Aralık 1514 tarihinde hattat 'Ubeyd el-Mevlevî tarafından yazılmıştır. Yazıldığı yer bilinmemektedir. Kur'ân-ı Kerîm'in yazılış tarihiyle cildin yapılış tarihi aynı değildir. Zilbahar tekniğinde süslenen cilt, 19. yüzyıla tarihlendirilebilir. Kapaklar Saray Bosna'daki Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi'nde bulunan R. 1666 envanter numarasına kayıtlı, 1702 tarihli Dîvânı Nâbi[576]'nin dış kapakları ve 6947 envanter numarasına kayıtlı, 1859 tarihli Kur'ân-ı Kerîm[577]'in iç kapaklarındaki zilbahar süslemeyle benzerlik göstermektedir.

Günümüzde genel itibariyle sağlam vaziyette bulunan kapaklar kenarlarından, sırt ve sertap kısmından koyu kahverengi deriyle onarılmıştır. Motiflerde altın kayıpları görülmektedir. İç kısımda 1 b sayfasında yer alan serlevha tezhibi kitaptan ayrıldığı için koruma amaçlı olarak bir kağıdın üzerine yapıştırılmıştır. Bazı sayfalarda ise kâğıt onarımı yapılmıştır.

[576] Kâzım Hacımeyliç, **Agt.,** s.49
[577] Kâzım Hacımeyliç, **Agt.,** s.65

Eser No: 147

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 2141

Fotoğraf No: 427

Müellif: -

Hattat: Yusuf Râsih

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 19. Yüzyıl

Malzeme: Bordo Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 307 varaktır. Kur'ân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla, sure başları ise altın zemin üzerine beyaz mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 15 satır olarak yazılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in 1 b ve 2 a sayfalarında serlevha tezhibi bulunmaktadır. Ayrıca 306 b ve 307 a sayfaları da tezhiplidir. Sayfaların kenarları kırmızı, siyah ve altınla cetvellenmiş, cetvellerin dışına bağımsız olarak cüz ve secde gülleri yapılmıştır. Cildin dış kapakları bordo renkli deriyle kaplanmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in şirazesi, sırt dikişi, kolonları ve kâğıdı sağlam olmakla birlikte cildi biraz yıpranmış durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri[578]**:** Bordo deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir. Kapakların kenarları ikişer sıra altın cetvel arasına yerleştirilen iki sıra sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir. Kapakların köşeleri altın noktalarla süslenmiştir.

Cildin ön ve arka kapağının ortasında yazma tekniğinde yapılmış birer şemse yer almaktadır. Şemselerin ortasında beş yapraklı birer çiçek bulunmakta, yaprakların yatay ve dikey eksenlerinde oval bir görünüm oluşturacak biçimde çizilen barok yapraklarla şemseler tamamlanmaktadır.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

[578] Cildin iç kapaklarının, sertap ve miklebinin eksik olan fotoğrafları temin edilememiştir.

Sertabın etrafı dıştan iki sıra altın cetvelle çerçevelenmiş ve ortadaki bölüm kıvrım dalların taşıdığı yapraklarla süslenmiştir.

Miklepte dış kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır. Üçgen bölümün ucuna bir sıra altın cetvel çekilmiştir.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kur'ân-ı Kerîm 307 a sayfasında yer alan ketebe kaydına göre es-Seyyid Hâfız el-Hâc Ahmed el-Nazifî'nin talebesi Yusuf Râsih tarafından yazılmıştır. Yazım tarihi ve yazıldığı yer bilinmemektedir. Ancak cilt barok tarzındaki süsleme özellikleri ele alındığında 19. yüzyıl ortalarına tarihlendirilebilir. Kur'ân-ı Kerîm, İstanbul Darü'l-Muallimin-i Âliye Müdürü Mehmet Vehbi Efendi'nin malı olup, vefatından sonra kerimesi Seniye Hanım tarafından müzeye hediye edilmiştir.

Herhangi bir onarım geçirmeyen cilt biraz yıpranmış durumdadır. Kapakların her ikisinde aşınmadan kaynaklı renk değişimleri, çizikler ve deri kayıpları mevcuttur. Altın biraz solmuş vaziyettedir. Sertap arka kapaktan ayrılmaya başlamıştır.

Eser No: 148

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 3346

Fotoğraf No: 428-429

Müellif: -

Hattat: es-Seyyid Mustafa el-Feyzî

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 19. Yüzyıl

Malzeme: Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 307 varaktır. Kur'ân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla yazılmıştır. Sure başları ise etrafı kırmızı, mavi, pembe gibi muhtelif renklerle cetvellenmiş altın zemin üzerine, beyaz mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 15 satır halinde yazılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in 1 b ve 2 a sayfalarında serlevha tezhibi bulunmaktadır. Ayrıca 305 b sayfası da tezhiblidir. Sayfaların kenarları kırmızı, siyah ve altınla cetvellenmiş, cetvellerin dışına bağımsız olarak cüz gülleri yapılmıştır. Cüz güllerinin hizasından lacivert renkli bir cetvel daha çekilmiştir. Dış kapakları kahverengi deriden yapılan Kur'ân-ı Kerîm'in şirazesi, sırt dikişi, kolonları, cildi ve kâğıdı genel olarak iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri[579]: Cildin dış kapakları kahverengi deriden yapılarak mülevven ve alttan ayırma tekniğinde süslenmiştir. Mülevvenlik turuncu deriyle sağlanmıştır. Cildin her iki kapağının ortasında salbeksiz olarak düzenlenmiş oval birer şemse, köşelerinde köşebentler ve kenarlarında sarmal zencerekli cetveller bulunmaktadır. Kahverengi deriden yapılan cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyîn edilmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan mülevven şemseler dilimli ve oval biçimde olup yapıştırma tekniği ile yapılmıştır. Şemse üzerindeki bezeme

[579] Cildin iç kapaklarının, sertap ve miklebinin eksik olan fotoğrafları temin edilememiştir.

kompozisyonu kıvrımlar yaparak şemse yüzeyini dolanan ince dalların taşıdığı altı yapraklı çiçekler ve yapraklardan oluşmaktadır. Bu kompozisyon dilimli bir nervürle cetvellenmiştir. Şemselerin etrafı soğuk noktalarla süslenmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır. Köşebentlerin yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı altı yapraklı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir. Bu kompozisyon kenarlardan dilimli ince bir nervürle cetvellenmiştir. Köşebentlerin etrafı şemsede olduğu gibi soğuk noktalarla süslenmiştir. Ayrıca köşebentlerin uzun ve kısa kenarlarının arasına da noktalar yerleştirilmiştir.

Köşebentlerin arasına yatay ve dikey eksenlerde birer adet kısa kenarları içe doğru çekişmiş kartuş yerleştirilmiştir. Bu kartuşların yüzeyi altı yapraklı çiçek ve yapraklarla süslenmiştir.

Sırt ve sertap bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Miklepte dış kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır. Miklebin uç kısmına kapakların yatay ve dikey eksenlerine yerleştirilen kısa kenarları içe doğru çekişmiş küçük kartuşlardan biri şemse olarak yerleştirilmiştir. Şemsenin üç tarafına üçer nokta koyulmuştur. Üçgen bölümün ucuna bir sıra altın cetvel çekilmiştir.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kur'ân-ı Kerîm 305 b sayfasında yer alan ketebe kaydına göre Hacı Hafız Ahmed el-Sıdkı'nın talebesi es-Seyyid Mustafa el-Feyzî tarafından yazılmıştır. Ancak ketebede eserin yazıldığı tarih ve yer belirtilmemiştir. Bununla birlikte Kur'ân-ı Kerîm yazı, tezhip ve cilt bakımından incelendiğinde 19. yüzyıl özellikleri gösterir.

Cilt herhangi bir onarımdan geçmemiştir. Her iki kapakta aşınmadan kaynaklı renk değişimi gözlenmektedir. Sayfalarda az miktarda mürekkep dağılmaları ve arka sayfaların bir kısmında nem lekeleri görülmektedir.

Eser No: 149

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Envanter No: 5989

Fotoğraf No: 430

Müellif: -

Hattat: ?

Müzehhip: ?

Mücellit: ?

Ketebe Tarihi: ?

Yazıldığı Yer: ?

Cildin Tarihi: 19. Yüzyıl

Malzeme: Kırmızı Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Kur'ân-ı Kerîm 305 varaktır. Kur'ân-ı Kerîm aharlı kâğıt üzerine sure başları kırmızı, diğer kısımları ise siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla 15 satır olarak yazılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in 1 b ve 2 a sayfalarında serlevha tezhibi bulunmaktadır. Sayfaların kenarları siyah ve altınla cetvellenmiştir. Dış kapakları kırmızı deriden yapılan Kur'ân-ı Kerîm'in şirazesi, sırt dikişi ve kolonları gevşemiş, cildi ve kâğıdı yıpranmıştır.

Eserin Cilt Özellikleri[580]: Dış kapakları kırmızı deriden yapılan cildin kapak kenarları dıştan ikişer sıra soğuk cetvel arasında yer alan sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir. Kapakların uzun kenarlarının ortası üç, kısa kenarlarının ortası altı, köşeleri ise dörder soğuk nokta ile süslenmiştir.

Cildin arka dış kapağının ortasında soğuk kalıp baskı tekniğinde yapılan soğuk şemseler dilimli ve daire biçimlidir. Şemse yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı hatayiler ve saz yaprakları ile süslenmiştir.

Şemselerin ucunda üçer soğuk noktadan oluşan salbekler yapılmıştır.

Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertabın etrafına iki sıra soğuk cetvel çekilmiş ve eşit aralıklarla basılan soğuk noktalarla süslenmiştir.

[580] Cildin ön dış kapağı ve iç kapaklarının eksik olan fotoğrafları temin edilememiştir.

Miklepte dış kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır. Şemsenin etrafına soğuk noktalar basılmış ve üçgen bölümün ucuna iki sıra soğuk cetvel çekilmiştir.

Tarihlendirme ve Geçirdiği Onarımlar: Kur'ân-ı Kerîm'in ketebe kaydı bulunmadığından hangi tarihte kimin tarafından yazıldığı bilinmemektedir. Ancak cildin üzerindeki süsleme kompozisyonu 19. yüzyıl özellikleri göstermektedir.

Cilt, sırt ve sertap bölümlerinden yıpranmıştır. Arka kapak ve miklepte deri kayıpları mevcuttur. Kapaklarda çizikler ve aşınmadan kaynaklı renk değişimleri gözlenmektedir. Bazı sayfalarda cetveller kâğıdı kesmiş ve bu kısımlar onarılmıştır. Dikişin bulunduğu orta kısım birçok sayfada onarılmıştır. Buna rağmen harap bir görüntüsü vardır. Sayfalarda lekelenmeler ve mürekkep dağılmaları gözlenmektedir.

4. DEĞERLENDİRME

Çalışmamızın bu bölümünde "Mevlâna Müzesi Müzelik Eserler Bölümünde Bulunan Osmanlı Dönemi Ciltleri" "Malzeme ve Renk", "Teknik", "Cildin Bölümleri", "Süsleme Programı" ve "Mücellit" başlıkları altında ayrıntılı bir biçimde ele alınmıştır.

Osmanlı dönemi ciltleri üzerine yapılan araştırmalarda daha çok 15 ve 16. yüzyıl örnekleri çalışıldığından elimizde bu tarihlerin öncesi ve sonrasına ait örnekler hakkında yeterince bilgi bulunmamaktadır. Yaptığımız çalışmada ele aldığımız örnekler 15. yüzyıl ortalarından 20. yüzyıl başlarına kadar geniş bir sürede şekillenmiştir. Böylelikle bu zengin koleksiyon bize Osmanlı cilt sanatını farklı malzemeler, teknikler ve süsleme anlayışlarıyla geniş bir yelpazede değerlendirme fırsatı vermektedir.

Cilt sanatı araştırmaları henüz yeterli düzeye ulaşmadığı için Beylikler dönemi cildinin kapsamı hakkında kesin yargılara varmak güçtür. Bu sebepledir ki Osmanlı imparatorluğunun beylik dönemi ciltleri hakkında bilgiler net bir biçimde ortaya koyulamamaktadır. Osmanlı dönemi ciltleri üzerine yapılan çalışmalarda henüz 14. yüzyılda yapılmış bir cilt örneğine rastlanmamıştır. Bilinen örnekler daha çok 15. yüzyıl ortalarına tarihlenmektedir. Tezimizde yer alan ciltler içerisinde de en erken tarihli cilt örneği, 1452-53 yılında Edirne'de yazılan 7 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm'in cildidir (Fotoğraf No: 1, 2). 15. yüzyılın sonlarına kadar Selçuklu ve Beylikler dönemi özellikleri gösteren Osmanlı dönemi ciltleri, 16. yüzyıl başlarından itibaren Ehl-i Hiref Teşkilatı'nın önde gelen mücellitleri eliyle geliştirilmiş ve bu tarihten sonra klasik tasarımlı, ince işçilikli örnekler ortaya koymuştur. Bu dönemdeki ciltlerin malzeme, teknik, tasarım ve süsleme anlayışının küçük değişikliklerle 18. yüzyıla kadar devam ettiği görülmektedir. 18. ve 19. yüzyıllarda klasik tasarımlı ciltler zayıf işçilikli örnekleriyle devam ederken Osmanlı sanatına Lâle devrinden sonra girmeye başlayan batılı uslûpların etkisiyle barok ve rokoko tarzında ciltlerinde azımsanmayacak ölçüde yapıldığı görülmektedir.

4.1. Malzeme ve Renk

Müzelik Eserler Bölümü'nde bulunan ciltlerde deri, kumaş ve kâğıt olmak üzere üç çeşit malzeme kullanıldığı görülmektedir. Kumaştan yapılan ciltlerde, üzerinde herhangi bir motifin ya da süslemenin bulunmadığı düz renk kumaşlar tercih edilmiştir. Kâğıtla kaplanan ciltlerde ise bazen düz renk kâğıtlar bazen de ebrulu kâğıtlar kullanılmıştır. Ebrulu kâğıtla kaplanan ciltlerde ebruların bir kısmının orijinal olmadığı görülmektedir. Orijinal olabilecek ebrularda ise motif analizi yaparak bir döneme atfetmek oldukça güçtür. Bu sebeple dış kapakları kumaştan ve kâğıttan yapılan ciltleri başka bir araştırmanın konusu olarak tezimiz dışında bırakmayı uygun bulduk. Böylece tezimize dış kapakları deriden yapılan 149 adet cildi dâhil ettik. Bu ciltlerin iç kapaklarının büyük çoğunluğu da deriden yapılmıştır. Ancak bir kısmında iç kapakların kumaş, düz kâğıt ya da ebrulu kâğıtla kaplandığı görülmektedir. Böyle bir cilt tanıtılırken ayrıntıya girmeden yalnızca malzemesi belirtilmiştir.

Araştırmamızda yer alan örneklerin tamamı meşinden yapılmıştır. Ciltlerde kahverengi, kırmızı, bordo, siyah, yeşil ve lacivert olmak üzere altı renk deri tercih edilmiştir. Siyah ve lacivert dışındaki bütün renklerin farklı tonlarıyla karşılaşmak mümkündür. Eserlerin bir kısmında iç ve dış kapak derilerinin aynı renkte, bir kısmında ise farklı renkte olduğu görülmektedir. İncelenen ciltlerin dış kapaklarının 60'ı kahverengi, 34'ü siyah, 34'ü bordo, 36'sı kırmızı ve üçü yeşil renkli deriyle, iç kapaklarının ise 35'i kahverengi, yedisi siyah, 19'u bordo, 12'si kırmızı, dördü yeşil, biri lacivert deriyle, 11'i ebrulu kâğıtla, 45'i düz renkli kâğıtla ve ikisi kumaşla kaplanmıştır. Bütün yüzyıllardaki örnekler değerlendirildiğinde malzeme olarak en çok kahverengi derinin tercih edildiği anlaşılmaktadır. İncelediğimiz örnekler arasında yeşil deri dış kapaklarda 18 ve 19. yüzyıl ciltlerinde az sayıda görülürken, iç kapakta yalnızca bir örnekte karşımıza çıkmaktadır. 9 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm'in iç kapağında kahverengiye çalan yeşil deri kullanılmıştır (Eser No: 39).

İncelediğimiz 15. yüzyıl ciltlerinin dış kapaklarının üçünde kahverengi (Eser No: 1, 2, 5), üçünde bordo (Eser No: 7, 9, 10), üçünde siyah (Eser No: 3, 4, 9), ikisinde kırmızı renk deri (Eser No: 6, 8), iç kapaklarının beşinde kahverengi (Eser No: 4, 5, 6, 7, 10), ikisinde bordo (Eser No: 2,3), birinde kırmızı deri (Eser No: 8) ve

ikisinde düz renkli kâğıt (Eser No: 1, 9) kullanılmıştır. İç ve dış kapaklarında aynı renk derinin kullanıldığı iki eser mevcuttur (Eser No: 5, 8). 2857 envanter numaralı Mesnevî'nin cildinin iç ve dış kısmı kahverengi (Eser No: 5), 23 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm'in cildinin iç ve dış kısmı ise kırmızı (Eser No: 8) deriyle kaplanmıştır.

16. yüzyıl ciltlerinin dış kapaklarının 33'ünda kahverengi, altısında bordo, 17'sinde siyah, 16'sında kırmızı renk deri, iç kapaklarının 19'unda kahverengi, 13'ünde bordo, yedisinde siyah, dokuzunda kırmızı renk deri, üçünde ebrulu kâğıt, 11'inde düz renkli kâğıt, ikisinde kumaş kullanılmıştır. 16. yüzyıl ciltlerinde farklı tonlarıyla kahverengi en fazla kullanılan renktir. Kapakların iç ve dış kısmında genellikle farklı renklerde deriler tercih edilmiştir.

17. yüzyıl ciltlerinin dış kapaklarının beşinde kahverengi (Eser No: 76, 78, 79, 86, 87), üçünde bordo (Eser No: 79, 84, 88), dördünde siyah (Eser No: 77, 82, 83, 85), üçünde kırmızı (Eser No: 80, 81, 83) renk deri, iç kapaklarının beşinde kahverengi (Eser No: 76, 79, 81, 82, 86), ikisinde bordo (Eser No: 85, 88), birinde kırmızı renk (Eser No: 77) deri kullanılmıştır. 61, 83 ve 166 envanter numaralı eserlerin kapağının iç ve dış kısmında farklı renkte deriler kullanılmıştır (Eser No: 77, 79, 82). Bunlardan yalnızca dış kapağı siyah, iç kapağı kırmızı deriyle kaplanan 61 envanter numaralı eserin iç kapağı süslemelidir (Fotoğraf No: 248, 249). Dış kapağı bordo, iç kapağı kahverengi olan 83 envanter numaralı eserin iç kapakları süslemesiz olarak bırakılmıştır (Eser No: 79). Ebrulu kâğıt dört eserin (Eser No: 78, 80, 83, 84), düz renkli kâğıt bir eserin (Eser No: 87) iç kapağında görülmektedir.

18. yüzyıl ciltlerinin dış kapaklarının sekizinde kahverengi, beşinde bordo, üçünde siyah, dördünde kırmızı, ikisinde yeşil, iç kapaklarının üçüünde kahverengi, birinde kırmızı ve birinde lacivert renk deri kullanılmıştır. 18. yüzyıl ciltlerinde kahverengi en fazla kullanılan renktir (Eser No: 90, 92, 96, 99, 100, 101, 104, 105). Lacivert derinin ise bütün koleksiyon içerisinde yalnızca bu yüzyılın bir eserinde kullanıldığı görülmektedir (Eser No: 94). Dış kapakları siyah, iç kapakları kırmızı deriyle kaplanan 40 ve dış kapağı yeşil iç kapağı kahverengi deriyle kaplanan 1134 envanter numaralı eserlerin iç kapakları fırçayla altın boyama yapılarak süslenmiştir (Fotoğraf No: 299, 305, 306). Dış kapağı bordo, iç kapağı kahverengi olan 113 envanter numaralı cildin iç kapakları süslemesiz olarak bırakılmıştır (Fotoğraf No:

313, 314). 124 ve 1150 envanter numaralı eserlerin iç kapağı ebrulu kâğıtla (Eser No: 91, 93), 10 eserin iç kapakları ise süslemesiz bir kâğıtla kaplanmıştır (Eser No: 89, 90, 92, 96, 99, 100, 101, 103, 104, 106).

19. yüzyılda incelenen 43 adet cildin dış kapaklarının 11'inde kahverengi, 17'sinde bordo, yedisinde siyah, 11'inde kırmızı ve birinde yeşil, iç kapaklarının üçünde kahverengi, ikisinde bordo, 11'inde kırmızı ve üçünde yeşil renk deri kullanılmıştır. 19. yüzyıl ciltlerinde dış ve iç kapaklarda bordo ve kırmızıya daha fazla yer verilmiştir. Yeşil renk deri kullanımında ise bu yüzyılda artış görülmektedir (Eser No: 124, 127, 137). Ancak bunlardan yalnız 66 envanter numaralı eserin hem dış hem iç kapağında (Eser No: 124), diğerlerinin sadece iç kapaklarında yeşil kullanılmıştır. Bu yüzyılın ciltlerinde iç kapakların çoğunlukla düz renkli kâğıtla kaplandığı görülmektedir. 104 ve 1323 envanter numaralı eserlerin iç kapağı ise ebrulu kâğıtla kaplanmıştır (Eser No: 141, 146).

4.2. Teknik

Çalışmamızda yer alan ciltler "Motiflerin Uygulanış Yöntemi Bakımından Teknikler" ve "Süsleme Teknikleri" alt başlıklarında incelenmiştir. Bir ciltte aynı zamanda birden fazla tekniği bir arada görmek mümkündür. Bunun en bariz örneği 2 envanter numaralı ve 951/1544 tarihli Kur'ân-ı Kerîm'in cildidir. Cildin dış kapaklarında gömme, mülemma ve lâke, iç kapaklarında kat'ı ve lâke teknikleri uygulanmıştır (Fotoğraf No: 72, 74).

Tezimizin bu bölümünde teknik konusuna uzunca bir yer ayrılmış ve bütün örnekler alt başlıklarda değerlendirilmeye çalışılmıştır.

4.2.1. Motiflerin Uygulanış Yöntemi Bakımından Teknikler

Bu çalışmada incelenen 149 adet cildin 45'i soğuk kalıp baskı, 72'si gömme, dördü yapıştırma olmak üzere 121'i baskı, 29'u kat'ı, 35'i boyama tekniğinde yapılmıştır[581].

[581] Bu sayılara hem dış hem iç kapaklar dâhildir.

4.2.1.1 Baskı Tekniği

Baskı tekniği, bir desenin kalıpla deri üzerine basılması neticesinde oluşmaktadır. Bu teknik uygulanış yöntemi bakımından "soğuk kalıp baskı", "gömme" ve "yapıştırma" olmak üzere üç alt başlıkta incelenebilir. Bu tekniklerin hepsinde aynı kalıplar kullanılmakta, ancak uygulama yöntemi bakımından farklılık arz etmektedirler.

Soğuk Kalıp Baskı Tekniği: Soğuk kalıp baskı tekniğinde kapaklar için hazırlanan mukavvanın üzeri deri ile kaplanır ve süslemenin yapılacağı yerlere kalıp direkt olarak basılır. Bu tekniğin kullanıldığı 45 adet cilt tespit edilmiştir (Eser No: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 23, 25, 27, 28, 29, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 41, 46, 48, 52, 56, 62, 63, 68, 72, 84, 85, 86, 89, 90, 95, 104, 106, 116, 132, 138, 149). Motifler yüzeyde kaldığı için daha çabuk yıpranacağından soğuk kalıp baskı tekniği gömme tekniğine oranla daha az tercih edilmiştir. Soğuk kalıp baskı tekniğiyle yapılan ciltlerin şemse, salbek, köşebent ve kartuşlu bordür düzenlemesine sahip olanları mevcut olduğu gibi cildin tüm yüzeyinin süslemeli olduğu örneklerde görülmektedir. Tüm yüzeyi süslemeli olan ciltlerde kalıp genelde iki ya da dört seferde basılmaktadır.

Tezimizde soğuk kalıp baskı tekniğiyle yapılan en erken tarihli örnek 7 envanter numaralı ve 1452-53 tarihli Kur'ân-ı Kerîm'in cildidir (Eser No: 1).

Gömme Tekniği: Gömme tekniğinin uygulanacağı mukavvaya süslemenin yapılacağı yerler tespit edilir. Sonra bu kısımlar oyularak çıkartılır ve buraya daha ince bir mukavva yerleştirilir. Mukavvanın üzeri deriyle kaplanır ve süslemenin yapılacağı yerlere kalıp basılır. Bu şekilde motifler kapak yüzeyinden en az yarım santim aşağıya indiği için sürtünme ve aşınmalara karşı daha dayanıklı olmakta ve uzun süre korunabilmektedir. Bu tekniğin soğuk kalıp baskı tekniğine oranla çokça tercih edilmesinin en önemli sebebi de budur. Gömme tekniğiyle yapılmış 72 adet cilt tespit edilmiştir (Eser No: 8, 11, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 26, 30, 31, 38, 39, 40, 42, 43, 44, 45, 47, 49, 51, 53, 54, 55, 57, 59, 60, 61, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 71, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 87, 88, 91, 92, 93, 94, 96, 97, 98,

99, 100, 101, 102, 105, 107, 108, 110, 122, 123, 130, 136, 140). Gömme tekniği, ciltlerin şemseleri, salbekleri, köşebentleri ve bordürlerinde uygulanmaktadır.

Tezimizde gömme tekniğiyle yapılan en erken örnek kesin yapım tarihi bilinmemekle birlikte 15. yüzyıla atfettiğimiz 23 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm'in cildidir (Eser No: 8).

Yapıştırma Tekniği: Çok sık rastlanmayan bu teknikte kapaklar deriyle kaplanarak hazırlanır. Daha sonra şemse, salbek ve köşebentler ayrı bir deride basılacak olan kalıbın büyüklüğünde kesilerek kapakların üzerine kendi yerlerine gelecek şekilde yapıştırılarak monte edilir. Sonra bu parçaların üzerine kalıp basılır.

İncelediğimiz koleksiyonda yapıştırma tekniğiyle hazırlanmış dört adet cilt tespit edilmiştir. 2341, 2342, 2590 ve 3346 envanter numaralı bu ciltlerin tamamı 19. yüzyıla aittir (Eser No: 119, 120, 131, 148).

4.2.1.2. Kat'ı Tekniği

Kat'ı tekniği derinin üzerine çizilen desenlerin kesici bir alet yardımıyla oyularak çıkarılması ve ortaya çıkan bu desenin kâğıt, kumaş vb. renkli bir zemin üzerine yapıştırılmasıyla oluşan bir tekniktir. Çabuk yıpranacağı düşüncesiyle bu teknik genelde iç kapak süslemelerinde kullanılmaktadır. Ancak bazı örneklerde (Eser No: 43, 50, 58, 64) onarımlar sırasında iç ve dış kapakların ters çevrildiği görülmektedir. Araştırmamızda kat'ı tekniğinin kullanıldığı 29 adet cilt tespit edilmiştir (Eser No: 2, 3, 5, 7, 10, 15, 16, 19, 20, 22, 23, 25, 27, 28, 29, 31, 32, 40, 41, 43, 48, 50, 52, 55, 58, 64, 72, 74, 77). Bunlardan en erken tarihli olanı 137 envanter numaralı ve 859/1455 tarihli Mecmû'a'nın cildidir (Eser No: 2).

Bu teknikte yapılan ciltler "süsleme teknikleri" başlığı altında daha detaylı bir biçimde ele alınacaktır.

4.2.1.3. Boyama Tekniği

Boyama tekniği, altının ezilerek kullanıldığı ve bezemelerin direkt derinin üzerine fırçayla sürülerek yapıldığı bir tekniktir. Bezeme kompozisyonuna göre

zilbahar cilt, yazma cilt, yekşâh cilt ve lâke cilt gibi değişik isimler alır.

Bu başlık altında incelenen 35 adet cilt (Eser No: 19, 81, 88, 98, 103, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 117, 118, 121, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 133, 134, 135, 137, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147) bulunmaktadır. Tezimizde boyama tekniğiyle yapılan en erken örnek 2 envanter numaralı ve 1544 tarihli Kur'ân-ı Kerîm'in cildidir (Eser No: 19). Hem dış hem iç kapaklarda şemse, salbek ve köşebentlerin arası ezilmiş altının fırçayla deri üzerine sürülmesi ile yapılmıştır (Fotoğraf No: 73, 74). Kapaklar hatayilerle süslenmiştir. Bu gurupta değerlendirdiğimiz 40 envater numaralı ve 1769-70 tarihli Kur'ân-ı Kerîm'in iç kapakları boyama tekniğindedir (Fotoğraf No: 305, 306). Diğer ciltlerin tamamı 19. yüzyıla tarihlenmektedir. Dış kapakları boyama tekniğiyle yapılan bu ciltlerden 10 adedinin (Eser No: 19, 115, 117, 118, 121, 124, 127, 128, 137, 144) iç kapakları da boyama tekniğinde yapılmıştır.

Bu teknikte yapılan ciltler "süsleme teknikleri" başlığı altında daha detaylı bir biçimde ele alınacaktır.

4.2.2. Süsleme Teknikleri[582]

Araştırmamız kapsamında incelenen 149 örneğin 38'i soğuk cilt, 36'sı alttan ayırma, ikisi üstten ayırma, 47'si mülemma, 31'i mülevven, 29'u kat'ı (müşebbek), dokuzu zilbahar, 22'si yazma ve yekşâh ve beşi lâke tekniğinde süslenmiştir.

4.2.2.1. Soğuk Cilt Tekniği[583]

İncelediğimiz koleksiyonda soğuk cilt tekniğiyle süslenen 38 adet cilt tespit edilmiştir. Bu örneklerden yalnızca 2857 envanter numaralı ve 1471 tarihli cildin dış

[582] Yaptığımız çalışmada soğuk, mülemma, kat'ı vd. tekniklerde süslenen kitap kapaklarının şemseli ve şemsesiz örnekleriyle karşılaşılmıştır. Bu sebeple değerlendirmede "süsleme teknikleri" konusu anlatılırken alt başlıklarda yanlarındaki "şemse" kelimelerinin yerine "tekniği" kelimesi ile kullanılmışlardır (Örn: "Mülemma Şemse" yerine, "Mülemma Tekniği" gibi). Ancak gerek bu kısımda gerekse katalogta örnekler şemseli ise yine "şemse" kelimesi ile birlikte kullanılmışlardır.

[583] Bugüne kadar karşılaştığımız hemen hemen tüm yayınlarda "soğuk şemse"olarak nitelendirilen bu teknik, çalışmamızda hem şemseli hem de tüm yüzeyi süslemeli örneklerin bulunması sebebiyle "soğuk cilt tekniği" olarak isimlendirilmiştir.

kapaklarının tüm yüzeyi süslenmiş (Fotoğraf No: 17, 18, 19, 20, 21), diğerleri ise şemseli olarak tasarlanmıştır. Soğuk cilt tekniğinde süslenen ciltlerden sekiz adedi (Eser No: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10) 15. yüzyılda, 23 adedi (Eser No: 11, 12, 13, 14, 17, 18, 21, 30, 33, 34, 35, 36, 37, 49, 55, 59, 63, 67, 68, 69, 70, 73, 75) 16. yüzyılda, üç adedi (Eser No: 78, 84, 86) 17. yüzyılda, bir adedi (Eser No: 104,) 18. yüzyılda, üç adedi (Eser No: 108, 140, 149) 19. yüzyılda yapılmıştır.

15. yüzyılda yapılan 18, 29, 119 ve 2857 envanter numaralı ciltlerin ön ve arka kapakları farklı şekilde tezyîn edilmiştir (Eser No: 3, 5, 6, 9). 13 ve 14. yüzyıl Selçuklu ve Beylikler dönemi ciltlerinde bu şekilde iki kapağın farklı süslemelere sahip olduğu örnekler mevcuttur. Buna en iyi örnek aynı koleksiyonda yer alan 714/1314-15 tarihli, 12 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm[584] ve Muharrem 727//Kasım 1326 tarihli, 13 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm[585]'lerin cildidir. 18 envanter numaralı cildin ön kapağında salbekli oval bir şemse, arka kapağında salbeksiz daire şemse, her iki kapağın köşelerinde köşebentler ve kenarlarında zencerekli cetveller bulunmaktadır. Şemseler kalıpla soğuk şemse olarak basılmış ve bazı motiflerin kenarları altınla tahrirlenmiştir (Fotoğraf No: 25, 26, 27). 29 envanter numaralı cildin ön kapağında kenarları dilimli, yüzeyi rumilerle süslenmiş, daire şeklinde bir şemse bulunmaktadır. Cildin arka kapağında ise kenarları dilimli, yüzeyi rumi, palmet, lotus ve kıvrım dalların taşıdığı hatayilerle süslenmiş baklava dilimi şeklinde bir şemse yer almaktadır (Fotoğraf No: 38, 39). 119 envanter numaralı cildin dış kapakları soğuk cilt tekniğinde, iç kapakları kat'ı tekniğinde süslenmiştir. Cildin her iki dış kapağında salbekli oval birer şemse, köşelerinde köşebentler ve kenarlarında sarmal zencerekli cetveller bulunmaktadır. Ancak salbekler hariç kompozisyonlar birbirinden farklıdır. Cildin ön kapağındaki şemsede bir ağacın iki yanında koşar vaziyette tasvir edilmiş iki ceylan figürü, arka kapağındaki şemsede ise hasır örgü görülmektedir. Şemselerin etrafı düğüm motifleri ve tığlarla süslenmiştir (Fotoğraf No: 9, 10, 11, 12).

137 envanter numaralı ve 1455 tarihli cildin kenarları dilimli ve oval biçimli şemseleri ve şemselerinin ¼'ü şeklindeki köşebentleri soğuk cilt tekniğinde süslenmiştir (Fotoğraf No: 4, 5). Ön ve arka kapakları aynı şekilde tasarlanan 142

[584] Ahmet Saim Arıtan, **Age.,** s.73
[585] Ahmet Saim Arıtan, **Age.,** s.89

envanter numaralı cildin, yüzeyi kıvrım dalların taşıdığı iri hatayiler ve yapraklarla süslenen dilimli ve oval biçimli şemseleri, soğuk cilt tekniğindedir (Fotoğraf No: 15). 143 envanter numaralı cildin dış kapaklarında bulunan, kenarları dilimli, ortası dışarı doğru hafif bombe yapan dikdörtgen biçimli şemseleri de soğuk cilt tekniğinde süslenmiştir (Fotoğraf No: 41, 42).

2857 envanter numaralı cildin dış kapakları diğerlerinden farklı olarak tüm yüzeyi süslemelidir. Her iki kapakta figürlü süslemeye sahiptir (Fotoğraf No: 17, 18, 19, 20, 21).

16. yüzyılda yapılan 23 adet cildin kapaklarında bulunan oval biçimli ve kenarları dilimli şemseler soğuk cilt tekniğinde süslenmiştir. Salbekli şemse ve köşebent düzenlemesi bulunan soğuk cilt tekniğinde süslenmiş 5, 75 ve 132 envanter numarasına kayıtlı üç ciltten (Eser No: 11, 18, 37) 75 envanter numaralı cildin ön kapağı mülemma tekniğinde, arka kapağı ve miklebi soğuk cilt tekniğinde süslenmiştir (Fotoğraf No: 69). Yine salbekli şemseye sahip olan 53, 56, 71 ve 131 envanter numaralı 4 cildin ise köşebentleri yoktur (Eser No: 12, 14, 21, 55). Ancak 56 envanter numaralı cildin arka kapağında salbeksiz ve saz üslubunda bezenmiş bir şemse, miklebinde ise mülemma tekniğinde süslenmiş oval bir şemse mevcuttur (Fotoğraf No: 187). 70, 97, 115, 122, 126 ve 140 envanter numaralı ciltlerin kapaklarında bulunan salbeksiz şemseler soğuk cilt tekniğinde süslenmiştir (Eser No: 59, 63, 68, 69, 70, 73).

17. yüzyılda yapılan 44 envanter numaralı cilt soğuk şemse tarzında süslenmiştir. Köşebentsiz olarak tasarlanan kapakların ortasında kenarları dilimli ve oval biçimli salbeksiz birer şemse yer almaktadır. Gömme tekniğinde yapılan şemsenin yüzeyi saz üslubunda süslenmiştir (Fotoğraf No: 250). 68 ve 102 envanter numaralı cilt köşebentsiz olarak tasarlanmıştır. Kapakların ortasında bulunan kenarları dilimli ve oval biçimli salbekli şemseler soğuk cilt tekniğindedir (Fotoğraf No: 267, 274).

18. yüzyılda yapılan 1342 envanter numaralı cildin her iki kapağının ortasında yer alan kenarları dilimli ve oval biçimli salbekli şemseleri soğuk cilt tekniğinde süslenmiştir (Fotoğraf No: 317).

19. yüzyılda soğuk cilt tekniğinde süslenen ciltlerin tasarımları farklılık göstermektedir. 141 envanter numaralı cildin köşebentsiz olarak tasarlanan

kapaklarının ortasında kenarları dilimli, ortası dışarı doğru hafif bombe yapan dikdörtgen biçimli şemseleri soğuk şemse tarzındadır (Fotoğraf No: 324). 5989 envanter numaralı cilt soğuk kalıp baskı tekniğinde, soğuk şemse tarzında süslenmiştir. Cildin ortasında kenarları dilimli, yatay ve dikeyden uçları hafif dışarıya doğru uzatılmış daireye yakın bir şemse yer almaktadır (Fotoğraf No: 430). Ön kapağı zilbahar tekniğinde süslenen 103 envanter numaralı cildin arka kapağındaki dilimli oval şemsesi soğuk cilt tekniğindedir (Fotoğraf No: 409).

4.2.2.2. Alttan Ayırma Tekniği

Alttan ayırma tekniğiyle süslenen 36 adet cilt tespit edilmiştir. Bilindiği gibi bu teknikte motiflerin zemini altınla boyanmaktadır. Araştırmamızdaki örneklerde 15. yüzyıldan itibaren görülmeye başlanan bu teknik, 16, 17, 18 ve 19. yüzyıllarda da kullanılmıştır. Alttan ayırma tekniğiyle süslenen ciltlerden biri (Eser No: 8) 15. yüzyılda, 16 adedi (Eser No: 24, 26, 31, 38, 39, 44, 45, 46, 47, 53, 57, 60, 61, 62, 66, 71) 16. yüzyılda[586], beş adedi (Eser No: 77, 79, 80, 88, 106) 17. yüzyılda[587], 10 adedi (Eser No: 89, 90, 91, 92, 94, 95, 96, 98, 102, 105) 18. yüzyılda[588], dört adedi (Eser No: 119, 120, 136, 148) 19. yüzyılda[589] yapılmıştır.

15. yüzyılda yapılan 23 envanter numaralı cildin şemseleri, salbekleri ve köşebentleri alttan ayırma tekniğiyle süslenmiştir (Fotoğraf No: 35).

16. yüzyılda yapılan 58 ve 105 envanter numaralı ciltlerin şemseleri ve salbekleri (Fotoğraf No: 92, 160), 9, 10, 74 ve 109 envanter numaralı ciltlerin şemseleri, salbekleri ve köşebentleri, alttan ayırma tekniğiyle süslenmiştir (Fotoğraf No: 98, 139, 198, 213). Bunlar içerisinde 9 envanter numaralı cildin kartuşları bulunmakla birlikte kartuşların mülemma tekniğinde süslendiği görülmektedir.

17. yüzyılda yapılan 42 envanter numaralı cildin şemseleri (Fotoğraf No: 255), 83 envanter numaralı cildin şemseleri, salbekleri ve köşebentleri (Fotoğraf No:

[586] Bu ciltlerden 10 adedi (Eser No: 31, 38, 44, 45, 47, 53, 57, 61, 62, 71) mülevven ve alttan ayırma tekniğiyle süslenmiştir. Bu sebeple mülevven başlığı altında incelenecektir.

[587] 61 envanter numaralı cilt (Eser No: 77) mülevven ve alttan ayırma tekniğiyle süslenmiştir. Bu sebeple mülevven başlığı altında incelenecektir.

[588] Bu ciltlerden yedi adedi (Eser No: 90, 91, 92, 94, 95, 98, 102) aynı zamanda mülevven tekniğiyle süslenmiştir. Bu sebeple mülevven başlığı altında incelenecektir.

[589] Bu ciltlerin tamamı aynı zamanda mülevven tekniğiyle süslendiğinden mülevven başlığı altında incelenecektir.

252), 1189 envanter numaralı cildin şemse, salbek, köşebent ve kartuşlu bordürü alttan ayırma tekniğiyle süslenmiştir (Fotoğraf No:280).

18. yüzyılda yapılan 32, 1398, 1433 ve 1543 envanter numaralı ciltlerin şemseleri, salbekleri ve köşebentleri alttan ayırma tekniğiyle süslenmiştir (Fotoğraf No: 284, 300, 318, 322).

4.2.2.3. Üstten Ayırma Tekniği

Üstten ayırma tekniğiyle süslenen iki adet cilt tespit edilmiştir. Bunlardan 1044 envanter numaralı cilt 16. yüzyılda (Eser No: 42), 93 envanter numaralı cilt ise 19. yüzyılda (Eser No: 130) yapılmıştır. 93 envanter numaralı cildin dış kapağı, 1044 envanter numaralı cildin iç kapağı üstten ayırma tekniğiyle süslenmiştir. Her iki cildin aynı zamanda mülevven tekniğiyle süslendiği görülmektedir. Bu sebeple 93 ve 1044 envanter numaralı ciltler mülevven tekniği başlığında anlatılacaktır.

4.2.2.4. Mülemma Tekniği

Mülemma tekniğiyle süslenen 47 adet cilt tespit edilmiştir. Bu ciltlerden bir adedi 15. yüzyılda (Envanter No: 139), 27 adedi 16. yüzyılda (Envanter No:1, 2, 3, 4, 6, 9, 25, 43, 54, 57, 64, 75, 106, 107, 120, 128, 133, 145, 149, 1039, 1040, 1041, 1043, 1044, 1045, 1098, 1191), altı adedi 17. yüzyılda (Envanter No: 59, 61, 62, 96, 101 ve 166), beş adedi 18. yüzyılda (Envanter No: 36, 95, 1150, 1478, 1542), sekiz adedi 19. yüzyılda (Envanter No: 37, 38, 45, 46, 134, 1459, 2341, 2590) yapılmıştır.

15. yüzyılda yapılan 139 envanter numaralı cildin şemseleri ve salbekleri mülemma tekniğinde süslenmiştir (Fotoğraf No: 28, 30).

16. yüzyılda yapılan 2, 9, 64, 75, 106 ve 145 envanter numaralı ciltlerde birden fazla teknik kullanılmıştır (Eser No: 18, 19, 39, 43, 58, 64). 2 envanter numaralı cildin dış kapakları mülemma ve lâke, iç kapakları kat‘ı ve lâke (Fotoğraf No: 72, 74), 9 envanter numaralı cildin dış kapakları mülemma ve alttan ayırma (Fotoğraf No: 139), 75 envanter numaralı cildin ön kapağı mülemma, arka kapağı ve miklebi soğuk şemse (Fotoğraf No: 69), 64, 106 ve 145 envanter numaralı ciltlerin iç kapakları mülemma, dış kapakları kat‘ı tekniğinde süslenmiştir (Eser No: 43, 58,

64).

16. yüzyılda yapılan ciltleri “tüm yüzeyi mülemma tekniğinde süslenen ciltler” ve “yalnızca şemse, salbek, köşebent ve bordürleri mülemma tekniğinde süslenen ciltler” olmak üzere iki guruba ayırarak incelemek mümkündür. Birinci gurupta ele aldığımız 10 adet cildin tüm yüzeyi mülemma tekniğinde süslenmiştir. Ancak bunları da kendi içinde iki guruba ayırmak mümkündür. 1, 3, 133, 1043, 1045, 1191 envanter numaralı ciltler dıştan kartuşlu bir bordürle çerçevelenmekte ve ortada oluşturulan dikdörtgen alanın içerisinde salbekli şemse ve köşebent uygulaması görülmektedir (Fotoğraf No: 84, 94, 100, 104, 121, 230). Bu ciltlerde özellikle dikkati çeken husus salbekli şemse ve köşebentlerin arası da çeşitli motiflerle tezyîn edilerek bu dikdörtgen alanın tamamı mülemma tarzında süslenmektedir. Ayrıca kenarlardaki kartuşlu bordürlerde mülemma tekniğinde süslenmiştir. Ancak 57 envanter numaralı cilt başka bir eserden çıkarılıp bu esere takıldığından kenarları tamamen kesilmiş ve başka bir deriyle çevrilmiştir. Bu sebeple kartuşları ve cildin tamamı hakkında bilgimiz yoktur (Fotoğraf No: 189). 6, 43, 64 envanter numaralı ciltlerde ise şemse, salbek ve köşebent düzenlemesi bulunmamaktadır (Eser No: 29, 52, 58). 6 envanter numaralı cildin ortasında tüm yüzeyi kaplayacak biçimde baklava dilimi şeklinde kartuşlar yer almaktadır. Birbiriyle kesişen rumilerden oluşan kartuşların ortası hatayi motifleriyle aralarında oluşan boşluklar ise bulut motifleriyle süslenmiştir (Fotoğraf No: 108, 109). Aynı şekilde 64 envanter numaralı cildin iç kapaklarının ortası tüm yüzeyi kaplayacak biçimde düğümlü bulut motifleri, kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar, irili ufaklı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir (Fotoğraf No: 195, 196). 43 envanter numaralı cilt çok küçük boyutlu, sekizgen biçimli bir cilttir. Kenarları sarmal bir zencerekle çerçevelenmiş, ortası rumi ve hatayilerle bezenmiş ve tüm yüzeyi mülemma tekniğinde süslenmiştir (Fotoğraf No: 176, 177).

İkinci gurupta ele aldığımız 16 adet cildin (Eser No: 15, 16, 18, 19, 20, 22, 39, 40, 41, 42, 43, 48, 54, 56, 64, 74) şemse, salbek, köşebent ve kartuşları mülemma tekniğinde süslenmiştir. Ancak bunlar kendi içinde farklı şekillerde kategorize edilebilir. 54, 106 ve 1044 envanter numaralı ciltlerin kapaklarının ortasında yalnızca şemse ve salbekler bulunmaktadır (Fotoğraf No: 147, 184, 209). Bu ciltlerde bulunan şemselerin kenarları dilimli ve oval biçimi olup, yüzeyleri saz üslubunda

bezenmiştir. 2, 75, 120, 128 envanter nolu ciltlerin kapaklarının ortasında şemse, salbek ve köşebent düzenlemesi yapılmıştır (Fotoğraf No: 61, 69, 72, 76). 120 envanter numaralı ciltte altının farklı tonlarının birlikte kullanıldığı dikkati çeker. 2 envanter numaralı ciltte ise salbekli şemse ve köşebentlerin arası lâke tekniğinde hatayi motifleriyle süslenmiştir. 4, 145, 149, 1039, 1040, 1041, 1098 envanter numaralı ciltlerde şemse, salbek, köşebent ve bordür düzenlemesi görülmektedir (Fotoğraf No: 16, 80, 141, 143, 157, 164, 235). 1098 envanter numaralı cildin kenarları diğerlerinden farklı olarak kartuşlarla ayrılmadan düz bir bordür şeklinde tasarlanmıştır (Fotoğraf No: 64). 9 envanter numaralı cildin şemse, salbek, köşebent ve kartuşları bulunmasına rağmen yalnızca kartuşları mülemma tekniğinde, diğer tarafları alttan ayırma tekniğinde süslenmiştir (Fotoğraf No: 139).

17. yüzyılda yapılan beş adet cilt (Eser No: 76, 77, 81, 82, 87) mülemma tekniğindedir. Bu ciltlerin tümünde salbekli şemse ve köşebent düzenlemesi görülmektedir. 61 envanter numaralı eserin salbekleri mülevven, iç kapağı kat'ı tekniğindedir (Fotoğraf No: 247, 248). 62 ve 166 envanter numaralı eserler birbirine çok benzer motiflerle süslenmiştir (Fotoğraf No: 256, 261). 62'nin iç kapaklarında yekşâh tekniğinde birer şemse, 166'nın iç kapaklarında fırçayla altın sürülerek sadece konturları belirlenen dilimli birer şemse yapılmıştır (Fotoğraf No: 259, 262). 101 envanter numaralı cilt saz üslûbunda bezenmiştir (Fotoğraf No: 243).

18. yüzyılda yapılan 36, 95, 1150, 1478, 1542 envanter numaralı beş adet cilt mülemma tekniğinde süslenmiştir (Eser No: 93, 97, 99, 100, 101). 36 ve 1542 envanter numaralı ciltlerin salbekli şemseleri ve köşebentleri (Fotoğraf No: 307, 308), 95, 1150 ve 1478 envanter numaralı ciltlerin ise salbekli şemseleri mülemma tekniğindedir (Fotoğraf No: 291, 301, 309).

19. yüzyılda yapılan sekiz adet cilt (Eser No: 107, 110, 116, 119, 122, 123, 131, 132) mülemma tekniğinde süslenmiştir. Bunlardan 37, 38, 45, 134 ve 1459 envanter numaralı ciltler salbekli şemse ve köşebent düzenlemesine sahiptir (Fotoğraf No: 330, 345, 364, 365, 389). 1459 envanter numaralı cilt hariç diğerleri bitkisel bezemeye sahiptir (Fotoğraf No: 329). 134 envanter numaralı cildin ortasında dikdörtgen bir alan oluşturulmuş, ortasına salbekli şemse ve köşebent yerleştirilmiş, bunların arası ise oldukça girift bir biçimde süslenmiştir. Dikdörtgen bölümün tamamı, altta ve üstte oluşturulan ince uzun dikdörtgenler mülemma

tekniğinde süslenmiştir. Bu örnek 16. yüzyıl kapaklarındaki tasarımın 19. yüzyıldaki bir benzeridir (Fotoğraf No: 345).

4.2.2.5. Mülevven Tekniği

Mülevven tekniğiyle süslenen 32 adet cilt tespit edilmiştir. Bu ciltlerden 15 adedi (Eser No: 31, 38, 39, 42, 44, 45, 47, 51, 53, 57, 61, 62, 64, 66, 71) 16. yüzyılda, dört adedi (Eser No: 76, 77, 79, 83) 17. yüzyılda, altı adedi (Eser No: 91, 92, 94, 95, 98, 102) 18. yüzyılda, yedi adedi (Eser No: 112, 119, 120, 130, 136, 145, 148) 19. yüzyılda yapılmıştır. Bu teknikle süslenen ciltlerin şemse, salbek, köşebent ya da bordürleri kapaklar ve miklepte kullanılan deriden farklı renkte bir deri ile kaplanmıştır. Tezimizde 15. yüzyılda mülevven tekniğiyle süslenmiş cilt örneğine rastlanmamaktadır. Mülevven tekniğiyle süslenmiş ve tarihi bilinen en erken cilt örneği 1042 envanter numaralı ve 1561 tarihli Kur'ân-ı Kerîm'in cildidir (Fotoğraf No: 117).

16. yüzyılda mülevven tekniğiyle yapılan ciltler "derinin kendi renginde bırakıldığı sade örnekler", motiflerin zemininin altınla boyandığı "alttan ayırma", motiflerin üzerinin altınla boyandığı "üstten ayırma" ve motiflerin tamamen boyandığı "mülemma" tekniğinde süslenenler olmak üzere dört farklı şekilde tezyîn edilmiştir. Süslemelerin derinin kendi renginde bırakıldığı tek örnek 33 envanter numarasına kayıtlı Kur'ân-ı Kerîm'in kapaklarıdır (Fotoğraf No: 175). Kapaklarda ve miklepte yer alan şemse ve salbekler ile sertapta yer alan kartuş mülevven tekniğinde süslenmiştir. Kapakları bordo deriyle kaplanan ciltte mülevvenlik kahverengi deriyle sağlanmıştır. Bu yüzyıl içerisinde alttan ayırma tekniğiyle süslenen 10 adet mülevven cilt bulunmaktadır. Bunlardan 84, 98, 129 ve 146 envanter numaralı ciltlerin ilk ikisi kırmızı, diğer ikisi bordo deriyle kaplanmış, şemseler ve salbeklerdeki mülevvenlik kahverengi deriyle sağlanmıştır (Fotoğraf No: 136, 158, 159, 202). 89, 127 ve 1042 envanter numaralı ciltlerin kapakları siyah deriyle kaplanmış, mülevvenlik 89'da bordo, 127 ve 1042'de kırmızı deriyle sağlanmıştır (Eser No: 31, 62, 71). 89 şemse ve salbek, 127 şemse, salbek ve köşebent, 1042 şemse, salbek, köşebent ve kartuşlu bordür düzenine sahiptir (Fotoğraf No: 117, 205, 226). 51 ve 60 envanter numaralı ciltlerin kapakları

kahverengi deriyle kaplanmış, mülevvenlik 51'de siyah deriyle, 60'da kırmızı deriyle sağlanmıştır (Fotoğraf No: 181, 191). 51 şemse, köşebent ve kartuşlu bordür, 60 ise şemse, salbek ve köşebent düzenlemesine sahiptir. 111 envanter numaralı cildin kapakları açık kahverengi deriyle kaplanmış ve şemsedeki mülevvenlik koyu kahverengi deriyle sağlanmıştır (Fotoğraf No: 162). Üstten ayırma tekniğiyle süslenen bir adet mülevven cilt bulunmaktadır (Eser No: 42). 1044 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm'in iç kapaklarında yer alan şemseler ve salbekler ile miklebinde bulunan yarım şemse mülevven ve üstten ayırma tekniğiyle bezenmiştir. Kırmızı deriyle kaplanan iç kapaklarda mülevvenlik siyah deriyle sağlanmıştır (Fotoğraf No: 152). 9 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm'in dış kapaklarındaki bordürün kartuşları turuncu deriyle kaplanarak mülevven ve mülemma tekniğiyle süslenmiştir. Turuncu deriler altının döküldüğü kısımlarda izlenebilmektedir (Fotoğraf No: 139).

17. yüzyılda yapılan ciltler "derinin kendi renginde bırakıldığı sade örnekler", "alttan ayırma" ve "mülemma" tekniğinde süslenenler olmak üzere üç farklı şekilde tezyîn edilmiştir. 63 envanter numaralı cilt mülevven tekniğinin en iyi görülebildiği örneklerden biridir (Eser No: 83). Kapakları siyah deriyle kaplanmış ve mülevvenlik kırmızı deriyle sağlanmıştır. Mülevven tekniği şemse ve salbeklerde derinin kendi renginde bırakılmasıyla uygulanmıştır (Fotoğraf No: 263). Bu yüzyıl içinde alttan ayırma tekniğiyle süslenen iki örnek mevcuttur. 61 envanter numaralı ciltte mülevvenlik yalnızca hatayi motifiyle süslenen salbeklerde görülmektedir. Cildin kapakları siyah deriyle kaplanmış ve mülevvenlik bordo deriyle sağlanmıştır (Fotoğraf No: 247). 83 envanter numaralı cildin kapakları bordo deriyle kaplanmış, şemse, salbek ve köşebentlerdeki mülevvenlik kahverengi deriyle sağlanmıştır (Fotoğraf No: 252). 83 envanter numaralı cilt 16. yüzyılda yapılan 129 envanter numaralı ciltle aynı süslemeye sahiptir (Fotoğraf No: 136). 101 envanter numaralı cildin salbekli şemsesi ve köşebentleri turuncu deriyle kaplanarak mülevven ve mülemma tekniğinde süslenmiştir (Fotoğraf No: 243).

18. yüzyılda mülevven tekniğiyle yapılan ciltler yalnızca "alttan ayırma" tekniğiyle süslenmiştir. Bu yüzyıl içersinde yer alan 24 envanter numaralı ciltte kapaklar bordo deriyle kaplanmış, şemseler ve salbeklerdeki mülevvenlik siyah deriyle sağlanmıştır (Fotoğraf No: 296). 113 envanter numaralı cildin kapakları

bordo deriyle kaplanmış ve mülevvenlik kırmızı deriyle sağlanmıştır (Fotoğraf No: 311). 124 envanter numaralı cildin kapakları siyah deriyle kaplanmış ve mülevvenlik bordo deriyle sağlanmıştır (Fotoğraf No: 286). 1134 envanter numaralı cildin kapakları yeşil deriyle kaplanmış ve mülevvenlik kırmızı deriyle sağlanmıştır (Fotoğraf No: 297). 113, 124 ve 1134 envanter numaralı ciltlerin kapakları şemse, salbek ve köşebent düzenlemesine sahiptir. 40 envanter numaralı cildin kapakları siyah deriyle kaplanmış ve mülevvenlik kırmızı deriyle sağlanmıştır. Cildin şemse, salbek, köşebent ve kartuşları mülevvendir (Fotoğraf No: 303).

19. yüzyılda mülevven tekniğiyle yapılan ciltlerde "alttan ayırma" ve "üstten ayırma" tekniği görülmektedir. Alttan ayırma tekniğinde süslenen üç adet ciltten 2342 envanter numaralı cildin kapakları bordo deriyle (Fotoğraf No: 359), 2590 envanter numaralı cildin kapakları siyah deriyle (Fotoğraf No: 357), 3346 envanter numaralı cildin kapakları kahverengi deriyle (Fotoğraf No: 428) kaplanmış ve bu üç cildin kapaklarındaki şemse, salbek ve köşebentlerde mülevvenlik turuncu deriyle sağlanmıştır. 16 envanter numaralı cildin kapakları ise kahverengi deriyle kaplanmış ve mülevvenlik bordo deriyle sağlanmıştır (Fotoğraf No: 400). 93 envanter numaralı cildin dış kapakları üstten ayırma tekniğiyle süslenmiştir. Kahverengi deriyle kaplanan kapaklarda mülevvenlik bordo deriyle sağlanmıştır (Fotoğraf No: 385).

Bu yüzyılda farklı olarak 1409 envanter numaralı cildin kapaklarında bulunan şemselerin mülevven ve yazma tekniğinde süslendiği görülmektedir. Mülevvenlik kırmızı deriyle sağlanmıştır (Fotoğraf No: 335). 1169 envanter numaralı cilt ise mülevven ve yekşâh tekniğindedir (Fotoğraf No: 423).

4.2.2.6. Kat'ı Tekniği

Kat'ı tekniğiyle süslenen 29 adet cilt tespit edilmiştir. Bu ciltlerin beş adedi (Eser No: 2, 3, 5, 7, 10) 15. yüzyılda, 23 adedi (Eser No: 15, 16, 19, 20, 22, 23, 25, 27, 28, 29, 31, 32, 40, 41, 43, 48, 50, 52, 55, 58, 64, 72, 74) 16. yüzyılda, bir adedi ise (Eser No: 77) 17. yüzyılda yapılmıştır. Kat'ı derinin kesilmesiyle elde edilen bir süsleme tekniği olduğundan çabuk yıpranmaktadır. Bu sebeple daha çok kapak içlerine uygulanan bir süsleme olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu başlık altında incelediğimiz 29 adet kat'ı süslemeli cildin, 56, 119, 137, 143, 1042, 2857 envanter

numaralı ciltler hariç (Eser No: 2, 3, 5, 10, 55, 31), 23'ünün dış kapaklarının mülemma tekniğinde süslendiği görülmektedir.

15. yüzyılda yapılan beş adet cildin iç kapakları kat'ı tekniğinde süslenmiştir (Eser No: 2, 3, 5, 7, 10). Bu ciltlerin tamamının süslemeleri mavi renkli zemin üzerine motifleri derinin kendi renginde yapılmıştır (Fotoğraf No: 7, 8, 13, 14, 22, 23, 32, 33, 43, 44). Bu dönemin kat'ı bezemesinin genelde sade olduğu görülmektedir. Bir cilt hatayilerle süslenirken (Eser No: 3), diğerleri rumilerle bezenmiştir (Eser No: 2, 5, 7, 10). İki cilt kenarları dilimli, oval ve salbeksiz birer şemseye (Eser No: 3, 10), iki cilt kenarları dilimli oval ve salbekli birer şemseye (Eser No: 2, 5), bir cilt ise kenarları dilimli, haçvari biçimli birer şemseye sahiptir (Eser No: 7). Bir cildin miklebinde farklı olarak şemse düzenlemesine gidilmeksizin tüm yüzeyi kat'ı tekniğinde süslenmiştir (Eser No: 5). Süslemelerin genel olarak sağlam olduğu görülmekle birlikte bir cildin ön kapağındaki kat'ı bezemesi tamamen dökülmüş (Eser No: 3), bir cildin şemselerindeki süslemelerde dökülmeye başlamıştır (Eser No: 7).

16. yüzyılda yapılan 19 adet cildin iç kapakları kat'ı tekniğinde süslenmiştir (Eser No: 15, 16, 19, 20, 22, 23, 25, 27, 28, 29, 31, 32, 40, 41, 48, 52, 55, 72, 74). Dört cildin ise diğerlerinden farklı olarak dış kapağının kat'ı, iç kapağının mülemma tekniğinde olduğu görülmektedir (Eser No: 43, 50, 58, 64). 25 envanter numaralı cildin dış kapağı (Fotoğraf No: 171, 172) 1 envanter numaralı cildin iç kapağıyla (Fotoğraf No: 101, 102) detaylarda farklılıklar olmasına rağmen tasarım bakımından çok büyük benzerlik göstermektedir. Bunun gibi benzerlikler ve yerinde yaptığımız incelemelerle 16. yüzyıla ait olan bu dört cildin iç ve dış kapaklarının onarımlar sırasında değiştirildiğini söylemek mümkündür. 133 envanter numaralı cildin ön iç kapağı dış kapaklarda olduğu gibi mülemma süslemeli olup, arka iç kapağı ve miklebi kat'ı tekniğindedir (Fotoğraf No: 231, 232). Kapakların genel bezeme düzenine bakıldığında 1043 envanter numaralı cilt hariç hepsinin salbekli oval ve kenarları dilimli birer şemse, köşebentler ve kartuşlarla süslendiği gözlenmektedir. 1043 envanter numaralı cildin iç kapağında ise salbekli ve köşebentli bir düzenleme yerine kenarlardaki kartuşlar ve ortada küçük parçalara bölünerek oluşturulan dikdörtgen alanın tümü kat'ı tekniğinde süslenmiştir (Fotoğraf No: 125, 126). Çok küçük boyutlu olan 43 envanter numaralı cildin yalnızca ortasındaki küçük bir bölüm

kat‘ı süslemelidir (Fotoğraf No: 178, 179). 2 envanter numaralı ciltte ise iç kapaklarda hem kat‘ı hem lâke süslemeye yer verildiği görülmektedir (Fotoğraf No: 74, 75). Bu yüzyılda yapılan ciltlerin zemin rengi çeşitlilik arzeder. Mavinin açıktan koyuya giden değişik tonları en çok tercih edilen renkler arasındadır. İlaveten yeşil, bordo, turuncu ve siyah gibi renklerde kullanılmıştır. Bazı ciltlerin üzerinde birden fazla zemin rengi birlikte kullanılıp, her rengin üzerine farklı tasarımlarda bitkisel süslemeler yapılmıştır. Motiflerin bir kısmı derinin kendi renginde bırakılmış (Eser No: 23, 27, 29, 41, 50), bir kısmı farklı renkte bir deri ile yapılmış (Eser No: 15, 19, 20, 22, 25, 28, 29, 31, 40, 48, 50, 64, 72, 74), bir kısmında ise süslemelerin üzeri altınla boyanmıştır (Eser No: 16, 19, 27, 28, 32, 43, 52, 58, 64, 72). Beş cilt hariç diğerlerinde şemselerin ortalarında geometrik birer pafta oluşturulmuş ve bu dönemin tüm ciltleri palmet, rumi ve lotus motifleriyle süslenmiştir (Eser No: 16, 20, 43, 64, 72). Bu dönemin kat‘ı bezemesinde oldukça zengin, girift ve ince bir işçilik görülmektedir.

17. yüzyıla ait tek örnek 61 envanter numaralı cilttir (Eser No: 77). Bu cilt, 16. yüzyıl ciltlerinde olduğu gibi dış kapakları mülemma, iç kapakları kat‘ı tekniğinde süslenmiştir (Fotoğraf No: 248, 249). Salbekli oval ve kenarları dilimli şemse ve köşebent düzenlemesi görülmektedir. Cildin şemse ve köşebentlerinin zemini mavi, saz üslûbundaki süslemeleri altın, salbekler de ise zemin beyaz, rumi motifler siyahtır.

4.2.2.7. Zilbahar Tekniği

Zilbahar tekniğiyle süslenen 9 adet cilt tespit edilmiştir. Bu ciltlerin tamamı 19. yüzyılda yapılmıştır. Sekiz cildin zilbahar bezemesi dış kapakta (Fotoğraf No: 333, 340, 361, 374, 396, 408, 409, 425), bir cildin zilbahar bezemesi ise iç kapakta (Fotoğraf No: 378, 379) yer almaktadır. Süslemelerin tamamı dönemine uygun olarak fırçayla altın boyama tekniğinde yapılmıştır. Dört cildin ön ve arka kapağı ile miklebi zilbahar tekniğinde süslenmiştir (Eser No: 111, 114, 121, 135). Burada kareleri oluşturan çizgiler iki ya da üç yapraklı olarak yapılmış ve ortalarına birer nokta yerleştirilmiştir. İki kapağı birbirinden farklı tasarlanan 103 envanter numaralı cildin yalnızca ön kapağı zilbahar tekniğinde süslenmiştir (Fotoğraf No: 409). 49 ve

1323 envanter numaralı ciltlerin kafesleri kartuş görünümünde olup, ortaları altın noktalarla süslenmiştir (Fotoğraf No: 408, 426). 1334 numaralı ciltte ise farklı olarak noktalar çizgilerin kareleri oluşturduğu kesişme noktasına yerleştirilmiştir (Fotoğraf No: 374).

72 envanter numaralı cildin iç kapaklarında ve miklebinin içinde fırçayla altın boyama yapılarak zilbahar tekniğinde süslenmiştir. Kafesler kenarları ince ortası kalın altın çizgilerle oluşturulmuş, ortasına birer nokta yerleştirilmiştir (Fotoğraf No: 378).

4.2.2.8. Yazma ve Yekşâh Tekniği

Bu başlıkta herhangi bir kalıp kullanılmaksızın cildin üzerindeki motiflerin fırçayla altın sürülerek süslendiği örnekler ele alınmaktadır. Bu şekilde yapılan ciltlere "yazma cilt"[590] adı verilmektedir. Ancak aynı yöntemle yapılan süslemelerin üzerinden yekşâh demiri geçirilirse bu kez "yekşâh cilt"[591] adını almaktadır.

Yazma tekniğiyle süslenen ciltlerden ikisi (Eser No: 88, 98) 18. yüzyılda, 14'ü (Eser No: 109, 110, 112, 113, 123, 125, 129, 134, 138, 141, 142, 143, 144, 147) 19. yüzyılda, yekşâh tekniğiyle süslenen ciltlerden ise biri (Eser No: 81) 18. yüzyılda, altısı (Eser No: 124, 127, 128, 133, 137, 145) 19. yüzyılda yapılmıştır.

Yazma tekniğiyle süslenen beş eserde kapakların kenarları zencerekli cetvelle çerçevelenmiş ve ortaları yapraklı bir dal üzerine yerleştirilen çiçeklerle süslenmiştir (Fotoğraf No: 407, 326, 413, 392, 427). Bunlardan birinde yaprakların arasına gümüş rengine boyanmış papatyalar yerleştirilmiştir (Fotoğraf No: 326). 47, 135 ve 2027 envanter numaralı ciltlerde çiçeklerin arasında noktalarla yapılan bir süsleme bulunmaktadır (Fotoğraf No: 407, 413, 392). 2141 envanter numaralı cildin ortasındaki çiçek kompozisyonu biraz farklıdır. Ortada beş yapraklı birer çiçek bulunmakta, yaprakların yatay ve dikey eksenlerinde oval bir görünüm oluşturacak biçimde çizilen barok yapraklarla şemseler tamamlanmaktadır (Fotoğraf No: 427). Kapakların üzerine fırçayla altın sürülerek yapılan süslemelerde altının değişik tonları kullanılmıştır. 108 envanter numaralı cilt diğerlerinden biraz farklı olup

[590] İsmet Binark, **Age.,**, s.9; Engin Özdeniz, **Agm.,** s.18
[591] İsmet Binark, **Age.,**, s.9; Engin Özdeniz, **Agm.,** s.18; A. Saim Arıtan**, "Ciltçilik"** s.553

klasik cilt tasarımlarına daha fazla benzemektedir (Fotoğraf No: 338). Ortada sekiz kollu bir yıldız, biraz uzağında noktalardan yapılmış salbekler ve köşelerde şemsedeki yıldızın ¼'ü oranında köşebentler yapılmıştır. 136 envanter numaralı ciltte ise yalnızca çizgilerin kullanıldığı bir süsleme görülmektedir. Ortada yine altı kollu yıldız biçiminde çizgilerle yapılmış bir şemse mevcuttur. Noktalardan yapılan salbekler şemsenin biraz uzağına yerleştirilmiştir (Fotoğraf No: 416). 1069 envanter numaralı cildin dış kapakları (Fotoğraf No: 418), 72 envanter numaralı cildin (Fotoğraf No: 376) dış kapaklarındaki motiflerle çok büyük benzerlikler taşımasına rağmen, 72 envanter numaralı cilt yekşâh tekniğindedir. Yazma tekniğinde süslenen 1409 envanter numaralı cildin şemseleri ise aynı zamanda mülevven tekniğindedir (Fotoğraf No: 335).

Yekşâh tekniğiyle süslenen beş cildin (Eser No: 124, 127, 128, 133, 137) süslemelerinde barok ve rokoko üslûbunun izleri açık bir şekilde görülmektedir (Fotoğraf No: 369, 376, 381, 391, 404). Burada yer alan bezemelerde nerdeyse tüm yüzey doldurulmuştur. Kapakların üzerine fırçayla altın sürülerek yapılan süslemelerde altının değişik tonları kullanılmıştır. Bazılarında ise gümüş rengi kullanılarak bezemeye bir hareketlilik getirilmiştir. S ve C kıvrımları şeklinde yapılan iri yapraklar ve çiçekler yüzeye hâkim olmuştur. Kapak tasarımında genel olarak alışageldiğimiz klasik tasarıma yakın bir tasarım dikkati çeker. Genelde ortada bir şemse, köşelerde köşebentler yer almaktadır ve kapak kenarları bir ya da birkaç sıra zencerekli cetvelle cetvellenmiştir. Yekşâh tekniğinde süslenen 1169 envanter numaralı cildin şemse ve salbekleri aynı zamanda mülevven tekniğindedir (Fotoğraf No: 423). 62 envanter numaralı cildin iç kapaklarında bulunan şemseler yekşâh tekniğinde rumi motifleriyle süslenmiştir (Fotoğraf No: 258).

4.2.2.9. Lâke Tekniği

Lâke tekniğiyle süslenen 5 adet cilt tespit edilmiştir. 2 envanter numaralı cilt 16. yüzyılda, 130 envanter numaralı cilt 18. yüzyılda, 80, 81 ve 82 envanter numaralı ciltler 19. yüzyılda yapılmıştır. Birden fazla tekniğin birlikte kullanıldığı 2 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm'in hem dış hem iç kapaklarında lâke tekniği görülmektedir (Eser No: 19). Dış kapak şemse, salbek ve köşebentlerinde gömme, iç kapaklarında

ise kat'ı tekniği kullanılan cildin dış ve iç kapaklarında şemse ve köşebentlerin arası fırçayla altın sürülerek hatayi motifleriyle süslenmiş ve üzerine lâk sürülmüştür (Fotoğraf No: 72, 74).

18. yüzyılda yapılan, kenarları bitkisel süslemeli bir bordürle çevrilen ve ortasında dikdörtgen bir yüzey oluşturularak natüralist çiçeklerle süslenen 130 envanter numaralı Dîvân'ın kapakları da lâke tekniğindedir (Fotoğraf No: 315).

80, 81 ve 82 envanter numaralı ciltlerin her iki kapağının dışı ortada natüralist bir kompozisyonla süslenmiş ve etrafına talik hattıyla Sadi Şirazi'nin şiirlerinden beyitler yazılmıştır (Fotoğraf No: 341, 342, 349, 350, 353, 354). Aynı ciltlerin iç kapakları da çiçeklerle süslenmiştir (Fotoğraf No: 343, 344, 351, 352, 355, 356). Kapakların dış ve iç kısımları boyama tekniğinde süslenmiş ve süslemelerin üzerine lâk sürülmüştür.

4.3. Cildin Bölümleri

4.3.1. Kapaklar[592]

Araştırmamızda yer alan örneklerin dış kapakları, süslemeleri bakımından, "aynı şekilde tezyîn edilenler" ve "farklı şekilde tezyîn edilenler" şeklinde ele alınmıştır. Ön ve arka kapakların birbirinden farklı tasarım ve kompozisyonlarda düzenlenmesi Selçuklu ve Beylikler döneminin yansımaları olarak erken Osmanlı ciltlerinde görülen bir özelliktir. Çalışmamızda 15. yüzyılda yapılan ciltlerden bazılarının dış kapakları (Eser No: 1, 3, 5, 6, 9) birbirinden farklı olarak tasarlanmış ve süslenmiştir. Ancak 16. yüzyıldan itibaren birkaç istisnai örnek (Envanter No: 56, 103, Fotoğraf No: 186, 409) dışında bu uygulama hemen hemen terk edilmiştir. İç kapaklarda ise 133 envanter numaralı cilt dışında bütün ciltlerin her iki iç kapağının aynı şekilde tasarlandığı gözlenmektedir (Fotoğraf No: 231, 232). Kapak tasarımında ortada şemse, şemse uçlarında salbekler, köşelerde köşebentler, kenarlarda bordür, kartuşlu bordür ve zencerekler yer almaktadır. Ancak bir kapakta her zaman bunların tamamı bulunmamaktadır.

[592] Kapaklar tasarımları, teknikleri ve süsleme özellikleri bakımından değerlendirme bölümü boyunca değişik başlıklar altında ayrıntılı bir biçimde incelendiğinden burada tek tek örnekleme yapılmadan genel bir anlatıma gidilmiştir.

Bazı örneklerde ise kapaklarda şemse, salbek ve köşebent düzenlemesine yer verilmekle birlikte şemse ve köşebent araları da süslenerek neredeyse tüm yüzeyi bezemeli bir tasarım gerçekleştirilmiştir (Eser No: 19, 23, 25, 27, 28, 32, 55, 58, 72). Mülemma tekniğinde süslenen bu ciltlerin iç kapakları genelde kat'ı tekniğiyle süslenmiş, 1, 64, 133, 1045 ve 1191 envanter numaralı ciltlerin şemse ve köşebent araları da mülemma tekniğiyle bezenmiştir (Eser No: 23, 27, 28, 58, 72).

Örneklerimizin bir kısmında yalnızca dış kapaklar, bir kısmında ise hem dış kapaklar hem iç kapaklar süslemeli olarak yapılmıştır. Hem dış hem iç kapakları süslenen örneklerin dış ve iç kapak süslemeleri teknik ve kompozisyon bakımından çoğu kez birbirinden farklı olarak ele alınmıştır.

İncelediğimiz ciltlerin bir kısmında ise dış ya da iç kapaklarında şemse, salbek ve köşebent düzenlemesine yer verilmeksizin tüm yüzeyi süslenmiş, kenarlarına ise bordürler ya da cetveller yapılmıştır.

4.3.1.1. Şemseler

Çalışmamızda yer alan ciltlerin büyük bölümü şemseli bir tasarıma sahiptir. Örneklerin bir kısmında iç kapakların da şemseli olarak süslendiği görülür. Ancak dış kapakta ya da iç kapakta şemse kullanımı yerine tüm yüzeyin süslendiği örneklerde mevcuttur. Süsleme tekniklerinde bu durum ayrıntılı olarak tanımlanmıştır. Ayrıca şemse yüzeyindeki kompozisyonlar "Süsleme Programı" başlığı altında geniş bir şekilde anlatılmıştır. Bu sebeple bu kısımda ağırlıklı olarak şemselerin yüzyıllara göre formları değerlendirilmiştir.

Selçuklu ciltlerinde daire, Beylikler dönemi ciltlerinde ise daire ve elips şeklinde yapılan şemselerden sonra Osmanlı döneminde belli ölçülere oturtulmuş dilimli ve oval şemseler yaygınlaşmıştır. Örneklerimizin büyük bir kısmı oval şemselerden oluşmakta, bunlar da kendi içerisinde düz oval, dilimli oval, şişkin oval şeklinde sınıflandırılabilmektedir. Bunların dışında baklava dilimi şemseler ve iki yanı bombe yapan dikdörtgen şemseler de görülmektedir. Şemselerin 18. yüzyıla kadar çoğunlukla soğuk kalıp baskı, gömme ve kat'ı tekniğinde yapıldığı ancak bu yüzyıldan sonra bu şekilde yapılan şemselere ilaveten batı etkisiyle barok ve rokoko tarzında yapılan ciltlerin şemselerinde daha çok boyama tekniğinin kullanıldığı

görülmektedir. 19. yüzyılda az sayıda yapıştırma tekniği ile yapılan şemselerle de karşılaşılmaktadır.

15. yüzyıl içerisinde değerlendirdiğimiz cilt örneklerinde farklı formlarda ve tekniklerde yapılmış şemseler mevcuttur. 15. yüzyıl birçok sanat dalında olduğu gibi cilt sanatında da bir geçiş dönemi olduğundan burada daire (Fotoğraf No: 26, 37, 38), elips (Fotoğraf No: 10, 15, 25), düz oval (Fotoğraf No: 1, 2), dilimli oval (Fotoğraf No: 28), şişkin oval (Fotoğraf No: 4), baklava dilimi (Fotoğraf No: 35, 39), dikdörtgen (Fotoğraf No: 41) gibi farklı formalarda şemseler görmek mümkündür. Hatta iki kapakta birbirinden farklı formlarda yapılmış şemse örnekleri bulunmaktadır. 18 envanter numaralı cildin ön kapağında elips, arka kapağında daire (Eser No: 6), 29 envanter numaralı cildin ön kapağında daire, arka kapağında baklava dilimi (Eser No: 9) şeklinde şemselere yer verilmiştir. Bunun yanısıra her iki kapakta formları aynı olan bazı şemselerin içindeki süslemeler farklılık gösterebilmektedir. 7 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm ve 119 envanter numaralı Dîvân buna örnek verilebilir (Eser No: 1, 3). 119 envanter numaralı Dîvân'ın oval biçimli ön kapak şemsesinde figürlü süslemeye yer verilirken, arka kapak şemsesinin tüm yüzeyi hasır örgü şeklinde süslenmiştir (Fotoğraf No: 10, 12). 7 envanter numaralı ciltte ise düz, oval biçimli şemselerin ön kapaktakinin iç kısmı artı (+) şeklinde, arka kapaktakinin iç kısmı baklava dilimi şeklinde girift örgü motifleriyle süslenmiştir (Fotoğraf No: 1, 2). Altı cildin şemseleri soğuk cilt (Fotoğraf No: 5, 10, 15, 25, 26, 38, 39, 41), birinin şemseleri alttan ayırma (Fotoğraf No: 36), birinin şemseleri mülemma (Fotoğraf No: 28, 30) tekniğinde süslenmiştir. Bunlar gömme ve kalıp baskı tekniğinde yapılmıştır. Şemselerin hepsi salbeklidir. 143 envanter numaralı cildin iç kapağında kat'ı tekniğinde yapılan şemsesi ise dilimli ve oval biçimli olup salbeksizdir (Fotoğraf No: 44). 139 envanter numaralı cildin iç kapağında kat'ı tekniğinde yapılan şemse ise kenarları dilimli haçvari bir şemsedir (Fotoğraf No: 33).

Bu yüzyılda dış kapakları şemseli olmayıp tüm yüzeyi figürlü süslemeye sahip olan tek örnek 2857 envanter numaralı cilttir (Fotoğraf No: 17). Ancak bu cildin iç kapaklarında kat'ı tekniğinde süslenmiş dilimli ve oval biçimli şemseler bulunmaktadır. Aynı biçimde tasarlanan şemselerin iç kısmı farklı bir kompozisyona sahiptir (Fotoğraf No: 22, 23).

16. yüzyıl da yapılan ciltlerden 56 ve 133 envanter numaralı ciltler hariç tamamında kapakların her ikisinde bulunan şemseler aynı şekilde tasarlanmış ve iç kısımları da aynı kompozisyonla süslenmiştir. 56 envanter numaralı cildin ön kapağındaki dilimli ve oval biçimli şemse rumi ve palmet motifleriyle süslenmiş ve şemse uçlarına salbekler yerleştirilmiştir. Arka kapağındaki dilimli oval şemse ise saz üslûbunda süslenmiş ve salbeksiz olarak düzenlenmiştir (Fotoğraf No: 186). 133 envanter numaralı cildin ön iç kapağı dış kapaklar gibi mülemma tekniğinde süslenirken, arka iç kapağı ve miklebi kat'ı tekniğinde yapılmış dilimli ve oval biçimli bir şemse ile süslenmiştir (Fotoğraf No: 231, 232).

Bu yüzyıl içerisinde incelediğimiz ciltlerden 64 envanter numaralı cildin dış kapaklarında bulunan şemseler baklava dilimi şeklindedir (Fotoğraf No: 193). Diğer ciltlerde bulunan şemselerin hepsi dilimli ve oval biçimlidir. Şemselerden 23 adedi (Eser No: 11, 12, 13, 14, 17, 18, 21, 30, 33, 34, 35, 36, 37, 49, 55, 59, 63, 67, 68, 69, 70, 73, 75) soğuk şemse, yedi adedi (Eser No: 24, 26, 39, 46, 47, 60, 66) alttan ayırma, 24 adedi (Eser No: 15, 16, 18, 19, 20, 22, 23, 25, 27, 28, 29, 32, 40, 41, 42, 43, 48, 52, 54, 56, 58, 64, 72, 74) mülemma, bir adedi (Eser No: 51) mülevven, dokuz adedi (Eser No: 31, 38, 44, 45, 53, 57, 61, 62, 71) mülevven ve alttan ayırma, bir adedi (Eser No: 42) mülevven ve üstten ayırma, 21 adedi (Eser No: 15, 16, 19, 20, 22, 23, 25, 27, 28, 29, 31, 40, 41, 43, 48, 50, 52, 58, 64, 72, 74) kat'ı tekniğinde süslenmiştir. 1, 3, 6, 25, 1191 envanter numaralı ciltlerin şemseleri dilimli ve şişkin oval biçimlidir (Eser No: 25, 27, 28, 29, 50). 106 envanter numaralı cildin şemseleri kapağa oranla küçük yapılmıştır (Fotoğraf No: 208). 1041 envanter numaralı cildin dış kapak şemseleri dikeyde biraz uzatılarak elipse yakın bir formda yapılmıştır (Fotoğraf No: 143).

16. yüzyılda baskı tekniğiyle yapılan 12 adet cildin (Eser No: 23, 25, 27, 28, 29, 32, 46, 52, 56, 58, 68, 72), gömme tekniğiyle yapılan 45 adet cildin (Eser No: 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 26, 30, 31, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 48, 49, 51, 54, 55, 57, 60, 61, 62, 66, 67, 69, 70, 71, 74, 75) salbekleri bulunmaktadır. 109 envanter numaralı cildin iç kapak şemseleri yalnızca kontur olarak belirlenmiş, içi zerefşan tekniğinde süslenmiş ve uçlarına salbekler yerleştirilmiştir (Fotoğraf No: 215). 127 envanter numaralı cildin iç kapak şemseleri ise alttan ayırma tekniğinde hatayi motifleriyle süslenmiş dilimli ve oval biçimli

şemselerdir (Fotoğraf No: 229). 6 ve 43 envanter numaralı ciltlerin dış kapaklarında (Fotoğraf No: 109, 176), 64 ve 1043 envanter numaralı ciltlerin iç kapaklarında (Fotoğraf No: 126, 196) şemseye yer verilmemiş, tüm yüzey süslenmiştir. 6 envanter numaralı cildin dış kapaklarının tüm yüzeyi rumi, hatayi ve bulut motifleriyle, sekizgen biçimli 43 envanter numaralı cildin dış kapaklarının tüm yüzeyi palmet ve lotus motifleriyle mülemma tekniğinde süslenmiştir. İç kapakları ise kat'ı tekniğindedir. 64 nolu cildin iç kapaklarında kartuşların arasında kalan dikdörtgen bölüm mülemma tekniğinde bulut motifleriyle süslenmiştir. 1043 nolu cildin iç kapakları ise zemini çok renkli küçük parçalara bölünerek rumi motifleriyle kat'ı tekniğinde süslenmiştir.

17. yüzyılda yapılan ciltlerin tamamında kapakların her ikisinde bulunan şemseler aynı şekilde tasarlanmış ve iç kısımları da aynı kompozisyonla süslenmiştir. 63 envanter numaralı cilt hariç hepsi oval biçimli şemseye sahiptir. 63 nolu cildin şemsesi iki yanından hafif bombeli ve dikdörtgen formlu olarak yapılmış, mülevven tekniğinde, bulut bezemeli olarak süslenmiştir (Fotoğraf No: 263). Diğer şemselerin tamamı (Fotoğraf No: 241, 246, 250, 252, 255, 256, 260, 267) dilimli ve oval biçimlidir. Bunlardan 61 envanter numaralı cildin şemsesi hafif elipse yaklaşmaktadır (Fotoğraf No: 246). Gömme ve soğuk kalıp baskı tekniğinde yapılan ciltlerin şemseleri soğuk şemse (Eser No: 78, 84), mülemma (Eser No: 76, 77, 81, 82, 83) ve alttan ayırma (Eser No: 79, 80) tekniğinde süslenmiştir. 61 envanter numaralı cildin iç kapak şemsesi kat'ı tekniğindedir (Fotoğraf No: 248). Şemselerin ikisi salbeksiz (Fotoğraf No: 250, 255) diğerleri salbekli (Fotoğraf No: 241, 246, 252, 256, 260, 263, 267) olarak düzenlenmiştir. 1189 envanter numaralı cildin iç kapaklarında bulunan şemseler palmet ve rumi motifleriyle boyama tekniğinde süslenmiştir. Şemse uçlarında salbekleri bulunmaktadır (Fotoğraf No: 282). 59 envanter numaralı cildin dilimli ve oval biçimli dış kapak şemseleri diğerlerinden farklı olarak tüm yüzeyi yazıyla süslenmiştir (Fotoğraf No: 271).

18. yüzyılda yapılan ciltlerden 94 envanter numaralı cilt hariç hepsi oval biçimli şemseye sahiptir. 94 envanter numaralı cildin şemsesi iki yanından hafif bombeli ve dikdörtgen formlu olarak alttan ayırma tekniğinde yapılmıştır (Fotoğraf No: 285). 1150 ve 1478 envanter numaralı ciltler dilimli şişkin oval birer şemseye sahip olup, şemseler kapakta oldukça büyük bir yer kaplamaktadır (Fotoğraf No:

291, 301). Diğer şemselerin tamamı (Eser No: 91, 92, 95, 96, 98, 99, 100, 101, 102, 104) dilimli ve oval biçimlidir. Bu yüzyıldaki şemselerin tamamı gömme tekniğinde yapılmıştır. Şemseler mülemma (Fotoğraf No: 291, 301, 307, 308), alttan ayırma (Fotoğraf No: 284, 288, 300, 318, 321), mülevven ve alttan ayırma (Fotoğraf No: 286, 297, 303, 311) tekniklerinde süslenmiştir. 40 ve 1134 envanter numaralı ciltlerin iç kapaklarında boyama tekniğinde yapılmış salbeksiz şemseler mevcuttur. 40 envanter numaralı cildin şemsesi dikdörtgen, 1134 envanter numaralı cildin şemsesi oval biçimlidir (Fotoğraf No: 299, 305). 18. yüzyılda yapılan ciltlerin şemselerinin tamamı (Eser No: 90, 91, 92, 93, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 102) salbeklidir. Bunlardan yalnız 113 envanter numaralı cildin salbekleri boyanarak (Fotoğraf No: 311) diğerleri ise gömme tekniğinde yapılmıştır. 1433 envanter numaralı cildin şemsesi kapağa oranla çok küçük bir yer kaplamakta ve salbeklerde çok uzağında yer almaktadır (Fotoğraf No: 322).

19. yüzyılda yapılan 103 envanter numaralı cildin ön kapağı zilbahar tekniğinde süslenmiştir. Arka kapağında ise salbeksiz, dilimli ve oval biçimli bir şemse bulunmaktadır (Fotoğraf No: 409). Bunun dışındaki tüm ciltlerin kapaklarının her ikisinde bulunan şemseler aynı şekilde tasarlanmış ve iç kısımları da aynı kompozisyonla süslenmiştir. Bu yüzyılda şemse anlayışı oldukça değişmiş ve yalnızca şemseli ciltler değil tüm yüzeyi süslemeli ciltler de yapılmıştır. Şemseli ciltlerde bir taraftan önceki şemse formları devam ettirilirken, öte yandan şemsenin yerine geçebilecek çiçekler (Fotoğraf No: 326, 392, 407, 413, 427) kullanılmaya başlanmıştır. Bu çiçekler boyama tekniğinde yazma cilt olarak yapılmıştır. Yazma cilt olarak yapılan 108 ve 136 envanter numaralı ciltlerin ortasında sekizgen birer şemse bulunmaktadır (Fotoğraf No: 338, 416). 1069 envanter numaralı cilt yazma tekniğinde, klasik şemse formunda, ancak barok ve rokoko tarzında süslenmiş bir cilt olarak karşımıza çıkar (Fotoğraf No: 418). 72 envanter numaralı eserle büyük benzerlik göstermesine rağmen 72 envanter numaralı cilt yekşâh tekniğinde süslenmiştir (Fotoğraf No: 376). 1169 envanter numaralı cilt dikdörtgen şemseli ve salbekli bir şemse olup, yekşâh tekniğinde süslenmiştir (Fotoğraf No: 423).

Boyama tekniğinde yapılan ve yekşâh tekniğinde süslenen beş adet cilt (Eser No: 124, 127, 128, 133, 137) barok ve rokoko üslûbundadır. Bu ciltler ortalarında oval birer şemse barındırmakla birlikte neredeyse tüm yüzeyleri süslenmiş

durumdadır. Süslemeleri bakımından bu gurupta değerlendirebileceğimiz yazma tekniğinde süslenen 1541 envanter numaralı cildin şemsesi ise baklava dilimi şeklindedir (Fotoğraf No: 384). Soğuk kalıp baskı tekniğinde yapılan ve soğuk şemse olarak bezenen 5989 envanter numaralı cildin şemsesi dilimli daire formunda olup yüzeyi rumi ve hatayilerle süslenmiştir (Fotoğraf No: 430). 1409 envanter numaralı cildin şemse zemini deriden farklı bir renge boyanmış ve üzeri altınla boyanarak süslenmiş dikdörtgen şemseli ve salbekli olarak yapılmıştır (Fotoğraf No: 335). Dikdörtgen şemseli 141 envanter numaralı cildin şemsesi ise gömme tekniğinde soğuk şemseli olarak yapılmıştır (Fotoğraf No: 324). Gömme tekniğinde yapılan 37, 45, 1459 envanter numaralı ciltlerin şemseleri dilimli ve oval biçimlidir (Fotoğraf No: 329, 365, 389). 37 envanter numaralı cilt salbeksiz, diğerleri salbekli olarak düzenlenmiştir. Ciltlerin üçü de mülemma tekniğinde süslenmiştir. Mülemma tekniğinde süslenen 2341, 2342, 2590 envanter numaralı ciltlerin şemseleri dilimli ve oval biçimlidir (Fotoğraf No: 357, 359, 387). Bunlardan yalnız 2342 envanter numaralı cildin salbekleri bulunmaktadır. 134 envanter numaralı cilt soğuk kalıp baskı tekniğinde yapılmış ve mülemma tekniğinde süslenmiştir. Dilimli ve oval biçimli şemse, oldukça girift bir biçimde süslenen dikdörtgen bölüm içerisinde neredeyse görülememektedir (Fotoğraf No: 345).

19. yüzyılda tüm yüzeyi süslenen ciltlere verilecek en iyi örnek boyama tekniğinde yapılan zilbahar ciltlerdir (Eser No: 111, 114, 121, 126, 127, 135, 139, 140, 146). Bu ciltler kapakların kenarları birkaç sıra zencerekli cetvelle çerçevelendikten sonra ortada oluşan dikdörtgen bölümün süslenmesiyle oluşmaktadır. Bunların dışında tüm yüzeyi lâke tekniğinde natüralist çiçeklerle süslenen ciltler de mevcuttur (Envanter No: 115, 117, 118).

4.3.1.2. Salbekler

Araştırmamız içerisinde yer alan ciltlerin büyük bölümü şemseli ciltlerden oluşmaktadır. Bilindiği gibi salbekler şemse uçlarına yerleştirilmektedir ancak şemseli ciltlerin hepsi salbekli bir düzenlemeye sahip değildir. Mevcut salbekler ise değişik teknik ve biçimlerde yapılmıştır. Hatta salbeklerin şemsedeki teknikten farklı bir teknikte yapıldığı örnekler de mevcuttur. Baskı, gömme, boyama ve kat‘ı

tekniğinde yapılan salbekler genellikle 3-5-7 dilimli palmet şeklinde düzenlenmiştir. Kat'ı tekniğiyle yapılanlar genellikle rumi, diğerleri ise rumi, hatayi ve bulut motifi ile süslenmiştir.

15. yüzyılda yapılan 137 envanter numaralı cildin hem dış hem iç kapaklarındaki salbekleri (Fotoğraf No: 5, 8), 119 ve 23 envanter numaralı ciltlerin ise dış kapaklarındaki salbekleri üç dilimli palmet şeklindedir (Fotoğraf No: 9, 35). 7 ve 142 envanter numaralı ciltlerin üç dilimli palmet şeklindeki salbekleri (Fotoğraf No: 1, 15) ile 143 envanter numaralı cildin lotus şeklindeki salbekleri boyama tekniğinde süslenmiştir (Fotoğraf No: 41). 2857 envanter numaralı cildin iç kapaklarında kat'ı tekniğinde yapılmış beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyi girift bir rumi bezemeden müteşekkildir (Fotoğraf No: 22, 23). İki farklı kapak düzenlemesine sahip olan 18 envanter numaralı cildin ön kapağında dilimli ve oval biçimli şemsenin ucuna düğüm şeklinde salbekler yerleştirilmiştir. Arka kapağındaki şemse ise dilimli daire biçimli olup, salbeksiz olarak düzenlenmiştir (Fotoğraf No: 25, 26).

16. yüzyılda baskı tekniğiyle yapılan yapılan 1 ve 1191 envanter numaralı ciltlerin dış kapaklarında üç dilimli (Fotoğraf No: 100, 104), 105 ve 133 envanter numaralı ciltlerin beş dilimli (Fotoğraf No: 160, 230) palmet şeklinde düzenlenen salbekleri hatayi motifiyle, 1043 ve 1045 envanter numaralı ciltlerin üç dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbekleri rumi motifiyle (Fotoğraf No: 84, 121), 3 envanter numaralı cildin beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbekleri hatayi ve rumi motifiyle (Fotoğraf No: 94), 57 envanter numaralı cildin üç dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbekleri bulut motifiyle süslenmiştir (Fotoğraf No: 189). 10 envanter numaralı cilt ise yıldız uçlu çivilerin basılmasıyla oluşturulan baklava dilimi biçimli salbeklerle süslenmiştir (Fotoğraf No: 98). Gömme tekniğiyle yapılan 5, 17, 71, 149, 1236 envanter numaralı ciltlerin salbekleri üç (Fotoğraf No: 46, 51, 57, 80, 169), 2 envanter numaralı cildin salbekleri beş dilimli palmet şeklinde düzenlenmiş ve yüzeyi rumi motifiyle süslenmiştir (Fotoğraf No: 72). 145 envanter numaralı cildin iç kapaklarındaki salbekler mülemma tekniğinde rumi motifiyle süslenmiştir (Fotoğraf No: 157). Üç cildin salbekleri üç (Eser No: 20, 42, 51), 26 cildin salbekleri beş (Eser No: 14, 16, 17, 18, 21, 24, 30, 31, 37, 38, 39, 40, 41, 44, 45, 54, 55, 57, 60, 61, 62, 66, 67, 71, 74, 75), dört cildin salbekleri (Eser No: 33, 34, 35, 36) yedi dilimli

palmet şeklinde düzenlenmiş ve yüzeyleri hatayi motifiyle süslenmiştir. 4 envanter numaralı cildin dış kapaklarındaki salbekler yedi dilimli, iç kapaklarındaki salbekler ise beş dilimli palmet şeklindedir (Fotoğraf No: 164, 167). 128 envanter numaralı cildin dış kapaklarındaki salbekleri üç dilimli palmet şeklinde düzenlenmiş ve dört yapraklı çiçek motifiyle süslenmiştir (Fotoğraf No: 61). 16. yüzyılda yapılan dört cildin dış kapaklarındaki salbekler (Eser No: 43, 50, 58, 64), 12 cildin iç kapaklarındaki salbekler (Eser No: 19, 22, 23, 25, 27, 28, 29, 31, 40, 41, 48, 74) kat'ı tekniğiyle süslenmiştir.

17. yüzyılda yapılan 102 envanter numaralı cilt baklava dilimi biçimli salbeklere sahiptir (Fotoğraf No: 267). 62 envanter numaralı cildin salbekleri üç (Fotoğraf No: 256), 63, 83, 166 envanter numaralı ciltlerin salbekleri beş (Fotoğraf No: 252, 260, 263), 101 envanter numaralı cildin salbekleri yedi (Fotoğraf No: 243) dilimli palmet şeklinde düzenlenmiş ve hatayi motifiyle süslenmiştir. Bunlardan 62 nolu cildin iç kapaklarındaki salbekleri ise boyama tekniğinde düğüm motifleriyle süslenmiştir (Fotoğraf No: 258). 61 envanter numaralı cildin dış kapaklarındaki salbekleri beş dilimli palmet şeklinde düzenlenmiş ve hatayi motifiyle süslenmiştir. Burada mülemma tekniğindeki şemseden farklı olarak mülevven ve alttan ayırma tekniği uygulanmıştır (Fotoğraf No: 246). İç kapaklarda yer alan salbekler şemsede olduğu gibi kat'ı tekniğiyle yapılmış ve rumilerle süslenmiştir (Fotoğraf No: 248). 1189 envanter numaralı cildin dış kapaklarındaki salbekleri gömme tekniğinde beş dilimli palmet şeklinde düzenlenmiş ve yüzeyi rumi motifleriyle süslenmiş (Fotoğraf No: 280), iç kapaklarında bulunan salbekler ise beş dilimli palmet şeklinde boyama tekniğinde süslenmiştir (Fotoğraf No: 282). 59 envanter numaralı cildin salbekleri beş dilimli palmet şeklinde düzenlenmiş ve üzerine yazı yazılmıştır (Fotoğraf No: 271).

18. yüzyılda yapılan 1342 envanter numaralı cildin beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbekleri kalıpla basılmış ve rumi motifiyle süslenmiştir (Fotoğraf No: 317). Gömme tekniğiyle yapılan dokuz cildin salbekleri beş dilimli palmet şeklinde düzenlenmiş ve hatayi motifiyle süslenmiştir (Eser No: 89, 91, 92, 93, 95, 97, 98, 99, 100). Bir cildin beş dilimli palmet şeklindeki salbeklerinde birer çiçek (Eser No: 90), bir cildin beş dilimli palmet şeklindeki salbeklerinde bulut (Eser No: 94), bir cildin üç dilimli palmet şeklindeki salbeklerinde ise rumi motifleri

görülmektedir (Eser No: 96). 95 envanter numaralı cildin salbekleri üç dilimli palmet şeklinde düzenlenmiş ve çiçek motifiyle süslenmiş (Eser No: 101), 1433 envanter numaralı cildin baklava dilimi şeklinde düzenlenen salbekleri ise altı yapraklı çiçek ve saz yapraklarıyla (Eser No: 106) bezenmiştir. 18. yüzyılda bir cildin salbekleri boyanarak yapılmıştır (Eser No: 102).

19. yüzyılda baskı tekniğinde yapılan 5989 envanter numaralı cildin salbekleri şemse ucuna yerleştirilen üçer adet soğuk noktadan müteşekkildir (Fotoğraf No: 430). 134 envanter numaralı cildin salbekleri üç dilimli palmet şeklinde düzenlenmiş ve çiçek motifiyle süslenmiştir (Fotoğraf No: 345). Gömme tekniğiyle yapılan 38 envanter numaralı cildin salbekleri üç dilimli palmet (Fotoğraf No: 364), 16, 45, 46, 1459 envanter numaralı ciltlerin salbekleri beş dilimli palmet (Fotoğraf No: 323, 329, 365, 399), 93 envanter numaralı cildin salbekleri yedi dilimli palmet (Fotoğraf No: 385) şeklindedir. Bu yüzyılda boyama tekniğiyle yapılan beş adet (Eser No: 108, 112, 113, 132, 143) cildin şemselerinin uçlarına altın noktalardan yapılmış birer salbek yerleştirilmiştir. 35 ve 66 envanter numaralı ciltlerin şemselerinin dikey eksenlerinde yelpaze biçiminde yerleştirilmiş yapraklar salbek görünümündedir (Fotoğraf No: 369, 390). 80 envanter numaralı cildin dış kapaklarında beş dilimli palmet şeklinde yapılıp naturalist olarak süslenen salbekler mevcuttur (Fotoğraf No: 353). Aynı şekilde 81 envanter numaralı cildin iç kapaklarında baklava dilimi şeklinde salbekler yapılmış ve naturalist olarak süslenmiştir (Fotoğraf No: 352). 1169 envanter numaralı cildin salbekleri 5 dilimli palmet şeklinde olup yüzeyi palmet ve rumilerle süslenmiştir (Fotoğraf No: 423).

4.3.1.3. Köşebentler

Köşebentler genel olarak "üçgenler" (basit üçgenler ve içi geometrik geçmelerle doldurulanlar), "şemselerin ¼'ü şeklinde yapılanlar" ve klasik özellikteki "iç ve dış bükey kavisli olanlar" şeklinde kategorize edilebilir.

15. yüzyılda yapılan köşebentlerin çoğunluğu üçgen yüzeyler şeklinde olup, içi geometrik geçmelerle süslenmiştir (Fotoğraf No: 2, 15, 22, 23, 26, 29, 33). 29 envanter numaralı cildin ön kapağındaki köşebentler kenarlardaki cetvellere paralel çekilen çizgilerle oluşturulan basit üçgenler şeklindedir (Fotoğraf No: 38).

Köşebentlerin bir kısmı şemselerin ¼'ü şeklindedir (Fotoğraf No: 5, 39, 41). Bir örnekte iç ve dış bükey kavisli köşebent (Fotoğraf No: 35), bir örnekte ise çiçek şeklinde (Fotoğraf No: 11, 12) köşebent uygulaması dikkati çeker.

16. yüzyılda yapılan 14 adet cilt (Eser No: 14, 21, 42, 44, 46, 47, 49, 52, 55, 61, 64, 69, 70, 73) köşebentsiz olarak düzenlenmiştir. Köşebentli örneklerin 16 adedi kenarlardaki cetvellere paralel çekilen çizgilerle oluşturulan basit üçgenler şeklinde (Eser No: 12, 13, 24, 30, 33, 34, 35, 36, 45, 51, 54, 59, 62, 63, 67, 68), iki adedi bu üçgenlerin yüzeylerinin geometrik geçmelerle doldurulmasıyla (Eser No: 11, 17), yedi adedi şemselerin ¼'ü şeklinde (Eser No: 15, 23, 32, 43, 50, 56, 58), 25 adedi iç ve dış bükey kavisli olarak (Eser No: 11, 16, 18, 19, 20, 22, 25, 26, 27, 28, 31, 37, 38, 39, 40, 41, 48, 53, 57, 60, 65, 66, 71, 72, 74) süslenmiştir. Tarihi bilinmeyen 5 envanter numaralı cildin köşebentleri Fatih Sultan Mehmed ve II. Bayezid devri ciltlerinde olduğu gibi orta kısımlarından içeriye doğru kıvrılmaktadır (Fotoğraf No: 46, 47).

17. yüzyılda yapılan üç adet cilt (Eser No: 80, 83, 84) köşebentsiz olarak düzenlenmiştir. 44 ve 68 envanter numaralı cildin köşebentleri kenarlardaki cetvellere paralel çekilen çizgilerle oluşturulan basit üçgenler şeklindedir (Fotoğraf No: 250, 275). Bu yüzyılda en fazla uygulama alanı bulan köşebent formu sekiz adet örnekte gördüğümüz iç ve dış bükey kavisli köşebentlerdir (Eser No: 76, 77, 79, 81, 82, 85, 87, 88).

18. yüzyılda yapılan yedi adet cilt (Eser No: 90, 92, 93, 94, 97, 101, 103) köşebentsiz olarak düzenlenmiştir. Köşebentlerin büyük çoğunluğu iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır (Eser No: 89, 91, 95, 96, 98, 99, 100, 102, 105, 106). Yalnız bir cildin köşebentleri kenarlardaki cetvellere paralel çekilen çizgilerle oluşturulan basit üçgenler şeklindedir (Eser No: 104).

19. yüzyılda yapılan 20 adet cilt (Eser No: 107, 108, 109, 111, 112, 114, 115, 117, 121, 126, 134, 135, 138, 139, 140, 141, 142, 145, 146, 147) köşebentsiz olarak düzenlenmiştir. 11 örnekte iç ve dış bükey kavisli köşebent (Eser No: 110, 116, 118, 119, 120, 122, 123, 131, 132, 136, 148) uygulaması görülmektedir.

4.3.1.4. Cetveller, Zencerekler, Bordürler ve Tığlar

Ciltlerin her iki kapağı ve miklebinin dış ve iç kısımları kenarlardan cetveller, zencerekler ve bordürlerlerle çevrçevelenmektedir. Cetveller hemen her ciltte görülmekle birlikte diğerleri bütün ciltlerde her zaman mevcut olmayabilir. Cetveller soğuk ya da altınla yapılmış düz çizgiler şeklinde olup, genellikle birkaç sıra halindedir. Bazen hem altın hem soğuk cetvellerin birlikte kullanıldığı görülmektedir. Zencereklerin değişik şekilleri mevcuttur ancak bunlar içerisinde hemen hemen bütün yüzyılların örneklerinde en sık gördüğümüz zencerek tipi "sarmal S" şeklinde olanlardır. Bunlar değişik kalınlıklarda soğuk ya da altına boyanmış halde uygulanmıştır. Özellikle 19. yüzyıl örneklerinde iki üç sıra sarmal zencerek arka arkaya uygulanmaktadır. Bordürler "düz bordür" ve "kartuşlu bordür" olarak iki şekilde karşımıza çıkmaktadır. Kartuşlu bordür daha çok tercih edilmiştir. Bu bordürlerde daha çok bitkisel süslemeye yer verilmekle birlikte yazının bulunduğu örneklerde mevcuttur. Tığlar şemse, köşebent ve salbeklerin kenarlarında soğuk ya da altın çizgiler şeklinde yapılan süsleme unsurlarıdır. 17. yüzyıldan itibaren çizgi şeklindeki tığların arasına ya da bu çizgilerin üzerine noktalarda yerleştirilmiştir. Hatta 19. yüzyıldaki örneklerin bir kısmında yalnız noktaların kullanıldığı görülmektedir. Bahsettiğimiz cetveller, zencerekler, bordürler ve tığlar dış kapaklarda kullanıldığı kadar iç kapaklarda da görülmektedir. Ancak iç kapaklarda her zaman bulunmayabilirler.

15. yüzyıl örnekleri içerisinde yalnız 119 envanter numaralı cilt (Eser No: 3) soğuk cetvelle, diğerlerinin tamamı ise soğuk ve altın cetvellerle çerçevelenmiştir (Eser No: 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10). 2857 envanter numaralı cildin hem dış hem iç kapaklarında zencereklerin arasında mavi cetveller bulunmaktadır (Eser No: 5). Beş örnekte geometrik geçmeli zencerek (Eser No: 1, 2, 5, 6, 8), dört örnekte soğuk sarmal zencerek (Eser No: 4, 5, 8, 10) ve üç örnekte altına boyanmış sarmal zencerek (Eser No: 2, 5, 7) bulunmaktadır. Ciltlerin hiçbirinde bordür düzenlemesine yer verilmemiştir. Sekiz adet cildin şemse kenarları altın tığlıdır (Eser No: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 10).

16. yüzyılda yapılan iki örneğin kenarları deriyle çevrildiğinden cetvelleri hakkında bilgi edinilememektedir (Eser No: 56, 75). 22 örnekte soğuk (Eser No: 12,

13, 14, 17, 18, 24, 30, 33, 34, 35, 36, 37, 49, 51, 54, 59, 60, 63, 67, 68, 70, 73), 40 örnekte altın (Eser No: 11, 15, 16, 19, 20, 22, 23, 25, 26, 27, 28, 29, 31, 32, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 50, 52, 53, 55, 57, 58, 61, 62, 64, 65, 66, 69, 71, 72, 74), bir örnekte soğuk ve altın (Eser No: 21) cetvel bir arada yer almaktadır. İki örnekte geometrik geçmeli zencerek (Eser No: 11, 13), sekiz örnekte soğuk sarmal zencerek (Eser No: 12, 14, 21, 33, 34, 35 36, 51), 37 örnekte altına boyanmış sarmal zencerek (Eser No: 15, 16, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 31, 32, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 50, 52, 53, 55, 57, 58, 60, 61, 62, 66, 71, 72, 74) bulunmaktadır. Ciltlerin bazılarının kenarlarında düz bordür (Eser No: 16, 19, 23, 58), bazılarının kenarlarında ise kartuşlu bordür (Eser No: 22, 25, 27, 28, 29, 31, 32, 39, 40, 41, 43, 48, 50, 53, 72, 74) uygulaması görülmektedir. Şemse, salbek ve köşebentlerin etrafı 12 örnekte altın tığlı (Eser No: 15, 16, 22, 26, 38, 40, 42, 44, 60, 61, 62, 71), bir örnekte soğuk tığlı (Envanter No: 59) olarak yapılmıştır.

17. yüzyıldaki iki örneğin kenarları deriyle çevrildiğinden cetvelleri hakkında bilgi edinilememektedir (Eser No: 80, 84). Bir örnekte soğuk (Eser No: 83), yedi örnekte altın (Eser No: 76, 77, 81, 82, 85, 87, 88), üç örnekte altın ve soğuk (Eser No: 78, 79, 86) cetvel yer almaktadır. Yedi örnekte altına boyanmış sarmal zencerek (Eser No: 76, 77, 79, 81, 82, 87, 88), iki örnekte bordür (Eser No: 85, 88) bulunmaktadır. Yedi adet cildin şemse kenarları altın tığlı (Eser No: 76, 77, 79, 81, 82, 86, 88), bir örneğin şemse kenarı altın noktalıdır (Eser No: 87).

18. yüzyıl ciltlerinin birinde kapaklar soğuk ve altın cetvelle (Eser No: 89), 13'ünde ise altın cetvelle çerçevelenmiştir (Eser No: 90, 91, 92, 93, 95, 96, 97, 98, 100, 101, 102, 103, 105). 11 örnekte altına boyanmış sarmal zencerek (Eser No: 89, 91, 92, 93, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 102) bulunmaktadır. 130 ve 1433 envanter numaralı ciltler fırçayla altına boyanarak yapılmış yapraklarla süslü bir bordürle çerçevelenmektedir (Eser No: 103, 106). 40 envanter numaralı ciltte ise kartuşlu bir bordür görülmektedir (Eser No: 98). Şemse, salbek ve köşebentlerin etrafı sekiz örnekte altın tığlıdır (Eser No: 89, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 102), bir örnekte altın noktalı (Eser No: 99), dört örnekte ise altın tığ ve nokta bir arada kullanılmıştır (Eser No: 90, 100, 101, 105).

19. yüzyılda bir örnekte soğuk cetvel (Eser No: 149), bir örnekte soğuk ve altın cetvel (Eser No: 108), diğer 26 örnekte ise altın cetvel kullanılmıştır (Eser No:

107, 109, 110, 111, 112, 114, 115, 116, 117, 118, 120, 121, 123, 126, 132, 134, 135, 136, 138, 139, 140, 141, 142, 145, 146, 147) yer almaktadır. İki örnekte soğuk sarmal zencerek (Eser No: 122, 149) ve 22 örnekte altına boyanmış sarmal zencerek (Eser No: 107, 109, 110, 111, 112, 114, 116, 119, 120, 121, 126, 134, 135, 136, 138, 139, 140, 141, 142, 145, 147, 148) bulunmaktadır. 45 envanter numaralı cildin kapakları üç iplik rumiyle süslenmiş bir bordüle (Eser No: 123), 80, 81, 82 envanter numaralı ciltler üzerinde yazı bulunan kartuşlu bir bordürle (Eser No: 115, 117, 118), 1459 envanter numaralı cilt ise bulut motifleriyle süslenmiş kartuşlu bir bordürle (Eser No: 110) çerçevelenmiştir. Şemse, salbek ve köşebentlerin etrafı bir örnekte altın tığlı (Eser No: 107) üç örnekte soğuk noktalı (Eser No: 119, 122, 148), iki örnekte altın noktalı (Eser No: (Eser No: 131, 132), beş örnekte altın tığ ve nokta bir arada kullanılmıştır (Eser No: (Eser No: 108, 112, 120, 123, 145).

4.3.2. Sırt

Sırt bölümü genellikle kitapların süslemeye yer verilmeyen bir bölümüdür ve incelediğimiz ciltlerden hiçbirinin sırtında süsleme yer almamaktadır[593]. Kitapların en fazla hasar gören kısımlarından biri olan sırt bölümünde çoğu kez onarımlar sırasında orijinal deriden farklı renkte kabaca bir onarım yapıldığı görülmektedir.

4.3.3. Sertap

Sertaplar bir ciltte en hareketli bölüm olduğu için kitapların en fazla hasar gören yeridir. Bu sebeple örneklerin birçoğunda sertapların tamir edildiği ve bu sırada kullanılan farklı deriler sebebiyle orijinalliğini yitirdiği görülmektedir. Bu bölüm genellikle süslemeli olarak yapılmaktadır. Ancak onarımlar sırasında süslemenin tamamen ortadan kaybolduğu örnekler mevcuttur. Bazı ciltlerin sertapları farklı renkte bir deriyle kabaca onarılmakta ve ciltlerin orijinal sertapları hakkında bilgi edinilememektedir (Eser No: 62, 71, 72, 78, 93). Böyle örneklerde yer alan

[593] 57 envanter numaralı cildin sırt kısmı süslemelidir (Eser No: 56). Ancak orijinal olmayan bu kısım onarımlar sırasında süslemeli bir şekilde Avrupa tarzı yuvarlak bir sırt olarak yenilenmiştir. Aynı şekilde 40 envanter numaralı cildin sırtıda onarımlarda yenilenmiş ve altın noktalarla süslenmiştir (Eser No: 98).

süslemeler günümüzde yapılan profesyonel onarımlar sırasında yeniden ortaya çıkarılabilmektedir. Ancak eski onarımlar burada yer alan süslemeye büyük zarar vermekte ve genellikle altınla yapılan süslemelerin izlerinin büyük bölümü kaybolmaktadır. Çalışmamızda üzeri tamamen deriyle kapatılarak onarılan sertapların süslemeleri hakkında fikir beyan etmek mümkün olmamıştır.

Tezimizde yer alan ciltlerden 24'ünün sertabı bulunmamaktadır (Eser No: 6, 16, 17, 20, 22, 54, 59, 60, 61, 63, 69, 75, 79, 90, 91, 96, 103, 115, 116, 117, 118, 141, 142, 143). 22 adet cildin sertapları üzerinde yazı tespit edilmiştir (Eser No: 5, 12, 25, 29, 30, 32, 34, 35, 36, 39, 41, 42, 48, 50, 51, 53, 74, 97, 98, 106, 110, 136). Bu sertapların büyük çoğunluğunda Kur'ân-ı Kerîm'in 56. suresi olan ve toplamda 96 ayetten oluşan Vâkı'a Sûresi'nin 77-78-79 ve 80. ayetlerine yer verilmektedir[594]. Diğer sertapların büyük bir kısmı altın noktalarla (Fotoğraf No: 98, 243, 256, 261, 319, 334, 339, 362, 364, 365, 372, 375, 384, 389), bir kısmı ise soğuk noktalarla süslenmiştir (Fotoğraf No: 9, 217, 430). Bunların dışında altınla boyanarak yapılan çeşitli biçimlerde yaprak motifiyle süslenenler de mevcuttur (Fotoğraf No: 369, 378, 379, 381, 397, 404, 420, 426, 427). İki örnek te altınla boyanarak yapılmış geometrik geçmelerle süslenmiştir (Fotoğraf No: 213, 296). 23 enventer numaralı cildin sertabında ise ortada gömme tekniğinde yapılmış küçük oval bir şemse, kenarlarda geometrik geçmeler bulunmaktadır (Fotoğraf No: 35).

4.3.4. Miklep

Araştırmamızda yer alan örneklerde bir cildin süslemelerinin en iyi korunduğu yerlerden birinin miklep olduğu görülmektedir. Miklep form olarak kapak içerisinde kaldığından süslemeler, özellikle de altın iyi korunmaktadır. Ancak sertap bölümü kapaktan ve miklepten ayrılmaya başladığında miklebin ve üzerindeki süslemelerin zarar gördüğü gözlenmektedir. Mevcut mikleplerin süsleme kompozisyonu incelendiğinde genellikle kapakların üzerinde yer alan süslemenin ½'sinin uygulandığı görülmektedir. Bu uygulamada şemseli örneklerde farklı versiyonlar dikkati çekmektedir. Miklep yüzeyindeki şemselerin bir kısmı kalıp baskı veya gömme olarak düzenlenmiş ve daire, dilimli daire, damla ve oval şemse

[594] Bu örnekler "Yazı" başlığında ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

formunda yapılarak süslenmiştir. Şemsenin tam yarısının kullanıldığı örnekler ve salbeklerin uygulandığı örneklerde görülmektedir. Bir kısmı ise deri üzerine fırçayla altın sürülerek süslenmiştir. Onarımlar sırasında değiştirilen mikleplerin üzerinde genellikle hiçbir süsleme kompozisyonu bulunmamakta, bazılarında ise kapakların dönemiyle uymayan süslemelere yer verilmektedir.

Tezimizde 15. yüzyıla ait olduğu tespit edilen 18 envanter numaralı cilt miklepsiz olarak düzenlenmiştir (Eser No: 6). 7 envanter numaralı eserin miklebi sırt ve kapak kenarlarının onarıldığı deriyle süslemesiz olarak yapılmıştır (Fotoğraf No: 3). 119 envanter numaralı cildin dış miklebi altı kollu yıldız şeklinde çok basit bir süslemeye sahiptir. 139 ve 2857 envanter numaralı eserlerin dış miklepleri figürlü süslemeye sahiptir. Ancak bu iki eserin miklepleri ile kapakları üzerindeki figürler birbirinden farklıdır. 139'un miklebinde uçan bir kuş tasvir edilirken (Fotoğraf No: 31), 2857'nin miklebinde vak vak ağacı resmedilmiştir (Fotoğraf No: 20). Aynı ciltlerin iç miklebi kat'ı tekniğinde süslenmiştir. 139'un iç miklebinde iç kapaklardaki şemsenin yarısı uygulanırken (Fotoğraf No: 33), 2857'nin iç miklebinin tüm yüzeyi girift bir şekilde rumi ve hatayilerle süslenmiştir (Fotoğraf No: 23).

137 envanter numaralı cildin dış miklebinde kapaktakilerden faklı olarak haçvari denebilecek bir şemsenin dikeyde yarısı uygulanmış ve uçlarına yarım salbekler yerleştirilmiştir (Fotoğraf No: 6). İç miklebinde ise iç kapaktaki köşebentler ve şemse aynen kullanılmış, ancak şemse üçgen bölüme dikey olarak yerleştirilmiştir (Fotoğraf No: 8). 23 ve 142 envanter numaralı ciltlerin miklebinde kapak süslemelerinin ½'si uygulanmıştır (Fotoğraf No: 15, 35). 142'nin iç miklebi süslemesiz bırakılırken, 23'ün iç miklebinde iç kapaktaki daire şemse aynen kullanılmıştır (Fotoğraf No: 37). 29 envanter numaralı eserin iki kapağının süslemeleri birbirinden farklı olup miklepte arka kapak süslemelerinin ½'si uygulanmıştır (Fotoğraf No: 40). 143 envanter numaralı cildin hem dış hem iç miklebinde damla formunda birer şemse yer almaktadır (Fotoğraf No: 42, 44).

16. yüzyıl mikleplerinin süslemelerinde çeşitlilik olduğu gözlenmektedir. Bu yüzyıla ait olduğu tespit edilen 65 adet eserin yalnız altısında miklep bulunmamaktadır. 98 envanter numaralı eserin miklebinin kenar cetvelleri çekilmiş ancak ortası süslemesiz olarak bırakılmıştır (Fotoğraf No: 158). 9, 10, 19, 60, 89, 109, 126 envanter numaralı mikleplerde iki ucu hafif uzatılmış dilimli daire

formunda şemseler uygulanmıştır (Fotoğraf No: 98, 115, 139, 191, 205, 213, 225). 33, 58, 1040 envanter numaralı eserlerin miklebinde yer alan şemseler damla formunda (Fotoğraf No: 92, 175, 236), 106 envanter numaralı eserin miklebinde yer alan şemse salbek formundadır (Fotoğraf No: 208). 56 envanter numaralı eserin miklebinde ise dilimli oval şemse yer almaktadır (Fotoğraf No: 187). 17 envanter numaralı Kur'ân'ın miklebi onarımlar sırasında üzerinde yedi dilimli palmet biçiminde yapılmış bir şemse bulunan mikleple değiştirilmiştir (Fotoğraf No: 169).

51, 53, 57, 75, 105, 150, 151, 152, 153 envanter numaralı ciltlerin miklebinde kapak süslemelerinin ½'si uygulanmıştır (Fotoğraf No: 58, 69, 127, 129, 131, 132, 160, 183, 189). Burada uygulanan şemseler yarım şemse formundadır. 1, 3, 6, 64, 133, 1039, 1041, 1043, 1045, 1191 envanter numaralı eserlerin hem dış hem iç kapaklarının miklebinde kapak süslemelerinin ½'si uygulanmıştır (Eser No: 23, 25, 27, 28, 29, 32, 40, 41, 58, 72). 25 envanter numaralı eserin ise dış miklebinde kapak süslemelerinin ½'si uygulanmıştır (Fotoğraf No: 172). 1040 envanter numaralı cildin miklebinde kapak süslemelerinin ½'si uygulanmakla birlikte kat'ı tekniğindeki miklep şemsesi üçgen bölüme dikey vaziyette yerleştirilmiş yarım şemse şeklindedir. 127 envanter numaralı cildin hem dış hem iç miklebinin şemseleri iki ucu hafif uzatılmış dilimli daire formundadır (Fotoğraf No: 227, 229). 1044 envanter numaralı cildin dış miklebindeki şemse de iki ucu hafif uzatılmış dilimli daire şeklindedir ancak iç miklebinde yarım şemse uygulaması görülmektedir (Fotoğraf No: 149, 152).

17. yüzyıla ait olan 83 envanter numaralı cildin miklebi bulunmamaktadır (Eser No: 79). 62, 101, 166 envanter numaralı ciltlerin mikleplerinde kapaklardaki süslemelerin ½'si uygulanmış, ancak şemseleri dilimli daire şeklinde yapılmıştır (Fotoğraf No: 243, 256, 261). 42, 44, 63 envanter numaralı ciltlerin mikleplerinde ise yalnızca dilimli daire şeklinde şemse bulunmaktadır (Fotoğraf No: 250, 255, 263). 61 envanter numaralı cildin hem dış hem iç miklebinde kapaklardaki süslemelerin ½'si uygulanmış, ancak dış miklepteki şemse dilimli damla şeklinde, iç miklepteki şemse salbek şeklinde yapılmıştır (Fotoğraf No: 249). 68 ve 96 envanter numaralı mikleplerin kenarları cetvellenmiş, ortaları ise süslemesiz olarak bırakılmıştır (Fotoğraf No: 277, 278). 59 envanter numaralı cildin dış miklebinde kapaklardaki süslemelerin ½'si uygulanmıştır (Fotoğraf No: 271).

18. yüzyıla ait olan 94, 124, 130, 1543 envanter numaralı dört cilt orijinalde miklepsiz olarak yapılmıştır (Eser No: 90, 91, 96, 103). 36 envanter numaralı eserin miklebi bezle kaplı olduğundan süslemeleri hakkında bilgi edinilememektedir (Fotoğraf No: 307). 40, 113, 1134, 1542 envanter numaralı ciltlerin mikleplerinde kapaklardaki süslemelerin ½'si uygulanmış, ancak şemseleri dilimli daire şeklinde yapılmıştır (Fotoğraf No: 298, 305, 308, 312). 24, 92, 1150, 1478 envanter numaralı ciltlerin mikleplerinin kenarlarına kapakta yer alan cetveller çekilerek ortasına dilimli daire şeklinde birer şemse yerleştirilmiştir (Fotoğraf No: 288, 290, 292, 296, 302). 24, 40, 92, 113, 1134, 1150, 1342, 1398, 1478, envanter numaralı ciltlerin miklebindeki şemseler iki ucu hafif uzatılmış dilimli daire formundadır (Fotoğraf No: 290, 292, 296, 298, 302, 305, 312, 317, 319). 1542 envanter numaralı eserin miklebinde dilimli oval şemse (Fotoğraf No: 308), 95 envanter numaralı miklepte damla formunda bir şemse yer almaktadır (Fotoğraf No: 309). Bu yüzyıl içerisinde değerlendirdiğimiz örneklerin hiçbirisinde yarım şemse uygulaması görülmemektedir.

19. yüzyıla ait olan eserlerden 80, 81, 82, 104, 134, 135, 136 envanter numaralı yedi adedinde miklep bulunmamaktadır (Eser No: 115, 116, 117, 118, 141, 142, 143). 47, 73, 100, 1334, 2027 envanter numaralı eserlerin mikleplerinin kenar cetvelleri çekilmiş ancak ortaları süslemesiz olarak bırakılmıştır (Fotoğraf No: 328, 372, 375, 392, 407). 49 envanter numaralı cildin miklebi ise onarım sırasında bordo renkli deriden yapılmış ve süslemesiz olarak bırakılmıştır (Eser No: 139). 1541 envanter numaralı eserin ortası noktalarla süslenmiştir (Fotoğraf No: 384). 15, 65, 1317, 1323 envanter numaralı zilbahar süslemeli eserlerin mikleplerinde (Fotoğraf No: 334, 362, 397, 426) ve 35, 39, 66, 72, 108, 1069, 1115, 2141, 5989 envanter numaralı eserlerin mikleplerinde kapaklardaki bezemelerin ½'si uygulanmıştır (Fotoğraf No: 339, 369, 378, 379, 381, 391, 404, 420, 427, 430). 37, 46, 141, envanter numaralı ciltlerin mikleplerinde iki ucu hafif uzatılmış dilimli daire formunda şemseler bulunmaktadır (Fotoğraf No: 323, 325, 389). 16 ve 93 envanter numaralı ciltlerin şemsesi dilimli damla şeklindedir (Fotoğraf No: 385, 400).

38 ve 2590 envanter numaralı ciltlerin miklebinde yer alan şemse salbek formundadır (Fotoğraf No: 358, 364). 45 ve 2342 envanter numaralı eserlerin miklebinde kapaklardaki bezemenin ½'si uygulanarak ortaya salbek formunda birer

şemse yerleştirilmiştir (Fotoğraf No: 359, 365). 3346'da ise kenarlardaki kartuşlardan biri şemse olarak kullanılmıştır (Fotoğraf No: 429). 1459 envanter numaralı cildin dış miklebine dış kapaklardaki bezemenin ½'si uygulanarak ortaya dilimli oval bir şemse yerleştirilmiş, iç miklebine ise yarım şemse uygulanmıştır (Fotoğraf No: 330, 331). 1409 envanter numaralı cildin miklep şemsesi üçgen bölüme dikey vaziyette yerleştirilmiş yarım şemse şeklindedir (Fotoğraf No: 337). 103 envanter numaralı eserin iki kapağının süslemeleri birbirinden farklı olup miklepte arka kapak bezemesine uygun bir süsleme tercih edilmiştir. Kenarlara arka kapakta yer alan cetveller çekilerek ortasına daireye yakın dilimli şemse yerleştirilmiştir (Fotoğraf No:409). Bu yüzyıl içerisinde değerlendirdiğimiz örneklerin hiçbirinde yarım şemse uygulaması görülmemektedir. 19. yüzyıl mikleplerinin bezemelerinde çeşitlilik olduğu gözlenmektedir.

4.4. Süsleme Programı

4.4.1. Geometrik Süsleme

İncelediğimiz 149 adet ciltten 14'ünün dış kapakları, 5'inin iç kapakları olmak üzere toplam 19'u geometrik süslemelidir. Örneklerimiz içerisinde 17 yüzyıl dışında bütün yüzyıllarda geometrik süsleme karşımıza çıkmaktadır. 15. yüzyılda üretilen geometrik süslemeli ciltler 13 ve 14. yüzyılın süsleme programının devamı niteliğindedir. Dış kapakta uygulanan bu süslemeler baskı tekniğindedir. 16. yüzyıl ciltlerinde de geometrik süslemeler baskı tekniğindedir ancak farklı olarak 1043 envanter numaralı cilt kat'ı tekniğinde süslenmiştir. 19. yüzyılda ise geometrik süslemeli ciltler yaygın olarak zilbahar tekniğindedir.

15. yüzyıl içerisinde değerlendirdiğimiz 7, 18 ve 29 envanter numaralı ciltlerin geometrik süslemeleri dış kapakta yer almaktadır. 7 envanter numaralı cildin her iki kapak şemsesi dilimli ve oval biçimli olup, karelere bölünen iç kısmı ön kapakta artı (+) şeklinde, arka kapakta baklava dilimi şeklinde girift örgü motifleriyle süslenmiştir (Fotoğraf No:1, 2). 18 envanter numaralı cildin ön ve arka kapakları farklı tasarımlara sahiptir. Ön kapağında bitkisel süslemeli dilimli ve oval biçimli bir şemseye, arka kapağında ise dilimli daire şeklinde bir şemse bulunmaktadır (Fotoğraf

No: 25, 26). Kenarları bitkisel süslemeli bu şemsenin ortası 7 envanter numaralı ciltte olduğu gibi karelere bölünerek içi artı (+) şeklinde girift örgü motifleriyle doldurulmuştur (Fotoğraf No: 27). 29 envanter numaralı cildinde her iki kapağı birbirinden farklıdır. Arka kapağı ve miklebi bitkisel süslemeli olan cildin ön kapağında dilimli daire şeklinde bir şemse bulunmaktadır. Ortası rumilerle bezeli şemsenin etrafı bir sıra yıldız biçimli çivinin kakılmasıyla süslenmiş, yatayda ve dikeyde aynı çivinin kullanılmasıyla salbekvari birer süsleme yapılmıştır (Fotoğraf No: 38). İki kapağının şemse süslemeleri birbirinden farklı olarak ele alınan 119 envanter numaralı Dîvân'ın arka kapak şemsesinin tüm yüzeyi hasır örgü şeklinde süslenmiştir (Fotoğraf No: 9, 12). Ön kapağı ise figürlü bir süslemeye sahiptir.

16. yüzyılda yapılan 6 envanter numaralı cildin geometrik süslemeleri dış kapakta, 89 ve 1043 envanter numaralı iki cildin geometrik süslemeleri ise iç kapaktadır. 6 envanter numaralı cildin dış kapakları rumilerin çerçevelediği beş sıra halinde baklava dilimi şeklindeki kartuşlarla bezenmiştir. Kartuşların içi ve dışı bulut ve bitkisel motiflerle süslenmiştir (Fotoğraf No: 108, 109). 89 envanter numaralı cildin iç kapaklarında geometrik geçmeli baklava dilimi şeklinde bir şemse bulunmaktadır (Fotoğraf No: 206). 1043 envanter numaralı cildin her iki iç kapağının ortasında yer alan dikdörtgen alan zemini mavi, turuncu, yeşil ve siyah olan, baklava dilimi, dikdörtgen ve beş dilimli palmet şeklinde parçalara bölünerek kat'ı tekniğinde geometrik bir tasarımla süslenmiştir (Fotoğraf No: 125, 126).

18. yüzyılda yapılan 1398 envanter numaralı cildin iç kapaklarında yatay ve dikey eksende kesişen altın çizgilerin içine konulmuş üçer altın nokta ile yapılmış baklava dilimi görünümlü bir süsleme yer almaktadır (Fotoğraf No: 320).

19. yüzyıl içerisinde değerlendirdiğimiz dokuz cildin (Eser No: 111, 114, 121, 126, 135, 139, 140, 143, 146) geometrik süslemeleri dış kapakta yer almaktadır. İki cildin geometrik süslemeleri ise iç kapaktadır (Eser No: 124, 127). Bu yüzyılda değerlendirdiğimiz örneklerin tamamı boyama tekniğindedir. 15, 65, 1317 ve 1466 envanter numaralı ciltlerin ön ve arka kapağı ile miklebi zilbahar tekniğinde süslenmiştir. Burada kareleri oluşturan çizgiler iki ya da üç yapraklı olarak süslenmiş ve ortalarına noktalar yerleştirilmiştir (Fotoğraf No: 333, 340, 361, 396). 103 envanter numaralı cildin ön ve arka kapakları farklı tasarımlara sahip olup yalnız zilbahar tekniğinde süslenen ön kapağı bu gurup içerisinde değerlendirilebilir

(Fotoğraf No: 409). 49, 1323 ve 1334 envanter numaralı ciltlerin ön ve arka kapağı ile miklebi zilbahar tekniğinde süslenmiştir. İlk ikisinin kafesleri kartuş görünümünde olup, ortaları 49 numaralı ciltte 7 adet nokta ile 1323 numaralı ciltte tek bir nokta ile süslenmiştir (Fotoğraf No: 408, 425). 1334 numaralı ciltte ise farklı olarak noktalar çizgilerin kareleri oluşturduğu kesişme noktasına yerleştirilmiştir (Fotoğraf No: 375). 136 envanter numaralı cildin her iki kapağında yazma tekniğinde yapılmış altı kollu yıldız görünümünde birer şemse yer almaktadır (Fotoğraf No: 416). 66 envanter numaralı cildin iç kapaklarının ortasında geçmelerden yapılmış birer şemse bulunmaktadır (Fotoğraf No: 370). 72 envanter numaralı cildin iç kapakları ve miklebi zilbahar tekniğinde süslenmiştir. Kafesler kenarları ince, ortası kalın altın çizgilerle oluşturulmuş ortalarına birer nokta yerleştirilmiştir (Fotoğraf No: 378).

4.4.2. Figürlü Süsleme

Tezimiz içerisinde figürlü süslemeye sahip olan 3 adet cilt tespit edilmiştir (Eser No: 3, 5, 7). 15. yüzyıla ait olan bu ciltlerden 119 envanter numaralı Dîvân 1461, 2857 envanter numaralı Mesnevî 1471 tarihlidir. 139 envanter numaralı, tarihsiz Mecmû‘a süsleme özelliklerinden dolayı 15. yüzyılın ikinci yarısına uygun görünmektedir. Örneklerimiz içerisinde diğer yüzyıllarda yapılmış herhangi bir figürlü süslemeye rastlanmamaktadır. Bu eserlerin figürlü süslemeleri 119 envanter numaralı ciltte ön dış kapak şemsesinde (Fotoğraf No: 9, 10, 11), 139 envanter numaralı cildin dış kapak ve miklep şemselerinde (Fotoğraf No: 28, 29, 30, 31), 2857 envanter numaralı ciltte ise her iki dış kapak ve miklepte (Fotoğraf No: 17, 18, 19, 20, 21) yer almaktadır.

119 envanter numaralı Dîvân’ın her iki kapağında yer alan şemselerin formu aynı olmakla birlikte içerisindeki süslemeler birbirinden farklı olarak ele alınmıştır (Fotoğraf No: 9, 10). Cildin ön kapak şemsesinde bir ağacın iki yanına koşar vaziyette yapılmış iki ceylan figürü yerleştirilmiştir. Öndeki ceylan koşarken başını arkaya dönmüş vaziyettedir (Fotoğraf No: 11). Arka kapak şemsesinin tüm yüzeyi ise hasır örgü şeklindedir (Fotoğraf No: 12). 139 envanter numaralı Mecmû‘a’nın her iki kapak şemsesinin yüzeyi çiçekler ve çeşitli bitkilerle bezenmiş ve ortasına koşar

vaziyette yapılmış birer ceylan yerleştirilmiştir (Fotoğraf No: 29, 30). Miklepte yer alan yarım şemsede ise uçan bir kuş figürüne yer verilmiştir (Fotoğraf No: 31). 2857 envanter numaralı cildin iki dış kapağının süslemeleri birbirinden farklıdır. Cildin ön kapağında bir orman manzarası içerisinde çeşitli başlara sahip bir vak vak ağacı, ağaca tırmanan maymunlar, aslan-tavşan mücadelesi, tilki, leopar, yılan, kartal, ayı gibi birçok hayvanın tasviri yer almaktadır (Fotoğraf No: 19). Cildin arka kapağında ise kanatlarını açmış uçar vaziyette Zümrüdü Anka kuşu betimlenmiştir (Fotoğraf No: 21). Bu eserin miklebinde de vak vak ağacı, insan ve kartal figürleri yer almaktadır (Fotoğraf No: 20).

Bu üç örneğin iç kapakları dönemine uygun olarak mavi zemin üzerine kat'ı tekniğinde süslenmiştir. 119 envanter numaralı cildin ön kapak şemsesindeki süslemeler dökülmekle birlikte arka kapak şemsesinde hatayilerden oluşan bir kompozisyon görülmektedir (Fotoğraf No: 14). 139 envanter numaralı ciltte ise yatay eksenlerdeki uçları beş, dikey eksenlerdeki uçları yedi dilimli palmet şeklinde düzenlenen haçvari görünümlü birer şemse bulunmaktadır. Bazı kısımları dökülmekle birlikte şemse içerisinde rumi ve palmetlerden oluşan bir kompozisyon göze çarpmaktadır (Fotoğraf No: 32, 33). 2857 envanter numaralı eserin iç kapaklarında ve miklebinde rumi ve palmetlerden oluşan oldukça girift ancak iyi korunmuş kat'ı süsleme mevcuttur (Fotoğraf No: 22, 23, 24).

4.4.3. Bitkisel Süsleme

Bitkisel motiflerin kullanıldığı ciltler "Rumi-Palmet-Lotus-Hatayi", "Saz Üslûbu", "Barok-Rokoko" ve "Natüralist Süsleme" başlıkları altında ayrıntılı bir biçimde değerlendirilmiştir. Süslemeler bazen yalnız dış ve iç kapaklarda, bazen de her ikisinde birden yer almaktadır.

Rumi-Palmet-Lotus-Hatayi

Tezimizde yer alan örneklerde rumi, palmet, lotus ve hatayi motifleri çoğu kez birlikte kullanılmıştır. Ancak lotus diğerlerine oranla daha az görülmektedir. Örneklerimiz içerisinde bu motiflerle yapılan tasarımlar 15. yüzyıldan itibaren her yüzyılda kullanılmıştır. Genellikle şemseler, salbekler, köşebentler, kartuşlar ve

bordürler rumi, palmet, lotus ve hatayi motifleriyle süslenmiştir. Bu motifler gömme, baskı, boyama ve kat'ı tekniklerinin hepsinde karşımıza çıkmaktadır. Özellikle kat'ı tekniğinde ince ve zarif işlenişiyle adeta bir dantel görüntüsü verdiğinden rumi ve palmet motifleri sıkça tercih edilmiştir.

Şemselerde bu motiflerin kullanımıyla gerçekleştirilen tasarımlarda simetri esas alınmış ve şemseler genellikle ¼ oranında simetrili olarak yapılmıştır. Kompozisyon genellikle şu şekilde ele alınmaktadır: Şemselerin merkezinde sapları birbirine baklava dilimi oluşturacak şekilde bağlanmış yatay ve dikey eksenlerde palmet ya da hatayi motifleri bulunmaktadır. Çapraz eksenlerdeki dallar üzerinde yer alan rumiler palmet ve hatayilerin etrafını çevreleyerek ortada kapalı form oluşturur. Aynı şema, şemsenin büyüklüğüne göre yatay ve dikey eksenlerde palmet, lotus ya da hatayi motifinin etrafını saran rumilerlerle devam ettirilir. Bezeme şemse uçlarında palmet ya da lotus motifiyle son bulur. Bunların dışında kalan yüzeyler kıvrım dalların taşıdığı irili ufaklı çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir. Şemselerde rumi ve bulut motifinin birarada kullanıldığı örneklerde bulunmaktadır. Yatay ve dikey eksenlerde dilimli rumîlerin uçlarının birleştirilmesiyle oluşan kapalı form şeklindeki tasarımla, yatay ve dikey eksenlerde düğümlenmiş karşılıklı iki bulut motifinden oluşan tasarımın aynı şemsede birleştirildiği örneklerde mevcuttur (Eser No: 92 ve 110). Ancak bu iki örnek bulut motifinin hâkim unsur olması sebebiyle "bulut" başlığı altında değerlendirilmiştir. Kartuşlarda da ¼ simetrili ve dikey eksende gelişen bir kompozisyon uygulanmıştır.

15. yüzyılda rumi, palmet, lotus ve hatayi motifiyle süslenen sekiz adet cilt tespit edilmiştir (Eser No: 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10). Bunlardan 143 envanter numaralı cildin hem iç hem dış kapakları, 2857 envanter numaralı cildin iç kapakları, diğerlerinin ise dış kapakları süslemelidir. 18, 29, 137, 142 ve143 envanter numaralı ciltlerin dış kapak süslemeleri soğuk cilt (Fotoğraf No: 4, 15, 25, 26, 38, 39, 42), 23 envanter numaralı cilt alttan ayırma (Fotoğraf No: 35), 2857 envanter numaralı cilt ise kat'ı tekniğindedir (Fotoğraf No: 22, 23). 18 envanter numaralı cildin şemsesi, 23 ve 143 envanter numaralı ciltlerin salbekli şemseleri ve köşebentleri, 29 ve 137 envanter numaralı ciltlerin şemseleri, salbekleri ve köşebentleri, 2857 envanter numaralı cildin salbekli şemseleri ve miklebi rumi ve hatayi motifleriyle süslenmiştir. 143 envanter numaralı cildin salbekleri boyama tekniğiyle, tepesinde

birer pamet bulunan lotuslar şeklinde yapılmıştır. 137 envanter numaralı cildin rumileri Selçuklu ve Beylikler dönemi karakteri taşımaktadır.

18 ve 29 envanter numaralı ciltlerin her iki dış kapağının şemseleri birbirinden farklı olarak düzenlenmiştir (Eser No: 6, 9). 18 envanter numaralı cildin ön kapağındaki dilimli ve oval biçimli şemsenin yüzeyinde yatayda üç, dikeyde beş dilimli palmet şeklinde kapalı form oluşturulmuşve içi rumi, dışı kıvrım dalların taşıdığı iri yapraklı hatayiler ve yapraklarla süslenmiştir. Cildin arka kapağındaki daire biçimli şemsenin kenarları, erken dönem özelliği gösteren rumiler ve hatayilerle süslenmiştir (Fotoğraf No: 25, 26, 27). 29 envanter numaralı cildin ön kapak şemsesi daire şeklinde olup rumilerle, arka kapak şemsesi baklava dilimi şeklinde olup rumi, palmet, lotus ve hatayilerle, köşebentler ise rumi ve hatayilerle süslenmiştir. Miklebinde ise şemse ve köşebentlerin arası hatayilerle bezenmiştir (Fotoğraf No: 38, 39, 40). 2857 envanter numaralı cildin ise iç kapaklarında dilimli ve oval birer şemse bulunmaktadır. Ön kapaktaki şemse palmet şeklinde paftalara ayrılmış, altına boyanan paftaların içi geniş yapraklı, dışı ise daha küçük yapılmış hatayilerle süslenmiştir. Arka kapak şemsesi rumi ve palmet motifleriyle girift bir şekilde bezenirken, miklep yüzeyi hatayiler ve yapraklarla doldurulmuştur (Fotoğraf No: 22, 23, 24).

16. yüzyılda rumi, palmet, lotus ve hatayi motifiyle süslenen 29 adet (Eser No: 11, 12, 14, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 27, 28, 29, 31, 32, 37, 40, 41, 43, 48, 50, 52, 56, 58, 64, 72, 74) cilt tespit edilmiştir. Bunların dış kapaklarında gömme ve baskı, iç kapaklarında ise daha çok kat‘ı tekniği görülmektedir. Bu ciltlerden yalnız dış kapakları bezemeli olan üç adet cildin şemse ve salbekleri (Fotoğraf No: 50, 58, 79), üç adet cildin ise şemse, salbek ve köşebentleri (Fotoğraf No: 45, 48, 69, 134) palmet, rumi ve hatayi motifleriyle süslenmiştir. Diğer ciltlerin hem dış hem iç kapaklarında süslemeler mevcuttur. 17 adet cildin (Eser No: 16, 19, 20, 22, 23, 25, 27, 28, 29, 31, 32, 40, 41, 48, 52, 72, 74) iç kapakları kat‘ı tekniğindedir. Dört cildin ise dış kapakları kat‘ı, iç kapakları mülemma tekniğindedir (Eser No: 43, 50, 58, 64). Bu dört ciltten kat‘ı tekniğinde yapılan 106 envanter numaralı cildin şemse ve salbekleri (Fotoğraf No: 208), 64 envanter numaralı cildin şemse, salbek ve köşebentleri (Fotoğraf No: 193), 25 ve 145 envanter numaralı ciltlerin şemse, salbek, köşebent ve kartuşları rumi süslemelidir (Fotoğraf No: 154, 172). İç kapakları kat‘ı

tekniğinde olan ciltlerin zemin renginin mavinin açıktan koyuya değişen tonları ile yeşil, bordo, turuncu ve siyah gibi renklerden oluştuğu gözlenmektedir. Bazı ciltlerin üzerinde birden fazla zemin rengi kullanılmıştır. Kapakların genel süsleme düzenine bakıldığında bir cilt (Eser No: 32) hariç hepsinin uçları salbekli, dilimli ve oval birer şemse, köşebentler ve kartuşlarla süslendiği gözlenmektedir. Kat'ı üzerindeki rumilerin oldukça zengin, girift ve ince bir işçilikle yapıldığı görülmektedir.

2 envanter numaralı cildin dış kapaklarında bulunan mülemma şemseler kıvrımdalların taşıdığı rumi, hatayi ve lotus motifleriyle süslenmiştir. Salbekler ve köşebentlerde benzer bir kompozisyona sahiptir. Şemse ve köşebent araları ise boyama tekniğinde kıvrım dalların taşıdığı hatayilerle süslenmiştir. İç kapakta şemse, salbek ve köşebentler kat'ı tekniğinde rumilerle, şemse ve köşebent araları ise dış kapaklarda olduğu gibi boyama tekniğinde kıvrım dalların taşıdığı hatayilerle süslenmiştir (Fotoğraf No: 72, 75). 106 envanter numaralı cildin iç kapaklarında bulunan mülemma şemse ve salbekler hatayilerle süslenmiştir (Fotoğraf No: 209). 120 envanter numaralı cildin dış kapaklarında bulunan mülemma şemse, salbek ve köşebentler rumi ve hatayilerle, iç kapaklarında bulunan kat'ı şemse ve köşebentler ise rumilerle süslenmiştir (Fotoğraf No: 76, 77, 78). 133 envanter numaralı cildin ön iç kapağı dış kapaklarda olduğu gibi mülemma, arka iç kapağı ve miklebi kat'ı tekniğinde rumi motifleriyle süslenmiştir (Fotoğraf No: 230, 231, 232).

Dokuz cildin dış kapaklarında şemseler, salbekler, köşebentler ve kartuşlar mülemma tekniğinde, iç kapakları ise kat'ı tekniğinde rumilerle süslenmiştir (Eser No: 16, 23, 25, 28, 32, 40, 41, 48, 74). 3 envanter numaralı cildin şemseleri, salbekleri ve köşebentleri rumi ve hatayilerle (Fotoğraf No: 95), 1039 envanter numaralı cildin şemse ve köşebentleri rumi ve hatayi, salbekleri hatayi, kartuşları ise rumi ve hatayi motifleriyle süslenmiştir (Fotoğraf No: 140). 1040 envanter numaralı cildin şemse ve köşebentleri kıvrım dalların taşıdığı hatayilerle, kartuşları rumi ve hatayi motifleriyle süslenmiştir (Fotoğraf No: 235). 1041 envanter numaralı cildin şemseleri ve köşebentleri kıvrım dalların taşıdığı hatayiler ve rumilerle, salbekleri ve kartuşları hatayi motifleriyle süslenmiştir (Fotoğraf No: 143). 4 ve 1043 envanter numaralı ciltlerin şemseleri, salbekleri, köşebentleri ve kartuşları kıvrım dalların taşıdığı hatayiler ve rumilerle, 1043 envanter numaralı cildin kartuşları hatayi motifleriyle süslenmiştir (Fotoğraf No: 121, 164). 1043 envanter numaralı ciltte

şemse ve köşebentlerin arasında kalan boşluklarda bulunan bulut motiflerinin zemini kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, çiçekler ve yapraklarla doldurulmuştur. 1045 envanter numaralı cildin şemseleri, salbekleri ve köşebentleri kıvrım dalların taşıdığı hatayiler ve rumilerle bezenmiş, şemse ve köşebentlerin arasında kalan boşluklarda bulunan bulut motiflerinin zemini kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, çiçekler ve yapraklarla doldurulmuştur (Fotoğraf No: 84, 85).

1039 envanter numaralı cildin iç kapaklarında bulunan şemse, salbek, köşebent ve kartuşlar çok renkli bir zemin üzerinde rumi motifleriyle süslenmiştir (Fotoğraf No: 142). 1040 ve 1041 nolu ciltlerin iç kapaklarında bulunan şemse, salbek, köşebent ve kartuşlar mavi renkli zemin üzerine rumi motifleriyle süslenmiştir (Fotoğraf No: 146, 237). 1042 envanter numaralı ciltte şemse, salbek ve köşebentler mavi ve yeşil renkli zemin üzerine rumi motifleriyle süslenmiştir (Fotoğraf No: 118, 119). 1045 envanter numaralı cildin iç kapaklarında bulunan salbek, köşebent ve kartuşlar çok renkli bir zemin üzerinde rumi motifleriyle süslenmiştir. Kartuşların bir sırası mülemma tekniğinde hatayi motifleriyle, bir sırası kat ‘ı tekniğinde rumi motifleriyle bezenmiştir. Miklep şemsesinden anladığımız kadarıyla şemseler de rumi bezemelidir, ancak kapaklardaki şemseler deriyle kapatıldığından günümüzde bezemeleri görülememektedir (Fotoğraf No: 91). 1043 envanter numaralı cildin iç kapağında diğerlerinden farklı olarak salbekli ve köşebentli bir düzenleme yerine kenarlardaki kartuşlar ve ortada küçük parçalara bölünerek oluşturulan dikdörtgen alanın tümü kat‘ı tekniğinde ve rumi motifleriyle süslenmiştir (Fotoğraf No: 125, 126).

1098 nolu cildin iç kapaklarında şemse ve köşebentler (Fotoğraf No: 66), 1 ve 1191 envanter numaralı ciltlerin iç kapaklarında şemse, salbek, köşebentler ve kartuşlar (Fotoğraf No: 102, 107) mavi zemin üzerine rumi motifleriyle süslenmiştir. 149 envanter numaralı cildin iç kapak şemse, salbek ve köşebentleri rumi motifleriyle süslenmiştir (Fotoğraf No: 82, 83).

6 envanter numaralı cildin dış kapaklarında tüm yüzey mülemma tekniğinde rumi, hatayi ve bulut motifleriyle, iç kapağında ise şemseler, salbekler, köşebentler ve kartuşlar kat‘ı tekniğinde rumi motifleriyle süslenmiştir (Fotoğraf No: 109, 111). 43 envanter numaralı cildin de dış kapakları mülemma tekniğinde palmet ve lotus

motifleriyle, kat‘ı tekniğindeki iç kapakları rumi motifleriyle süslenmiştir (Fotoğraf No: 176, 179).

17. yüzyılda yapılan 61 envanter numaralı cildin iç kapaklarındaki salbeklerde kat‘ı tekniğinde yapılmış rumi motifleri yer almaktadır (Fotoğraf No: 248, 249). 1189 envanter numaralı eserin dış kapak şemseleri, salbekleri, köşebentleri ve bordürleri kıvrım dalların taşıdığı hatayiler ve rumilerle, iç kapak şemseleri ve salbekleri boyama tekniğinde rumi ve palmet motifleriyle süslenmiştir. Sülemelerin arasında kalan boşluklar altın noktalarla doldurulmuştur (Fotoğraf No: 280, 283).

18. yüzyılda rumi, palmet, lotus ve hatayi motifiyle süslenen üç adet cilt tespit edilmiştir (Eser No: 95, 98, 100). Bunlardan 1134 envanter numaralı cilt mülevven ve alttan ayırma, 1542 envanter numaralı cilt mülemma tekniğinde süslenmiş, her ikisinin dış kapaklarında bulunan şemseler palmet ve rumi motifleriyle, köşebentleri ise kıvrım dalların taşıdığı rumilerle bezenmiştir (Fotoğraf No: 298, 308). 95 envanter numaralı cildin şemseleri, rumi ve hatayi motifi ile süslenmiştir (Fotoğraf No: 309, 310). 40 envanter numaralı cildin iç kapaklarında bulunan şemseler boyama tekniğinde, palmet ve rumi motifleriyle süslenmiştir (Fotoğraf No: 305). 18. yüzyılda rumi motifleriyle yapılan süslemelerde 16. yüzyılın ince işçiliği ve zarafetinin ortadan kalktığı görülmektedir.

19. yüzyılda rumi, palmet, lotus ve hatayi motifiyle süslenen sekiz adet (Eser No: 108, 110, 112, 113, 116, 120, 123, 145) cilt tespit edilmiştir. Bunlardan 45 envanter numaralı cildin şemse, salbek ve köşebentleri mülemma tekniğinde kıvrım dalların taşıdığı hatayi motifleriyle süslenmiştir. Kapakların etrafını çevreleyen bordürde ise altınla boyanarak yapılmış üç iplik rumili bir süsleme görülmektedir (Fotoğraf No: 365). 134 envanter numaralı cildin mülemma tekniğinde süslenen kapakları oldukça girift bir bezemeye sahiptir. Dilimli şemselerin ortası kapalı form oluşturan rumilerle, köşebentler ve şemselerin aralarındaki boşluklar kıvrımdalların taşıdığı rumilerlerle süslenmiştir (Fotoğraf No: 345). 141 envanter numaralı cildin dikdörtgen formlu soğuk şemsesi ortada kapalı form oluşturan rumilerle süslenmiştir. Dikey eksenlerde rumiler devam ettirilirken, zemin kıvrım dalların taşıdığı irili ufaklı çiçekler ve yapraklarla doldurulmuştur (Fotoğraf No: 324). 2342 envanter numaralı

cildin, şemse ve köşebentleri mülemma tarzında kıvrımdalların taşıdığı rumilerlerle süslenmiştir. Rumilerin içi boş bırakılmıştır (Fotoğraf No: 359).

1409 envanter numaralı cildin şemseleri (Fotoğraf No: 336), 1169 envanter numaralı cildin şemse ve salbekleri rumi motifiyle süslenmiştir (Fotoğraf No: 423). Rumilerin arasında bol miktarda altın nokta dikkati çeker. 1459 envanter numaralı cildin iç kapaklarında şemseler (Fotoğraf No: 330), 108 envanter numaralı cildin dış kapaklarında şemse ve köşebentler (Fotoğraf No: 338) boyama tekniğinde rumi motifleriyle süslenmiş, boşluklar altın noktalarla doldurulmuştur.

Saz Üslûbu

16. yüzyıldan itibaren kitap kapaklarında saz üslûbunda yapılmış süslemeler görülmeye başlamıştır. İncelediğimiz ciltlerde şemseler ve köşebentlerin yüzeyleri ince kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, tomurcuklar ve uçları kıvrılmış saz yapraklarıyla doldurulmuştur. Köşebentler şemseye bağımlı olarak süslendiğinden kategorize ederken şemseyi esas almak daha uygun görünmektedir. Saz üslûbuyla süslenen ciltlerin şemse süslemeleri incelendiğinde "dikey eksende düzenlenenler", "yatay eksende düzenlenenler" ve "serbest olarak düzenlenenler" şeklinde bir ayrıma gitmek mümkündür. Hem soğuk kalıp baskı hem de gömme tekniğinde yapılan şemseler saz üslûbuyla süslenmiştir. Kat'ı ve boyama tekniğinde yapılan şemselerde ise saz üslûbunun pek tercih edilmediği görülmektedir.

Şemse yüzeyi "dikey eksende düzenlenen" 27 adet cildin 17 adedi (Eser No: 16, 17, 31, 39, 42, 44, 49, 54, 55, 57, 60, 62, 64, 70, 71, 73, 75) 16. yüzyılda, dört adedi (Eser No: 76, 77, 78, 86) 17. yüzyılda, dört adedi (Eser No: 93, 96, 99, 105) 18. yüzyılda, iki adedi (Eser No: 107, 132) 19. yüzyılda yapılmıştır. Bu guruptaki şemselerin tamamı oval ve dilimlidir. Dikeyde yapraklı kökten çıkan dallar serbest biçimde kıvrılarak şemse yüzeyini kaplamaktadır. Örneklerin bir kısmında şemseler yüzeyde boş yer bırakılmayacak şekilde doldurulmuştur.

16. yüzyılda yapılan 8, 17 ve 1116 envanter numaralı ciltlerin salbekli soğuk şemseleri (Fotoğraf No: 68, 169, 240), 126 ve 140 envanter numaralı ciltlerin salbeksiz soğuk şemseleri saz üslûbundadır (Fotoğraf No: 222, 233). 56 envanter numaralı cildin arka kapağında bulunan soğuk şemsesi saz üslûbunda süslenmiştir (Fotoğraf No: 187). Alttan ayırma tekniğinde süslenen 89 ve 98 envanter numaralı

ciltlerin şemselerinin ortasında irice birer kenger yaprağı, kenarlarında ince dallar üzerinde hatayiler mevcuttur (Fotoğraf No: 158, 205). 9, 60, 74, 127 ve 1042 envanter envanter numaralı ciltlerin salbekli şemseleri ile iç ve dış bükey kavisli köşebentleri alttan ayırma tekniğinde süslenmiştir (Fotoğraf No: 117, 139, 191, 199, 226). İlaveten 1042 envanter numaralı cildin kartuşları alttan ayırma, 9 envanter numaralı cildin kartuşları mülemma tekniğinde saz üslûbuyla süslenmiştir. 54 ve 1044 envanter numaralı ciltlerin salbekli şemseleri (Fotoğraf No: 147, 184), 1098 envanter numaralı cildin salbekli şemseleri ile iç ve dış bükey kavisli köşebentleri ve bordürleri (Fotoğraf No: 64) mülemma tekniğinde saz üslûbuyla süslenmiştir.

17. yüzyılda yapılan 44 envanter numaralı cildin soğuk şemseleri oldukça girift bir biçimde işlenmiştir. Burada saz yapraklarının diğer pek çok cilttekine oranla daha ince yapıldığı görülmektedir (Fotoğraf No: 250). 68 envanter numaralı cildin salbekli şemseleri soğuk cilt tekniğinde (Fotoğraf No: 275), 61 ve 101 envanter numaralı cildin salbekli şemseleri ile iç ve dış bükey kavisli köşebentleri mülemma tekniğinde (Fotoğraf No: 247, 243) saz üslûbuyla süslenmiştir. 61 envanter numaralı ciltte saz yapraklarının ve hatayilerin oldukça iri olduğu görülmektedir.

18. yüzyılda yapılan 36 ve 1543 envanter numaralı ciltlerin salbekli şemseleri ile iç ve dış bükey kavisli köşebentleri (Fotoğraf No: 300, 307), 1398 envanter numaralı cildin alttan ayırma şemseleri (Fotoğraf No: 318), 1150 envanter numaralı cildin mülemma şemseleri (Fotoğraf No: 291) saz ülûbunda oldukça girift bir biçimde işlenmiştir.

19. yüzyılda yapılan 46 envanter numaralı cildin şemseleri, 37 envanter numaralı cildin şemseleri ve köşebentleri saz üslûbunda, mülemma tekniğinde süslenmiştir (Fotoğraf No: 323, 389).

Şemse yüzeyi “yatay eksende düzenlenen” sekiz cildin beşi (Eser No: 26, 30, 65, 66, 67) 16. yüzyılda, biri (Eser No: 80) 17. yüzyılda, ikisi (Eser No: 89, 94) 18. yüzyılda yapılmıştır. Bu guruptaki şemselerin tamamı oval ve dilimlidir. Şemse yüzeyleri ince kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, tomurcuklar ve uçları kıvrılmış saz yapraklarıyla doldurulmuştur. Yatayda yapraklı kökten çıkan dallar iki yandan kıvrılarak yüzeyi kaplamaktadır. Örneklerin bir kısmında şemseler yüzeyde boş yer bırakılmayacak şekilde doldurulmuştur.

16. yüzyılda yapılan iki örnek (Fotoğraf No: 112, 216) soğuk şemseli, şemse uçları salbekli ve üçgen köşebentlidir. Salbekli şemseler ile iç ve dış bükey kavisli köşebentleri bulunan üç örnek (Fotoğraf No: 98, 210, 213) ise alttan ayırma tekniğinde süslenmiştir.

17. yüzyılda yapılan 42 envanter numaralı cildin şemseleri alttan ayırma tekniğinde saz üslûbuyla süslenmiştir (Fotoğraf No: 255).

18. yüzyılda yapılan 24 envanter numaralı cildin şemseleri, 32 envanter numaralı cildin şemseleri ile iç ve dış bükey kavisli köşebentleri alttan ayırma tekniğinde saz üslûbuyla süslenmiştir (Fotoğraf No: 284, 296).

Şemse yüzeyi "serbest olarak düzenlenen" 14 adet cildin biri (Eser No: 9) 15. yüzyılda, yedisi (Eser No: 13, 15, 53, 61, 63, 68, 74) 16. yüzyılda, altısı (Eser No: 119, 122, 123, 131, 140, 149) 19. yüzyılda yapılmıştır. Bu guruptaki şemselerden 29 ve 5989 envanter numaralı ciltler hariç tamamı oval ve dilimlidir. 29 ve 5989 envanter numaralı ciltler ise dilimli daire şeklindedir (Fotoğraf No: 38, 430).

16. yüzyılda yapılan 97 ve 115 envanter numaralı ciltlerin her iki kapağındaki soğuk şemseler saz üslûbunda süslenmiştir (Fotoğraf No: 207, 218). 1236 envanter numaralı cildin salbekli soğuk şemseleri saz üslûbunda süslenmiştir (Fotoğraf No: 57). 51 envanter numaralı cildin şemseleri, köşebent ve kartuşları mülevven ve alttan ayırma (Fotoğraf No: 181), 84 envanter numaralı cildin salbekli şemsesi mülevven ve alttan ayırma (Fotoğraf No: 202), 1040 envanter numaralı cildin salbekli şemseleri ile iç ve dış bükey kavisli köşebentleri mülemma tekniğinde (Fotoğraf No: 235) saz üslûbuyla süslenmiştir.

19. yüzyılda yapılan 5989 envanter numaralı cildin dilimli daire şeklindeki soğuk şemsesi saz üslûbunda süslenmiştir (Fotoğraf No: 430). 103 envanter numaralı cildin ise arka kapağında bulunan soğuk şemsesi saz üslûbunda süslenmiştir (Fotoğraf No: 409). 38, 45, 2341, 2590 envanter numaralı ciltlerin şemse ve köşebentleri mülemma tekniğinde saz üslûbuyla süslenmiştir (Fotoğraf No: 358, 364, 365, 388)

Barok-Rokoko

19. yüzyılda boyama tekniği ile yapılmış 12 adet cildin dış kapakları (Eser No: 109, 124, 127, 128, 129, 133, 134, 137, 138, 142, 144, 147) barok ve rokoko

tarzında bitkisel bir kompozisyonla süslenmiştir.

47, 73, 135, 2027 envanter numaralı ciltlerde kapakların kenarları zencerekli cetvelle çerçevelenmiş ve ortaları yapraklı bir dal üzerine yerleştirilen çiçek motifleriyle süslenmiştir (Fotoğraf No: 326, 327, 392, 407, 413). Bunlardan 73 envanter numaralı ciltte yaprakların arasına gümüşle boyanmış papatyalar yerleştirilmiştir (Fotoğraf No: 326, 327). 47, 135 ve 2027 envanter numaralı ciltlerde çiçeklerin arasında noktalı bir süsleme bulunmaktadır (Fotoğraf No: 392, 407, 413). 2141 envanter numaralı cilt, ortada beş noktalı bir çiçek ve kenarlarında dışarıya doğru uzayarak elips görümü veren yapraklarla süslenmiştir (Fotoğraf No: 427).

35, 39, 66, 72, 1069, 1115, 1541 envanter numaralı ciltlerde kapak kenarları bir ya da birkaç sıra zencerekli cetvelle çerçevelenmektedir. 72, 1069 ve 1541 envanter numaralı ciltlerin ortalarında büyükçe birer şemse, köşelerinde köşebentler yer almaktadır (Fotoğraf No: 376, 384, 418). 35, 39, 66 ve 1115 envanter numaralı ciltlerin ise ortalarında şemse yer almakla birlikte diğer kısımları adeta boş yer kalmayacak şekilde tasarlanmıştır (Fotoğraf No: 367, 380, 390, 403). Boyama tekniğiyle süslenen kapakların üzerinde altının değişik tonları ile gümüş kullanılarak süslemeye bir hareketlilik getirilmiştir. Dönemin özelliği olarak S ve C kıvrımları şeklinde yapılan iri yapraklar ve çiçekler yüzeye hâkimdir.

Bu ciltlerden üçünün iç kapakları da çiçek motifleriyle süslenmiştir (Eser No: 128, 137, 144). 39 envanter numaralı cildin iç kapakları yaprakları da bulunan açmış bir gülle (Fotoğraf No: 405), 1069 envanter numaralı cilt kurdeleyle bağlanmış bir çiçek demetiyle (Fotoğraf No: 421), 1115 envanter numaralı cilt ise dallar üzerinde yapraklar ve papatyalarla (Fotoğraf No: 382) süslenmiştir. Dış kapakları zilbahar tekniğiyle süslenen 65 envanter numaralı cildin iç kapakları da yapraklarla süslenmiştir (Fotoğraf No: 363). Tüm bu iç kapak bezemeleri altınla boyanarak yapılmıştır.

Natüralist Süsleme

İncelediğimiz eserler içerisinde altı adet kitap kapağının natüralist süslemeye sahip olduğu görülmektedir. Bunlardan 18. yüzyılda yapılan ikisinin yalnızca dış kapakları süslenmiştir (Eser No: 90, 103). 94 envanter numaralı cildin her iki dış kapağının ortasında yer alan soğuk kalıp baskı tekniğindeki şemseler ortada bir vazo,

vazonun içine yerleştirilmiş güller, laleler, zambaklar, küpeliler, dallar ve yapraklarla süslenmiştir (Fotoğraf No: 285). Boyama tekniğiyle yapılan 130 envanter numaralı Dîvân'ın dış kapakları ise bitkisel süslemeli bir bordürle çevrilmiş, ortasına küçük ve ince bir vazonun içinde bütün kapağı kaplayacak büyüklükte bir çiçek demeti yerleştirilmiştir. Kırmızı güller, hercailer, sarı zambaklar ve yapraklar yüzeyi doldurmaktadır (Fotoğraf No: 315).

19. yüzyılda boyama tekniğiyle yapılan 80, 81 ve 82 envanter numaralı ciltlerin hem dış hem iç kapakları natüralist bir kompozisyonla süslenmiştir (Eser No: 115, 117, 118). Bu üç cildin dış kapaklarının etrafına talik hattıyla Sadi Şirazi'nin şiirlerinden beyitler yazılmıştır. Yazıların çerçevelediği bu dikdörtgen alan 80 numaralı ciltte şemse, salbek ve köşebent düzenlemesine sahiptir. Bunların yüzeyi ve aralarında oluşan boşluklar süslenmiştir (Fotoğraf No: 353, 354). Diğerlerinde ise şemse, salbek ve köşebent düzenlemesine yer verilmeden tüm yüzey çiçeklerle süslenmiştir. Süsleme kompozisyonunu tomurcuk ve açmış güller, kasımpatı, hercai, mine çiçekleri ve yapraklar oluşturmaktadır (Fotoğraf No: 341, 342, 349, 350). 80 ve 82 nolu ciltlerin iç kapakları tomurcuk ve açmış haldeki sarı renkli nergisler ve sarı-kırmızı hercailerle süslenmiştir (Fotoğraf No: 343, 344, 355, 356). 81 nolu cildin iç kapakları ise şemse ve salbek düzenlemesine sahiptir. Şemseler kırmızı renkli açmış bir gül ve sarı-kırmızı hercailerle, salbekler ise hercailerle süslenmiştir (Fotoğraf No: 351, 352). Ciltlerin iç ve dış kapakları üzerine lâk sürülmüştür.

39 nolu cildin dış kapakları üzüm salkımlarıyla (Fotoğraf No: 403, 404), iç kapakları gül motifiyle süslenmiştir (Fotoğraf No: 405, 406).

4.4.4. Nesneli Süsleme

Çalışmamızda yalnızca iki örnekte nesneli süslemeyle karşılaşılmıştır. Bu örneklerin her ikisinde de Hz. Mevlâna'yla ilgili eserler olması sebebiyle tercih edilen nesne, Mevlevîlik tarikatinin sembolü olan sikkedir. Bu eserlerden 66 envanter numaralı ve 15 Şevval 1270/11 Temmuz 1854 tarihli Mesnevî'nin ön ve arka kapaklarının ortasında bulunan oval biçimli şemsenin içerisinde ayakları volütlü, üç ayaklı bir sehpa üzerinde destarlı sikke yer almaktadır. Sikkenin üzerinde iki yana doğru açılmış, kıvrımları bulunan pembe renkli bir perde yapılmıştır.

Şemsenin dış kısmında dikey eksenlere yapraklar çizilmiştir (Fotoğraf No: 367, 368). 19. yüzyılda yazılan 1069 envanter numaralı Evrâd-ı Mevlâna adlı eserin kapaklarında da şemselerin ortasında destarlı birer sikke yer almaktadır. Ancak bu sikkenin altında sehpa bulunmamaktadır ve sikkenin destarı diğerinde olduğu gibi yeşile boyanmamıştır (Fotoğraf No: 418, 419, 420). 19. yüzyılda barok ve rokoko tarzıyla yapılmış bu geç dönem eserleri dönemine uygun olarak nesneli süslemeye sahiptir. Bunların dışındaki örneklerde bu tarz bir süslemeyle karşılaşılmamaktadır.

4.4.5. Bulut

Tezimizde yer alan örneklerde bulut motifi 16. yüzyıldan itibaren her yüzyılda kullanılmıştır. Genellikle şemseler, köşebentler, bordürler bulut motifiyle süslenmekte ve zeminleri kıvrım dalların taşıdığı hatayi ve yapraklarla doldurulmaktadır. Bazı örneklerde şemse ve köşebentlerin aralarının, bazı örneklerde miklep şemsesinin ve nadiren de salbeklerin bulutla süslendiği gözlenmektedir. Şemselerde bulut tasarımı dört farklı şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bunlar; 1) şemse yüzeyinin çok sayıda serbest bulutla süslendiği örnekler, 2) dikey eksende uzanan ve tüm yüzeye hâkim olacak biçimde yerleştirilen bulutlar, 3) yatay ve dikey eksenlerde uçları düğümlenmiş karşılıklı iki ya da dört adet bulut motifinin bulunduğu örnekler 4) yatay ve dikey eksenlerde rumilerin uçlarının birleştirilmesiyle oluşan kapalı form şeklindeki tasarımla, yatay ve dikey eksenlerde düğümlenmiş karşılıklı iki bulut motifinden oluşan tasarımın aynı şemsede birleştirildiği örneklerdir.

16. yüzyılda bulut motifiyle süslenen 25 adet (Eser No: 19, 22, 24, 23, 25, 27, 28, 29, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 42, 43, 45, 47, 50, 51, 56, 58, 59, 69, 72) cilt tespit edilmiştir. Bunlardan 11 adedinin yalnızca şemseleri bulut motifiyle süslenmiştir (Fotoğraf No: 92, 127, 129, 131, 132, 151, 156, 159, 174, 197, 220). 146 envanter numaralı cildin şemselerinde dikey eksende uzanan ve tüm yüzeye hâkim olacak biçimde kıvrımlar yapan birer büyük bulut ve kenarlarında birer küçük bulut görülmektedir (Fotoğraf No: 159). 145 envanter numaralı cildin iç kapaklarında şemse uçlarından başlayarak çapraz eksende yerleştirilmiş iki adet büyük bulut motifi bulunmaktadır. Zeminde ise ince kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, irili ufaklı

çiçekler ve yapraklar yer almaktadır (Fotoğraf No: 156, 157). Diğer ciltler ise yatayda ve dikeyde düğümlenmiş karşılıklı iki bulut motifiyle süslenmiştir.

129 envanter numaralı cildin şemseleri ve köşebentleri serbest vaziyette bırakılmış bulut motifleriyle süslenmiştir (Fotoğraf No: 136, 137).149 envanter numaralı cildin dış kapaklarında bulunan şemseler, köşebentler ve kartuşlar bulut motifiyle süslenmiştir. Şemse yüzeyinde yatay ve dikey eksenlere yerleştirilmiş dört adet düğümlenmiş bulut, köşebentlerde ve kartuşlarda ise serbest halde bırakılmış iki adet bulut görülmektedir (Fotoğraf No: 80, 81). 111 envanter numaralı cildin şemselerinde yatay ve dikey eksenlerde düğümlenmiş karşılıklı iki bulut motifi yer almaktadır. Bulutların zemini kıvrımdalların taşıdığı hatayiler ve yapraklarla süslenmiştir (Fotoğraf No: 162).

2 envanter numaralı Kur'ân'ın dış kapaklarını çerçeveleyen ince bir bordür ve köşebentlerin ucuna yerleştirilen yarım salbekler bulut motifleriyle süslenmiştir. Bulutların zemini altınla boyanmış, kıvrımlar yaparak sıralanan bulutlar ise derinin kendi renginde bırakılmıştır (Fotoğraf No: 72, 73).

Çalışmamızda ikisi yalnız dış kapaklarda (Eser No: 32, 56), sekizi ise hem dış hem iç kapaklarda (Eser No: 23, 25, 27, 28, 29, 50, 58 72) olmak üzere toplam 10 adet cildin şemselerinin ve köşebentlerinin araları düğümlenmiş ve serbest haldeki bulut motifleriyle süslenmiştir. Bulutların zemininde ise kıvrım dalların taşıdığı hatayiler ve yapraklardan oluşan bitkisel bir süsleme mevcuttur. Hem dışı hem içi bulutla süslenen bu ciltlerden 6 envanter numaralı cildin farklı olarak dış kapaklarında tüm yüzey süslenmiştir (Fotoğraf No: 108, 109). 25 envanter numaralı cildin ise iç kapakları miklebinden anlaşıldığı kadarıyla 6 nolu cildin dış kapklarıyla aynı süslemeye sahiptir (Fotoğraf No: 173). 64 envanter numaralı cildin dış kapaklarında şemselerin ve köşebentlerin araları yatay eksenlerde birer tanesi düğümlenmiş, diğer kısımlardaki serbest vaziyette bırakılmış bulutlarla, iç kapaklarında ise tüm yüzey düğümlenmiş bulutlarla süslenmiştir (Fotoğraf No: 193, 194, 195, 196).

17. yüzyılda bulut motifiyle süslenen beş adet cilt tespit edilmiştir (Envanter No: 62, 63, 83, 102, 166). Bunlardan 63, 83 ve 102 envanter numaralı ciltlerin şemselerinde dikey eksende uzanan ve tüm yüzeye hâkim olacak biçimde kıvrımlar yapan birer bulut motifi görülmektedir (Fotoğraf No: 252, 263, 267). Bulutların

zemini kıvrımdalların taşıdığı hatayiler ve yapraklarla süslenmiştir. 83 envanter numaralı cildin köşebentlerine ikişer adet serbest bulut yerleştirilmiş ve zemini kıvrımdalların taşıdığı hatayiler ve yapraklarla bezenmiştir (Fotoğraf No: 252, 253). 63 envanter numaralı cildin miklep şemsesi de helezonik şekilde kıvrılan bulut motifiyle süslenmiştir (Fotoğraf No: 264).

62 ve 96 envanter numaralı ciltlerin şemselerinde yatay ve dikey eksenlerde düğümlenmiş karşılıklı iki bulut motifi yer almaktadır (Fotoğraf No: 256, 278). Bulutların zemini kıvrımdalların taşıdığı hatayiler ve yapraklarla doldurulmuştur. Köşebentlerde ise ikişer adet serbest bulut ve miklep şemsesine de düğümlenmiş bir bulut yerleştirilmiş ve zemini kıvrımdalların taşıdığı hatayiler ve yapraklarla süslenmiştir. 166 envanter numaralı cildin şemselerinin ortasında yatay ve dikey eksenlerde düğümlenmiş birer bulut, ortada düğümlenmiş ve boşluklarda serbest vaziyette bırakılmış bulut motifleri yer almaktadır. Ayrıca miklep şemsesine düğümlenmiş iki bulut ve köşebentlere serbest vaziyette üçer adet bulut yerleştirilmiştir. Tüm bulutların zemini kıvrımdalların taşıdığı hatayiler ve yapraklarla süslenmiştir (Fotoğraf No: 260, 261).

18. yüzyılda bulut motifiyle süslenen beş adet (Envanter No: 40, 92, 113, 124, 1478) cilt tespit edilmiştir. 40, 113 ve 1478 envanter numaralı ciltlerin şemselerinde yatay ve dikey eksenlerde düğümlenmiş karşılıklı iki bulut motifi yer almaktadır (Fotoğraf No: 301, 303, 311). Bulutların zemini kıvrımdalların taşıdığı hatayiler ve yapraklarla süslenmiştir. 40 envanter numaralı cildin köşebentleri ve kartuşlu bordürü, 113 envanter numaralı cildin köşebentleri ve miklep şemsesi, 1478 envanter numaralı cildin köşebent şemsesi bulut motifiyle süslenmiştir. 1135/1722-23 tarihli olan 92 envanter numaralı cildin şemsesinde iki farklı tasarımın üst üste yerleştirildiği görülmektedir. Yatay ve dikey eksenlerde dilimli rumilerin uçlarının birleştirilmesiyle oluşan kapalı form şeklindeki tasarımla, yatay ve dikey eksenlerde düğümlenmiş karşılıklı iki bulut motifinden oluşan tasarım aynı şemse üzerinde başarıyla uygulanmıştır. Zemin ise kıvrımdalların taşıdığı hatayiler ve yapraklarla süslenmiştir (Fotoğraf No: 288, 289). Miklep şemsesinde bulut motifi görülmektedir (Fotoğraf No: 290). 124 envanter numaralı cildin şemselerinin ortasında baklava dilimi oluşturacak biçimde yatay ve dikey eksenlerde düğümlenmiş bulut motifleri yer almaktadır. Köşebentleri ise köşelerde düğüm yapan kenarlarda serbest

bırakılmış bulut motifleriyle süslenmiştir. Bulutların zemini kıvrımdalların taşıdığı hatayiler ve yapraklarla doldurulmuştur. Salbekleri ise düğümlenmiş birer bulut motifiyle süslenmiştir (Fotoğraf No: 286). 1433 envanter numaralı cildin şemsesinde dikey eksende uzanan ve tüm yüzeye hâkim olacak biçimde kıvrımlar yapan birer bulut motifi görülmektedir (Fotoğraf No: 322). 1398 envanter numaralı cildin yalnız köşebenleri bulut motifiyle süslenmiştir. Köşebentlerin yüzeyi zemininde kıvrım dalların taşıdığı hatayi ve yaprakların bulunduğu serbest halde bırakılmış iki adet bulutla süslenmiştir (Fotoğraf No: 318, 319).

19. yüzyılda bulut motifiyle süslenen altı örnek bulunmaktadır (Eser No: 107, 108, 110, 116, 130, 136). Bunlardan biri 1459 envanter numaralı ve 1245/1829-30 tarihli cildin dış kapaklarıdır. Cildin şemsesi 1135/1722-23 tarihli ve 92 envanter numaralı cildin şemsesiyle aynı şekilde süslenmiştir. Yatay ve dikey eksenlerde dilimli rumîlerin uçlarının birleştirilmesiyle oluşan kapalı form şeklindeki tasarımla, yatay ve dikey eksenlerde düğümlenmiş karşılıklı iki bulut motifinden oluşan tasarım aynı şemse üzerinde başarıyla uygulanmıştır. Zemin ise kıvrımdalların taşıdığı hatayiler ve yapraklarla süslenmiştir. Bir asırdan fazla zaman geçmesine rağmen şemse içindeki tasarım aynen tekrarlanmış, ilaveten bu ciltte köşebent ve kartuşlu bordür düzenlemesine yer verilmiştir (Fotoğraf No: 329, 330). 16 envanter numaralı cildin şemseleri ve köşebentleri bulut motifiyle süslenmiştir. Şemselerde yatay ve dikey eksenlerde uçları düğümlenmiş karşılıklı iki bulut motifi, köşebentlerinde ise serbest vaziyette bırakılmış bulutlar mevcuttur (Fotoğraf No: 399, 400). 93 envanter numaralı cildin şemselerinde çok sayıda serbest bulut görülmektedir (Fotoğraf No: 385). 134 envanter numaralı cildin kısa kenarlarındaki bordürler (Fotoğraf No: 345), 46 ve 141 envanter numaralı ciltlerin miklep şemseleri bulut motifiyle süslenmiştir (Fotoğraf No: 323, 325).

4.4.6. Yazı

Tezimiz içerisinde kapaklarında çeşitli yazıların yer aldığı yedi adet cilt (Eser No: 5, 23, 32, 85, 115, 117, 118) tespit edilmiştir. 15. yüzyıl hat sanatında değişik yazı türlerinin denendiği ve bir arada kullanıldığı bir zaman dilimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda değerlendirebileceğimiz 1471 tarihli ve 2857 envanter

numaralı Mesnevî'nin cildinde iki farklı türde yazıyla karşılaşılmaktadır (Fotoğraf No: 20). Cildin arka kapağında figürlü süslemenin üst kısmında düz satır düzeninde kabartma tekniğinde sülüs hattıyla "İlles-sultanü'l 'azam alime bihi ilm-i baniye gablehü'l-hay … hatuniye?" ve alt kısmında "Min külli feccin amîk[595]. Fe külü ileyhi anâku'l emâl min külli beledi sahîk?" yazılmıştır. Sertabında ise muhakkak hattıyla kabartma tekniğinde "Tâ kıyâmet … sûret-i vey tâ kıyâmet bûy-i ma'na neşinevî cân-ı câvidân eğer hay-ı behan mesnevî-yi ma'nevî-yi meflevî?" yazılmıştır. Bütün yazıların zeminleri iğne perdahlıdır. Bu cildin arka kapağında yer alan sülüs yazı henüz gelişim evresindedir ve yeterince olgunlaşmamıştır. Ancak sertabı üzerindeki muhakkak yazının sülüse oranla daha iyi yazıldığı gözlenmektedir.

16. yüzyılda yapılan 1043 envanter numaralı ve 1561 tarihli Kur'ân-ı Kerîm'in her iki iç kapağında ve miklebinin iç kısmındaki kırmızı zeminli bordür üzerinde altın kullanılarak oldukça güzel yazılmış bir muhakkak hattı yer almaktadır (Eser No: 32). Ön iç kapakta Besmele ile başlanarak Kur'ân-ı Kerîm'in 92. Sûresi olan Leyl Sûresi[596] 16. ayetin sonuna kadar yazılmış (Fotoğraf No: 125), arka iç kapakta 17. ayetten başlanarak 21. ayeti ile tamamlanmış, sonra tekrar besmele ile başlanarak bu kez Kur'ân-ı Kerîm'in 93. Sûresi olan Duhâ Sûresi[597]'nin tamamı yazılmıştır (Fotoğraf No: 126). Miklepte ise Kur'ân-ı Kerîm'in 94. Sûresi olan İnşirah Sûresi[598]'ne yer verilmiştir (Fotoğraf No: 126). 1045 envanter numaralı ve 1550 tarihli Kur'ân-ı Kerîm'in (Eser No: 23) her iki dış kapağının ve miklebinin dış kısmının etrafını çevreleyen bordür üzerinde kabartma tekniğinde sülüs hattıyla yazılmış bir Hadisi Şerif yer almaktadır (Fotoğraf No: 84, 86, 87).

17. yüzyılda yapılan 59 envanter numaralı cildin her iki kapağının ve miklebinin ortasında yer alan şemselerin üzerine kabartma tekniğinde talik hattıyla "Allahümme salli ala Muhammed ve ala âli Muhammed ve barek ve sellim 37" yazısı, aynı eserin salbeklerinde ise kabartma tekniğinde talik hattıyla "Ya Allah"

---

[595] Süleyman Ateş, **Age.**, s.334
Hac Sûresi'nin 27. Ayeti
وَأَذِّن فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِن كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ Ve ezzin fîn nâsi bil hacci ye'tûke ricâlen ve alâ külli dâmirin ye'tîne min kulli feccin amik (amîkın). **İnsanlar içinde haccı ilân et; gerek yaya, gerek uzak yollardan gelen yorgun develer üzerinde sana gelsinler.**

[596] Süleyman Ateş, **Age.**, s.595

[597] Süleyman Ateş, **Age.**, s.594-595

[598] Süleyman Ateş, **Age.**, s.596

yazısı yazılmıştır (Fotoğraf No: 271, 272). Yazının şemse ve salbeklerin tüm yüzeyine hâkim olduğu cildin, köşebent ve kartuşları bitkisel olarak süslenmiştir.

80, 81 ve 82 envanter numaralı eserler ise 19. yüzyılda yapılmıştır. Lâke tekniğiyle süslenen bu üç cildin dış ve iç kapakları natüralist bir kompozisyonla süslenmiş ve dış kapaklarının etrafına altın kullanılarak talik hattıyla Sadi Şirazi'nin şiirlerinden alınmış bazı beyitler yazılmıştır (Fotoğraf No: 341, 349, 353). Ancak yazıların çok kaliteli olduğu söylenemez.

Çalışmamızda yer alan ciltlerin yalnız kapakları değil, aynı zamanda sertapları üzerinde de yazı bulunan örnekleri mevcuttur. 22 adet cildin sertapları üzerinde yazı tespit edilmiştir (Eser No: 5, 12, 25, 29, 30, 32, 34, 35, 36, 39, 41, 42, 48, 50, 51, 53, 74, 97, 98, 106, 110, 136). Bu sertapların büyük çoğunluğunda Kur'ân-ı Kerîm'in 56. suresi olan ve toplamda 96 ayetten oluşan Vâkı'a Sûresi'nin 77-78-79 ve 80.[599] ayetlerine yer verilmiştir. Bu dört ayet içerisinde Kur'ân-ı Kerîm'e abdestsiz dokunulmaması gerektiğini bildiren 79. ayete daha sık rastlanmaktadır ve bu ayet sertapların ortasında genellikle tek bir kartuşun içerisine yazılmıştır. 6 ve 1041 envanter numaralı ciltlerin sertapları hariç ayetlerin hepsi bir kartuş içerisine yazılmıştır. Bu kartuşlar dikdörtgen biçimli ve genelde kısa kenarları dilimli olarak tasarlanmıştır. Yazılar bazen tek, bazen de iki ya da üç adet kartuşun içine yerleştirilmiştir.

11 adet cildin sertabında görülen 79. Ayet, 3 envanter numaralı cildin sertabının ortasında uçları dilimli bir kartuş içerisinde kabartma tekniğinde sülüs hattıyla yazılmıştır (Fotoğraf No: 95). 16 ve 19 envanter numaralı ciltlerin sertabının ortasında uçları üçgen biçimli kartuş içerisinde (Fotoğraf No: 115, 400), 151, 152, 153 envanter numaralı ciltlerin sertabının ortasında (Fotoğraf No: 129, 131, 132) ve 1459 envanter numaralı cildin kıvrım dallarla süslenen sertabının tam ortasında kısa

---

[599] Süleyman Ateş, **Age.,** s.536

Vâkı'a Sûresi'nin 77. Ayeti
إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ İnnehu le kur'ânun kerîm (kerîmun). **O, elbette şerefli bir Kur'ân'dır.**
Vâkı'a Sûresi'nin 78. Ayeti
فِي كِتَابٍ مَّكْنُونٍ Fî kitâbin meknûn (meknûnin). **Korunmuş bir kitapta (mushafta, yahut Levh-i Mahfuz'da yazılı)dır.**
Vâkı'a Sûresi'nin 79. Ayeti
لَّا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ Lâ yemessuhû ille'l-mutahharûn. **Ona (dış ve iç pisliklerden) temizlenenlerden başkası dokunamaz.**
Vâkı'a Sûresi'nin 80. Ayeti
تَنزِيلٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ Tenzîlun min rabbil âlemin (âlemîne). **(O), âlemlerin Rabb'inden indirilmiştir.**

kenarları dilimli bir kartuş içerisinde sülüs hattıyla kabartma tekniğinde yazılmıştır (Fotoğraf No: 330). 33 envanter numaralı cildin sertabının ortasında kenarları dilimli bir kartuş içerisinde sülüs hattıyla kabartma tekniğinde (Fotoğraf No: 175), 1433 envanter numaralı cildin sertabının tam ortasında kısa kenarları dilimli bir kartuş içerisinde talik hattıyla kabartma tekniğinde yazılmıştır (Fotoğraf No: 322). Her iki ciltte kartuşların kenarlarına şemse uçlarında bulunan salbeklerden yerleştirilmiştir. 1040 ve 1044 envanter numaralı ciltlerin sertabının ortasında (Eser No: 42, 74), kalan izlerden anlaşıldığı kadarıyla, kabartma tekniğinde sülüs hattıyla Vâkı'a Sûresi'nin 79. ayetine yer verilmiştir (Fotoğraf No: 149).

Altı örnekte 79 ve 80. ayetler birlikte yazılmıştır. 9 ve 51 envanter numaralı ciltlerin sertapları üzerinde dikdörtgen biçimli, kısa kenarları dilimli üç adet kartuş bulunmaktadır (Fotoğraf No: 139, 182, 183). Kenarlarda yer alan iki kartuşun yüzeyi bitkisel motiflerle süslenmiş, ortadaki kartuşa kabartma tekniğinde sülüs hattıyla Vâkı'a Sûresi'nin 79 ve 80. ayetleri birlikte yazılmıştır. 1478 envanter numaralı cildin sertabında yalnızca yazının bulunduğu tek bir kartuş mevcuttur. Dikdörtgen biçimli, kısa kenarları dilimli kartuşa kabartma tekniğinde sülüs hattıyla Vâkı'a Sûresi'nin 79 ve 80. ayetleri yazılmıştır (Fotoğraf No: 302). 4 envanter numaralı cildin sertabında, kalan izlerden anlaşıldığı kadarıyla, Vâkı'a Sûresi'nin 79 ve 80. ayetleri yer almaktadır (Fotoğraf No: 165). 40 envanter numaralı cildin sertabının ortasına beş adet kartuş yerleştirilmiş ve bu kartuşlardan ikinci ve dördüncü kartuşa Vâkı'a Sûresi'nin 79 ve 80. ayetleri yazılmıştır. Yazıların zemini altınla boyanmıştır (Eser No: 98). 25 envanter numaralı cildin ise sertabının iç kısmında, ortada düz bir kartuş üzerine, düz satır düzeninde, kabartma tekniğinde sülüs hattıyla Vâkı'a Sûresi'nin 79 ve 80. ayetleri yazılmıştır (Fotoğraf No: 173).

1041 envanter numaralı cildin sertabının ortasında düz satır düzeninde kabartma tekniğinde sülüs hattıyla, başına "Kâle Allahu subhânehu tebâreke ve teâla" eklenerek, Vâkı'a Sûresi'nin 77-78-79 ve 80. ayetleri yazılmıştır. Yazılar ve zemini tamamen altına boyanmıştır (Eser No: 41). 1043 envanter numaralı cildin sertabında üç adet dikdörtgen formlu ve uçları dilimli kartuş bulunmaktadır. 1. kartuşun üzerinde "Kâle Allahu subhânehu tebâreke ve teâla" (Yüce ve yüceler yücesi, noksan sıfatlardan münezzeh Allâh buyurdu ki), 2. kartuşun üzerinde Vâkı'a Sûresi'nin 77 ve 78. Ayetleri, 3. kartuşun üzerinde Vâkı'a Sûresi'nin 79 ve 80.

ayetleri yazılmıştır. Kartuşların üzerindeki yazılar kabartma tekniğinde sülüs hattıyla yazılmış ve hem yazılar hem zemini tamamen altına boyanmıştır (Fotoğraf No: 120, 123).

6 envanter numaralı cildin sertabına kabartma tekniğinde muhakkak hattıyla Vâkı'a Sûresi'nin 77-78-79 ve 80. ayetleri yazılmıştır. Oldukça güzel bir muhakkak hattıyla yazılan ve tasarımı bakımından diğerlerinden ayrılan bu yazı, düz satır düzeninde yazılmış ve zeminiyle birlikte tamamen altına boyanmıştır (Fotoğraf No: 109). Yukarıda bahsi geçen 2857 envanter numaralı cildin sertabında bulunan yazı içerik bakımından diğerlerinden ayrılmakta, tasarım bakımından 6 envanter numaralı cildin sertabındaki yazının erken bir örneğini sergilemektedir (Fotoğraf No: 20).

71 envanter numaralı cildin sertabında Vâkı'a Sûresi'nden farklı olarak iki kartuş içerisinde sülüs hattıyla "Hazâ dîvân-ı kutbü'l-evliyâ Mevlânâ Celâlü'l-milletü ve'l-hak ve'd-dîn kaddesallahu sırrahu'l-'azîz" yazısı yazılmıştır (Fotoğraf No: 52).

4.5. Mücellit

Çalışmamızda yer alan ciltler içerisinde yalnızca bir eserin kapaklarında mücellit adına ve cildin yapım tarihine rastlanmaktadır. Bu durum diğer ciltlerin kesin yapım tarihlerini vermemizi güçleştirmektedir. Örneklerimiz içerisinde bulunan 82 Envanter numaralı Mesnevî Şerhi (I. Cildin bir kısmı)'nin cildi Muhammed Takî adlı mücellit tarafından Şevval 1261/Ekim 1845 tarihinde yapılmıştır (Eser No: 115). 80 Envanter numaralı Mesnevî Şerhi (C:II-IV-VI)'nin (Eser No: 118) mücellidi ve cildinin yapıldığı tarih belli olmamakla birlikte eserin yazım tarihinin 3 Cemaziyelahir 1264/7 Mayıs 1848 olması, iç kapaklarda yer alan süslemelerin küçük farklar dışında aynı olması, dış kapakların ise benzer bir tasarımla yapılması iki cildin aynı usta elinden çıktığını düşündürmektedir. Bunların dışında kalan ciltlerin ustaları hakkında bir fikir beyan etmek bugünkü bilgilerimiz ışığında neredeyse imkânsızdır.

Yusuf Küçükdağ'ın verdiği bilgiler ışığında kolesiyonumuzda yer alan bazı Kur'ân'ların onarımlarını gerçekleştiren mücellidin adı bilinmektedir. Konya Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivinde bulunan 10 Cemaziyelahir 1313/28 Kasım

1895 tarihli belgeden anlaşıldığı üzere Karapınar Sultan Selim Camii'nde bulunan 9 adet Kur'ân onarılmak ve ciltlenmek üzere iki sandığa konularak Konya'ya gönderilmiştir. Konya Evkaf Sandığı'nda görevli Mücellit Hüseyin Efendi tarafından 13 günde, 497 kuruşa tamir edilen Kur'ân'lar, Karapınar'a iade edilmiştir[600]. Her ne kadar bu Kur'ân'ların kapaklarını yapan mücellitlerin isimleri bilinmese de, 1895 yılında onarım işini gerçekleştiren mücellidin adı bu belgeler vesilesiyle ortaya çıkmaktadır. Bahsi geçen Kur'ân-ı Kerîm'ler 19.06.1935 tarihinde Karapınar'dan Mevlâna Müzesi'ne nakledilmiştir[601].

[600] Yusuf Küçükdağ, **Karapınar Sultan Selim Külliyesi**, Konya, 1997, s.109. Ayrıca aynı bilgiler için bkz. Erdoğan Erol, **Karapınar Selimiye Camii'nden …,** s.199; Ayşin Yoltar Yıldırım, **Agm.,** s.359

[601] Müzeye nakledilen 10 adet Kur'ân-ı Kerîm bulunmaktadır ve envanter numaraları şöyledir: 1039, 1040, 1041, 1042, 1043, 1044, 1045, 1191, 3747 ve 3748. Ancak tamir kaydından 9 adet Kur'ân'ın Mücellit Hüseyin Efendi tarafından tamir edildiği anlaşılmaktadır. Bunlardan hangisinin tamir edilmediği tam olarak bilinmemektedir. 3747 ve 3748 numaralı Kur'ân'lar ise İhtisas Kütüphanesi'ne kayıtlıdır.

5. SONUÇ

"Konya Mevlâna Müzesi Müzelik Eseler Bölümünde Bulunan Osmanlı Dönemi Ciltleri" adlı çalışmamızda, bir bakıma Osmanlı cilt sanatının tarihsel gelişim süreci incelenmiş ve bu ciltlerin; malzeme, teknik, tasarım ve süsleme kompozisyonları ayrıntılı bir biçimde değerlendirilmiştir. Araştırmamızda örnek sayısının fazlalığı Osmanlı dönemi boyunca yüzyıllar içinde cilt sanatında yaşanan değişim ve gelişimi daha iyi görmemizi sağlamıştır. Ancak üst düzey devlet adamlarının vakfettiği çok sayıda yazma eserin de bulunduğu bir koleksiyonu incelememize rağmen Murassa, simdûzî, zerdûzî ve zerduva tekniklerinde hiçbir cilt örneğine ratlanmamıştır. Bu da bize Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi başta olmak üzere Türkiye'deki tüm yazma eser kütüphaneleri yeterince taranmadan Osmanlı dönemi ciltlerinin bütünüyle ortaya konulamayacağı gerçeğini göstermiştir.

Kataloğumuza dâhil ettiğimiz mevcut 149 adet kitap kapağının 10'u 15. yüzyıla, 65'i 16. yüzyıla, 13'ü 17. yüzyıla, 18'i 18. yüzyıla ve 43'ü 19. yüzyıla tarihlenmektedir. 16. yüzyıl imparatorluğun her alanda ihtişamlı olduğu ve ülkeye birçok sanatkârın getirilerek çok sayıda eser üretildiği bir dönemdir. Bu sebeple incelediğimiz koleksiyon içerisinde 16. yüzyıldaki eser sayısının fazlalığı dikkat çeker. Ancak Türkiye genelinde kitapların kütüphanelere homojen bir şekilde dağıldığını da düşünemeyiz. İncelediğimiz ciltlerin tamamı Osmanlı devletinin kuruluşundan yıkılışına kadar olan sürede yapılmıştır. Fakat mevcut koleksiyon içerisinde kuruluş yıllarından günümüze ulaşan bir eser bulunmadığı gibi, 20. yüzyılda yapılmış herhangi bir Osmanlı cilt örneğine de rastlanmamıştır. Burada üzerinde önemle durulması gereken bir husus bulunmaktadır. Birçok kitabın yazım tarihi ve cildinin yapım tarihi aynı değildir. Ör: 13. yüzyılda yazıldığı bilinen bir kitabın kapaklarının herhangi bir sebeple 15. yüzyılda ya da 18. yüzyılda yenilendiği görülmektedir. Bu durum çalışmamız sırasında ciltlerin doğru bir biçimde tarihlendirilmesi hususunda karşılaştığımız en büyük güçlüklerden birisidir. Kataloğumuzda yer alan 82 envanter numaralı cilt dışında hiçbir cildin üzerinde yapıldığı yer, tarih ve mücellit belirtilmemiştir. Ayrıca bazı kapakların tamirleri sırasında değişikliğe uğradığı ya da tamamen yenilendiği görülmektedir. Böyle bir durumda eserlerin ketebe kayıtlarındaki bilgiler, kâğıdı, yazısı ve tezhibi dikkatle

incelenerek cildin dönemine uygun olup olmadığına karar verilmiştir. Ayrıca cildin rengi, tasarımı, teknik ve süsleme özellikleri de ciltleri yaklaşık olarak tarihlendirmemizde yardımcı olmuştur.

Ciltlerde malzeme bakımından çeşitlilik görülse de deri en çok kullanılan malzeme olmuştur. Hemen her dönemde değişik renklerin kullanıldığı deri de vazgeçilmeyen renk kahverenginin çeşitli tonlarıdır. Dış kapakları deriyle yapılan ciltlerin iç kapakları da çoğunlukla deriyle kaplanmış, bazı örneklerde ise düz renk ya da ebrulu kâğıt kullanılmıştır. Ciltlerde kullanılan teknikler hemen her yüzyılda oldukça çeşitlidir. Motiflerin uygulanış yöntemi bakımından baskı (gömme, soğuk kalıp baskı ve yapıştırma), boyama ve kat'ı, süsleme tekniği bakımından soğuk cilt, alttan ayırma, üstten ayırma, mülemma, mülevven, kat'ı, zilbahar, lâke, yazma ve yekşâh teknikleri görülmektedir. Cilt, ön ve arka kapaklar, sırt, sertap ve miklepten oluşmaktadır. 15. yüzyılda Selçuklu ve Beylikler geleneği olarak bazı ciltlerde iki kapağın birbirinden farklı tasarımlara sahip olduğu görülse de, 16. yüzyıldan itibaren bu uygulamadan vazgeçilmiştir. Miklepler genellikle kapaklarla aynı süsleme anlayışında ele alınmış, ancak onarımlar sırasında değişikliğe uğrayan örnekleri olmuştur. Sırt bölümünde süslemeye yer verilmezken, sertap bazı örneklerde süslemeli bazılarında ise süslemesizdir. Bazı Kur'ân'ların sertabında ise Kur'ân'a abdestsiz dokunulmaması gerektiğini bildiren ayetlere yer verilmiştir. Kapaklar genellikle şemseler, salbekler, köşebentler, bordürler, zencerekler ve cetvellerle süslenmiştir. Ancak bir kısmında şemseli tasarım yerine tüm zeminin süslendiği görülmektedir. Ciltlerde erken örneklerde geometrik ve figürlü süsleme görülürken, klasik ve geç dönemde bitkisel ağırlıklı süsleme kompozisyonları tercih edilmiştir.

15. yüzyılda cilt örneklerinde Selçuklu ve Beylikler dönemi uygulamalarının etkileri sürmekle birlikte klasik biçimlerin de oluşmaya başladığı gözlenmektedir. Bu dönemde geometrik, figürlü ve bitkisel tasarımlı süslemelere yer verilmiştir. Elips şemseler, geometrik geçmeli köşebentler ve zencerekler dönemin ciltlerinde görülen özelliklerdir.

16. yüzyılda Ehl-i Hiref teşkikatında görevli sanatkârların eliyle kuralları belirlenen Osmanlı ciltlerinde neredeyse 20. yüzyıla kadar aynı tasarım küçük farklılıklarla devam etmiştir. Aynı zamanda yine bu yüzyılda Sultanların, sadrazamların, âlimlerin ve diğer devlet adamlarının himayesinde yapılarak Mevlâna

Türbesi'ne vakfedilen eserlerin sanat ve işçilik değerinin daha yüksek olduğu gözlenmektedir. İncelediğimiz koleksiyonda 16. yüzyılda yapılan ciltlerin diğer yüzyıllarda yapılanlara oranla sayılarının daha fazla olduğu dikkati çeker. Bu yüzyılın ciltlerinde ortada kenarları dilimlenmiş oval birer şemse, şemsenin yatay ve dikey uçlarında şemseyle orantılı salbekler, köşelerde genellikle iç ve dış bükey kavisli köşebentler, kenarlarda ise bordürler ve zencerekler yer almaktadır. Bu temel şema bazı farklılıklarla oldukça uzun bir süre kullanılmıştır. Dönemin süsleme anlayışı daha çok bitkisel karakterlidir. Kompozisyon olarak yüzyılın başlarında rumili süsleme daha çok uygulanmış, ardından saz üslûbu ve bulut motifli tasarımlara yer verilmiştir. İstisnai olarak 59 envanter numaralı cildin şemselerinde ve salbeklerinde yazıya yer verilmiştir. Bu yüzyıl örneklerinin iç kapaklarında kat'ı süsleme sıkça karşımıza çıkmaktadır.

17. yüzyılda yenilik arayışları başlamış, bu sırada ya salbekler, ya köşebentler ortadan kalkmış ya da bazı detaylar değiştirilmiştir. Kenarları dilimli dikdörtgen şemseler görülmeye başlamıştır. Şemselerin etrafında tığların arasına yerleştirilen altın noktalar dikkati çeker.

18. yüzyılda 16 ve 17. yüzyılda görülen tasarımlar ve süsleme kompozisyonları hemen hemen değişmeden devam etmiştir. Ancak bu dönemde ince işçiliğin ve girift bezemelerin azaldığı gözlenmektedir.

19. yüzyılda Osmanlı ciltlerinde klasik tasarım devam etmekle birlikte batılı üslûpların etkisiyle ortaya çıkan barok ve rokoko motifler hâkimdir. İki örnekte Mevlevî sikkesinden oluşan nesneli süslemeye yer verilmiştir. Mevcut kataloğumuzda üzerinde mücellit adı ve tarih bilgisine yer verilen tek cilt bu yüzyılda yapılan lâke bir cilttir. Ancak maalesef ki cildin yapıldığı yer yazılmamıştır. Bu yüzyılda yapılan lâke ciltlerin 16. yüzyıldaki örnekten farklı olarak natüralist çiçeklerle süslendiği görülmektedir.

Kataloğa dâhil edilen kitaplardan 14'ünün ketebesinden, sekizinin ise hattatlarından yola çıkılarak ciltlerinin yapıldığı şehirler ortaya çıkmaktadır. Bir eserin ise vakfedildiği tarihten sonra dergâhta ciltlenmiş olması muhtemeldir. Böylece toplam 23 adet cildin yapıldığı şehirler hakkında fikir yürütmek mümkün olmuştur. Çalışmamızda bu ciltlerden yedisinin Konya'da yapıldığı tespit edilmiştir.

Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma Eserler bölümünde bulunan Osmanlı dönemi ciltleri, bir kısmı çeşitli onarımlar geçirmesine rağmen, genelde özgün özelliklerini koruyabilen örnekleri ile günümüze kadar ulaşmıştır. Mevcut kitapların çoğunun Kur'ân-ı Kerîm'lerden ve Hz. Mevlâna'nın eserlerinden oluşması, onların günümüze kadar iyi bir biçimde korunmasının en önemli sebeplerindedir. Elimizdeki bu kıymetli mirasın uygun koşullarda korunarak gelecek nesillere aktarılması şüphesiz ki en büyük dileğimizdir. Yaptığımız bu araştırma ile kitap sanatları içerisinde önemli bir yer teşkil eden Osmanlı dönemi ciltleri konusunda, bundan sonra yapılacak çalışmalara bir nebze olsun katkı sağlayabileceğimizi umuyoruz.

BİBLİYOGRAFYA

AFYONCU, Erhan, "Rüstem Paşa", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C:35, İstanbul, 2008, s.288-90

AKSOY, Şule, "Kitap Süslemelerinde Türk Barok-Rokoko Üslûbu", **Sanat**, Sayı:6, İstanbul, Haziran 1977, s.126-136

AKÜN, Ö.Faruk, "Abdülbâki Gölpınarlı", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C:14, İstanbul, 1996, s.146-149

AKYURT, Yusuf, **Konya Âsarı Atika Müzesi Rehberi**, İstanbul, 1930

———, **Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Konya Âsârı Atika Müzesi 1926-1934 Seneleri Umumi Raporu**, Müze Demirbaş No: 109

ANONİM, "Cilt", **Türk Ansiklopedisi**, C:11, Ankara, 1963, s.2-5

ANONİM, "Cilt ve Ciltçilik", **Hayat Ansiklopedisi**, C:2, İstanbul 1982, s.841

ANONİM, "Ciltçilik", **Yeni Türk Ansiklopedisi**, C:2, İstanbul 1985, s.508

ANONİM, **Türk ve İslâm Eserleri Müzesi**, İstanbul, 2002

ARITAN, Ahmet Saim, **Konya Müzelerinde Bulunan Selçuklu Ciltlerinin Özellikleri**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 1987

———, **Konya Dışındaki Müze ve Kütüphanelerde Bulunan Selçuklu ve Selçuklu Üslûbunu Taşıyan Cild Kapakları**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Konya, 1992

———, "Anadolu Selçuklu Cild San'atı'nın Özellikleri", **I-II. Millî Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Semineri Bildirileri**, Konya, 1993, s.181-197

———, "Ciltçilik" **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C:7, İstanbul, 1993, s.551-557

———, "Anadolu Selçuklu Cild Sanatı", **Türkler**, C:7, Ankara, 2002, s.933-943

———, “Selçuklu Cildi’nin Osmanlı Cildi’ne Etkileri”, **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü, V. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazı ve Araştırmaları Sempozyumu, 19-20 Nisan 2001, Bildiriler**, Ankara, 2001, s.29-40

———, “Selçuklu Ciltlerinde İmzalar”, **I. Uluslar Arası Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Kongresi Bildirileri (11-13 Ekim 2000),** C:1, Konya, 2001, s.39-42 / 511-518

———, “Anadolu Selçuklu ve Bu Üslûbu Taşıyan Cildlerde Zencirek Tipolojisi Denemesi”, **İstem**, Yıl:1, Sayı:1, Konya, 2003, s.85-102

———, “Orta Asya’dan Anadolu’ya Türk Cild San’atı”, **Sanatta Anadolu Asya İlişkileri, Prof. Dr. Beyhan Karamağaralı’ya Armağan**, Ankara, 2006, s.25-38

———, “Türk Deri İşlemeciliği Bağlamında Türk Cild Sanatı”, **Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi**, Ankara, 2007, s.121-141

———, **Karamanoğulları Cild San’atı**, Konya, 2008

———, “Batı Dünyasının Türk Cild Tarihine Bakışı ve Türk Cild San’atı’nın Tarih İçindeki Gelişimi”, **İstem**, Yıl:8, Sayı:15, Konya, 2010, s.169-192

ARSEVAN, Celal Esad, “Cild”, **Sanat Ansiklopedisi**, C:1, İstanbul, 1950, s.341-348

ASLANAPA, Oktay, “Osmanlı Devri Cild Sanatı”, **Türkiyemiz**, Yıl:13, Sayı:38, İstanbul, Ekim 1982, s.12-17

ATEŞ, Süleyman, **Kur’ân-ı Kerim ve Yüce Meâli**, Ankara, Tarihsiz

AZAMAT, Nihat, “Lâ‘lizâde Abdülbâki”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi,** C:27, Ankara, 2003, s.90-92

BAĞCI, Serpil, **Konya Mevlânâ Müzesi Resimli El Yazmaları,** İstanbul, 2003

BAKIRCI, Naci, “Mevlâna Müzesi İhtisas Kütüphanesi”, **Müze Dergisi**, Sayı:8, Konya, 1992, s.39-43

———, “Mevlâna Müzesi İhtisas Kütüphanesi’nin 1926 Yılında Kuruluşu, Yusuf Ağa Kütüphanesi’nin Buraya Nakli”, **X. Millî Mevlâna Kongresi**, Konya, 2002, s.301-305

———, “Konya Mevlâna Dergahı Kütüphanesi’nin Kurucusu Mehmet Said Hemdem Çelebi’nin Eserleri”, **Bilgi Yolu, Necip Fazıl Özel Sayısı**, Yıl:4, Sayı:6, Konya, 2004, s.79-80

———, **Dergâh-ı Mevlâna Albümü, Âsitâne, 800. Yıldönümü Armağanı,** İstanbul, 2007

———, “Konya Mevlâna Dergahı”, **İstem,** Yıl:5, Sayı:10, Konya, 2007, s.193-204

BARUTÇUGİL, Hikmet, **Suyun Rüyası,** İstanbul, 2001

BAŞ, Ali, “Konya’daki Klasik Dönem Osmanlı Yapıları”, **Yeni İpek Yolu Dergisi, Konya Kitabı IX, Özel Sayı,** Konya, 2006, s.215-233

BİNARK, İsmet, **Eski Kitapçılık Sanatlarımız**, Ankara, 1975

———, “Türk Kitapçılık Tarihinde Cilt Sanatı”, **Fırat Üniversitesi Fırat Havzası Yazma Eserler Sempozyumu 5-6 Mayıs 1986 Elazığ**, Elazığ, 1987, s. 91-107

BİROL, İnci AYAN, “Şükûfe”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi,** C:39, İstanbul, 2010, s.258-259

BOZKURT, Nebi, “Deri”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi,** C:9, İstanbul, 1994, s.174-175

BOZKURT, Nebi, “Şemse”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi,** C:38, İstanbul, 2010, s.518

BUDAK, Ayşe, **Konya Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesi’ndeki XV-XVI. Yüzyıl Kitap Kapakları,** Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, 2009

BÜNGÜL, Nurettin Rüştü, **Eski Eserler Ansiklopedisi**, Tarihsiz

BÜYÜKBALCI, Zehra, **Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphânesi'ndeki Anadolu Selçuklu ve Beylikler Dönemi Cild Örnekleri,** Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2003

CAN, Mustafa, "Selçuklular Devri Konya Kütüphanelerinin Tarihçesi", **Selçuk Dergisi**, Yıl:2, Sayı:1, Konya, 1986, s. 45-58

———, "Cumhuriyet'ten Önce Konya Kütüphaneleri", **Yeni İpek Yolu Dergisi, Konya I**, Konya, 1998, s.63-76

COŞAN, Hasan, "Milli Kütüphane", **Merhaba Gazetesi Akademik Sayfalar**, C:9, Sayı:13, s.196-197

COŞKUN, Berrin, **Klasik Türk Kitap Kaplarının Süsleme Özellikleri Ve Katı' Sanatının Bunlar İçindeki Yeri,** Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2004

CUNBUR, Müjgan, "Yusuf Ağa Kütüphanesi ve Kütüphane Vakfiyesi, **Tarih Araştırmaları Dergisi**, C: 1, No: 1, 1963, s.203-217

———, "Şemse", **Türk Ansiklopedisi,** C:30, Ankara, 1981, s.250-251

———, "Türklerde Cild San'atı", **Türk Dünyası El Kitabı,** C:2, Ankara, 1992, s.452-463

ÇAĞMAN, Filiz, "Kanunî Dönemi Osmanlı Saray Sanatçıları Örgütü Ehl-i Hiref", **Türkiyemiz Kültür ve Sanat Dergisi**, Yıl:18, Sayı:54, İstanbul, Şubat 1988, s.11-17

———, "Mimar Sinan Döneminde Saray'ın Ehl-i Hiref Teşkilatı", **Mimar Sinan Dönemi Türk Mimarlığı ve Sanatı**, İstanbul, 1988, s.73-77

———, "Katı'", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi,** C:25, Ankara, 2002, s.32-35

ÇIĞ, Kemal, **Türk Kitap Kapları**, Ankara, 1953

———, "Türk Lâke Müzehhipleri ve Eserleri", **Sanat Tarihi Yıllığı III**, İstanbul, 1970, s.243-252

———, "Türk Kitap Kapları", **Türkiyemiz**, Yıl:3, Sayı:9, İstanbul, Şubat 1973, s.6-10

DERMAN, F. Çiçek-DURAN, Gülnur, "Şahkulu", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi,** C:38, İstanbul, 2010, s.283-284

DOĞAN, Kadriye, **Ankara Etnografya Müzesi'nde Bulunan Bazı Cild Örnekleri,** Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2008

DOĞRU, M. Hülya Şanes, **Selçuklulardan Yirminci Yüzyıla Kadar Tezhipte, Ciltte ve Mimaride Kullanılmış Zencerekler Üzerine Motiflerin Kökenlerine İlişkin Bir Arştırma,** Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanatta Yeterlilik Tezi, İstanbul, 1995

DURMUŞ, Seher, **Bursa Eynebey Kütüphanesi'ndeki XVI. Yüzyıl ve Sonrası Türk Cildleri,** Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2005

DÜLGER, Fazilet, **Süleymaniye Kütüphanesi Ayasofya Yazmaları Cild Örnekleri,** Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2008

EBERHARD, Wolfram, **Çin Tarihi**, Ankara, 1947

EDİS, Arife, **Tire Necip Paşa Kütüphanesi'ndeki Cild Örnekleri,** Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2006

ELGİN, Necati, "Mehmed Said Hemdem Çelebi ve Sadrazam Mustafa Reşit Paşa", **Anıt**, Yıl:6, Sayı:28, Konya, 1961, s.5-8

ERKAN, Meral, **Osmanlı Dönemi El Yazması Deri Cilt Kitap Süsleme Örnekleri (Ankara Milli Kütüphane, Türk Tarih Kurumu ve Etnografya Müzesi),** Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1994

EROĞLU, Bahtiyar, **XVII.-XIX. Yüzyıllarda İç, Batı ve Güneybatı Anadolu'da Kütüphane Mimarisi**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Konya, 1998

———, "Ebu Said Mehmed Hadimi ve Kütüphanesi", **Yeni İpek yolu Dergisi**, Yıl:12, Sayı:140, Konya, 1999, s.29-34

EROL, Erdoğan, "Mevlâna Müzesi", **Sanat Dünyamız,** Yıl:9, Sayı:24, İstanbul, 1982, s.1-9

———, "Mevlânâ Dergâhında Sikke-Hane Var Mı İdi?", **II. Milletlerarası Osmanlı Devletinde Mevlevîhâneler Kongresi**, 1993, s.283-286

———, "Karapınar Selimiye Camii'nden Mevlânâ Müzesi'ne Getirilen Kur'ânlar", **Karapınar Sempozyumu 26-27 Ekim 2000,** (Ed. Yusuf Küçükdağ), Konya, 2001, s.199-214

———, "Bir Selçuklu Cildi ve Mücellidi", **Ortaçağda Anadolu, Prof. Dr. Aynur Durukan'a Armağan,** (Haz. Nermin Şaman Doğan), Ankara, 2002, s.235-250

ERÜNSAL, İsmail, "Osmanlılarda Kütüphane ve Kütüphaneci Geleneği", **Osmanlı 11**, Ankara, 1999, s.699-719

———, "Kütüphane", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C:27, Ankara, 2003, s.11-32

EVLİYA ÇELEBİ, **Tam Metin Seyahatnâme**, C:3-4 (Sadeleştiren: Tevfik Temelkuran, Necati Aktaş), Üçdal Neşriyat, İstanbul, 1996

GENÇBOYACI, Melek, "Osmanlıdan Günümüze Kadar Gelen İhtisas Kütüphaneleri ve Millet Yazma Eser Kütüphanesi", **Kent Hafıza Merkezleri Kent İhtisas Kütüphaneleri, Kent Arşivleri ve Kent Müzeleri Sempozyumu,** Ankara, 2010, s.196-222

GÖLPINARLI, Abdülbâki, "Konya da Mevlâna Dergâhı'nın Arşivi", **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Dergisi**, C:17, Sayı:1-4, İstanbul, 1960

———, **Mevlâna Müzesi Yazmalar Kataloğu I**, Ankara, 1967

———, **Mevlâna Müzesi Yazmalar Kataloğu II**, Ankara, 1971

———, **Mevlâna Müzesi Yazmalar Kataloğu III**, Ankara, 1972

———, **Mevlâna Müzesi Yazmalar Kataloğu IV**, Ankara, 1994

———, **Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma Kitaplar Kataloğu**, Ankara, 2003

———, **Mevlâna Müzesi Abdülbâki Gölpınarlı Kütüphanesi Yazma Kitaplar Kataloğu**, Ankara, 2003

GÜLEÇ, Ayla, **Topkapı Sarayı Kütüphanesindeki Seçilmiş Klasik Şemse Cilt Kapakları,** Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007

GÜNÜÇ, Fevzi, **Mevlânâ Müzesi Abdülbâki Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu**, Konya, 1999

HACIMEYLİÇ, Kâzım, **Osmanlı Cilt Sanatında Saray Bosna'daki Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi'ndeki Nadir Eserlerin Yeri, Önemi Ve Korunması,** Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1997

İNAL, İbnülemin Mahmud Kemâl, **Son Hattatlar**, İstanbul, 1970

İNAY, Özlem, **Türk İslâm Kitap Sanatında Lâke Cilt Tasarımları,** Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006

İŞMEN, Habib, **Süleymaniye Kütüphanesindeki Fatih Devri Ciltleri,** Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanatta Yeterlilik Tezi, İstanbul, 1994

KARA, Hacer-DANIŞIK, Şerife, **Konya Mezarlıkları ve Mezar Taşları**, Konya, 2005

KARA, Hacer, **Konya–Hadim ve Taşkent Türk Devri Yapıları,** Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2006

———, "Sadreddin Konevî Manzûmesi", **Meram Kitabı**, İstanbul, 2007, s.227-232

———, "Mevlâna Müzesi Kütüphaneleri", **Merhaba Gazetesi Akademik Sayfalar Özel Sayı 2**, C:9, Sayı:14, Konya, 2009, s.210-213

KARADANA, H.Cahit, **16. Yy. Türk Kitap Kaplarının Özellikleri,** Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1990

KARAKOÇ, Ayşen, **Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde Bulunan Şemseli Yazma Kur'an Ciltleri,** (Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya, 2010

KARAMAN, Gülçin, **Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi'ndeki 17. ve 18. Yüzyıl Ciltleri,** Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006

KONYALI, İ.Hakkı, **Konya Tarihi**, Konya, 1964

KÜÇÜK, Mehmet, **Tire Necip Paşa Kütüphanesindeki, Necip Paşa Vakfına Ait El Yazma Eserlerin Çarkuşe, Yekşah ve Zilbahar Cilt Kapağı Özelliklerine Göre Kataloglanması,** Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2008

KÜÇÜKDAĞ, Yusuf, **Karapınar Sultan Selim Külliyesi**, Konya, 1997

M. Ferit-M. Mesut, **Selçuk Veziri Sahip Ata ile Oğullarının Hayat ve Eserleri**, İstanbul, 1934, s.122-124

MAHİR, Bânu, Saray Nakkaşhanesinin Ünlü Ressamı Şah Kulu ve Eserleri, **Topkapı Sarayı Müzesi Yıllık I**, İstanbul, 1986, s.113-130/208-234

———, "Kanunî Döneminde Yaratılmış Yaygın Bezeme Üslubu Saz Yolu", **Türkiyemiz Kültür ve Sanat Dergisi**, Yıl:18, Sayı:54, İstanbul, Şubat 1988, s.28-37

———, "Şahkulu", **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi,** C:7, İstanbul, 1994, s.128

MARAŞLI, Savaş, **Amasya II. Bayezid İl Halk Kütüphanesi'ndeki XV. ve XVI. Yüzyıl Ciltleri,** Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, 2005

MAVİLİ, Gürcan, **Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki 13. ve 14. Yy'lara Ait Cilt Sanatı Örnekleri,** Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2002

MERİÇ, Rıfkı Melûl, **Türk Cild San'atı Tarihi Araştırmaları, I Vesikalar,** Ankara Üniversitesi İlâhiyât Fakültesi Türk ve İslam San'atları Tarihi Enstitüsü Yayınları, Sayı:3, Ankara, 1954

MESARA, Gülbün, **Türk Sanatında İnce Kâğıt Oymacılığı (Katı'),** Ankara, 1998

ORAL, Fatma Zehra, **Süleymaniye Kütüphanesi Fatih Yazmaları'ndaki Bazı Kat'lı Cildler,** Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2008

ÖNDER, Mehmet, **Antika ve Eski Eserler Kılavuzu**, Ankara, 1995

———, **Mevlana Şehri Konya**, Ankara, 1971

ÖZBEK, Yıldıray, **Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesindeki Kitap Kapakları**, Kayseri, 2005

ÖZCAN, Yılmaz, **Türk Kitap Sanatında Şemse Motifi,** Ankara, 1990

ÖZDENİZ, Engin, "Türk Cilt Sanatı", **Sanat Dünyamız**, Yıl:7, Sayı:21, İstanbul, Ocak 1981, s.13-25

ÖZEN, Mine Esiner, "Klasik Cilt Sanatımızın Bazı Özellikleri", **Antika**, Yıl:3, Sayı:25, İstanbul, 1987, s.4-10

———, "Hayvan Resimli Ciltler", **Tombak,** Sayı:6, İstanbul, 1995, s.30-34

———, **Türk Cilt Sanatı**, Ankara, 1998

ÖZÖNDER, Hasan, **Ansiklopedik Hat ve Tezhip Sanatları Deyimleri, Terimleri Sözlüğü,** Konya, 2003

ÖZSAYINER, Z. Cihan, "Mevlevî Hattatlar", **IX. Vakıf Haftası Kitabı (Türk Vakıf Medeniyetinde Hz. Mevlânâ ve Mevlevîhânelerin Yeri Seminerleri), 2-4 Aralık 1991**, Ankara, 1992, s.125-142

RABY, Julian-TANINDI, Zeren, **Turkish Bookbinding in the 15 th Century. The Foundation of an Ottoman Court Style,** London 1993

SAK, İzzet, "Şehdi Osman Efendi'nin Hadim kütüphanesine Vakfettiği Kitaplar", **SÜ. Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı:10, Konya, 2003, s.83-129

SARITEPE, Sümeyye, **Sivas Ziya Bey Kütüphanesi'ndeki Kitap Kapakları,** Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, 2007

SERİN, Muhittin, "Yâkût el-Müsta'sımî", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C:43, Ankara, 2013, s.291-293

SÖZEN, Metin, Ugur Tanyeli, **Sanat Kavram ve Terimleri Sözlügü**, İstanbul, 2011

ŞAHİN, Bekir, "Sadreddin Konevî Kütüphanesi", **Meram Kitabı**, İstanbul, 2007, s.219-224

———, "Selçuklu'dan Günümüze Konya Belleği", **Kent Hafıza Merkezleri, Kent İhtisas Kütüphaneleri, Kent Arşivleri ve Kent Müzeleri Sempozyumu,** Ankara, 2010, s.28-56

ŞAHİN, Betül, **Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi'ndeki Halil Hamid Paşa Koleksiyonu'na Ait Osmanlı Cildleri'nden Bazı Örnekler,** Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2013

TANINDI, Zeren, "Cilt Sanatında Kumaş" **Sanat Dünyamız**, Sayı:32, İstanbul, 1985, s.27-34

———, "13-14. Yüzyılda Yazılmış Kur'an'ların Kanunî Döneminde Yenilenmesi", **Topkapı Sarayı Müzesi Yıllık I**, İstanbul, 1986, s.140-152 / 255-270

———, “Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi’nde Ortaçağ İslam Ciltleri”, **Topkapı Sarayı Müzesi Yıllık IV,** İstanbul, 1990, s.102-149

———, “ Türk Cild Sanatı (Kitap Kapları)”, **Başlangıcından Bugüne Türk Sanatı**, Ankara, 1993, s.422-430

———, “Cilt”, **Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi**, C:1, İstanbul, 1997, s.347-349

———, “Osmanlı Sanatında Cilt”, **Osmanlı Ansiklopedisi**, C:11, Ankara, 1999, s.103-107

———, “Seçkin Bir Mevlevî’nin Tezhipli Kitapları”, **M. Uğur Derman 65 Yaş Armağanı**, (Ed. I. C. Schick), İstanbul, 2000, s.513-536

———, “Anadolu Selçuklu Sanatında Tezhip: Müzehhip Muhlis b. Abdullah El-Hindî ve Halefleri”, **Arkeoloji ve Sanat Tarihi Araştırmaları: Yıldız Demiriz’e Armağan**, (Haz. M. Baha Tanman-Uşun Tükel), İstanbul, 2001, s. 141-150-236-238

———, “Kitap ve Cildi”, **Osmanlı Uygarlığı**, (Haz: Halil İnalcık-Günsel Renda), C:2, Ankara, 2002, s.841-863

TANYEL, Şerife Yazgan, **Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi’nde Bulunan Yazma Esererdeki Ebrû Çeşitleri,** Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2007

TAVİLOĞLU, Nur, “Geleneksel Sanatlarımızın Önemli Bir Kolu Olan Cildcilik ve Bugünkü Durumu”, **Türkiye’de Sanatın Bugünü ve Yarını, 1. Ulusal Sanat Sempozyumu (17-19 Nisan 1985),** Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayını 1, Ankara, 1985, s.477-480

TEKİN, Zeki, “Türkler’de Dericilik”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi,** C:9, İstanbul, 1994, s.176-178

ULUÇ, Lâle, **Türkmen Valiler Şirazlı Ustalar Osmanlı Okurlar XVI. Yüzyıl Şiraz El Yazmaları**, İstanbul, 2006

Une Liste Des Manuscript Choisis Barmi Les Bibliothegues De Konya, İstanbul, MEB, 1951

UZ, M. Ali, **Konya Kültürüne Hizmet Edenler**, Konya, 2003

———, **Konya Âlimleri ve Velîleri**, Konya, 2013

UZUN, Mustafa, "Cedvel", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi,** C:7, İstanbul, 1993, s.214-215

YAZAR, Turgay, "Ortaçağ Anadolu Türk Mimari Bezemesinde Vakvak Üslubu", **Bilig**, Sayı:42, Ankara, Yaz 2007, s.1-33

YILDIRIM, Ayşin Yoltar, "Mevlâna Müzesindeki II. Selim'in Karapınar Camii'ne Vakfettiği Kur'an-ı Kerimler", **Mevlâna Ocağı**, Konya, 2007, s.359-384

FOTOĞRAF LİSTESİ

Fotoğraf No:1, Eser No:1, Envanter No: 7 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak
Fotoğraf No:2, Eser No:1, Envanter No: 7 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak
Fotoğraf No:3, Eser No:1, Envanter No: 7 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve Miklep
Fotoğraf No:4, Eser No:2, Envanter No: 137 Mecmû'a Dış Kapaklar ve Miklep
Fotoğraf No:5, Eser No:2, Envanter No: 137 Mecmû'a Dış Kapaklar
Fotoğraf No:6, Eser No:2, Envanter No: 137 Mecmû'a Dış Miklep
Fotoğraf No:7, Eser No:2, Envanter No: 137 Mecmû'a Ön İç Kapak ve Dış Miklep
Fotoğraf No:8, Eser No:2, Envanter No: 137 Mecmû'a Arka İç Kapak ve İç Miklep
Fotoğraf No:9, Eser No:3, Envanter No: 119 Dîvân Dış Kapaklar ve Miklep
Fotoğraf No:10, Eser No:3, Envanter No: 119 Dîvân Dış Kapaklar
Fotoğraf No:11, Eser No:3, Envanter No: 119 Dîvân Ön Dış Kapak
Fotoğraf No:12, Eser No:3, Envanter No: 119 Dîvân Arka Dış Kapak
Fotoğraf No:13, Eser No:3, Envanter No: 119 Dîvân Ön İç Kapak ve Dış Miklep
Fotoğraf No:14, Eser No:3, Envanter No: 119 Dîvân Arka İç Kapak ve İç Miklep
Fotoğraf No:15, Eser No:4, Envanter No: 142 Lamahât fî Şerhi'l-Lama'ât Dış Kapaklar
Fotoğraf No:16, Eser No:4, Envanter No: 142 Lamahât fî Şerhi'l-Lama'ât Arka İç Kapak
Fotoğraf No:17, Eser No:5, Envanter No: 2857 Mesnevî Dış Kapaklar ve Miklep
Fotoğraf No:18, Eser No:5, Envanter No: 2857 Mesnevî Ön Dış Kapak
Fotoğraf No:19, Eser No:5, Envanter No: 2857 Mesnevî Ön Dış Kapak Detay
Fotoğraf No:20, Eser No:5, Envanter No: 2857 Mesnevî Arka Dış Kapak ve Dış Miklep
Fotoğraf No:21, Eser No:5, Envanter No: 2857 Mesnevî Arka Dış Kapak Detay
Fotoğraf No:22, Eser No:5, Envanter No: 2857 Mesnevî Ön İç Kapak
Fotoğraf No:23, Eser No:5, Envanter No: 2857 Mesnevî Arka İç Kapak ve İç Miklep
Fotoğraf No:24, Eser No:5, Envanter No: 2857 Mesnevî Arka İç Kapak
Fotoğraf No:25, Eser No:6, Envanter No: 18 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak
Fotoğraf No:26, Eser No:6, Envanter No: 18 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:27, Eser No:6, Envanter No: 18 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak Şemsesi
Fotoğraf No:28, Eser No:7, Envanter No: 139 Mecmû'a Dış Kapaklar ve Miklep
Fotoğraf No:29, Eser No:7, Envanter No: 139 Mecmû'a Dış Kapaklar
Fotoğraf No:30, Eser No:7, Envanter No: 139 Mecmû'a Ön Dış Kapak Şemsesi
Fotoğraf No:31, Eser No:7, Envanter No: 139 Mecmû'a Dış Miklep
Fotoğraf No:32, Eser No:7, Envanter No: 139 Mecmû'a Ön İç Kapak
Fotoğraf No:33, Eser No:7, Envanter No: 139 Mecmû'a Arka İç Kapak ve İç Miklep
Fotoğraf No:34, Eser No:8, Envanter No: 23 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak
Fotoğraf No:35, Eser No:8, Envanter No: 23 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep
Fotoğraf No:36, Eser No:8, Envanter No: 23 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak Şemsesi
Fotoğraf No:37, Eser No:8, Envanter No: 23 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve İç Miklep
Fotoğraf No:38, Eser No:9, Envanter No: 29 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak
Fotoğraf No:39, Eser No:9, Envanter No: 29 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak
Fotoğraf No:40, Eser No:9, Envanter No: 29 Kur'ân-ı Kerîm Dış Miklep
Fotoğraf No:41, Eser No:10, Envanter No: 143 Mecmû'a Ön Dış Kapak
Fotoğraf No:42, Eser No:10, Envanter No: 143 Mecmû'a Arka Dış Kapak ve Dış Miklep
Fotoğraf No:43, Eser No:10, Envanter No: 143 Mecmû'a Ön İç Kapak
Fotoğraf No:44, Eser No:10, Envanter No: 143 Mecmû'a Arka İç Kapak ve İç Miklep
Fotoğraf No:45, Eser No:11, Envanter No: 5 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak
Fotoğraf No:46, Eser No:11, Envanter No: 5 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak
Fotoğraf No:47, Eser No:11, Envanter No: 5 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak Köşebenti
Fotoğraf No:48, Eser No:11, Envanter No: 5 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak
Fotoğraf No:49, Eser No:11, Envanter No: 5 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak Şemsesi
Fotoğraf No:50, Eser No:12, Envanter No: 71 Dîvân-ı Kebîr Dış Kapaklar
Fotoğraf No:51, Eser No:12, Envanter No: 71 Dîvân-ı Kebîr Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:52, Eser No:12, Envanter No: 71 Dîvân-ı Kebîr Arka Dış Kapak ve Dış Miklep
Fotoğraf No:53, Eser No:12, Envanter No: 71 Dîvân-ı Kebîr Ön Dış Kapak Köşebenti
Fotoğraf No:54, Eser No:12, Envanter No: 71 Dîvân-ı Kebîr Dış Miklep ve Sertap
Fotoğraf No:55, Eser No:12, Envanter No: 71 Dîvân-ı Kebîr Ön İç Kapak
Fotoğraf No:56, Eser No:12, Envanter No: 71 Dîvân-ı Kebîr Arka İç Kapak
Fotoğraf No:57, Eser No:13, Envanter No: 1236 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak
Fotoğraf No:58, Eser No:14, Envanter No: 53 Mesnevî Dış Kapaklar ve Miklep
Fotoğraf No:59, Eser No:14, Envanter No: 53 Mesnevî Ön Dış Kapak
Fotoğraf No:60, Eser No:14, Envanter No: 53 Mesnevî Ön İç Kapak
Fotoğraf No:61, Eser No:15, Envanter No: 128 Silsiletü'z-Zeheb, Salâmân ve Absâl ve Tuhfetü'l-Ahrâr Dış Kapaklar
Fotoğraf No:62, Eser No:15, Envanter No: 128 Silsiletü'z-Zeheb, Selâmân ve Absâl ve Tuhfetü'l-Ahrâr Ön İç Kapak
Fotoğraf No:63, Eser No:16, Envanter No: 1098 Yusuf-u Zelîhâ Ön Dış Kapak
Fotoğraf No:64, Eser No:16, Envanter No: 1098 Yusuf-u Zelîhâ Arka Dış Kapak
Fotoğraf No:65, Eser No:16, Envanter No: 1098 Yusuf-u Zelîhâ Arka Dış Kapak Köşebent ve Bordür Detayı
Fotoğraf No:66, Eser No:16, Envanter No: 1098 Yusuf-u Zelîhâ Ön İç Kapak
Fotoğraf No:67, Eser No:16, Envanter No: 1098 Yusuf-u Zelîhâ Arka İç Kapak
Fotoğraf No:68, Eser No:17, Envanter No: 8 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak
Fotoğraf No:69, Eser No:18, Envanter No: 75 Dîvân Dış Kapaklar ve Miklep
Fotoğraf No:70, Eser No:18, Envanter No: 75 Dîvân Ön İç Kapak
Fotoğraf No:71, Eser No:18, Envanter No: 75 Dîvân Arka İç Kapak
Fotoğraf No:72, Eser No:19, Envanter No: 2 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak
Fotoğraf No:73, Eser No:19, Envanter No: 2 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak
Fotoğraf No:74, Eser No:19, Envanter No: 2 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak
Fotoğraf No:75, Eser No:19, Envanter No: 2 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak
Fotoğraf No:76, Eser No:20, Envanter No: 120 Enîsü'l-Vüzerâ' Dış Kapaklar
Fotoğraf No:77, Eser No:20, Envanter No: 120 Enîsü'l-Vüzerâ' Ön İç Kapak
Fotoğraf No:78, Eser No:20, Envanter No: 120 Enîsü'l-Vüzerâ' Arka İç Kapak

Fotoğraf No:79, Eser No:21, Envanter No: 131 Enbiyâ'-Nâme Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:80, Eser No:22, Envanter No: 149 Cevâhirü't-Tefsîrü't-Tuhfetü'l-Emîr Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:81, Eser No:22, Envanter No: 149 Cevâhirü't-Tefsîrü't-Tuhfetü'l-Emîr Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:82, Eser No:22, Envanter No: 149 Cevâhirü't-Tefsîrü't-Tuhfetü'l-Emîr Ön İç Kapak

Fotoğraf No:83, Eser No:22, Envanter No: 149 Cevâhirü't-Tefsîrü't-Tuhfetü'l-Emîr Arka İç Kapak

Fotoğraf No:84, Eser No:23, Envanter No: 1045 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak (Restorasyon Sonrası)

Fotoğraf No:85, Eser No:23, Envanter No: 1045 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep (Restorasyon Öncesi)

Fotoğraf No:86, Eser No:23, Envanter No: 1045 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep (Restorasyon Sonrası)

Fotoğraf No:87, Eser No:23, Envanter No: 1045 Kur'ân-ı Kerîm Dış Miklep (Restorasyon Sonrası)

Fotoğraf No:88, Eser No:23, Envanter No: 1045 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak (Restorasyon Öncesi)

Fotoğraf No:89, Eser No:23, Envanter No: 1045 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak (Restorasyon Öncesi)

Fotoğraf No:90, Eser No:23, Envanter No: 1045 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve İç Miklep (Restorasyon Öncesi)

Fotoğraf No:91, Eser No:23, Envanter No: 1045 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve İç Miklep (Restorasyon Sonrası)

Fotoğraf No:92, Eser No:24, Envanter No: 58 Mesnevî Dış Kapaklar ve Miklep

Fotoğraf No:93, Eser No:24, Envanter No: 58 Mesnevî Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:94, Eser No:25, Envanter No: 3 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:95, Eser No:25, Envanter No: 3 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:96, Eser No:25, Envanter No: 3 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak

Fotoğraf No:97, Eser No:25, Envanter No: 3 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve İç Miklep

Fotoğraf No:98, Eser No:26, Envanter No: 10 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:99, Eser No:27, Envanter No: 1 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:100, Eser No:27, Envanter No: 1 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:101, Eser No:27, Envanter No: 1 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:102, Eser No:27, Envanter No: 1 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve İç Miklep

Fotoğraf No:103, Eser No:28, Envanter No: 1191 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak (Restorasyon Öncesi)

Fotoğraf No:104, Eser No:28, Envanter No: 1191 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak (Restorasyon Sonrası)

Fotoğraf No:105, Eser No:28, Envanter No: 1191 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep (Restorasyon Öncesi)

Fotoğraf No:106, Eser No:28, Envanter No: 1191 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak (Restorasyon Öncesi)

Fotoğraf No:107, Eser No:28, Envanter No: 1191 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak (Restorasyon Öncesi)

Fotoğraf No:108, Eser No:29, Envanter No: 6 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:109, Eser No:29, Envanter No: 6 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:110, Eser No:29, Envanter No: 6 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak

Fotoğraf No:111, Eser No:29, Envanter No: 6 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve İç Miklep

Fotoğraf No:112, Eser No:30, Envanter No: 19 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:113, Eser No:30, Envanter No: 19 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:114, Eser No:30, Envanter No: 19 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak

Fotoğraf No:115, Eser No:30, Envanter No: 19 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:116, Eser No:31, Envanter No: 1042 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak (Restorasyon Öncesi)
Fotoğraf No:117, Eser No:31, Envanter No: 1042 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak (Restorasyon Sonrası)
Fotoğraf No:118, Eser No:31, Envanter No: 1042 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve İç Miklep (Restorasyon Sonrası)
Fotoğraf No:119, Eser No:31, Envanter No: 1042 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak Şemsesi (Restorasyon Sonrası)
Fotoğraf No:120, Eser No:32, Envanter No: 1043 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep (Restorasyon Öncesi)
Fotoğraf No:121, Eser No:32, Envanter No: 1043 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak (Restorasyon Sonrası)
Fotoğraf No:122, Eser No:32, Envanter No: 1043 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak Şemsesi
Fotoğraf No:123, Eser No:32, Envanter No: 1043 Kur'ân-ı Kerîm Dış Miklep (Restorasyon Sonrası)
Fotoğraf No:124, Eser No:32, Envanter No: 1043 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak (Restorasyon Öncesi)
Fotoğraf No:125, Eser No:32, Envanter No: 1043 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak (Restorasyon Sonrası)
Fotoğraf No:126, Eser No:32, Envanter No: 1043 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve İç Miklep (Restorasyon Sonrası)
Fotoğraf No:127, Eser No:33, Envanter No: 150 ed-Dureru ve'l-Cevâhir (I. Cilt) Ön Dış Kapak
Fotoğraf No:128, Eser No:33, Envanter No: 150 ed-Dureru ve'l-Cevâhir (I. Cilt) Ön İç Kapak
Fotoğraf No:129, Eser No:34, Envanter No: 152 ed-Dureru ve'l-Cevâhir (III. Cilt) Arka Dış Kapak ve Dış Miklep
Fotoğraf No:130, Eser No:34, Envanter No: 152 ed-Dureru ve'l-Cevâhir (III. Cilt) Ön İç Kapak
Fotoğraf No:131, Eser No:35, Envanter No: 153 ed-Dureru ve'l-Cevâhir (IV. Cilt) Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:132, Eser No:36, Envanter No: 151 ed-Dureru ve'l-Cevâhir (II. Cilt) Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:133, Eser No:36, Envanter No: 151 ed-Dureru ve'l-Cevâhir (II. Cilt) Ön İç Kapak

Fotoğraf No:134, Eser No:37, Envanter No: 132 Mefâtîhü'l-Cinân ve Mesâbîhü'l-Cenân Dış Kapaklar

Fotoğraf No:135, Eser No:37, Envanter No: 132 Mefâtîhü'l-Cinân ve Mesâbîhü'l-Cenân Ön İç Kapak

Fotoğraf No:136, Eser No:38, Envanter No: 129 Nefahâtü'l-Üns Dış Kapaklar

Fotoğraf No:137, Eser No:38, Envanter No: 129 Nefahâtü'l-Üns Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:138, Eser No:38, Envanter No: 129 Nefahâtü'l-Üns Arka İç Kapak ve İç Miklep

Fotoğraf No:139, Eser No:39, Envanter No: 9 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:140, Eser No:40, Envanter No: 1039 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak (Restorasyon Sonrası)

Fotoğraf No:141, Eser No:40, Envanter No: 1039 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak (Restorasyon Sonrası)

Fotoğraf No:142, Eser No:40, Envanter No: 1039 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak (Restorasyon Sonrası)

Fotoğraf No:143, Eser No:41, Envanter No: 1041 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak (Restorasyon Sonrası)

Fotoğraf No:144, Eser No:41, Envanter No: 1041 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak (Restorasyon Öncesi)

Fotoğraf No:145, Eser No:41, Envanter No: 1041 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak (Restorasyon Öncesi)

Fotoğraf No:146, Eser No:41, Envanter No: 1041 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak (Restorasyon Sonrası)

Fotoğraf No:147, Eser No:42, Envanter No: 1044 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak (Restorasyon Sonrası)

Fotoğraf No:148, Eser No:42, Envanter No: 1044 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep (Restorasyon Öncesi)
Fotoğraf No:149, Eser No:42, Envanter No: 1044 Kur'ân-ı Kerîm Dış Miklep (Restorasyon Sonrası)
Fotoğraf No:150, Eser No:42, Envanter No: 1044 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak (Restorasyon Öncesi)
Fotoğraf No:151, Eser No:42, Envanter No: 1044 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve İç Miklep (Restorasyon Öncesi)
Fotoğraf No:152, Eser No:42, Envanter No: 1044 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve İç Miklep (Restorasyon Sonrası)
Fotoğraf No:153, Eser No:42, Envanter No: 1044 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak Şemsesi (Restorasyon Sonrası)
Fotoğraf No:154, Eser No:43, Envanter No: 145 Hulâsatü'l-Hamse Mahzenü'l-Esrar Ön Dış Kapak
Fotoğraf No:155, Eser No:43, Envanter No: 145 Hulâsatü'l-Hamse Mahzenü'l-Esrar Arka Dış Kapak
Fotoğraf No:156, Eser No:43, Envanter No: 145 Hulâsatü'l-Hamse Mahzenü'l-Esrar Ön İç Kapak
Fotoğraf No:157, Eser No:43, Envanter No: 145 Hulâsatü'l-Hamse Mahzenü'l-Esrar Arka İç Kapak
Fotoğraf No:158, Eser No:44, Envanter No: 98 Tezkiretü'ş-Şu'arâ' Dış Kapaklar ve Dış Miklep
Fotoğraf No:159, Eser No:45, Envanter No: 146 Dîvân Dış Kapaklar
Fotoğraf No:160, Eser No:46, Envanter No: 105 Mecmû'a Dış Kapaklar ve Dış Miklep
Fotoğraf No:161, Eser No:46, Envanter No: 105 Mecmû'a Ön İç Kapak
Fotoğraf No:162, Eser No:47, Envanter No: 111 Muhtasaru'l-Kudûrî Dış Kapaklar
Fotoğraf No:163, Eser No:47, Envanter No: 111 Muhtasaru'l-Kudûrî Ön İç Kapak
Fotoğraf No:164, Eser No:48, Envanter No: 4 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak
Fotoğraf No:165, Eser No:48, Envanter No: 4 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:166, Eser No:48, Envanter No: 4 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak Şemsesi
Fotoğraf No:167, Eser No:48, Envanter No: 4 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak
Fotoğraf No:168, Eser No:48, Envanter No: 4 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve İç Miklep
Fotoğraf No:169, Eser No:49, Envanter No: 17 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep
Fotoğraf No:170, Eser No:49, Envanter No: 17 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak
Fotoğraf No:171, Eser No:50, Envanter No: 25 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak
Fotoğraf No:172, Eser No:50, Envanter No: 25 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep
Fotoğraf No:173, Eser No:50, Envanter No: 25 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve İç Miklep
Fotoğraf No:174, Eser No:51, Envanter No: 33 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak
Fotoğraf No:175, Eser No:51, Envanter No: 33 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep
Fotoğraf No:176, Eser No:52, Envanter No: 43 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak
Fotoğraf No:177, Eser No:52, Envanter No: 43 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak
Fotoğraf No:178, Eser No:52, Envanter No: 43 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak
Fotoğraf No:179, Eser No:52, Envanter No: 43 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak
Fotoğraf No:180, Eser No:52, Envanter No: 43 Kur'ân-ı Kerîm Mahfazası
Fotoğraf No:181, Eser No:53, Envanter No: 51 Mesnevî Ön Dış Kapak
Fotoğraf No:182, Eser No:53, Envanter No: 51 Mesnevî Arka Dış Kapak
Fotoğraf No:183, Eser No:53, Envanter No: 51 Mesnevî Arka İç Kapak ve Dış Miklep
Fotoğraf No:184, Eser No:54, Envanter No: 54 Mesnevî Dış Kapaklar
Fotoğraf No:185, Eser No:54, Envanter No: 54 Mesnevî Ön Dış Kapak
Fotoğraf No:186, Eser No:55, Envanter No: 56 Mesnevî Dış Kapaklar ve Dış Miklep
Fotoğraf No:187, Eser No:55, Envanter No: 56 Mesnevî Arka Dış Kapak ve Dış Miklep
Fotoğraf No:188, Eser No:55, Envanter No: 56 Mesnevî Ön İç Kapak
Fotoğraf No:189, Eser No:56, Envanter No: 57 Mesnevî Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:190, Eser No:56, Envanter No: 57 Mesnevî Ön Dış Kapak
Fotoğraf No:191, Eser No:57, Envanter No: 60 Mesnevî Arka Dış Kapak ve Dış Miklep
Fotoğraf No:192, Eser No:57, Envanter No: 60 Mesnevî Ön Dış Kapak
Fotoğraf No:193, Eser No:58, Envanter No: 64 Mesnevî Dış Kapaklar ve Dış Miklep
Fotoğraf No:194, Eser No:58, Envanter No: 64 Mesnevî Ön Dış kapak
Fotoğraf No:195, Eser No:58, Envanter No: 64 Mesnevî Ön İç Kapak
Fotoğraf No:196, Eser No:58, Envanter No: 64 Mesnevî Arka İç Kapak ve İç Miklep
Fotoğraf No:197, Eser No:59, Envanter No: 70 Dîvân-ı Kebîr Dış Kapaklar
Fotoğraf No:198, Eser No:60, Envanter No: 74 Dîvân-ı Kebîr Ön Dış Kapak
Fotoğraf No:199, Eser No:60, Envanter No: 74 Dîvân-ı Kebîr Arka Dış Kapak
Fotoğraf No:200, Eser No:60, Envanter No: 74 Dîvân-ı Kebîr Ön İç Kapak
Fotoğraf No:201, Eser No:60, Envanter No: 74 Dîvân-ı Kebîr Arka İç Kapak
Fotoğraf No:202, Eser No:61, Envanter No: 84 Mesnevî Şerhi Kunuzü'l-Hakayık Dış Kapaklar
Fotoğraf No:203, Eser No:61, Envanter No: 84 Mesnevî Şerhi Kunuzü'l-Hakayık Arka Dış Kapak
Fotoğraf No:204, Eser No:61, Envanter No: 84 Mesnevî Şerhi Kunuzü'l-Hakayık Ön İç Kapak
Fotoğraf No:205, Eser No:62, Envanter No: 89 Mantıku't-Tayr Dış Kapaklar ve Dış Miklep
Fotoğraf No:206, Eser No:62, Envanter No: 89 Mantıku't-Tayr Ön İç Kapak
Fotoğraf No:207, Eser No:63, Envanter No: 97 İskendernâme Dış Kapaklar
Fotoğraf No:208, Eser No:64, Envanter No: 106 Câm-ı Cam Dış Kapaklar ve Dış Miklep
Fotoğraf No:209, Eser No:64, Envanter No: 106 Câm-ı Cam Ön İç Kapak
Fotoğraf No:210, Eser No:65, Envanter No: 107 Dîvân Dış Kapaklar
Fotoğraf No:211, Eser No:65, Envanter No: 107 Dîvân Dış Miklep
Fotoğraf No:212, Eser No:65, Envanter No: 107 Dîvân Ön İç Kapak
Fotoğraf No:213, Eser No:66, Envanter No: 109 Dîvân Dış Kapaklar ve Dış Miklep
Fotoğraf No:214, Eser No:66, Envanter No: 109 Dîvân Ön İç Kapak
Fotoğraf No:215, Eser No:66, Envanter No: 109 Dîvân Arka İç Kapak

Fotoğraf No:216, Eser No:67, Envanter No: 112 Mecmû‘a Dış Kapklar

Fotoğraf No:217, Eser No:67, Envanter No: 112 Mecmû‘a Dış Miklep

Fotoğraf No:218, Eser No:68, Envanter No: 115 el-Vefâ fî Şerefül-Mustafa (II. Cilt) Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:219, Eser No:68, Envanter No: 115 el-Vefâ fî Şerefül-Mustafa (II. Cilt) Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:220, Eser No:69, Envanter No: 122 Tuhfetü'l-Ahrâr Dış Kapaklar

Fotoğraf No:221, Eser No:69, Envanter No: 122 Tuhfetü'l-Ahrâr Ön İç Kapak

Fotoğraf No:222, Eser No:70, Envanter No: 126 Mesâbîhü's-Sünne Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:223, Eser No:70, Envanter No: 126 Mesâbîhü's-Sünne Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:224, Eser No:70, Envanter No: 126 Mesâbîhü's-Sünne Ön İç Kapak

Fotoğraf No:225, Eser No:70, Envanter No: 126 Mesâbîhü's-Sünne Arka İç Kapak ve Dış miklep

Fotoğraf No:226, Eser No:71, Envanter No: 127 el-Kavâkibü'd-Dürriyye fî Medh-i Hayru'l-Beriyye Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:227, Eser No:71, Envanter No: 127 el-Kavâkibü'd-Dürriyye fî Medh-i Hayru'l-Beriyye Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:228, Eser No:71, Envanter No: 127 el-Kavâkibü'd-Dürriyye fî Medh-i Hayru'l-Beriyye Ön İç Kapak

Fotoğraf No:229, Eser No:71, Envanter No: 127 el-Kavâkibü'd-Dürriyye fî Medh-i Hayru'l-Beriyye Arka İç Kapak ve İç Miklep

Fotoğraf No:230, Eser No:72, Envanter No: 133 Dîvân Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:231, Eser No:72, Envanter No: 133 Dîvân Ön İç Kapak

Fotoğraf No:232, Eser No:72, Envanter No: 133 Dîvân Arka İç Kapak ve İç Miklep

Fotoğraf No:233, Eser No:73, Envanter No: 140 Külliyat-ı Hacevi-yi Kirmani Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:234, Eser No:73, Envanter No: 140 Külliyat-ı Hacevi-yi Kirmani Ön İç Kapak

Fotoğraf No:235, Eser No:74, Envanter No: 1040 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:236, Eser No:74, Envanter No: 1040 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:237, Eser No:74, Envanter No: 1040 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak (Restorasyon Sonrası)
Fotoğraf No:238, Eser No:74, Envanter No: 1040 Kur'ân-ı Kerîm İç Miklep (Restorasyon Sonrası)
Fotoğraf No:239, Eser No:75, Envanter No: 1116 Dîvân Ön Dış Kapak
Fotoğraf No:240, Eser No:75, Envanter No: 1116 Dîvân Arka Dış Kapak
Fotoğraf No:241, Eser No:76, Envanter No: 101 Hadîkatü's-Sü'adâ' Ön Dış Kapak
Fotoğraf No:242, Eser No:76, Envanter No: 101 Hadîkatü's-Sü'adâ' Arka Dış Kapak
Fotoğraf No:243, Eser No:76, Envanter No: 101 Hadîkatü's-Sü'adâ' Arka Dış Kapak ve Dış Miklep
Fotoğraf No:244, Eser No:76, Envanter No: 101 Hadîkatü's-Sü'adâ' Ön İç Kapak
Fotoğraf No:245, Eser No:76, Envanter No: 101 Hadîkatü's-Sü'adâ' Arka İç Kapak ve Dış Miklep
Fotoğraf No:246, Eser No:77, Envanter No: 61 Mesnevî Ön Dış Kapak
Fotoğraf No:247, Eser No:77, Envanter No: 61 Mesnevî Arka Dış Kapak
Fotoğraf No:248, Eser No:77, Envanter No: 61 Mesnevî Ön İç Kapak
Fotoğraf No:249, Eser No:77, Envanter No: 61 Mesnevî Arka İç Kapak ve İç Miklep
Fotoğraf No:250, Eser No:78, Envanter No: 44 Kur'ân-ı Kerîm Dış Kapaklar ve Dış Miklep
Fotoğraf No:251, Eser No:78, Envanter No: 44 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak
Fotoğraf No:252, Eser No:79, Envanter No: 83 Mesnevî Şerhi (V. Cilt) Dış kapaklar
Fotoğraf No:253, Eser No:79, Envanter No: 83 Mesnevî Şerhi (V. Cilt) Ön Dış Kapak
Fotoğraf No:254, Eser No:79, Envanter No: 83 Mesnevî Şerhi (V. Cilt) Ön İç Kapak
Fotoğraf No:255, Eser No:80, Envanter No: 42 Kur'ân-ı Kerîm Dış Kapaklar ve Dış Miklep
Fotoğraf No:256, Eser No:81, Envanter No: 62 Mesnevî Dış Kapaklar ve Dış Miklep
Fotoğraf No:257, Eser No:81, Envanter No: 62 Mesnevî Ön Dış Kapak
Fotoğraf No:258, Eser No:81, Envanter No: 62 Mesnevî Ön İç Kapak
Fotoğraf No:259, Eser No:81, Envanter No: 62 Mesnevî Arka İç Kapak ve İç Miklep
Fotoğraf No:260, Eser No:82, Envanter No: 166 Hâşiyeler ve Fatiha Şerhi Kadı Tefsîr-i Haşiyesi Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:261, Eser No:82, Envanter No: 166 Hâşiyeler ve Fatiha Şerhi Kadı Tefsîr-i Haşiyesi Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:262, Eser No:82, Envanter No: 166 Hâşiyeler ve Fatiha Şerhi Kadı Tefsîr-i Haşiyesi Ön İç Kapak

Fotoğraf No:263, Eser No:83, Envanter No: 63 Mesnevî Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:264, Eser No:83, Envanter No: 63 Mesnevî Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:265, Eser No:83, Envanter No: 63 Mesnevî Ön İç Kapak

Fotoğraf No:266, Eser No:83, Envanter No: 63 Mesnevî Arka İç Kapak ve İç Miklep

Fotoğraf No:267, Eser No:84, Envanter No: 102 Mecmû‘a Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:268, Eser No:84, Envanter No: 102 Mecmû‘a Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:269, Eser No:84, Envanter No: 102 Mecmû‘a Ön İç Kapak

Fotoğraf No:270, Eser No:84, Envanter No: 102 Mecmû‘a Arka İç Kapak

Fotoğraf No:271, Eser No:85, Envanter No: 59 Mesnevî Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:272, Eser No:85, Envanter No: 59 Mesnevî Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:273, Eser No:85, Envanter No: 59 Mesnevî Arka İç Kapak ve İç Miklep

Fotoğraf No:274, Eser No:86, Envanter No: 68 Dîvân-ı Kebîr (I. Cilt) Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:275, Eser No:86, Envanter No: 68 Dîvân-ı Kebîr (I. Cilt) Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:276, Eser No:86, Envanter No: 68 Dîvân-ı Kebîr (I. Cilt) Ön İç Kapak

Fotoğraf No:277, Eser No:86, Envanter No: 68 Dîvân-ı Kebîr (I. Cilt) Arka İç Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:278, Eser No:87, Envanter No: 96 Humâyûnnâme Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:279, Eser No:87, Envanter No: 96 Humâyûnnâme Ön İç Kapak

Fotoğraf No:280, Eser No:88, Envanter No: 1189 Sahîhü’l-Buhâri Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:281, Eser No:88, Envanter No: 1189 Sahîhü’l-Buhâri Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:282, Eser No:88, Envanter No: 1189 Sahîhü’l-Buhâri Ön İç Kapak

Fotoğraf No:283, Eser No:88, Envanter No: 1189 Sahîhü’l-Buhâri Arka İç Kapak

Fotoğraf No:284, Eser No:89, Envanter No: 32 Kur’ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:285, Eser No:90, Envanter No: 94 Dîvân Dış Kapaklar

Fotoğraf No:286, Eser No:91, Envanter No: 124 Dîvân ve Sarfa Dair Müellifi Bilinmeyen Bir Risâle Dış Kapaklar

Fotoğraf No:287, Eser No:91, Envanter No: 124 Dîvân ve Sarfa Dair Müellifi Bilinmeyen Bir Risâle Arka İç Kapak

Fotoğraf No:288, Eser No:92, Envanter No: 92 Siyer-i Veysî Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:289, Eser No:92, Envanter No: 92 Siyer-i Veysî Arka Dış Kapak Şemsesi

Fotoğraf No:290, Eser No:92, Envanter No: 92 Siyer-i Veysî Dış Miklep Şemsesi

Fotoğraf No:291, Eser No:93, Envanter No: 1150 el-Şifâ'bi Ta'rîfi Hukûk el-Mustafâ Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:292, Eser No:93, Envanter No: 1150 el-Şifâ'bi Ta'rîfi Hukûk el-Mustafâ Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:293, Eser No:93, Envanter No: 1150 el-Şifâ'bi Ta'rîfi Hukûk el-Mustafâ Ön İç Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:294, Eser No:93, Envanter No: 1150 el-Şifâ'bi Ta'rîfi Hukûk el-Mustafâ Arka İç kapak

Fotoğraf No:295, Eser No:94, Envanter No: 24 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:296, Eser No:94, Envanter No: 24 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:297, Eser No:95, Envanter No: 1134 el-Hısnü'l-Hasîn Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:298, Eser No:95, Envanter No: 1134 el-Hısnü'l-Hasîn Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:299, Eser No:95, Envanter No: 1134 el-Hısnü'l-Hasîn Arka İç kapak ve İç Miklep

Fotoğraf No:300, Eser No:96, Envanter No: 1543 el-Hızbü'l-'Azam ve'l-Virdü'l-Efham ve Du'â'lar Dış Kapaklar

Fotoğraf No:301, Eser No:97, Envanter No: 1478 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:302, Eser No:97, Envanter No: 1478 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:303, Eser No:98, Envanter No: 40 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:304, Eser No:98, Envanter No: 40 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:305, Eser No:98, Envanter No: 40 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:306, Eser No:98, Envanter No: 40 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve İç Miklep

Fotoğraf No:307, Eser No:99, Envanter No: 36 Kur'ân-ı Kerîm Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:308, Eser No:100, Envanter No: 1542 Delâilü'l-Hayrât Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:309, Eser No:101, Envanter No: 95 Yusuf-u Züleyhâ Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:310, Eser No:101, Envanter No: 95 Yusuf-u Züleyhâ Arka Dış Kapak Şemsesi

Fotoğraf No:311, Eser No:102, Envanter No: 113 Şerh-i Vikayetü'r-Rivâya Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:312, Eser No:102, Envanter No: 113 Şerh-i Vikayetü'r-Rivâya Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:313, Eser No:102, Envanter No: 113 Şerh-i Vikayetü'r-Rivâya Ön İç Kapak

Fotoğraf No:314, Eser No:102, Envanter No: 113 Şerh-i Vikayetü'r-Rivâya Arka İç Kapak ve İç Miklep

Fotoğraf No:315, Eser No:103, Envanter No: 130 Dîvân Dış Kapaklar

Fotoğraf No:316, Eser No:104, Envanter No: 1342 el-Câmiu's-Sahîh Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:317, Eser No:104, Envanter No: 1342 el-Câmiu's-Sahîh Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:318, Eser No:105, Envanter No: 1398 Tefsîrü'l-Keşşâf Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:319, Eser No:105, Envanter No: 1398 Tefsîrü'l-Keşşâf Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:320, Eser No:105, Envanter No: 1398 Tefsîrü'l-Keşşâf Ön İç Kapak

Fotoğraf No:321, Eser No:106, Envanter No: 1433 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:322, Eser No:106, Envanter No: 1433 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:323, Eser No:107, Envanter No: 46 Kur'ân-ı Kerîm Dış Kapaklar ve Dış Miklep
Fotoğraf No:324, Eser No:108, Envanter No: 141 Mecmû'a Dış Kapaklar
Fotoğraf No:325, Eser No:108, Envanter No: 141 Mecmû'a Arka Dış Kapak ve Dış Miklep
Fotoğraf No:326, Eser No:109, Envanter No: 73 Dîvân-ı Kebîr Ön Dış Kapak
Fotoğraf No:327, Eser No:109, Envanter No: 73 Dîvân-ı Kebîr Arka Dış Kapak
Fotoğraf No:328, Eser No:109, Envanter No: 73 Dîvân-ı Kebîr Arka İç Kapak ve Dış Miklep
Fotoğraf No:329, Eser No:110, Envanter No: 1459 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak
Fotoğraf No:330, Eser No:110, Envanter No: 1459 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep
Fotoğraf No:331, Eser No:110, Envanter No: 1459 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak
Fotoğraf No:332, Eser No:110, Envanter No: 1459 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve İç Miklep
Fotoğraf No:333, Eser No:111, Envanter No: 1317 el-Câmiu's-Sahîh Ön Dış Kapak
Fotoğraf No:334, Eser No:111, Envanter No: 1317 el-Câmiu's-Sahîh Arka Dış Kapak ve Dış Miklep
Fotoğraf No:335, Eser No:112, Envanter No: 1409 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak
Fotoğraf No:336, Eser No:112, Envanter No: 1409 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak
Fotoğraf No:337, Eser No:112, Envanter No: 1409 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve Dış Miklep
Fotoğraf No:338, Eser No:113, Envanter No: 108 Şerh-i Divân-ı Hâfız-ı Şîrâzî Dış Kapaklar
Fotoğraf No:339, Eser No:113, Envanter No: 108 Şerh-i Divân-ı Hâfız-ı Şîrâzî Dış Miklep
Fotoğraf No:340, Eser No:114, Envanter No: 1466 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak
Fotoğraf No:341, Eser No:115, Envanter No: 82 Mesnevî Şerhi (I. Cildin Bir Kısmı) Ön Dış Kapak
Fotoğraf No:342, Eser No:115, Envanter No: 82 Mesnevî Şerhi (I. Cildin Bir Kısmı) Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:343, Eser No:115, Envanter No: 82 Mesnevî Şerhi (I. Cildin Bir Kısmı) Ön İç Kapak

Fotoğraf No:344, Eser No:115, Envanter No: 82 Mesnevî Şerhi (I. Cildin Bir Kısmı) Arka İç Kapak

Fotoğraf No:345, Eser No:116, Envanter No: 134 Mecmû'a Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:346, Eser No:116, Envanter No: 134 Mecmû'a Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:347, Eser No:116, Envanter No: 134 Mecmû'a Ön İç Kapak

Fotoğraf No:348, Eser No:116, Envanter No: 134 Mecmû'a Arka İç Kapak

Fotoğraf No:349, Eser No:117, Envanter No: 81 Mesnevî Şerhi (V. Cilt) Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:350, Eser No:117, Envanter No: 81 Mesnevî Şerhi (V. Cilt) Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:351, Eser No:117, Envanter No: 81 Mesnevî Şerhi (V. Cilt) Ön iç Kapak

Fotoğraf No:352, Eser No:117, Envanter No: 81 Mesnevî Şerhi (V. Cilt) Arka İç Kapak

Fotoğraf No:353, Eser No:118, Envanter No: 80 Mesnevî Şerhi (II, IV ve VI. Ciltler) Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:354, Eser No:118, Envanter No: 80 Mesnevî Şerhi (II, IV ve VI. Ciltler) Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:355, Eser No:118, Envanter No: 80 Mesnevî Şerhi (II, IV ve VI. Ciltler) Ön İç Kapak

Fotoğraf No:356, Eser No:118, Envanter No: 80 Mesnevî Şerhi (II, IV ve VI. Ciltler) Arka İç Kapak

Fotoğraf No:357, Eser No:119, Envanter No: 2590 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:358, Eser No:119, Envanter No: 2590 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:359, Eser No:120, Envanter No: 2342 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:360, Eser No:120, Envanter No: 2342 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:361, Eser No:121, Envanter No: 65 Mesnevî Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:362, Eser No:121, Envanter No: 65 Mesnevî Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:363, Eser No:121, Envanter No: 65 Mesnevî Arka İç Kapak ve İç Miklep

Fotoğraf No:364, Eser No:122, Envanter No: 38 Kur'ân-ı Kerîm Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:365, Eser No:123, Envanter No: 45 Kur'ân-ı Kerîm Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:366, Eser No:123, Envanter No: 45 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak

Fotoğraf No:367, Eser No:124, Envanter No: 66 Mesnevî Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:368, Eser No:124, Envanter No: 66 Mesnevî Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:369, Eser No:124, Envanter No: 66 Mesnevî Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:370, Eser No:124, Envanter No: 66 Mesnevî Ön İç Kapak

Fotoğraf No:371, Eser No:124, Envanter No: 66 Mesnevî Arka İç Kapak

Fotoğraf No:372, Eser No:125, Envanter No: 100 Külliyât Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:373, Eser No:125, Envanter No: 100 Külliyât Ön İç Kapak

Fotoğraf No:374, Eser No:126, Envanter No: 1334 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:375, Eser No:126, Envanter No: 1334 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:376, Eser No:127, Envanter No: 72 Dîvân-ı Kebîr Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:377, Eser No:127, Envanter No: 72 Dîvân-ı Kebîr Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:378, Eser No:127, Envanter No: 72 Dîvân-ı Kebîr Arka İç Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:379, Eser No:127, Envanter No: 72 Dîvân-ı Kebîr İç Miklep

Fotoğraf No:380, Eser No:128, Envanter No: 1115 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:381, Eser No:128, Envanter No: 1115 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Miklep

Fotoğraf No:382, Eser No:128, Envanter No: 1115 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak

Fotoğraf No:383, Eser No:128, Envanter No: 1115 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve İç Miklep

Fotoğraf No:384, Eser No:129, Envanter No: 1541 Kur'ân-ı Kerîm Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:385, Eser No:130, Envanter No: 93 Hadîkatü’s-Sü‘adâ’ Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:386, Eser No:130, Envanter No: 93 Hadîkatü’s-Sü‘adâ’ Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:387, Eser No:131, Envanter No: 2341 Kur’ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:388, Eser No:131, Envanter No: 2341 Kur’ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:389, Eser No:132, Envanter No: 37 Kur’ân-ı Kerîm Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:390, Eser No:133, Envanter No: 35 Kur’ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:391, Eser No:133, Envanter No: 35 Kur’ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak Dış Miklep

Fotoğraf No:392, Eser No:134, Envanter No: 2027 Evrâd-ı Mevlânâ Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:393, Eser No:134, Envanter No: 2027 Evrâd-ı Mevlânâ Arka iç Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:394, Eser No:134, Envanter No: 2027 Evrâd-ı Mevlânâ Mahfazası Ön Yüzü

Fotoğraf No:395, Eser No:134, Envanter No: 2027 Evrâd-ı Mevlânâ Mahfazası Arka Yüzü

Fotoğraf No:396, Eser No:135, Envanter No: 15 Kur’ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:397, Eser No:135, Envanter No: 15 Kur’ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:398, Eser No:135, Envanter No: 15 Kur’ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve İç Miklep

Fotoğraf No:399, Eser No:136, Envanter No: 16 Kur’ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:400, Eser No:136, Envanter No: 16 Kur’ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:401, Eser No:136, Envanter No: 16 Kur’ân-ı Kerîm Ön İç Kapak

Fotoğraf No:402, Eser No:136, Envanter No: 16 Kur’ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve İç Miklep

Fotoğraf No:403, Eser No:137, Envanter No: 39 Kur’ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:404, Eser No:137, Envanter No: 39 Kur’ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:405, Eser No:137, Envanter No: 39 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak

Fotoğraf No:406, Eser No:137, Envanter No: 39 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak

Fotoğraf No:407, Eser No:138, Envanter No: 47 Kur'ân-ı Kerîm Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:408, Eser No:139, Envanter No: 49 Kur'ân-ı Kerîm Dış Kapaklar

Fotoğraf No:409, Eser No:140, Envanter No: 103 Gülistân Şerhi Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:410, Eser No:140, Envanter No: 103 Gülistân Şerhi Ön İç Kapak

Fotoğraf No:411, Eser No:141, Envanter No: 104 Dîvân Dış Kapaklar

Fotoğraf No:412, Eser No:141, Envanter No: 104 Dîvân Ön iç Kapak

Fotoğraf No:413, Eser No:142, Envanter No: 135 Tuhfetü'l-Vüzerâ' Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:414, Eser No:142, Envanter No: 135 Tuhfetü'l-Vüzerâ' Ön İç Kapak

Fotoğraf No:415, Eser No:142, Envanter No: 135 Tuhfetü'l-Vüzerâ' Arka İç Kapak

Fotoğraf No:416, Eser No:143, Envanter No: 136 Mecmû'a Dış Kapaklar

Fotoğraf No:417, Eser No:143, Envanter No: 136 Mecmû'a Arka İç Kapak

Fotoğraf No:418, Eser No:144, Envanter No: 1069 Evrâd-ı Mevlânâ Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:419, Eser No:144, Envanter No: 1069 Evrâd-ı Mevlânâ Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:420, Eser No:144, Envanter No: 1069 Evrâd-ı Mevlânâ Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:421, Eser No:144, Envanter No: 1069 Evrâd-ı Mevlânâ Ön İç Kapak

Fotoğraf No:422, Eser No:144, Envanter No: 1069 Evrâd-ı Mevlânâ Arka İç Kapak ve İç Miklep

Fotoğraf No:423, Eser No:145, Envanter No: 1169 Tefsîru İbn 'Abbâs Dibace-i Tefsîr-i Şerif Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:424, Eser No:145, Envanter No: 1169 Tefsîru İbn 'Abbâs Dibace-i Tefsîr-i Şerif Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:425, Eser No:146, Envanter No: 1323 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:426, Eser No:146, Envanter No: 1323 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

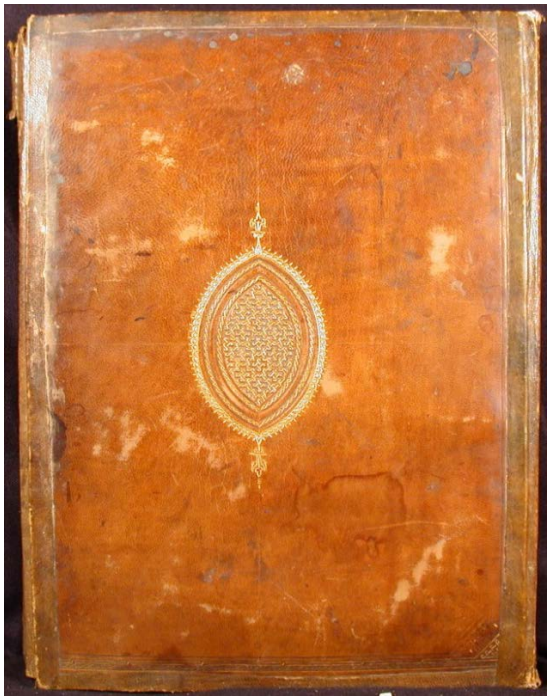
Fotoğraf No:427, Eser No:147, Envanter No: 2141 Kur'ân-ı Kerîm Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:428, Eser No:148, Envanter No: 3346 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

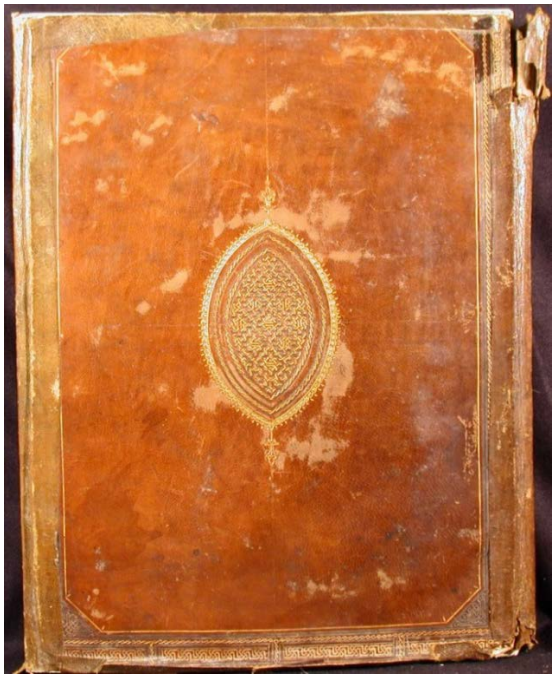
Fotoğraf No:429, Eser No:148, Envanter No: 3346 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:430, Eser No:149, Envanter No: 5989 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

FOTOĞRAFLAR

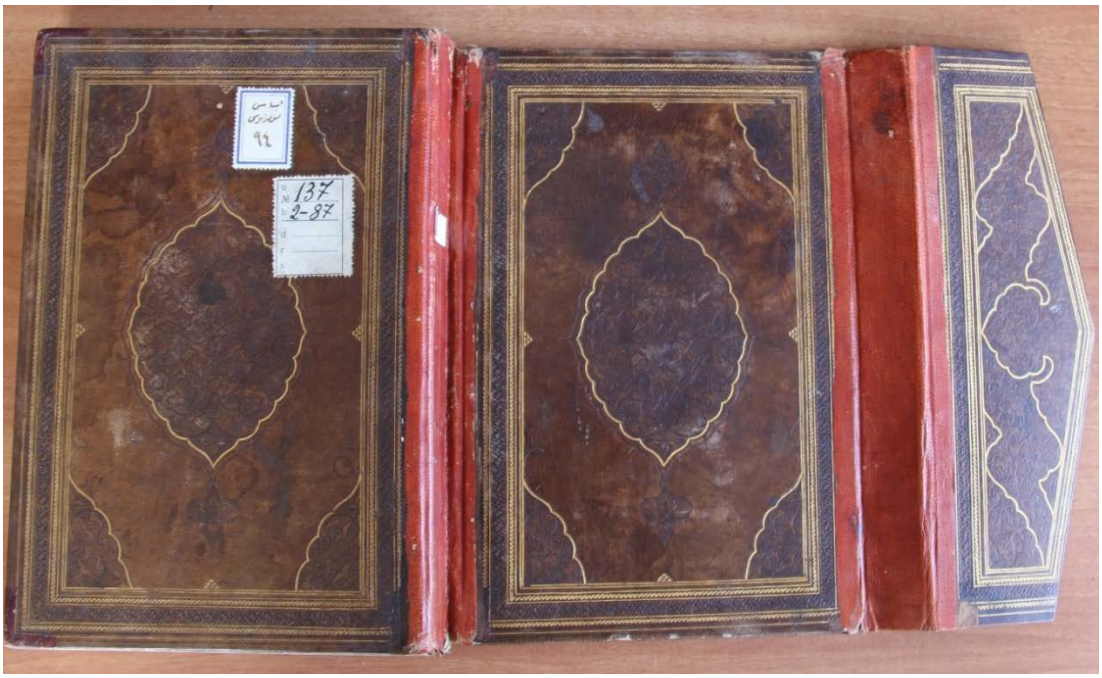
Fotoğraf No:1, Eser No:1, Envanter No: 7 Kur’ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:2, Eser No:1, Envanter No: 7 Kur’ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:3, Eser No:1, Envanter No: 7 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve Miklep

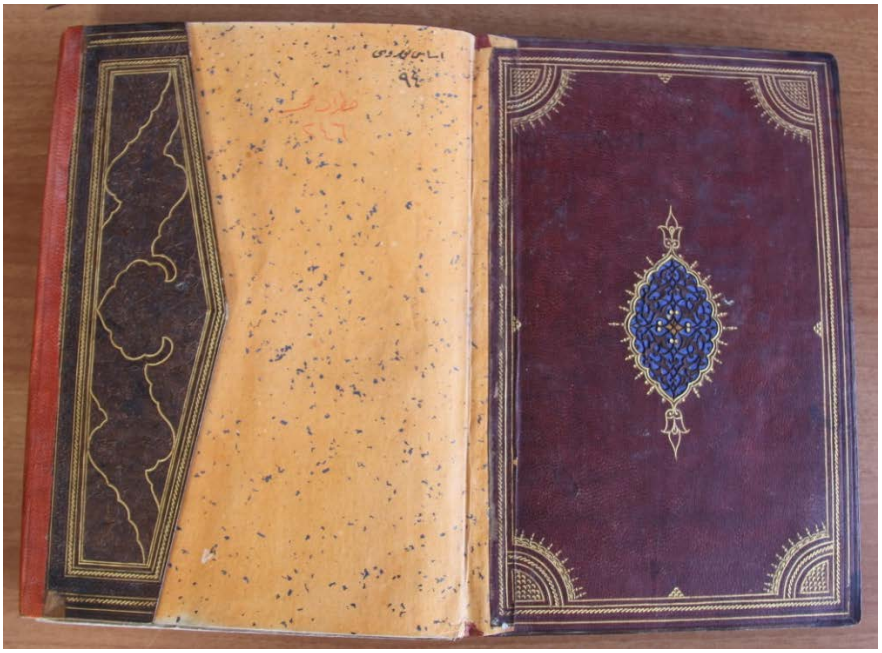
Fotoğraf No:4, Eser No:2, Envanter No: 137 Mecmû'a Dış Kapaklar ve Miklep

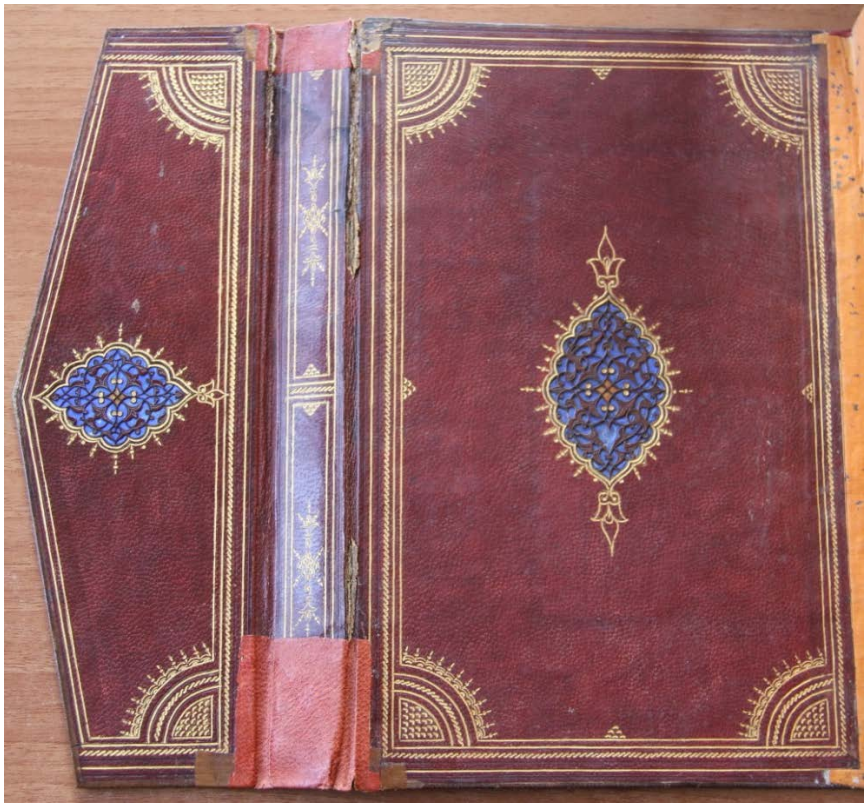
Fotoğraf No:5, Eser No:2, Envanter No: 137 Mecmû‘a Dış Kapaklar

Fotoğraf No:6, Eser No:2, Envanter No: 137 Mecmû‘a Dış Miklep

Fotoğraf No:7, Eser No:2, Envanter No: 137 Mecmû'a Ön İç Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:8, Eser No:2, Envanter No: 137 Mecmû'a Arka İç Kapak ve İç Miklep

Fotoğraf No:9, Eser No:3, Envanter No: 119 Dîvân Dış Kapaklar ve Miklep

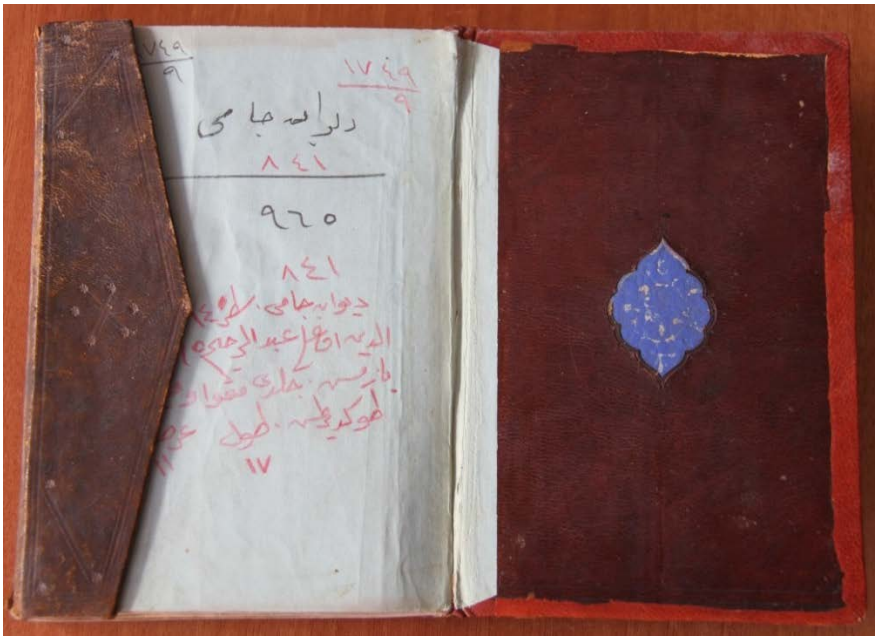
Fotoğraf No:10, Eser No:3, Envanter No: 119 Dîvân Dış Kapaklar

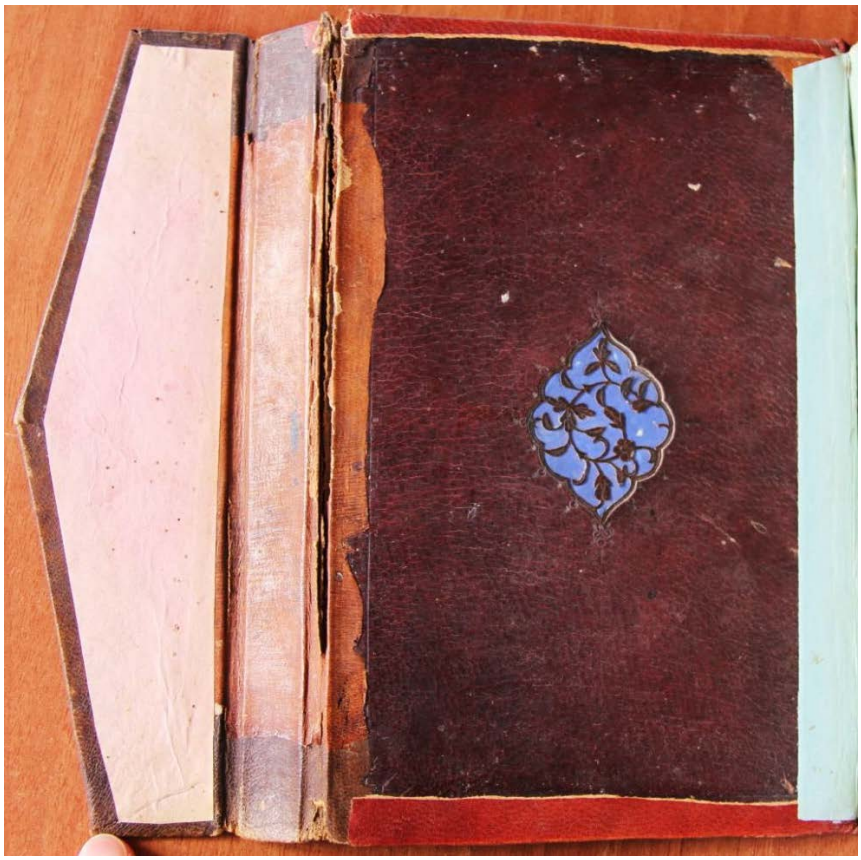
Fotoğraf No:11, Eser No:3, Envanter No: 119 Dîvân Ön Dış Kapak

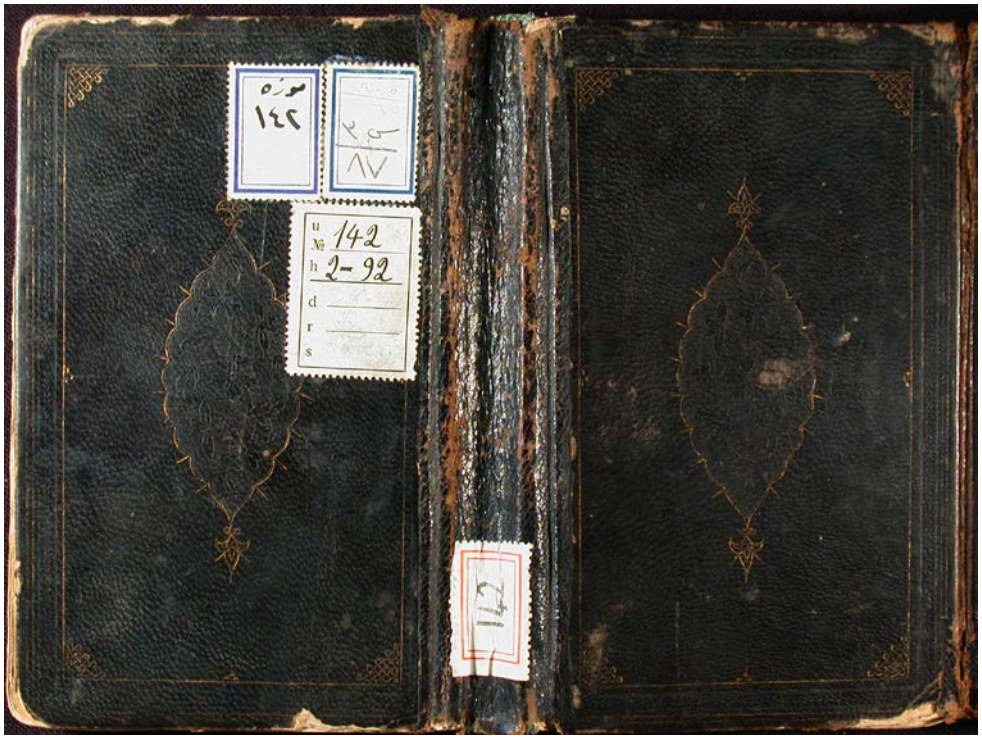
Fotoğraf No:12, Eser No:3, Envanter No: 119 Dîvân Arka Dış Kapak

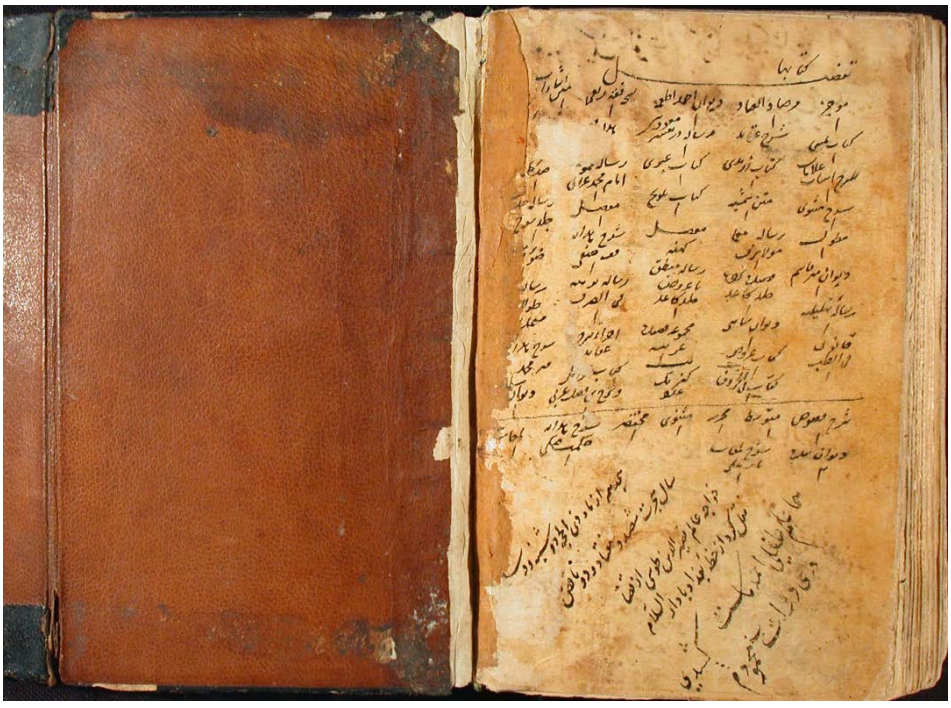
Fotoğraf No:13, Eser No:3, Envanter No: 119 Dîvân Ön İç Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:14, Eser No:3, Envanter No: 119 Dîvân Arka İç Kapak ve İç Miklep

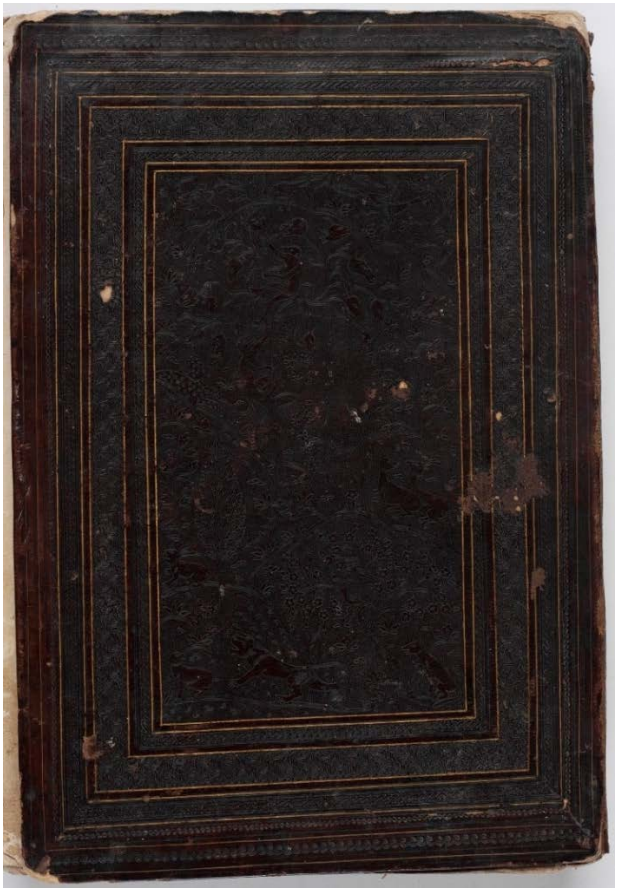
Fotoğraf No:15, Eser No:4, Envanter No: 142 Lamahât fî Şerhi'l-Lama'ât Dış Kapaklar

Fotoğraf No:16, Eser No:4, Envanter No: 142 Lamahât fî Şerhi'l-Lama'ât Arka İç Kapak

Fotoğraf No:17, Eser No:5, Envanter No: 2857 Mesnevî Dış Kapaklar ve Miklep

Fotoğraf No:18, Eser No:5, Envanter No: 2857 Mesnevî Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:19, Eser No:5, Envanter No: 2857 Mesnevî Ön Dış Kapak Detay

Fotoğraf No:20, Eser No:5, Envanter No: 2857 Mesnevî Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

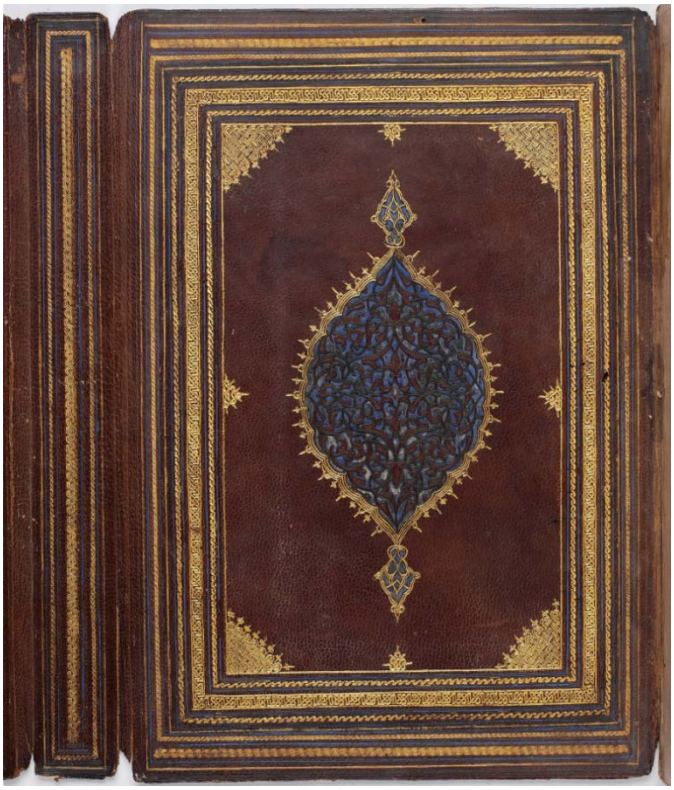
Fotoğraf No:21, Eser No:5, Envanter No: 2857 Mesnevî Arka Dış Kapak Detay

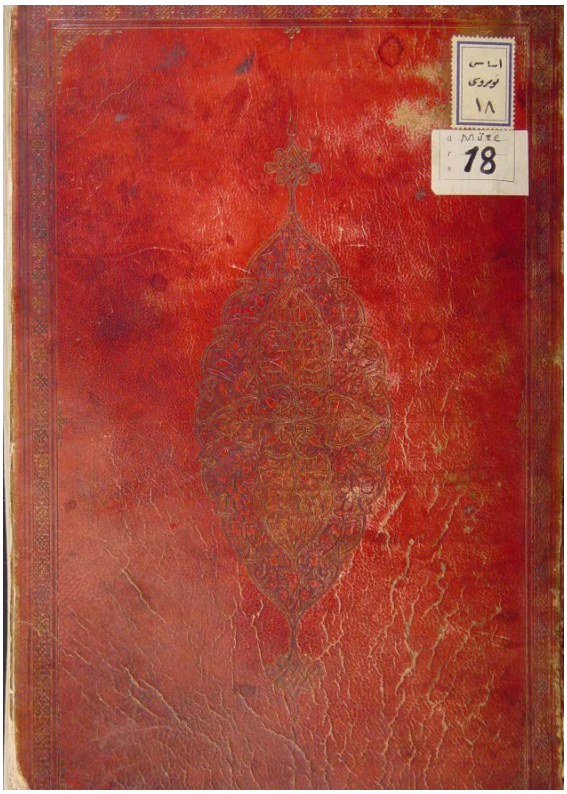
Fotoğraf No:22, Eser No:5, Envanter No: 2857 Mesnevî Ön İç Kapak

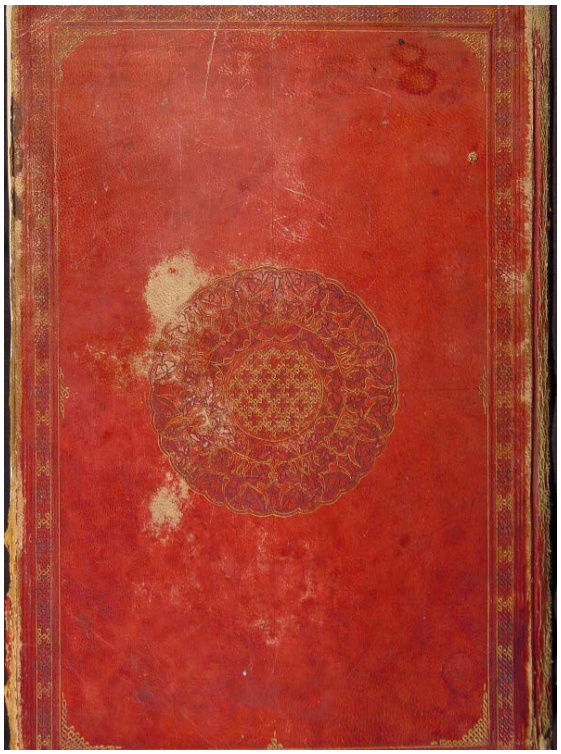
Fotoğraf No:23, Eser No:5, Envanter No: 2857 Mesnevî Arka İç Kapak ve İç Miklep

Fotoğraf No:24, Eser No:5, Envanter No: 2857 Mesnevî Arka İç Kapak

Fotoğraf No:25, Eser No:6, Envanter No: 18 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:26, Eser No:6, Envanter No: 18 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:27, Eser No:6, Envanter No: 18 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak Şemsesi

Fotoğraf No:28, Eser No:7, Envanter No: 139 Mecmû'a Dış Kapaklar ve Miklep

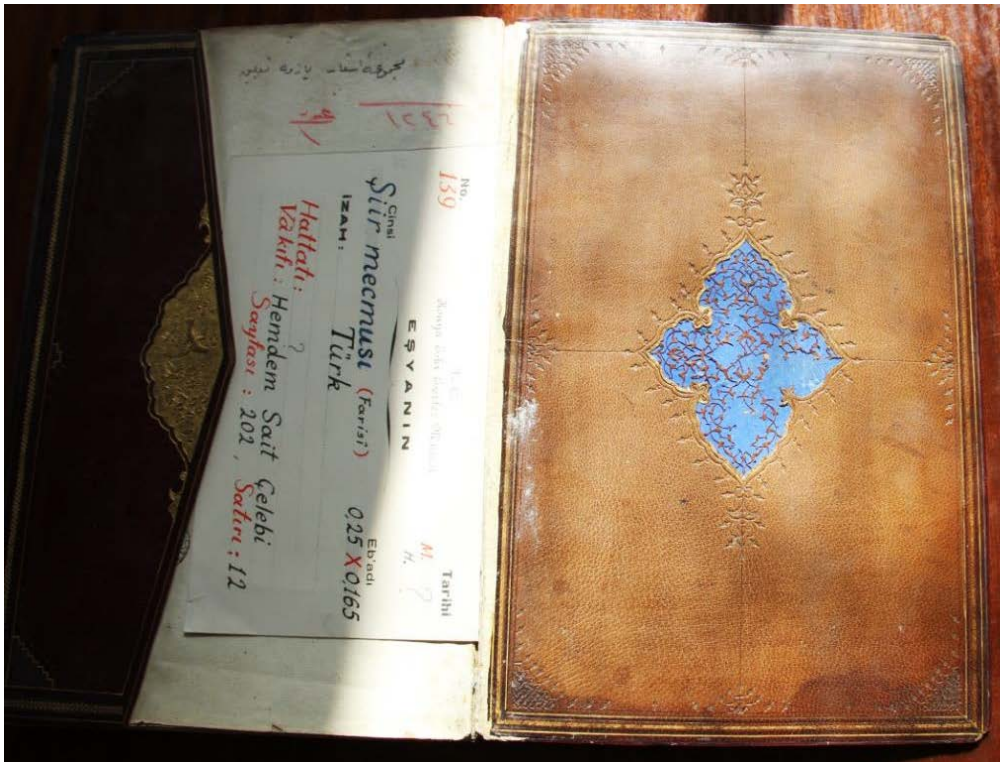
Fotoğraf No:29, Eser No:7, Envanter No: 139 Mecmû'a Dış Kapaklar

Fotoğraf No:30, Eser No:7, Envanter No: 139 Mecmû'a Ön Dış Kapak Şemsesi

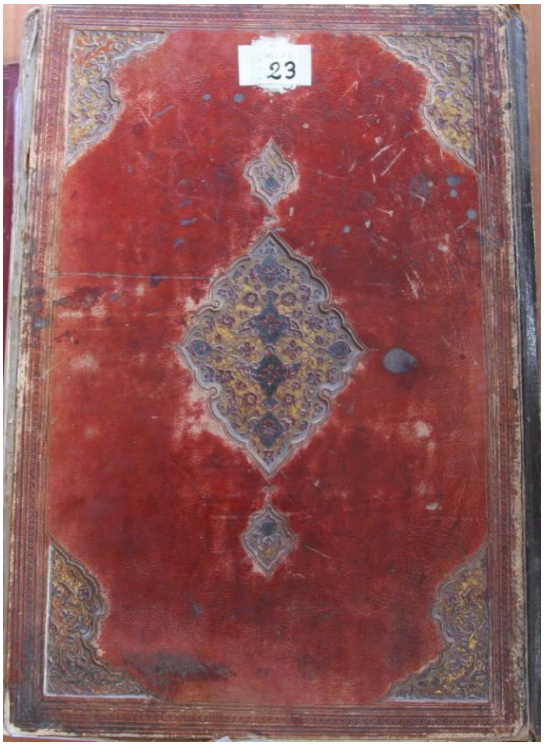
Fotoğraf No:31, Eser No:7, Envanter No: 139 Mecmû'a Dış Miklep

Fotoğraf No:32, Eser No:7, Envanter No: 139 Mecmû'a Ön İç Kapak

Fotoğraf No:33, Eser No:7, Envanter No: 139 Mecmû'a Arka İç Kapak ve İç Miklep

Fotoğraf No:34, Eser No:8, Envanter No: 23 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:35, Eser No:8, Envanter No: 23 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

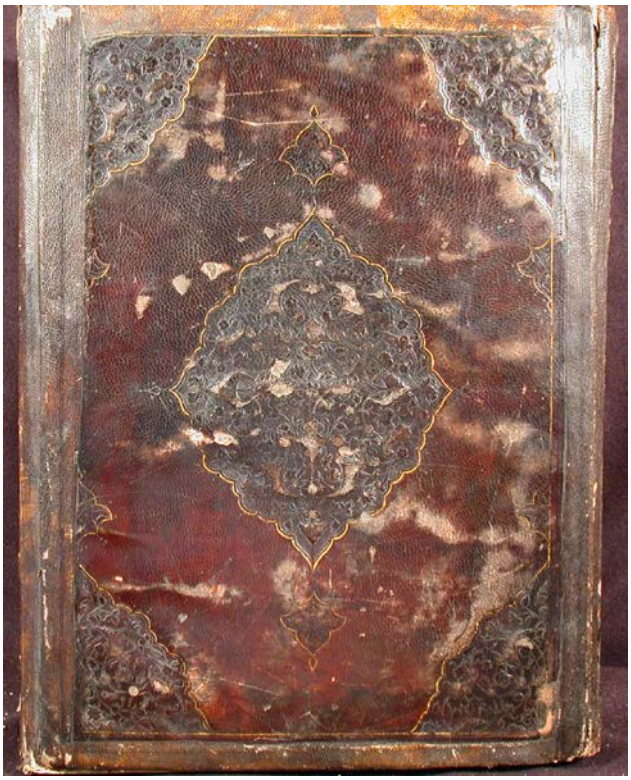
Fotoğraf No:36, Eser No:8, Envanter No: 23 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak Şemsesi

Fotoğraf No:37, Eser No:8, Envanter No: 23 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve İç Miklep

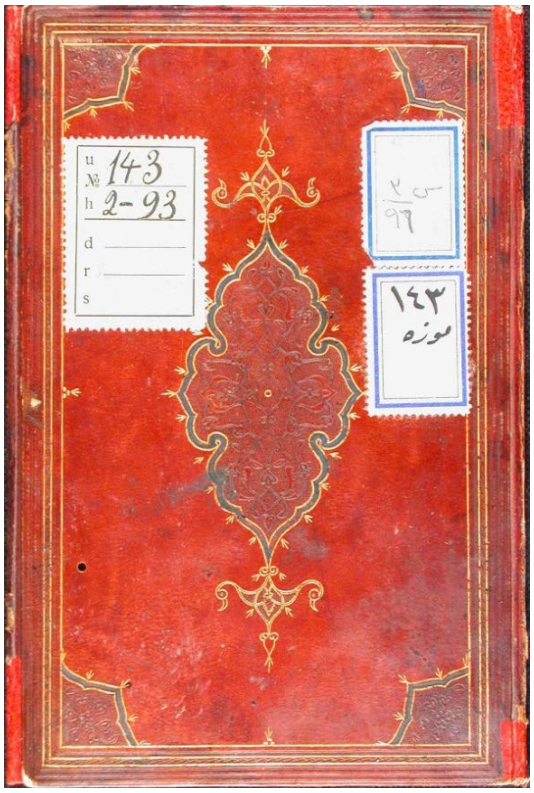
Fotoğraf No:38, Eser No:9, Envanter No: 29 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

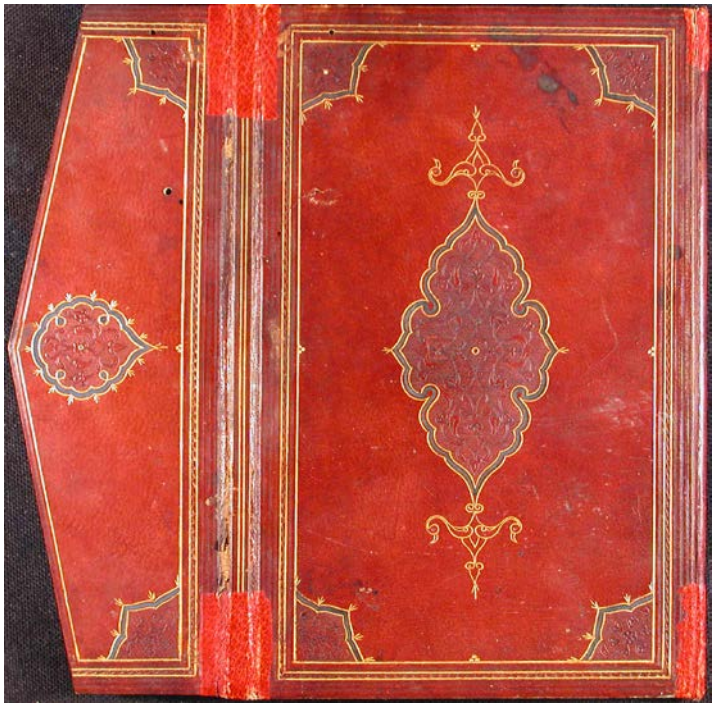
Fotoğraf No:39, Eser No:9, Envanter No: 29 Kur’ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak

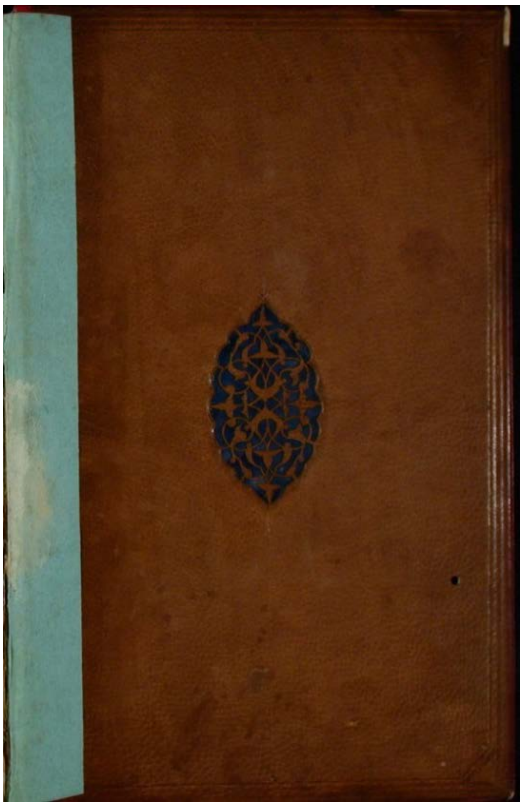
Fotoğraf No:40, Eser No:9, Envanter No: 29 Kur’ân-ı Kerîm Dış Miklep

Fotoğraf No:41, Eser No:10, Envanter No: 143 Mecmû'a Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:42, Eser No:10, Envanter No: 143 Mecmû'a Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

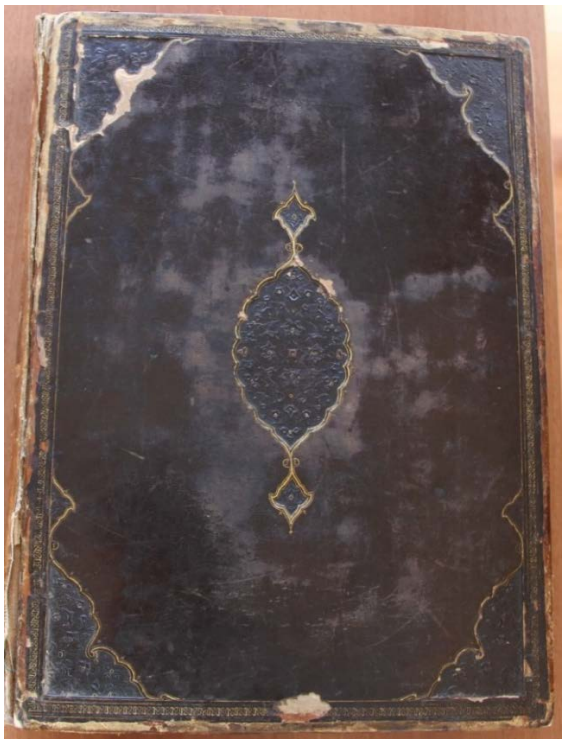
Fotoğraf No:43, Eser No:10, Envanter No: 143 Mecmû‘a Ön İç Kapak

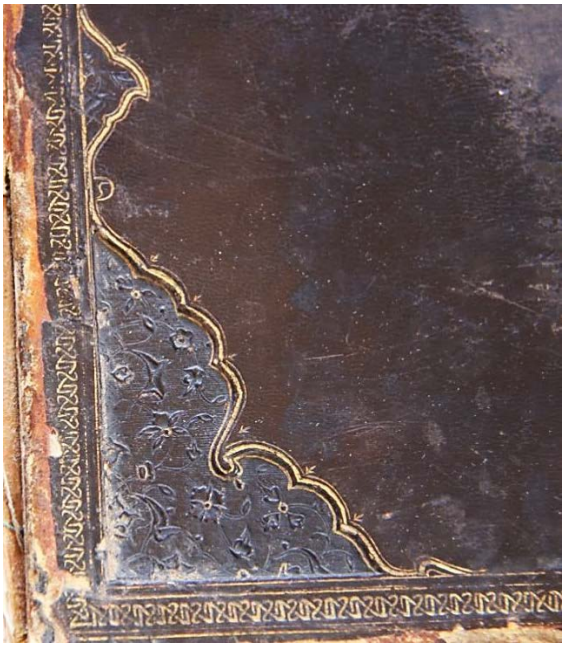
Fotoğraf No:44, Eser No:10, Envanter No: 143 Mecmû‘a Arka İç Kapak ve İç Miklep

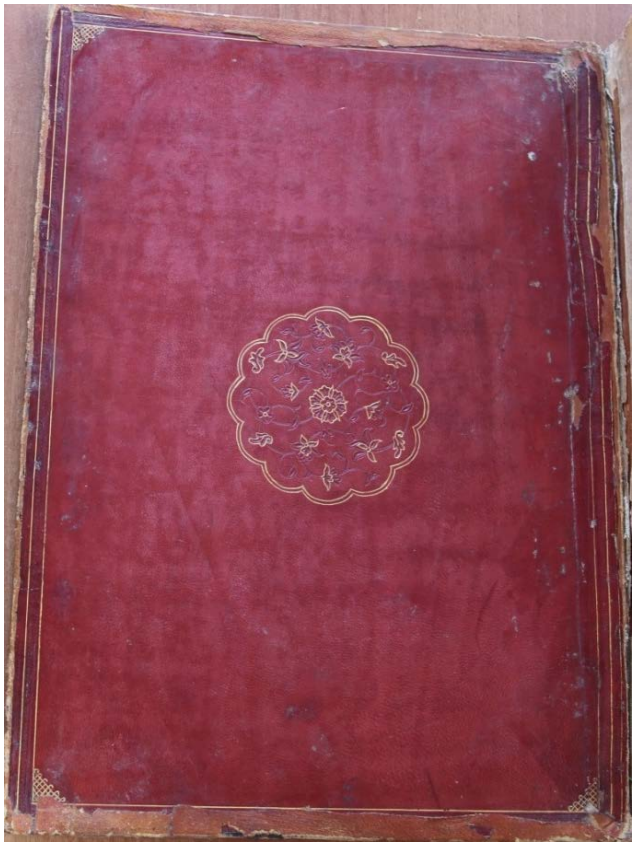
Fotoğraf No:45, Eser No:11, Envanter No: 5 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:46, Eser No:11, Envanter No: 5 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:47, Eser No:11, Envanter No: 5 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak Köşebenti

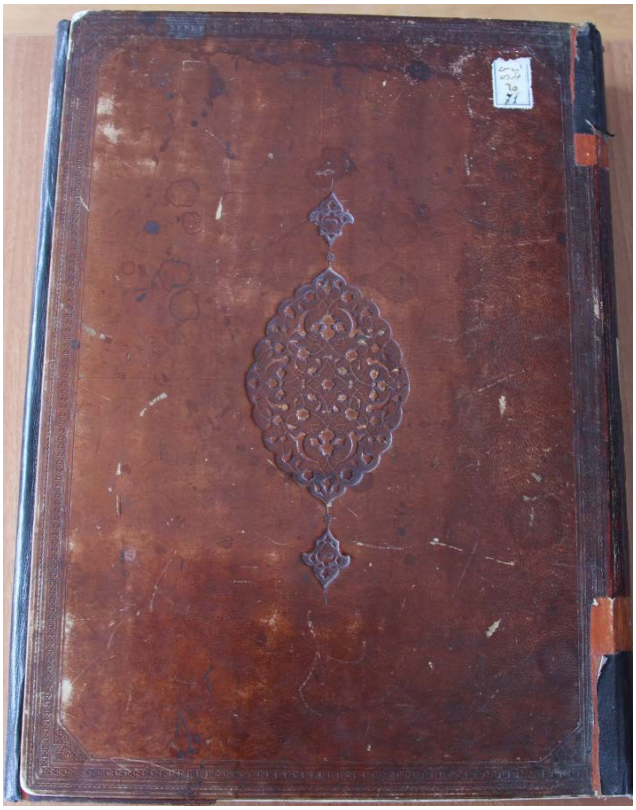
Fotoğraf No:48, Eser No:11, Envanter No: 5 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak

Fotoğraf No:49, Eser No:11, Envanter No: 5 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak Şemsesi

Fotoğraf No:50, Eser No:12, Envanter No: 71 Dîvân-ı Kebîr Dış Kapaklar

Fotoğraf No:51, Eser No:12, Envanter No: 71 Dîvân-ı Kebîr Ön Dış Kapak

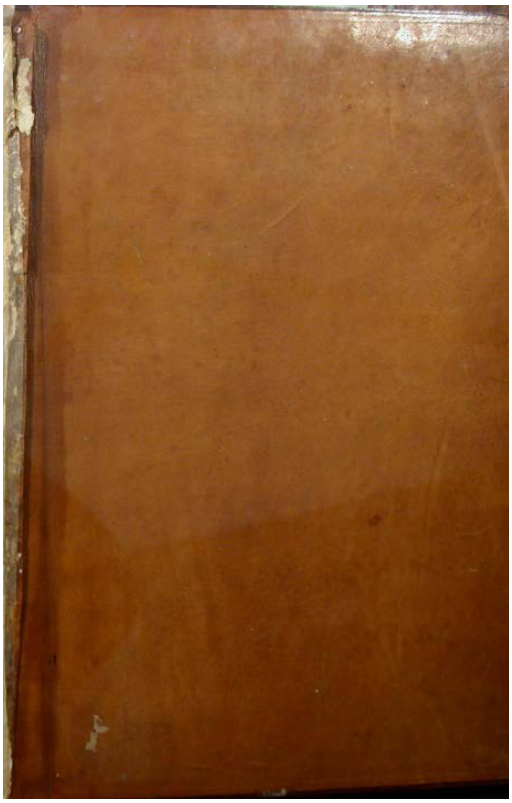
Fotoğraf No:52, Eser No:12, Envanter No: 71 Dîvân-ı Kebîr Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:53, Eser No:12, Envanter No: 71 Dîvân-ı Kebîr Ön Dış Kapak Köşebenti

Fotoğraf No:54, Eser No:12, Envanter No: 71 Dîvân-ı Kebîr Dış Miklep ve Sertap

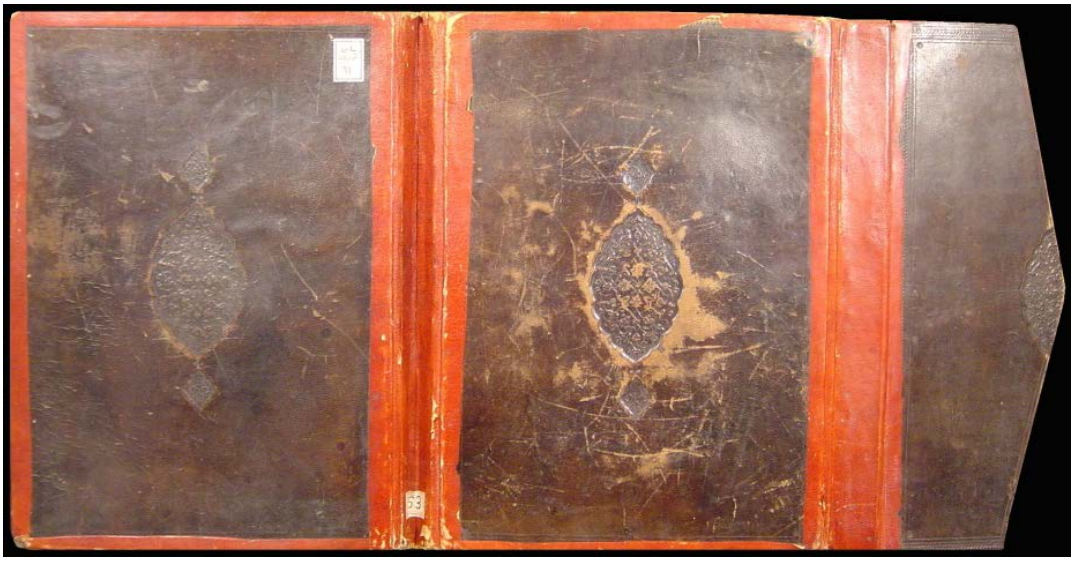
Fotoğraf No:55, Eser No:12, Envanter No: 71 Dîvân-ı Kebîr Ön İç Kapak

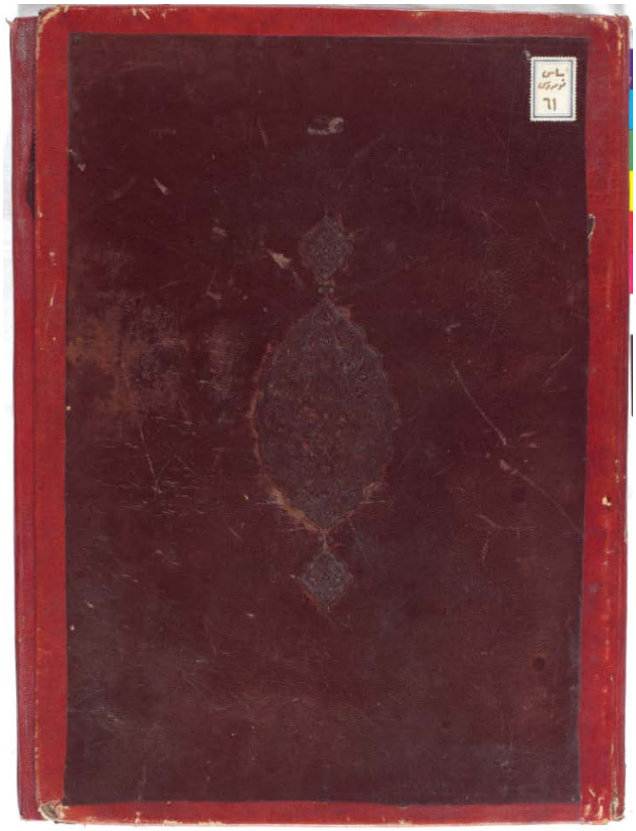
Fotoğraf No:56, Eser No:12, Envanter No: 71 Dîvân-ı Kebîr Arka İç Kapak

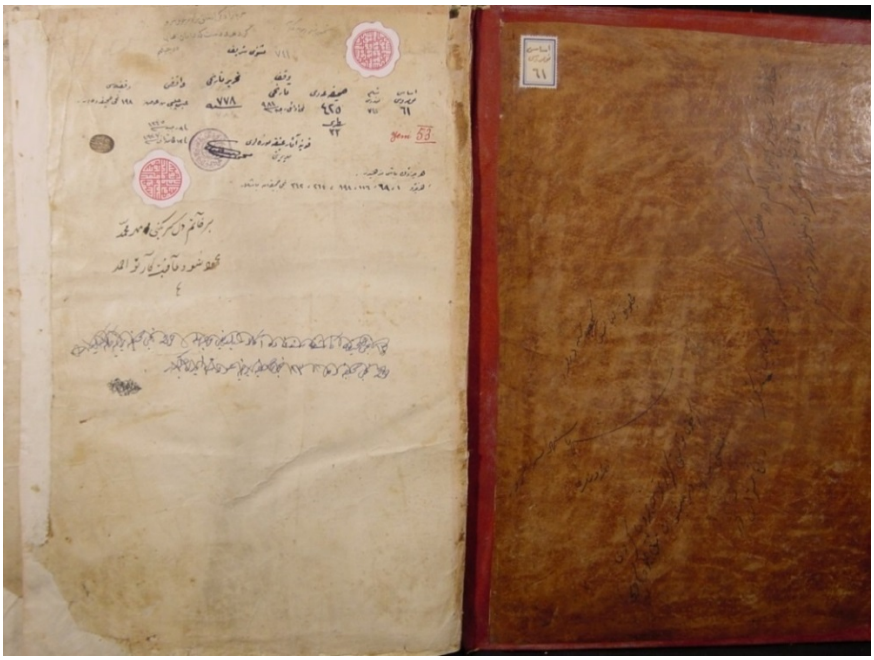
Fotoğraf No:57, Eser No:13, Envanter No: 1236 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

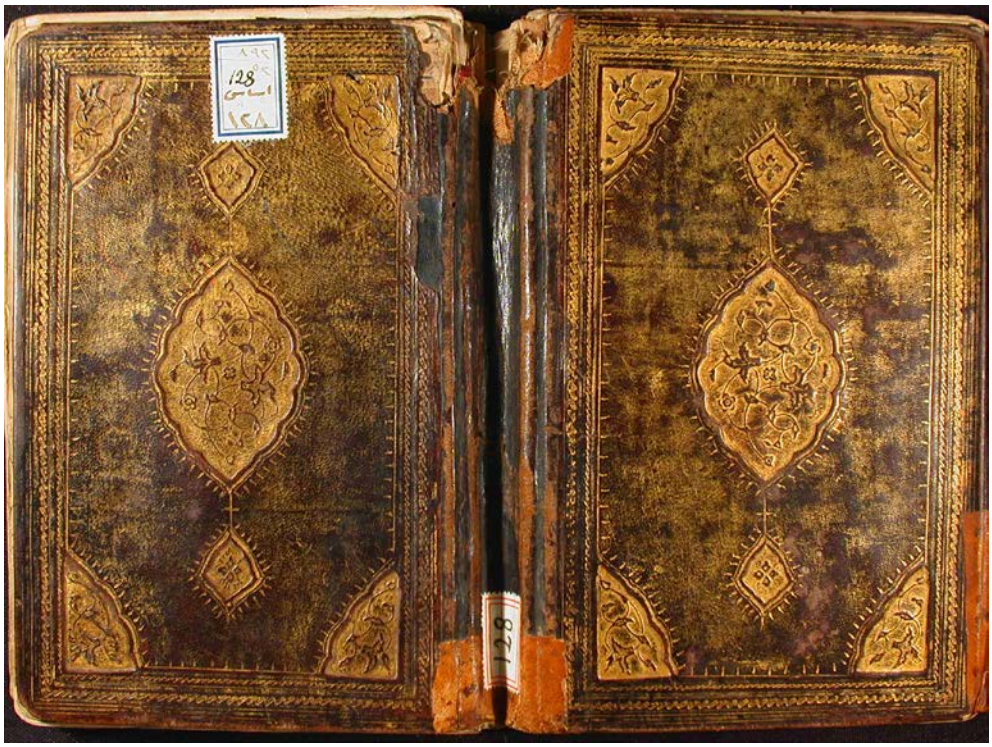
Fotoğraf No:58, Eser No:14, Envanter No: 53 Mesnevî Dış Kapaklar ve Miklep

Fotoğraf No:59, Eser No:14, Envanter No: 53 Mesnevî Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:60, Eser No:14, Envanter No: 53 Mesnevî Ön İç Kapak

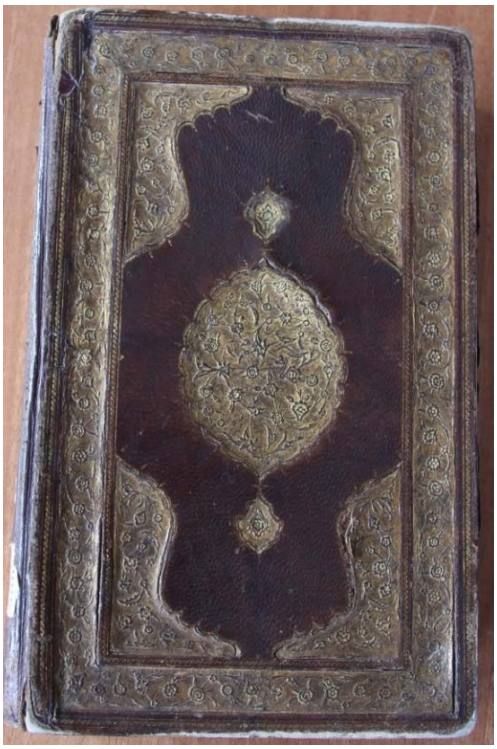
Fotoğraf No:61, Eser No:15, Envanter No: 128 Silsiletü'z-Zeheb, Salâmân ve Absâl ve Tuhfetü'l-Ahrâr Dış Kapaklar

Fotoğraf No:62, Eser No:15, Envanter No: 128 Silsiletü'z-Zeheb, Selâmân ve Absâl ve Tuhfetü'l-Ahrâr Ön İç Kapak

Fotoğraf No:63, Eser No:16, Envanter No: 1098 Yusuf-u Zelîhâ Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:64, Eser No:16, Envanter No: 1098 Yusuf-u Zelîhâ Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:65, Eser No:16, Envanter No: 1098 Yusuf-u Zelîhâ Arka Dış Kapak Köşebent ve Bordür Detayı

Fotoğraf No:66, Eser No:16, Envanter No: 1098 Yusuf-u Zelîhâ Ön İç Kapak

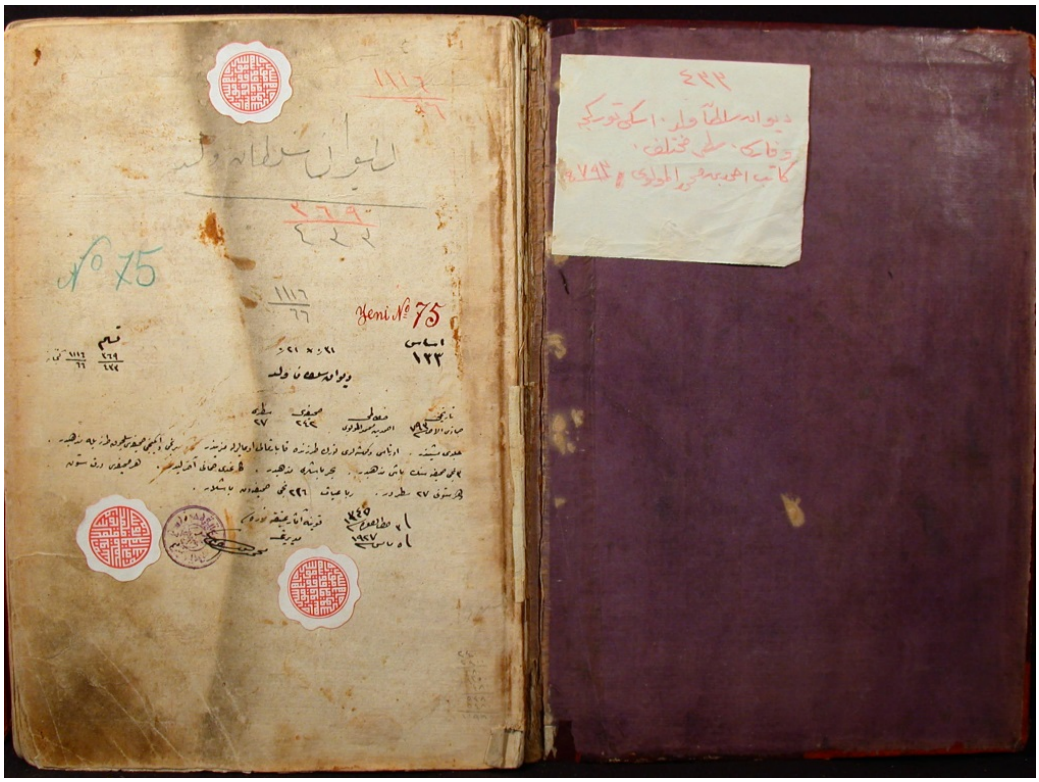
Fotoğraf No:67, Eser No:16, Envanter No: 1098 Yusuf-u Zelîhâ Arka İç Kapak

Fotoğraf No:68, Eser No:17, Envanter No: 8 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:69, Eser No:18, Envanter No: 75 Dîvân Dış Kapaklar ve Miklep

Fotoğraf No:70, Eser No:18, Envanter No: 75 Dîvân Ön İç Kapak

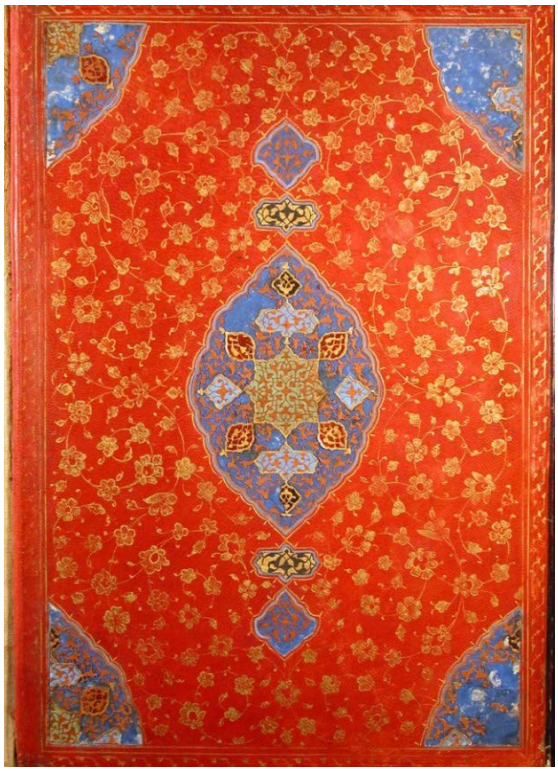
Fotoğraf No:71, Eser No:18, Envanter No: 75 Dîvân Arka İç Kapak

Fotoğraf No:72, Eser No:19, Envanter No: 2 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:73, Eser No:19, Envanter No: 2 Kur’ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:74, Eser No:19, Envanter No: 2 Kur’ân-ı Kerîm Ön İç Kapak

Fotoğraf No:75, Eser No:19, Envanter No: 2 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak

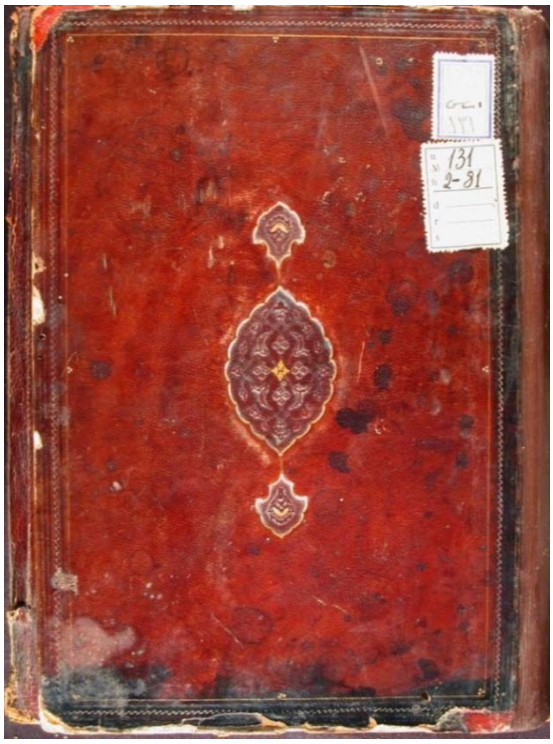
Fotoğraf No:76, Eser No:20, Envanter No: 120 Enîsü'l-Vüzerâ' Dış Kapaklar

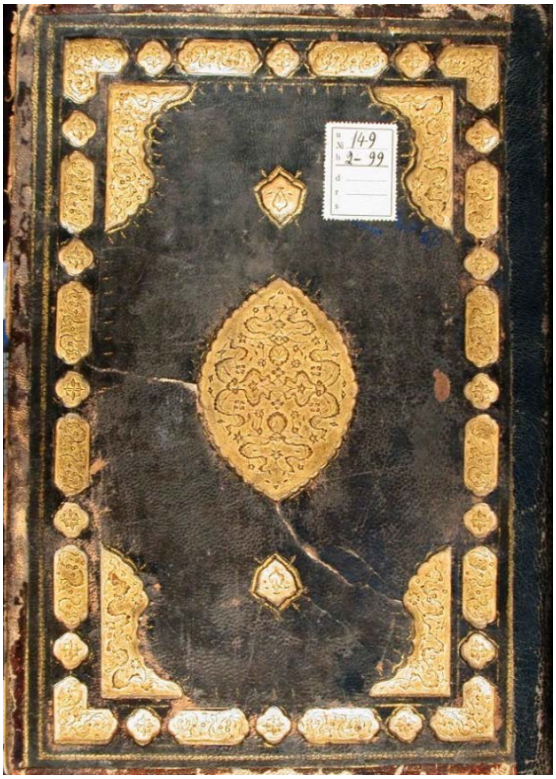
Fotoğraf No:77, Eser No:20, Envanter No: 120 Enîsü'l-Vüzerâ' Ön İç Kapak

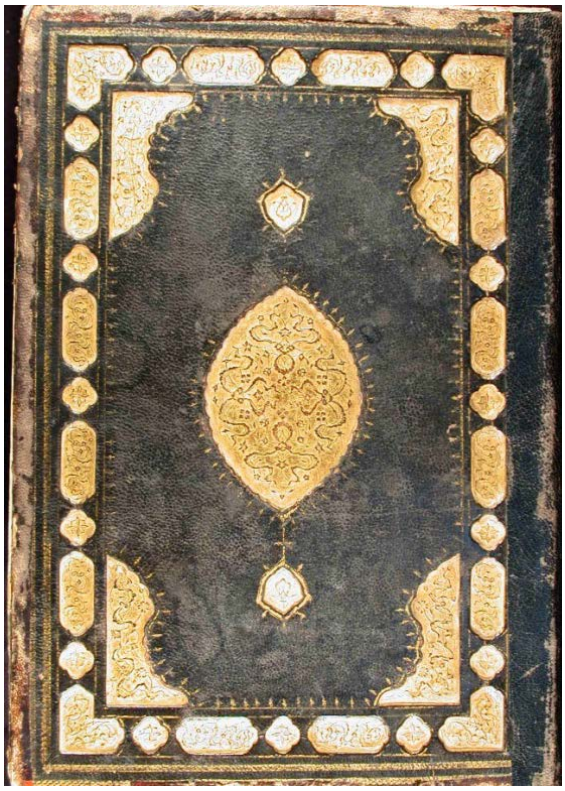
Fotoğraf No:78, Eser No:20, Envanter No: 120 Enîsü'l-Vüzerâ' Arka İç Kapak

Fotoğraf No:79, Eser No:21, Envanter No: 131 Enbiyâ'-Nâme Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:80, Eser No:22, Envanter No: 149 Cevâhirü't-Tefsîrü't-Tuhfetü'l-Emîr Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:81, Eser No:22, Envanter No: 149 Cevâhirü't-Tefsîrü't-Tuhfetü'l-Emîr Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:82, Eser No:22, Envanter No: 149 Cevâhirü't-Tefsîrü't-Tuhfetü'l-Emîr Ön İç Kapak

Fotoğraf No:83, Eser No:22, Envanter No: 149 Cevâhirü't-Tefsîrü't-Tuhfetü'l-Emîr Arka İç Kapak

Fotoğraf No:84, Eser No:23, Envanter No: 1045 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak (Restorasyon Sonrası)

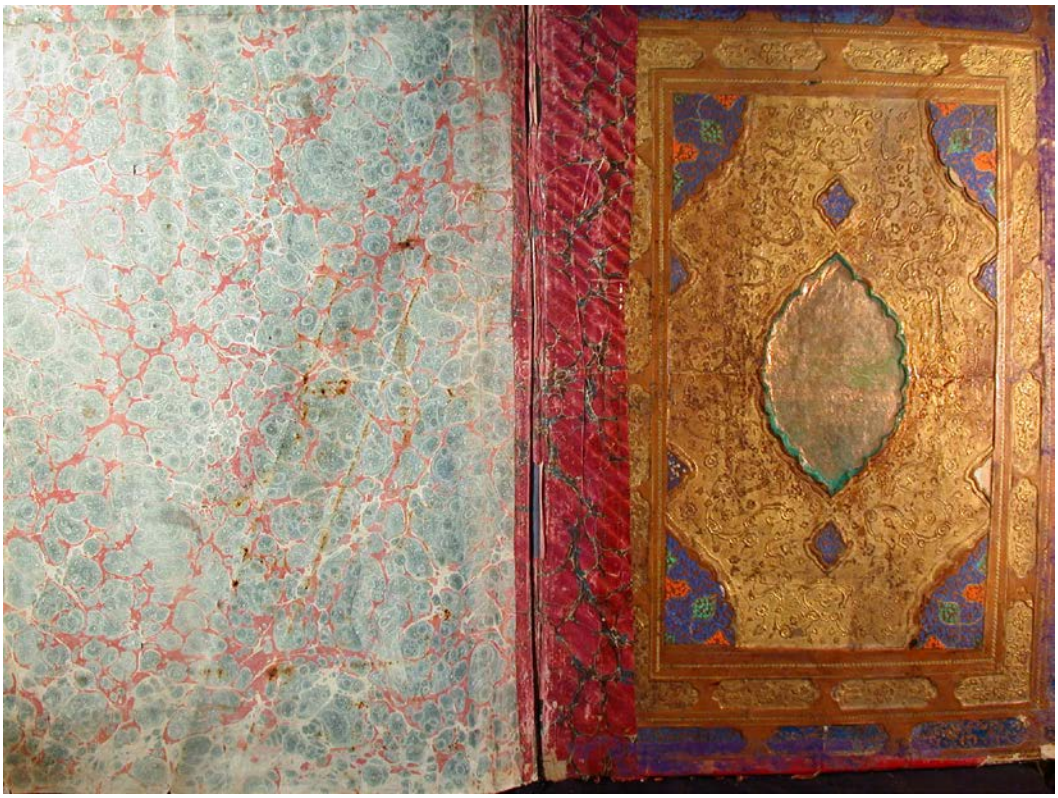
Fotoğraf No:85, Eser No:23, Envanter No: 1045 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep (Restorasyon Öncesi)

Fotoğraf No:86, Eser No:23, Envanter No: 1045 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep (Restorasyon Sonrası)

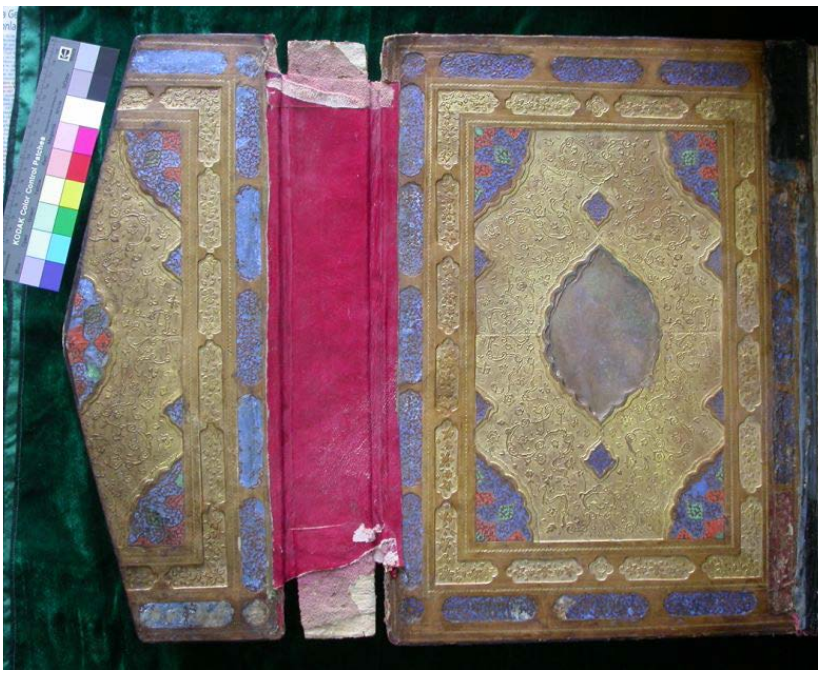
Fotoğraf No:87, Eser No:23, Envanter No: 1045 Kur'ân-ı Kerîm Dış Miklep (Restorasyon Sonrası)

Fotoğraf No:88, Eser No:23, Envanter No: 1045 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak (Restorasyon Öncesi)

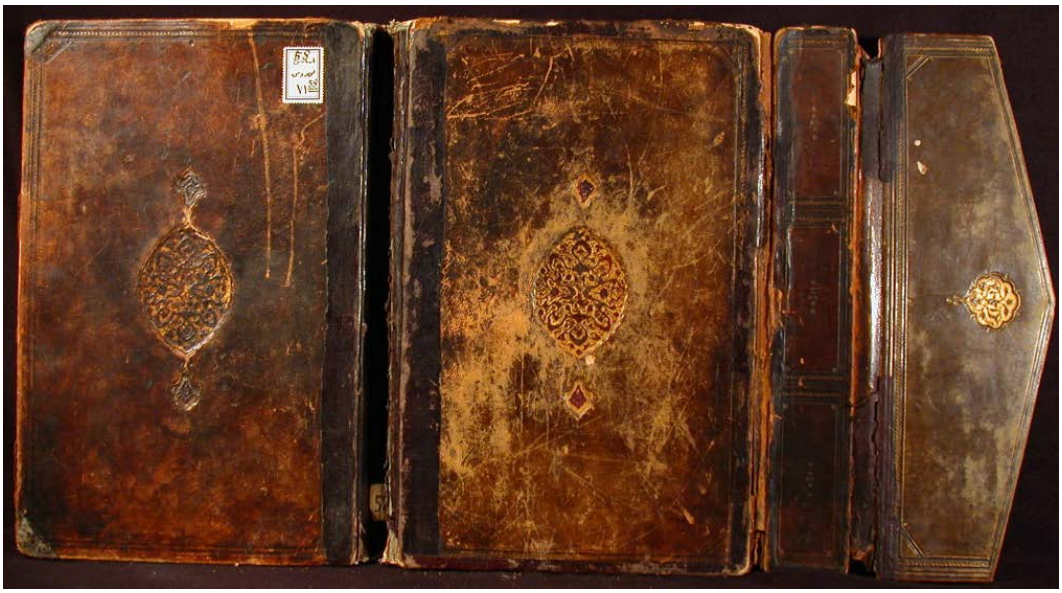
Fotoğraf No:89, Eser No:23, Envanter No: 1045 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak (Restorasyon Öncesi)

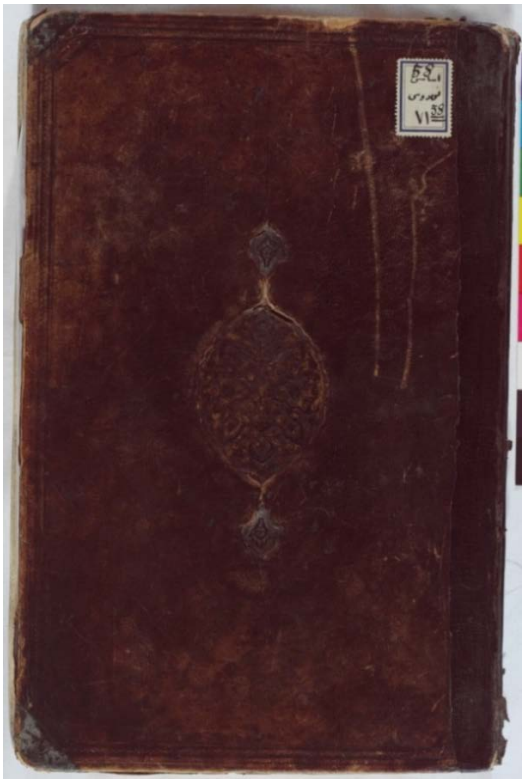
Fotoğraf No:90, Eser No:23, Envanter No: 1045 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve İç Miklep (Restorasyon Öncesi)

Fotoğraf No:91, Eser No:23, Envanter No: 1045 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve İç Miklep (Restorasyon Sonrası)

Fotoğraf No:92, Eser No:24, Envanter No: 58 Mesnevî Dış Kapaklar ve Miklep

Fotoğraf No:93, Eser No:24, Envanter No: 58 Mesnevî Ön Dış Kapak

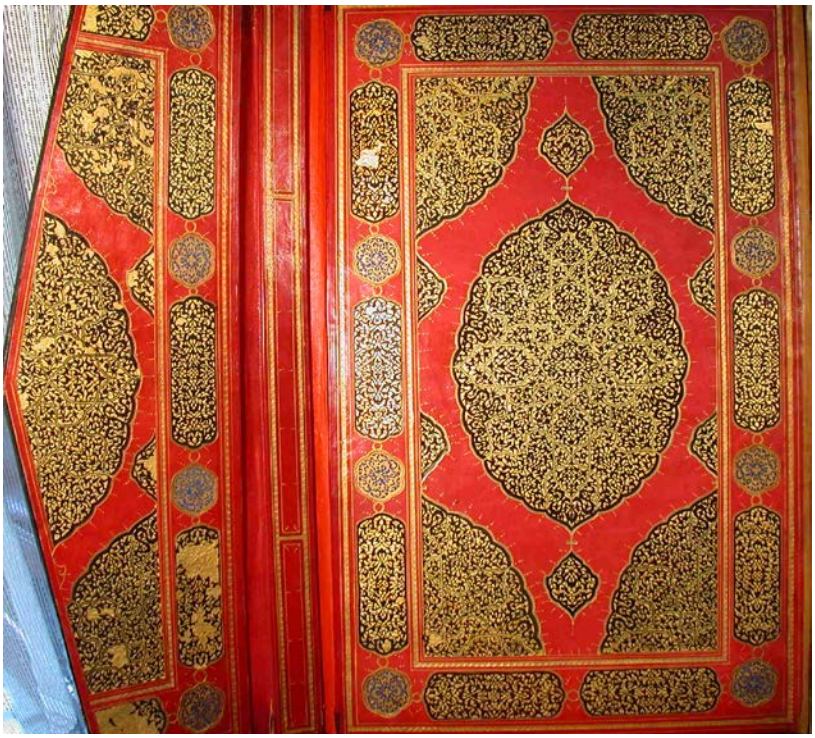
Fotoğraf No:94, Eser No:25, Envanter No: 3 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

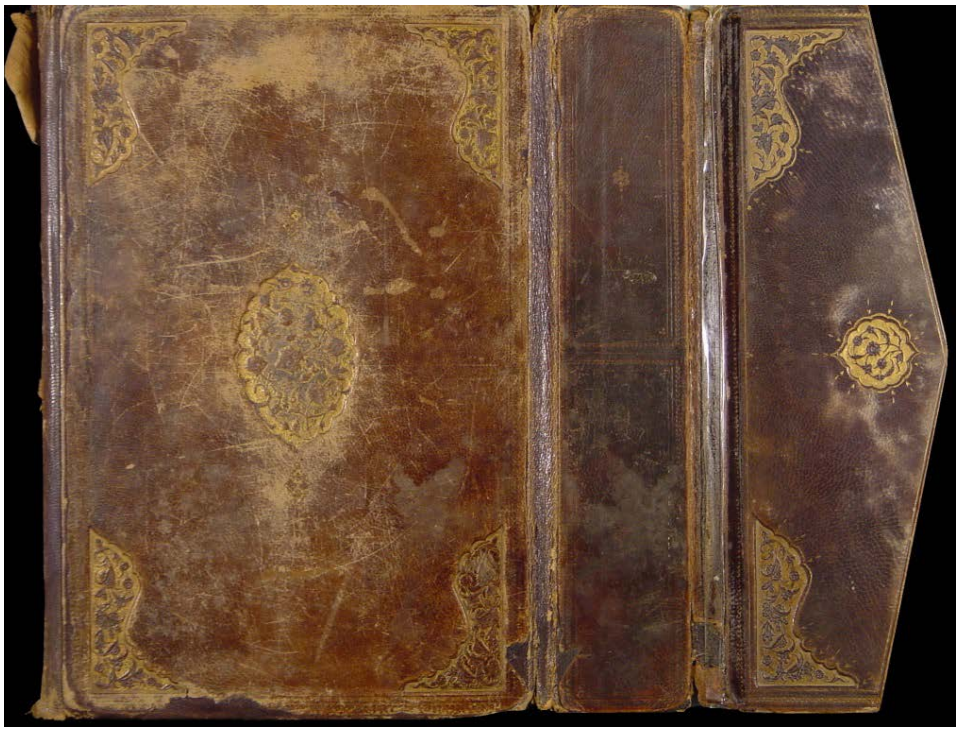
Fotoğraf No:95, Eser No:25, Envanter No: 3 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:96, Eser No:25, Envanter No: 3 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak

Fotoğraf No:97, Eser No:25, Envanter No: 3 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve İç Miklep

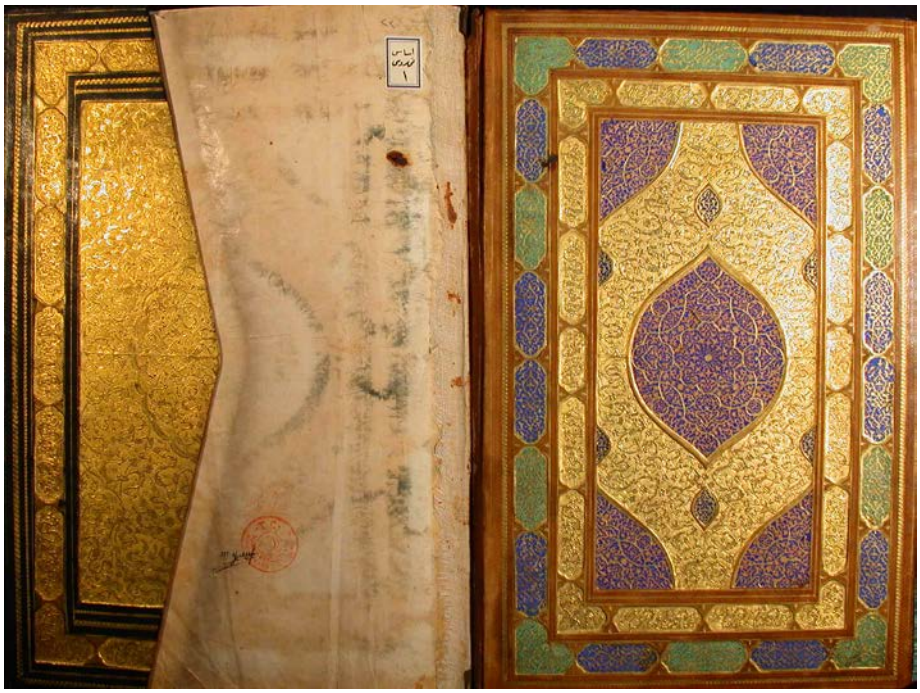
Fotoğraf No:98, Eser No:26, Envanter No: 10 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

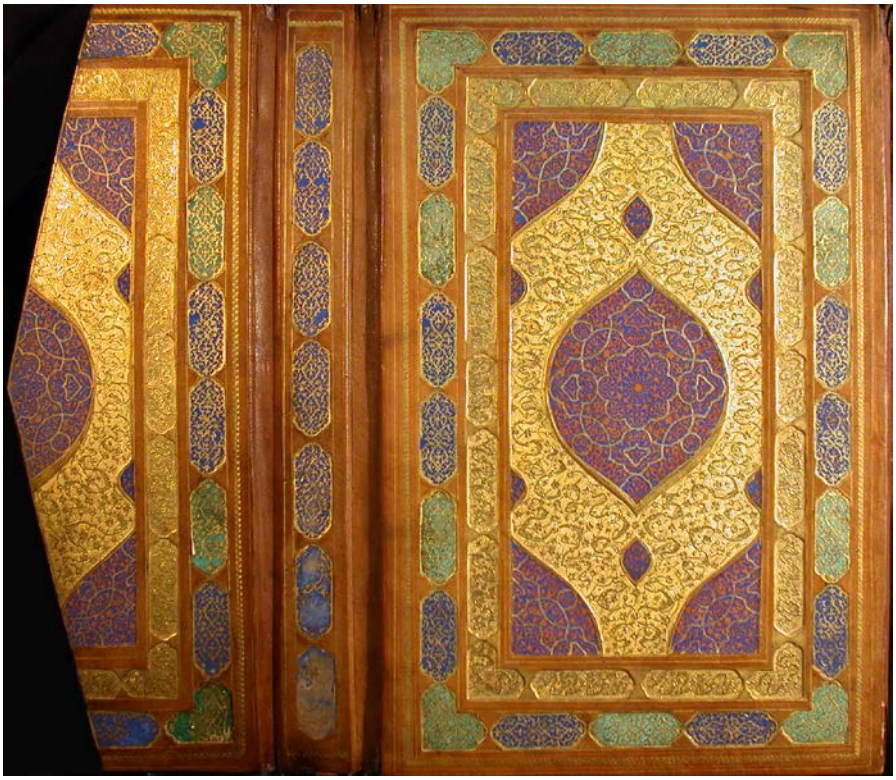
Fotoğraf No:99, Eser No:27, Envanter No: 1 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:100, Eser No:27, Envanter No: 1 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak

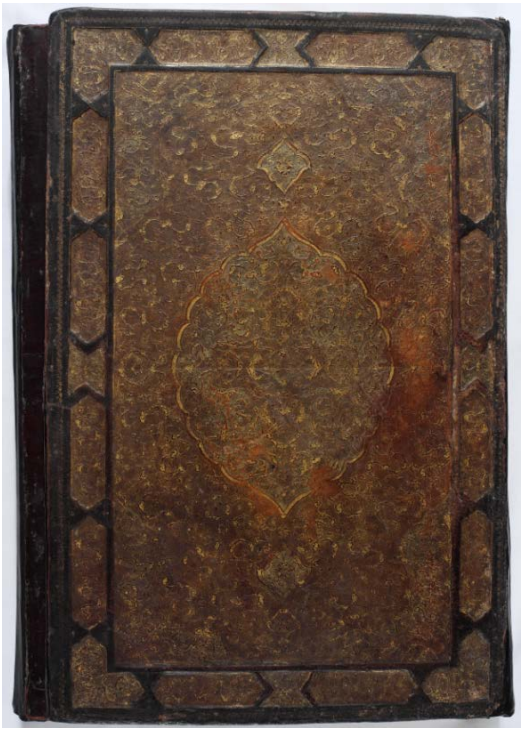
Fotoğraf No:101, Eser No:27, Envanter No: 1 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:102, Eser No:27, Envanter No: 1 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve İç Miklep

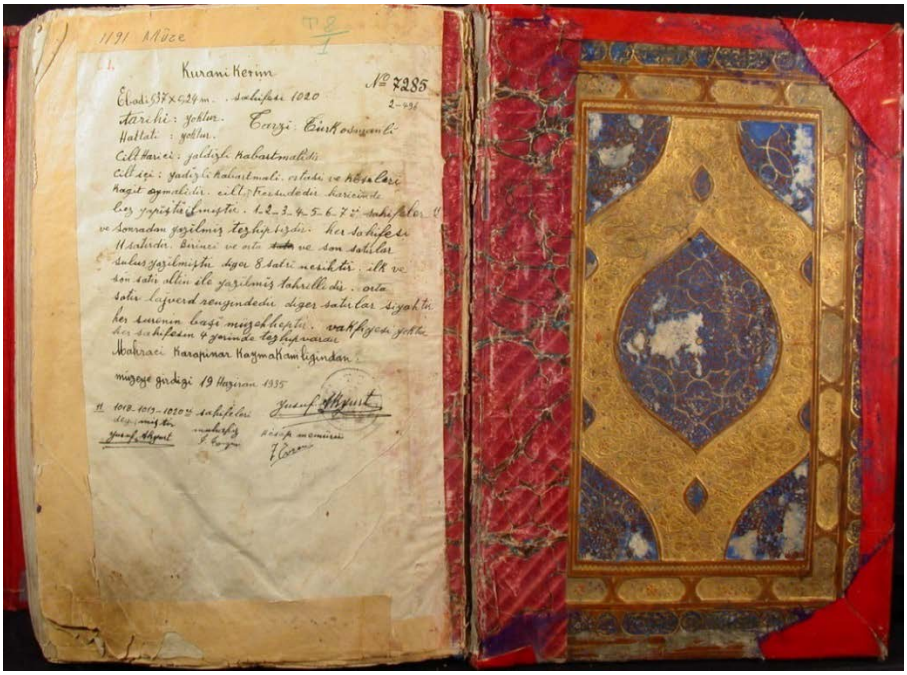
Fotoğraf No:103, Eser No:28, Envanter No: 1191 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak (Restorasyon Öncesi)

Fotoğraf No:104, Eser No:28, Envanter No: 1191 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak (Restorasyon Sonrası)

Fotoğraf No:105, Eser No:28, Envanter No: 1191 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep (Restorasyon Öncesi)

Fotoğraf No:106, Eser No:28, Envanter No: 1191 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak (Restorasyon Öncesi)

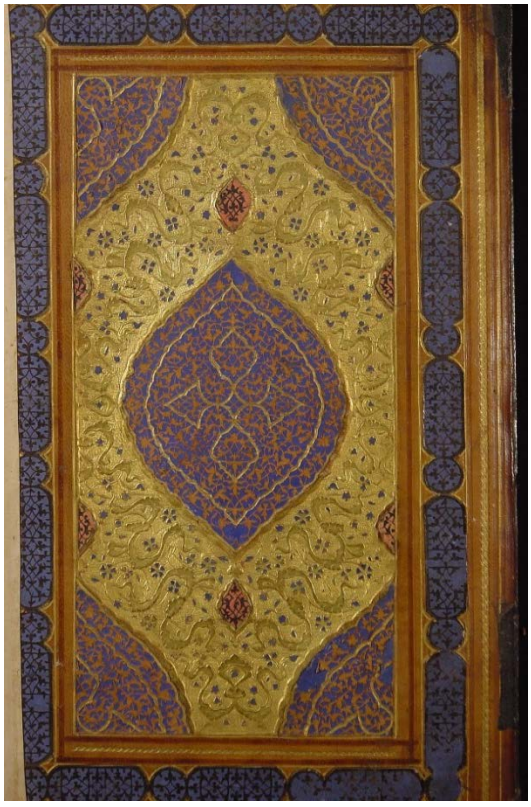
Fotoğraf No:107, Eser No:28, Envanter No: 1191 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak (Restorasyon Öncesi)

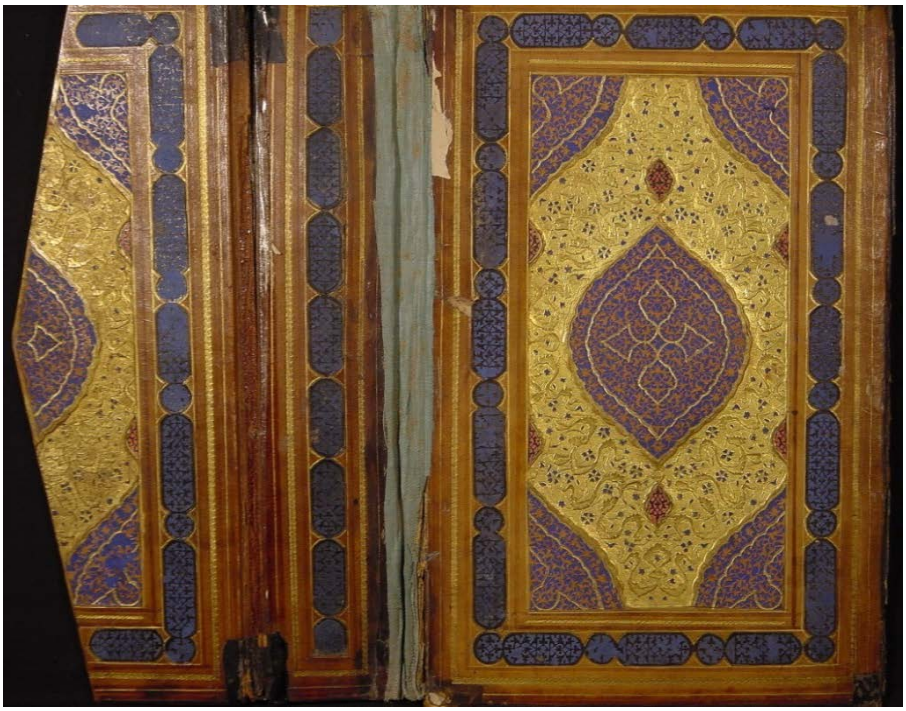
Fotoğraf No:108, Eser No:29, Envanter No: 6 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

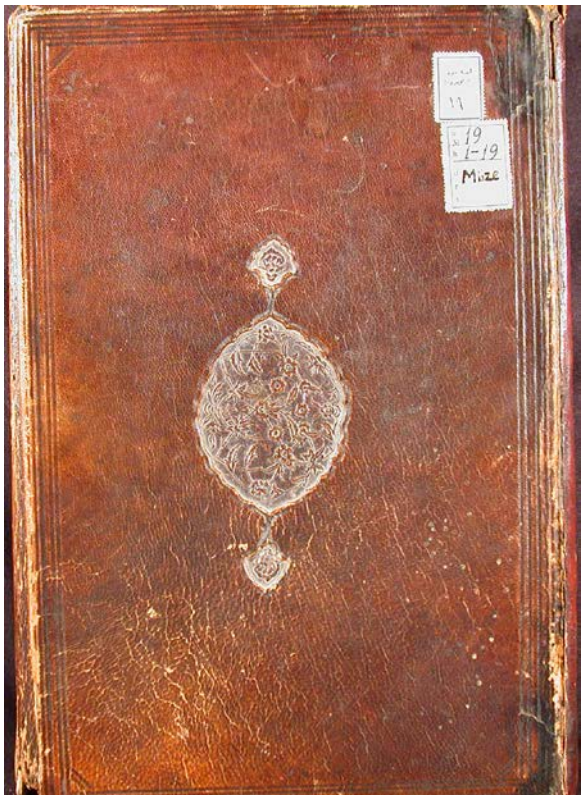
Fotoğraf No:109, Eser No:29, Envanter No: 6 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

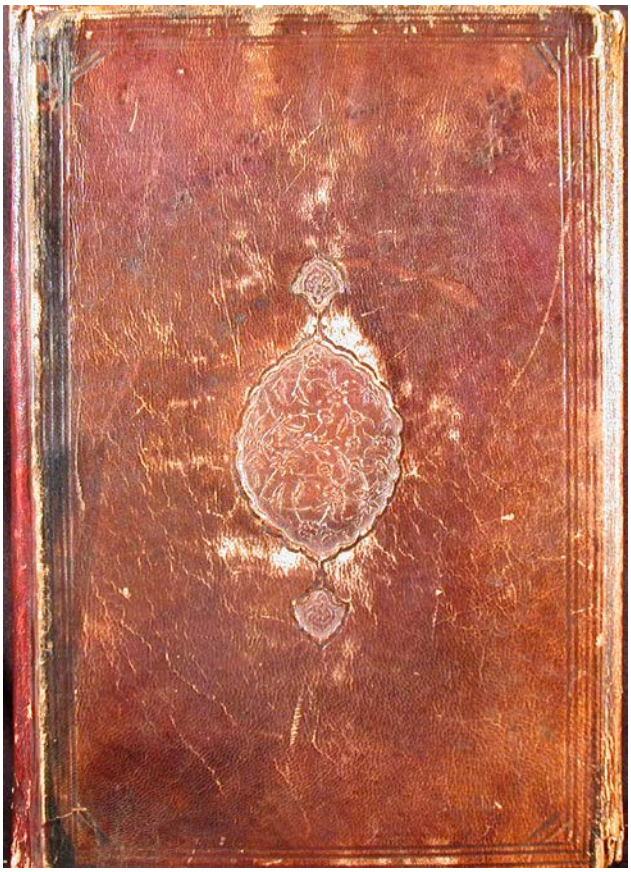
Fotoğraf No:110, Eser No:29, Envanter No: 6 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak

Fotoğraf No:111, Eser No:29, Envanter No: 6 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve İç Miklep

Fotoğraf No:112, Eser No:30, Envanter No: 19 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

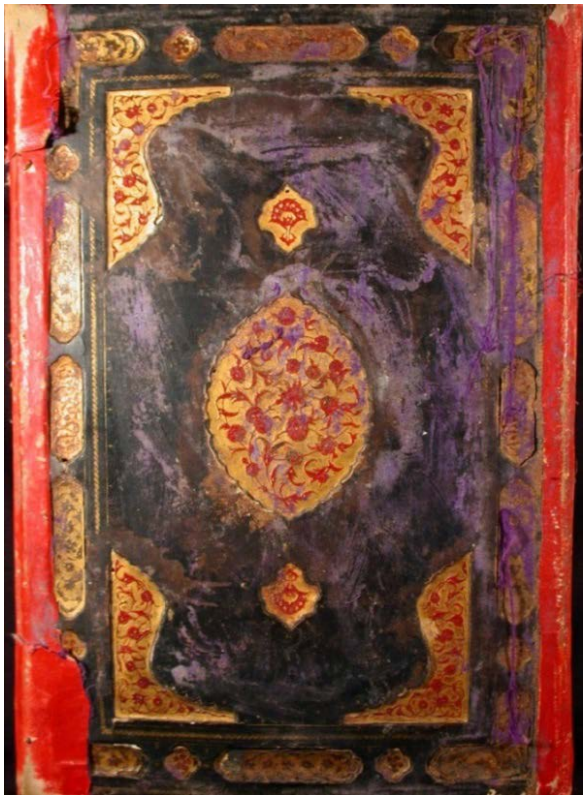
Fotoğraf No:113, Eser No:30, Envanter No: 19 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:114, Eser No:30, Envanter No: 19 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak

Fotoğraf No:115, Eser No:30, Envanter No: 19 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve Dış Miklep

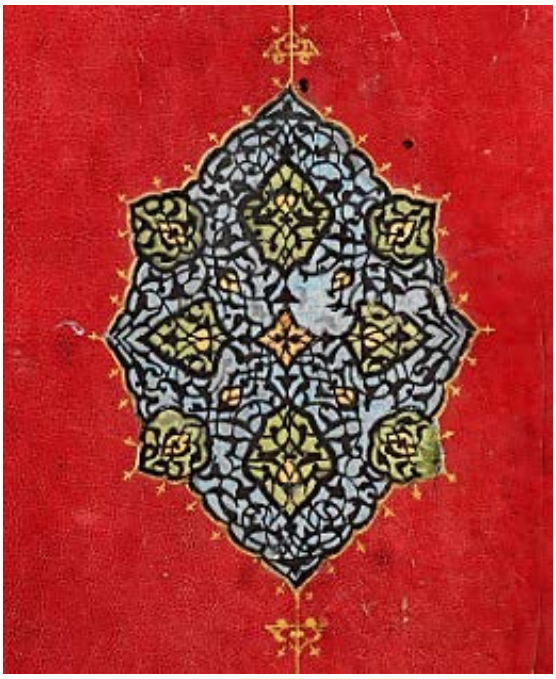
Fotoğraf No:116, Eser No:31, Envanter No: 1042 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak (Restorasyon Öncesi)

Fotoğraf No:117, Eser No:31, Envanter No: 1042 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak (Restorasyon Sonrası)

Fotoğraf No:118, Eser No:31, Envanter No: 1042 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve İç Miklep (Restorasyon Sonrası)

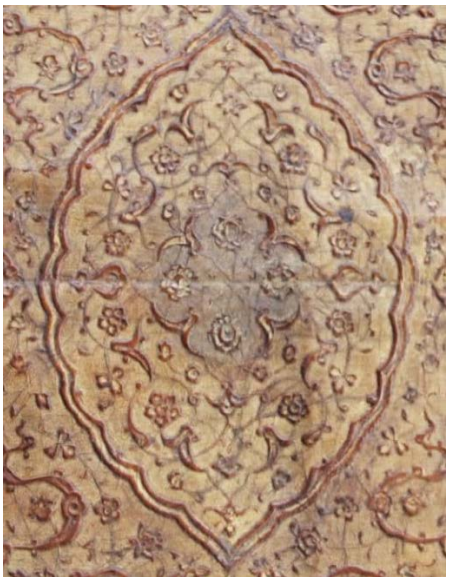
Fotoğraf No:119, Eser No:31, Envanter No: 1042 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak Şemsesi (Restorasyon Sonrası)

Fotoğraf No:120, Eser No:32, Envanter No: 1043 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep (Restorasyon Öncesi)

Fotoğraf No:121, Eser No:32, Envanter No: 1043 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak (Restorasyon Sonrası)

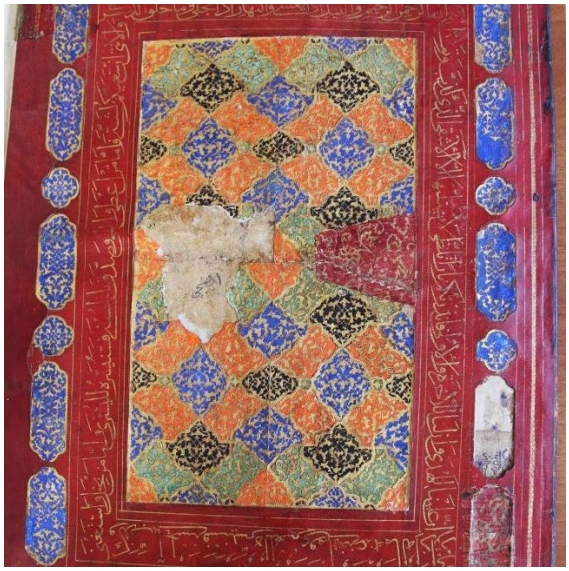
Fotoğraf No:122, Eser No:32, Envanter No: 1043 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak Şemsesi

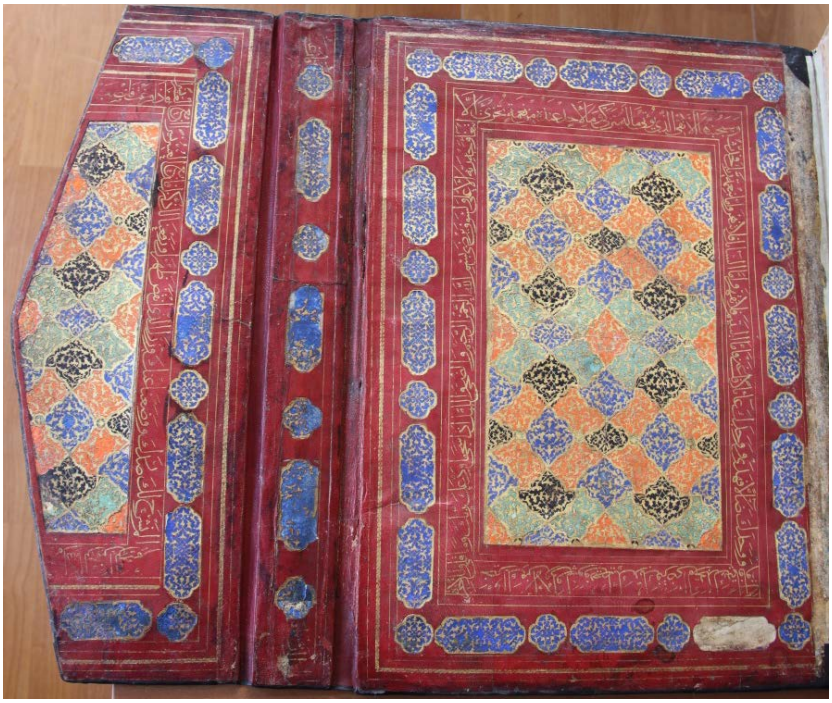
Fotoğraf No:123, Eser No:32, Envanter No: 1043 Kur'ân-ı Kerîm Dış Miklep (Restorasyon Sonrası)

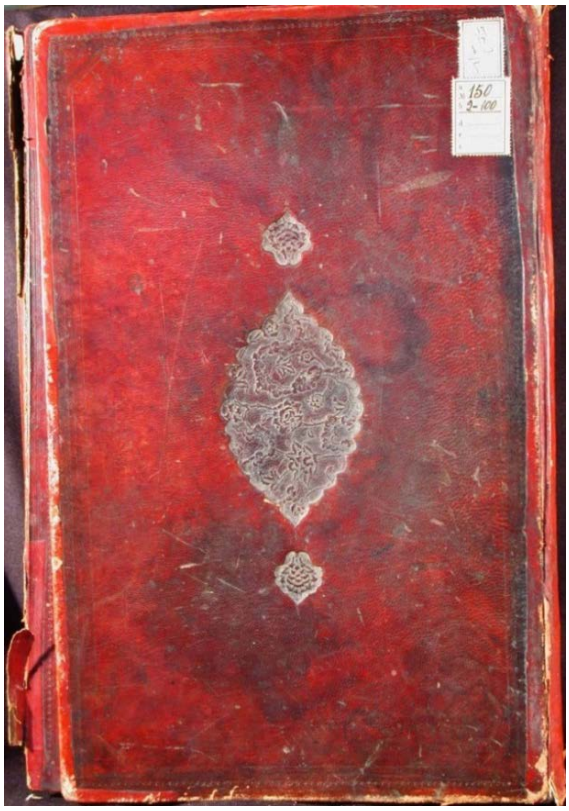
Fotoğraf No:124, Eser No:32, Envanter No: 1043 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak (Restorasyon Öncesi)

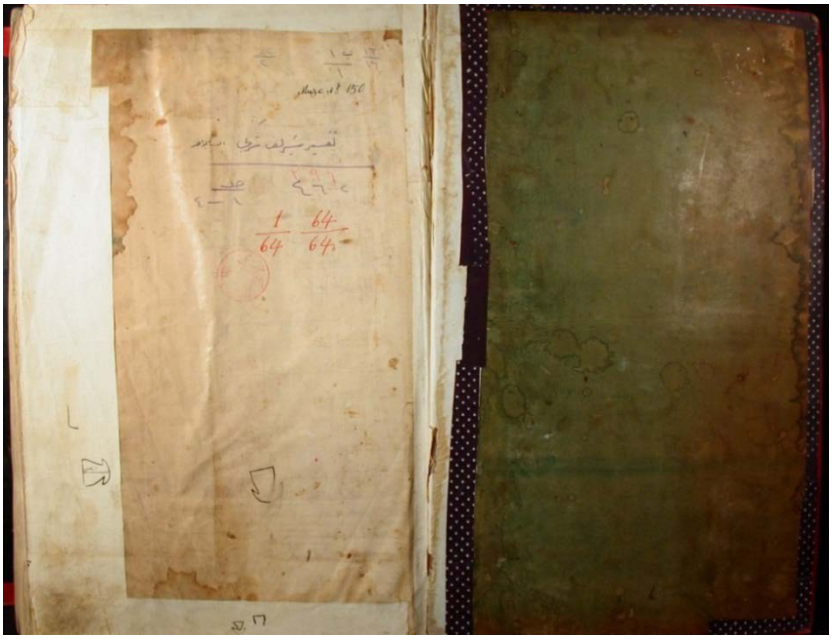
Fotoğraf No:125, Eser No:32, Envanter No: 1043 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak (Restorasyon Sonrası)

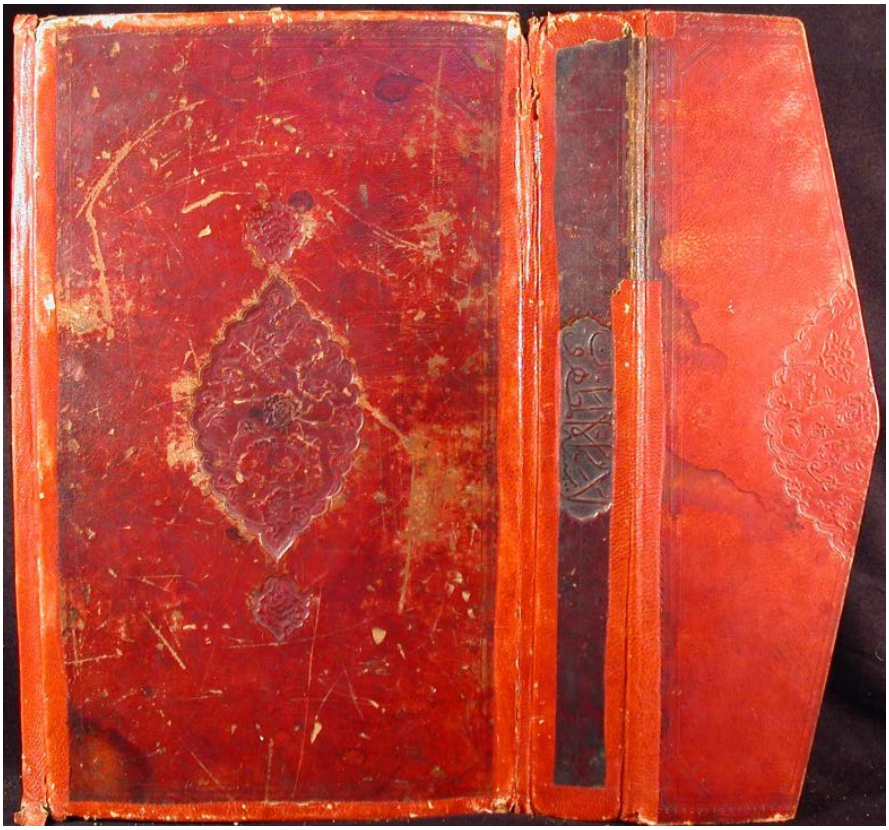
Fotoğraf No:126, Eser No:32, Envanter No: 1043 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve İç Miklep (Restorasyon Sonrası)

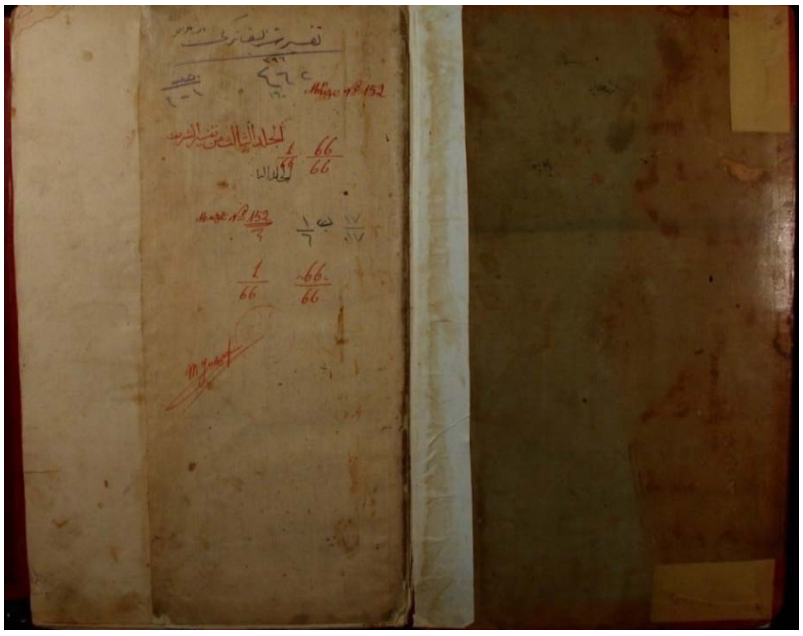
Fotoğraf No:127, Eser No:33, Envanter No: 150 ed-Dureru ve'l-Cevâhir (I. Cilt)
Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:128, Eser No:33, Envanter No: 150 ed-Dureru ve'l-Cevâhir (I. Cilt)
Ön İç Kapak

Fotoğraf No:129, Eser No:34, Envanter No: 152 ed-Dureru ve'l-Cevâhir (III. Cilt) Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

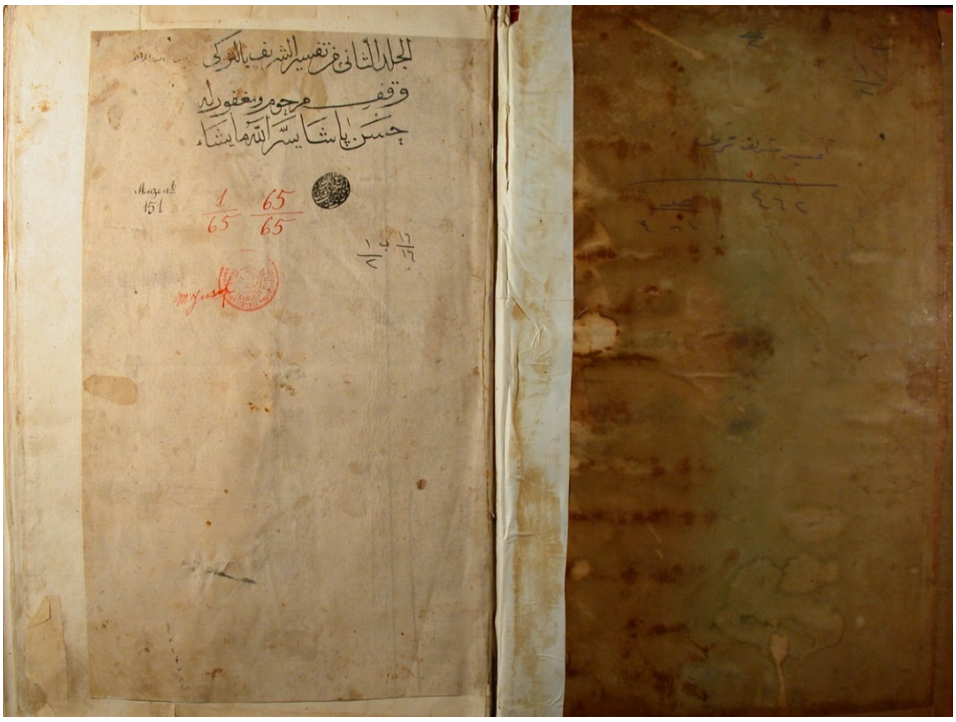
Fotoğraf No:130, Eser No:34, Envanter No: 152 ed-Dureru ve'l-Cevâhir (III. Cilt) Ön İç Kapak

Fotoğraf No:131, Eser No:35, Envanter No: 153 ed-Dureru ve'l-Cevâhir (IV. Cilt) Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:132, Eser No:36, Envanter No: 151 ed-Dureru ve'l-Cevâhir (II. Cilt) Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:133, Eser No:36, Envanter No: 151 ed-Dureru ve'l-Cevâhir (II. Cilt) Ön İç Kapak

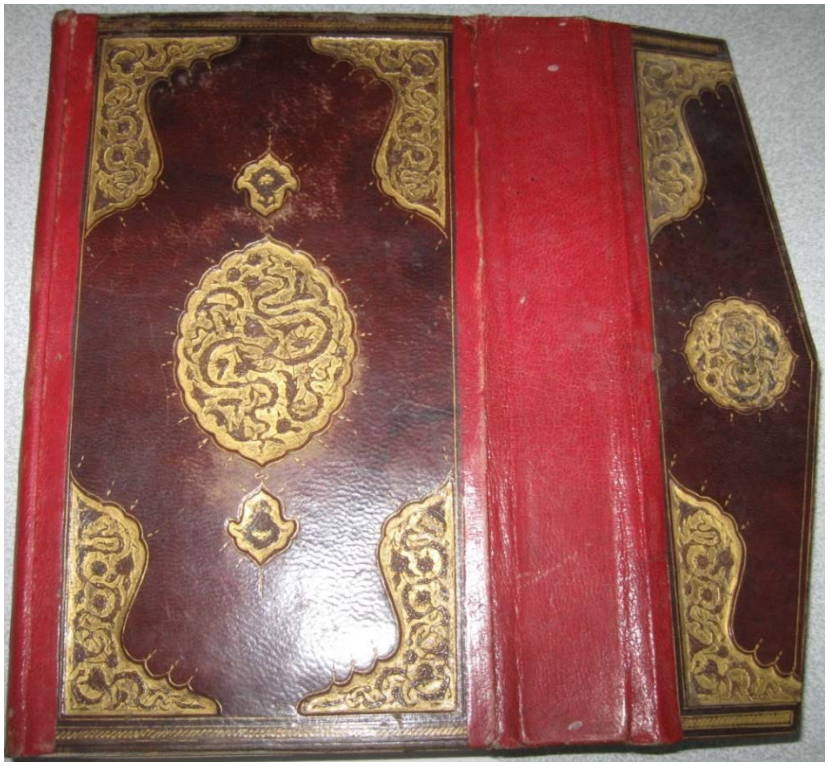
Fotoğraf No:134, Eser No:37, Envanter No: 132 Mefâtîhü'l-Cinân ve Mesâbîhü'l-Cenân Dış Kapaklar

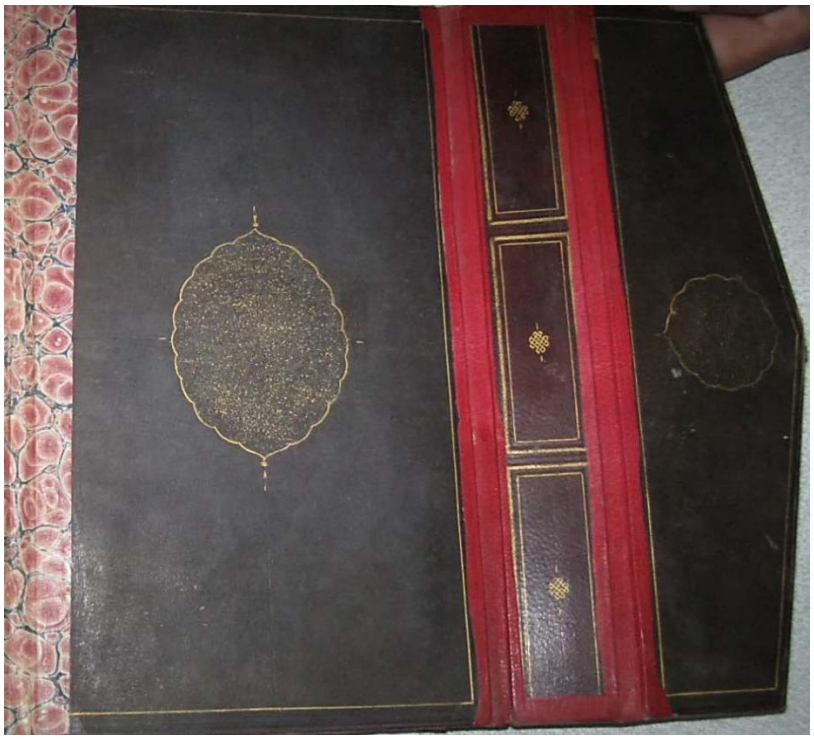
Fotoğraf No:135, Eser No:37, Envanter No: 132 Mefâtîhü'l-Cinân ve Mesâbîhü'l-Cenân Ön İç Kapak

Fotoğraf No:136, Eser No:38, Envanter No: 129 Nefahâtü'l-Üns Dış Kapaklar

Fotoğraf No:137, Eser No:38, Envanter No: 129 Nefahâtü'l-Üns Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:138, Eser No:38, Envanter No: 129 Nefahâtü'l-Üns Arka İç Kapak ve İç Miklep

Fotoğraf No:139, Eser No:39, Envanter No: 9 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:140, Eser No:40, Envanter No: 1039 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak (Restorasyon Sonrası)

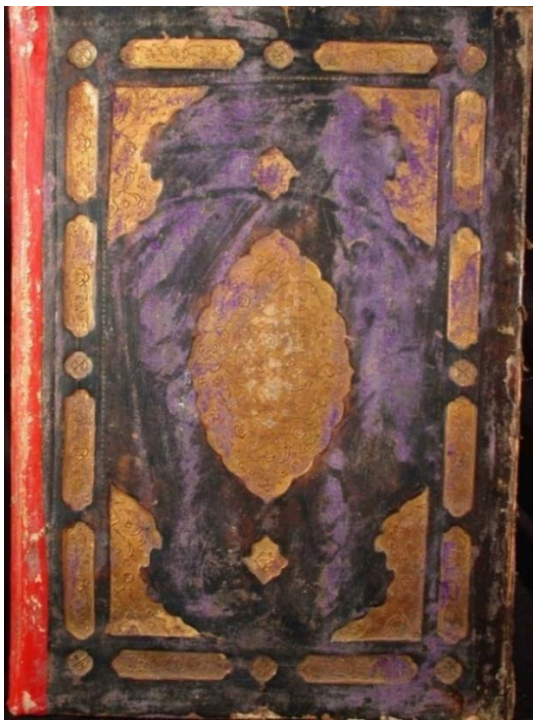
Fotoğraf No:141, Eser No:40, Envanter No: 1039 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak (Restorasyon Sonrası)

Fotoğraf No:142, Eser No:40, Envanter No: 1039 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak (Restorasyon Sonrası)

Fotoğraf No:143, Eser No:41, Envanter No: 1041 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak (Restorasyon Sonrası)

Fotoğraf No:144, Eser No:41, Envanter No: 1041 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak (Restorasyon Öncesi)

Fotoğraf No:145, Eser No:41, Envanter No: 1041 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak (Restorasyon Öncesi)

Fotoğraf No:146, Eser No:41, Envanter No: 1041 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak (Restorasyon Sonrası)

Fotoğraf No:147, Eser No:42, Envanter No: 1044 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak (Restorasyon Sonrası)

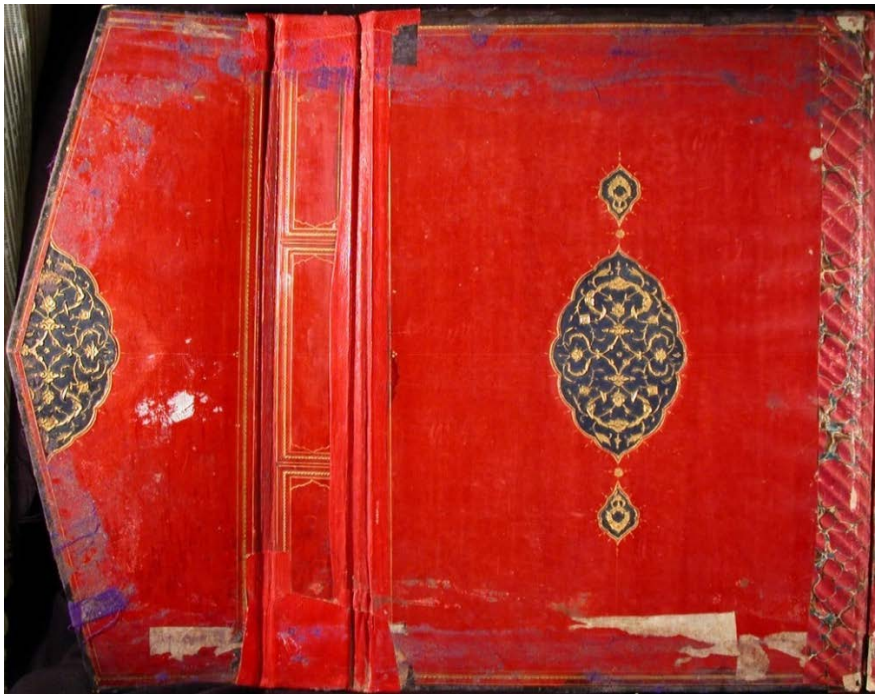
Fotoğraf No:148, Eser No:42, Envanter No: 1044 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep (Restorasyon Öncesi)

Fotoğraf No:149, Eser No:42, Envanter No: 1044 Kur'ân-ı Kerîm Dış Miklep (Restorasyon Sonrası)

Fotoğraf No:150, Eser No:42, Envanter No: 1044 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak (Restorasyon Öncesi)

Fotoğraf No:151, Eser No:42, Envanter No: 1044 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve İç Miklep (Restorasyon Öncesi)

Fotoğraf No:152, Eser No:42, Envanter No: 1044 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve İç Miklep (Restorasyon Sonrası)

Fotoğraf No:153, Eser No:42, Envanter No: 1044 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak Şemsesi (Restorasyon Sonrası)

Fotoğraf No:154, Eser No:43, Envanter No: 145 Hulâsatü'l-Hamse Mahzenü'l-Esrar Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:155, Eser No:43, Envanter No: 145 Hulâsatü'l-Hamse Mahzenü'l-Esrar Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:156, Eser No:43, Envanter No: 145 Hulâsatü'l-Hamse Mahzenü'l-Esrar Ön İç Kapak

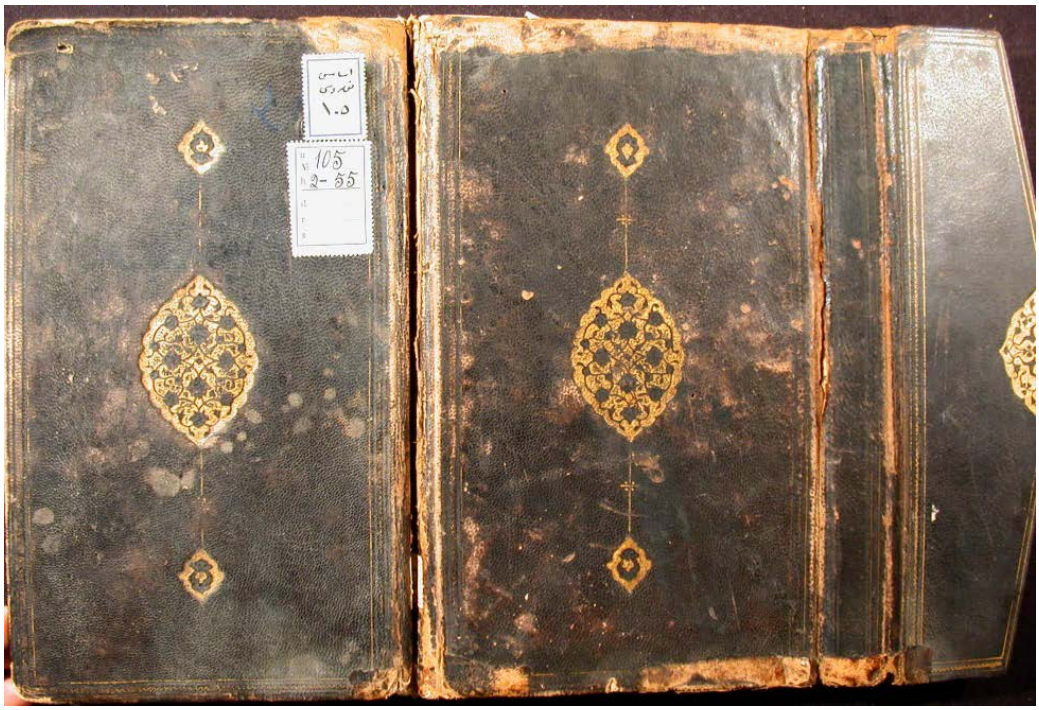
Fotoğraf No:157, Eser No:43, Envanter No: 145 Hulâsatü'l-Hamse Mahzenü'l-Esrar Arka İç Kapak

Fotoğraf No:158, Eser No:44, Envanter No: 98 Tezkiretü'ş-Şu'arâ' Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:159, Eser No:45, Envanter No: 146 Dîvân Dış Kapaklar

Fotoğraf No:160, Eser No:46, Envanter No: 105 Mecmû'a Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:161, Eser No:46, Envanter No: 105 Mecmû'a Ön İç Kapak

Fotoğraf No:162, Eser No:47, Envanter No: 111 Muhtasaru'l-Kudûrî Dış Kapaklar

Fotoğraf No:163, Eser No:47, Envanter No: 111 Muhtasaru'l-Kudûrî Ön İç Kapak

Fotoğraf No:164, Eser No:48, Envanter No: 4 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

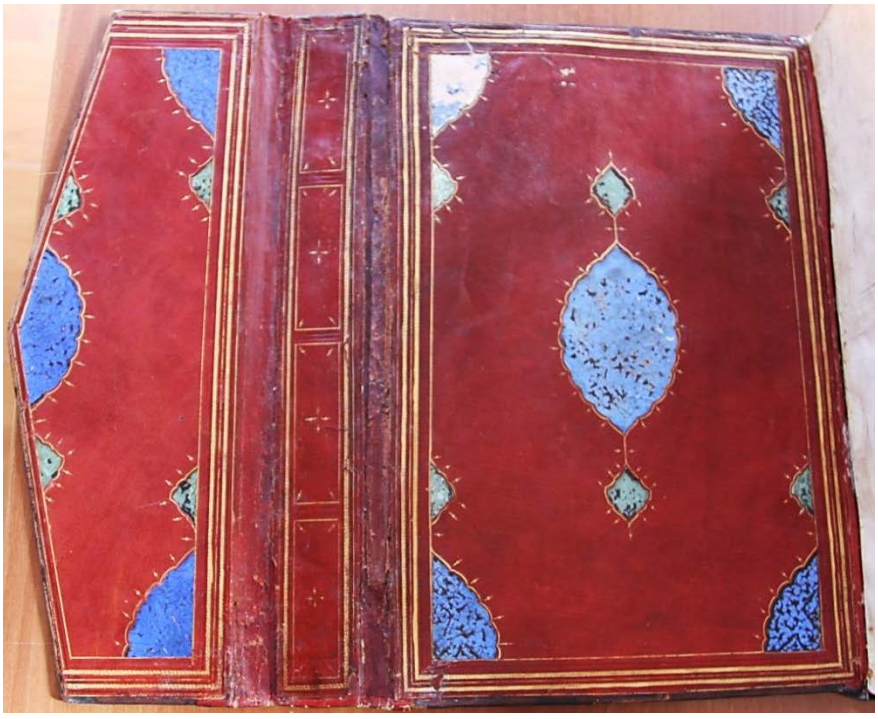
Fotoğraf No:165, Eser No:48, Envanter No: 4 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:166, Eser No:48, Envanter No: 4 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak Şemsesi

Fotoğraf No:167, Eser No:48, Envanter No: 4, Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak

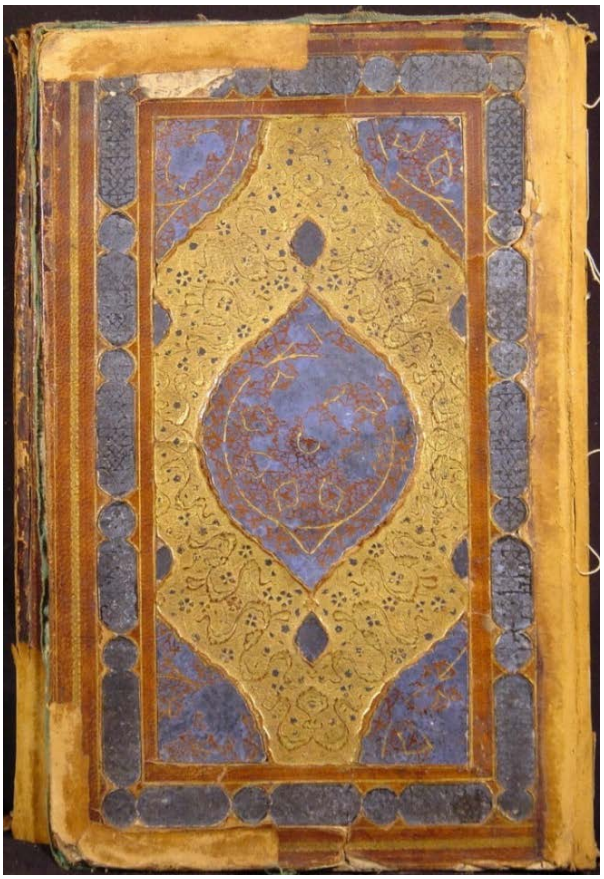
Fotoğraf No:168, Eser No:48, Envanter No: 4 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve İç Miklep

Fotoğraf No:169, Eser No:49, Envanter No: 17 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:170, Eser No:49, Envanter No: 17 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak

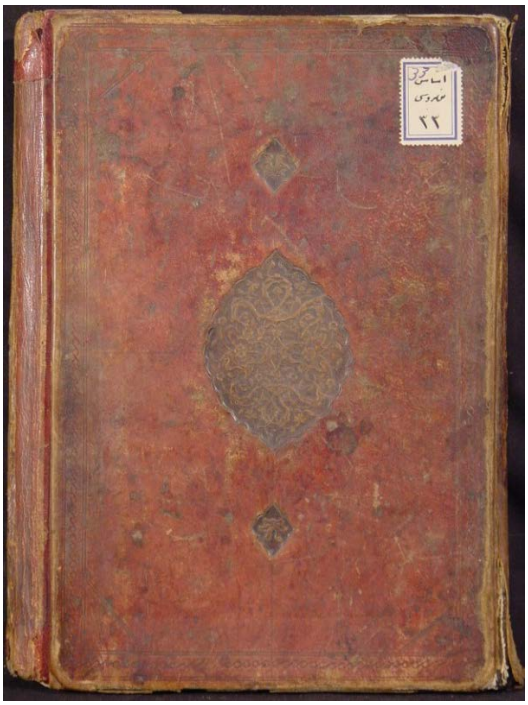
Fotoğraf No:171, Eser No:50, Envanter No: 25 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

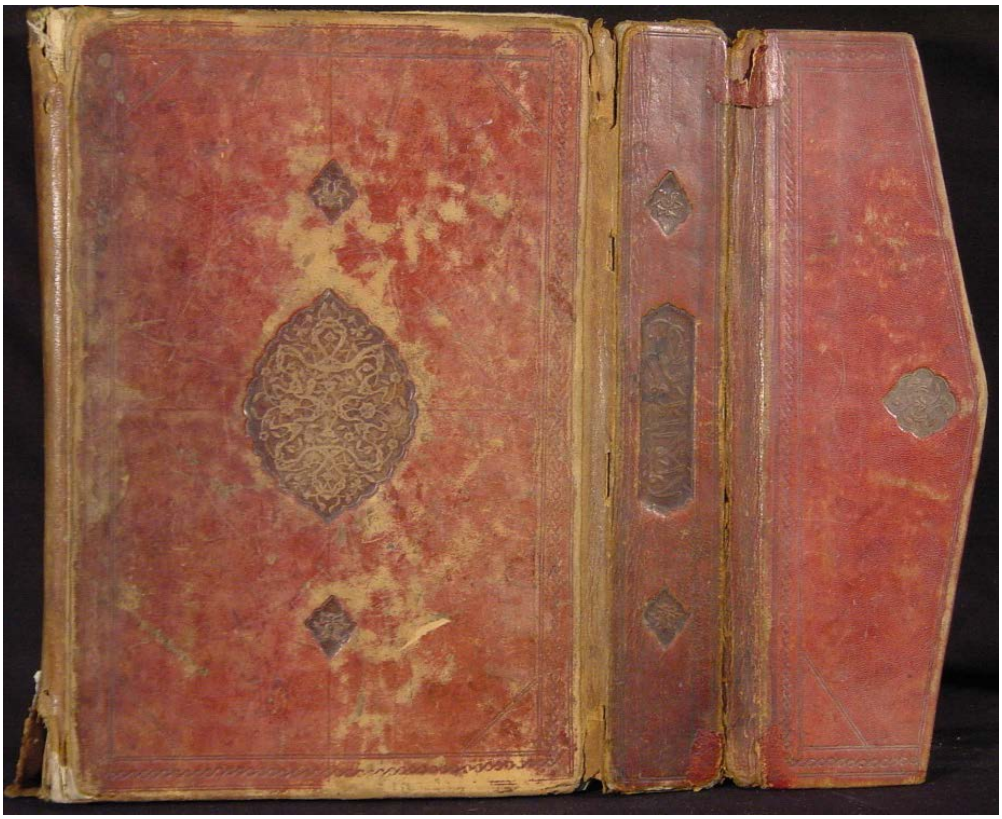
Fotoğraf No:172, Eser No:50, Envanter No: 25 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:173, Eser No:50, Envanter No: 25 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve İç Miklep

Fotoğraf No:174, Eser No:51, Envanter No: 33 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

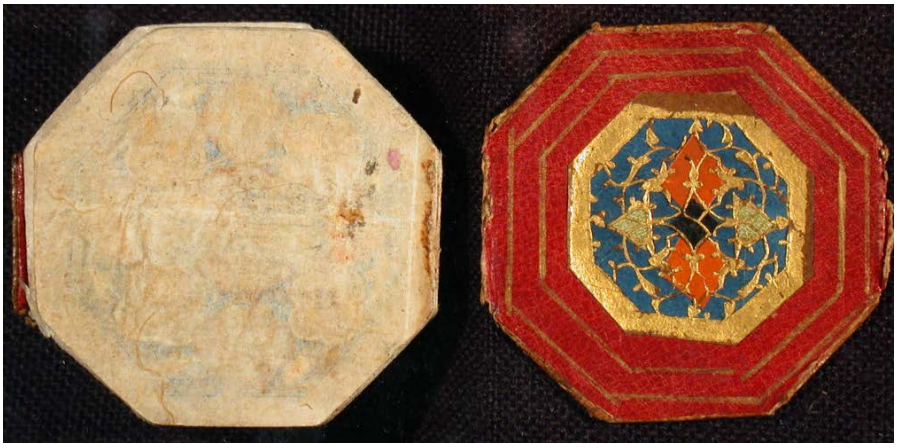
Fotoğraf No:175, Eser No:51, Envanter No: 33 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:176, Eser No:52, Envanter No: 43 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:177, Eser No:52, Envanter No: 43 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:178, Eser No:52, Envanter No: 43 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak

Fotoğraf No:179, Eser No:52, Envanter No: 43 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak

Fotoğraf No:180, Eser No:52, Envanter No: 43 Kur'ân-ı Kerîm Mahfazası

Fotoğraf No:181, Eser No:53, Envanter No: 51 Mesnevî Ön Dış Kapak

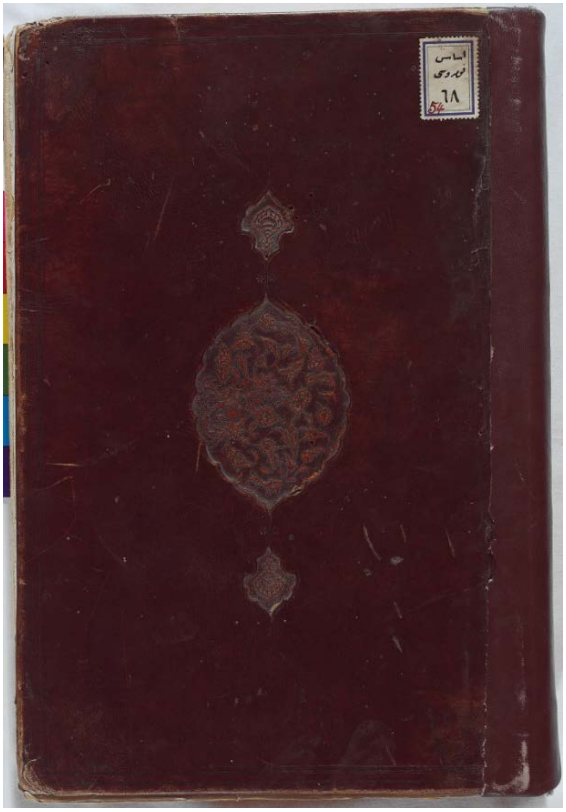
Fotoğraf No:182, Eser No:53, Envanter No: 51 Mesnevî Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:183, Eser No:53, Envanter No: 51 Mesnevî Arka İç Kapak ve Dış Miklep

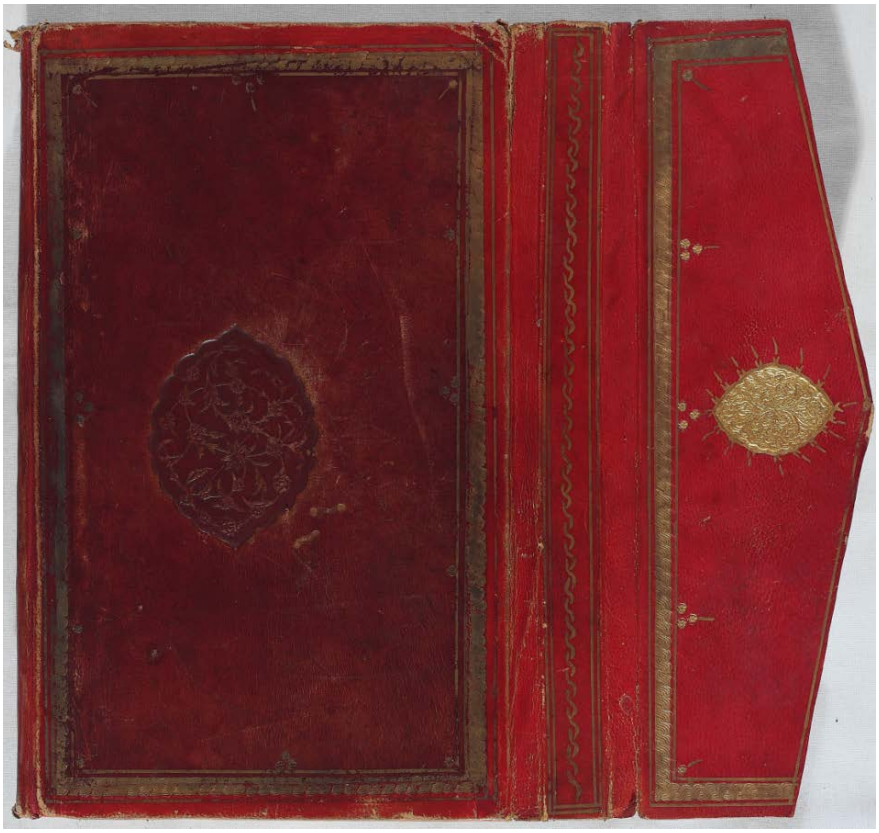
Fotoğraf No:184, Eser No:54, Envanter No: 54 Mesnevî Dış Kapaklar

Fotoğraf No:185, Eser No:54, Envanter No: 54 Mesnevî Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:186, Eser No:55, Envanter No: 56 Mesnevî Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:187, Eser No:55, Envanter No: 56 Mesnevî Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:188, Eser No:55, Envanter No: 56 Mesnevî Ön İç Kapak

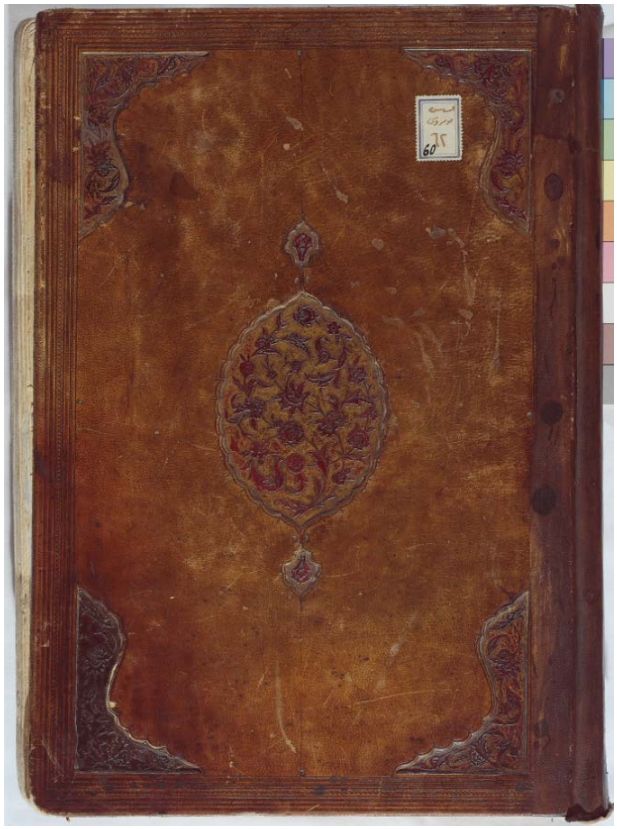
Fotoğraf No:189, Eser No:56, Envanter No: 57 Mesnevî Dış Kapaklar ve Dış Miklep

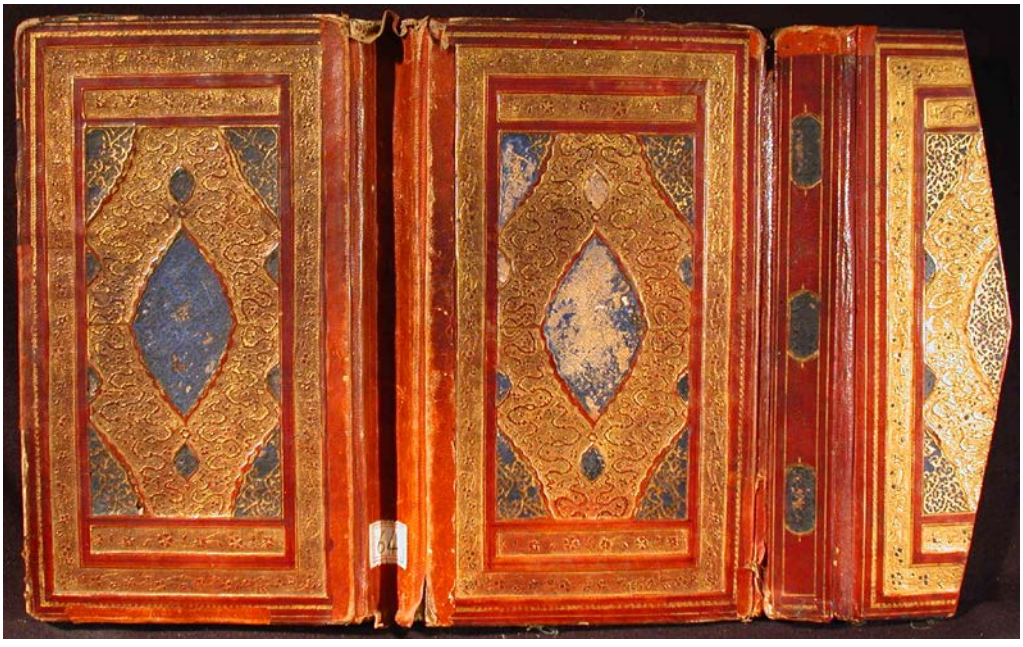
Fotoğraf No:190, Eser No:56, Envanter No: 57 Mesnevî Ön Dış Kapak

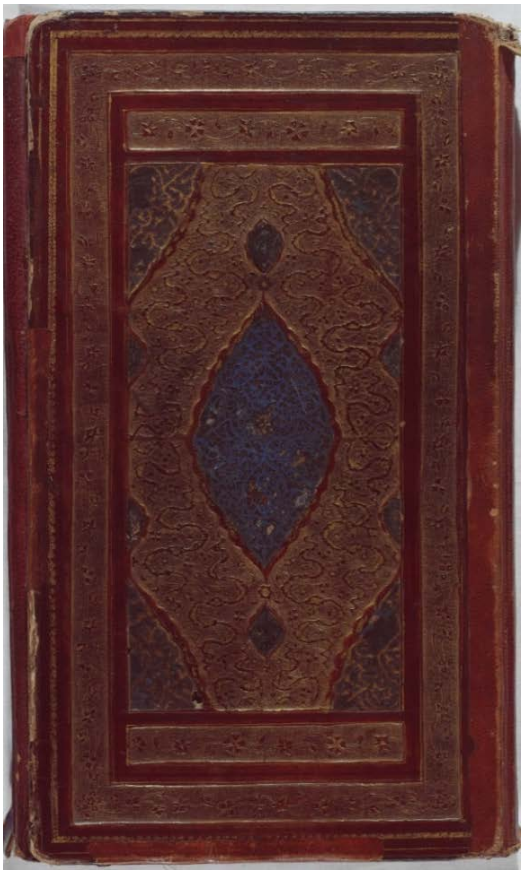
Fotoğraf No:191, Eser No:57, Envanter No: 60 Mesnevî Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

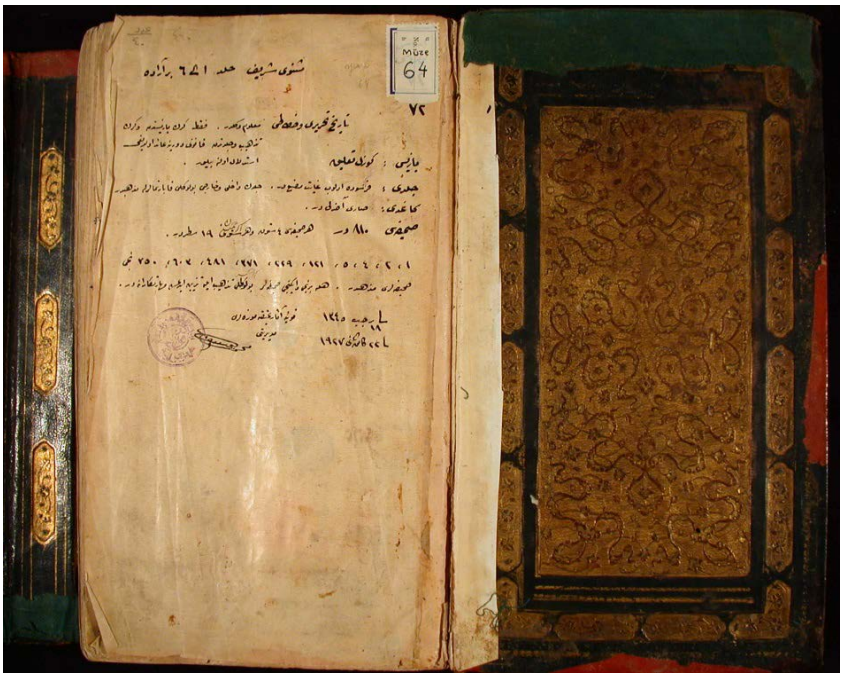
Fotoğraf No:192, Eser No:57, Envanter No: 60 Mesnevî Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:193, Eser No:58, Envanter No: 64 Mesnevî Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:194, Eser No:58, Envanter No: 64 Mesnevî Ön Dış kapak

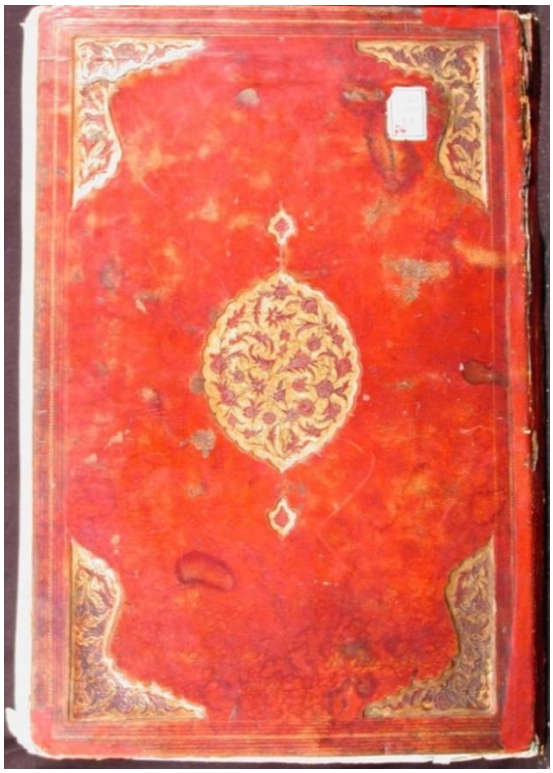
Fotoğraf No:195, Eser No:58, Envanter No: 64 Mesnevî Ön İç Kapak

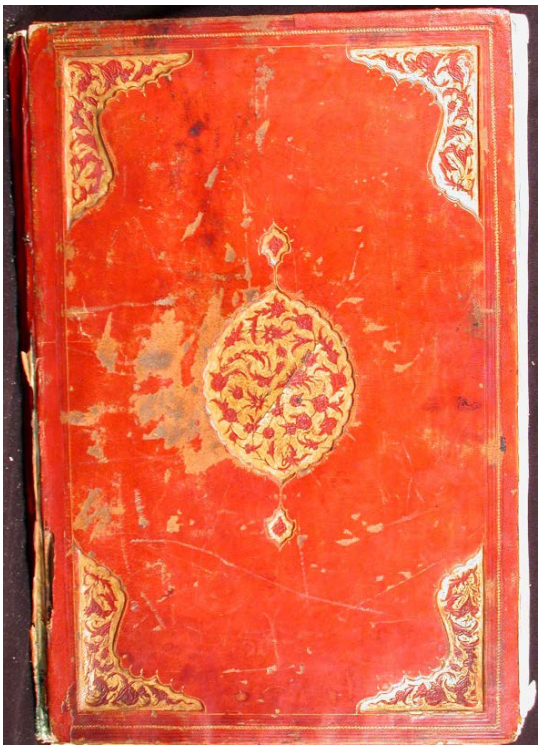
Fotoğraf No:196, Eser No:58, Envanter No: 64 Mesnevî Arka İç Kapak ve İç Miklep

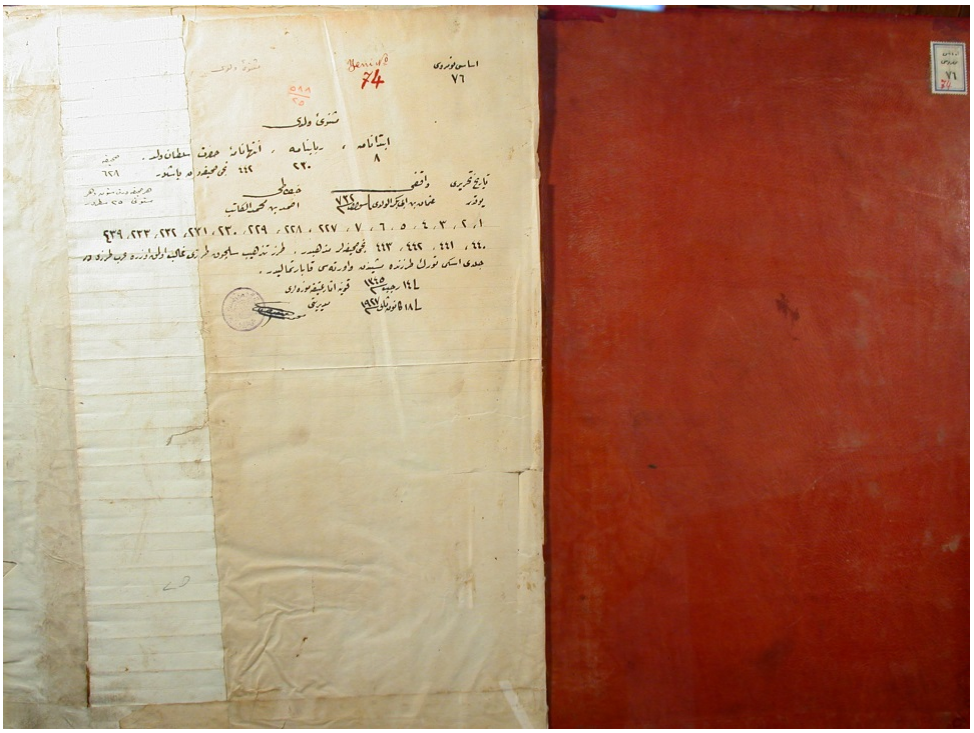
Fotoğraf No:197, Eser No:59, Envanter No: 70 Dîvân-ı Kebîr Dış Kapaklar

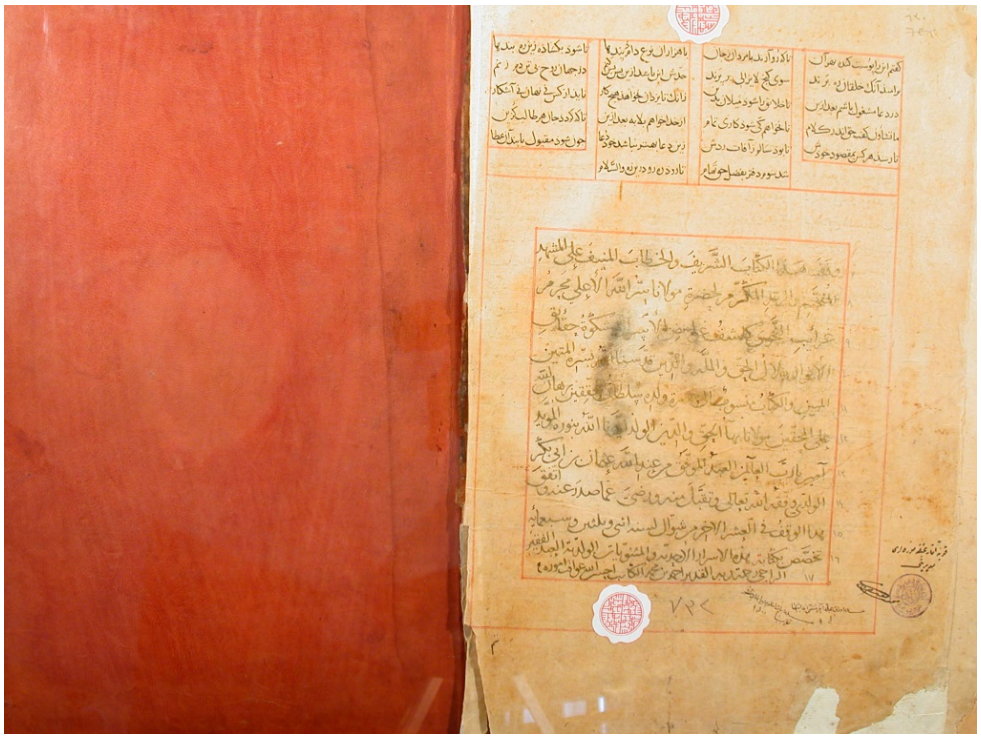
Fotoğraf No:198, Eser No:60, Envanter No: 74 Dîvân-ı Kebîr Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:199, Eser No:60, Envanter No: 74 Dîvân-ı Kebîr Arka Dış Kapak

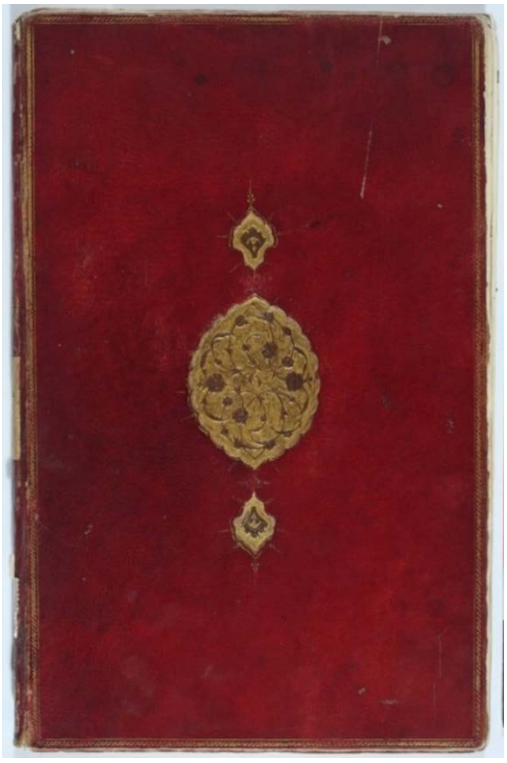
Fotoğraf No:200, Eser No:60, Envanter No: 74 Dîvân-ı Kebîr Ön İç Kapak

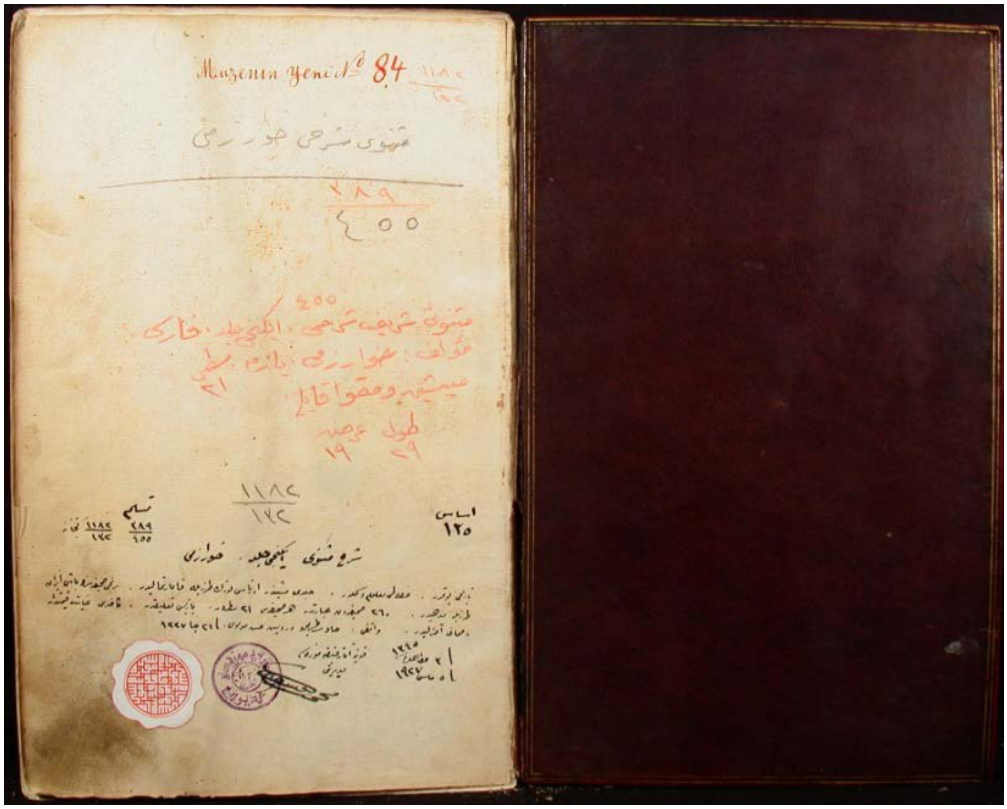
Fotoğraf No:201, Eser No:60, Envanter No: 74 Dîvân-ı Kebîr Arka İç Kapak

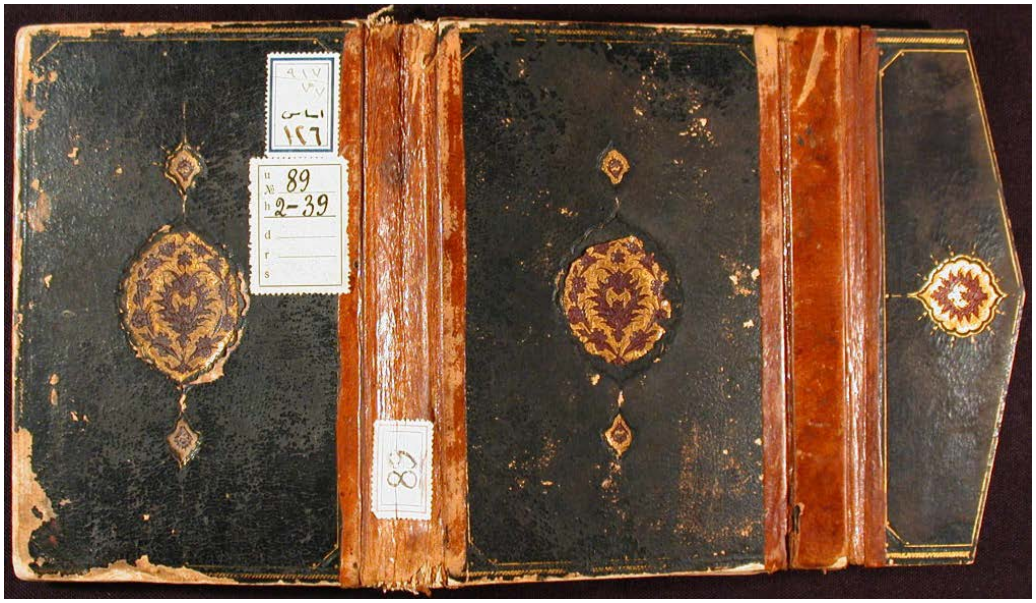
Fotoğraf No:202, Eser No:61, Envanter No: 84 Mesnevî Şerhi Kunuzü'l-Hakayık Dış Kapaklar

Fotoğraf No:203, Eser No:61, Envanter No: 84 Mesnevî Şerhi Kunuzü'l-Hakayık Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:204, Eser No:61, Envanter No: 84 Mesnevî Şerhi Kunuzü'l-Hakayık Ön İç Kapak

Fotoğraf No:205, Eser No:62, Envanter No: 89 Mantıku't-Tayr Dış Kapaklar ve Dış Miklep

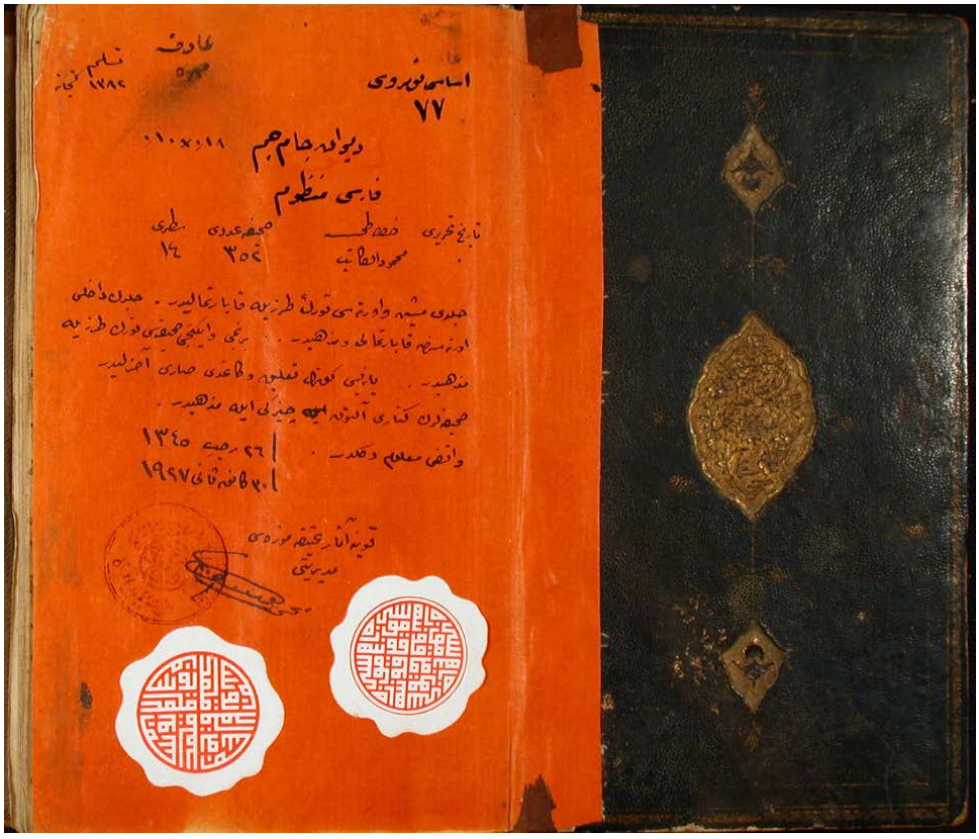
Fotoğraf No:206, Eser No:62, Envanter No: 89 Mantıku't-Tayr Ön İç Kapak

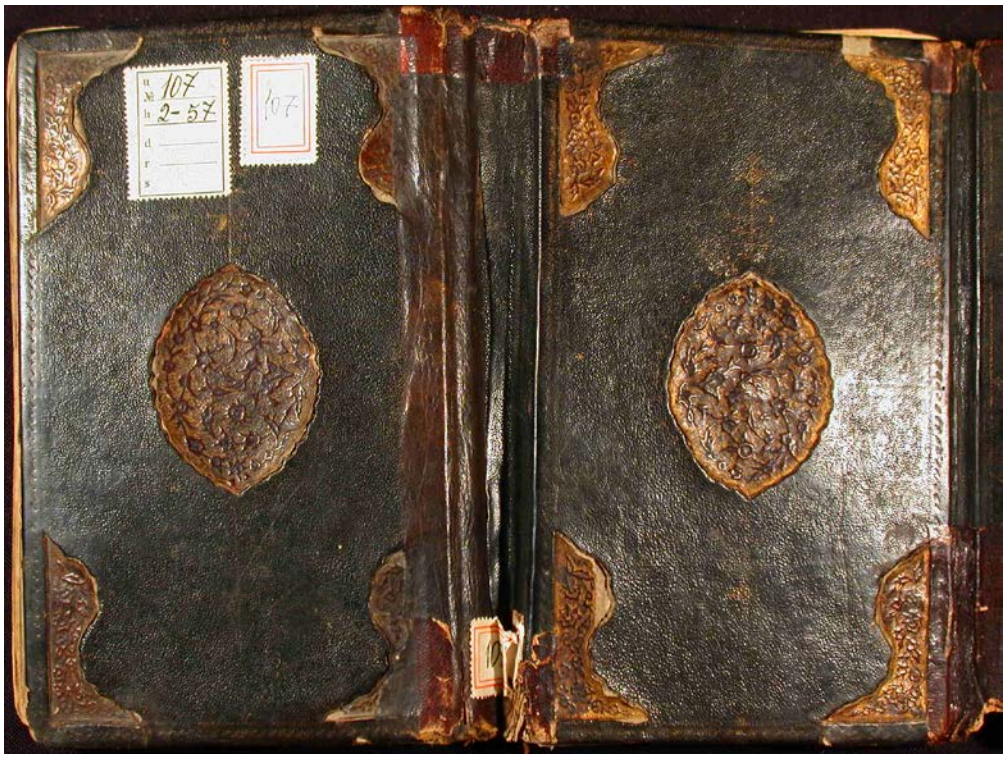
Fotoğraf No:207, Eser No:63, Envanter No: 97 İskendernâme Dış Kapaklar

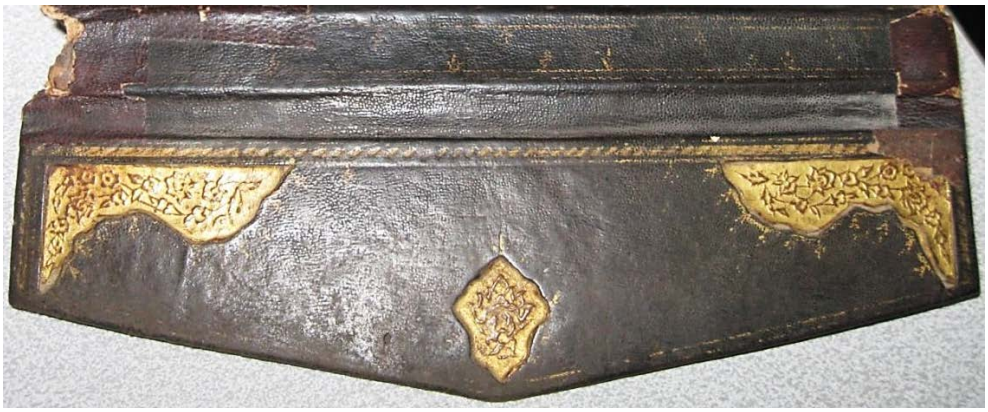
Fotoğraf No:208, Eser No:64, Envanter No: 106 Câm-ı Cam Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:209, Eser No:64, Envanter No: 106 Câm-ı Cam Ön İç Kapak

Fotoğraf No:210, Eser No:65, Envanter No: 107 Dîvân Dış Kapaklar

Fotoğraf No:211, Eser No:65, Envanter No: 107 Dîvân Dış Miklep

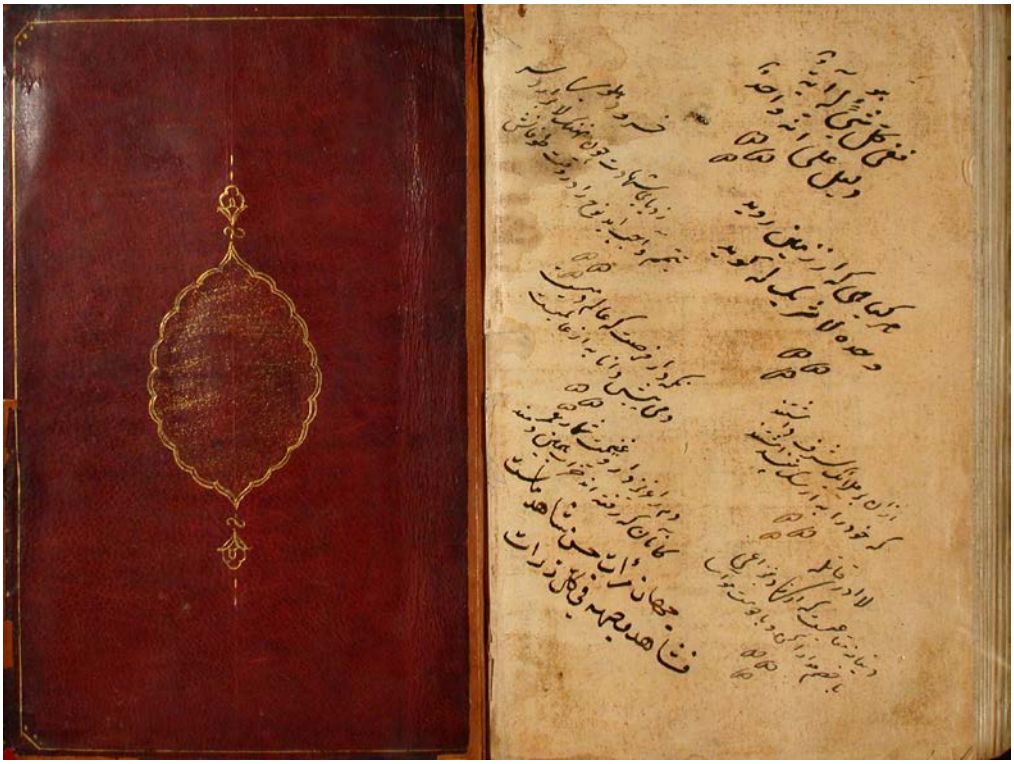
Fotoğraf No:212, Eser No:65, Envanter No: 107 Dîvân Ön İç Kapak

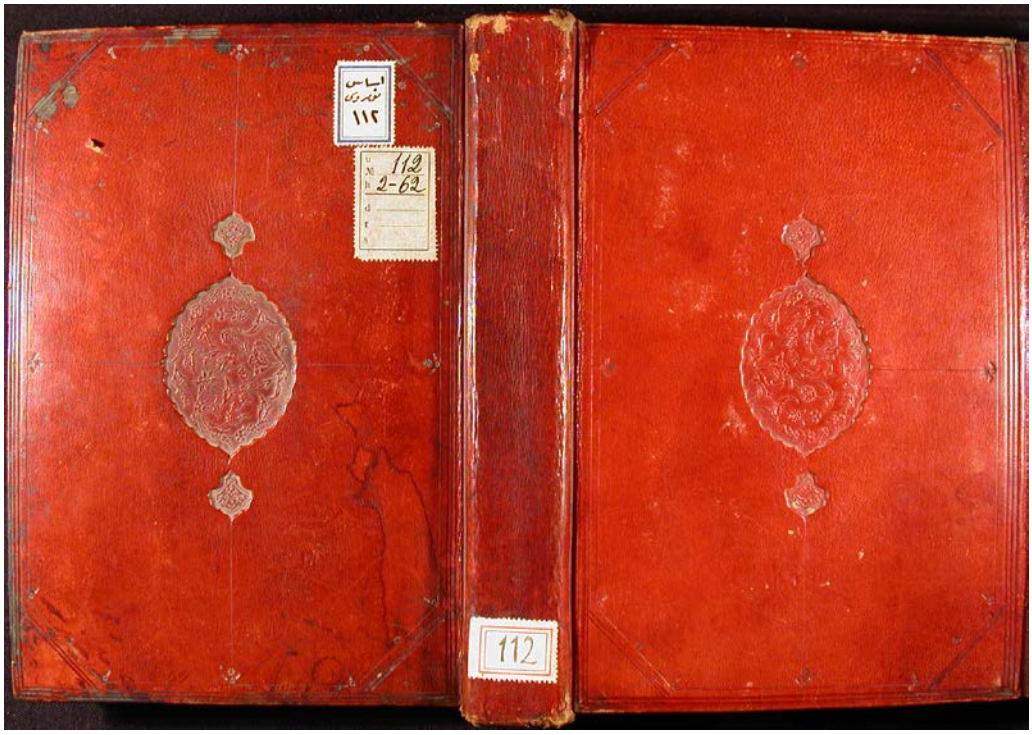
Fotoğraf No:213, Eser No:66, Envanter No: 109 Dîvân Dış Kapaklar ve Dış Miklep

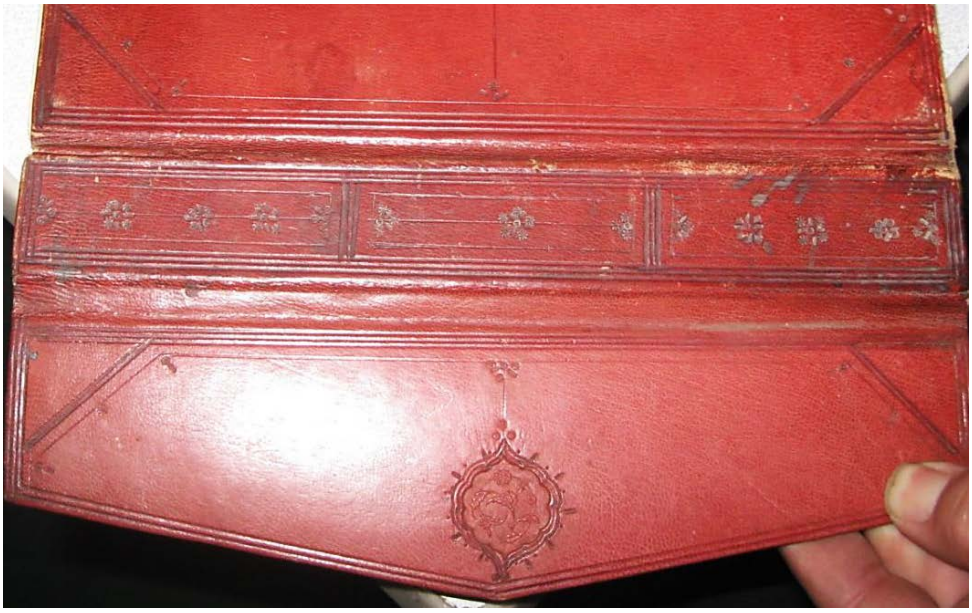
Fotoğraf No:214, Eser No:66, Envanter No: 109 Dîvân Ön İç Kapak

Fotoğraf No:215, Eser No:66, Envanter No: 109 Dîvân Arka İç Kapak

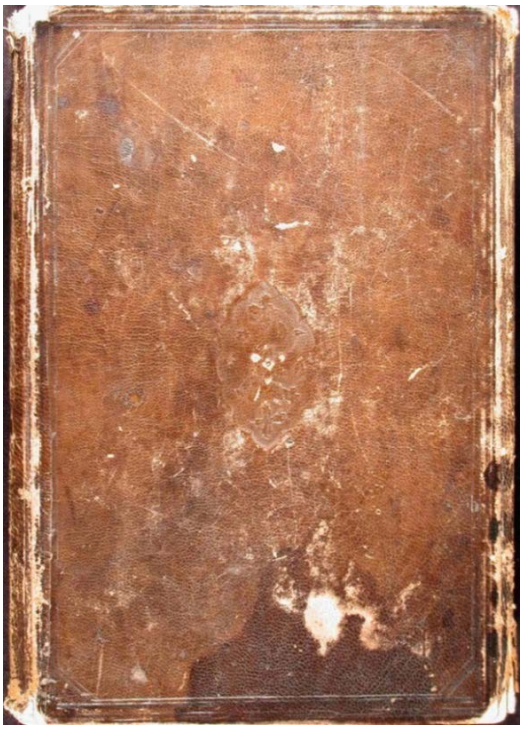
Fotoğraf No:216, Eser No:67, Envanter No: 112 Mecmû'a Dış Kapklar

Fotoğraf No:217, Eser No:67, Envanter No: 112 Mecmû'a Dış Miklep

Fotoğraf No:218, Eser No:68, Envanter No: 115 el-Vefâ fî Şerefül-Mustafa (II. Cilt) Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:219, Eser No:68, Envanter No: 115 el-Vefâ fî Şerefül-Mustafa (II. Cilt) Arka Dış Kapak

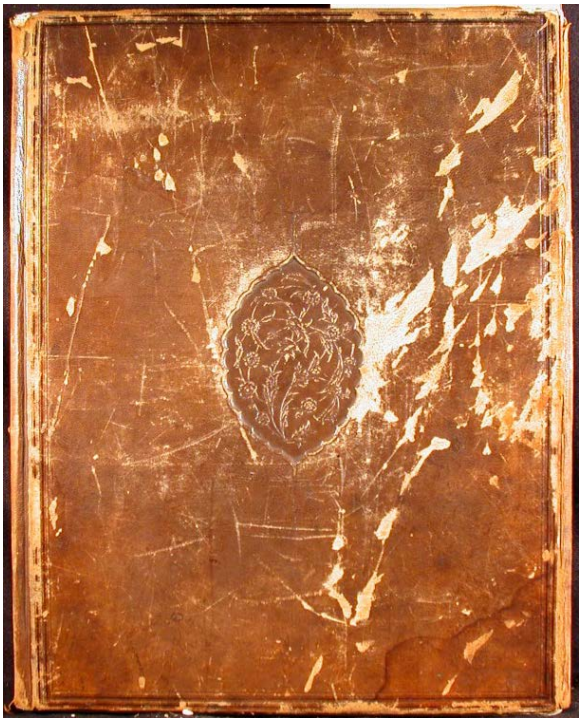
Fotoğraf No:220, Eser No:69, Envanter No: 122 Tuhfetü'l-Ahrâr Dış Kapaklar

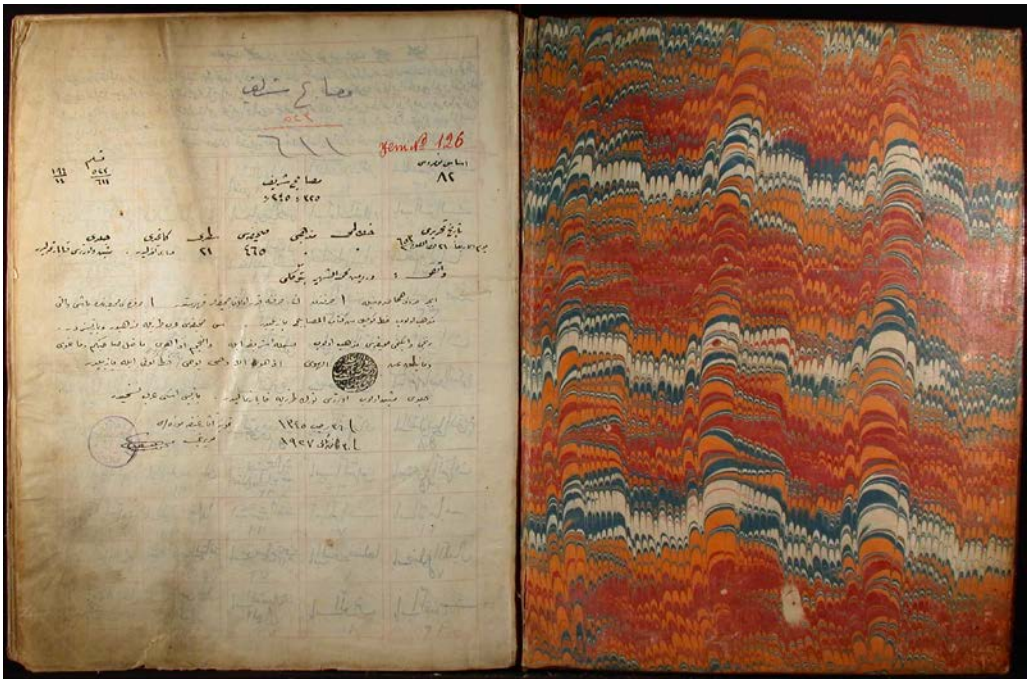
Fotoğraf No:221, Eser No:69, Envanter No: 122 Tuhfetü'l-Ahrâr Ön İç Kapak

Fotoğraf No:222, Eser No:70, Envanter No: 126 Mesâbîhü's-Sünne Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:223, Eser No:70, Envanter No: 126 Mesâbîhü's-Sünne Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:224, Eser No:70, Envanter No: 126 Mesâbîhü's-Sünne Ön İç Kapak

Fotoğraf No:225, Eser No:70, Envanter No: 126 Mesâbîhü's-Sünne Arka İç Kapak ve Dış miklep

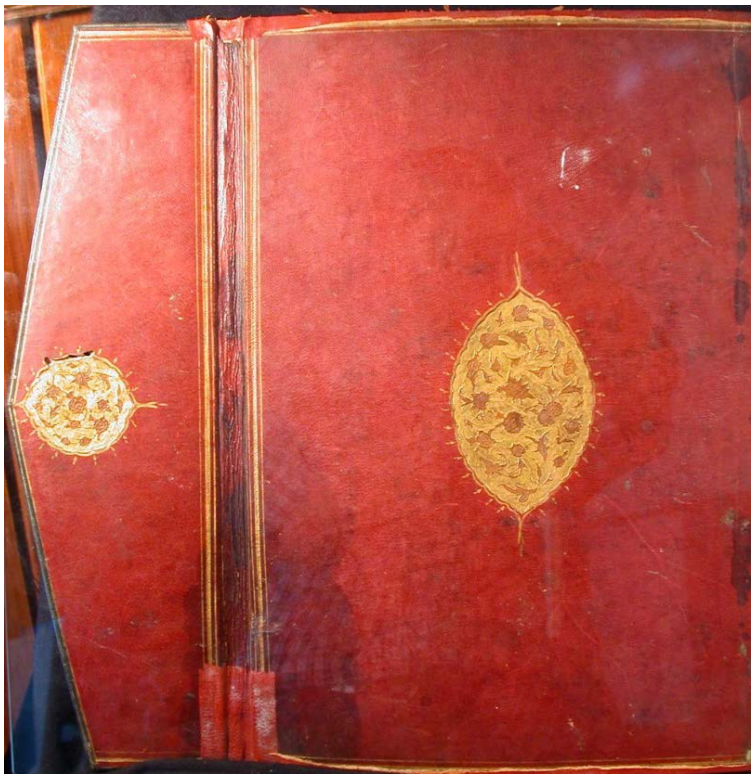
Fotoğraf No:226, Eser No:71, Envanter No: 127 el-Kavâkibü'd-Dürriyye fî Medh-i Hayru'l-Beriyye Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:227, Eser No:71, Envanter No: 127 el-Kavâkibü'd-Dürriyye fî Medh-i Hayru'l-Beriyye Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:228, Eser No:71, Envanter No: 127 el-Kavâkibü'd-Dürriyye fî Medh-i Hayru'l-Beriyye Ön İç Kapak

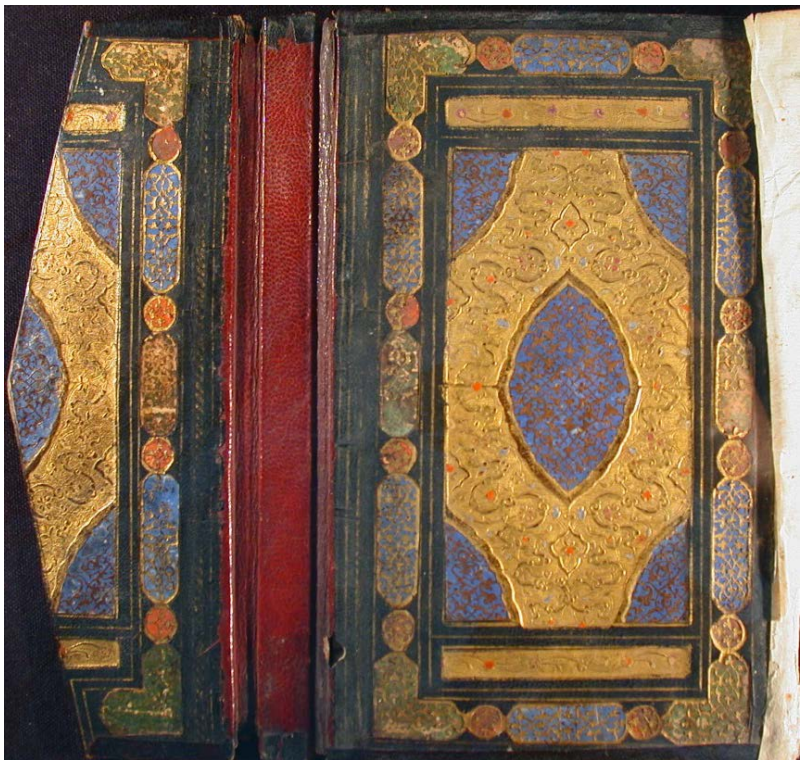
Fotoğraf No:229, Eser No:71, Envanter No: 127 el-Kavâkibü'd-Dürriyye fî Medh-i Hayru'l-Beriyye Arka İç Kapak ve İç Miklep

Fotoğraf No:230, Eser No:72, Envanter No: 133 Dîvân Dış Kapaklar ve Dış Miklep

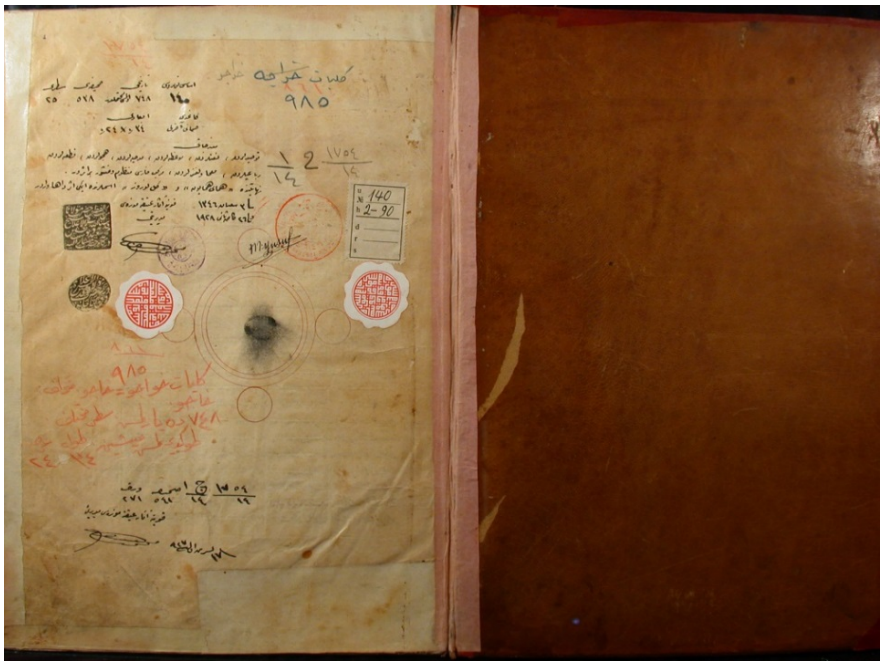
Fotoğraf No:231, Eser No:72, Envanter No: 133 Dîvân Ön İç Kapak

Fotoğraf No:232, Eser No:72, Envanter No: 133 Dîvân Arka İç Kapak ve İç Miklep

Fotoğraf No:233, Eser No:73, Envanter No: 140 Külliyat-ı Hacevi-yi Kirmani Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:234, Eser No:73, Envanter No: 140 Külliyat-ı Hacevi-yi Kirmani Ön İç Kapak

Fotoğraf No:235, Eser No:74, Envanter No: 1040 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

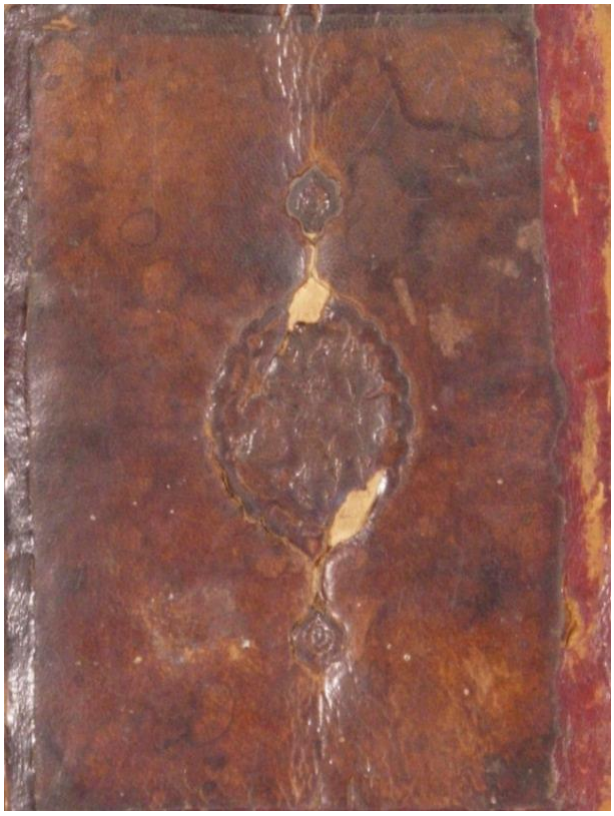
Fotoğraf No:236, Eser No:74, Envanter No: 1040 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

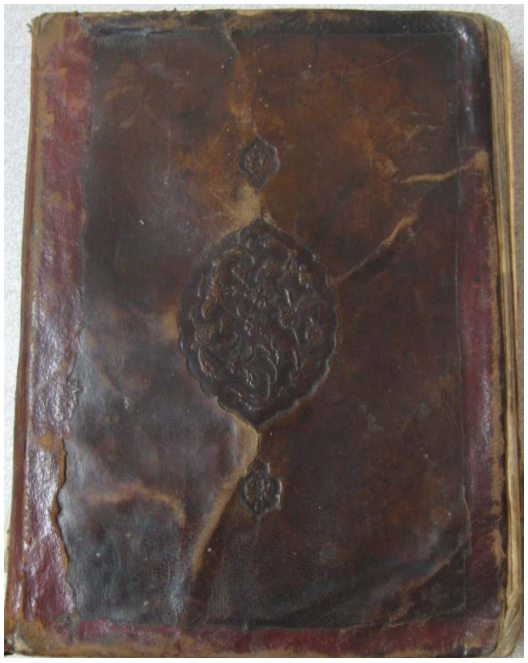
Fotoğraf No:237, Eser No:74, Envanter No: 1040 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak (Restorasyon Sonrası)

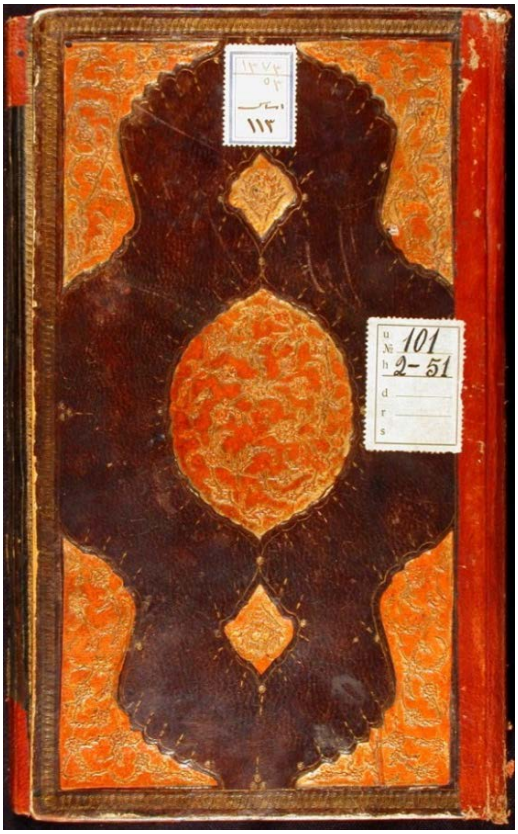
Fotoğraf No:238, Eser No:74, Envanter No: 1040 Kur'ân-ı Kerîm İç Miklep (Restorasyon Sonrası)

Fotoğraf No:239, Eser No:75, Envanter No: 1116 Dîvân Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:240, Eser No:75, Envanter No: 1116 Dîvân Arka Dış Kapak

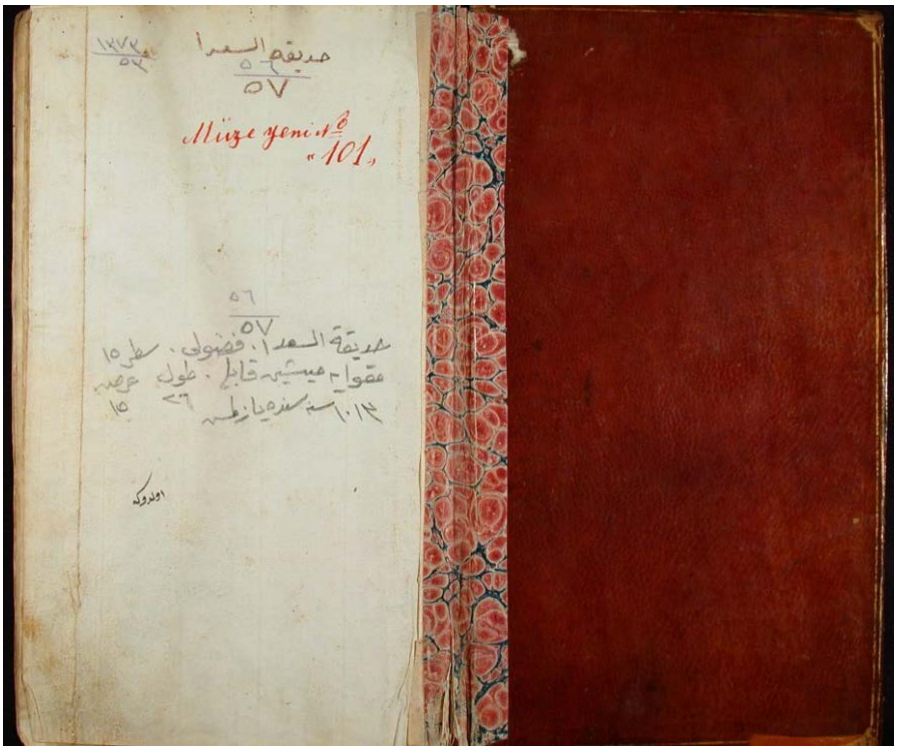
Fotoğraf No:241, Eser No:76, Envanter No: 101 Hadîkatü's-Sü'adâ' Ön Dış Kapak

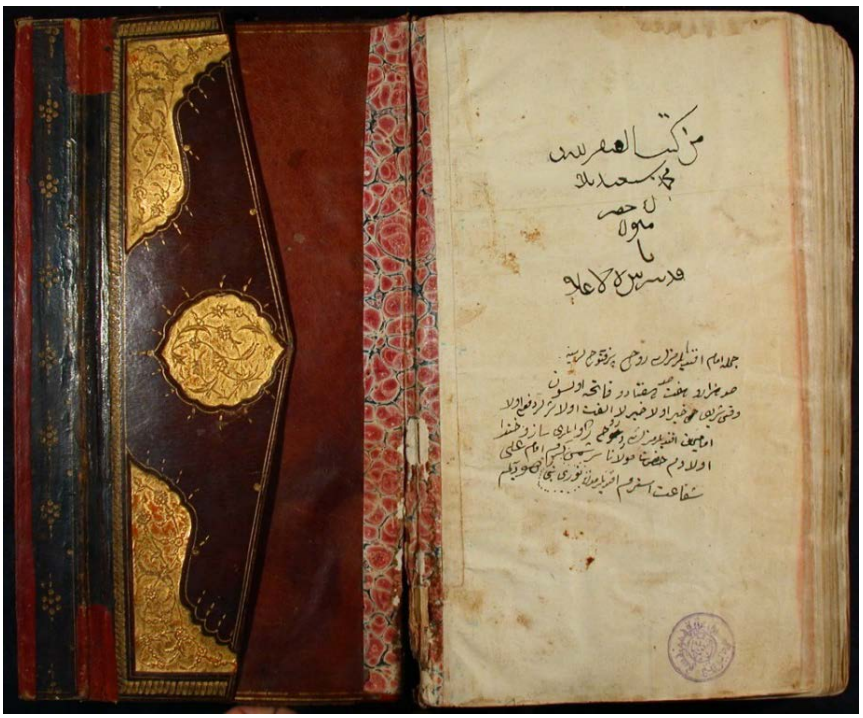
Fotoğraf No:242, Eser No:76, Envanter No: 101 Hadîkatü's-Sü'adâ' Arka Dış Kapak

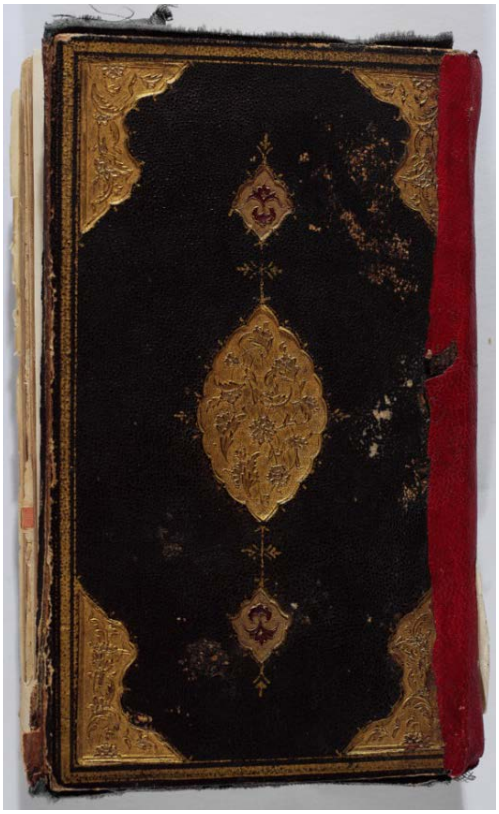
Fotoğraf No:243, Eser No:76, Envanter No: 101 Hadîkatü's-Sü'adâ' Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

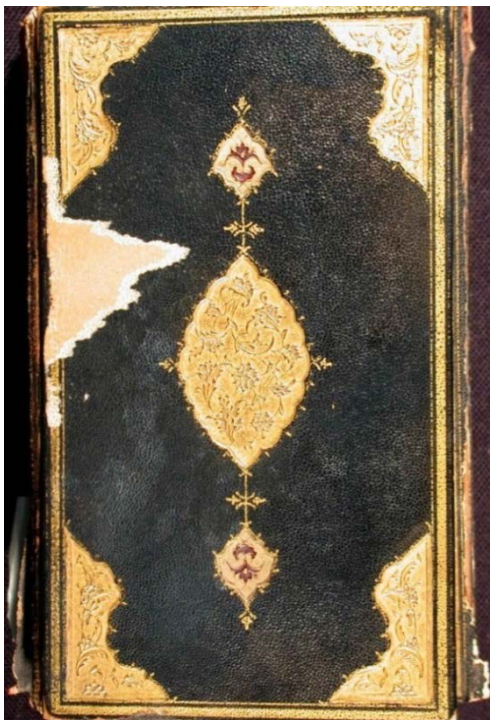
Fotoğraf No:244, Eser No:76, Envanter No: 101 Hadîkatü's-Sü'adâ' Ön İç Kapak

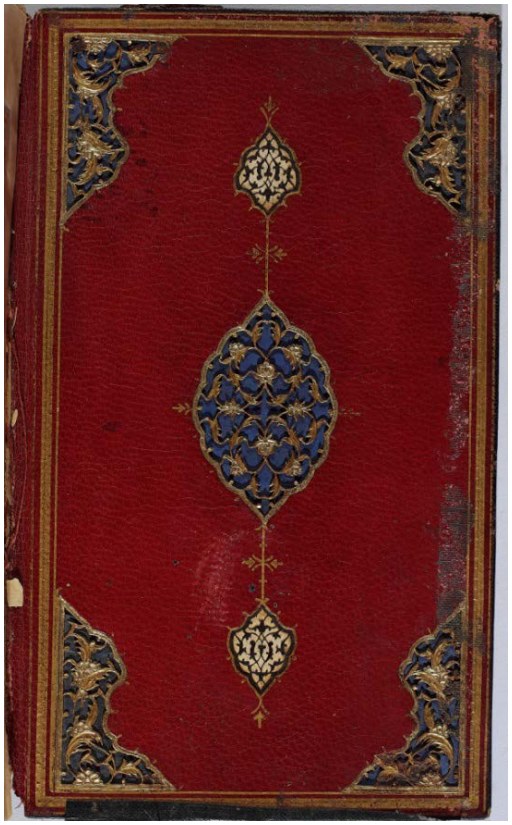
Fotoğraf No:245, Eser No:76, Envanter No: 101 Hadîkatü's-Sü'adâ' Arka İç Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:246, Eser No:77, Envanter No: 61 Mesnevî Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:247, Eser No:77, Envanter No: 61 Mesnevî Arka DışKapak

Fotoğraf No:248, Eser No:77, Envanter No: 61 Mesnevî Ön İç Kapak

Fotoğraf No:249, Eser No:77, Envanter No: 61 Mesnevî Arka İç Kapak ve İç Miklep

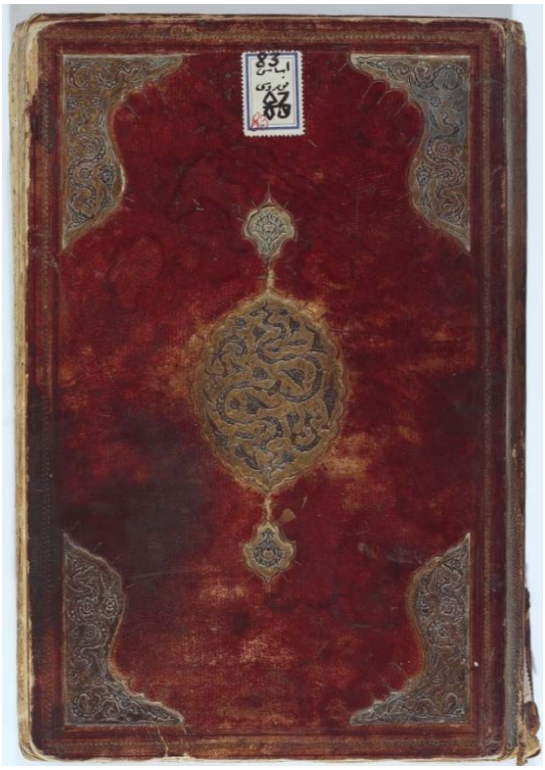
Fotoğraf No:250, Eser No:78, Envanter No: 44 Kur'ân-ı Kerîm Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:251, Eser No:78, Envanter No: 44 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak

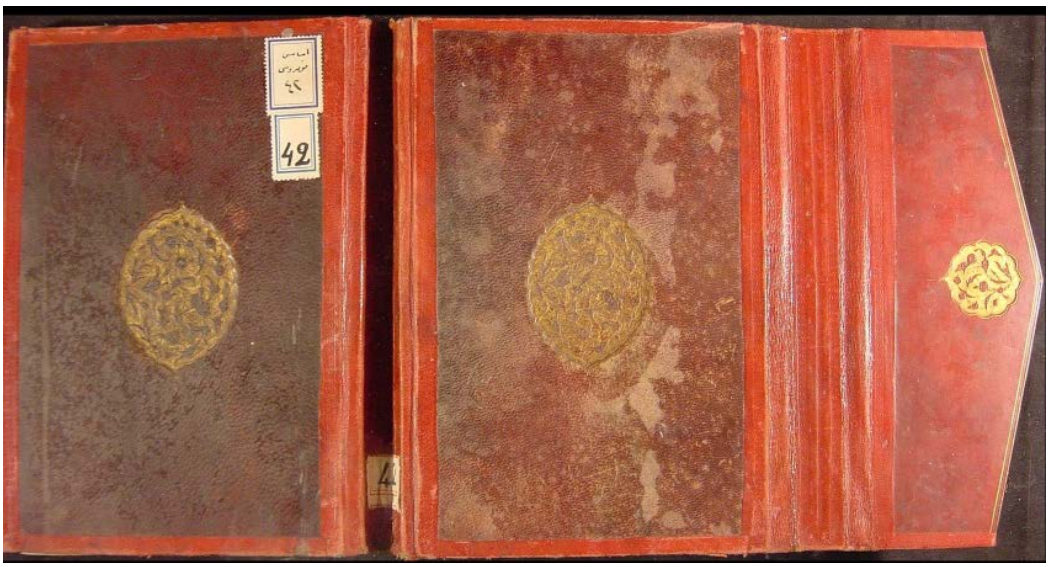
Fotoğraf No:252, Eser No:79, Envanter No: 83 Mesnevî Şerhi (V. Cilt) Dış Kapaklar

Fotoğraf No:253, Eser No:79, Envanter No: 83 Mesnevî Şerhi (V. Cilt) Ön Dış Kapak

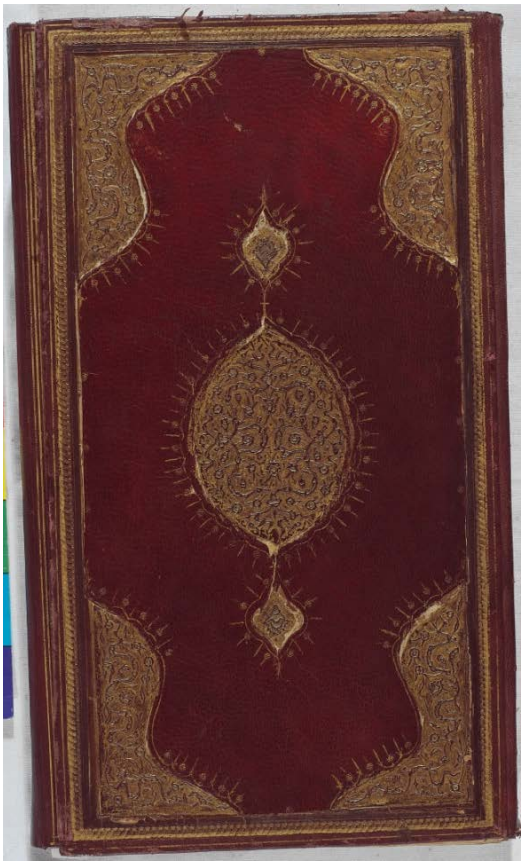
Fotoğraf No:254, Eser No:79, Envanter No: 83 Mesnevî Şerhi (V. Cilt) Ön İç Kapak

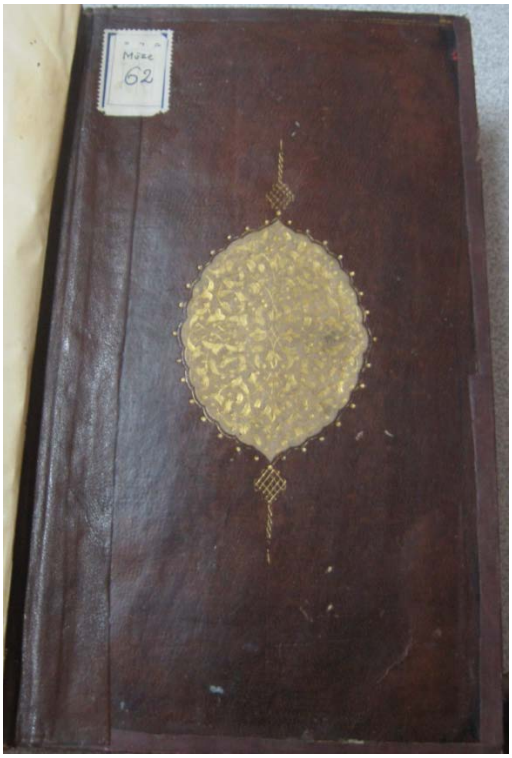
Fotoğraf No:255, Eser No:80, Envanter No: 42 Kur'ân-ı Kerîm Dış Kapaklar ve Dış Miklep

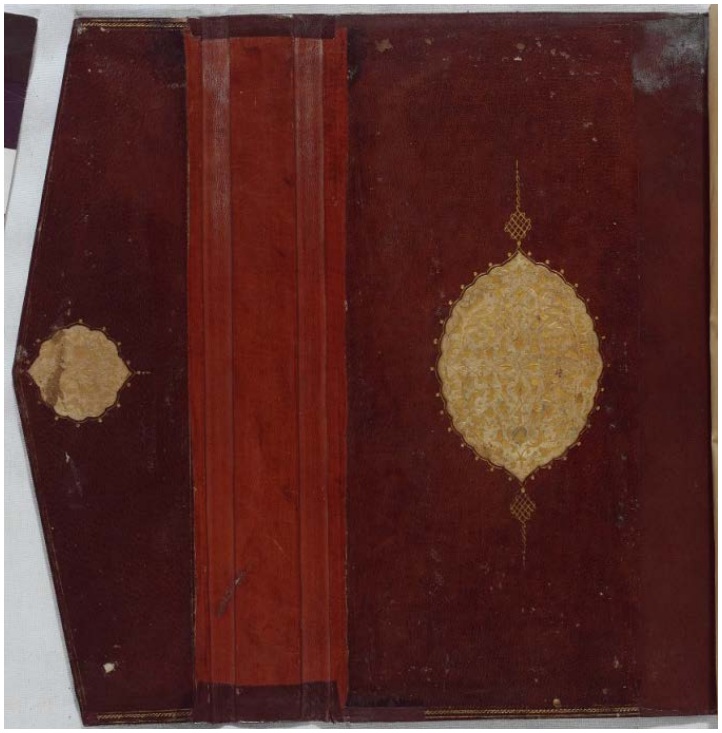
Fotoğraf No:256, Eser No:81, Envanter No: 62 Mesnevî Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:257, Eser No:81, Envanter No: 62 Mesnevî Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:258, Eser No:81, Envanter No: 62 Mesnevî Ön İç Kapak

Fotoğraf No:259, Eser No:81, Envanter No: 62 Mesnevî Arka İç Kapak ve İç Miklep

Fotoğraf No:260, Eser No:82, Envanter No: 166 Hâşiyeler ve Fatiha Şerhi Kadı Tefsîr-i Haşiyesi Ön Dış Kapak

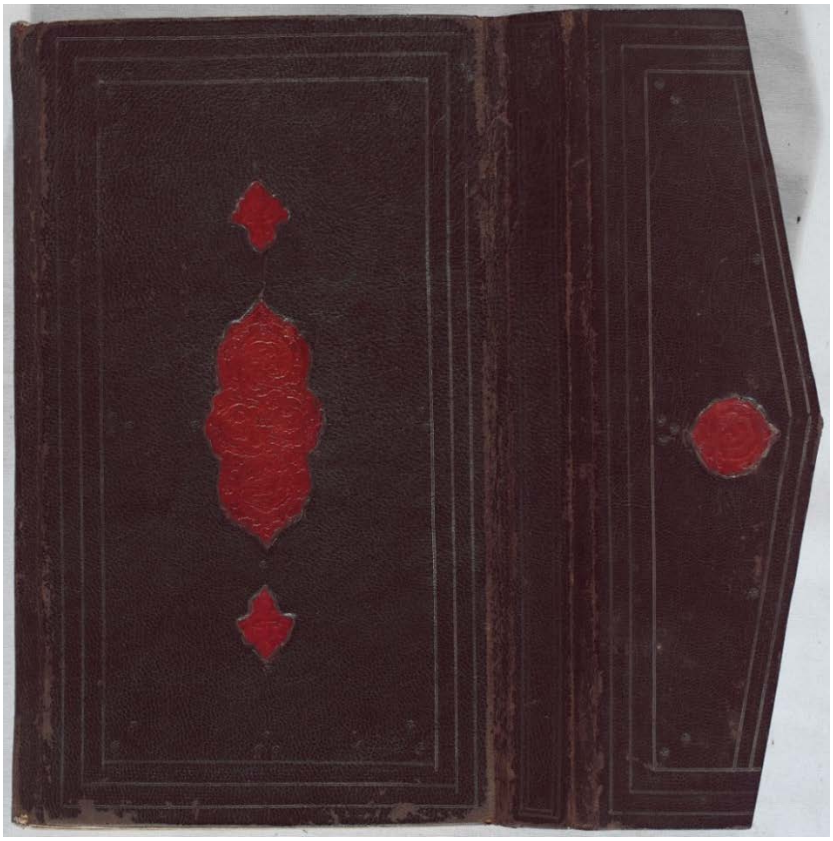
Fotoğraf No:261, Eser No:82, Envanter No: 166 Hâşiyeler ve Fatiha Şerhi Kadı Tefsîr-i Haşiyesi Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

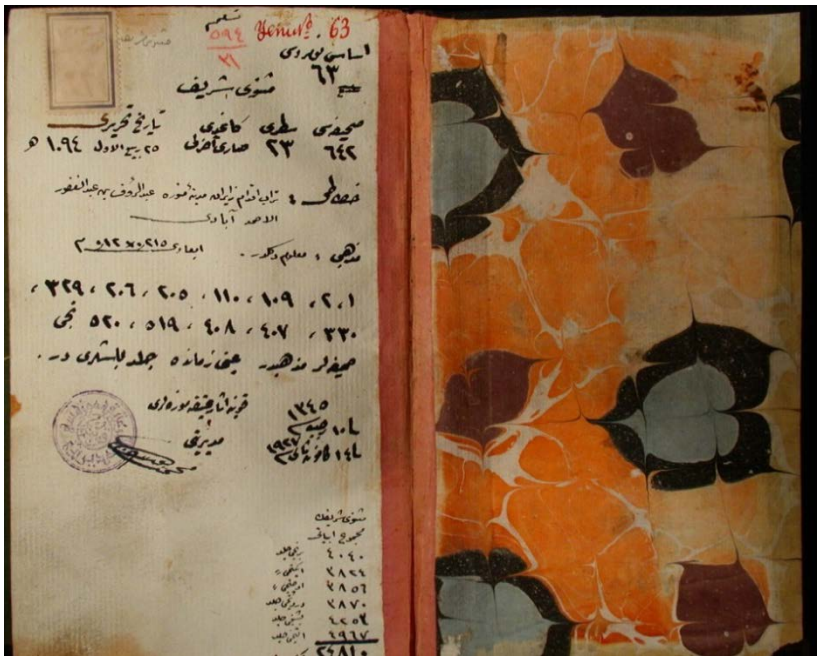
Fotoğraf No:262, Eser No:82, Envanter No: 166 Hâşiyeler ve Fatiha Şerhi Kadı Tefsîr-i Haşiyesi Ön İç Kapak

Fotoğraf No:263, Eser No:83, Envanter No: 63 Mesnevî Dış Kapaklar ve Dış Miklep

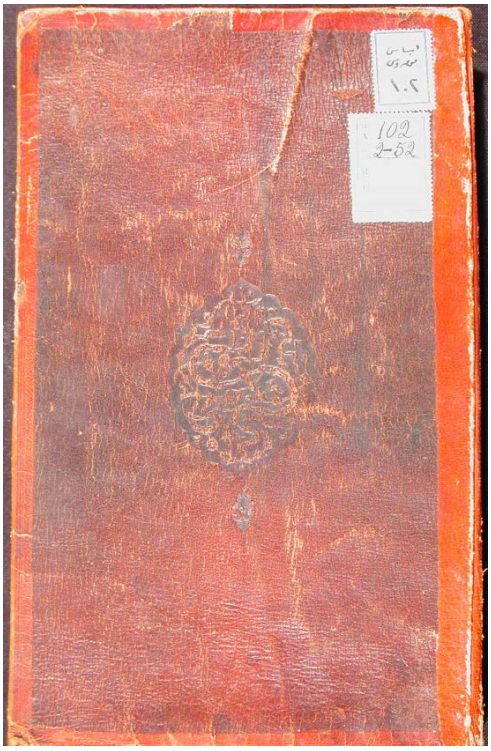
Fotoğraf No:264, Eser No:83, Envanter No: 63 Mesnevî Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

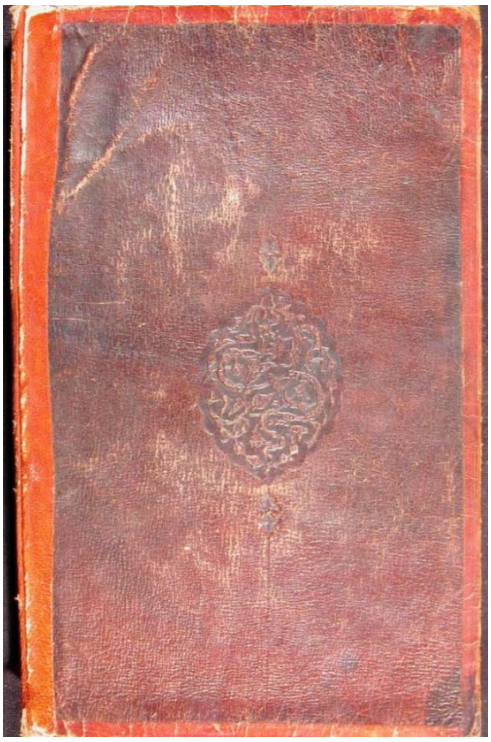
Fotoğraf No:265, Eser No:83, Envanter No: 63 Mesnevî Ön İç Kapak

Fotoğraf No:266, Eser No:83, Envanter No: 63 Mesnevî Arka İç Kapak ve İç Miklep

Fotoğraf No:267, Eser No:84, Envanter No: 102 Mecmû'a Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:268, Eser No:84, Envanter No: 102 Mecmû‘a Arka Dış Kapak

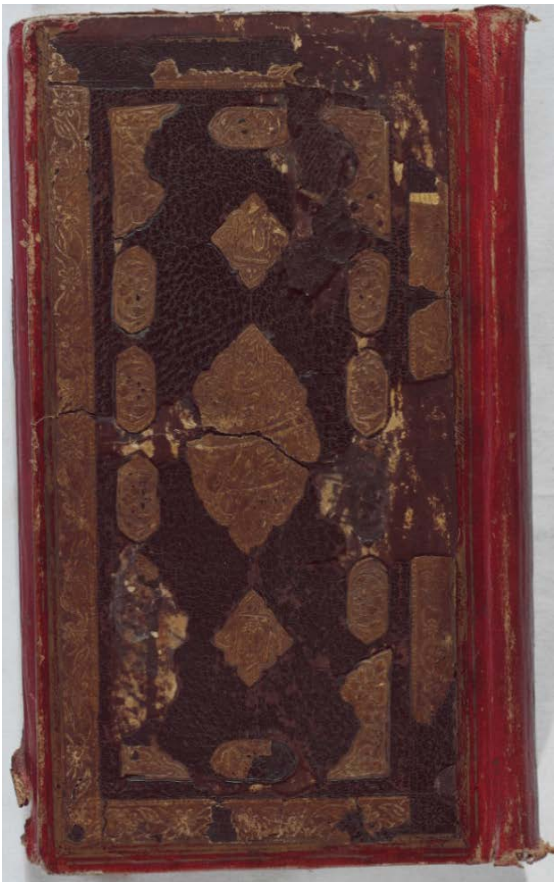
Fotoğraf No:269, Eser No:84, Envanter No: 102 Mecmû‘a Ön İç Kapak

Fotoğraf No:270, Eser No:84, Envanter No: 102 Mecmû'a Arka İç Kapak

Fotoğraf No:271, Eser No:85, Envanter No: 59 Mesnevî Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:272, Eser No:85, Envanter No: 59 Mesnevî Ön Dış Kapak

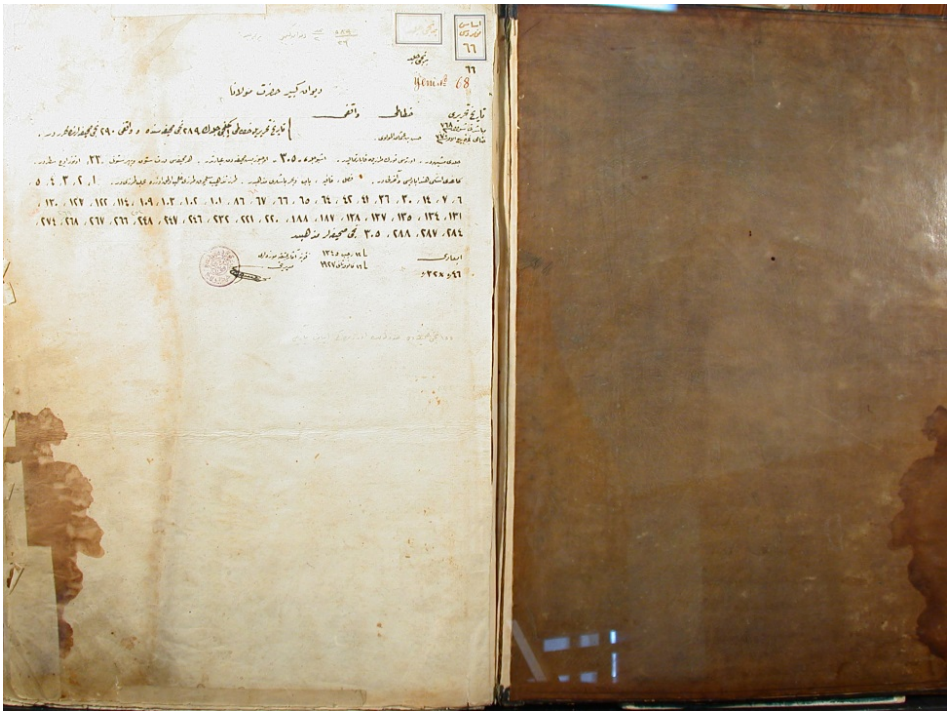
Fotoğraf No:273, Eser No:85, Envanter No: 59 Mesnevî Arka İç Kapak ve İç Miklep

Fotoğraf No:274, Eser No:86, Envanter No: 68 Dîvân-ı Kebîr (I. Cilt) Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:275, Eser No:86, Envanter No: 68 Dîvân-ı Kebîr (I. Cilt) Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:276, Eser No:86, Envanter No: 68 Dîvân-ı Kebîr (I. Cilt) Ön İç Kapak

Fotoğraf No:277, Eser No:86, Envanter No: 68 Dîvân-ı Kebîr (I. Cilt) Arka İç Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:278, Eser No:87, Envanter No: 96 Humâyûnnâme Dış Kapaklar ve Dış Miklep

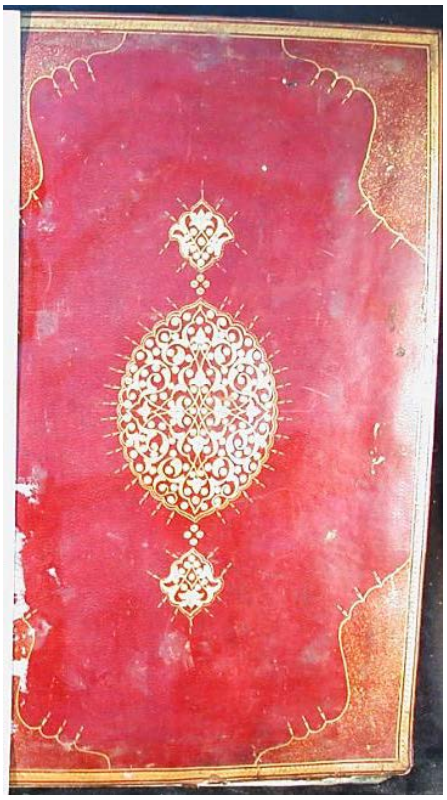
Fotoğraf No:279, Eser No:87, Envanter No: 96 Humâyûnnâme Ön İç Kapak

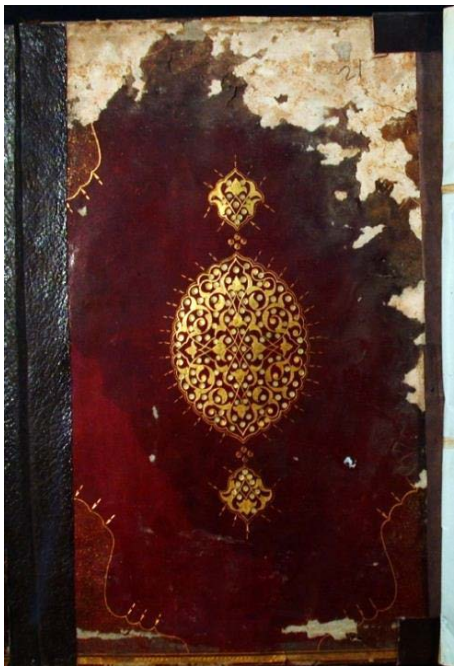
Fotoğraf No:280, Eser No:88, Envanter No: 1189 Sahîhü'l-Buhâri Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:281, Eser No:88, Envanter No: 1189 Sahîhü'l-Buhâri Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:282, Eser No:88, Envanter No: 1189 Sahîhü'l-Buhâri Ön İç Kapak

Fotoğraf No:283, Eser No:88, Envanter No: 1189 Sahîhü'l-Buhâri Arka İç Kapak

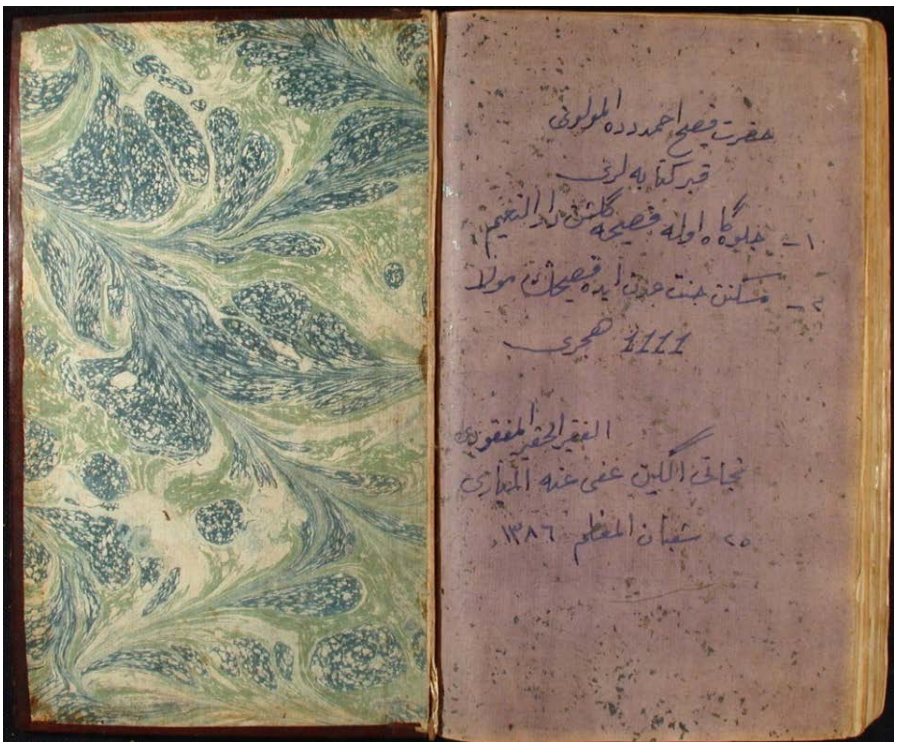
Fotoğraf No:284, Eser No:89, Envanter No: 32 Kur’ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

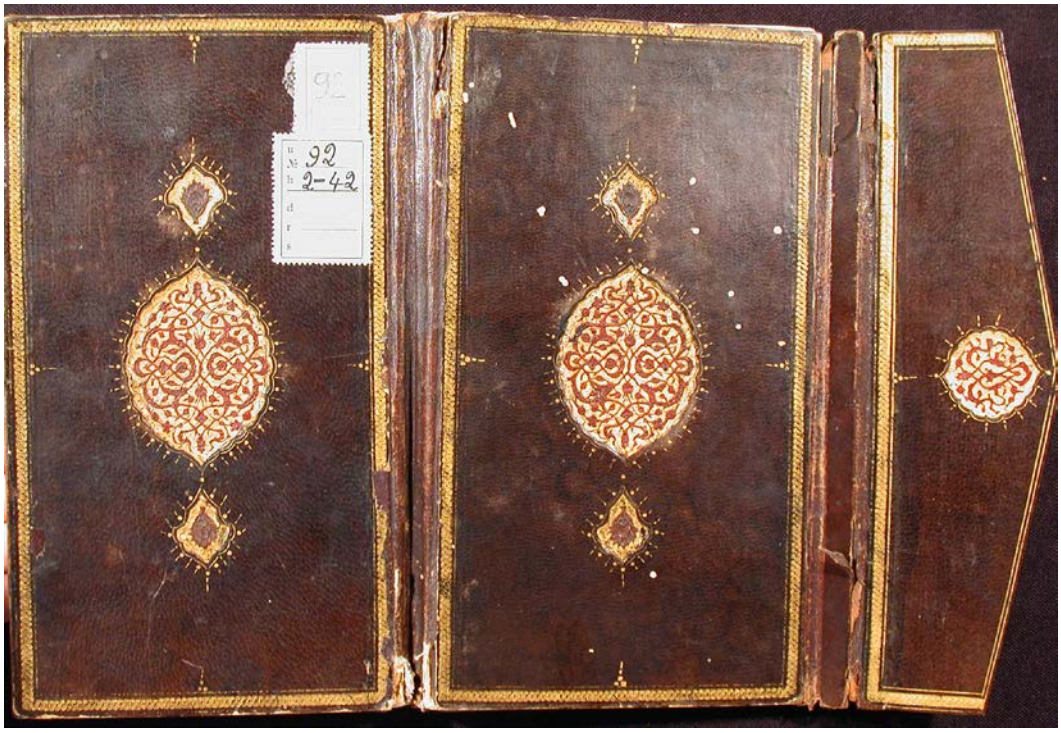
Fotoğraf No:285, Eser No:90, Envanter No: 94 Dîvân Dış Kapaklar

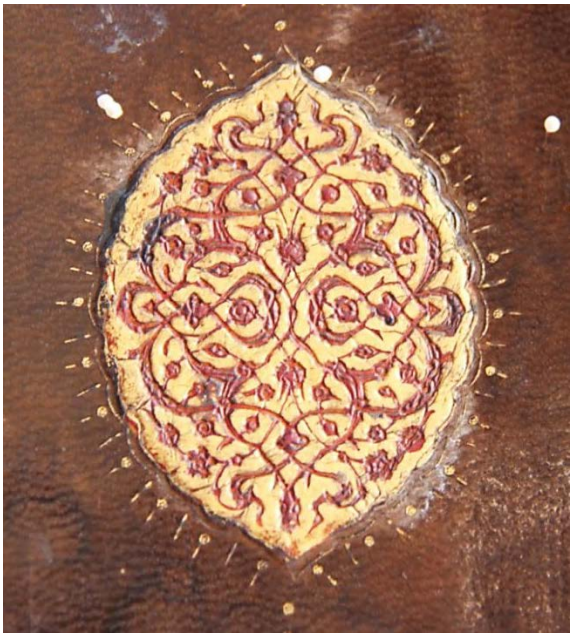
Fotoğraf No:286, Eser No:91, Envanter No: 124 Dîvân ve Sarfa Dair Müellifi Bilinmeyen Bir Risâle Dış Kapaklar

Fotoğraf No:287, Eser No:91, Envanter No: 124 Dîvân ve Sarfa Dair Müellifi Bilinmeyen Bir Risâle Arka İç Kapak

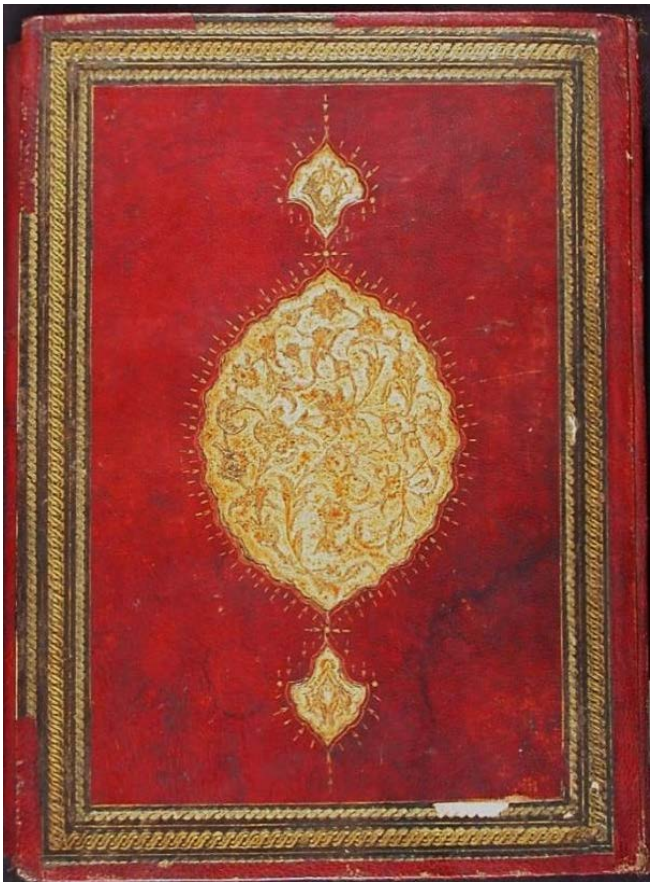
Fotoğraf No:288, Eser No:92, Envanter No: 92 Siyer-i Veysî Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:289, Eser No:92, Envanter No: 92 Siyer-i Veysî Arka Dış Kapak Şemsesi

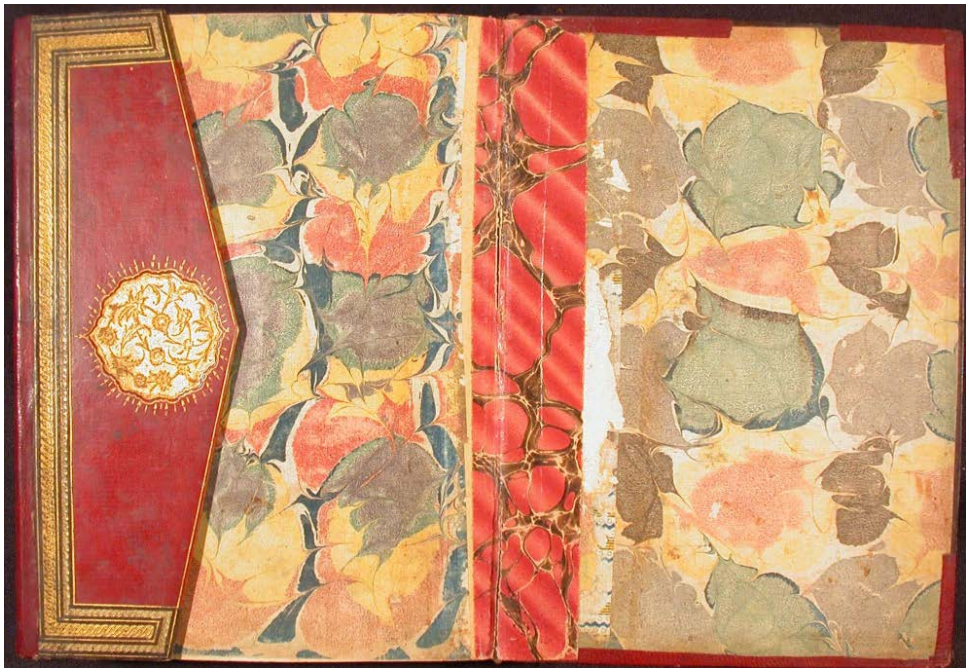
Fotoğraf No:290, Eser No:92, Envanter No: 92 Siyer-i Veysî Dış Miklep Şemsesi

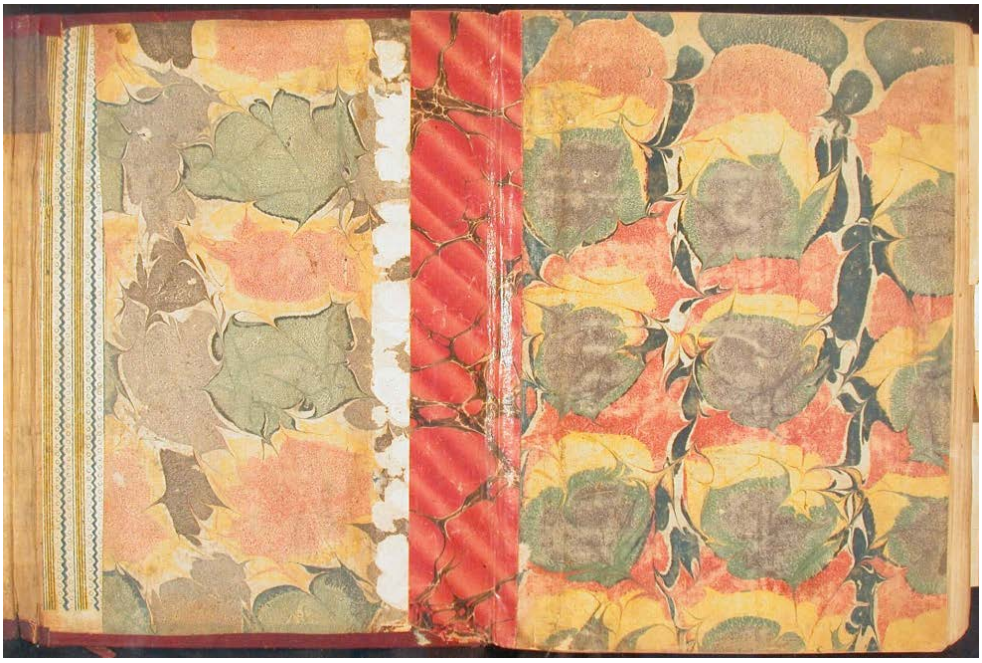
Fotoğraf No:291, Eser No:93, Envanter No: 1150 el-Şifâ'bi Ta'rîfi Hukûk el-Mustafâ Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:292, Eser No:93, Envanter No: 1150 el-Şifâ'bi Ta'rîfi Hukûk el-Mustafâ Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:293, Eser No:93, Envanter No: 1150 el-Şifâ'bi Ta'rîfi Hukûk el-Mustafâ Ön İç Kapak ve Dış Miklep

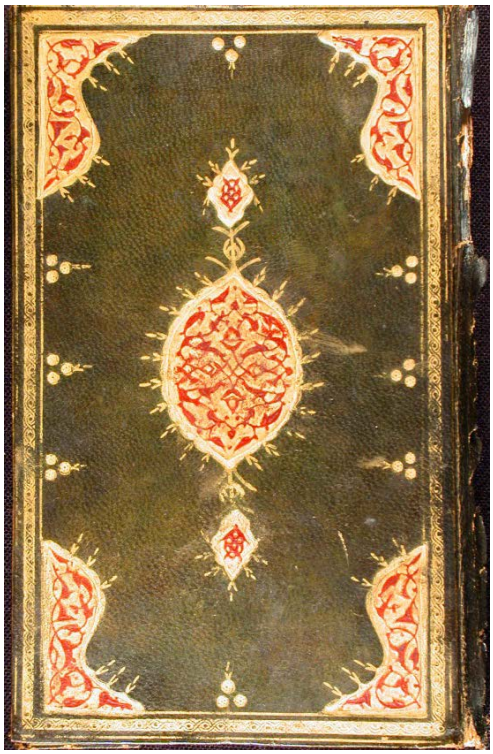
Fotoğraf No:294, Eser No:93, Envanter No: 1150 el-Şifâ'bi Ta'rîfi Hukûk el-Mustafâ Arka İç kapak

Fotoğraf No:295, Eser No:94, Envanter No: 24 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

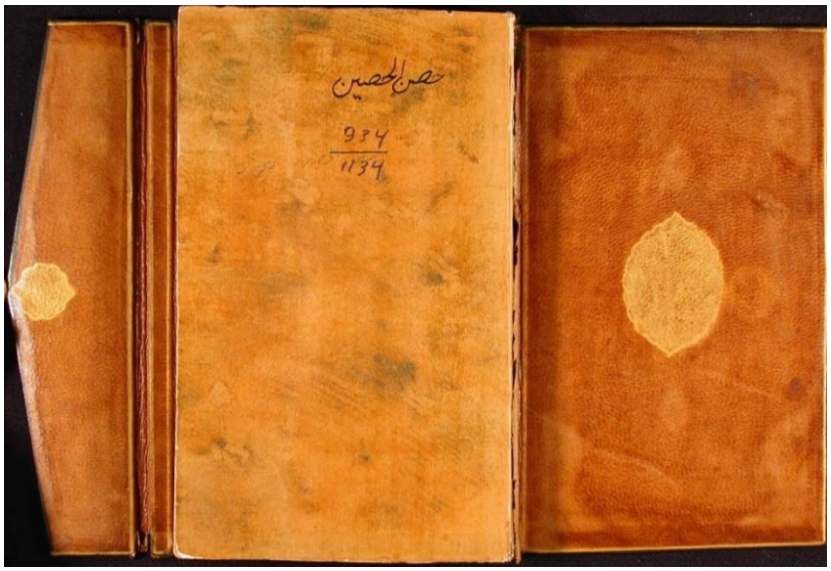
Fotoğraf No:296, Eser No:94, Envanter No: 24 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:297, Eser No:95, Envanter No: 1134 el-Hısnü'l-Hasîn Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:298, Eser No:95, Envanter No: 1134 el-Hısnü'l-Hasîn Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

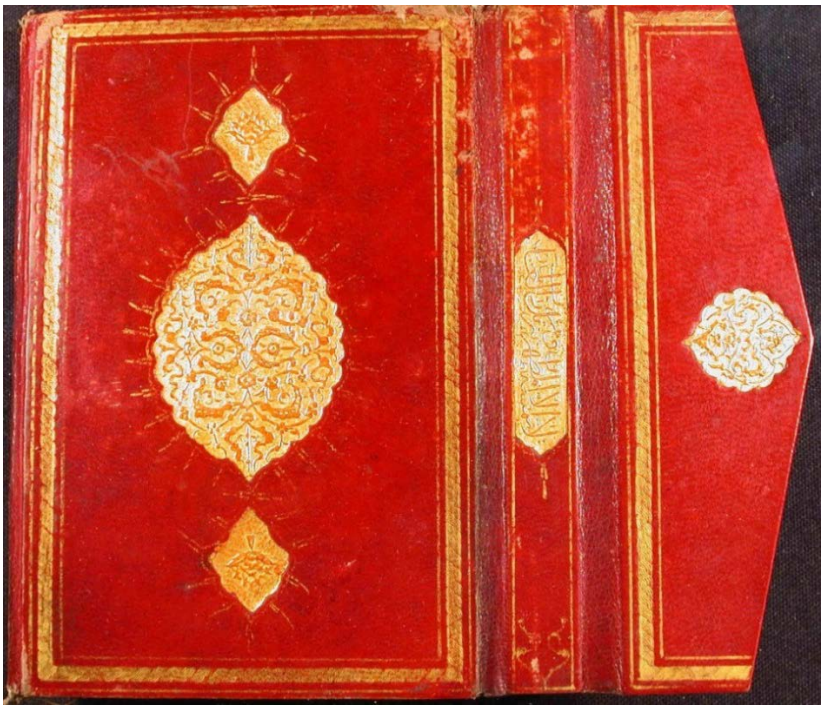
Fotoğraf No:299, Eser No:95, Envanter No: 1134 el-Hısnü'l-Hasîn Arka İç kapak ve İç Miklep

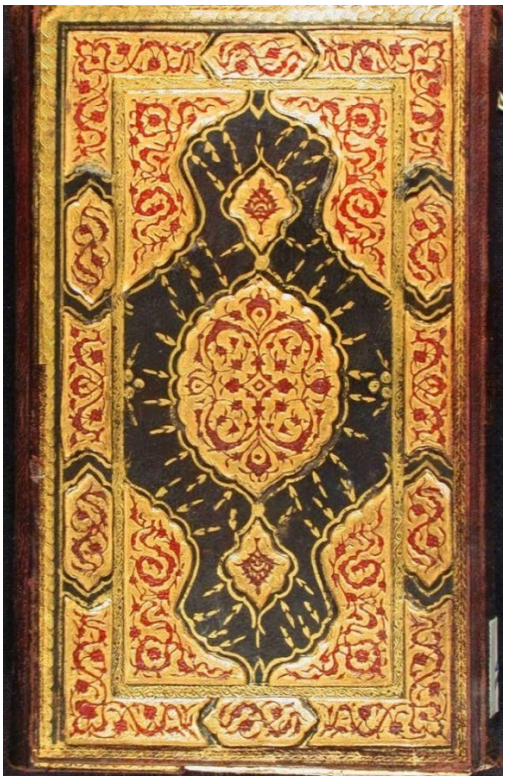
Fotoğraf No:300, Eser No:96, Envanter No: 1543 el-Hızbü'l-'Azam ve'l-Virdü'l-Efham ve Du'â'lar Dış Kapaklar

Fotoğraf No:301, Eser No:97, Envanter No: 1478 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:302, Eser No:97, Envanter No: 1478 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

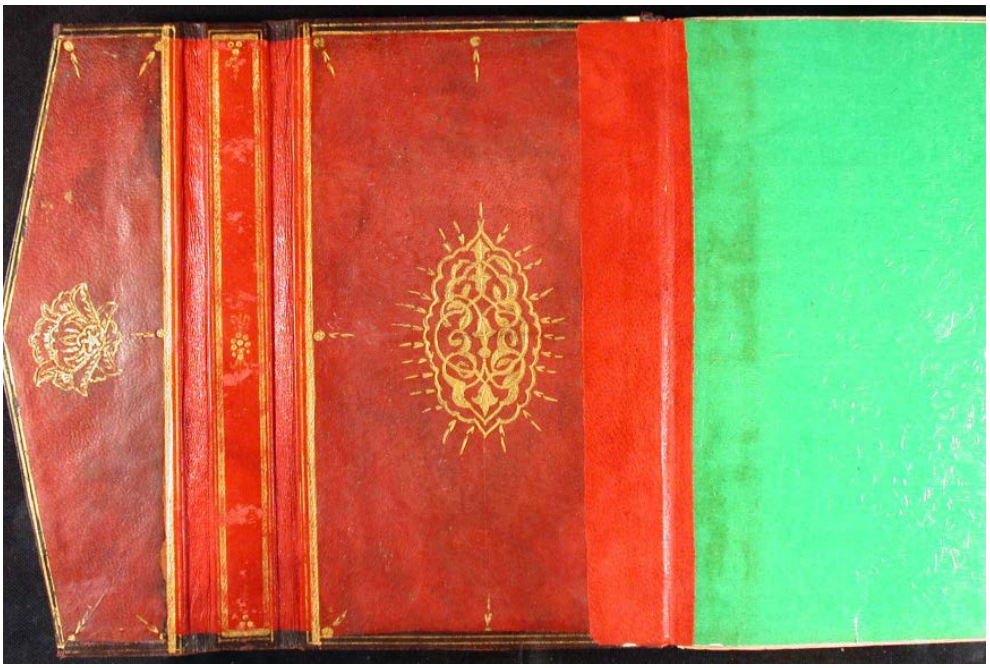
Fotoğraf No:303, Eser No:98, Envanter No: 40 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

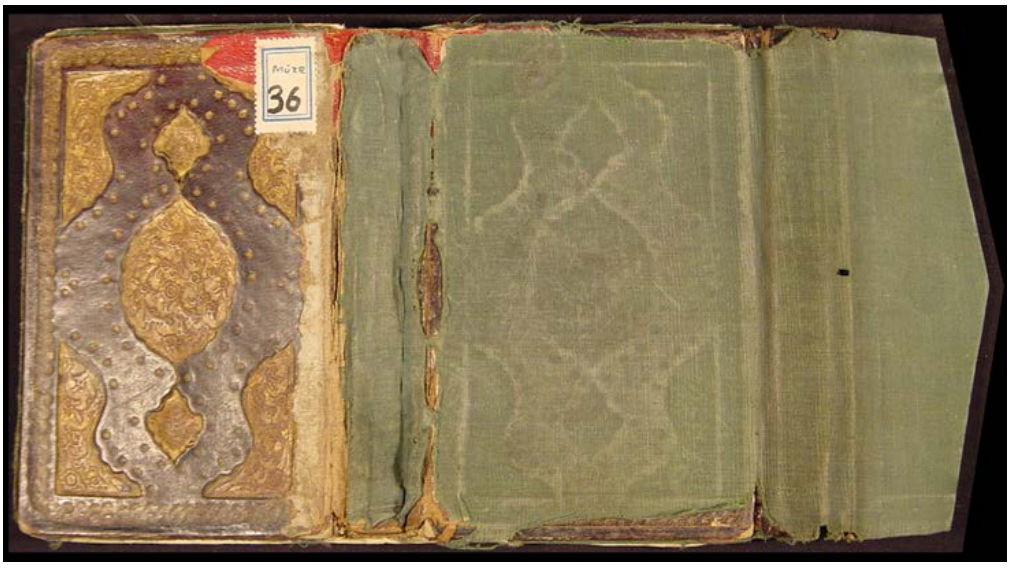
Fotoğraf No:304, Eser No:98, Envanter No: 40 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:305, Eser No:98, Envanter No: 40 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak ve Dış Miklep

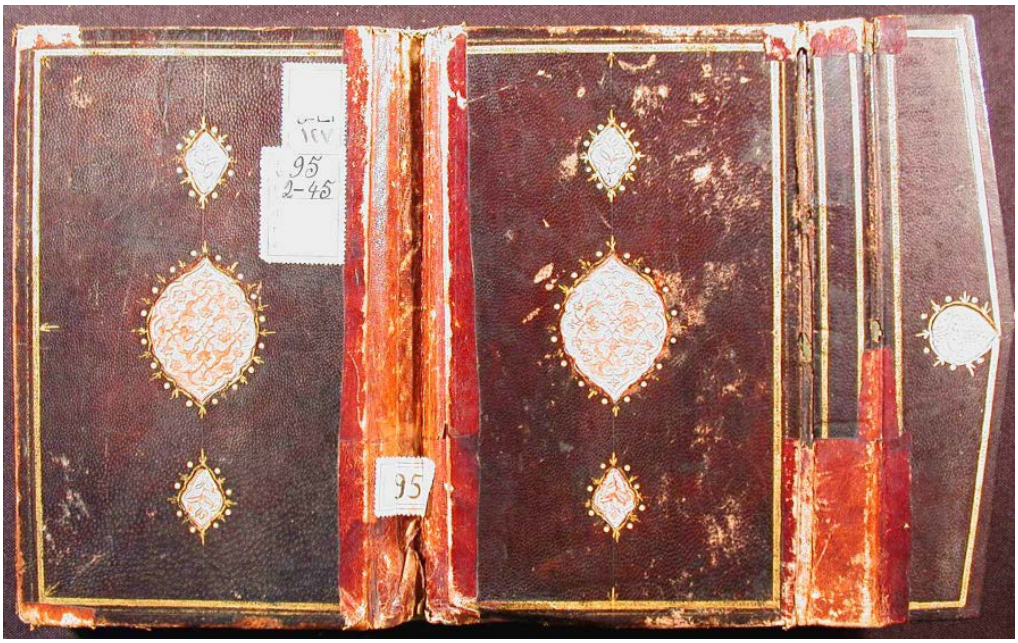
Fotoğraf No:306, Eser No:98, Envanter No: 40 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve İç Miklep

Fotoğraf No:307, Eser No:99, Envanter No: 36 Kur'ân-ı Kerîm Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:308, Eser No:100, Envanter No: 1542 Delâilü'l-Hayrât Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:309, Eser No:101, Envanter No: 95 Yusuf-u Züleyhâ Dış Kapaklar ve Dış Miklep

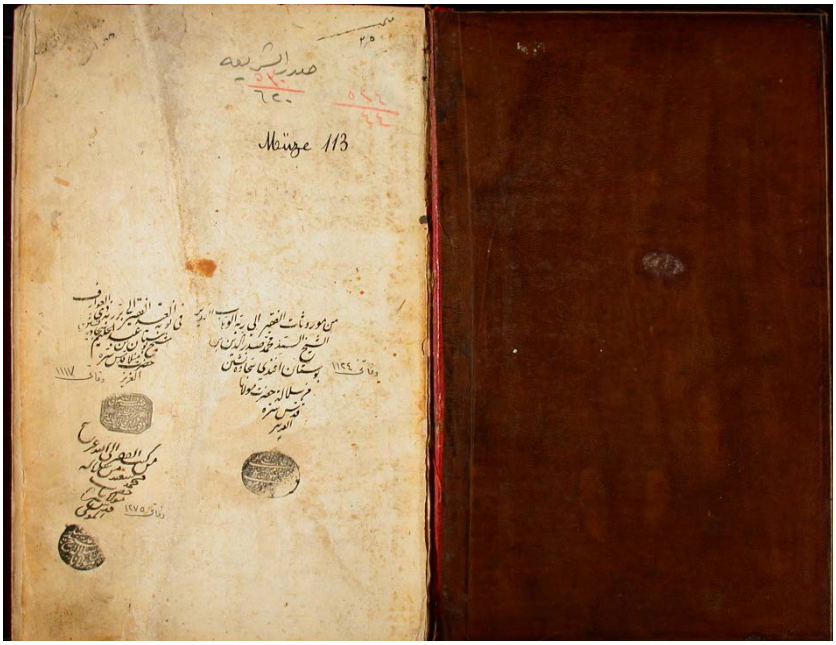
Fotoğraf No:310, Eser No:101, Envanter No: 95 Yusuf-u Züleyhâ Arka Dış Kapak Şemsesi

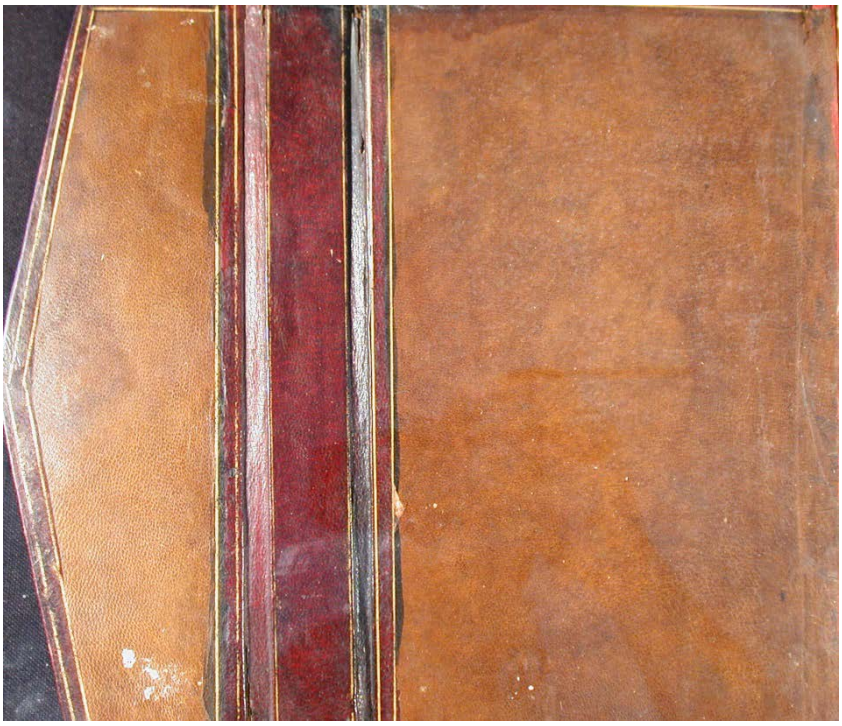
Fotoğraf No:311, Eser No:102, Envanter No: 113 Şerh-i Vikayetü'r-Rivâya Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:312, Eser No:102, Envanter No: 113 Şerh-i Vikayetü'r-Rivâya Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:313, Eser No:102, Envanter No: 113 Şerh-i Vikayetü'r-Rivâya Ön İç Kapak

Fotoğraf No:314, Eser No:102, Envanter No: 113 Şerh-i Vikayetü'r-Rivâya Arka İç Kapak ve İç Miklep

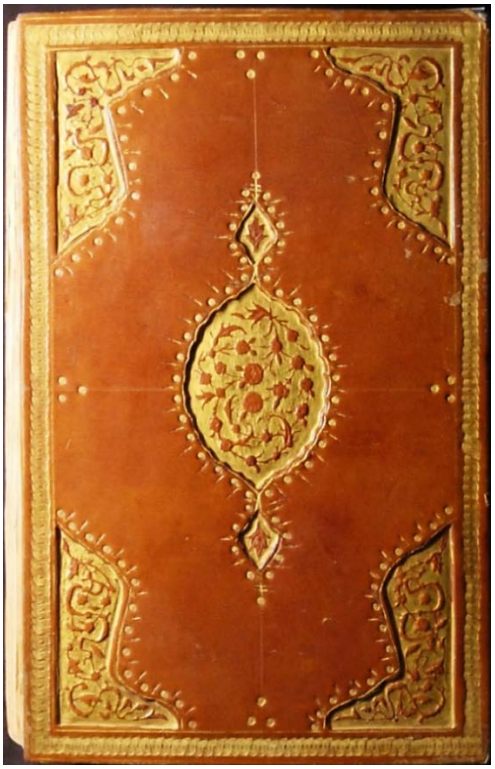
Fotoğraf No:315, Eser No:103, Envanter No: 130 Dîvân Dış Kapaklar

Fotoğraf No:316, Eser No:104, Envanter No: 1342 el-Câmiu's-Sahîh Ön Dış Kapak

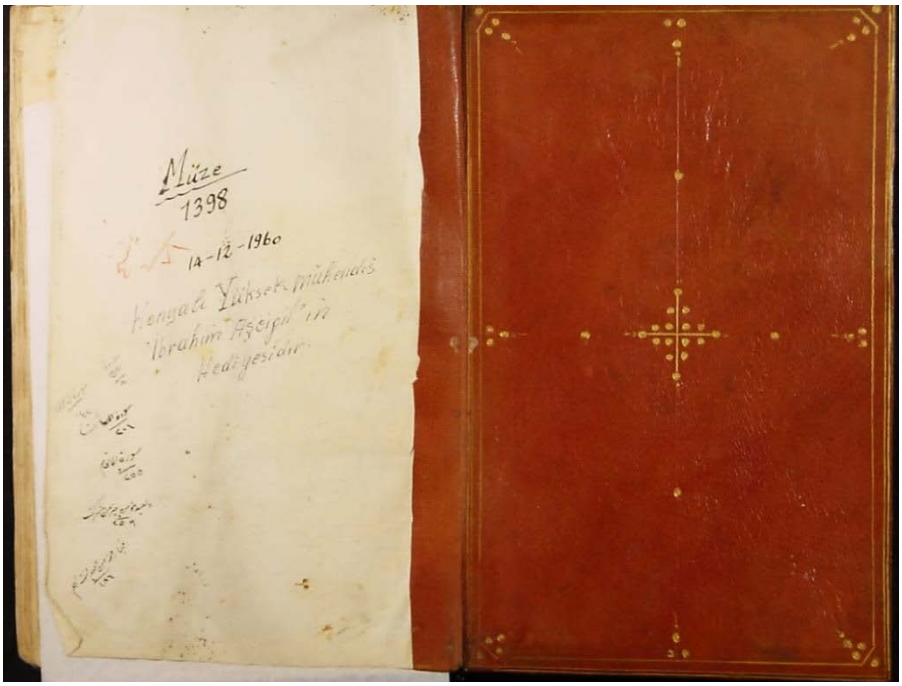
Fotoğraf No:317, Eser No:104, Envanter No: 1342 el-Câmiu's-Sahîh Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

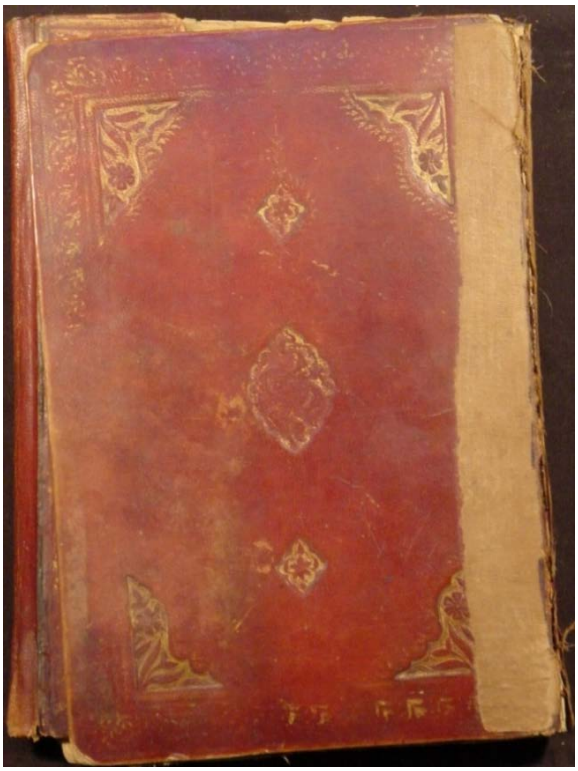
Fotoğraf No:318, Eser No:105, Envanter No: 1398 Tefsîrü'l-Keşşâf Ön Dış Kapak

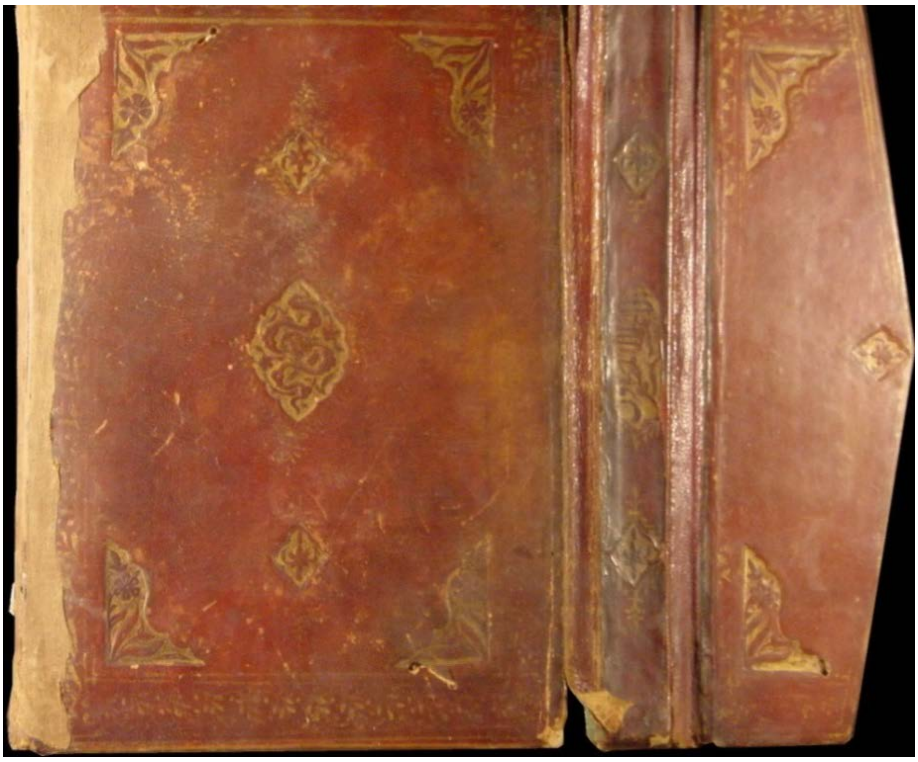
Fotoğraf No:319, Eser No:105, Envanter No: 1398 Tefsîrü'l-Keşşâf Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

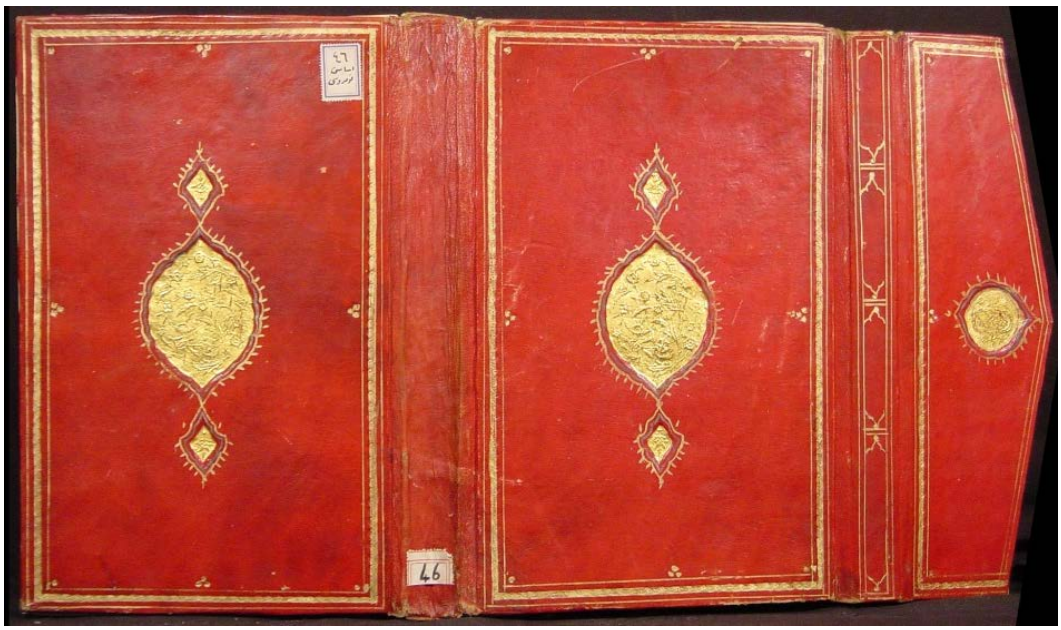
Fotoğraf No:320, Eser No:105, Envanter No: 1398 Tefsîrü'l-Keşşâf Ön İç Kapak

Fotoğraf No:321, Eser No:106, Envanter No: 1433 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

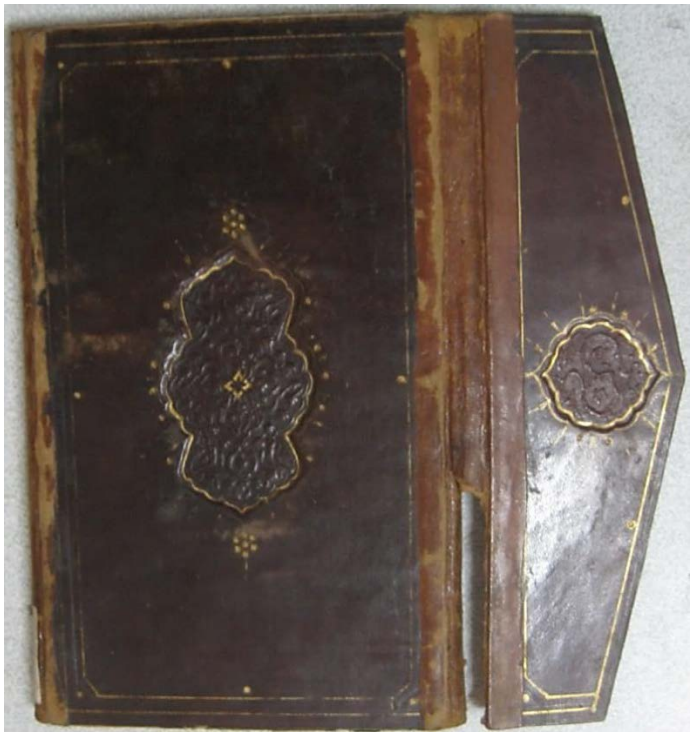
Fotoğraf No:322, Eser No:106, Envanter No: 1433 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

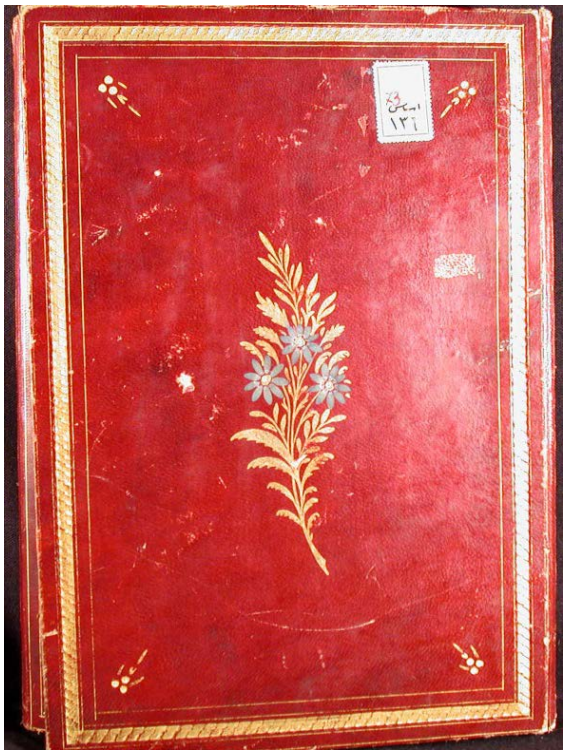
Fotoğraf No:323, Eser No:107, Envanter No: 46 Kur'ân-ı Kerîm Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:324, Eser No:108, Envanter No: 141 Mecmû'a Dış Kapaklar

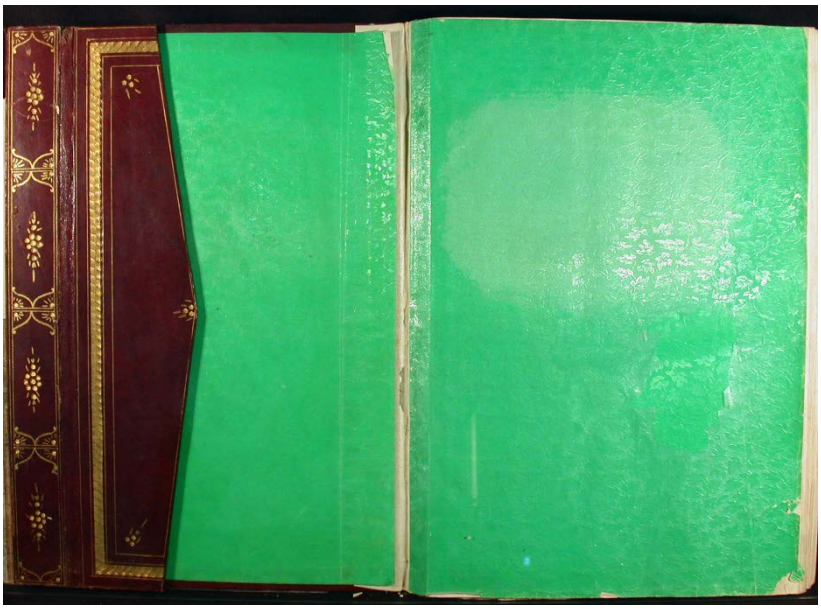
Fotoğraf No:325, Eser No:108, Envanter No: 141 Mecmû'a Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

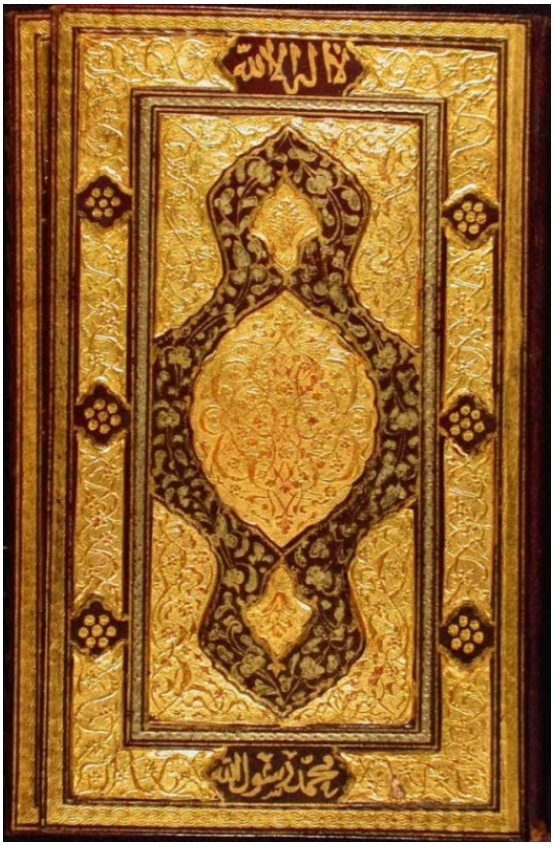
Fotoğraf No:326, Eser No:109, Envanter No: 73 Dîvân-ı Kebîr Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:327, Eser No:109, Envanter No: 73 Dîvân-ı Kebîr Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:328, Eser No:109, Envanter No: 73 Dîvân-ı Kebîr Arka İç Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:329, Eser No:110, Envanter No: 1459 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

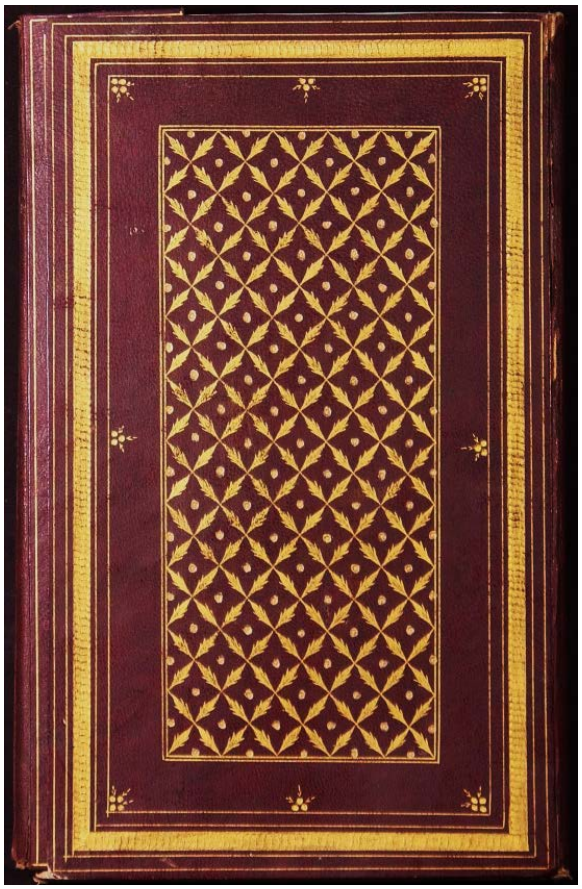
Fotoğraf No:330, Eser No:110, Envanter No: 1459 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

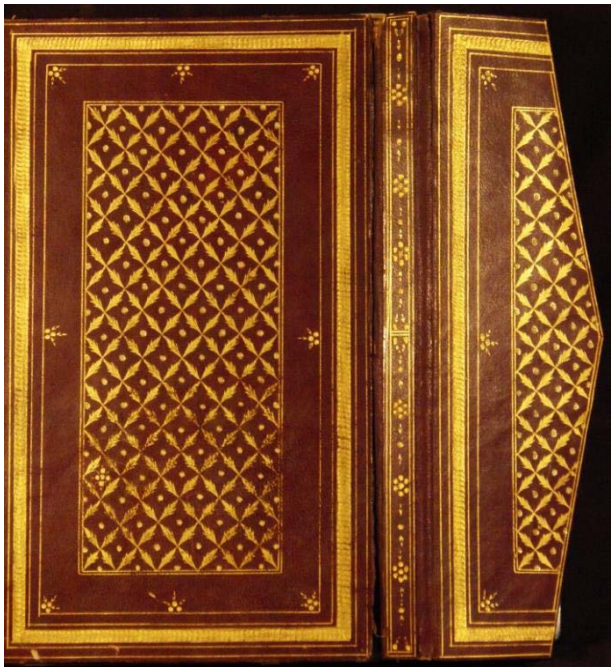
Fotoğraf No:331, Eser No:110, Envanter No: 1459 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak

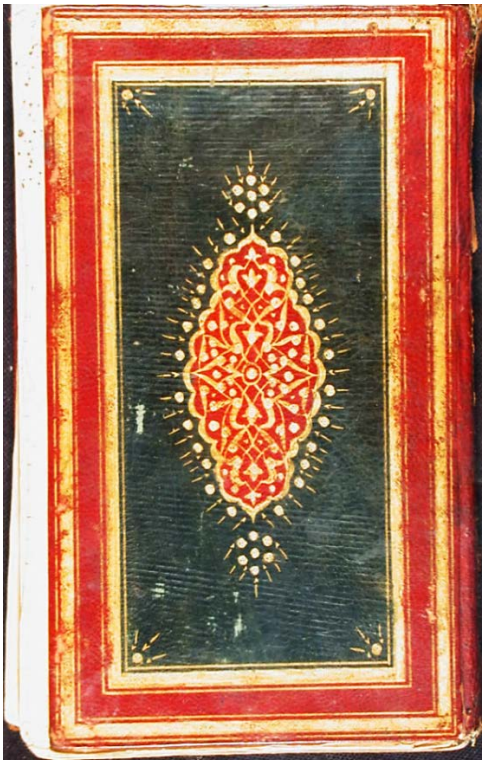
Fotoğraf No:332, Eser No:110, Envanter No: 1459 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve İç Miklep

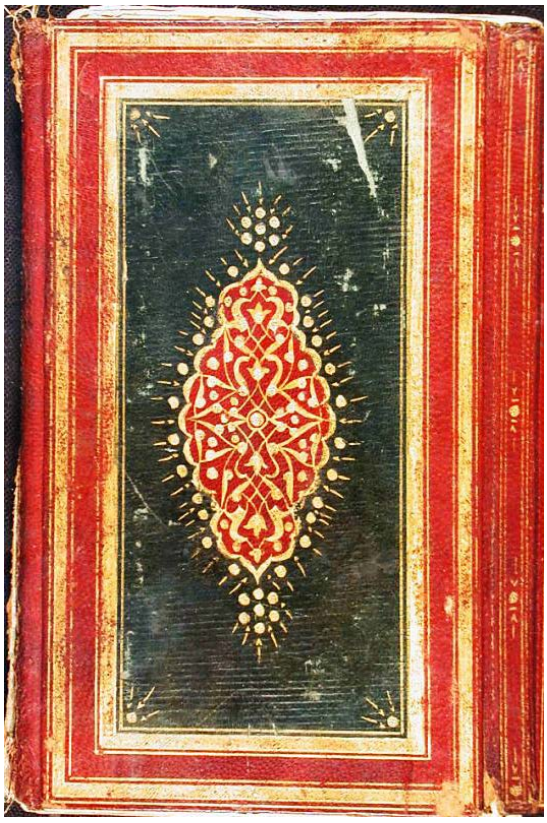
Fotoğraf No:333, Eser No:111, Envanter No: 1317 el-Câmiu's-Sahîh Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:334, Eser No:111, Envanter No: 1317 el-Câmiu's-Sahîh Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:335, Eser No:112, Envanter No: 1409 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

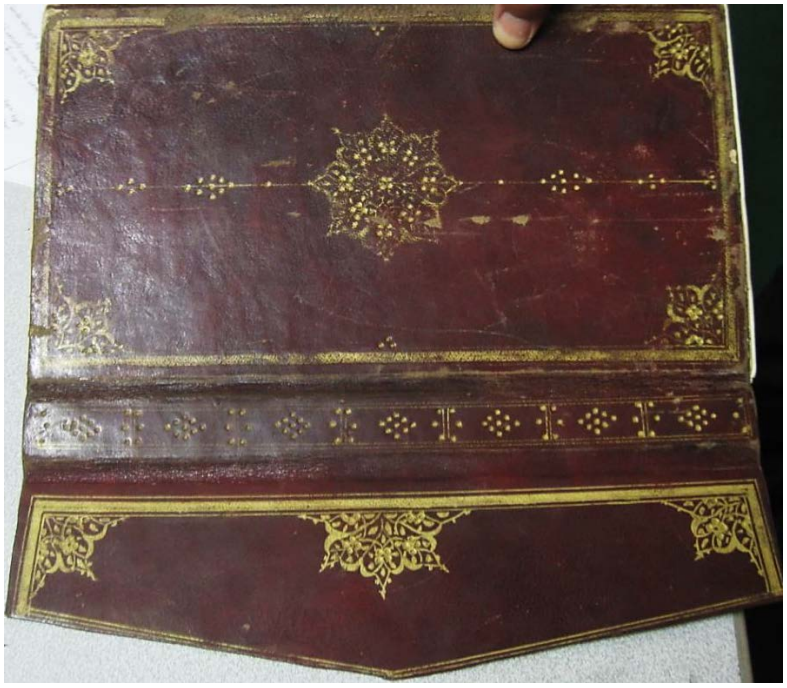
Fotoğraf No:336, Eser No:112, Envanter No: 1409 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak

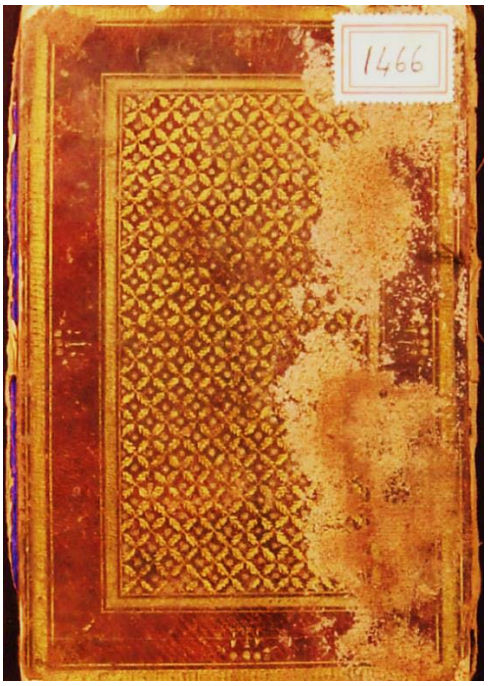
Fotoğraf No:337, Eser No:112, Envanter No: 1409 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:338, Eser No:113, Envanter No: 108 Şerh-i Divân-ı Hâfız-ı Şîrâzî Dış Kapaklar

Fotoğraf No:339, Eser No:113, Envanter No: 108 Şerh-i Divân-ı Hâfız-ı Şîrâzî Dış Miklep

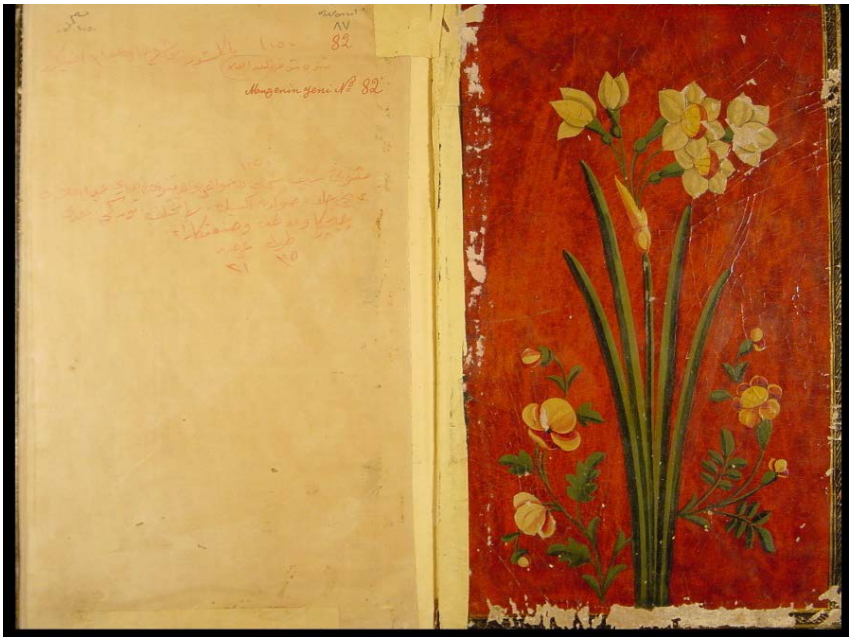
Fotoğraf No:340, Eser No:114, Envanter No: 1466 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:341, Eser No:115, Envanter No: 82 Mesnevî Şerhi (I. Cildin Bir Kısmı) Ön Dış Kapak

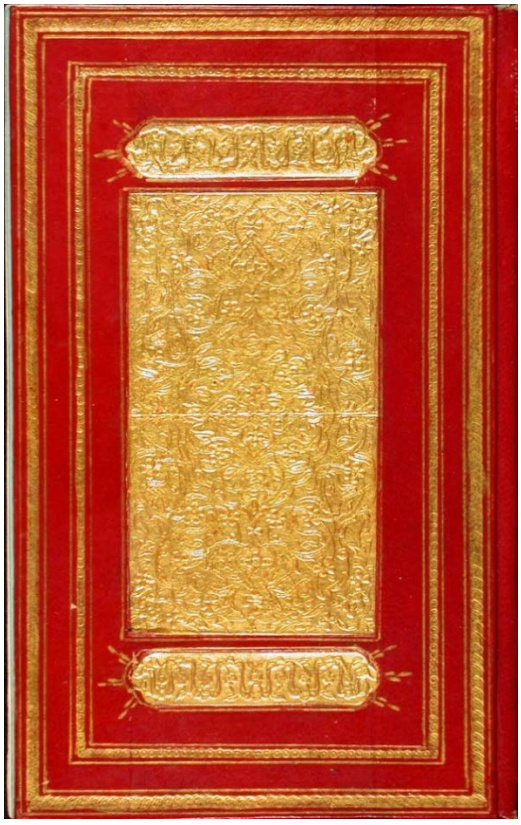
Fotoğraf No:342, Eser No:115, Envanter No: 82 Mesnevî Şerhi (I. Cildin Bir Kısmı) Arka Dış Kapak

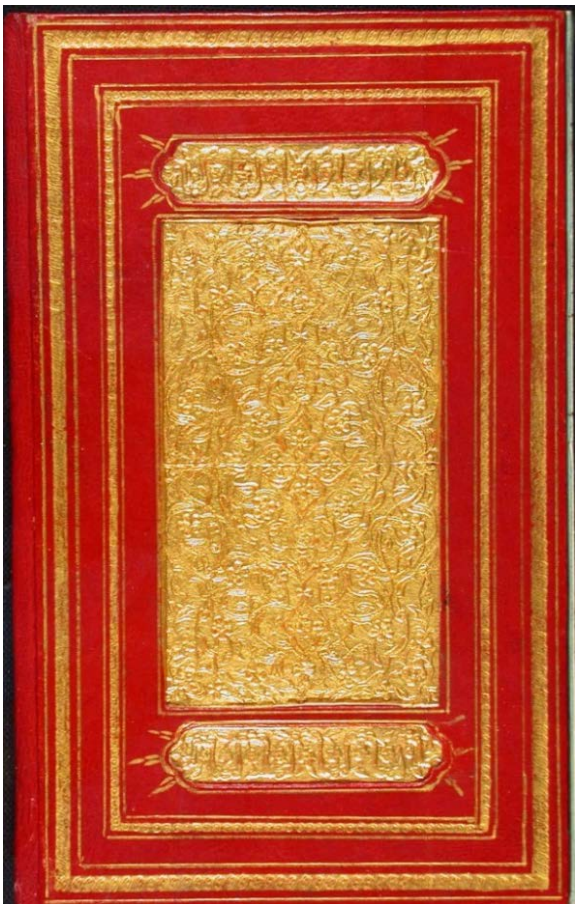
Fotoğraf No:343, Eser No:115, Envanter No: 82 Mesnevî Şerhi (I. Cildin Bir Kısmı) Ön İç Kapak

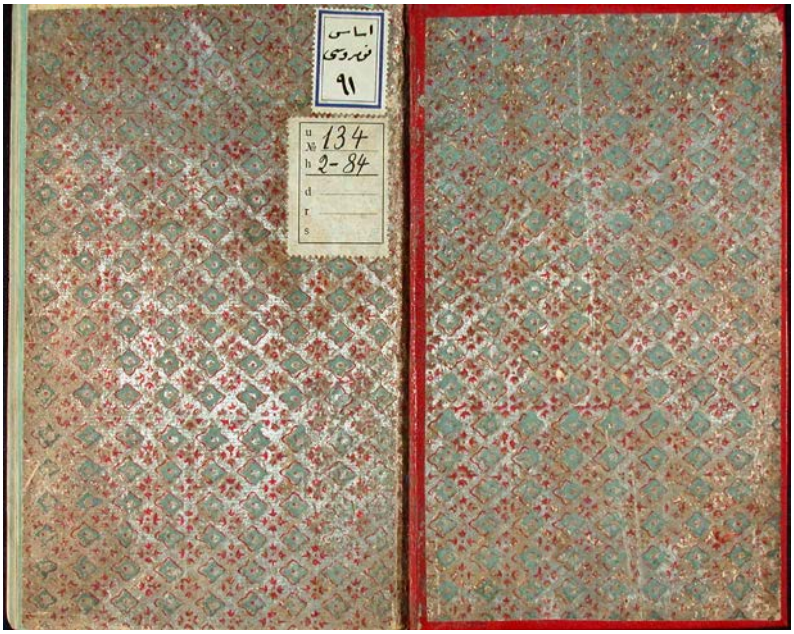
Fotoğraf No:344, Eser No:115, Envanter No: 82 Mesnevî Şerhi (I. Cildin Bir Kısmı) Arka İç Kapak

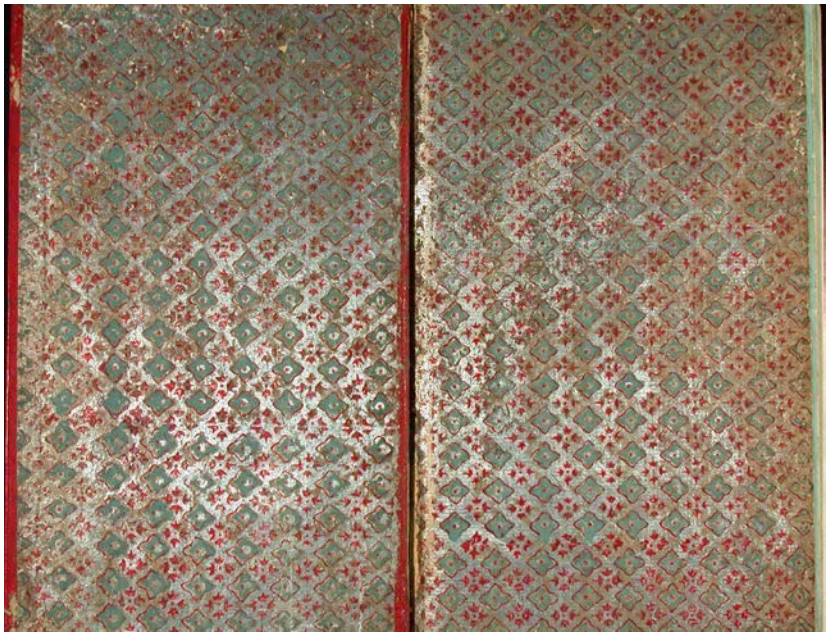
Fotoğraf No:345, Eser No:116, Envanter No: 134 Mecmû'a Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:346, Eser No:116, Envanter No: 134 Mecmû'a Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:347, Eser No:116, Envanter No: 134 Mecmû'a Ön İç Kapak

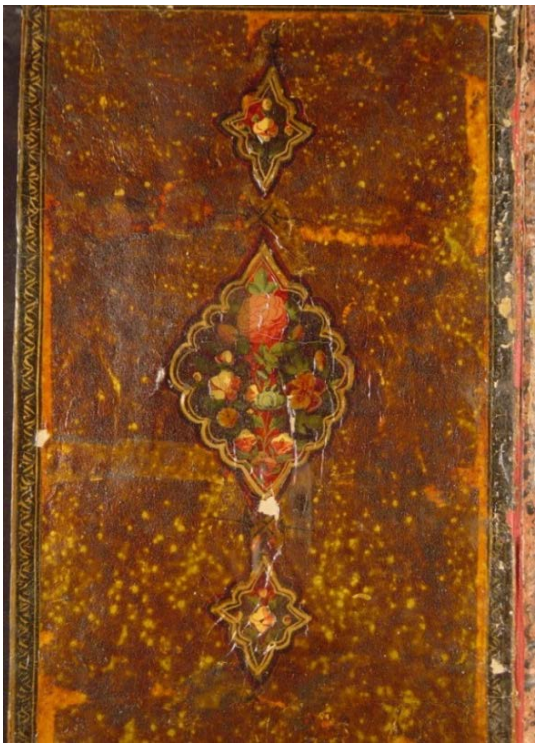
Fotoğraf No:348, Eser No:116, Envanter No: 134 Mecmû‘a Arka İç Kapak

Fotoğraf No:349, Eser No:117, Envanter No: 81 Mesnevî Şerhi (V. Cilt) Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:350, Eser No:117, Envanter No: 81 Mesnevî Şerhi (V. Cilt) Arka Dış Kapak

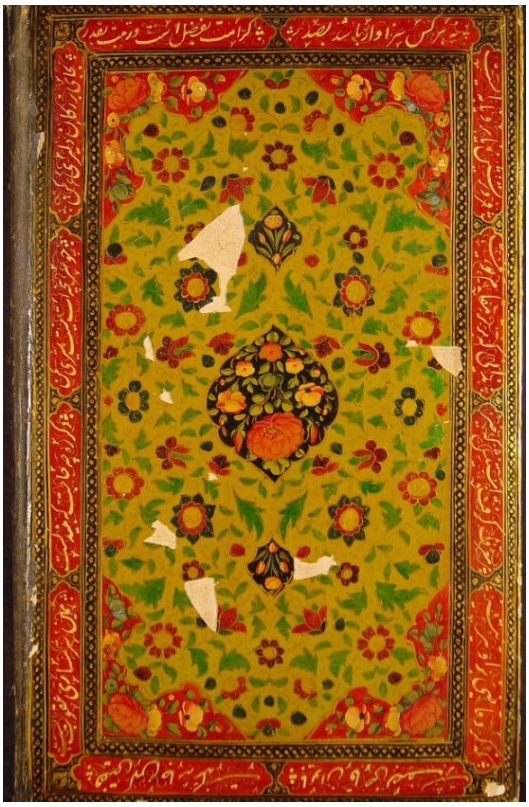
Fotoğraf No:351, Eser No:117, Envanter No: 81 Mesnevî Şerhi (V. Cilt) Ön iç Kapak

Fotoğraf No:352, Eser No:117, Envanter No: 81 Mesnevî Şerhi (V. Cilt) Arka İç Kapak

Fotoğraf No:353, Eser No:118, Envanter No: 80 Mesnevî Şerhi (II, IV ve VI. Ciltler) Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:354, Eser No:118, Envanter No: 80 Mesnevî Şerhi (II, IV ve VI. Ciltler) Arka Dış Kapak

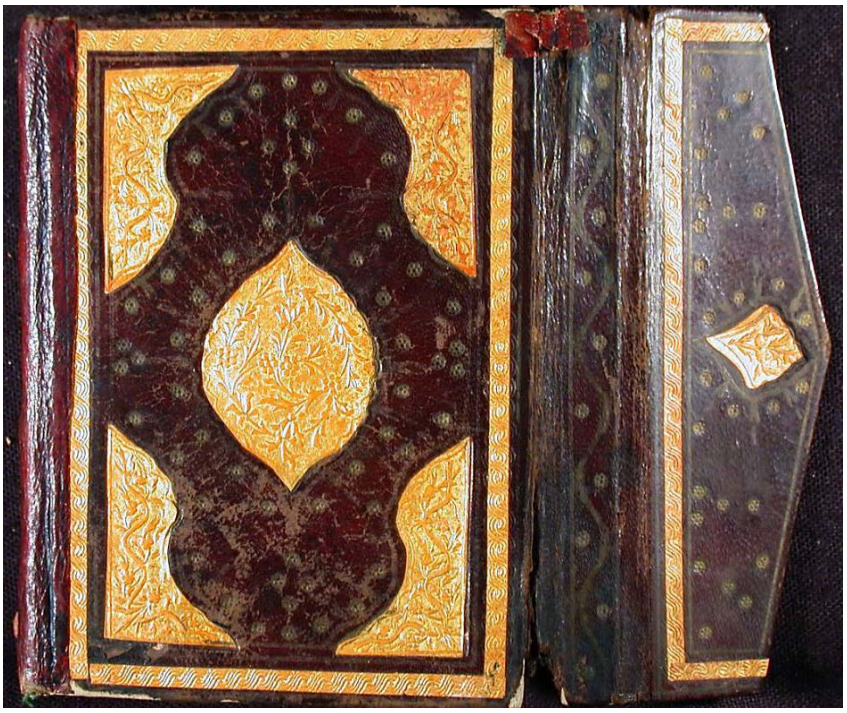
Fotoğraf No:355, Eser No:118, Envanter No: 80 Mesnevî Şerhi (II, IV ve VI. Ciltler) Ön İç Kapak

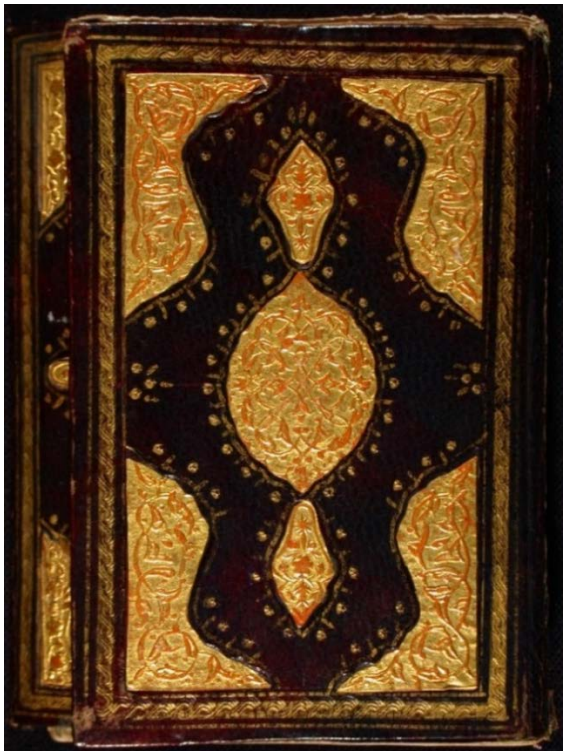
Fotoğraf No:356, Eser No:118, Envanter No: 80 Mesnevî Şerhi (II, IV ve VI. Ciltler) Arka İç Kapak

Fotoğraf No:357, Eser No:119, Envanter No: 2590 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:358, Eser No:119, Envanter No: 2590 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

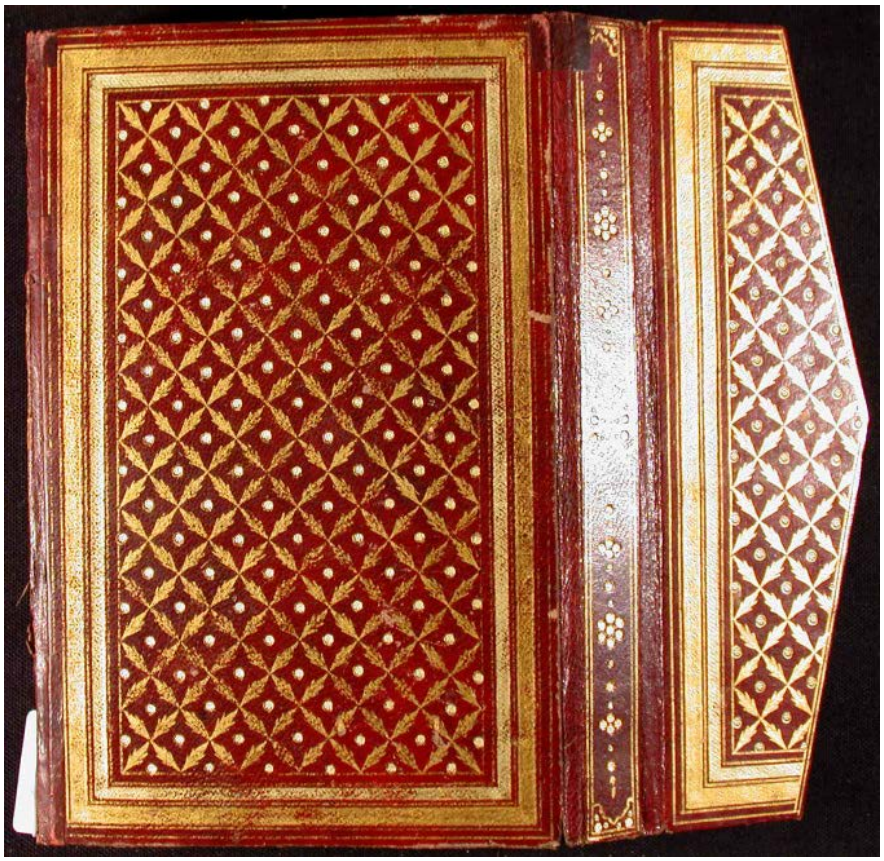
Fotoğraf No:359, Eser No:120, Envanter No: 2342 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:360, Eser No:120, Envanter No: 2342 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak

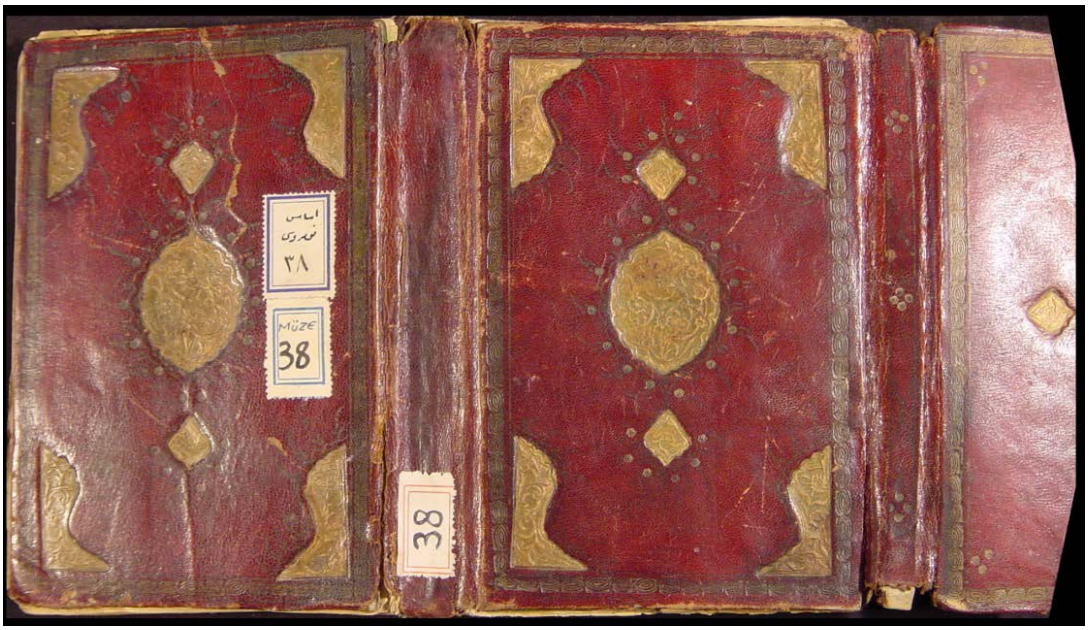
Fotoğraf No:361, Eser No:121, Envanter No: 65 Mesnevî Ön Dış Kapak

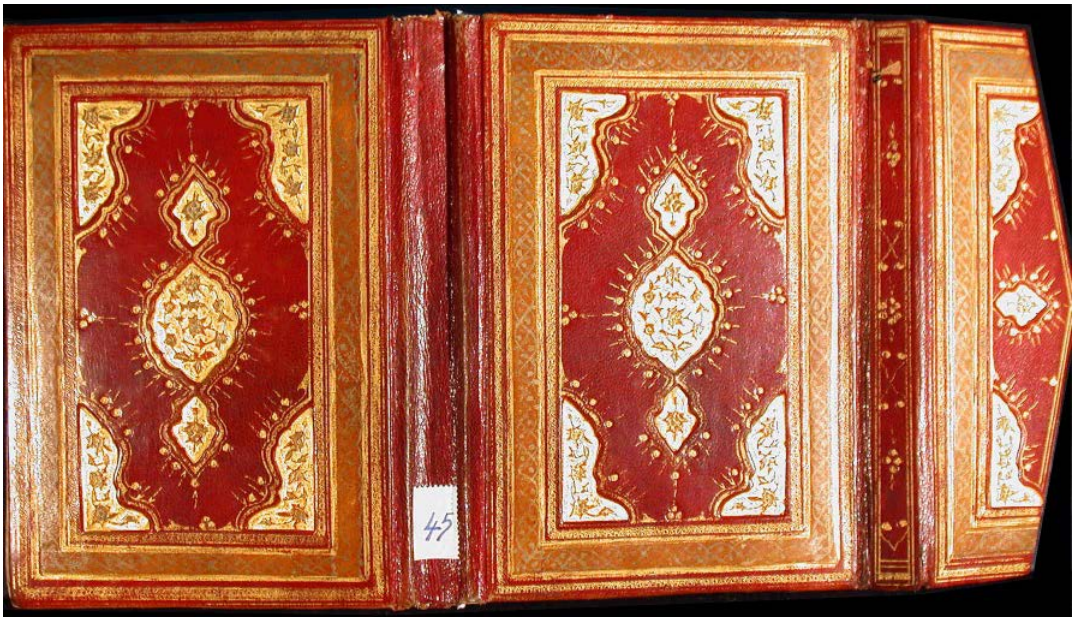
Fotoğraf No:362, Eser No:121, Envanter No: 65 Mesnevî Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:363, Eser No:121, Envanter No: 65 Mesnevî Arka İç Kapak ve İç Miklep

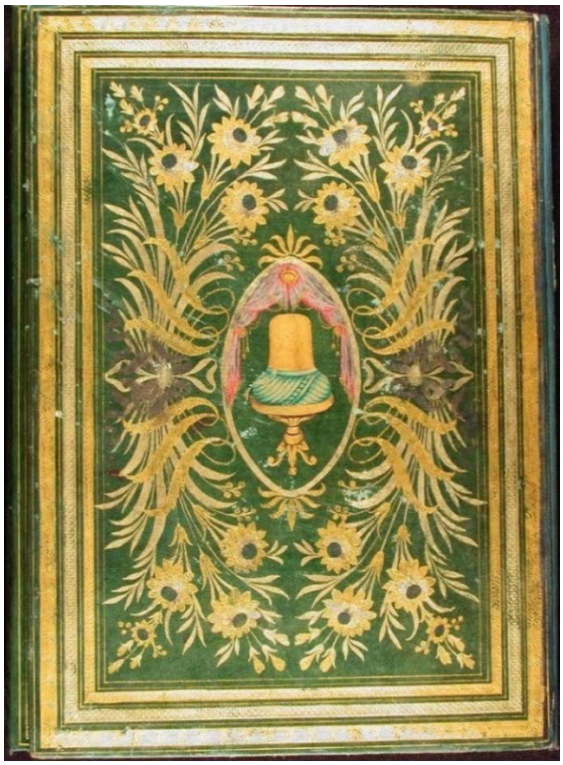
Fotoğraf No:364, Eser No:122, Envanter No: 38 Kur'ân-ı Kerîm Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:365, Eser No:123, Envanter No: 45 Kur'ân-ı Kerîm Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:366, Eser No:123, Envanter No: 45 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak

Fotoğraf No:367, Eser No:124, Envanter No: 66 Mesnevî Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:368, Eser No:124, Envanter No: 66 Mesnevî Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:369, Eser No:124, Envanter No: 66 Mesnevî Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:370, Eser No:124, Envanter No: 66 Mesnevî Ön İç Kapak

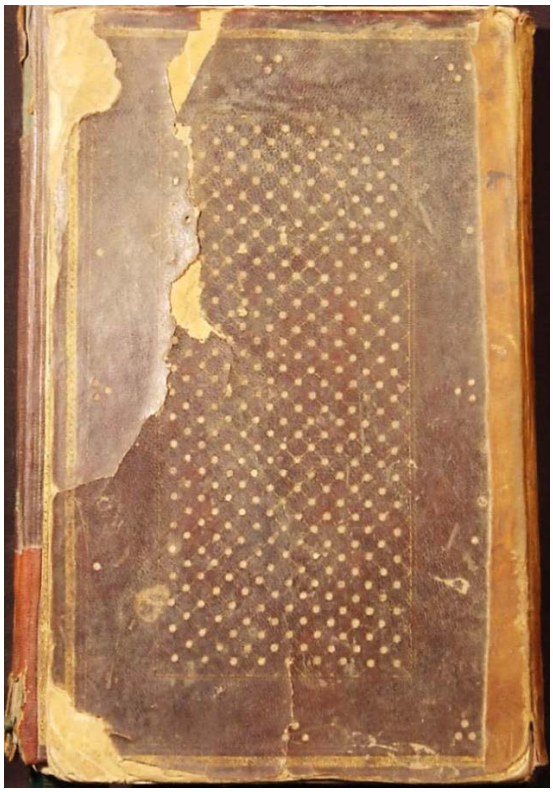
Fotoğraf No:371, Eser No:124, Envanter No: 66 Mesnevî Arka İç Kapak

Fotoğraf No:372, Eser No:125, Envanter No: 100 Külliyât Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:373, Eser No:125, Envanter No: 100 Külliyât Ön İç Kapak

Fotoğraf No:374, Eser No:126, Envanter No: 1334 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:375, Eser No:126, Envanter No: 1334 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:376, Eser No:127, Envanter No: 72 Dîvân-ı Kebîr Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:377, Eser No:127, Envanter No: 72 Dîvân-ı Kebîr Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:378, Eser No:127, Envanter No: 72 Dîvân-ı Kebîr Arka İç Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:379, Eser No:127, Envanter No: 72 Dîvân-ı Kebîr İç Miklep

Fotoğraf No:380, Eser No:128, Envanter No: 1115 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:381, Eser No:128, Envanter No: 1115 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Miklep

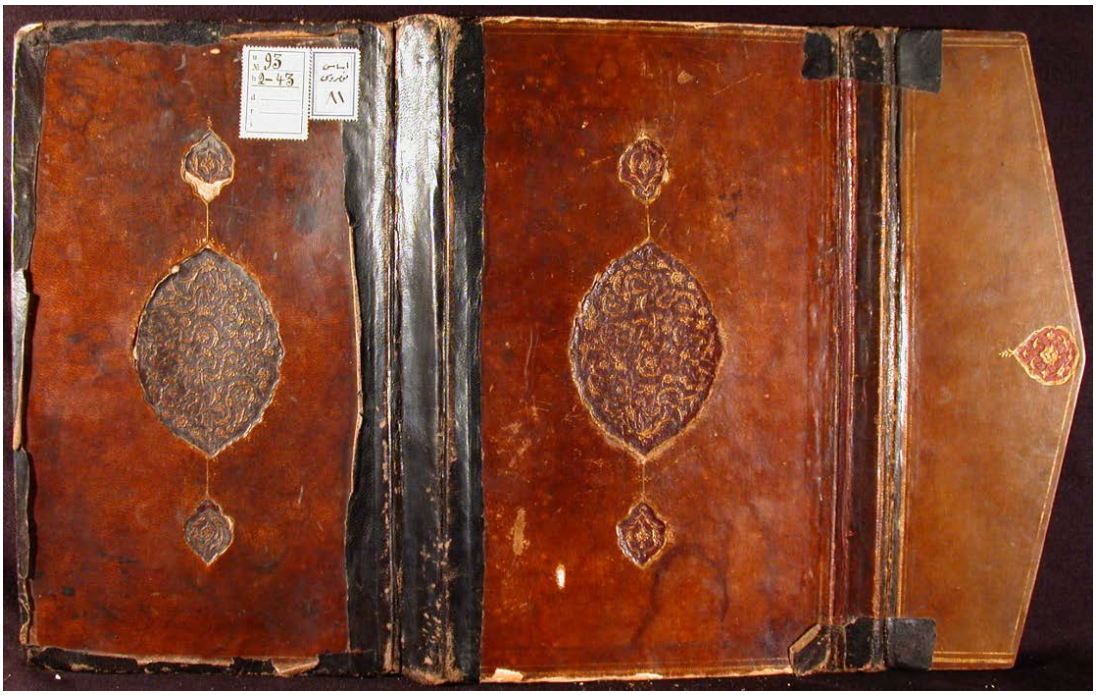
Fotoğraf No:382, Eser No:128, Envanter No: 1115 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak

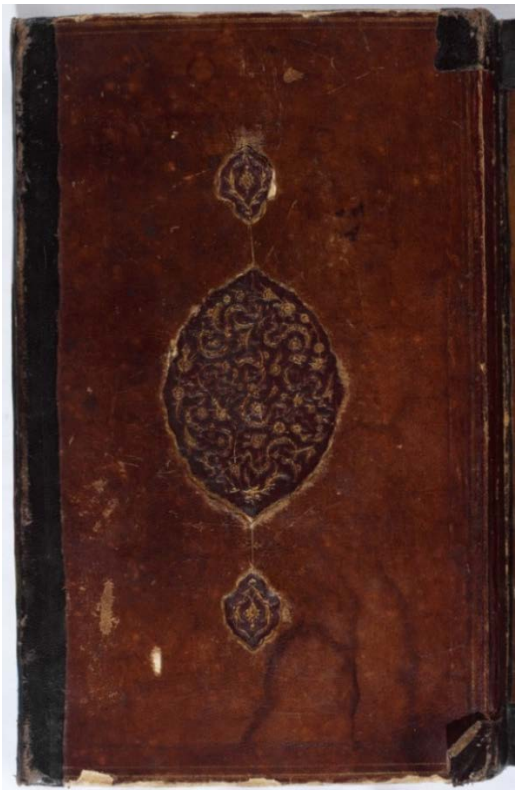
Fotoğraf No:383, Eser No:128, Envanter No: 1115 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve İç Miklep

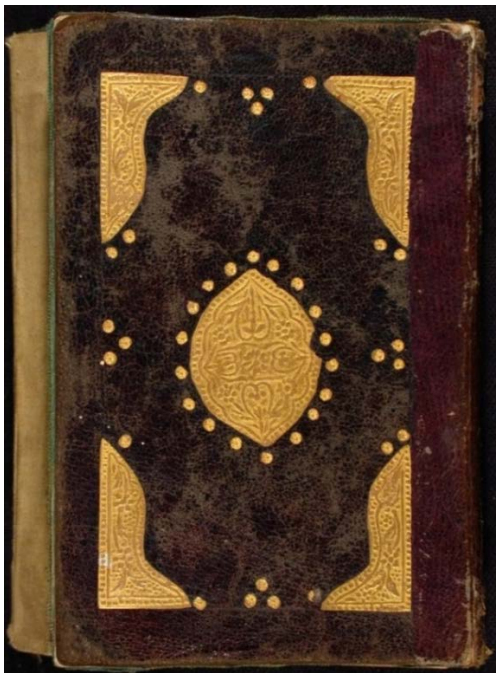
Fotoğraf No:384, Eser No:129, Envanter No: 1541 Kur'ân-ı Kerîm Dış Kapaklar ve Dış Miklep

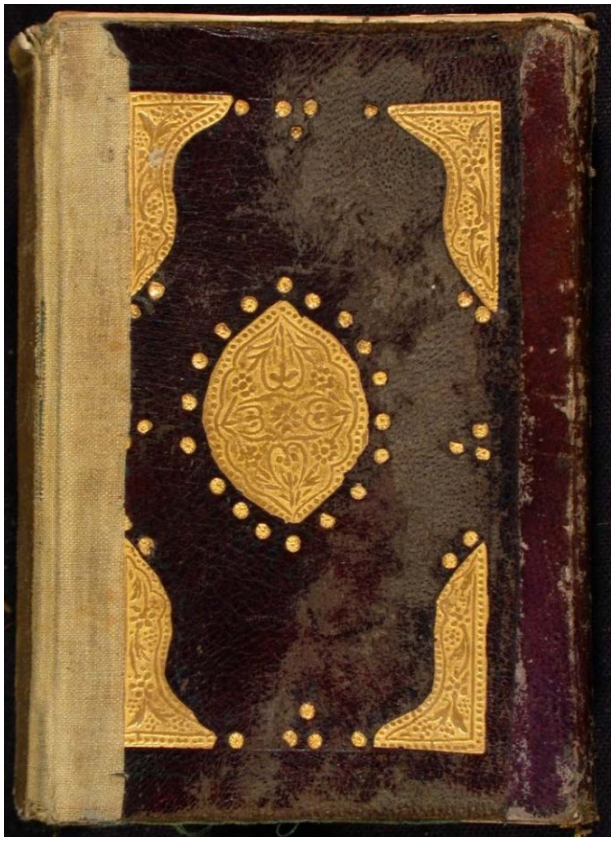
Fotoğraf No:385, Eser No:130, Envanter No: 93 Hadîkatü's-Sü'adâ' Dış Kapaklar ve Dış Miklep

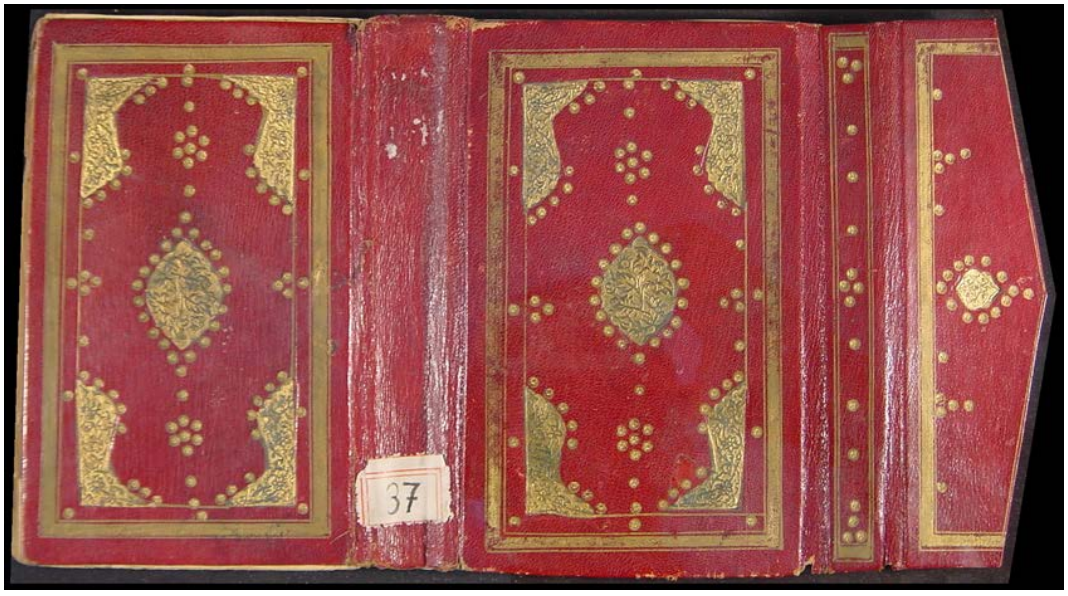
Fotoğraf No:386, Eser No:130, Envanter No: 93 Hadîkatü's-Sü'adâ' Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:387, Eser No:131, Envanter No: 2341 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:388, Eser No:131, Envanter No: 2341 Kur’ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:389, Eser No:132, Envanter No: 37 Kur’ân-ı Kerîm Dış Kapaklar ve Dış Miklep

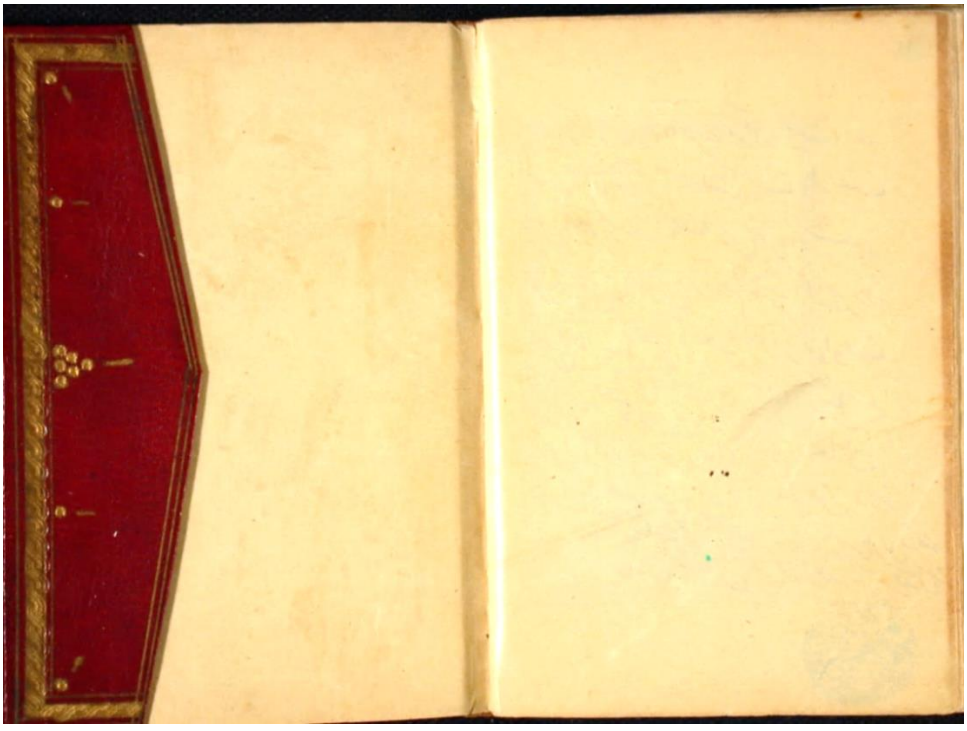
Fotoğraf No:390, Eser No:133, Envanter No: 35 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:391, Eser No:133, Envanter No: 35 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak Dış Miklep

Fotoğraf No:392, Eser No:134, Envanter No: 2027 Evrâd-ı Mevlânâ Dış Kapaklar ve Dış Miklep

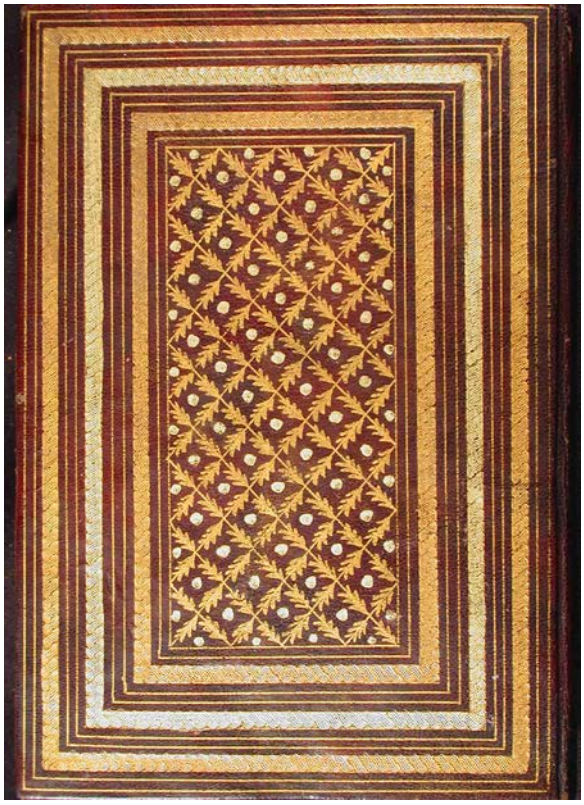
Fotoğraf No:393, Eser No:134, Envanter No: 2027 Evrâd-ı Mevlânâ Arka iç Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:394, Eser No:134, Envanter No: 2027 Evrâd-ı Mevlânâ Mahfazası Ön Yüzü

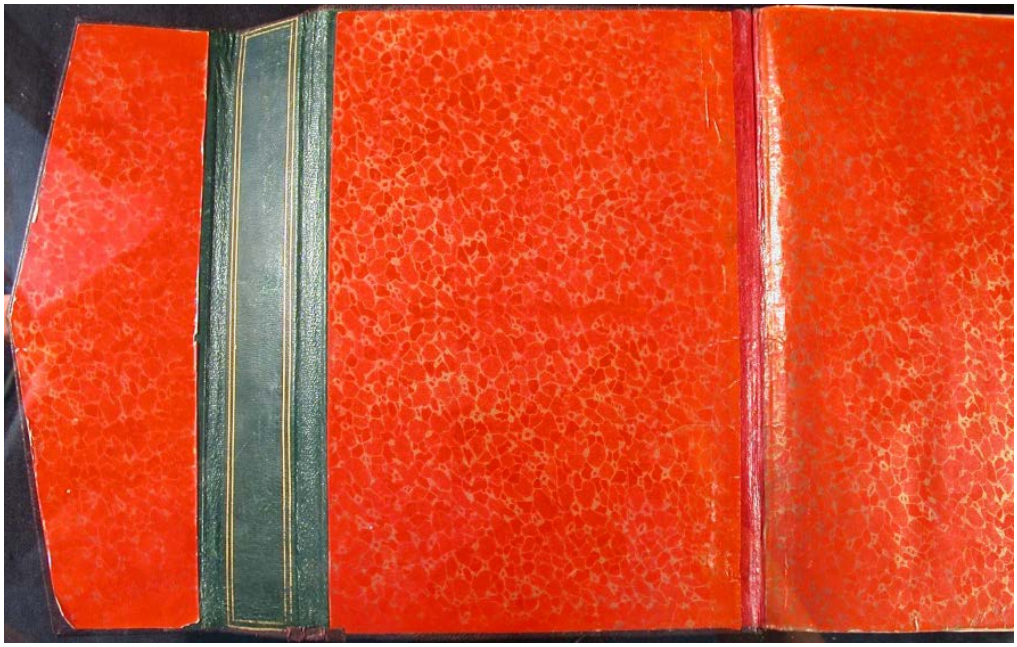
Fotoğraf No:395, Eser No:134, Envanter No: 2027 Evrâd-ı Mevlânâ Mahfazası Arka Yüzü

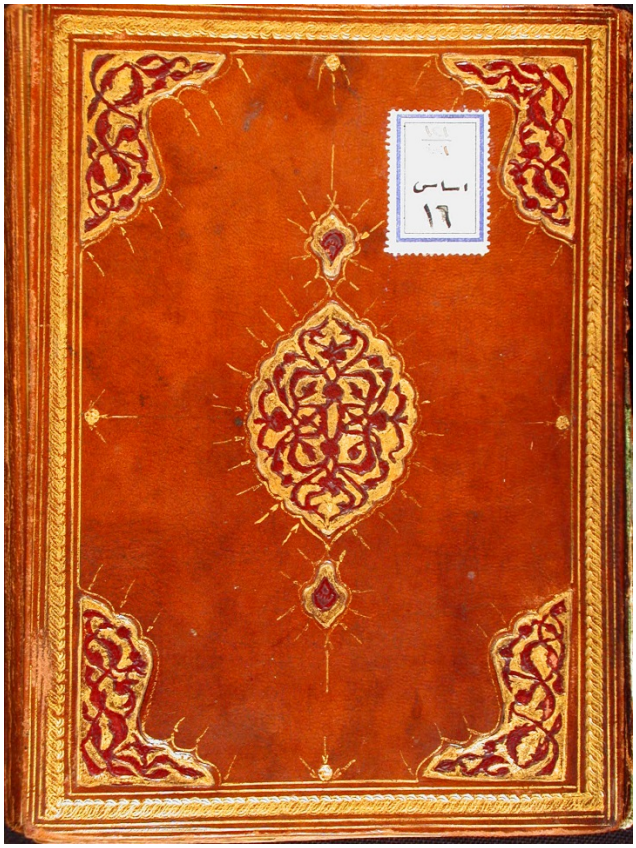
Fotoğraf No:396, Eser No:135, Envanter No: 15 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:397, Eser No:135, Envanter No: 15 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

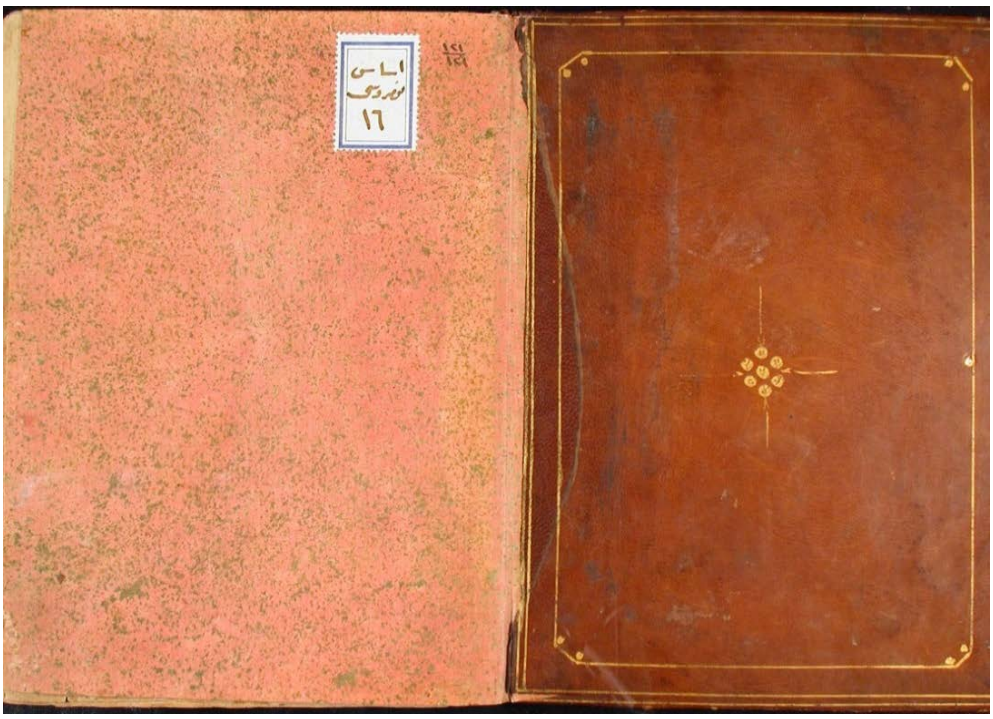
Fotoğraf No:398, Eser No:135, Envanter No: 15 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve İç Miklep

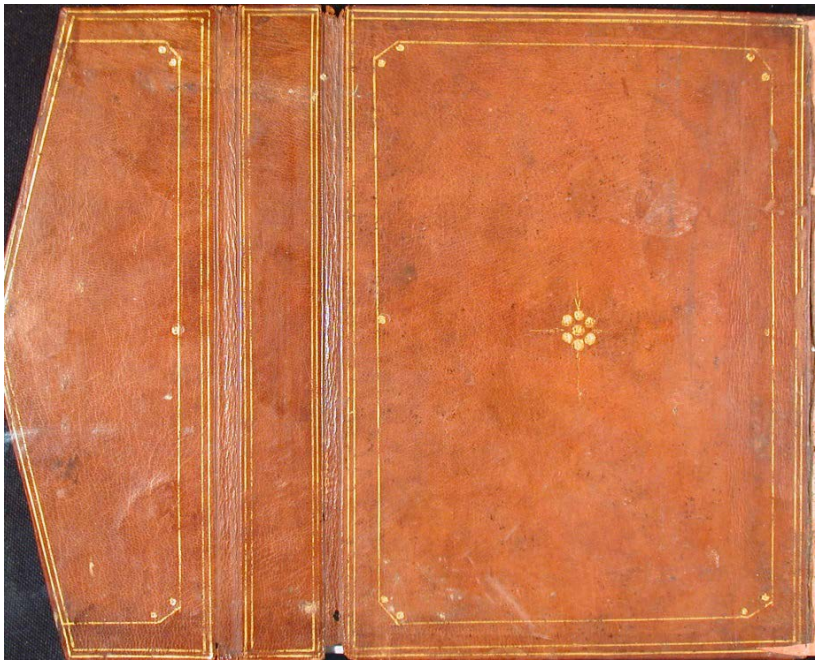
Fotoğraf No:399, Eser No:136, Envanter No: 16 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:400, Eser No:136, Envanter No: 16 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:401, Eser No:136, Envanter No: 16 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak

Fotoğraf No:402, Eser No:136, Envanter No: 16 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak ve İç Miklep

Fotoğraf No:403, Eser No:137, Envanter No: 39 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:404, Eser No:137, Envanter No: 39 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:405, Eser No:137, Envanter No: 39 Kur'ân-ı Kerîm Ön İç Kapak

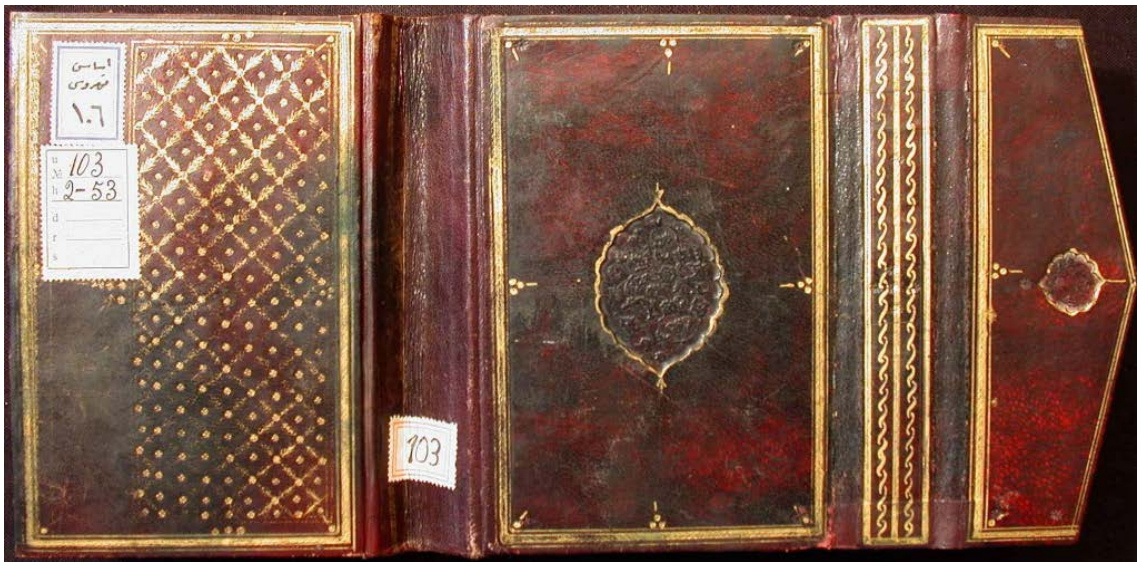
Fotoğraf No:406, Eser No:137, Envanter No: 39 Kur'ân-ı Kerîm Arka İç Kapak

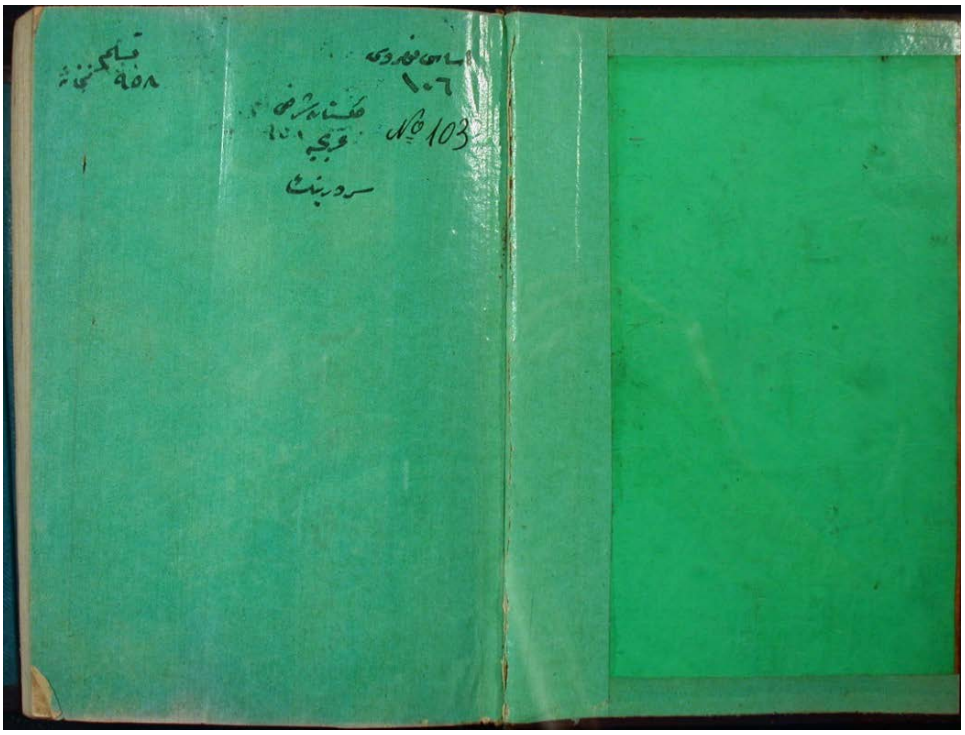
Fotoğraf No:407, Eser No:138, Envanter No: 47 Kur'ân-ı Kerîm Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:408, Eser No:139, Envanter No: 49 Kur'ân-ı Kerîm Dış Kapaklar

Fotoğraf No:409, Eser No:140, Envanter No: 103 Gülistân Şerhi Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:410, Eser No:140, Envanter No: 103 Gülistân Şerhi Ön İç Kapak

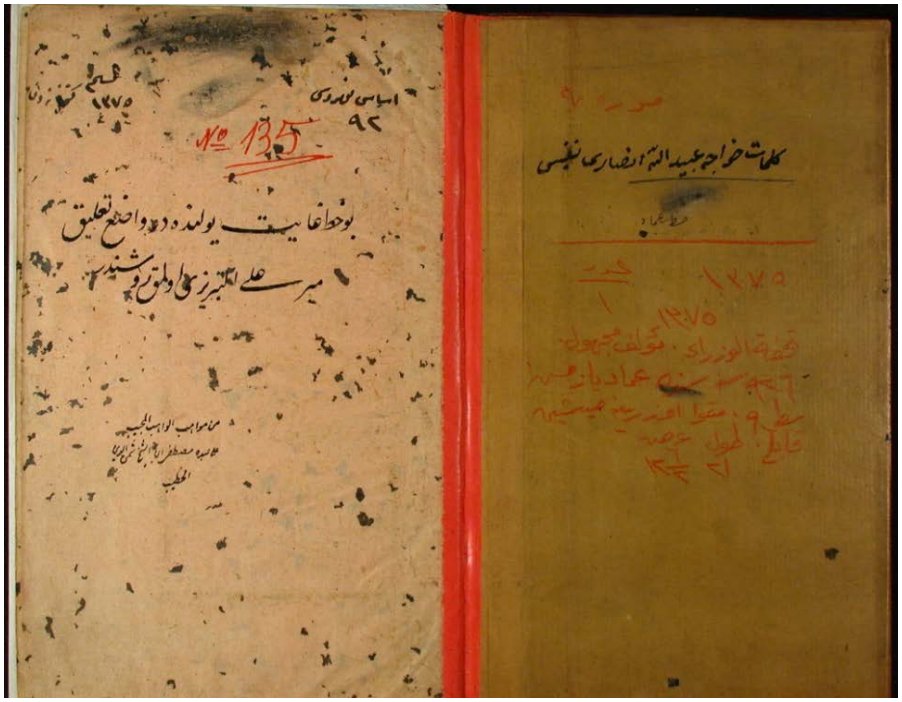
Fotoğraf No:411, Eser No:141, Envanter No: 104 Dîvân Dış Kapaklar

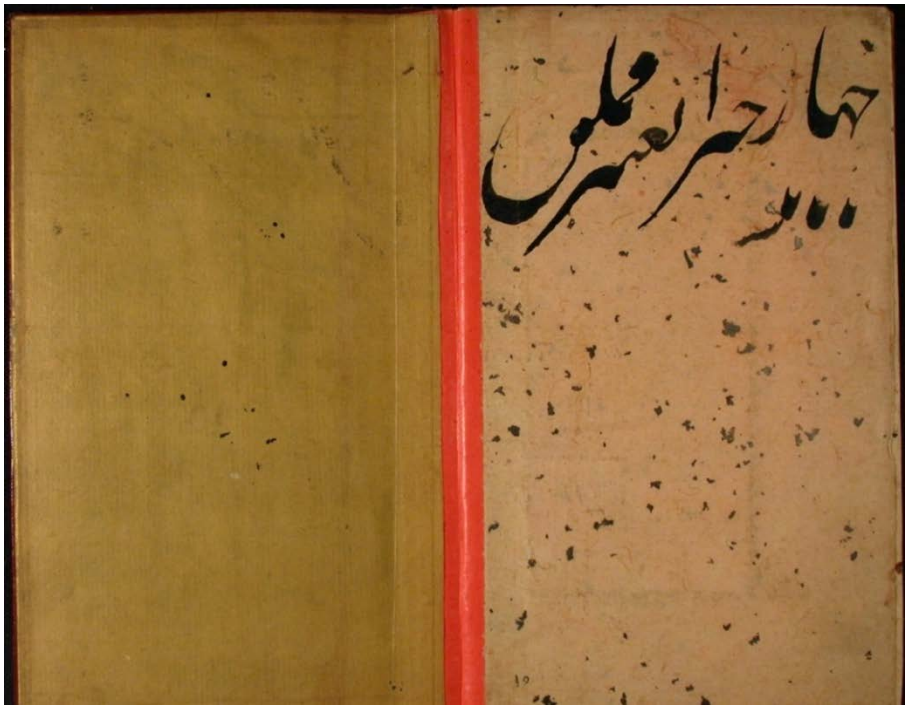
Fotoğraf No:412, Eser No:141, Envanter No: 104 Dîvân Ön iç Kapak

Fotoğraf No:413, Eser No:142, Envanter No: 135 Tuhfetü'l-Vüzerâ' Ön Dış Kapak

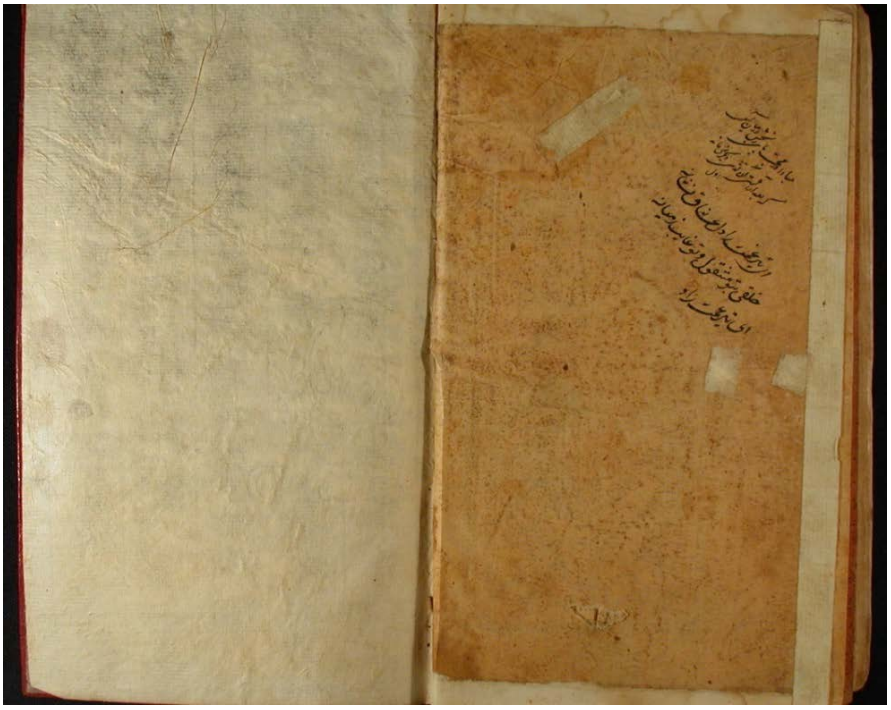
Fotoğraf No:414, Eser No:142, Envanter No: 135 Tuhfetü'l-Vüzerâ' Ön İç Kapak

Fotoğraf No:415, Eser No:142, Envanter No: 135 Tuhfetü'l-Vüzerâ' Arka İç Kapak

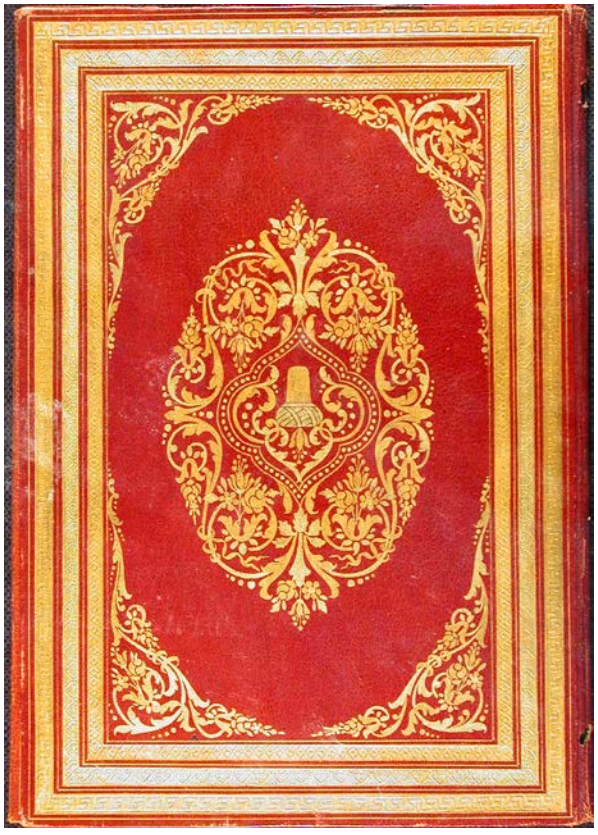
Fotoğraf No:416, Eser No:143, Envanter No: 136 Mecmû'a Dış Kapaklar

Fotoğraf No:417, Eser No:143, Envanter No: 136 Mecmû'a Arka İç Kapak

Fotoğraf No:418, Eser No:144, Envanter No: 1069 Evrâd-ı Mevlânâ Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:419, Eser No:144, Envanter No: 1069 Evrâd-ı Mevlânâ Ön Dış Kapak

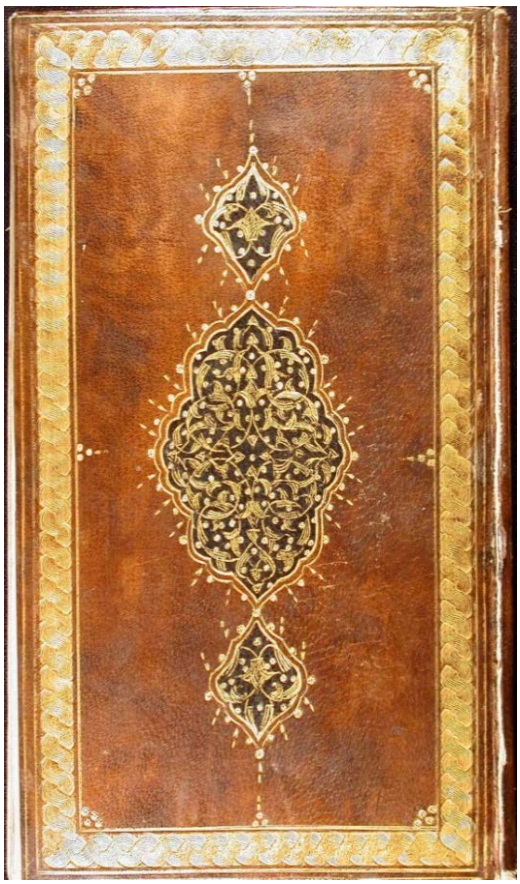
Fotoğraf No:420, Eser No:144, Envanter No: 1069 Evrâd-ı Mevlânâ Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

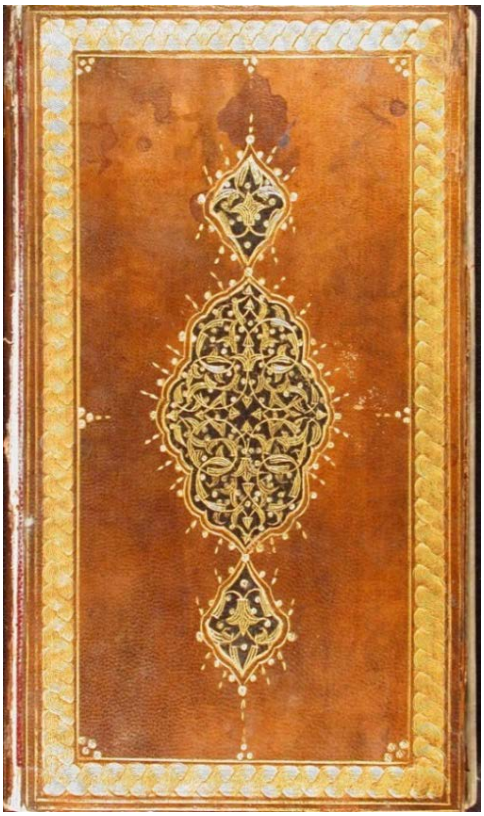
Fotoğraf No:421, Eser No:144, Envanter No: 1069 Evrâd-ı Mevlânâ Ön İç Kapak

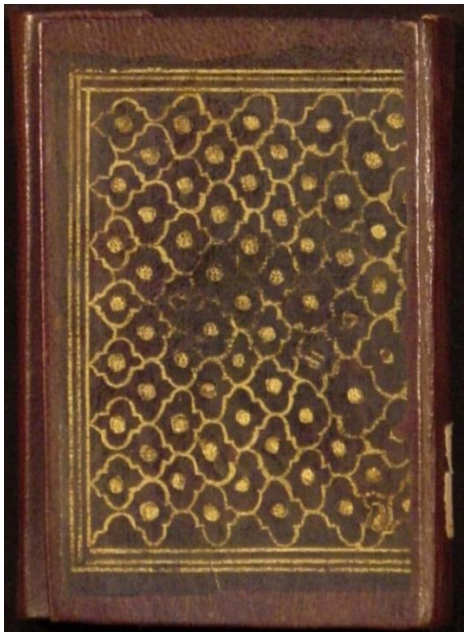
Fotoğraf No:422, Eser No:144, Envanter No: 1069 Evrâd-ı Mevlânâ Arka İç Kapak ve İç Miklep

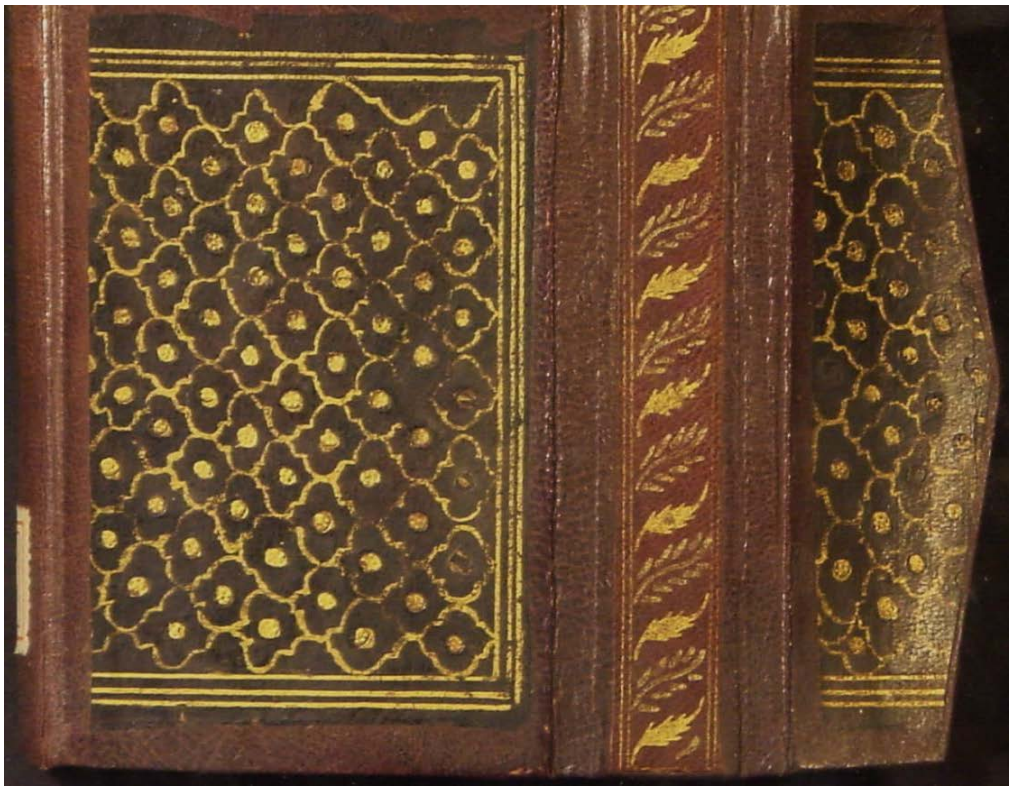
Fotoğraf No:423, Eser No:145, Envanter No: 1169 Tefsîru İbn ‘Abbâs Dibace-i Tefsîr-i Şerif Ön Dış Kapak

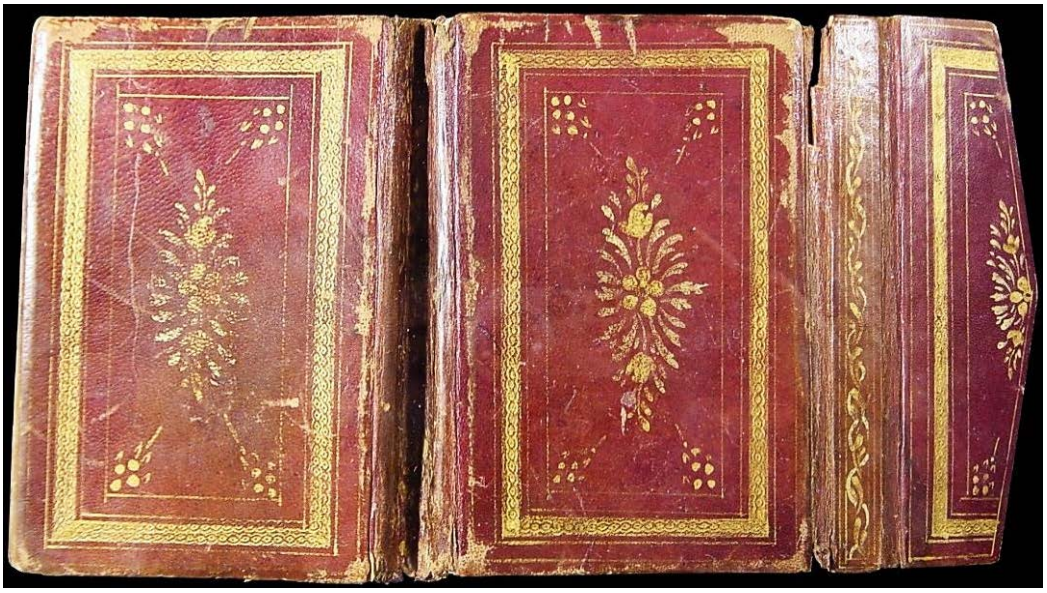
Fotoğraf No:424, Eser No:145, Envanter No: 1169 Tefsîru İbn ‘Abbâs Dibace-i Tefsîr-i Şerif Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:425, Eser No:146, Envanter No: 1323 Kur’ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:426, Eser No:146, Envanter No: 1323 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

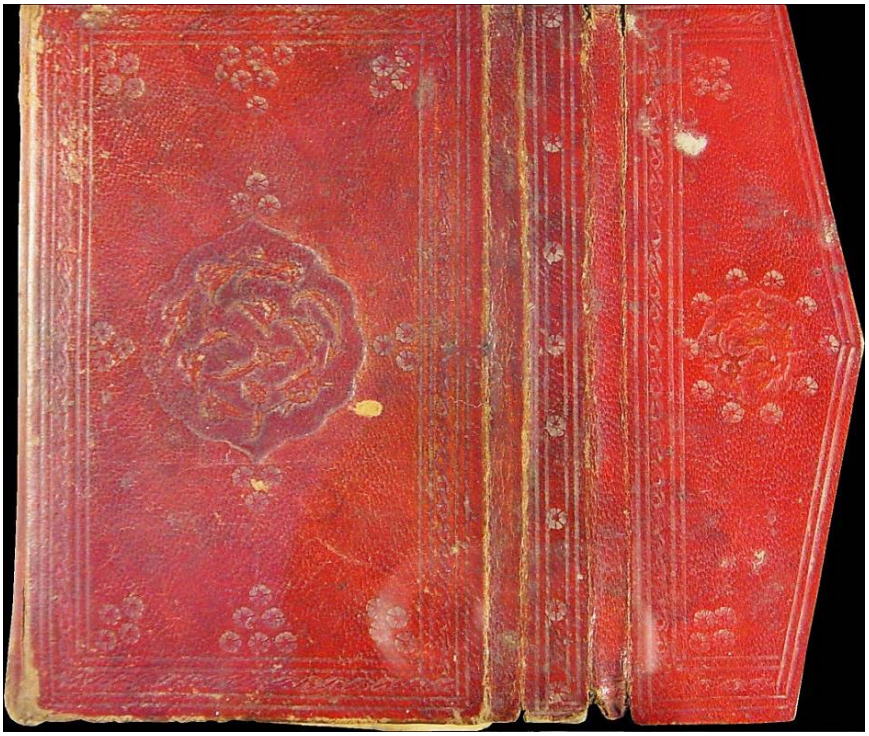
Fotoğraf No:427, Eser No:147, Envanter No: 2141 Kur'ân-ı Kerîm Dış Kapaklar ve Dış Miklep

Fotoğraf No:428, Eser No:148, Envanter No: 3346 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:429, Eser No:148, Envanter No: 3346 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

Fotoğraf No:430, Eser No:149, Envanter No: 5989 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Dış Miklep

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Özgeçmiş

Adı Soyadı:	Hacer KARA
Doğum Yeri:	Konya
Doğum Tarihi:	18.10.1980
Medeni Durumu:	Bekâr

Öğrenim Durumu

Derece:	Okulun Adı:	Program	Yer	Yıl
İlköğretim:	Rebii Karatekin İlkokulu		Konya	1987–1992
Ortaöğretim:	Meram Kız Meslek Lisesi		Konya	1992–1995
Lise:	Özel Elmas Kız Lisesi		Konya	1995–1998
Lisans:	Selçuk Üniversitesi	Sanat Tarihi	Konya	1999–2003
Yüksek Lisans:	Selçuk Üniversitesi	Sanat Tarihi	Konya	2003–2006

Becerileri:	
İlgi Alanları:	Hat Sanatı, Fotoğraf Çekmek
İş Deneyimi: (Doldurulması isteğe bağlı)	30.10.2006 – 13.03.2009: Mevlana Müzesi 13.03.2009 – 09.01.2013: Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü 10.01.2013 – Halen : Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü Öğretim Görevlisi
Aldığı Ödüller: (Doldurulması isteğe bağlı)	
Hakkımda bilgi almak için önerebileceğim şahıslar: (Doldurulması isteğe bağlı)	Prof. Dr. Remzi DURAN (S.Ü. Edebiyat Fak. Sanat Tarihi Bölümü Öğretim Üyesi) Prof. Dr. Ali BAŞ (S.Ü. Edebiyat Fak. Sanat Tarihi Bölümü Öğretim Üyesi) Prof. Dr. Haşim KARPUZ (S.Ü. Edebiyat Fak. Sanat Tarihi Bölümü Öğretim Üyesi) Dr. Naci BAKIRCI (Konya Müzeler Müdür Yardımcısı) Bekir ŞAHİN (Konya Yazma Eserler Bölge Müdürü)
Tel:	0 332 325 20 24
Adres:	Necmettin Erbakan Üniversitesi Köyceğiz Yerleşkesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Dekanlığı, Dere Aşıklar Mah., Demeç sok., No:42 Meram/KONYA

İmza:

DEĞERLENDİRME TABLOSU

| ESER NO | ENV. NO | KETEBE BİLGİLERİ | | | | | | | | | | MALZEME | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | TEKNİKLER | | | | | | | | | | | | | | | | | | |